T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

COĞRAFYA ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

MEKÂNSAL PLANLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERSPEKTİFİNDE TEKİRDAĞ İLİ

ZAFER KURTAR

2502150029

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ÖZLEM SERTKAYA DOĞAN

İSTANBUL- 2021

ÖZ

MEKÂNSAL PLANLAMA VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK PERSPEKTİFİNDE TEKİRDAĞ İLİ

Zafer KURTAR

Trak yurdu, tahıl ambarı, Marmara kıyısında bir transfer noktası olan Tekirdağ ili, yakın tarihinde benzerine az rastlanır büyüme ve nüfus artışına tanıklık ederek hızlı bir değişim süreci geçirmiş ve 21.yüzyıl'a kapasite ve dayanıklılığını zorlayan sorunlarla girmiştir.

Tekirdağ'da tarihsel kırılma noktası sayılabilecek değişim, 1980'li yıllarda başlayan, tarım toprakları ve su kaynakları üzerindeki olumsuz etkisini giderek artıran, karasal ve sucul ekosistemlerin taşıma kapasitesini fazlasıyla zorlayan altyapısız yatırımlardır. Sanayileşme ve şehirleşme süreci verimli tarım arazilerinden geçen karayollarının bir tarafında fabrikalar diğer tarafında nüfusu hızla artan yerleşmeler biçiminde mekânı yeniden organize ederken, kıyı kesimlerde ise beton bloklardan oluşan ikinci evlerle kendisini hissettirmiştir. Kaynağında içilebilecek kadar temiz olan Ergene Nehri, Çorlu- Çerkezköy çevresinin endüstriyel atıksuları ve evsel atıkların deşarj sahası olduğu için akışı doğrultusunda yer altı sularına karışmakta ve Ege Denizi'ne döküldüğü yerde ise denizel ekosistemlere zarar vermektedir. Tatlı su kaynağı rezervi olan ve en son kullanılması gereken yer altı su kaynakları, sanayinin ihtiyaç duyduğu kullanma suyu nedeniyle zarar görmekte ve su seviyesi giderek derinlere inmektedir. Marmara Denizi kıyısında Ganos Fayı boyunca beklenen 7 büyüklüğündeki deprem küçük depremlerle kendisini hissettirken, iklim değişikliği kaynaklı aşırı yağışlar, su baskınları, fırtınalar, sıcaklık dalgaları ve yükselen kıyı seviyeleri gelecek için karamsar bir tablo çizmektedir.

İlin fiziki çevresinde değişim süreçleri hızlanıp etkileri artarken, karayollarında taşıt sayısı artmakta; akaryakıt depolama alanları genişlemekte; yeni organize sanayi bölgeleri kurulmakta; nüfus artarken, konut alanları da genişlemeye devam etmektedir. Sebep ve sonuç ilişkisi biçiminde işleyen bu süreçte şehirler hızla büyürken, sürdürülebilir olma yetenekleri de o ölçüde azalmaktadır. Tekirdağ'ın

dayanıklılığını ve rekabet edebilirliğini sınayan süreçlerle mücadele etmeyi amaçlayan politika ve aksiyonlar, mekân ve insan bağlamını dışarıda bırakarak, masa üzerinde dizayn edildiği için, yetersiz ve bütüncül olmaktan uzaktır. "Marmara Derin Deniz Deşarjı" gibi kısa vadeli çözüm niteliğindeki projeler, kalıcı ve etkili değişimler yaratmak yerine, atıksuları gözden uzak deniz derinliklerine taşıyarak, sucul ekosistemlerde yeni yıkımlara yol açacaktır. İlde etkisini hissettiren klimatik, jeolojik ve jeomorfolojik süreçlerden kaynaklanan afetlere karşı mevcut alt yapı ihtiyaca cevap veremez hale gelmiştir.

Bu çalışma, araştırma sahası olan Tekirdağ ilinde hali hazırda uygulanan ve sürdürülebilirlik iddiası olan, bölge ve il çevre düzeni planlarını yetersizlikleri açısından kritik ederek, ekosistemlerin taşıma kapasitesini odağına alan yeni bir planlama sürecinin gerekliliğini savunmaktadır. Argümanlar 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı ile 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı'nın, hedef, strateji hüküm ve kararlarında ilin sürdürülebilirlik yeteneğine engel olan süreçlerin değerlendirilmesi çerçevesinde şekillenmiştir. Çevre düzeni planlarında günümüze dek yapılan değişikliklerin, sürdürülebilirlik açısından yaratacağı muhtemel sorunlar da bu çerçeveye dâhil edilmiştir.

Bölge ve il düzeyinde kararları uygulanmaya devam edilen çevre düzeni planları, kendilerinden önce hazırlanan mevcut nazım ve uygulama imar planlarına göre reformist olsa da sanayileşme, nüfus artışı, şehirleşme ve kaynak kullanımı bağlamında risk faktörlerine karşı uzun dönemli proaktif politikalar ve uygulalamalardan yoksundur. Bu durum araştırma alanı Tekirdağ ilinin sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getirirken ve tarihsel kimliğini oluşturan doğal ve kültürel potansiyellere de zarar vermektedir.

Günümüzde şehirler artan nüfusları ile bir sorun merkezi oldukları kadar, teknoloji, ekipman ve sermaye birikimi açısından çözümün merkezi olabilmektedir. Tekirdağ'ın sürdürülebilir planlanma ve aksiyonlar ile ekonomik gelişimini devam ettirme yeteneği ve rekabet edebilirliğinin sağlanabilmesi için, fiziki çevre özellikleri ile beşeri dinamiklerinin doğru analiz edilmesi ve planlamanın multidispliner

yaklaşımla, bütüncül olarak yapılması gerekmektedir. Planlama, sanayi sektörü odaklı kaynak kullanımı ve mekânsal organizasyon kalıplarından kurtarılarak, ekosistemlerin rehabilitasyonunu önceliklendiren, döngüsel ekonomiyi olanaklı kılan ve yeşil istihdama destek olacak sürdürülebilir bir zemin üzerinde inşa edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: ‘Tekirdağ ili’, ‘mekânsal planlama’, ‘çevre sorunları’, ‘iklim değişikliği’, ‘sürdürülebilir gelişme.’

ABSTRACT

TEKİRDAĞ PROVINCE IN THE SPATIAL PLANNING AND SUSTAINABILITY PERSPECTIVE

Zafer KURTAR

Tekirdağ province, which is Ancient Thrace land, granary, and a transfer point on the Marmara coast, has witnessed a growth and population increase that is rare in its recent history, has undergone a rapid change process and entered the 21st century with problems that strained its capacity and durability. The change, which can be considered as the historical breaking point in Tekirdağ, is the investments without infrastructure that started in the 1980s, gradually increasing the negative impact on agricultural lands and water resources, and pushing the carrying capacity of terrestrial and aquatic ecosystems.

While the industrialization and urbanization process was reorganized in the form of factories on one side of the highways passing through fertile agricultural lands, and settlements with rapidly increasing population on the other side, it manifested itself with second houses made of concrete blocks on the coastal areas. Ergene River, which is clean enough to drink at its source, is mixed with underground waters in line with its flow as it is the discharge area of industrial wastewater and domestic wastes of Çorlu-Çerkezköy environment and harms marine ecosystems where it flows into the Aegean Sea. Ground water resources, which are a fresh water resource reserve and should be used last, are damaged by the water used by the industry and the water level is gradually going deep. While the expected 7 magnitude earthquake along the Ganos Fault on the Marmara Sea coast made itself felt by small earthquakes, extreme rainfalls, floods, storms, heat waves and rising coastal levels due to climate change paint a pessimistic picture for the future.

While the processes of change accelerate and their effects increase in the physical environment of the province, the number of vehicles on highways is increasing; fuel storage areas are expanding; new organized industrial zones are being established; as the population increases, residential areas continue to expand.

In this process, which operates in the form of a cause and effect relationship, cities are growing rapidly and their ability to be sustainable decreases to that extent.

Policies and actions aiming to combat the processes that test the durability and competitiveness of Tekirdağ are far from being inadequate and holistic, since they are designed on the desk, leaving out the context of space and people. Short-term solutions such as the "Marmara Deep Sea Discharge" will lead to new destructions in aquatic ecosystems by moving wastewater to the distant sea depths, rather than creating permanent and effective changes.

This study defends the necessity of a new planning process that focuses on the carrying capacity of ecosystems by criticizing the regional and provincial landscaping plans that are currently implemented in the province of Tekirdağ, which is the research area. The arguments have been shaped within the framework of the evaluation of the processes that impede the sustainability capability of the province in the goals, strategies and decisions of the 1/100.000 scaled Thrace Sub-Region Ergene Basin Revision Environmental Plan. Possible sustainability problems that the changes made in the environmental plan to date will create in terms of sustainability are also included in this framework.

Although the environmental plans, whose decisions continue to be implemented at regional and provincial level, are reformist according to the existing master and implementation development plans prepared before them, they lack long-term proactive policies and practices against risk factors in the context of industrialization, population growth, urbanization and resource use. This situation makes the sustainability of Tekirdağ province questionable and harms the natural and cultural potentials that constitute its historical identity.

Today, cities, with their increasing population, can be a problem center as well as a solution center in terms of technology, equipment and capital accumulation. In order to ensure Tekirdağ's ability to continue its economic development and competitiveness with sustainable planning and actions, physical environmental characteristics and human dynamics should be analyzed correctly and planning should be done in a holistic manner with a multidisciplinary approach. Planning

should be built on a sustainable ground that prioritizes the rehabilitation of ecosystems, enables circular economy and supports green employment, by getting rid of industrial sector-oriented resource use and spatial organization patterns.

Keywords: ‘Tekirdağ province’, ‘spatial planning’, ‘environmental problems’ ‘climate change’, ‘sustainable development.’

ÖNSÖZ

Tekirdağ ilini de kapsayan Ergene Havzası için yürütülen mekânsal planlama çalışmaları sürdürülebilir bir geleceği amaçlamıştır. Revizyondan geçerek bugünkü halini alan ve kullanımı devam eden çevre düzeni planları on yıllık süreçte sahada beklenen değişimi yaratamamış, sürdürülebilir gelecek idealinden uzaklaşmıştır. Araştırmamda bu durumu kritik ettim ve planlama perspektifinin ekosistemlerin taşıma kapasitesi odağına kaydırılması gerektiğini savundum, çünkü mekânı planlamak, onu var eden doğal ya da beşeri ekosistemlerin döngü ve akışlarını tanımak ve onlara uyumlu kararlar almayı gerektirmektedir.

Tezimi insan ve mekân arasında sorunlu hale gelen ilişkiyi anlatma gayreti olarak adlandırabilirim. Bu çabamda akademik birikimi, iyilikleri ve nezaketini her zaman hissettiren tez danışmanım sayın Prof. Dr. Özlem Sertkaya Doğan'a minnettarım.

Sürece fikirleri ile ışık tutan sayın Prof. Dr. Süheyla Balcı Akova'ya ve sayın Prof.Dr. Mehmet Ünlü'ye teşekkür ederim. Akademik destekleri ile İ.Ü. Coğrafya Bölüm Başkanı sayın Prof.Dr. Barbaros Gönençgil'e, değerli hocalarım sayın Prof.Dr. Mesut Doğan ve sayın Doç.Dr. Muzaffer Bakırcı'ya teşekkür ederim. Tez sürecinin ilerleyişine katkıda bulunan sayın Dr.Öğr. Üyesi Mustafa Kahraman, Arş.Gör. Merve Zayım, Öğr.Gör. Fatih Adıgüzel ve kıymetli desteği ile Dr.Güven Şahin'e teşekkürler. Ayrıca Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Şehir Bölge Planlama Uzmanı sayın Ferhat Öztürk'e ve Trakya Kalkınma Ajansı Planlama Birim Başkanı Ertuğ Güney'e gösterdikleri ilgi ve sundukları materyal destek için teşekkür ederim. Araştırmada saha çalışmalarına destek veren sevgili dostlarım Burhan Balatacı, Sabiha Ege, Hüseyin Saffet Beköz ve Dinçer Taşçıkar'a teşekkür ederim. Ayrıca ablam Ayten Aydın ve sevgili annem Cemile Kurtar'a moral desteklerinden dolayı müteşekkirim.

Çalışmamın yol gösterici olmasını dilerim.

Zafer KURTAR

İstanbul 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ ..... **ii**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **viii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xv**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **iii**

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ ..... **iii**

HARİTALAR LİSTESİ ..... **ix**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **iii**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1 Çalışmanın Kapsamı ve Amacı 1

1.2 Kavramsal Çerçeve 4

1.3 Arazi Çalışmaları ve Veri Toplama Tekniği 21

1.4 Veri Analizi 24

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1 Jeomorfoloji 33

2.2 İklim ve Bitki Örtüsü 52

2.3 Su Kaynakları 76

2.4 Toprak 87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM104

BEŞERİ ÖZELLİKLER

3.1 Yerleşme 104

3.1.1 Tekirdağ'da Yerleşmenin Tarihi 104

3.1.1. Yerleşmelerin Dağılışı Üzerinde Etkili Coğrafi Koşullar 122

3.1.2. İlde Cumhuriyet Tarihinde Gerçekleşen Yerleşmelerin Evrimi 123

3.1.3. Yerleşme Türleri 131

3.1.3.1. Kırsal Yerleşmeler 131

3.1.3.1.1. 2000 Yılı Genel Sayım Sonuçlarına Göre Kırsal Yerleşme Sayıları ve Dağılışları 131

3.1.3.1.2. Kırsal Yerleşmenin Dokusu ve Mesken Türleri 142

3.1.3.2. Şehir Yerleşmeleri 146

3.1.3.2.1. Süleymanpaşa (Tekirdağ Merkez) 148

3.1.3.2.2. Çorlu 169

3.1.3.2.3. Çerkezköy 181

3.1.3.2.4. Kapaklı 190

3.1.3.2.5. Ergene 196

3.1.3.2.6. Saray 204

3.1.3.2.7. Marmaraereğlisi 209

3.1.3.2.8. Muratlı 218

3.1.3.2.9. Malkara 224

3.1.3.2.10. Hayrabolu 233

3.1.3.2.11. Şarköy 240

3.2 Nüfus Özellikleri 248

3.2. 248

3.2.1. Nüfusun Gelişimi 248

3.2.1.1. Tekfurdağ Sancağı'ndan Tekirdağ İline Nüfusun Gelişimi 248

3.2.1.2. 1927 Yılında Yapılan İlk Genel Sayımla, 2000 Yılında Yapılan Son Genel Sayım Arasında Nüfusun Büyüklüğü ve Gelişimi 255

3.2.1.3. 2007- 2019 Yılları Arasında ADNKS'ye Göre Nüfusun Büyüklüğü ve Gelişimi 266

3.2.2. Kır ve Şehir Nüfusları 270
3.2.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri 277
3.2.3.1. Doğum ve Ölüm oranları, Ortalama Ömür 277
3.2.3.2. Yaş Grupları, Cinsiyet Özellikleri ve Nüfus Yoğunluğu 279
3.2.3.3. Nüfusun Medeni Durumu 294
3.2.3.4. Nüfusun Eğitim Durumu 295
3.2.3.5. Çalışma Çağındaki Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı 299
3.2.3.6. Nüfus Projeksiyonları 303
3.2.4. Göçler 308

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK ÖZELLİKLER

4.1 Tarım 322
4.1.1 İl Tarımının Türkiye İçin Önemi 322
4.1.2. Tarım Arazilerinin Durumu ve Kullanımları 325
4.1.3. Tarımı Etkileyen Koşullar 335
4.1.3.1. Sulama 335
4.1.3.2. Tarım Alet ve Makineleri 337
4.1.3.3. Gübre Kullanımı, Tarım Zararlılarıyla Mücadele 338
4.1.3.4. Tarım Desteklemeleri 339
4.1.4. İl Tarımının Sorunları 341
4.1.5. Tarımsal Faaliyet Türleri 343
4.1.5.1. Tarla tarımı 343
4.1.5.2. Meyvecilik 350
4.1.5.3. Sebzecilik 357
4.1.5.4. Hayvancılık 357
4.1.5.5. Ormancılık 362
4.2 Sanayi 367
4.2. 367
4.2.1. Tekirdağ'da 1950'den Günümüze Sanayi Faaliyetleri 367
4.2.2. Tekirdağ'da Sanayi Faaliyetlerinin Niteliği 368

4.2.3. Organize Sanayi Bölgeleri 376
4.3 Ticaret 389
4.4 Ulaşım 396
4.3. 399
4.4. 399
4.4.1. Karayolu taşımacılığı 399
4.4.2. Demiryolu Taşımacılığı 408
4.4.3. Havayolu Taşımacılığı 414
4.4.4. Denizyolu Taşımacılığı 422
4.4.5. Boru Hattı Taşımacılığı 441
4.4.6. Haberleşme 444
4.5 Madencilik 446
4.6 Turizm 448
4.5. 456
4.6. 456
4.6.1. Turizm Varlıkları 456

BEŞİNCİ BÖLÜM

TEKİRDAĞ'DA MEKÂNSAL PLANLAMANIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

5.1 Türkiye'de Şehirlerin Sürdürülebilirliğini Etkileyen Koşullar 478
5.2 Planlama Mevzuatına Göre Fiziki Planlama ve Tekirdağ İliyle İlgili Üst Ölçek Planlar 491
5.3 Hükümler ve Kararlar Açısından Kullanılmakta Olan Çevre Düzeni Planları (ÇDP) ve Sürdürülebilirlikleri 497
5.1. 497
5.2. 497
5.3. 497
5.3.1. 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi 497
5.3.1.1. Planın Hedef ve Stratejileri 500
5.3.1.2. Planın Genel Hükümleri 506

5.3.1.3. Planın Özel Hükümleri 509
5.3.1.4. Plana Göre Arazi Tanımları ve Kullanımları 520
5.3.1.5. Plan Hükümlerinde Yer Verilen Fonksiyon Alanları ve İşlevleri 525
5.3.1.6. Plan Raporuna Göre İl Tarımının Sorunları ve Tanımlı Çevre Sorunları 544
5.3.2. 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı (T.İ.Ç.D.P) ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi 548
5.3.2.1. Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na Göre Arazi Kullanımları ile İlgili Hükümler 551
5.3.2.2. Plana Göre Arazi Tanımları ve Kullanımları 569
5.3.2.2.1. Doğal Yapıya Dair Alınan Kararlar 570
5.3.2.2.2. Sosyo- Ekonomik Yapıya Dair Alınan Kararlar 578
5.3.2.2.3. Fiziki Planlamaya Dair Alınan Kararlar 585
5.3.2.2.4. Ulaşıma Dair Alınan Plan Kararları 600
5.3.2.3. 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Yerleşmeler Ölçeğinde Alınan Kararlar 606
5.3.2.3.1. Merkez ilçe (Süleymanpaşa) 606
5.3.2.4. Çerkezköy İlçesi 630
5.3.2.4.1. Çorlu İlçesi 651
5.3.2.4.2. Hayrabolu İlçesi 677
5.3.2.4.3. Malkara İlçesi 689
5.3.2.4.4. Marmaraereğlisi İlçesi 700
5.3.2.4.5. Muratlı İlçesi 723
5.3.2.4.6. Saray İlçesi 738
5.3.2.4.7. Şarköy İlçesi 761
5.4 1/100.000 ve 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarında Yapılan Değişiklikler 780
5.5 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli ÇDP'nin Planlama Süreçleri, Kararları ve Değişiklikleri Açısından SWOT Analizi 792

SONUÇ VE ÖNERİLER 803

KAYNAKÇA 817

ÖZGEÇMİŞ..... 850

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1-1: Sürdürülebilir Şehirler İçin Farklı Düzeylerde Geliştirilmiş Ölçü Setleri 18
Tablo 1-2: 17 sürdürülebilir şehir ölçüt setinin etki alanına göre değerlendirilmesi 19
Tablo 2-1: Araştırma sahasının da içinde yer aldığı Ergene Bölümü'nde yükseklik basamaklarının alan ve oran olarak Yıldız Bölümü ile karşılaştırılması. 48
Tablo 2-2: Tekirdağ Meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama sıcaklık değerleri (˚C) 55
Tablo 2-3: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında göre gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama en yüksek sıcaklık değerleri (˚C)..... 57
Tablo 2-4: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama en düşük sıcaklık değerleri (˚C) 58
Tablo 2-5: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen günlük toplam güneşlenme süresinin aylık ortalaması (saat) 59
Tablo 2-6: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1980- 2010 yılları arasında ölçülen bağıl nem değerleri (%)..... 60
Tablo 2-7: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama yağışlı geçen gün sayısı **(mm)** 62
Tablo 2-8: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık toplam yağış miktarı ortalaması **(mm).**..... 64
Tablo 2-9: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1980- 2016 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama basınç değerleri **(hPa).**..... 65
Tablo 2-10: Tekirdağ meteoroloji istasyonunun 1980- 2016 yılları arası ortalama rüzgâr frekans değerleri..... 67
Tablo 2-11: Tekirdağ'da mevcut barajlara ait özellikler..... 82
Tablo 2-12: Tekirdağ'da mevcut göletler..... 83
Tablo 2-13: DSİ 11. Bölge Müdürlüğü verilerine göre Tekirdağ'da işletme halindeki yer altı su kaynakları kooperatifleri. 85
Tablo 2-14: DSİ 11. Bölge Müdürlüğü verilerine göre Tekirdağ'da inşaat halindeki yer altı su kaynakları kooperatifleri. 86
Tablo 2-15: Eğim gruplarının yüzde (%) ve derece türünden eşik değerleri ve morfografik tanımlamaları. 95
Tablo 2-16: Tekirdağ topraklarının arazi kullanım kabiliyet sınıfları açısından yüzde ve hektar olarak değerleri..... 98
Tablo 3-1: 2004 ve 2009 yılları arasında Tekirdağ'da toplam imar planlı sahaların yüzölçümü. 128
Tablo 3-2: 2000 yılında Tekirdağ Merkez İlçeye bağlı sayımı yapılan bucak ve köyler..... 132

Tablo 3-3: 2000 yılında Çerkezköy ilçesi Merkez bucağa (0) bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler. 133
Tablo 3-4: 2000 yılında Çorlu ilçesi Merkez (0) bucağa bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler. 134
Tablo 3-5: 2000 yılında Hayrabolu ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler. 135
Tablo 3-6: 2000 yılında Malkara ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler. 136
Tablo 3-7: 2000 yılında Marmaraereğlisi ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler..... 138
Tablo 3-8: 2000 yılında Muratlı ilçesine bağlı sayımı yapılan köyler ve nüfusları. 138
Tablo 3-9: 2000 yılında Saray ilçesine bağlı bucak ve köyler ile nüfusları. 139
Tablo 3-10: 2000 yılında Şarköy ilçesine bağlı bucak ve köyler ile nüfusları..... 140
Tablo 3-11: Süleymanpaşa ilçesine bağlı mahalleler 167
Tablo 3-12: Çorlu ilçesine bağlı mahalleler 180
Tablo 3-13: Muratlı ilçesine bağlı mahalleler. 223
Tablo 3-14: Malkara ilçesine bağlı mahalleler. 232
Tablo 3-15: Hayrabolu ilçesine bağlı mahalleler 238
Tablo 3-16: Şarköy ilçesine bağlı mahalleler. 247
Tablo 3-17: 1831 yılı Sayım Sonuçlarına Göre Bugün Tekirdağ'a Bağlı Yerleşmelerin Nüfusları. 248
Tablo 3-18: 1881 ve 1882 yıllarında yapılan ve 1893 yılında yayımlanan 1309 yılı Edirne vilayeti salnamesine göre Tekirdağ sancağı'nda yaşayan milletler ve nüfusları..... 249
Tablo 3-19: 1902 Tarihli Edirne Vilayet Salnamesi'nin 345. sayfasında yer alan değerlere göre Tekfurdağı sancağında yaşayan milletler ve nüfusları. 251
Tablo 3-20: 1927- 2000 Yılları arasında yapılan genel sayımlara göre Tekirdağ'ın ve Türkiye'nin nüfusu ve yıllık nüfus artış hızı. 255
Tablo 3-21: 1935 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Tekirdağ ve ilçelerinin nüfusu, genel özellikleri ve yoğunlukları. 257
Tablo 3-22: Tekirdağ'da 2000 yılı genel nüfus sayımı- il ve ilçe nüfusları. 265
Tablo 3-23: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre Tekirdağ'da ve Türkiye'de nüfus artışı ve 2007- 2019 yılları arasındaki artış hızları. 266
Tablo 3-24: 2018 ADNKS'ye göre Tekirdağ ilçelerinin nüfusları ve yıllık nüfus artış hızları..... 269
Tablo 3-25: 1927- 2010 yılları arasında Tekirdağ'da şehir ve kır nüfusun değişimi. 271
Tablo 3-26: 2009 yılından 2018 yılına kadarki süreçte ADNKS değerlerine göre Tekirdağ iline ait doğum oranları ve sayılarına dair değerler. 277

Tablo 3-27: Tekirdağ'da 2009- 2018 yılları arasında annenin yaş grubuna göre doğumlar. 278
Tablo 3-28: Tekirdağ'da 2009- 2018 yılları arasında kaba ölüm hızı (‰) ve 5 yaş altı ölüm hızı. 279
Tablo 3-29: Tekirdağ'da 2014 ve 2018 yıllarında doğuşta beklenen yaşam süresi 279
Tablo 3-30: 2019 yılı ADNKS'ye göre Tekirdağ ili nüfusunun yaş grupları ve cinsiyete göre görünümü. 280
Tablo 3-31: 2007- 2018 sayım yılları (ADNKS) arasında Tekirdağ'da medyanın yıllara göre değişimi. 288
Tablo 3-32: Tekirdağ'da sayım yıllarına göre nüfus, il arazisi ve nüfus yoğunluğu. 290
Tablo 3-33: 1990- 2000 ve 2010 yıllarında Tekirdağ ilçelerinde nüfus yoğunluğunun değişimi 293
Tablo 3-34: 1935- 1965- 1995- 2015 ve 2019 yıllarında Tekirdağ ilinin fizyolojik nüfus yoğunluğu. 294
Tablo 3-35: 2018 yılında Tekirdağ'da 6 yaş üzeri nüfusun okuryazarlık durumu. 295
Tablo 3-36: Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinin eğitim ilk ve ortaokul eğitiminin karşılaştırılması. 296
Tablo 3-37: 2019 yılında Tekirdağ'da 20 ve üzeri personeli bulunan işletmelerde çalışan kadın ve erkek sayısı. 301
Tablo 3-38: 2017 ADNKS'ye göre 2018- 2025 yılları arasında Tekirdağ'ın nüfus projeksiyonu. 304
Tablo 3-39: Tekirdağ'da 2008- 2023 yılları arasında bazı nüfus özelliklerine dair değişimler. 305
Tablo 3-40: Türkiye ve Tekirdağ ilinin 2020 ile 2080 yılları nüfus projeksiyonu ve seçilen her 20 yılda nüfus artış miktarlarının karşılaştırılması 306
Tablo 3-41: Tekirdağ'ın aldığı- verdiği göç, net göç ve net göç hızı. 309
Tablo 3-42: 2018 yılında diğer illerden Tekirdağ iline göçler. 311
Tablo 3-43: 2018 yılında Tekirdağ'dan diğer illere göçler **(2018, TUİK).** 313
Tablo 3-44: 2018 yılında Nüfusa kayıtlı olunan ile göre ikamet edilen il. 316
Tablo 3-45: 2018 yılında ikamet edilen ile göre nüfusa kayıtlı olunan il. 317
Tablo 4-1: Tarım alanlarının kullanımının Türkiye ve TR21 illeri arasındaki görünümü (Dekar). 322
Tablo 4-2: 2018 Yılında Türkiye geneli, TR21 illeri ve Tekirdağ'da tarımsal üretim değerleri. 323
Tablo 4-3: 2017 yılında Tekirdağ'da tarımsal gayri safi üretim değerleri. 324
Tablo 4-4: Tekirdağ'da arazi kullanım kabiliyet sınıfları 325
Tablo 4-5: 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na göre Tekirdağ ili arazisinin dağılımı 325
Tablo 4-6: 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Tekirdağ arazisinin değerlendirilmesi, korunması ve kullanılması ile

ilgi başvuruların alansal dağılımı (5403 Sayılı Kanun'un geçici 1. Maddesi ve 21/A maddesi uygulamalara dâhil edilmiştir. Bu tabloda tarımsal amaçlı kullanımlar gösterilmemiştir. İlde sulu mutlak tarım arazisi (SMT) ve sulu marjinal tarım arazisi (SMA) ve sulu özel ürün arazisi (SOT) sınıflamaları yapılmamış, rakamlar yuvarlanmıştır.) 326
Tablo 4-7: Tekirdağ ilinin arazi varlığının 2003- 2018 yılları arasında karşılaştırılması. 329
Tablo 4-8: Tekirdağ ilinin arazi kullanım durumunun yıllar arasındaki değişimi**.** . 329
Tablo 4-9: Tekirdağ İli Tarımsal Alt Yapılar Şube Müdürlüğü sulama alanlarına ait bilgiler. 335
Tablo 4-10: 2014 yılında Tekirdağ ilinde DSİ sulama alanlarına dair nitelikler. ... 336
Tablo 4-11: İşlenen arazilerin tarımsal faaliyet türlerine göre dağılımı (Tarla arazisine ekimi yapılan ikinci ürün dâhil değildir; 2018 yılı İstatistik Veri Ağı- İVA verileridir) 343
Tablo 4-12: Tekirdağ'da ilçelere göre kullanılan tarım arazilerinin ürünlere göre dağılımı(da). 345
Tablo 4-13: Ziraat yapılan tarım arazilerinin ilçelere göre 'dekar' cinsinden dağılımı (Tarımı yapılan ikinci ürün dâhil edilmemiştir; 2018 yılı İVA verileridir**).** 346
Tablo 4-14: Tekirdağ'da tarla bitkileri ziraatinin yapıldığı sahaların yüzölçümü ve oransal dağılımı. 348
Tablo 4-15: Tekirdağ'da tarla tarımında 2017 yılı sonu yıllık üretim değerleri. 349
Tablo 4-16: Tekirdağ'da sofralık ve yağlık zeytin ağacı sayısı ve üretimi. 353
Tablo 4-17: Tekirdağ İlçelerinde sofralık ve yağlık zeytin üretim alanları ve miktarları. 353
Tablo 4-18: Tekirdağ'da üzüm üretilen alanların yüzölçümü ve üretim miktarları. 354
Tablo 4-19: Tekirdağ'da ceviz ağacı sayısı ve üretimi. 356
Tablo 4-20: Tekirdağ'da ilçelere göre tarım arazisi ile çayır ve mera arazisinin yüzölçümleri (2017 İVA verileri dikkate alınmış ve tabloya örtü altı ve süs bitkileri dâhil edilmemiştir). 358
Tablo 4-21: 2018 yılında İVA verilerinden elde edilen Tekirdağ ilçeleri büyük-küçükbaş hayvan varlığı. 360
Tablo 4-22: Orman Alanlarının Türkiye ve TR21 İl Düzeyine Dağılımları. 363
Tablo 4-23: Tekirdağ'da orman ve orman dışı alanların ilçelere göre dağılımı. 365
Tablo 4-24: Tekirdağ'da niteliklerine göre Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) 376
Tablo 4-25: Tekirdağ İl genelinde ihracatçı firmaların kanuni merkezleri bazında sektör ihracat performansı 391
Tablo 4-26: Tekirdağ'da Mart ayı'nda (2018- 2019) en çok ihracat yapılan ülkeler ve ihracat değerleri 392
Tablo 4-27: 2018 yılında Tekirdağ gümrük müdürlüklerinden yapılan ihracat ve ithalat rakamları. 395

Tablo 4-28: 01.01.2019 tarihi itibariyle Tekirdağ ilinde karayolu uzunlukları. 400
Tablo 4-29: 2018 yılı 1.Bölge Müdürlüğü Otoyolları yıllık ortalama günlük trafik değerleri (Trafik dağılımının tespiti net olmayıp, belirli kabuller dikkate alınarak tahmini yapılmıştır). 401
Tablo 4-30: Kırklareli ve Edirne illeri ile Tekirdağ il sınırından başlayarak Saray, Ergene, Çorlu, Şarköy, Marmara Ereğlisi ve Çerkezköy'den İstanbul il sınırına kadar olan toplam yol uzunlukları ve ortalama günlük araç sayısına ait 2018 yılı değerleri. 402
Tablo 4-31: 2010 ve 2018 yıllarında KGM 1. Bölge'ye bağlı Tekirdağ otoyollarında yıllık ortalama günlük trafik değerleri ve taşıt türüne göre oranları. 403
Tablo 4-32: 2018 yılı illere göre Tekirdağ'da yıllık taşıt- km, yolcu- km ve ton- km değerleri..... 404
Tablo 4-33: Tekirdağ ilinde 2013- 2017 yılları arasında ana hat yolcu sayıları. 409
Tablo 4-34: Tekirdağ ilinde 2013- 2017 yılları arasında Tekirdağ'da net ton cinsinden yük taşımaları..... 409
Tablo 4-35: 2017 ve 2018 yılsonu haziran Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı'nda yolcu, uçak, ticari ve yük trafiği ve değişim oranları..... 417
Tablo 4-36: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlara 2018 yılı itibariyle uğrayan toplam gemi sayıları ve grostonları..... 423
Tablo 4-37: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda 2018 yılı sonu itibariyle gerçekleştirilen yükleme ve boşaltma ve toplam elleçleme miktarları. 424
Tablo 4-38: Tekirdağ Limanı'nın bazı önemli lokasyonlara uzaklığı..... 426
Tablo 4-39: 2004- 2018 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda elleçlenen toplam konteyner değerleri (Adet, TEU ve ton olarak). 440
Tablo 4-40: Tekirdağ'da 2017 yılında turizm işletme belgeli tesislerde konaklama değerleri..... 454
Tablo 4-41: Tekirdağ'da 2017 yılında belediye işletme belgeli tesislerde konaklama değerleri..... 454
Tablo 4-42: Tekirdağ'da 2017 yılında turizm işletme belgeli tesislerde ortalama konaklama süresi ve doluluk oranları. 455
Tablo 4-43: Tekirdağ'da 2017 yılında belediye işletme belgeli tesislerde konaklama süresi ve doluluk oranları**.** 455
Tablo 5-1: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre Tekirdağ iline bağlı yerleşim merkezlerinin kimlikleri ve fonksiyon türleri... 511
Tablo 5-2: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre Tekirdağ ilinde planlanan TAB ve TOB sahaları 515
Tablo 5-3: 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre arazi tanımları ve nitelikleri **Kaynak: (ÇDP Rapor 2009: 26-27).**..... 521
Tablo 5-4: 2010 yılında Tekirdağ'da elektrik tüketimin sektörel dağılımı..... 547
Tablo 5-5: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda Derecelerine Göre Karayolu Türleri..... 565

Tablo 5-6: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli ÇDP'de yer verilen koruma alanları ve oranları 570
Tablo 5-7: Tekirdağ'da 2000 yılı nüfus sayımı ve ÇDP yer verilen 2023 yılı projeksiyonuna göre ilçelerin aktif nüfus oranları ve aktif nüfusun sektörlere dağılımı (2000 yılında Tekirdağ'da ilçe sayısı 9' dur). 579
Tablo 5-8: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'de fiziki plan kararlarına göre tahsis edilen arazi türlerinin alan ve oranları. 586
Tablo 5-9: Tekirdağ ilçelerinin 2007 nüfusu ve imar planlarında projekte edilen nüfus (kişi) ve tahsis edilen konut alanları (ha). 589
Tablo 5-10: Süleymanpaşa'da (eski adıyla Merkez ilçede) 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı'na Göre Fonksiyon Türleri, Alanları ve Oranları. 610
Tablo 5-11: Süleymanpaşa ilçesinin (Tekirdağ Merkez ilçe) sorunları ve potansiyelleri 612
Tablo 5-12: Günümüzde adı Süleymanpaşa olarak değiştirilen, eski Tekirdağ Merkez ilçede imar planı kararlarıyla belirlenmiş arazi kullanımlarının alan ve oranları 618
Tablo 5-13: Eski Merkez, bugünkü Süleymanpaşa ilçesi ile bağlı beldelerde 'planlarla imara açılan konut sahaları', 'yoğunluk değeri, 'planların kapasite nüfusu' ve 1990- 2007 yılları artış eğilimine göre 2023 yılı nüfus projeksiyonu (Kır nüfusu hariçtir / m: mevcut, b: boş) 619
Tablo 5-14: Süleymanpaşa ya da Tekirdağ Merkez ilçe ve bağlı beldelerin (günümüzde mahalle) 2007 nüfusları, mevcut plan nüfusları ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı projeksiyon nüfusları 621
Tablo 5-15: CORINE veri sistemine göre Süleymanpaşa ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi 627
Tablo 5-16: 2007 yılında Çerkezköy ilçe merkezi ve beldelerinin nüfusu, konut ve sanayi alanları (ha) 631
Tablo 5-17: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı'nda Çorlu, Çerkezköy, Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgelerine ait arazi kullanımları ve alansal değerleri 633
Tablo 5-18: Çerkezköy ilçe merkezi ve bağlı belediyeleri 1/5.000 ölçekli nazım imar planlarında alanlarına göre arazi kullanımları 634
Tablo 5-19: Çerkezköy ilçesi 1/25.000 Ölçekli ÇDP'ye göre arazi kullanım niteliği, alan ve oranları 637
Tablo 5-20: Çerkezköy ilçe merkezi ve günümüzde mahalle statüsündeki belediyelerin 2007 nüfusları, imar planlarına esas öngörü nüfusları, 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları 640
Tablo 5-21: CORINE veri sistemine göre Çerkezköy ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi. 645
Tablo 5-22: CORINE sistemine göre Kapaklı ilçesinde yıllara göre arazi kullanım alanları 650

Tablo 5-23: Çorlu İlçesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Kararlarına Göre Arazi Kullanımı, Alan ve Oranları 662
Tablo 5-24: Çorlu ilçesine bağlı belediye ve köylerin (günümüzde mahalle olan bu yerleşmelerin bazıları Ergene İlçesine bağlanmıştır) 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları (TÜİK), imar planlarında yer alan öngörü nüfusları ve 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları 663
Tablo 5-25: CORINE veri sistemine göre Çorlu ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi 671
Tablo 5-26: CORINE veri sistemine göre Ergene ilçesinde arazi kullanımlarının yılla arasındaki alansal değişimi. 676
Tablo 5-27: Hayrabolu ilçesi 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP kararlarına göre arazi kullanım niteliği, alanı ve oranları. 682
Tablo 5-28: Hayrabolu ilçe merkezi, günümüzde mahalle statüsünde olan beldeleri ve köylerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları ve 2023 yılı 1/25.000 ölçekli ÇDP Projeksiyon Nüfusları 683
Tablo 5-29: CORINE veri sistemine göre Hayrabolu ilçesinde yıllara göre arazi kullanımının alansal değişimi 687
Tablo 5-30: Malkara ilçesinde 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP kararlarına göre arazi kullanımları, alan ve oranları 692
Tablo 5-31: Malkara ilçesi ile belde (günümüzde mahalle) ve köylerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları (TÜİK) ve 2023 yılı hedef yılı 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları 693
Tablo 5-32: CORINE veri sistemine göre Malkara ilçesinde yıllara göre arazi kullanım alanlarının değişimi 698
Tablo 5-33: Marmaraereğlisi ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanımı, alan ve oranları 716
Tablo 5-34: Marmaraereğlisi ve günümüzde mahalle olan beldelerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları ve 2023 yılı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Projeksiyon Nüfusları 718
Tablo 5-35: CORINE veri sistemine göre Marmaraereğlisi ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları 722
Tablo 5-36: Muratlı ilçesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Kararlarına Göre Arazi Kullanımı, Alan ve Oranları. 730
Tablo 5-37: Muratlı ilçesinin 2007 yılı TÜİK ADNKS nüfusu, TÜİK 2023 projeksiyonu ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'nin 2023 yılı Projeksiyon Nüfusu 730
Tablo 5-38: CORINE verine sistemine göre Muratlı ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları 736
Tablo 5-39 : Saray ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanımı, alan ve oranları 754

Tablo 5-40: Saray'ın ilçe merkezinin ve geçmişte belde ve günümüzde mahalle statüsünde olan olan yerleşmelerin 2007 ADNKS ve 2023 TÜİK projeksiyon nüfusları ile 2023 yılı 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP öngörü nüfusu. 755
Tablo 5-41: CORINE veri sistemine göre Saray ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları..... 759
Tablo 5-42: Şarköy ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanım alan ve oranları..... 771
Tablo 5-43: CORINE veri sistemine göre Şarköy ilçesinin farklı yıllara göre arazi kullanım alanları..... 778
Tablo 5-44: ÇDP planlama süreçleri, strateji ve kararlar açısından planlamanın güçlü ve zayıf yönleri..... 793
Tablo 5-45: ÇDP planlama süreçleri, strateji ve kararlar açısından oluşan fırsatlar ve tehditler. 799

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1-1: Dünya kır ve şehir nüfusunun değişimi 1950- 2050 6
Şekil 1-2: Kıtalara göre şehir nüfuslarının 1950 ve 2050 yılları arasındaki değişimi (%) 7
Şekil 2-1: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama sıcaklık değişimi grafiği (˚C). 55
Şekil 2-2: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama en yüksek sıcaklık değerleri (˚C). 57
Şekil 2-3 :Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama en düşük sıcaklık değerleri (˚C). 58
Şekil 2-4: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen günlük toplam güneşlenme süresinin aylık ortalaması (saat) 60
Şekil 2-5: Tekirdağ'da 1980 ile 2016 yılları arasında yağışın mevsimlere dağılışı. . 61
Şekil 2-6: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama yağışlı gün sayısı. 63
Şekil 2-7: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylık toplam yağış miktarı ortalaması 64
Şekil 2-8: Tekirdağ meteoroloji istasyonunun 1980- 2016 yılları arası ortalama yıllık rüzgâr diyagramı**.** 69
Şekil 2-9: Tekirdağ'da toprak türlerinin oransal dağılımı **(%).** 87
Şekil 2-10: Tekirdağ'da toprak türlerinin alansal (ha) dağılımı. 88
Şekil 3-1: 2004 ve 2009 yılları arasında Tekirdağ'da toplam imar planlı sahaların alansal değişimi. 129
Şekil 3-2: Günümüz Tekirdağ haritası üzerinden 16. Yüzyıl'da Rodosçuk'un mahallelerini temsili olarak gösteren harita (Bu haritada koyun Ördeklidere ile birleştiği sahadaki dolgu ile kıyıda genişletilmiş alanlar da gösterilmiştir). 154
Şekil 3-30: Kapaklı Belediyesi'nin logosu vaktiyle bu sahada ilk yerleşenlerin açtığı Kapaklıpınar kuyusunu hatırlatır biçimde tasarlanmıştır. 191
Şekil 3-4: Tekirdağ'da 1927- 2000 yılları arasında yapılan genel sayımlara göre nüfusun değişimi. 259
Şekil 3-5: 1935 -2000 yılları arasında yapılan genel sayımlarda Türkiye ve Tekirdağ ilinin nüfus artış hızlarının değişimi. 260
Şekil 3-6: ADNKS 2007- 2019 sonuçlarına göre Tekirdağ nüfusunun değişimi. ... 268
Şekil 3-7: ADNKS 2007- 2019 sonuçlarına göre Tekirdağ'da ve Türkiye'de nüfus artış hızları (‰) 268
Şekil 3-8: Tekirdağ'da 1927- 2010 yılları arasında şehir ve kır nüfusunun değişimi grafiği. 272
Şekil 3-9: Tekirdağ'da 2010- 2019 sayım yıllarında bağımlı nüfus oranlarının değişimi. 281
Şekil 3-10:1980 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı. 283

Şekil 3-11: 2000 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı. 284
Şekil 3-12:2019 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı 285
Şekil 3-13:1927- 2019 sayım yılları arasında Tekirdağ'da kadın- erkek nüfusları. 286
Şekil 3-14: 2007- 2018 sayım yılları (ADNKS) arasında ortanca yaşın değişimi. . 288
Şekil 3-15: Sayım yıllarına göre Türkiye'de ve Tekirdağ ilinde aritmetik nüfus yoğunluğunun değişimi. 292
Şekil 3-16: 2008- 2018 yılları arasında Tekirdağ'da yükseköğrenimde mezun sayısının değişimi. 298
Şekil 3-17: 2018 yılında Tekirdağ'da cinsiyete göre mezun olunan okullar. 299
Şekil 3-18: Tekirdağ ilinde 15 yaş üzeri faal nüfusun sektörlere göre dağılımı..... 300
Şekil 3-19: Tekirdağ'da 2019 yılında cinsiyete ve meslek gruplarına göre çalışanların dağılımı. 302
Şekil 3-20: Tekirdağ'a 2018 yılında göç eden 6 yaş ve üzeri nüfusun eğitim düzeyi 313
Şekil 3-21: 2018 yılında Tekirdağ'dan göç eden 6 yaş üzeri nüfusun eğitim düzeyi. 315
Şekil 3-22: 2018 yılında Tekirdağ'da ikamet eden ve başka bir ilin nüfusuna kayıtlı 10.000 üzeri nüfus. 318
Şekil 4-1: Yapay alanların yıllar arasındaki değişimi (ha)/CORINE **Şekil 4-2:** Tarım alanlarının yıllar arasındaki değişimi (ha)/CORINE. 330
Şekil 4-3: Tekirdağ ilinde orman ve yarı doğal alanların yıllar arasındaki değişimi (ha)/ CORINE**.** 330
Şekil 4-4: Tekirdağ'da 2014 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı. 370
Şekil 4-5: Tekirdağ İlinde 2018 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı. 372
Şekil 4-5: Tekirdağ İlinde 2018 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı. 373
Şekil 4-6: Tekirdağ'da 2018 yılında ihracatçı firmaların kanuni merkezleri bazında ihracat performansları (1.000 Dolar)..... 389
Şekil 4-7: 2002 ve 2018 yıllarında Tekirdağ'ın ihracat gelirlerinin değişimi. 390
Şekil 4-8: 2002 ve 2018 yıllarında Tekirdağ'ın ithalat giderlerinin değişim 393
Şekil 4-9: Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı 2010- 2018 yılları arası gelen- giden ve toplam yolcu trafiği. 418
Şekil 4-10: Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı dış hatlar 2012- 2018 yılları sonu itibariyle ton cinsinden kargo ve yük miktarları. 419
Şekil 4-11: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlara uğrayan gemi sayılarının 2011- 2018 yılları arasındaki yılsonu görünümü. 424

Şekil 4-12: Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü'nden temin edilen Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda 2010- 2018 arası yılsonu ton cinsinden yükleme ve boşaltma miktarları..... 425
Şekil 4-13: 2003- 2017 yılları arasında Tekirdağ-Bandırma, Barbaros- Erdek-Karabiga Hatlarında Taşınan Araç Sayısı - Bin Adet. 433
Şekil 4-14: 2004- 2010 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na Bağlı Limanlarda Elleçlenen Toplam Konteyner Değerleri (Adet, TEU ve Ton olarak).. 439
Şekil 4-15: 2011- 2018 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda elleçlenen toplam konteyner istatistikleri (Adet, TEU ve ton olarak) ... 440
Şekil 4-16: 2011- 2018 yılları arasında Tekirdağ'da geniş bant internet abonesi sayısında yaşanan değişim. 445
Şekil 4-17: Tekirdağ ilinde 2010- 2018 yılları arasında geceleme sayıları ile geliş sayılarının değişimi. 453
Şekil 5-1: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı (ÇDP) Paftaları 494
Şekil 5-2: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP fiziki plan kararlarına göre arazi kullanım oranları 588
Şekil 5-3: Özel bir gezi turu şirketinin şarap tadım tur programında Şarköy ilçesi önemli duraklar arasında yer almaktadır. 768

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 2-1:1912'de meydana gelen Mürefte- Şarköy Depremi'nin neden olduğu yıkım. 40
Fotoğraf 2-2: Ergene Havzası'nda arazinin %66'sında eğim %5'in altındadır (Vakıflar Mahallesi çevresi, Ergene ilçesi). 47
Fotoğraf 2-3: Marmaraereğlisinde 08 Ekim 2020 tarihinde etkili olan hortum ve fırtına sonrası kıyıdaki işletmeleri su basmıştır. 68
Fotoğraf 2-4: Yaz aylarında su azlığının daha belirgin hissedildiği Koru Dağları'nda Pinus brutia (kızılçam) ormanları görülmektedir. 72
Fotoğraf 2-5: Öksin Florası ile Akdeniz Florası Arasında Geçiş Bölgesi'nde, Ganos Dağları üzerinde görülen, Akdeniz menşeili Quercus coccifera. 75
Fotoğraf 2-6: Kaynağında içilebilen Ergene Nehri Vize'ye bağlı Çakıllı köyünden doğmakta Meriç Irmağı'na katılarak Ege Denizi'ne dökülmektedir. 78
Fotoğraf 2-7: Çorlu ve Marmaraereğlisi arasında kahverengi toprakların tarım dışı amaçla (madencilik amaçlı) kullanılması 89
Fotoğraf 2-8: Tekirdağ'da neredeyse düz sayılabilecek, az eğimli, hektarlarca tarım arazisi sanayi ve yerleşme amaçlı kullanımlara açılmıştır. 96
Fotoğraf 3-1: Trak kralı Kersopleptes'in iskeleti ve mezar hediyelerinin bulunduğu Harekattepe Tümülüsü Süleymanpaşa ilçesinde yer alır. 108
Fotoğraf 3-2: Marmaraereğlisi Heraklia Bazilikası kazı alanı 110
Fotoğraf 3-3: Rüstempaşa Camisi Süleymanpaşa ilçesindedir ve Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir. 115
Fotoğraf 3-4: Müzeye dönüştürülen Rakoczi Evi Süleymanpaşa ilçesinde yer alır. 116
Fotoğraf 3-5: 20. yy'ın başlarında Rodosto (Tekirdağ şehri). 118
Fotoğraf 3-6: Tekirdağ 1920 ve 1922 yılları arasında Yunanistan askerleri tarafından işgal edilmiştir. 120
Fotoğraf 3-7: 20. yy başlarında Atatürk'ün Harf İnkılâbı'nı gerçekleştirdiği Tekirdağ Vilayet Evi. 121
Fotoğraf 3-8: 20.yy başında Tekirdağ Merkez'den bir görünüm. 124
Fotoğraf 3-9: Çerkezköy- Çorlu Yolu üzerinde nüfus artışıyla belediyelik olan Kızılpınar, Büyükşehir yasası ile birlikte Çerkezköy'ün mahallesi durumundadır. 134
Fotoğraf 3-10: Çorlu- Çerkezköy arasında bulunan Veliköy hızla artan nüfusu ile 1992 yılından belediye ilan edilmiş ve günümüzde Çerkezköy'e bağlı mahalle statüsündedir. 143
Fotoğraf 3-11: Taş ve ahşabın birlikte kullanıldığı köy tipi pansiyonculuğa uygun geleneksel Uçmakdere köy evi. 145
Fotoğraf 3-12: Tekirdağ Limanı'ndan bir görünüm. 148
Fotoğraf 3-13: 19. yy sonlarında Tekirdağ'dan bir görünüm. 150

Fotoğraf 3-14: Tarihi şehrin çevresinde geliştiği öne sürülen Ördeklidere Caddesi. 155
Fotoğraf 3-15: 20.yy başlarında Tekirdağ şehri ve kıyı gerisinde oluşan deniz taraçası, bugün yapılaşma taraçanın fark edilmesini güçleştirmektedir. 157
Fotoğraf 3-16: 1930 yılı Tekirdağ Merkez ilçeden bir görünüm. 158
Fotoğraf 3-17: Tekirdağ Çiftlikönü, geleneksel mimari.Ahşap, karkas karışımı geleneksel konut tipi. 159
Fotoğraf 3-18: Şehrin gelişme yönünü etkileyen Namık Kemal Üniversitesi Kampüsü 163
Fotoğraf 3-19: Süleymanpaşa kıyısında dolgu ile oluşturulan ve 100.000 m² alan kaplayan rekreasyon alanı. 164
Fotoğraf 3-20: Süleymanpaşa ilçesi kıyı boyunca İstanbul- Çanakkale güzergâhında büyümeye devam etmektedir 166
Fotoğraf 3-21: Paris Belediye Binası örnek alınarak yapılan Süleymanpaşa Belediye binası.er günümüzde şehrin en kuzey çeperleridir. 168
Fotoğraf 3-22: Çorlu Cumhuriyet Parkı'nın havadan görünümü. 169
Fotoğraf 3-23: Restore edilmeyi bekleyen ve restore edilmiş Çorlu geleneksel evleri 173
Fotoğraf 3-24: Tarihi Çorlu Kalesi çevresi yakınlarında Hıdır Ağa Mahallesi'nden bir görünüm. 175
Fotoğraf 3-25: Çorlu Kazımiye Mahallesi, Salih Omurtak Caddesi Heykel Meydanı şehrin işlek caddelerinden biri olduğu için binaların alt katlar alış veriş için ayrılmış mağazalar ve üst katlar ise ofis olarak kullanılmaktadır. 179
Fotoğraf 3-26: Çorlu şehrinin saçaklanma sahası Önerler Mahallesi, geçmişte Çorlu'ya bağlı bir köydü. 180
Fotoğraf 3-27: Çerkezköy OSB'nin havadan görünümü, üst sol Kapaklı, alt sol Karaağaç; Çerkezköy sağ ve Kızılpınar alt sağda yer almaktadır. 182
Fotoğraf 3-28: Çorlu'dan Saray'a birleşmiş görüntüsü veren Çerkezköy'ün şehir alanı her geçen gün büyümektedir. 187
Fotoğraf 3-29: Karayolu Çorlu, Çerkezköy yolu boyunca devamlılık gösteren sanayi tesisleri ve yerleşimleri ayırmaktadır. 188
Fotoğraf 3-30: Kapaklı şehir alanı yol boyunca Çerkezköy ile birleşme eğilimindedir. 192
Fotoğraf 3-31: Kapaklı – Büyükyoncalı çevresinde yapılaşma hızla devam etmektedir. 193
Fotoğraf 3-32: Ergene 2012 yılında ilçe olmasi yerel basında böyle duyurulmuştur. 196
Fotoğraf 3-33: Henüz standart tabela almamış olan Ergene ilçesinin tabelası. 196
Fotoğraf 3-34: Geçmişte sularında yüzülen Ergene Nehri ilçeden geçer ve kirlilik sorunu nedeniyle kullanılamaz durumdadır. 197

Fotoğraf 3-35: Çorlu Çerkezköy arasında bir köy iken giderek büyüyen Velimeşe''de yer alan OSB bu gelişmenin en önemli nedenidir. 199
Fotoğraf 3-36: Fotoğraflarda Çorlu- Çerkezköy Yolu Velimeşe mevkisinde metal ağırlıklı sanayi tesisleri ve rüzgâr gücünden elektrik ihtiyacının bir kısmını sağladığı anlatılmaktadır..... 202
Fotoğraf 3-37: Saray ilçesine adını veren Sadrazam Ayas Mehmet Paşa tarafından inşa ettirilen Ayaspaşa Camii..... 204
Fotoğraf 3-38: Saray Avrupa Karayolu üzerinde oluşacak araç trafiğinin alternatifi olabilecek bir rota üzerinde yer almaktadır..... 207
Fotoğraf 3-39: Marmaraereğlisi Tekirdağ ilinin liman şehirlerindendir. 209
Fotoğraf 3-40: Marmaraereğlisi'nin tarihi yerleşimi Perintos Açık Hava Müzesi 210
Fotoğraf 3-41: Marmaraereğlisi LNG Terminali..... 215
Fotoğraf 3-42: Kamaradere Mahallesi'nde bulunan OPET Marmaraereğlisi tedarik iskelesi ve dolum tankları. 216
Fotoğraf 3-43: Muratlı Cumhuriyet dönemi planlı yerleşmenin ilk örneklerinin uygulandığı yerleşmelerdendir..... 218
Fotoğraf 3-44: Muratlı Belediyesi Şehri ortadan ikiye bölen Hasan Çelikkol Caddesi ile Muratlı Lüleburgaz bağlantısısını sağlayan karayolu üzerinde kavşak noktasında yer alır. 221
Fotoğraf 3-45: Malkara şehri E- 90, E- 84 kodlu Avrupa yolları ile Malkara'yı Keşan'a bağlayan D- 110 devlet karayolu üzerinde yer alır. 224
Fotoğraf 3-46: Fotoğraflar Malkara'da ekonomik hayata hâkim olan sektör ziraat, hayvancılık ve tarımsal sanayiyi yansıtmaktadır. 228
Fotoğraf 3-47: Malkara şehrinin işlek caddelerinden biri olan Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan Belediye Parkı..... 231
Fotoğraf 3-48: Hayrabolu Belediyesi'nin bulunduğu Alpullu Caddesi, şehir bu merkezin çevresindeki caddeler çevresinde gelişmektedir. 233
Fotoğraf 3-49: Kıyı boyunca doğu batı yönünde gelişen Şarköy'ün çevreyolu sayılabilecek Mürefte Caddesi paralelinde İsmail Hakkı Özgen Caddesi şehrin en hareketli alanlarındandır..... 240
Fotoğraf 3-50: Şarköy'ün mavi bayraklı plajı nedeniyle şehir nüfusu yaz aylarında 150.000'e ulaşmaktadır..... 246
Fotoğraf 3-51: Yunanistan Kastorya'dan (Kesriye) mübadele ile Tekirdağ'a yerleştirilen bir mübadilin yaptırdığı hayrat 253
Fotoğraf 4-1: Çorlu- Çerkezköy yolu üzerinde mutlak tarım arazileri üzerinde sanayi ve enerji üretimi fonksiyonlarına ayrılan alanların genişlemesi sürdürlebilir olmayan kaynak kullanımına örnektir..... 328
Fotoğraf 4-2: Tekirdağ- Malkara yolu üzerinde tarım alet ve makineleri üreten firmanın teşhir sahası. 337
Fotoğraf 4-3: Tekirdağ'da tarımı en fazla yapılan ürünler arasında tahıllar ve ayçiçeği yer alır..... 347

Fotoğraf 4-4: Tekirdağ'la karakterize olan üzüm üretiminin köklü bir geçmişi vardır. 350
Fotoğraf 4-5: Şarköy kuzey istikametinde genç zeytin ağaçlarından görünüm..... 352
Fotoğraf 4-6: Tekirdağ'da mera hayvancılığının gelişmesi amacıyla belediye tarafından kaynak suları çevresine sıvatlar inşa edilmektedir..... 358
Fotoğraf 4-7: Şarköy'de Kızılçam ağaçlarından oluşan ormanlık saha ve özel bir enerji şirketine ait RES'e ait görünüm. 364
Fotoğraf 4-8: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten tekstil sanayi boyama tesislerinden bir örnek. 373
Fotoğraf 4-9: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten makine tesislerinnden bir örnek..... 374
Fotoğraf 4-10: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten metal sanayi tesislerinden bir örnek. 374
Fotoğraf 4-11: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten kimya sanayi tesislerinden bir örnek. 375
Fotoğraf 4-12: Çerkezköy'de tekstil sanayisi Covid 19 pandemisi nedeniyle maske üretimini yaygınlaştırmıştır. 379
Fotoğraf 4-13: Çerkezköy OSB Tekirdağ'ın ilk OSB.'sidir, İstanbul'a yakınlığı nedeniyle en fazla doluluk oranınıa sahip OSB'dir. 379
Fotoğraf 4-14: Çerkezköy yolu üzerinde tanıtımı yapılan bu sanayi sitesi, şehrin sanayi kimliğinin korunması yönündeki beklentinin bir sonucudur. 380
Fotoğraf 4-15: Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm. 384
Fotoğraf 4-16: Çerkezköy- Çorlu yolu tarım arazileri üzerinde gelişen Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi. 385
Fotoğraf 4-17: İlde Süleymanpaşa, Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara ilçelerinde ticaret odası mevcuttur. 394
Fotoğraf 4-18: Malkara Ticaret Borsası'nda 2017 yılında en çok işlem gören ürünler arasında buğday, ayçiçeği, dana eti ve sütü gibi hayvansal ürünler yer almaktadır..... 394
Fotoğraf 4-19: Çorlu'da meydana gelen tren kazasında 25 kişi hayatını kaybederken, 268 kişi de yaralanmıştır..... 411
Fotoğraf 4-20: Çorlu Atatürk Havalimanı'nda iç hat ve dış hat seferleri yapılmaktadır..... 415
Fotoğraf 4-21: Tekirdağ/Ceyport Limanı ve Süleymanpaşa ilçesinin batı kesiminden bir görünüm. 427
Fotoğraf 4-22: Asyaport Limanı'nda tahliye işlemi gerçekleştirilen Süper Post Panamax Konteyner Gemisi..... 435
Fotoğraf 4-23: Tekirdağ Köftesi Türk Paten ve Marka kurumu tarafından coğrafi işaret belgesi almıştır..... 449
Fotoğraf 4-24: Süleymanpaşa ilçesi sahil şeridinde dinlenme eğlenme ihtiyacının karşılanması kıyı şeridi doldurularak oluşturulan parklar..... 450

Fotoğraf 4-25: 2006 yılından 2019 yılına kadar Mavi Bayrak ile ödüllendirilmiş Şarköy Plajı'ndan bir görünüm. 457
Fotoğraf 4-26: Elverişli doğal koşulları nedeniyle yamaç paraşütü sporunun yapıldığı Uçmakdere'den bir görünüm. 458
Fotoğraf 4-27: Tekirdağ Müzesi'nde sergilenen Trak Odyris Kabilesi Krallarından Kersepleptes'e ait olduğu düşünülen mezar buluntuları. 462
Fotoğraf 4-28: Perintos- Heraklia Bazilikası kazı alanın ve çevresinin görünümü. 464
Fotoğraf 4-29: Mimar Sinan tarafından inşa edilen Rüstempaşa Camisi 467
Fotoğraf 4-30: Rüstempaşa Camisi'nin günümüze kalan bedesteni 467
Fotoğraf 4-31: Saray Ayaspaşa Camisi'nden görünümler 469
Fotoğraf 4-32: Malkara'da alan Hacerzade İbrahim Bey Camisi'nden görünüm. 470
Fotoğraf 4-33: Çorlu Süleymaniye Camisi'nden Görünüm. 470
Fotoğraf 4-34: Ahşap Tekirdağ evi. 474
Fotoğraf 4-35: Şehrin girişindeki bu heykel Tekirdağ'da kiraz üretiminin önemli bir ekonomik faaliyet olduğunu hatırlatmaktadır. 476
Fotoğraf 5-1: Ergene Nehri ve bu ırmağa karışan Çorlu Çayı'na tekstil başta olmak üzere fabrika atıksuları deşarj edilmektedir. 540
Fotoğraf 5-2: Süleymanpaşa ilçesi otobüs terminali İstanbul- Çanakkale karayolu üzerinde önemli bir aktarım merkezidir. 567
Fotoğraf 5-3: Tekirdağ Yat Limanı 605
Fotoğraf 5-4: Çorlu şehri girişinde yer alan Trakya Fuar Alanı 662
Fotoğraf 5-5: Marmarareğlisi Limanı 700
Fotoğraf 5-6: Tarım arazileri arasında yer alan Unimar Marmara Ereğlisi Enerji Santrali Depolama Tesisleri 704
Fotoğraf 5-7: soldan sağa 1) Perinthos Antik Kenti referansıyla inşa edilen Marmaraereğlisi Belediye binası 2) Perinthos Açıkhava Müzesi 705
Fotoğraf 5-8: Yeniçiftlik Mahallesi'nde İstanbul- Tekirdağ Yolu'nun alt ve üstünde kalan sahalarda büyüyen inşaat sektörü ve ikinci konut alanları. 707
Fotoğraf 5-9: Seymen yolu üzerindeki mutlak tarım topraklarında tarım dışı kullanım izni almadan inşa edilen demir- çelik fabrikası 708
Fotoğraf 5-10: Marmaraereğlisi Halk Plajı 710
Fotoğraf 5-11: Soldan sağa 1) Botaş Marmaraereğlisi LNG terminali (botas.gov) 2) Sultanköy'de üretim yapan termik enerji santrali enerji iletim hatları 712
Fotoğraf 5-12: Marmaraereğlisi Balık Pazarı'nda avlanan balık türleri kirlilik miktarının azalması ile balıkçılıktan elde edilen katma değerin artacağına işaret etmektedir. 715
Fotoğraf 5-13:Muratlı tren istasyonu 728
Fotoğraf 5-14: Saray kırsalında verimli tarım alanlarından bir görüntü, kuzeyde Yıldız Dağları'nın silueti görülmektedir 741

Fotoğraf 5-15: Çerkezköy- Saray arasında bulunan Büyükyoncalı tarım arazileri çevresinde yolun her iki yakasında gelişme konut sahası. 744
Fotoğraf 5-16: Beyazköy Mahallesi'nden geçen E80 karayolu çevresinde tarım dışı kullanım izni verilen planlı sanayi gelişme alanları. 746
Fotoğraf 5-17: Kapaklı ilçesi çıkışından Büyükyoncalı yönüne doğru şehir alanı genişlemeye devam etmektedir. 751
Fotoğraf 5-18: Şarköy ilçesinde kıyı boyunca devamlılık gösteren ikinci konutlar 764
Fotoğraf 5-19: Şarköy'ün Mavi bayraklı kıyıları genellikle iç turizme hitap etmektedir ve turizm hizmet kalitesi düşüktür. 765
Fotoğraf 5-20: Şarköy'de geleneksel ekonomik kaynaklardan biri olan zeytin ağaçları. 767
Fotoğraf 5-21: Şarköy kıyılarında betonlaşma ve kirlilik sorunları kıyı ekosistemlerini ve sürdürülebilir kıyı turizmini olumsuz etkilemektedir. 773

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 2-1: Tekirdağ ilinin lokasyon haritası..... 29
Harita 2-2: Tekirdağ ilinin jeoloji haritası..... 37
Harita 2-3: Trakya Havzası Jeoloji ve Trakya Fay zonları Haritası (Jeoloji haritası; Kasar vd., 1983, Fay Zonları; Perinçek, 1991, 2000 yayınlarından alıntılanmıştır). Trakya Fay Sistemi; Geç Miyosen Pliyosen Depolarının altına gömülüdür ve haritada sarı renkle gösterilmiştir**.**..... 38
Harita 2-4: Tekirdağ ili topoğrafya haritası..... 46
Harita 2-5: Tekirdağ ili bakı haritası..... 50
Harita 2-6: Tekirdağ ili eğim haritası..... 51
Harita 2-7: Tekirdağ ili Hidroğrafya Haritası..... 80
Harita 2-8: Tekirdağ ili toprak grupları haritası..... 94
Harita 2-9: Tekirdağ ili arazi kullanım kabiliyeti sınıfları haritası..... 97
Harita 2-10: Tekirdağ ili erozyon riski haritası..... 102
Harita 3-1: Birinci harita Antik Trakya haritası'nı gösterirken ikincisinde, Kuzey Marmara Limanları ölçek büyütülerek gösterilmiştir. Güneybatıdan itibaren, **Bisanthe** (Tekirdağ) Colpos Samior (Samoslular Koyu)- Portea Rhedestus (Rodosto Limanı), **Ganus** (Ganos şehri) **Perinthus** (Marmaraereğlisi)- Portea Heraklia (Heraklia limanı), **Selymbria** (Silivri), Coenephurium, Melantias, **Byzantium**-Megara (İstanbul).. 113
Harita 3-2: Süleymanpaşa ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 149
Harita 3-3: Çorlu ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 172
Harita 3-4: Çerkezköy ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 185
Harita 3-5: Kapaklı ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 194
Harita 3-6: Ergene ilçsesi yerleşim birimleri haritası..... 200
Harita 3-7: Saray ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 206
Harita 3-8: Marmaraereğlisi ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 212
Harita 3-9: Muratlı ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 220
Harita 3-10: Günümüzde Tekirdağ sınırlarında yer alan ve Roma İmparatorluğu Dönemi'nde kullanılan Via Egnatia ticaret yolu üzerinde yer alan Apros- Apri (Kermeyan- Malkara) ve Perinthos (Marmara Ereğlisi).. 225
Harita 3-11: Malkara ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 227
Harita 3-12: Hayrabolu ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 235
Harita 3-13: Antik Çağ'da Marmara Denizi (Propontis) çevresindeki yerleşmeler242
Harita 3-14: Şarköy ilçesi yerleşim birimleri haritası..... 243
Harita 3-15: İlçelere göre Tekirdağ nüfusu (2019 yılı ADNKS'ye göre)..... 276
Harita 3-16: Tekirdağ ili 2019 ADNKS'ye göre ilçelerde cinsiyet oranları..... 287
Harita 3-17: 2019 yılı ADNSK 'ye göre Tekirdağ ili nüfus dağılışı haritası..... 291
Harita 3-18: 2018 Yılı ADNKS verilerine göre diğer illerden Tekirdağ'a göç haritası..... 312
Harita 3-19: 2018 Yılı ADNKS verilerine göre Tekirdağ'dan diğer illere göçler . 314

Harita 4-1: Tekirdağ İli 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 331
Harita 4-2-: Tekirdağ ili 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 332
Harita 4-3-: Tekirdağ ili 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 333
Harita 4-4: Tekirdağ ilinde yerleşimler, önemli ulaşım ağları ve organize sanayi bölgeleri (OSB) haritası 383
Harita 4-5: Tekirdağ ili ulaşım haritası..... 398
Harita 4-6 : 1915 Çanakkale Köprüsü ve Malkara - Çanakkale Otoyolu Güzergâhı. 405
Harita 5-1: Ergene Nehri'ni kurtaracağı iddia edilen Marmara Derin Deniz Deşarjı Projesi..... 541
Harita 5-2:1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'de yer verilen koruma alanları..... 571
Harita 5-3: 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre özel önem gerektiren alanlar..... 575
Harita 5-4: Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre Tekirdağ'da ilçeler arası kademelenme..... 581
Harita 5-5: Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre Tekirdağ'da ilçe kimlikleri S: Sanayi, H: Hizmetler, T: Turizm, L: Lojistik, K: Kırsal..... 582
Harita 5-6: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'na Göre Tarımsal Alt Bölgeler ile Tarımsal Organize Bölgelerin Dağılımı..... 584
Harita 5-7: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında yerleşme alanlarının dağılımı. 591
Harita 5-8: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında çalışma alanlarının dağılımı 594
Harita 5-9: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında çalışma alanlarının dağılımı 597
Harita 5-10: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda Öneri Ulaşım Yolları 602
Harita 5-11: Süleymanpaşa ilçesi (eski Merkez ilçe) arazi kullanım sınıfları haritası 608
Harita 5-12: Süleymanpaşa ilçesinin 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 624
Harita 5-13: Süleymanpaşa ilçesinin 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 625
Harita 5-14: Süleymanpaşa ilçesinin 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 626
Harita 5-15: Çerkezköy ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası**Kaynak:** 2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır. 631
Harita 5-16: Çerkezköy ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 642
Harita 5-17: Çerkezköy ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 643
Harita 5-18: Çerkezköy ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 644
Harita 5-19 : Kapaklı ilçesinin 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 647
Harita 5-20: Kapaklı ilçesinin 2000 yılı arai kullanım haritası (CORINE)..... 648
Harita 5-21: Kapaklı ilçesinin 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 649

Harita 5-22: Çorlu ilçesi arazi sınıfları haritası 652
Harita 5-23: Çorlu ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 668
Harita 5-24: Çorlu ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 669
Harita 5-25: Çorlu ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 670
Harita 5-26: Ergene ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 673
Harita 5-27: Ergene ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 674
Harita 5-28: Ergene ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 675
Harita 5-29: Hayrabolu ilçesi arazi sınıfları haritası (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır)..... 678
Harita 5-30: Hayrabolu ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 684
Harita 5-31: Hayrabolu ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 685
Harita 5-32: Hayrabaolu ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 686
Harita 5-33: Malkara ilçesi arazi sınıfları haritası. 689
Harita 5-34: Malkara İlçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 695
H**arita 5-35:** Malkara İlçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 696
Harita 5-36: Malkara İlçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 697
Harita 5-37: Marmaraereğlisi ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası..... 701
Harita 5-38: Marmaraereğlisi ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) . 719
Harita 5-39:Marmaraereğlisi ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) .. 720
Harita 5-40: Marmaraereğlisi ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) . 721
Harita 5-41: Muratlı ilçesi arazi sınıfları haritası 725
Harita 5-42: Muratlı ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 733
Harita 5-43: Muratlı ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 734
Harita 5-44: Muratlı ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 735
Harita 5-45: Saray ilçesi arazi sınıfları haritası 738
Harita 5-46: Saray ilçesi 1990 yılı arazi kullanımı (CORINE) 756
Harita 5-47: Saray ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 757
Harita 5-48: Saray ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 758
Harita 5-49: Şarköy ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası..... 762
Harita 5-50: Şarköy ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 775
Harita 5-51: Şarköy ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE) 776
Harita 5-52: Şarköy ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)..... 777

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
AFAD	Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
ÇDP	Çevre Düzeni Planı
ha	Hektar
hPa	Hektopaskal (Basınç Birimi)
H. 2.10.16	Çevre Düzeni Planı Hüküm No
IPCC	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli
İAKS	İnşaat Alanı Kat Sayısı
İPA	İşgücü Piyasası Araştırması
KENTGES	Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü
KSS	Küçük Sanayi Sitesi
NİP	Nazım İmar Planı
TAB	Tarımsal Alt Bölge
TEU	Twenty-foot equivalent unit, 1 teu 20 fitlik ve 34 $m^{3'}$ lük konteynıra karşılık gelir.
T.İ.Ç.D.P	Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı
TOB	Tarımsal Organize Bölge
TOKİ	Toplu Konut idaresi
TSO	Ticaret Sanayi Odası UN: Birleşmiş Milletler
UİP	Uygulama İmar Planı
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UUSEP	Ulusal Uyum ve Sürdürülebilirlik Eylem Planı
H. 2.10.16	Çevre Düzeni Planı Hüküm No

GİRİŞ

Fotoğraf 1: Tekirdağ'la özdeşleşen ayçiçeği üretimi

Antik Çağ'dan günümüze yerleşimin devamlılık gösterdiği Tekirdağ, son 40 yılda tarihinde görülmemiş bir hızla nüfus artışına ve gelişmeye tanıklık etmiştir. Oldukça dinamik ve değişken olan bu süreç, arazide gözle görülebilir kullanım değişikliklerine ve biyoçeşitlilik kayıplarına yol açarken; Tekirdağ'a karakter kazandıran, tarihsel var oluşunun nedeni sayılan tarımsal kimliği, kısa sürede yaşanan bu değişimlerin tehditi altındadır. Koruma alanı vasfındaki tarım arazileri, orman örtüsü, su kaynakları, kıyılar ve ekosistemler olmak üzere doğal alanlar ölçüsüzce tahrip edilmekte ve bu süreç kültürel mirasın kaybını da beraberinde getirmektedir.

Nüfusları her geçen gün artan şehirleri bekleyen iklim değişikliği, doğal afetler, su yetersizliği, salgın hastalık gibi risklere karşı savunmasızlık ve kırılganlık gibi sorunlar, Tekirdağ'ın da yakın gelecekte yüzleşmek zorunda olacağı sorunlar arasında yer alacaktır. Nitekim son yıllarda sıcaklık dalgaları, yağış ekstremlerine

bağlı sel ve taşkınlar, fırtınalar, gerçekleşmesinden son derece kaygı duyulan Marmara Depremi ve giderek azalan yer altı su kaynaklarıyla Tekirdağ da 21. yüzyılı 'sorunlar yüzyılı' olarak yaşamaya adaydır. Mevcut meseleler ve potansiyel riskler karşısında şehirlerin desantralizasyonu ve kırsala yöneliş yükselen değer olsa da, şehirlerin küreselleşen ekonominin üsleri olmaya devam edeceği yönündeki projeksiyonlar, bu idealin kısa zamanda gerçekleşemeyeceğini düşündürmektedir.

Doğal ve antropojenik kökenli sorunların yanı sıra kalkınma ve rekabet baskısını üzerinde hisseden Tekirdağ 21. yüzyıl'da diğer şehirlerin da aşması gereken bir eşik olan gelişmenin sürdürülebilirliği sorunu ile karşı karşıyadır. 'Sürdürülebilir gelişme' ya da 'gelişmenin sürdürülebilirliği' ilk kez Brundtland Raporu'nda yer bulmuş ve 'bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak', biçiminde tanımlanmıştır **(UNWCED, 1991: 51)**. Bu anlayışa göre, taşıma kapasitesi ve çevresel duyarlılıklar dikkate alınarak uygulanan ekonomi politikaları, ekonomik gelişimi olumlu yönde destekleyecek, toplumsal yaşam kalitesini de olumlu yönde etkileyecektir.

Sürdürülebilir gelişme politikaları, mekânın organizasyonu ve arazi kullanımıyla doğrudan ilişkilidir. Söz konusu mekân bir büyükşehir ve onun mücavir alanı olunca, şehrin doğal ve kültürel varlıkları ile şehri besleyen kaynakların gelecek kuşaklara kalacak nitelikte kullanılması, çevre odaklı bir planlama ve planlama süreçlerinde kapsayıcılık, katılımcılık ve şeffaflıkla mümkün olabilecektir.

Mekân fiziki açıdan planlanırken, doğal kaynakların koruma – kullanma dengesi gözetilerek kullanılması ve doğayı metalaştırarak piyasa ekonomisinin tasarrufuna bırakmak yerine, geleceğe sağlıkla teslim edilebilecek bir emanet olarak değerlendirmek, dayanıklı ve sürdürülebilir şehirlerin koşuludur. Tekirdağ'ın toprak, su, bitki örtüsü ve havasının taşıma kapasitesinin üzerinde kirliliğe maruz kalması şehri bir atık rezervuarına dönüştürmemesi, yasal düzenlemeler, mekânın sürdürülebilir olarak planlanması ve uygulamalar ile mümkün olabilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1 Çalışmanın Kapsamı ve Amacı

Kırsal üretimde makineli tarıma geçilmesi ile fabrikalara yönelen işgücü, küçük işletmelerin tersine, büyük üretimhanelerde doğal kaynaklara form verip, üretim niteliklerini yeniden tanımlarken, şehirleri de yeni yaşam alanları olarak adres göstermiştir. Şehirler geleneksel olarak ürün ve hizmetlerin el değiştirdiği merkezler olma özelliklerinden farklılaşarak, makineler, lokomotifler, fabrikaların siren sesleri, kömür dumanı ve fabrikalarda gece- gündüz vardiyalarında çalışan insan toplulukları ile tasvir edilmektedir.

18. yüzyılın sonlarında büyüyen şehir nüfusları ile şehirleşme fenomeni fabrika, konut, hastane, okul, hapishane, kışla, cadde ve sokaklarla mekanı yeniden dizayn ederken, "şehirli" nüfus artan, tüketim talebiyle mekanı fonksiyon alanlarına göre yeniden tanımlamıştır. Mekân bundan sonra endüstriyel üretimin gelişimine odaklanarak, merkezden çevreye doğru genişleyen ve genişlediği alanları kendisine benzeten, fayda temelli fonksiyonlar bütünüdür. Geçmişte tarla, mera, sulak alan, kıyı alanı, ormanlık alan, göl ya da vadi olarak tanımlanan ve her biri kendine göre sayısız habitat içeren bu yeryüzü parçaları artık, yol, rezervuar, dolum ve boşaltım sahası, yerleşim alanı, depolama sahası, yerleşim alanı gibi beşeri ekosistem sahalarına dönüştürülmüştür.

Şehirler endüstriyel üretim ve hizmet merkezleri olarak alansal ve demografik açıdan büyümeye devam ederken, fonksiyon odaklı bu form değişimi küresel iklim değişimi, küresel hastalıklar gibi günümüzde en çok bilinen makro ölçekli sorunlarla, etkisi lokal olarak hissedilen mikro ölçekteki afetlerin yaşanmasına neden olmuştur. Günümüzde ulaştığımız teknolojik gelişme, bilgi birikimi, kültürel miras ve sermayeye ev sahipliği yapan şehirlerin kalkınma, refah sağlama ve rekabet etme gibi nosyonları sürdürme gayreti devam ederken; makro ve mikro ölçekli sorunlarla

geleceği tasarlayabilmeleri artık eskisi kadar kolay değildir. Yüzyılımızda küresel arz ve talebin karşılaşma alanları olan şehirler, arzı ve talebi etkileyen doğal ve antropojenik baskılara ileri teknoloji, dijitalleşme, güçlendirilmiş yerel insiyatiflerle riskleri simüle ederek, planlama ve aksiyonlarla yanıt vermeyi hedeflemektedir.

II. Dünya Savaşı'nın bitişinin ardından, modernizasyonun kalkınmanın vizyonu haline getirilerek altyapı yatırımlarına ağırlık verilen 1960'lı yıllardan günümüze artan nüfusları ve genişleyen alanlarıyla Türkiye şehirleri, etkilendikleri küresel sorunların yanı sıra, konumları ve iç dinamiklerine bağlı olarak şekillenen yerel sorunlara acil çözüm pratikleri bekleyen mekânlara dönüşmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye nüfusunun %90'dan daha fazlasının şehirlerde yaşadığı verisinden hareketle, şehirlerde yaşayan nüfusun devamlılığı ve güvenliği mevcut sorunlar ve olası risklere karşı yerel yönetimlerin gösterecekleri performansa bağlıdır.

İstanbul'un batı sınırında yer alması nedeniyle, nüfus artışı ve şehirleşmeden etkilenen ve nasibini alan Tekirdağ ili, gelişimine dair doğal evriminin dışında, merkezi yönetimin İstanbul odaklı bölgesel kalkınma anlayışının ve yerel yönetimlerin planlama pratiklerinin bir sonucu olarak, arazinin sermaye tarafından şekillendirildiği ve bürokrasinin bu amaca destek verdiği illerden biri olmuştur. Araştırma sahası olarak Tekirdağ ilini konu edinen tez çalışması, 2012 yılında büyükşehir ilan edilen Tekirdağ ilinin mücavir alanını yani il sınırını kapsamaktadır.

Büyükşehir belediyesinin hizmet sınırında yer alan 11 şehrin gelişimi benzerlik göstermemekte, ilin doğu, batı ve güneyinde farklı gelişim paternleri gözlenmektedir. Geçmişte tarımsal faaliyetlerin ve tarımsal sanayinin etkin olduğu, önemli ulaşım aksları üzerinde yer alan Tekirdağ'da en kıymetli doğal kaynak uzun yıllardır ilin, bölgenin ve Türkiye'nin tüketim ihtiyacına yanıt vermeye devam eden tarım arazileri ve tarımsal üretimdir.

Kalkınma vizyonunu Tekirdağ'ın tarımsal potansiyelini göz ardı ederek, İstanbul'a yakınlığı nedeniyle imalat sanayisi odağı etrafında şekillendiren planlama politikaları ve arazi kullanımları nedeniyle 50 yıldan daha az bir zamanda ilin doğal kaynakları büyük oranda zarar görmüş ve bu kaynakların devamlılığı tartışılır hale

gelmiştir. İlde yatırımların ve nüfusun yoğun olarak toplandığı Çerkezköy, Çorlu, Kapaklı, Ergene gibi şehirler ile ana ulaşım ağlarının uzağında kalan Hayrabolu, Malkara gibi şehirler arasında şehirleşme parametreleri açısından ayrımlar oldukça nettir. İlin anayollar çevresinde sanayi tesislerinin işgal ettiği kesimleri ile kıyılarda turizm ve ulaşım sektörlerinin etkili olduğu kesimleri arasında bugün kirlilik ve azalan doğal kaynaklar başta olmak üzere sonuçları gözlenebilen ve uzun vadede daha fazla hissedilecek çevre sorunları yaşanmaktadır.

İlde zamanla su başta olmak üzere, doğal kaynakların giderek azalması yatırımlar açısından risk oluşturup, çevre sorunları görünür hale gelince sivil toplumun sesi yükselmiş ve merkezi yönetimi harekete geçmeye zorlamıştır, bu durum arazinin ölçüsüz kullanımına izin veren planlama paradigmasında değişikliğe gidilmesi ile sonuçlanmıştır. Merkezi yönetim mevcut planların sermaye dâhil, taraflar açısından sürdürülemezliğini kabul ederek, imalat sanayi odaklı planlama ve yerleşim politikalarında kısmi azaltımlara gitmiş ve planlamaya sürdürülebilir bir nitelik kazandırmayı hedeflemiştir. Bu motivasyonla kurumlar ve enstitüler düzeyinde yürütülen çevre düzeni planlama çalışmaları, karar ve hükümleri açısından reformist olsa da, kalıcı çözüm getirmekten uzak ve sürdürülebilirlik perspektifine birçok noktada aykırıdır.

Bu çalışma, Tekirdağ ilinde arazi kullanımlarına sınırlama getirerek sürdürülebilir mekân kullanımını hedefleyen ve uygulanmaya devam eden 1/100.000 ve 1/25.000 üst ölçekli çevre düzeni planlarını (ÇDP) vizyon, strateji, karar ve yapılan değişiklikler açısından sürdürülebilirlik perspektifi ile değerlendirmek amacıyla yürütülmüştür. Planlama politikalarından kaynaklanan gözlenip, ölçülebilen sorunlardan hareketle, planların sürdürülemezliği tespitine ulaşılmış; planlama paradigmasında değişikliğe gidilerek ekosistemlerin taşıma kapasitesinin odağa alındığı yeni bir planlama sürecine geçilmesi gerektiği savunulmuştur. Planlamadan etkilenecek aktörlerin planlama süreçlerine dahil edilmesi, il için söz konusu risk faktörleri ve duyarlılık analizlerinin yapılarak strateji ve politikaların belirlenmesi ve ekosistem servislerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması ilde kaynakların ve kalkınmanın sürdürülebilirliğine olanak sağlayacaktır.

1.2 Kavramsal Çerçeve

Doğal kaynakların kullanımı ve kalkınma konusunda sıklıkla kullanılan ve günümüzde hayatın her alanında kendine yer bulan '**sürdürülebilirlik'** en basit ifade ile 'devamlı olabilme yeteneği' olarak tanımlanabilir.

Bir kavram olarak **'sürdürülebilir gelişme'** ise ilk defa Brundtland Raporu'nda yer almıştır: Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (UNEP) isteği üzerine görevlendirilen Norveçli Başbakan Gro Harlem Bruntland tarafından 1987 yılında hazırlanan "Ortak Geleceğimiz" başlıklı raporda **sürdürülebilirlik** kavramı, 'bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamaktır" biçiminde tanımlanmıştır **(UNWCED, 1991: 51)**. Kuruluşun bu raporu hazırlamadaki amacı, ekonomik kalkınmanın çevre ile uyumlu olarak geliştirilmesi konusunda ülkelere önerilerde bulunmaktır.

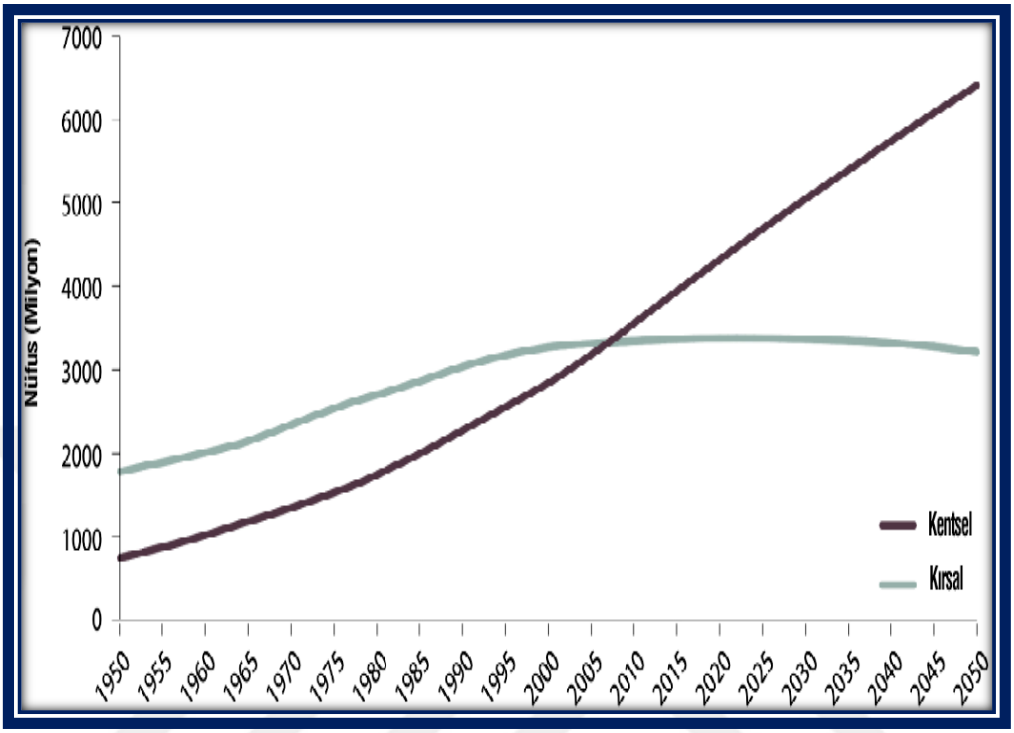
Sürdürülebilirlik kavramının olgunlaşması konusunda önemli kilometre taşlarından bir diğeri 1992 yılında Rio'da toplanan Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı'dır. Bu konferansın sonuç bildirgesinde sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesi için, kalkınma programlarında çevre koruma politikalarına yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir. 2002 yılında Johannesburg'da yapılan Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde bu amacı gerçekleştirebilmek üzere yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine, özel sektöre ve vatandaş girişimine büyük önem atfedilmiştir **(Topal, 2008: 107).** Gelişmenin sürdürülebilir olması prensibi üzerine şekillenen kalkınma anlayışına göre, çevresel duyarlılıklar dikkate alınarak uygulanan ekonomi politikaları toplumsal yaşam kalitesini de olumlu yönde etkileyecektir.

Sürdürülebilir gelişme politikaları mekânın organizasyonu ve kullanımında da uygulama alanı bulmuştur; söz konusu mekân şehir olunca, şehri ve şehri besleyen doğal kaynakların gelecek kuşaklara kalacak nitelikte ve taşıma kapasiteleri dikkate alınarak kullanılması, çevre sorunlarının ileri teknoloji kullanılarak azaltılması ve bilimsel olarak yönetilmesi; sosyal sorunların kapsayıcılık ve katılımcılık dikkate

alınarak çözülmesi sürdürülebilir bir yaklaşımdır. İlki 1976 yılında Vancouver'da yapılan Habitat zirvesinin 1996 yılında İstanbul'da yapılan ikinci buluşmasının temel çıktıları arasında, "şehirlerin küresel büyümenin motoru olduğu ve yerel yönetimlerin daha güçlü bir role sahip olmaları gerektiğine" yer verilmiştir; şehirleşme sebep olduğu birçok çevre sorununun yanında, şehirler bu sorunların çözüleceği adresler de olabilmelidir **(Ç.Ş.B Habitat).** Aynı yıl Habitat II üzerine hazırlanan yayında kentsel sürdürülebilirlik kavramını değerlendiren Ertürk, şehirsel sürdürülebilirlik ya da sürdürülebilir şehir için şu tanımı uygun görmüştür: "İnsan ihtiyaçlarına günümüz şehirlerinden daha iyi yanıt veren ve şehir sistemlerinin gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılamaya engel olmayacak biçimde geliştirilmesine olanak sağlayacak şehirdir" **(Ertürk, 1996: 175)**. Sürdürülebilir şehirleşmeye yüklenen anlamlar ve beklentiler üzerine değerlendirmesinde Bayram, konseptin üç temel bileşen üzerine kurgulanabileceğini belirtmektedir: Bunlardan birincisi, 'şehir sakinlerinin şehre dair hizmetlere ulaşma konusundaki ihtiyaçlarına yanıt verilmesi ve yaşam kalitelerinin artırılması', ikincisi 'şehrin birçok açıdan devamlılığını sağlayabilme yeteneğinin artırılması' ve üçüncüsü 'taşıma kapasiteleri dikkate alınarak, üretim ve tüketim alışkanlıklarının sorgulanması ve çevresel kaygılara öncelik verilmesi'dir **(Bayram, 2001: 256).**

Sanayi Devrimi ile Neolitik Çağ'dan farklı bir nitelik kazanan şehirleşme olgusuyla artan dünya şehir nüfusu, yerleşmeleri çevre sorunları başta olmak üzere sosyal ve ekonomik sorunların mekânı haline getirmiştir. Günümüzde global ölçekte şehir nüfusu kır nüfusuna karşı artışını sürdürmekte ve nüfus projeksiyonları bu trendin, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, ilerleyen yıllarda devam edeceğini düşündürmektedir **(Kurtar, 2020: 31).**

Şekil 0-1: Dünya kır ve şehir nüfusunun değişimi 1950- 2050

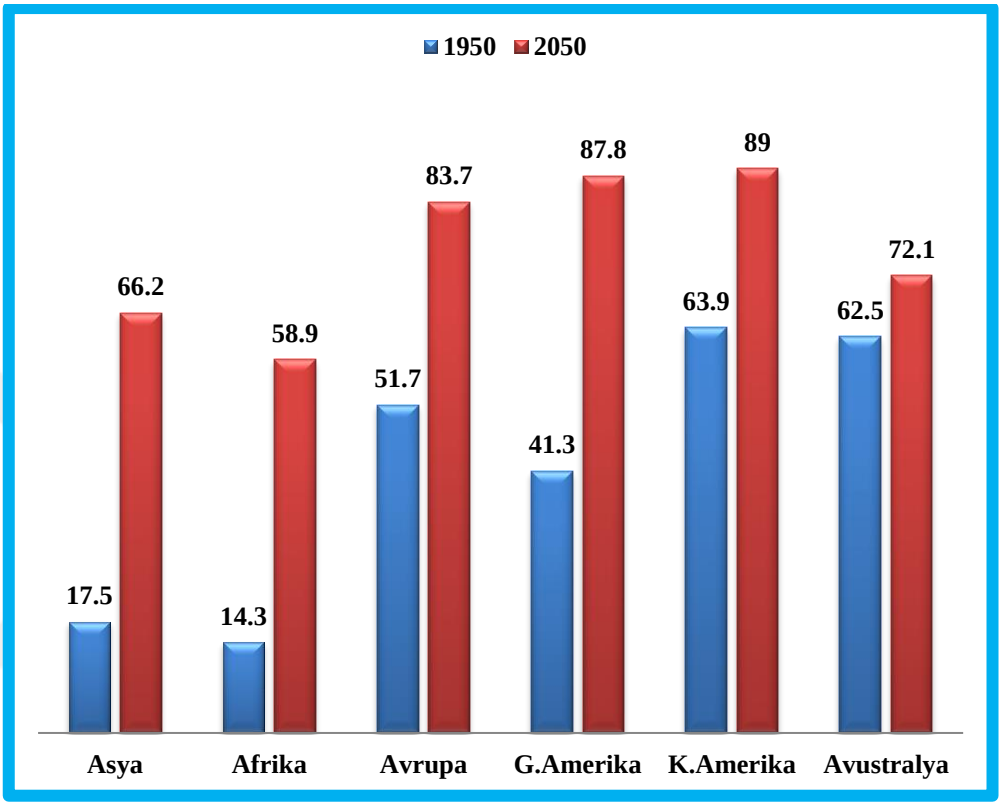

Kaynak: UNDESA, 2014

Tarım devrimi ile kalıcı hale gelen yerleşmelerden Sanayi Devrimi'ne kadarki yıllar süresince insanlar daha çok kırsal kesimlerde yaşamış ve ekonomik faaliyetlerini tarım başta olmak üzere kırsal alanlarda sürdürmüştür. 1800'lü yılların başında dünya nüfusu bir milyara ulaşırken, bu nüfusun sadece %3'ü şehirlerde yaşamaktadır.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Departmanı'nın (UNDESA) 2018 yılında yayımladığı Dünya Şehirleşme Trendleri'ne göre, 1950 yılında dünya nüfusunun %30'u şehirlerde yaşamaktadır. 2000'li yılların başlarında bu oran %46,7'dir ve 2050 yılında şehirlerde yaşayanların oranının %68,4'e ulaşması beklenmektedir **(UNDESA, 2018).**

Şekil 0-2: Kıtalara göre şehir nüfuslarının 1950 ve 2050 yılları arasındaki değişimi (%)

Kaynak: UNDESA, 2018

1950 yılında 746 milyon olan şehir nüfusu grafikte gösterildiği gibi 2014 yılında 3,9 milyara ulaşmıştır. Asya kıtası diğer kıtalarla karşılaştırıldığında daha düşük şehirleşme oranına sahip olsa da, günümüzde dünya şehir nüfusunun %53'üne ev sahipliği yapmaktadır. Şehirleşme ve nüfus artış trendlerinin benzer şekilde devam etmesi halinde dünya şehir nüfusuna 2,5 milyar insan daha eklenecektir; bu artışın daha çok Asya ve Afrika kıtalarında gerçekleşeceği öngörülmektedir. Dünya kırsal nüfus artış hızı 1950'den beri yavaşlarken birkaç yıl içinde zirve noktasına ulaşacak ve kırsal nüfus 3,4 milyar olarak gerçekleşecektir **(UNDESA, 2014).**

Şehirler, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, konut açığının neden olduğu çarpık yapılaşma ve alt yapı sorunları, sayıları giderek artan motorlu araçlar ile artan trafik, ısınma ihtiyacı ve enerji amaçlı yakıt tüketimi, aşırı su ve doğal kaynak

tüketimi ve kontrol edilemez atıklarıyla konfor beklentisi açısından cazip, ekosistem servislerinin sağlanması açısından kronik sorunların üretim merkezlerine dönüşmüştür. Genişleyen şehirler orman, sulak alan, çöller, tarımsal alanlar ve meraları işgal ederek, habitatların zarar görmesine ve ekosistemlerin yok olmasına neden olmaktadır. Göçlerle artan şehir nüfusunun yol açtığı konut ve fonksiyon alanları talebi ile genişleyen şehir arazisi, doğal alan kayıpları ile bu alanlar üzerinde kalıcı değişikliklere neden olmaktadır. Geçmişte tarım, orman, mera ya da sulak alan vasfına sahip araziler konut ve fonksiyon alanları için betonla örtülürken, toprağın su tutabilme kapasitesi azalmış ve şehirsel ısı adası etkisi güçlenmiştir. Özetle geçmişte şehri çevreleyen ormanlar, sulak alanlar, akarsu vadileri, tarım alanları ve meralar gibi doğal alanlar barınma ve ekonomik fonksiyonlar nedeniyle yapılı çevreye dönüştürülmüştür **(a.g.e: 33).**

Şehirlerin nüfus baskısının yarattığı antropojenik kaynaklı çevre sorunları ile jeolojik, hidrolojik ve klimatik süreçlerden kaynağını alan afetlerle mücadele ederek, mevcudiyetlerini devam ettirebilmeleri aksiyon plan ve politikalarını gerektirmektedir. Şehirlerin doğal kaynaklarını sürdürülebilir nitelikte kullanarak, şehir sakinlerinin yaşam standartlarını yükseltmeyi amaçlayan sürdürülebilir şehir planlama yaklaşımı, klasik fiziksel planlama anlayışına göre yeni bir yaklaşımdır: Bu yaklaşım şehrin sınırları içinde koruma ve kullanma dengesi gözetilerek arazi ve doğal kaynak kullanımı ile şehrin ihtiyaçlarının karşılandığı, hinterlandı sayılabilecek sahalarda kaynakların tükenebilirliğini dikkate alarak sürdürülebilir kaynak kullanımını önceler.

1972 yılında İsveç'te gerçekleşen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nın sonuç bildirgesi niteliğindeki 'Stockholm Deklerasyonu'nun 15. Maddesi'nde "Çevre sorunlarının önüne geçebilmek; şehirlerde sosyal, ekonomik ve çevresel faydaları maksimum düzeye taşıyabilmek için yerleşimlere planlama uygulanmalıdır." ifadesi yer almaktadır. Bildirgenin 16. Maddesi'nde ise, "Nüfus artış hızı ve yoğunluğu fazla ya da az olduğu için kalkınma ile çevre sorunlarının yaşanacağı yerleşimlerde, hükümetlerin temel insan haklarını dikkate alarak hazırladıkları nüfus politikalarının uygulanması" gerektiğinden bahsedilmiştir **(UN, 1972: 5).** 1987 yılında Brundtland tarafından hazırlanan 'Ortak Geleceğimiz' adlı

rapor, şehirlerin kontrolsüz büyümesi karşısında yerel düzeyde harekete geçmenin önemini belirtirken, aynı zamanda ekosistemlerin korunması ile kaynak kullanımında verimliliğe gitmeyi bir çözüm olarak önermiştir. 1992 yılında Rio de Janeiro'da organize edilen konferansın sonuç bildirgesi niteliğindeki 'Gündem 21' belgesinde yerleşimlerin standartlarının yükseltilebilmesi maksadı ile arazi kullanımının sürdürülebilirliği, şehirlerde enerji ve ulaşım gibi sistemlerin ve diğer alt yapı sistemlerinin bütünleşik olarak sağlanması ve sürdürülebilir yerleşmelerinin programlanması ve desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir **(UN, 1992).** 1996'da İstanbul'da organize olan Habitat II Zirvesi'nin sonuç bildirgesi niteliğindeki İstanbul Bildirgesi ile Habitat Gündemi'nde sürdürülebilir yerleşimler odaklı sosyal politika geliştirilmesi ve ekosistemlerin korunması amacıyla kapsamı genişletilmiş yönetişim mekanizmalarının geliştirilmesi desteklenmiştir **(UN Habitat, 1997).** Bildirgenin amaç ve ilkeler bölümünde yer verildiği üzere, "Sürdürülebilir gelişme yerleşimler için zorunlu olmakla birlikte, çevrenin korunmasına, toplumsal gelişime ve ekonomik kalkınmanın gereksinimlerine gereken önemi vermek maksadıyla gereklidir" denmektedir. Bu bağlamda bildirgede yerleşimler sürdürülebilir gelişme prensiplerinden hareketle planlanmalı, geliştirilmeli ve koşulları iyileştirilmelidir hükmü yer almaktadır **(a.g.e: 10).**

1994 yılında Danimarka'nın Aalborg şehrinde gerçekleşen Birinci Avrupa Sürdürülebilir Şehirler Konferansı'nı takip eden süreçte hazırlanan 'Aalborg Şartı', Yerel Gündem 21 ile başlayan sürdürülebilir yerleşmelere ulaşma konusunda Avrupa'daki bölgesel ve yerel düzeyde yürütülecek girişimlerin başlangıç noktasını oluşturur. Şehir yöneticileri Aalborg Şartnamesi'ni imzalamakla şehirlerinin sürdürülebilir nitelik kazanabilmesi için planlama yapmak ve aksiyona geçmek üzere taahhütlerde bulunmaktadır; 1996 yılında yapılan ikinci konferansta ise somut adımları belirleyen 'Lizbon Eylem Planı' hazırlanmıştır. Aalborg Şartı'nın birinci bölümünde, sürdürülebilir yaşamın yerel toplulukların varlığı ile söz konusu olabileceği ifade edilmiştir. Çevre sorunlarına müdahale konusunda yerel yönetimlerin önemi hatırlatılarak, şehirlerin sürdürülebilirlik konusunda kilit role sahip olduğunun altı çizilmiştir. Şehirler için sürdürülebilir kalkınma, 'doğanın taşıma kapasiteleri dikkate alınarak' planlanan kalkınma adımları ile mümkün

olacaktır. Çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik, eşitlik ve toplumsal adalet sürdürülebilir gelişmenin temelini oluşturmaktadır **(Mimarlar Odası, 2009: 1- 2).**

Aalborg Şartı Çevresel sürdürülebilirlik kavramını özetle "doğal servetin korunması" biçiminde tanımlamaktadır: 'Yenilenebilir kaynak kullanımında sistemlerin kendilerini yenileyebilme hızı dikkate alınmalı; yenilenemez doğal kaynakların kullanımı ise yenilenebilir kaynakların ikame süresinden daha hızlı olmamalı ve atıkların dönüşüm ve yenilenme kapasitesini aşmamalıdır. Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için biyoçeşitlilik ve insan sağlığının korunması; su hava, toprak gibi doğal kaynakların insan ve diğer canlıların yaşamını sürdürmeye elverecek standartlarda tutulması gereklidir.

Şehirler sorunların yanı sıra, sürdürülebilir bir dünyaya ulaşmak konusunda da çözüm merkezleridir. Yapısal farklılıklar nedeniyle benzer çözüm pratiklerinin olanaksız olduğu şehirlerde, sürdürülebilirlik ilkelerinin, kalkınma planlarının prensibi haline getirilmesi çözümü kolaylaştıracaktır **(a.g.e).** Aalborg Şartnamesi'nde aynı zamanda, sürdürülebilir şehir ekonomisinin inşa edilebilmesi için, doğal kaynaklara yatırım yapılması gerektiği belirtilmiş ve yatırımlar önceliklerine göre şöyle sıralanmıştır: Öncelikle yer altı ve üstü su rezervlerinin, toprağın ve ender türler başta olmak üzere canlıların yaşam alanlarını korumak konusunda yatırımlar yapılmalıdır. Yenilenemeyen kaynakların kullanımının azaltılması ve doğal servetin büyümesine dair yatırımlar kaynakların korunmasına yardımcı olacaktır; ormanlar üzerindeki baskıyı azaltmak amacıyla, şehir ve bölge parklarının artırılması bu örneklerden biridir. Çevreyi dikkate alan ulaşım sistemleri ile enerjiyi koruyan yapılar örneğinde olduğu gibi verimlilik sağlayacak alanlara yatırım yapılmalıdır. Aalborg Şartı, şehirlerin sürdürülebilirliği konusunda, özellikle yoksul kesimlerin daha fazla maruz kaldığı, çevre sorunlarının giderilebilmesi konusunda toplumsal adaletin sağlanması ve bu kesimlerde istihdamın artırılmasının önemine dikkat çeker. Şehir ve kır arasındaki ilişkiyi planlama konusunda, 'şehri kırsalın kaynaklarını tüketen alan olmaktan çıkaracak; adil, karşılıklılık ilkesine uygun çift taraflı akışın sağlanmasını destekleyecek planlamaya gidilmesi ve fosil yakıtlardan beslenen mobiliteyi azaltacak yöntemlerin tercih edilmesini destekler. Özetle ulaşımda bisiklet

kullanımı gibi ekolojik çözümlerin geliştirildiği; zorunlu mobilitenin, motorize trafiğin sınırlandırıldığı ve ikincil hale getirildiği; erişilebilirliğin artırıldığı bir şehirsel planlama modelini öne çıkarır. Şartnamede iklim değişikliğine karşı alternatif enerji kaynaklarının kullanılarak karbon emisyonlarının azaltılması şehirlerin küresel iklimi koruma konusunda sorumluluğu olarak tanımlanmıştır. Antropojenik kaynaklı ekosistem yıkımlarının önüne geçebilmek adına, kirliliği azaltma ve kaynağında durdurma yönündeki çabaların artırılacağı taahhüt edilmiştir. Son olarak sürdürülebilir şehirler ancak kapsamı genişletilmiş yönetişim anlayışı ve güçlendirilmiş mali altyapı ile mümkün olabilecektir **(a.g.e: 4- 6)**.

2015 yılına gelindiğinde New York'ta Birleşmiş Milletler (U.N.) tarafından organize edilen zirvede '2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri' kabul edilmiştir. Bu hedefler, Sürdürülebilir Kalkınma için 2000 yılında küresel seferberlik başlatan 'Binyıl Kalkınma Hedefleri'nin devamı niteliğindedir; 2000 ile 2015 yılları arasındaki 15 yıl boyunca gündemde olan hedefler, yoksulluğu küresel ölçekte azaltmak, temiz su ve sağlık koşullarına kavuşmak, anne ve çocuk ölümlerinin azaltılması ve koşullarının iyileştirilmesi gibi konularda sağlanan gelişmeler için motivasyon kaynağı olmuştur. Hedeflere ek olarak 2015 yılında kabul edilen on yeni hedef diğer hedeflerle bağlantılıdır ve her hedefin başarısı diğerini etkiler niteliktedir. Gelecek nesilleri daha iyi koşullarda yaşatabilmeyi amaçlayan 17 hedef şöyle sıralanır:

1. Yoksulluğa son vermek,
2. Açlığa son vermek,
3. Sağlıklı ve kaliteli bir yaşamı sağlayabilmek,
4. Eğitimin niteliğini iyileştirebilmek,
5. Toplumsal cinsiyet eşitliğini tesis edebilmek,
6. Temiz su ve hijyen koşullarını ulaşılır hale getirmek,
7. Herkes için erişilebilir temiz enerjiyi mümkün hale getirebilmek,

8. İnsan onuruna yakışır iş olanakları ve ekonomik büyümeyi sağlayabilmek,

9. Sanayide yenilikçiliği ön plana çıkarmak ve altyapıyı inşa edebilmek,

10. Küresel eşitsizliği azaltmak,

11.Sürdürülebilir şehirler ve toplumlar inşa edebilmek,

12. İnsana ve çevreye sorumlu üretim ve tüketimi sağlayabilmek,

13. İklim değişikliğine karşı inisiyatif almak ve eylem geliştirmek,

14. Sucul ekosistemleri korumak,

15. Karasal ekosistemleri korumak,

16. Küresel ölçekte barış ve adaleti koruyacak kurumları geliştirebilmek,

17. Mevcut amaçlar için ortaklıklar geliştirmeye açık olmak **(UNDP Türkiye).**

Sürdürülebilir kalkınma konusunda şüphesiz hepsi eş değer öneme sahip ve bir birleri ile ilişkili bu hedefler arasında gösterilen "Sürdürülebilir şehirler ve toplumlar inşa edebilmek" başlığı, özellikle gelişmekte olan veya azgelişmiş ülkelerde artmaya devam eden şehir nüfusunun yaşam standartlarının iyileştirmeye yönelik çabaları içermektedir. Sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin duyurulduğu 2015 yılında aynı zamanda Paris'te İklim Değişikliği Konferansı ve COP21 ile Japonya Sendai'de "Afet Risklerinin Azaltılması için Sendai Çerçevesi'nin" kabul edilmesi ile iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine dayanıklı şehirlerin inşa edilmesi, kriz yönetimi ve emisyon azaltımları için aksiyona geçilmesi konuları da ele alınmaktadır. Bu girişimlerle duyurulan kararların tamamlayacılığı ve yol göstericiliği ile daha yaşanabilir bir dünyanın gelecek kuşaklara bırakılması arzu edilmektedir; bu gayretler zamanla insanca yaşamanın sigortası anlamına gelecektir.

2016 yılında Habitat toplantılarının üçüncüsü olan 'Habitat III Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı' Ekvador'un başkenti Quito'da gerçekleşmiştir. Artan şehir nüfusunun beraberinde getireceği sorunlardan

hareketle konferansın sonunda ‘Yeni Kentsel Gündem’ kabul edilmiştir, şehirlerde enerji verimliliği yüksek ve emisyon oranları düşük enerji kaynaklarının kullanılması, ekonomide sürekliliği çevreyi koruyarak geliştirebilmeyi, özetle ‘kalkınmaya sürdürülebilir bir nitelik kazandırmayı önceleyen anlayışın teşvik edildiği’ duyurulmuştur. Konferansta küresel kalkınma hedeflerine ulaşmanın küresel şehirleşmenin yönetilme ve yönlendirmesiyle ilişkili olduğu tespiti güç kazanmıştır. Şehirleşme, büyümenin iç dinamiği olarak görülmüş ve şehirlerin iklim değişikliğine daha duyarlı hale getirilmeleri hususuna vurgu yapılmıştır. Şehirleşmenin aynı zamanda bir sosyal politika sorunu olan entegrasyon ve eşitliği sağlama aracı olabileceği de belirtilmiştir **(UN Habitat, 2016).**

Şehirlerin sürdürülebilir biçimde tasarlanabilmesi, geliştirilmesi ya da yenilenebilmesi Aalborg Şartı’nda da ifade edildiği üzere ekolojik taşıma kapasiteleri dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Şehir mekân olarak doğal ve antropojenik ekosistemlerin bütünüdür. Artan nüfus ve ekonomik aktivite ile birlikte genişleyen şehir alanı doğal ekosistemlerin taşıma kapasitesinin üzerinde yük oluşturduğu için, çevre sorunlarına ve doğal afetlere davetiye çıkarmaktadır. Oysa iyi korunmuş bir çevre Bruntland Raporu’nda yer verildiği gibi, insan yaşamının niteliğini doğrudan etkileyecektir, iyi korunmuş bir çevre sağlık başta olmak üzere, toplumsal barış ve huzura da destekte bulunacaktır. Doğal ve kültürel varlıkları iyi korunmuş bir çevre turizm sektöründe yaratacağı iş hacmi ile gelirlerin artmasına olanak sağlayacaktır, diğer taraftan zarar görmüş doğal sistemlerin restorasyonu ise yeni istihdam kaynaklarının oluşmasına olanak sağlayacaktır. Bu bağlamda ekonomik büyüme kriterleri içinde ‘sağlıklı bir çevre’ kriterinin de yer alması gereklidir.

Günümüzde alanları giderek büyüyen şehirlerin temel problemlerini Yıldırım beş başlık altında toplamıştır: Birincisi atıklar ve iklim değişikliğine yol açan sera gazları emisyonlarındaki artıştır, ikincisi doğal ve kültürel alanların bozulmasının neden olduğu görüntü ve gürültü kirliliğidir. Üçüncüsü, altyapının yoksunluğu ya da eksikliğinin neden olduğu su, enerji, atık ve arıtma sorunudur; dördüncüsü, şehir sahasının kontrolsüz genişlemesi, gecekondulaşma, şehrin saçaklanması ya da nüfus yoğunluğunun artmasına bağlı olarak, tarım arazilerinin, sulak alanların, kıyıların ve orman alanları ile meraların işgal edilmesinden kaynaklanan toprak erozyonu,

heyelan, taşkınlar, kirlilik, şehirsel ısı adası gibi her biri doğal afete yol açan sorunlardır. Beşinci başlık ise artan nüfus, ihtiyaçlar ve konfor beklentisinin artmasıyla şehirlerin kendi nüfuslarının ihtiyaçlarını karşılayamayarak, yeterliliklerini kaybetmesi ve çevre yerleşimlerin doğal kaynaklarını kullanmaya başlamasıdır **(Yıldırım, 1993).**

Sürdürülebilir şehirleşme anlayışı, ekolojik taşıma kapasitesi başta olmak üzere çevre koşullarını dikkate aldığı için, bu tür planlama aynı zamanda ekolojik şehir planlama konseptine de yaklaşır. Mevcut sorunlara ekolojik taşıma kapasitesi dikkate alınarak geliştirilen **ekolojik planlama** ve **ekolojik şehirler** olgusuna 1987 yılında Register tarafından kaleme alınan "Ekolojik Berkeley: Sağlıklı Gelecek İçin Şehirler İnşa Etmek" adlı yayında yer verilmiştir **(Register, 1987).** Register, ekolojik olarak sağlıklı olduğunu iddia ettiği eko şehirlerin gelişimini destekleyen Ecocity Builders'ı kurmuştur. Eko şehir perspektifi odağına, mimari ve peyzaj tasarımına yerel yaklaşımlarla birleştirilen ekolojik odaklı sürdürülebilirliği almaktadır. Ekolojik şehirleri bir marketing yöntemi olarak değerlendiren Sze ve Greenberg, konuya dair şu değerlendirmelerde bulunmaktadır: Eko şehirler özellikle iklim değişikliği sorununa yerel bir çözüm olabilmek amacıyla önerilmekte ve giderek küreselleşmektedir. Son yıllarda Birleşik Arap Emirlikleri ve Singapur örneklerinde de görüldüğü üzere yüksek profilli eko şehirler inşa edilmektedir. Bu şehirlerin ortak bir sürdürülebilirlik göstergesi olmadığı gibi, merkezi idarenin isteği doğrultusunda inşa edildikleri için, yönetişim açısından sürdürülebilir oldukları da iddia edilemez. Son yıllarda örneği verilen bu şehir modelleri daha çok gayrimenkul projesi olarak tasarlanmakta ve karlılık dikkate alınmaktadır, ekolojik şehirlerin geçmişteki örnekleri ise küçük ölçekli ve hiyerarşik olmayan bir yapılanmaya sahiptir. Aynı yazarlar, günümüzün eko şehirleri siyasilerin ve teknokratların iç içe geçtiği bir hiyerarşiyle ve küresel mühendislik, mimarlık firmalarının desteği ile inşa edildiğini; geçmişten farklı olarak, eko şehirler olgusunun şehirlerin büyümelerine karşı geliştirilen satış odaklı girişimleri maskelemek amacıyla kullanıldığını iddia etmektedir **(Sze ve Greenberg, 2015).**

Günümüzde emlak pazarlama aracı olarak manipüle edilmeleri bir yana bırakılırsa, geçmişteki örnekleri ekolojik şehirler hareket noktası olan doğal

kaynakların taşıma kapasitesini dikkate alarak planlanmaları ve hiyerarşik olmayan yönetim ve organizasyon açısından dikkate değerdir. Şehirlerin ekolojik planlanması ya da bu amaçla restore edilmesiyle ulaşılmak istenilen hedefler şöyle sıralanabilir: Şehirlerin çevre üzerindeki baskısını azaltabilmek, yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak, atık üretimini minimum düzeye indirebilmek, geri dönüşebilir malzeme kullanmak ve ekolojik ayak izini küçültmek **(Çetinkaya, 2013: 14).** Ekolojik şehirleşmeyi sağlayacak koşul, ekolojik planlama ile söz konusu olacaktır. Bu planlama anlayışı ile bir tarafta insan ihtiyaçları karşılanırken, diğer taraftan doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımı ve ekosistemlerin devamlılığı sağlanabilecektir**.** Ekosistemler, madde döngüleri gözetilmeden tüketici talepleri merkeze alınarak yapılan fiziki planlama anlayışının yerine, kaynak kullanımında verimliliği sağlayabilecek ve doğada yıkıma yol açmayacak dolayısıyla sürdürülebilir bir planlama anlayışında temel ilkeler şunlar olmalıdır: 'yenilenebilir kaynaklardan olan suyu, ormanları ve toprağı korumak', 'kaynakları kullanırken verimliliği dikkate almak', 'atıkları azaltmak ve yeniden kullanımlarını sağlamak', 'planlamayı verimlilik ve yararlılık prensiplerine göre tasarlamak'**.** Ekolojik planlama henüz yerleşime açılmamış bir sahada doğal sistemler ile madde döngülerine zarar vermeyecek biçimde planlamaya gidilmesi ve sürecin dikkatle takip edilebilmesini gerektirmektedir. Yapılı çevrede bu planlama modelini bütüncül olarak inşa edebilmek güç olmakla birlikte, insan ihtiyaçları ve doğaya uyum ilkesinden hareketle kısmi iyileştirmeler yapabilmek mümkündür **(Tosun, 2017: 177).**

Şehir sakinlerinin ihtiyaçlarının doğrudan karşılanabilmesi ve sorunların daha kısa sürede ve yerinden çözümü için bölgesel ve yerel yönetimler önemli görev ve sorumluluk sahibidir. Yerel yönetimler şehirlerin sürdürülebilirliğini sağlayabilmek amacıyla kamu ve özel sektör arasında işbirliği sağlayabilme, yerel paydaşları bir araya getirebilme ve sorun sahipleri ile çözüme dair aktörleri aynı platformda buluşturabilme gibi yetenek ve olanaklara sahiptir. Başarılı bir sürdürülebilir şehir planlamanın sistematik bir yaklaşım ve çevresel etkileri azaltma performansı gerektirdiğini belirten Amerikan Çevre Koruma Ajansı **(US EPA),** ilk adımda çevresel sorunların tanımlanmasını ve bu sorunlara paralel politika ve aksiyonları

planlanmanın gerekliliğine dikkati çeker. İkinci aşama olan uygulama safhasında işletim sistemleri ve personel eğitimini önemsemektedir. Sürecin denetlendiği, gözden geçirildiği ve iyileştirme politikalarının geliştirildiği üçüncü adımı, çevre sorunları yönetiminin gözden geçirildiği dördüncü ve son aşama takip eder. Bu sistemin amacı, atıkları azaltmak, kirliliğe mani olmak, kaynakların verimli kullanımını ve korunmasını sağlamak, istihdam olanaklarını geliştirmek, kurumlar ve sektörler arasında işbirliğini artırmak ve paydaş farkındalığını artırmaktır **(US EPA, 2009: 16- 17).**

Şehirlerin sürdürülebilirliği sağlama yollarından biri olarak planlamanın önemini vurgulayan Wheeler, sürdürülebilirlik prensiplerinden yola çıkarak sürdürülebilir şehirler konseptine dâhil ve olmazsa olmaz içeriklere dair şu tespitlerde bulunmuştur: Şehrin büyümesi ve şehir arazisinin kullanımı planlamayı gerektirmektedir, şehri konut, ulaşım, enerji ve malzeme kullanımı konusunda tasarlarken, çevre dostu mimari ve yapılaşmadan ödün verilmemelidir. Şehrin ekonomik açıdan kalkınması toplumsal ve çevresel adaletin sağlanması ile mümkün olacaktır, bir sorun olarak nüfus artışının azlığı ya da çokluğu iyi yönetilmek durumundadır **(Wheeler, 2004: 66- 84).**

Şehirlerin sürdürülebilirlik profillerinin çıkarılması ve performanslarının değerlendirilebilmesi hususunda her şehrin farklı kaynak, dinamik ve sorunları göz önüne alındığında benzeştirilmiş ölçütler geliştirmek güç olsa da, Satterthwaite bütün şehirler için geçerli sürdürülebilirlik değerlendirmesi yapmaya yarayacak bazı esaslardan bahsetmektedir: Şehir sakinlerinin sağlığını virüs, enfeksiyon bazlı hastalıklara karşı korumak amacıyla gerekli önlemlerin alınması; hijyen koşullarının iyileştirilmesi bir ölçüttür. Şehri etkileyecek doğal ve beşeri afet niteliğindeki sorunları azaltabilmek, şehirde herkes için yaşam kalitesini yükseltecek çevre kalitesi yaratmak ve şehre karakter kazandıran doğal ve kültürel mirası korumak bir toplumsal sürdürülebilirlik ölçütüdür. Satterthwaite'a göre şehirlerde çevre sorunlarının ekosistemler üzerinde yaratacağı zarar ve bu zararın şehir sakinlerine ekonomik yansımasının minimize edilmesi ölçüt olarak dikkate alınmalıdır. Bir yandan insan ihtiyaçlarını karşılarken, diğer yanda doğal kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak ve ekosistemlerin zarar görmesine mani olmak yönündeki

performanslar şehirlerin sürdürülebilirliğini ölçmek konusunda ortak ölçütler olarak göz önüne alınabilir **(Satterthwaite, 1997: 1670).**

Şehirlerin başta coğrafi konumları, demografik ve sosyoekonomik koşulları gibi özel durumları nedeniyle sürdürülebilirlik ölçütlerinde her şehre uygulanacak ölçütlerden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Küresel, bölgesel ya da lokal ölçekte hazırlanmış ölçüt setleri incelendiğinde sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle ilişkili iklim değişikliği, doğal kaynak kullanımı, enerji, geri dönüşüm, ekosistemler korunması, ulaşım, iklim değişikliği ve yoksullukla mücadele ölçütlerinin her set içerisinde kendisine yer bulduğu söylenebilir. Şehirlerin sürdürülebilirlik ölçütleri üzerine araştırmasında Tuğaç, ölçüt setlerinin en bilinir olanlarını ölçeklerine göre küresel, bölgesel ya da ulusal düzeyde kategorize ederek tablodaki gibi derlemiştir **(Tuğaç, 2018: 711- 712).**

Tablo 0-1: Sürdürülebilir Şehirler İçin Farklı Düzeylerde Geliştirilmiş Ölçü Setleri

Düzey Türleri	Ölçüt Setleri
Uluslararası düzeyde geliştirilen ölçüt setleri	Avrupa Birliği (AB) kurumları tarafından geliştirilen ölçüt setleri
	Avrupa Çevre Ajansı Şehir Metabolizması Çerçevesi AB Eko- Şehirler Avrupa Komisyonu Yeşil Başkent Ödülü Avrupa Komisyonu Yeşil Yaprak Ödülü Avrupa Vakfı Şehir Sürdürülebilirlik Göstergeleri
	Birleşmiş Milletler Şehir Göstergeleri Rehberi
	Dünya Bankası Eco2 Şehirleri İnisiyatifi
	OECD- Kompakt Şehirler
	Avrupa Şehir Ekosistemi
	Şehir Mavi Planı
	Sürdürülebilir Şehirler İçin Referans Çerçeve
	Sürdürülebilirlik İçin Ölçüt Seti Yaklaşımı
	Yavaş Şehirler (Citta Slow)
Ulusal Ölçüt Setleri	Çin Şehirleri Sürdürülebilirlik İndeksi
	Çin ELITE Şehir Ölçütleri
	Amerikan STAR Topluluk Derecelendirme Sistemi
Bağımsız Kuruluşlar Tarafından Geliştirilen Ölçüt Setleri	Siemens Avrupa Yeşil Şehir İndeksi

Kaynak: Tuğaç, 2018: 711- 712

Tablo 0-2: 17 sürdürülebilir şehir ölçüt setinin etki alanına göre değerlendirilmesi

ÖLÇÜTLER	Şehirsel ekonomi (yeşil büyüme, şehirsel üretim miktarı, istihdam)	Ulaşım (araç sayısı, toplu taşıma, yaya ve bisiklet yolları, mobilite)	Şehirsel güvenlik (Şehirsel suçlar, trafik kazaları, sinyaller, afet risk yönetimi)	Konut sektörü (konut üretimi, kalitesi, finansman olanakları, konut hakkı)	Enerji sektörü (enerji türleri, enerji kullanım miktarı ve etkinliği, yenilenebilir enerji)	Atık sektörü (atık miktarı, geri dönüşüm, dönüşüm ekonomi)	Su yönetimi (etkin su kullanımı, su tüketimi, geri kazanım)	Arazi kullanımı (sürdürülebilir kentsel alan, karma kullanımlar, arazi fiyatları)	Hava yönetimi (hava kirliliği, PM10, NO2 konsantrasyonları)	Rahatsız edici unsurlar (gürültü kirliliği koku, görsel kirlilik)	Kültürel mirasın korunması (tarihi değerler, koruma kullanma dengesi, estetik)	İdari boyut (yönetişim, kentli katılımı, Yerel Gündem 21)	Sosyal yapı (sosyal adalet, toplumsal bütünleşme, sosyal çeşitlilik, sağlık	İklim değişikliği (sera gazı emisyonları, azaltım ve uyum önlemleri)	Çevre koruma (doğa ve biyoçeşitliliğin korunması, kentsel açık ve	Özgün sürdürülebilirlik ölçütü (kentin öne çıkan özelliğine bağlı olarak seçilen ölçüt)
AÇA Kent Metabolizması Çerçevesi	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	-	-	✓	-
AB Eko Kent	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Avrupa Komisyonu Yeşil Başkent	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Avrupa Komisyonu Yeşil Yaprak	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Avrupa Vakfı KentselSürdürülebil.Göstergeleri	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
BM Kent Göstergeleri Rehberi	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-	✓	✓	-	✓	-
Dünya Bankası Eco2 Kentleri İnisiyatifi	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
OECD Kompakt Kent	✓	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	-
Kent Ekosistemi Avrupa	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
Kent Mavi Planı	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓	✓	✓	✓	-
Sürdürülebilir Kentler İçin Referans Çerçeve	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-
Sürdürülebilir. İçin Ölçüt Seti	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-
Yavaş Kentler	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	✓
Çin Kentsel Sürdür. İndeksi	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-	✓		✓	✓
ELITE Kent Ölçütleri	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
STAR Topluluk Derecelendirme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-
Siemens Avrupa Yeşil Kent İnd.	✓	✓	-	-	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	-	✓	✓	-

Kaynak: Tuğaç, 2018: 730

Tuğaç ölçütlerin ulusal ve yerel düzeyde sürdürülebilir şehirsel çevre planının politika ve uygulamaların yanı sıra altyapı, sosyoekonomik faktörler, doğal kaynak kullanımı gibi süreçlerin şehir metabolizması içindeki yerini tespit etmek açısından önemli araçlar olduğunu belirtmektedir. Sürdürülebilirlik açısından geliştirilen ölçüt setleri ve göstergeler şehir plancıları, yerel yönetimler, karar vericiler ve paydaşlar için süreç içinde farklı fikirlerin geliştirilmesi, aksiyonların uygunluklarının değerlendirilmesi ve iyileştirmeler yapabilmek açısından yol göstericidir **(Tuğaç, a.g.e: 712).** Tuğaç tarafından yaygın kullanım ve bilinirlikten hareketle seçilen 17 ölçüt setinin ölçüt türlerine göre dağılımı tabloda gösterilmiştir.

Tuğaç tarafından uluslararası, ulusal ve bağımsız kuruluşların ölçütleri doğrultusunda derlenen 17 farklı ölçüt setindeki farklılıklara rağmen, iklim değişikliği ile mücadele; toprak, orman, su gibi doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı; ekonomik büyümenin çevreye duyarlı hale getirilmesi; döngüsel ekonominin tesis edilmesi; enerjide yenilenebilir kaynak kullanımının teşviki ve yaygınlaştırılması; sürdürülebilir ulaşım alternatifleri; atık miktarının azaltılması ve geri dönüşüm gibi başlıklar ortak özellik göstermektedir.

Sürdürülebilirliğe dair ölçütleri her şehir için ortaklaştırabilmek farklı dinamikler nedeniyle güç olduğu için, coğrafi konumları, etki alanları, potansiyelleri, sorun ve riskleri dikkate alınarak yerel özelliklere uyarlanmalı ve şehre özgün hale getirilmelidir. Ölçütler anlaşılır, amaca ve ölçmeye uygun nitelikte olmalıdır. Planlamacılar tarafından geliştirilen ölçütlere uygun, çözüm odaklı ve uygulanabilir aksiyonlar tayin edildikten sonra, uygulama aşamasına geçilmeli ve bu süreç iyi izlenmelidir. Uygulamalara dair sonuçlar raporlanmalı ve raporlama bağımsız kuruluşlar tarafından verifiye edilmelidir. Planlamacılar ve uygulamada görev alacakların sürecin her aşamasında bilgi ve donanım açısından kapasitelerinin geliştirilmesi, planın başarıya ulaşabilmesi açısından oldukça önemlidir. Kapasite geliştirmek konusunda akademik desteğin yanı sıra, uluslar arası kuruluşlar ve enstitüler ile yerel yönetimlerin kendi aralarında geliştirdikleri ağlardan istifade edilebilir. Aksiyonlar için gerekli finansal desteğin sağlanması ve planlamanın her aşamasında toplumsal sahiplenme, paydaşlar arasında koordinasyonu sağlayan

organizasyon kapasitesi ve şeffaflıkla yürütülen planlama- uygulama -raporlama süreçleri ile mümkündür.

1.3 Arazi Çalışmaları ve Veri Toplama Tekniği

Bu araştırma, Tekirdağ büyükşehir belediyesinin sınırları içinde, toprak ve su başta olmak üzere, doğal kaynak kullanımından kaynaklanan çevre sorunları azaltmak ve kalkınma vizyonunu sürdürülebilir bir zemin üzerine inşa etmek amacıyla uygulamada olan çevre düzeni planlarının sürdürülemezliği tezinden hareketle, alternatif ve sürdürülebilir planlamanın gerekliliğini savunmaktadır. Tezin hareket noktası sayılabilecek sorunlar kümesinin tespiti ve sorun kaynaklarının analizi için planlamanın sahada gözlenen pratik sonuçları oldukça önemlidir.

Araştırma sahası Tekirdağ'ın fiziki özelliklerini yansıtması açısından il genelinde jeomorfolojik birimlerden dağlar, Ergene Nehri'nin havzasını oluşturan verimli araziler ve akarsu vadileri çevresine yaz aylarında ve aralıklarla günlük arazi çalışmaları düzenlenmiştir. Arazi çalışmaları özellikle havzada arazi kullanımında yoğun değişikliklerin yaşandığı ilin doğu kesiminde ve uluslararası karayolunun çevresinde yoğunlaşmıştır. Sahada arazi kullanımı paternlerinde yakın tarihte yaşanan değişimin bir sonucu olarak geçmişte tarımsal vasfını kaybetmiş, mutlak koruma alanı niteliğindeki tarım arazilerinin ve meraların imalat sanayisi için tahsis edildiği Çorlu- Çerkezköy- Kapaklı- Ergene çevresindeki Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) çevresinde arazi çalışmaları yapılarak bu sahalar fotoğraflanmıştır.

İmalat sanayinde çalışan işgücü talebini karşılamak amacıyla göçlerin yoğun olarak gerçekleştiği Çerkezköy, Çorlu, Ergene, Kapaklı ilçelerinde geçmişte belesiye vasfı taşıyan ve Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesinden sonra her biri bir mahalle olarak tanzim edilen yerleşmelerde sanayiye bağlı şehirleşme olgusunu yansıtması açısından mevcut ve gelişme konut sahalarında arazi çalışmaları düzenlenerek fotoğraflanmıştır.

Kıyı morfolojisini ve geçmişte alınan plan kararlarına bağlı kıyı kullanımlarını gözlemlemek amacıyla Marmaraereğlisi, Süleymanpaşa ve Şarköy ilçeleri kıyılarına arazi çalışmaları düzenlenmiştir; çalışmalarda ikinci konutlarla

gerçekleşen betonlaşmanın yarattığı kirlilik sorunları ve biyoçeşitlilik kayıpları şehir sakinleri ve mesleği balıkçılık olan kişilerin yıllar arasında yaşanan değişimlerine dair gözlemleri not alınarak kullanılmıştır.

Çevre düzeni planında hizmet odaklı gelişimi desteklenen Süleymanpaşa ilçesinde bu sektörü destekleyecek fonksiyon alanlarının mevcut durumunu fark edebilmek amacıyla Büyükşehir ve Süleymanpaşa belediyesi, ticaret odası, valilik, hastane, il tarım müdürlüğü, su ve kanalizasyon işleri ile ilgili belediye alt birimleri ziyaret edilerek, sektörün mevcut durumu görüşülmüş ve istatistikler, bülten ve yıllıklar talep edilmiştir. TR21 Bölgesi'nde kalan Tekirdağ'da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na bağlı hizmet veren Kalkınma Ajansı'na gerçekleşen ziyaret ile ajansın kurumlar, sektör temsilcileri ve vatandaş üçgeninde sürdürdüğü çalışmalara dair değerlendirmeleri alınarak, yazılı ve dijital kaynak talepleri dile getirilmiştir. İlin sürdürülebilir kalkınma açısından geliştirilemesi planlanan ulaşım sektöründe yatırım alanlarından limanlar çevresi arazi çalışmasında, üniteler ve ekipmanlar gözlenmiştir. Süleymanpaşa'da tsunami riskini azaltabilmek amacıyla doldurularak denizden kazanılan ve şehir parkına dönüştürülen saha çalışması sırasında şehir sakinlerinin hizmet sahasına erişebilirliği gözlenmiş ve fotoğraflanmıştır.

Üst ölçek planlarda ilin potansiyellerinden hareketle geliştirilmesi planlanan turizm alanlarının mevcut durumlarını gözlemleyebilmek amacıyla bu sahalarda tematik arazi çalışmaları düzenlenmiştir. Arkeolojik turizmin geliştirilmesi planlanan Marmaraereğlisi çevresindeki Perinthos arkeolojik sahası arazi çalışması yapılarak fotoğraflanmıştır. Süleymanpaşa ilçesinde trafiğe kapatılan ve şehre karakter kazandıran tarihi merkez ve bu merkez çevresinde konumlanan mimari eserler fotoğraflanmış, yarattıkları iş hacmi günlük ticari hareketlilik dikkate alınarak gözlenmeye çalışılmıştır. Mavi bayraklı kıyıları ve su sporları ile önplana çıkarılan Şarköy kıyıları yaz aylarında gerçekleşen saha çalışmalarında yerli turist akışının yarattığı yoğunluk ve çevre sorunlarının tespiti amacıyla gözlenmiş ve tezde argüman olarak kullanılacak unsurlar fotoğraflanmıştır. İlde kıyı turizminin gelişimi amacıyla inşa edilen Tekirdağ yat limanı, limanın mevcut durumu ve çevre sorunlarını tespit edebilmek amacıyla saha çalışması yapılmış ve fotoğraflanmıştır. Ekoturizmin geliştirilmesi amacıyla konaklama kapasite ve hizmetlerinin

geliştirilmesi planlanan kırsal alanlardan, tarihi kimliği ve yamaç paraşütü ile önplana çıkan Uçmakdere Mahallesi'ne saha çalışması gerçekleştirilerek, potansiyeller ve mevcut durum gözlenmiştir. Bu çalışma sırasında Kuzey Marmara'nın en yüksek kıyıları niteliğindeki Ganos kıyıları jeomorfolojik, bitki örtüsü çeşitliliği açısından değerlendirilmiş ve fotoğraflanmıştır.

Çevre düzeni planında kırsal üretim merkezleri olarak planlanan Malkara ve Saray gibi ilçelerin kırsal alanlarında yapılan arazi çalışmalarında tarımsal üretimle uğraşan işletmeler büyüklükleri, tarım ürünü çeşidi, tarım yöntemlerinin anlaşılabilmesi açısından ziyaret edilmiş; tarım çevresinde şekillenen tarım alet ve makineleri üretim merkezleri ile tarım kimyasalları satışı yapılan işletmeler ve tarımsal ürün satışı gerçekleştiren işletmeler büyüklükleri ve ticari hacimlerinin anlaşılabilmesi açısından ziyaret edilmiştir. Kırsal nitelik gösteren Saray çevresinde hayvan çiftlikleri ve zirai işletmeler ziyaret edilerek tarımsal üretim üreticilerin sıkıntıları açısından değerlendirilmiştir. Şarköy çevresinde zeytin üretiminin yapıldığı araziler ile Tekirdağ'ı marka haline getiren değerlerden üzüm bağları saha çalışması yapılarak, bağcılığın mevcut sorunlarının bu ziyaretlerde üretici ile yapılan sohbetlerde değerlendirilmesi talep edilmiştir. İlde doğal örtünün zarar gördüğü Koru Dağı çevresindeki orman alanlarına yapılan tematik saha çalışmalarında ağaç ve çalı formasyonu fotoğraflanarak, rüzgar tribünlerinin inşası sırasında kaybedilen ormanlık alanlar ve yangınlarla çalılık alana dönüşen ve geçmişte kızılçam ormanı vasfındaki örtüde saha çalışması yapılmıştır

Marmaraereğlisi kıyısında sıvı yakıt ikmal ve depolamasının yapıldığı sahada koşulların elverdiği ölçüde çalışılarak fotoğraflanmıştır.

İl arazisinin genişliği ve Covid 19 pandemisinin neden olduğu potansiyel riskler nedeniyle saha çalışmalarında bazı kısıtlılıklar söz konusu olmuştur. Şehirlerde fonksiyon alanları ve şehir sakinlerinin bu sahalarla ilişkisi ve yarattıkları ekonomik girdinin anlaşılabilmesi ve mevsimsel tarımsal faaliyetlerin gözlenebilmesi amacıyla konaklama gerektiren saha çalışmaları gerçekleştirilememiş, tematik çalışmalar günübirlik saha çalışması niteliğinde gerçekleştirilmiştir.

1.4 Veri Analizi

Araştırma sahası Tekirdağ büyükşehir belediyesinin mücavir alanı ve il sınırları olan bu tezin hareket noktası, yakın tarihte ilde üslenen ve şehirleşme hızını artıran imalat sanayisinin yarattığı doğal alan kayıplarının, arazinin sürdürülebilir nitelikte planlaması ile sınırlanabileceği iddiasıdır.

Günümüz şehirlerinin alışılagelmiş gelişme ve kalkınma yatırımlarını geciktiren ya da engel olan sorunlar, fiziki planlamanın odağına insanı ve sınırsız ihtiyaçlarını yerleştirmesi perspektifinden kaynaklanmaktadır. Bu yaklaşımın alternatifi, olarak odağına doğal alanları, ekosistemleri ve biyoçeşitliliğin korunmasını alan, taşıma kapasitelerini zorlamayan, yenilenebilir kaynak kullanımına öncelik veren, tüm süreçleri şeffaf ve geniş kapsamlı katılımla hazırlanan, sürdürülebilir planlama yaklaşımıdır. Planlamaya kaynak oluşturması açısından Tekirdağ ilinin fiziki, beşeri ve ekonomik potansiyelleri, insan ve mekân arasındaki karşılıklı ilişki perspektifiyle mekândaki dağılışlarına göre incelenmiş; doğal ve beşeri kaynakların kullanımı sırasında yaşanan çevre sorunları, afetler ve geleceğe dair riskler tanımlanmaya çalışılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde araştırma sahası Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi mücavir alanına giren doğal çevre koşulları jeolojik, jeomorfolojik, klimatik ve vejetasyon özellikleri ile yer altı ve yerüstü su kaynakları kullanımları ve potansiyelleri açısından analiz edilmiştir. Fiziki planlamaya kaynaklık edecek doğal potansiyelin kullanımı ve kullanım sırasında yaşanan sorunlara dair mevcut durum, olabildiğince bu değerlendirmeye dâhil edilmiştir. Bu bölümde Maden Tetkik Arama Kurumu (MTA) tarafından hazırlanan jeoloji haritaları ile sahadaki tektonik hareketlere dair araştırmalar ve yazılan makalelerden istifade edilmiştir. Arazinin bakı ve eğim özellikleri uydu verilerinden istifade edilerek hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında yeryüzü şekillerinin yaşantı üzerine etkileri, konuya dair arazi çalışmaları, gözlem ve inceleme sonuçları haritalar yardımıyla açıklanmaya çalışılırken; bugün Süleymanpaşa ilçesi olarak bilinen Tekirdağ Merkez ilçede bulunan meteoroloji istasyonunun uzun süreli rasatlarından elde edilen sonuçlarla iklim analizi yapılmıştır. İklim değişikliğinin olası etkileri üzerine yürütülen

çalışmalardan yararlanarak ilde geleceğe dair iklim değişikliği senaryoları ve yaratacağı etkiler incelenmiştir. Sahanın bitki örtüsü özellikleri üzerine gerçekleştirilmiş mukayeseli arazi çalışmalarının sonuçlarından istifade edilerek bitki örtüsü çeşitliliği ve doğal örtünün mevcut durumu değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırma sahasında daha önceden yapılmış toprak analizlerinden faydalanarak hazırlanan toprak haritaları, arazi kullanım sınıflarının hazırlanmasını kolaylaştırırken, planlamayı yansıtan arazi kullanım paternleri ve değişimleri tezin asli konusu olduğu için her bölümde arazi kullanımı sorunlarına yer verilmiştir. Nihayet ilde kaynak kullanımının sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getiren bir diğer başlık olan su kaynaklarının kullanımının tükenmesine açıklık getirmek amacıyla Devlet Su İşleri (DSİ) ile Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin (TESKİ) yüzey ve yer altı su kaynakları ile ilgi verileri kullanılmış, yüzeysel su kaynaklarından en önemlisi olan Ergene Nehri havzası hidrografya haritası yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır; potansiyeller ve kullanımla ilgili sürdürülebilirlik sorunlarına her bölümde yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırma sahası Tekirdağ ilinin sınırları içinde yerleşim tarihine mercek tutulmuştur. Bu amaçla arkeolojik kazılar, müze envanterleri, sempozyum ve kongre bildirilerinden yararlanılmış, yerleşimin kronolojik geçmişi takip edilmiştir. Cumhuriyet döneminde yerleşmelerde mekânsal, fonksiyonel ve idari açıdan yaşanan evrim sanayi- nüfus artışı ve şehirleşme bağlamında değerlendirilmeye çalışılmıştır. Neolitik Çağ'dan Cumhuriyet Dönemi'ne yerleşmelerin gelişimiyle farklı paternler gösteren Cumhuriyet dönemi yerleşme trendleri iki farklı dönem olarak kategorize edilerek analiz edilmiştir. Kır ve şehir yerleşmelerinin definasyonunda yerleşme coğrafyasının parametreleri esas alınırken, büyükşehir vasfı kazanan Tekirdağ'da statünün sorunlu yanları kritik edilmiştir.

Sürdürülebilirlik üzerinde baskı unsuru yaratan imalat sanai yatırımları ile kullanımı nüfus artışı ve şehirleşme ilişkisinde nüfus faktörünün etkisini analiz edebilmek amacıyla nüfusun gelişimi, büyüklüğü, özellikleri genel sayımlar ve adrese dayalı nüfus tespitlerinden yararlanılarak dönemler halinde analiz edilmiştir. Planlamaya tabanlık oluşturmasının yanı sıra, planlama limitlerini de tayin eden

nüfus artışı senaryolarında dikkate alınan gerçekdışı artış öngörüleri, TÜİK tarafından hazırlanan projeksiyonlarla mukayese edilmiştir. İlde imalat sanayi yatırımlarının kümelendiği Çerkezköy, Çorlu- Lüleburgaz aksında kalan kesimde nüfus hareketleri ve göç eden nüfusun özellikleri planlamada fonksiyon alanları başta olmak üzere arazi kullanımına yön vereceği için ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bu bölüm hazırlanırken Türkiye İstatistik Kurumu'nun genel sayım yıllıkları ile Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerinden yoğun olarak istifade edilmiş, nüfus hareketleri konuya dair yayımlanan eserlerden yararlanarak açıklanmaya çalışılmıştır. İstatistiklerden elde edilen veriler tablo ve grafikler yardımıyla tasvir edilirken, nüfus ve nüfus hareketleri ile ilgili dağılışı yansıtması açısından haritalar kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde bölge ve il çevre düzeni planlarına tabanlık oluşturan ekonomik potansiyeller, bu potansiyellere ilgili sektörler, sektörlerin sağladığı girdiler ile sektörel sorunlara mekân ve insan arasındaki ilişkiler perspektifinden yaklaşılmıştır. İlin beşeri kaynaklarının da profilinin çıkarılmaya çalışıldığı bu bölümde, sektörlerin sürdürülebilirliğini etkileyen sorunlara yer verilmiştir. Kaynakların sürdürülebilir planlanmasında paradigma değişikliği yaratıp, imalat sanayinin neden olduğu çevresel yıkımlar ve afetlerden hareketle ilde primer kaynak olan tarım arazisinin sürdürülebilir kullanımı sorunu sıklıkla vurgulanmıştır. Bu bölümde alt sektörler ile ilgili veriler kurumların yıllık olarak hazırladıkları raporlar, bültenler, istatistik değerlendirmeler, gazete haberleri, Trakya Kalkınma Ajansı'nın bölgede kurum ve şahıslarla yürüttüğü çalıştay, anket ve yüzyüze görüşmelerin sonuçlarından faydalanarak derlenmiş ve haritalandırılmıştır. Çevresel sorunlar ve ekosistem yıkımları ile ilgili gözlem ve değerlendirmelerini dikkate almak konusunda yerleşim alanlarında meskûn kişilerin konuya dair fikirleri dinlenerek notlar alınmış; bu düşünceler kalkınma ajansının algı analizleri ile karşılaştırılıp sektörlerin sürdürülebilirliğine engel olan sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Tezin beşinci bölümü, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin Nazım İmar Planları (NİP) Uygulama İmar Planları'na (UİP) kaynaklık eden çevre düzeni planlarının sürdürülebilirlik yaklaşımı ile değerlendirildiği bölümdür: Hali hazırda kullanılan ve sürdürülebilir kaynak kullanımı perspektifiyle hazırlandığı öne sürülen

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı (ÇDP) ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planları'nın mevcut sorunları çözmek konusunda yetersiz tarafları ve bu durumun yol açacağı riskler kritik edilerek, alternatif bir planın inşa edilmesi gereken zeminden bahsedilmektedir. Türkiye'de fiziksel planlanma konusuna mercek tutularak, ilk aşamada mekânı üst ölçekte planlayan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı, hazırlanma aşamaları, hedef, strateji, hüküm ve kararları açısından sürdürülebilirlik yaklaşımı ile analiz edilmiştir.

İkinci aşamada Tekirdağ ili için 1/25.000 ölçekte hazırlanan Tekirdağ Çevre Düzeni Planı planlama süreçleri, hedef, strateji ve plan kararlarına göre sürdürülebilirlik yaklaşımı ile analiz edilmiş; planın sorunlu yanları tespit edilerek ve planlamada paradigma ve politika değişimine dair önerilerde bulunulmuştur. Tekirdağ'da ilçeler bazında özellikle sanayi ve konuta ayrılan alanlarla mevcut imar planlarını tartışmalı hale getiren uygulamalar, çevre düzeni planlarında tahsis edilen arazi büyüklükleri, nüfus öngörülerine göre mukayeseli olarak değerlendirilmiştir.

Bu amaçla ÇDP öncesi arazi kullanım alanları, nüfus değerleri ve nüfus öngörüleri ile ÇDP'de tahsis edilen planlama alanları ile nüfus öngörüleri tablolar halinde gösterilmiştir. Bu bölümde ilçelerin çevre düzeni planında yer alan mevcut arazi kullanım haritası ile arazi türleri grid değerlerine bağlı olarak tez için hazırlanan 1990, 2000 ve 2018 arazi kullanım haritaları ve hektar biriminde yıllar arasında tablolar yardımıyla mukayese edilerek, doğal alan kayıpları gösterilmiş, aynı zamanda genişleyen şehir alanları CORINE esasına göre gösterilmiştir.

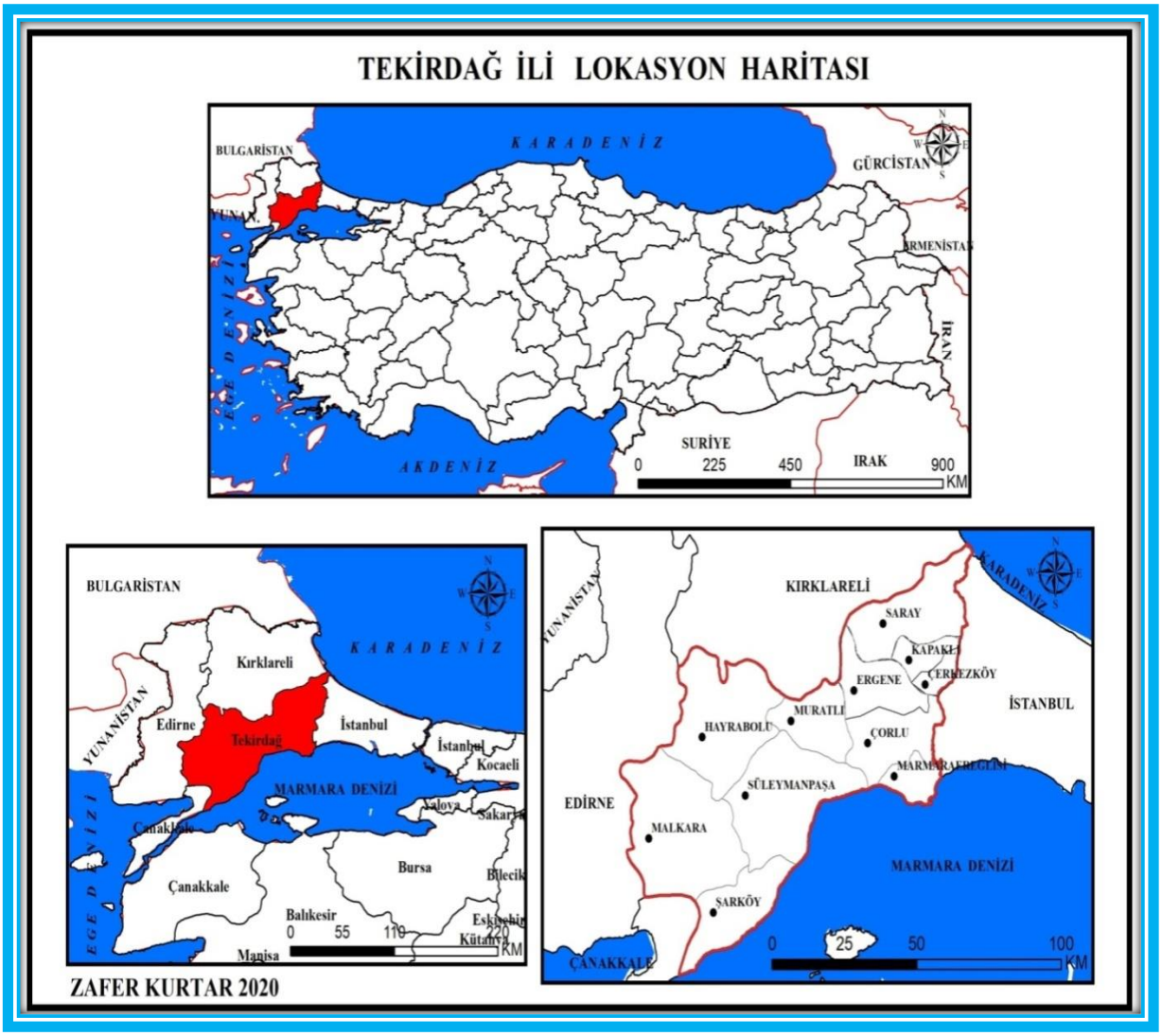
Bu bölümde ayrıca Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından kronolojik olarak kaydedilen ve üst ölçek planlarda uygulanan değişimlere dair hükümler ve kararların tasnifi yapılarak değişikliklerin planlamanın sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getiren tarafları, örneklerle desteklenmiştir. Araştırma sahasında alt ölçekte uygulanan nazım ve uygulama imar planları, sanayi sahaları ile nüfus projeksiyonları doğrultusunda değerlendirilmiş ve mekânsal planlama çevre düzeni planları odağında sürdürülebilirlik yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Türkiye'de şehir düzeyinde sürdürülebilirliği, standart bir ölçü seti üzerinden kritik etmek yerine, sürdürülebilirliğin temel bileşenlerinden olan "doğal taşıma kapasitesi", "çevreyle

uyumlu planlama", "ekosistemler ve biyoçeşitliliğin korunması", "koruma kullanma dengesinin gözetilmesi", "kendine yeterlik", "gıda ve enerji güvenliği" "iklim değişikliğine uyum ve azaltım çalışmaları" ile "kapsayıcılık sürdürülebilirlik değerlendirmesi sırasında bağlı kalınan ilkelerdir.

Tezin sonuç kısmında Tekirdağ'ın fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerinden hareketle ilin gelişimi ve nüfus artışına bağlı arazi kullanımlarında yaşanan değişim süreçleri belirtilerek, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını amaçlayan 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planlarının sürdürülebilirlik yaklaşımına ters düşen tarafları ifade edilmiştir. Planlamada paradigma değişikliğine gidilmesinin gereği ile alternatif planlama anlayışında planlama odağına doğal taşıma kapasitelerinin yerleştirilmesi gerektiği nedenleri ile birlikte vurgulanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

Harita 0-1: Tekirdağ ilinin lokasyon haritası

Araştırma sahası Tekirdağ ili 41º34'52" - 40º52'53" ile 41º35'28" - 40º32'23" Kuzey Paralelleri; 28º09'14" - 26º42'42" - 28º08'34- 28º08'34" - 26º54'24" Doğu Meridyenleri arasında yer alır. İlin denizden yüksekliği 0- 200 m arasındadır.

Tekirdağ ili Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi'nin Trakya kesiminde ve Ergene Bölümü'nde yer alır. İlin doğusunda İstanbul'un Silivri ve Çatalca ilçeleri; kuzeydoğusunda Karadeniz; kuzeyinde Kırklareli'nin Vize, Lüleburgaz, Babaeski ve Pehlivanköy ilçeleri; batısında Edirne'nin Uzunköprü ve Keşan ilçeleri; güneybatısında ise Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi ve güneyinde Marmara Denizi yer alır. Marmaraereğlisi'nden başlayarak, Süleymanpaşa ve Şarköy ilçesine kadar devam eden ilin güney kesimleri Marmara Denizi ile komşudur.

Araştırma sahası Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin mücavir alanı 6.313 km²'dir. Bu yüzölçümü ile Türkiye'nin %0,8'ini ve Marmara Bölgesi'nin %8,6'sını kapsar. Kuzeydoğusunda Karadeniz'e 2,5 km'lik dar bir kıyısı vardır

Ergene Nehri'nin sularını topladığı havzanın güneyinde yer alan ve bugün Süleymanpaşa ilçesi sınırlarında kalan, eski il merkezi Tekirdağ 'Merkez ilçe', Ergene Havzası'nı boydan boya geçen yollarla kuzeyden gelen yolların Marmara Denizi'nde son bulduğu koyun kıyısında yer almaktadır. D100 (İpsala sınır kapısından geçiş güzergâhıdır), D110 (Bu yol ve TEM otoyolu üzerinden Kapıkule ve Bulgaristan'a geçiş sağlanmaktadır) ve İstanbul'dan Avrupa'ya ulaşan demiryollarının yanı sıra, Tekirdağ limanı ve Çorlu Atatürk Havalimanı ile diğer illere ve ülkelere bağlanmaktadır.

Tekirdağ ili, 12.11.2012 tarihinde onaylanan 6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsü kazanmış,* (**Resmi Gazete, 2012: 11741**), ilçe sayısı dokuzdan on bire

* **12/ 11/ 2012** tarihinde kabul edilen **6360** sayılı kanunla 14 il büyükşehir statüsü kazanarak fiziki ve idari yapıları yeniden şekillendirilmiştir. Kanuna göre, illere bağlı olan ilçelere bağlı belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılırken, belediyeler belde olarak tek

yükseltilmiştir: Tekirdağ merkez ilçeye bağlı olan köyler ve belediyeler yeni oluşturulan **Süleymanpaşa** ilçesi ve belediyesine bağlanmıştır. Bu kanunla ayrıca Çerkezköy ilçesine bağlı bazı mahalleler Kapaklı belediyesi merkez alınarak **Kapaklı** ilçesi ve belediyesi oluşturulmuş; Marmaracık Belediyesi merkez olmak kaydıyla Çorlu belediyesinin mahalle, köy ve belediyelerini de içeren **Ergene**, ilçe ve belediye statüsü kazanmıştır. 2014 yerel seçimlerinden sonra 24 belde belediyesi lağvedilmiş; mevcut 257 köy mahalleye dönüştürülünce mahalle sayısı 352'ye ulaşmıştır. Son yıllarda eklenen mahalleler ile birlikte İçişleri Bakanlığı'nın 2020 yılı verilerine göre ilin toplam mahalle sayısı 356'ya ulaşmıştır **(e-icisleri.gov).** Tekirdağ'ın diğer ilçeleri Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Marmara Ereğlisi, Muratlı, Saray ve Şarköy'dür. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin 2018 yılı nüfusu 1.055.412 ve kilometrekareye düşen insan sayısı ise 166'dır (aynı yıl Türkiye ortalaması 108'dir.) **(TUİK, 2020)** .

İlde temel gelir kaynakları tarımsal üretim ve sanayinin yanı sıra, ulaşım ve turizm gibi sektörlerden elde edilmektedir. Tarıma uygun sahaların il arazisinin %80'ine karşılık gelişiyle Tekirdağ, Türkiye'de bu özelliğe sahip az sayıda ilden biridir. Toprakların büyük bölümü tarla tarımına ayrılmıştır ve az eğimli arazi makineli tarıma oldukça uygundur. Tahıllar başta olmak üzere ayçiçeği yem bitkileri, üzüm, zeytin ve kiraz sahada üretimi yapılan tarımsal ürünlerdir. Hayvancılık daha çok besi türü ahır hayvancılığı biçiminde yapılmaktadır, kirlilik ve aşırı avlanma sorunları nedeni ile kıyı balıkçılığından elde edilen gelir her geçen gün azalmaktadır.

İlde şarap fabrikası ile başlayan tarımsal sanayi ve dericilik 1980'li yıllarda sahada sanayi teşviklerinin artmasıyla birlikte biçim değiştirmiş, tekstil sanayi ile başlayan yatırımlar makine, kağıt, metal ve kimya sanayi kollarında çeşitlenmiştir.

---

mahalle olarak ilçe belediyesine bağlanmış, köyler ise mahalle olarak değiştirilmiştir. Bu kanun il özel idarelerinin tüzel kişiliğini de kaldırmıştır.

Elverişli konumu dışında ham madde ve enerji kaynakları açısından yetersiz, yoğun su talebi için yüzeysel su kaynakları limitli olan Tekirdağ'da uzun yıllardır yer altı su kaynaklarının kullanılması ve fabrika atıksularının Ergene Nehri ve kollarına deşarj edilmesi uzun yıllardır giderilemeyen çevre sorunlarının başındadır. İlde uzun yıllardır yüksek seyreden eden nüfus artış hızları konut alanlarını ve dolayısıyla şehirsel alanı genişletmiş, işyerleri ve konutlar arasında artan mesafeler motorlu araç sayısının artırarak trafiğe ve daha çok karbon salımına yol açmıştır. Gerek sanayi gerek evsel kaynaklı emisyon artışlarına bağlı olarak Çorlu, Çerkezköy ve Süleymanpaşa gibi yapı stoğunun daha fazla olduğu şehirlerde yaz aylarında şehirsel ısı adası etkisini hissettirmekte, yağışlılık değerlerinde artışlar ile su baskınları yaşanmaktadır.

İlin lokasyonundan kaynaklanan avantajları ve ulaşım alternatifleri nedeniyle geliştirilmesi muhtemel bir lojistik potansiyeli söz konusudur. Tekirdağ limanları ulusal ve uluslar arası taşımacılığa elverişlidir, Marmaraereğlisi limanları ağırlıklı akaryakıt taşıma ve depolama amaçlı olarak kullanılmaktadır, Marmara Denizi'nde 7,0 büyüklüğündeki bir deprem bu tesislere zarar vererek hasarın boyutlarını artıracaktır.

İlde turizme konu olabilecek doğal ve kültürel çok sayıda varlık mevcut olmasına rağmen, turizm alt yapısı yetersiz, sektörün katma değeri oldukça düşüktür. Ekonomik krizler ve salgın hastalıklar bu potansiyele ulusal ölçekte büyük zararlar vermektedir, öte taraftan Marmara kıyıları kısmen sürekli yerleşime dönüşmüş ikinci konutlarla neredeyse işgal edilmiştir. Estetik olmayan bu görünümün yanı sıra altyapısı yeterli olmayan yerleşmelerden kaynaklanan evsel atıklar kıyı ekosistemlerine ciddi zararlar vermekte ve deniz kirliliğinin ölçüsünü artırmaktadır.

Araştırma sahası Tekirdağ ili Trakya planlama bölgesinin Ergene Havzası alt bölgesinde yer alır. Bu sahayı kapsayan 1/100.000 ölçekli Revizyon Çevre Düzeni

Planı ile il ölçeğine indirgenmiş 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın açıklama kısmında sürdürülebilir nitelikte, koruma kullanma dengesi gözetilerek hazırlanan üst ölçekli planlar olduğu iddia edilmektedir. Her iki plan kabul edildikleri 2010 yılından bugüne planlama felsefesine aykırı değişim süreçleri geçirmiş; sanayi ve hizmet odaklı ekonomik gelişimi merkeze aldıkları için tarım topraklarından elde edilen gelirlerin azalmasına ve tarımsal nüfusun göçüne ne yazık engel olamamışlardır.

Ekosistem yıkımları, biyoçeşitlilik kayıpları, koruma sahalarında sanayi ve yerleşme alanlarının genişlemesi, çözülemeyen her düzeydeki kirlilik sorunları, su yetersizliği, iklim değişikliğinin etkileri, deprem ve heyelan potansiyelleri gibi geniş bir risk kartelasına sahip Tekirdağ'da mevcut planlama anlayışının ekosistemlerin taşıma kapasitesi odağında, kendine yeter döngüsel ekonomiye sahip ve dayanıklı bir şehir olma özelliğinin plan perspektifindeki değişimler ve uygulamalarla yeniden sağlanması elzemdir.

2.1 Jeomorfoloji

Araştırma sahası güneyde Marmara Denizi ve doğuda İstanbul Paleozoyiği, kuzeyde metamorfik- granitik kayaçları içeren Istranca Masifi ve batıda metamorfik Rodop Dağları arasında kalan Tersiyer yaşlı Trakya Havzası'nda yer alır.

Havzanın temel kayaçları Paleozoik ve Mesozoik yaşlı magmatik ve metamorfiklerdir. Havzanın yaşlı birimi olan kuzeydeki Istranca Masifi'ni, almandin- amfibolit fasiyesi koşullarındaki granitik- metamorfik bir temel örtüsü ile Permiyen- Alt Mesozoyik ve kimi yerlerde bazik ara katkılı metamorfik kayaçlar ve bunları yer yer kesen Kretase döneme ait Dereköy- Demirköy sokulumları oluşturur **(Çağlayan ve Yurtsever, 1996).**

Araştırmalar Trakya Havzası'nın Orta Eosen'de güney ve güneydoğudan kuzeybatıya doğru ilerleyen transgresif bir denizin etkisi altında meydana geldiğini

ve Alt Oligosen'den Alt Miyosen sonlarına doğru regresyona uğradığını düşündürür. Orta Miyosen'de kuvvetli erozyona uğrayan havza Pliyo- Kuvaterner Dönem'de fluviyal kaynaklı klastiklerin çökelmesine tanıklık etmiştir. Yüzeyi örten alüvyal çökellere karşın, güneybatıya doğru gidildikçe yükselme hareketleri ile yüzeylenen tortul kayaçlara da rastlanır. Güneyden ve kuzeyden yüksek kütleler arasında kalan havzanın sedimantasyon kalınlığının yaklaşık 8000- 9.000 metre olduğu tahmin edilmektedir. Havzada sedimant birikimi beş ayrı jeolojik zaman diliminde gerçekleşmiştir **(Siyako, 2002: 4)**.

Erken- Orta Eosen Dönem'de Gelibolu Yarımadası'nda Karaağaç ve Fıçıtepe Formasyonları mevcuttur, istiflenme transgresif olarak başlamış ve regresif olarak bitmiştir. Bu istifler Güney Trakya'da Gaziköy ve Keşan Formasyonlarının alt seviyeleri olarak yer almaktadır. Trakya'nın kuzeyinde ise aynı dönemde çökelen Hamitabat Formasyonu yer almaktadır.

Orta Eosen- Erken Miyosen dönemde transgresyonla beliren birimler Koyunbaba Formasyonu ile Soğucak kireçtaşlarıdır. Havzanın derinleşmesine bağlı olarak Ceylan Formasyonu çökelmiş; bu dönemi deltaik birikimler tamamlamıştır. Yeni Muhacir olarak adlandırılan bu formasyonun alt üyesi Mezardere Formasyonu'nu, daha yukarıda Osmancık ve Danişmen Formasyonları takip etmiştir.

Erken ve Orta Miyosen'de Güneybatı Trakya'da meydana gelen volkanizma Hisarlıdağ Volkanitlerini oluşturmuştur. Geç Miyosen Dönem'de meydana gelen grabenleşme ile sahil çevresinde Gazhandere, Alçıtepe ve Kirazlı formasyonları oluşmuştur. Son olarak Pliyo- Kuvaterner Dönem'de oluşan Pliyosen yaşlı kayaçlar, Ergene Havzasının oluşumunu sağlamıştır.

Sediment oluşumuna dair Sümengen'in de katıldığı bir çalışma grubunun tezine göre, ilk aşamada havzada yer yer kapalı denizel ortamlar var olmuştur. Eosen- Alt Oligosen dönemi boyunca transgresyon giderek artmış; Üst Eosen

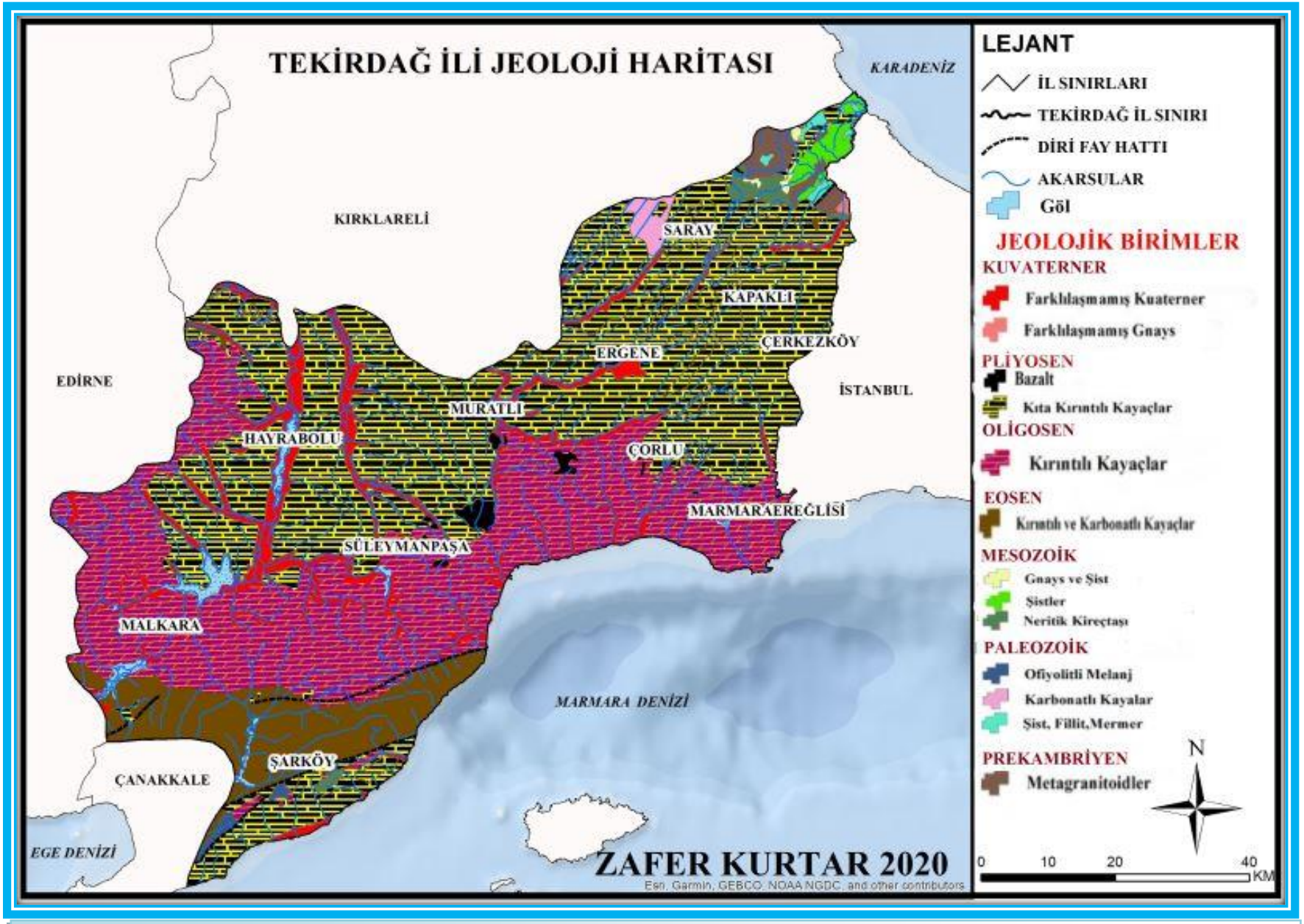
dönemde artan deniz derinliği ile birlikte öncelikle türbititik kumtaşı, çamurtaşı ve yarı pelajik sedimentlerden oluşan Gaziköy Formasyonu çökelmiştir. Bu çökelimi türbititik kumtaşı, miltaşından oluşan Korudağ Formasyonu takip etmiştir. Üst seviyelere çıkıldıkça denizaltı yelpaze ortamında sedimentlenen şeyl katkılı türbititik kumtaşlarından oluşan Keşan formasyonu etkin olmuştur **(Terlemez ve Sümengen, 1991).**

Sedimentlerin tüf ara tabakalı olması Eosen- Alt Oligosen sedimentini bir volkanik sürecin takip ettiğini düşündürmektedir. Bu dönemde bol miktarda andezitik- dasitik materyal havzaya yayılmıştır.

Tersiyer sedimentleri ile dolan havzanın kayaç niteliklerini temelini farklı ortamları temsil eder nitelikte bir karışık oluşturmaktadır. Bu ofiyolitik karışık diyorit, serpantinit, metaçört, fillit, porfirik altere dasit, glokofan, rekristalize kireçtaşı, spilit ve grafit şistten meydana gelir. Büyük olasılıkla bu karışık Mestrihtiyen yaşlıdır **(Şentürk ve Okay, 1984:152**). Eosen'in sonlarına doğru Ergene Havzası'nda regresyon etkilidir. İlk dönemlerinde çamurtaşı, kumtaşı ve silttaşından oluşan Yenimuhacir adı verilen formasyon çökelmiştir. Alt Oligosen döneminin sonlarına doğru meydana gelen regresyon nedeniyle oluşan taşkın sahaları ve gölsel ortamlarda biriken kumtaşı, kiltaşı, çakıltaşı ve linyitli birikimler Orta- Üst Oligosen yaşlı Danişmen Formasyonu'nun oluşumunu başlatmıştır. Alt Miyosen'de yükselerek erozyona uğrayan bölgede sıklıkla meydana gelen aşınma Üst Eosen yaşlı yapıyı görünür hale getirmiştir. Orta Miyosen'de sahada meydana gelen şiddetli tektonizma Saroz- Gaziköy Fayı'nın oluşumuna neden olmuştur (**Kasar vd., 1983:71).**

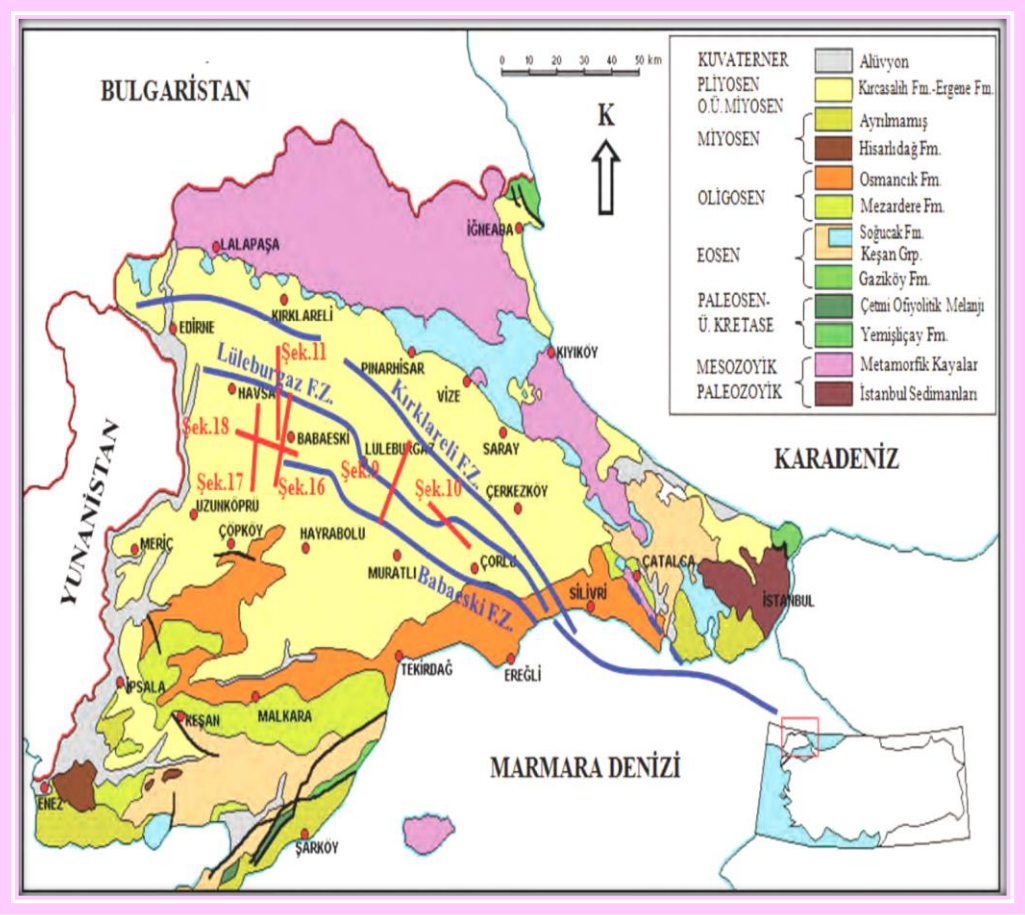
Orta ve Üst Miyosen dönemde belirginleşen karasal yüzeyin üzerine kalın ve gevşek yapılı kumtaşı, kiltaşı ve çakıltaşı çökelleri birikerek Ergene Formasyonu oluşmuştur. Üst Miyosen'de volkanik faaliyetler kırıklar boyunca alkalen bazaltların

sütunsal ve tabakalı yapılar göstermesine neden olmuştur. Kuvaterner dönem boyunca tektonizma ve alüvyal birikimler havzaya bugünkü formunu vermiştir.

Harita 0-2: Tekirdağ ilinin jeoloji haritası

Harita 0-3: Trakya Havzası Jeoloji ve Trakya Fay zonları Haritası (Jeoloji haritası; Kasar vd., 1983, Fay Zonları; Perinçek, 1991, 2000 yayınlarından alıntılanmıştır). Trakya Fay Sistemi; Geç Miyosen Pliyosen Depolarının altına gömülüdür ve haritada sarı renkle gösterilmiştir**.**

Kaynak: Perinçek vd.

Araştırma bölgesinin tektonik yapısı içerisinde en belirgin faylanmayı doğrultu atımlı ve sağ yönlü, Kuzey Anadolu'nun devamı niteliğindeki Saroz-Gaziköy Fayı oluşturur **(Şengör, 1979)**.

Orta Miyosen'de havzanın özellikle kıyı kesimini etkisi altına alan tektonizma ile geniş çapta kıvrılma ve kırılma hareketleri meydana gelmiştir; bu harekete bağlı olarak havzanın güney ve batı kesimlerinde Kuzey Anadolu Fayı'nın uzantısı niteliğindeki doğrultu atımlı Saros- Gaziköy Fay zonu belirmiştir. Gaziköy ve Uçmakdere arasındaki normal, ters faylar ana faya paralel olarak uzanım gösterirler. Yaltırak'a göre bu faylar batıya doğru deniz içindeki bindirme fayına bağlı olarak, kuzey bloğunun yükselmesi neticesi ile kaybolmaktadır **(Yaltırak, 1996).**

Ana hatları Senozoik'te şekillenen ve çevresindeki levhaların yaklaşma hareketlerinin basıncıyla Anadolu'nun kuzeyinde, doğu- batı doğrultulu Kuzey Anadolu Fayı gibi hareketli bir fay kuşağı oluşmuştur. En büyüğü 1939 Erzincan depremi olmak üzere yıkıcı depremler üreten Kuzey Anadolu Fay Zonu'nun kuzeyinde yer alan Tekirdağ'da geçmişten günümüze tespit edilen, can ve mal kaybına yol açan depremler meydana gelmiştir.

Doğudan batıya Bolu'ya kadar net olarak takip edilebilen Kuzey Anadolu Fayı daha sonra kuzey ve güney olmak üzere iki kola ayrılır. Kuzey kol, İzmit Körfezi'nden Marmara Denizi'ne uzanarak Ganos Fayı'na ulaşır, Saros Körfezi'ne kadar devam ederek Ege Denizi'nin kuzeyine yönelir. Bu kol üzerinde deprem riski yüksek olan saha Mürefte- Şarköy- Güzelköy- Tekirdağ açıklarından Marmara Adası arasında doğu- batı yönünde uzanan yaklaşık 70 km'lik bir fay parçası olup ortalama Mw=7,0±0,1 büyüklükte bir deprem üretebileceği tahmin edilmektedir. Güney kol, İznik Gölü'nün güneyini takiben Gemlik Körfezi'ne ulaşır. Tarihsel olarak önemli depremler üreten ve Tekirdağ ilini etkileyen kuzey koldaki gerilme eksenlerinin doğrultusu kuzeybatı- güneydoğu yönlü sıkışmayı ve kuzeydoğu- güneybatı yönlü açılmayı göstermektedir **(Kalafat, 2011).**

Fotoğraf 0-1:1912'de meydana gelen Mürefte- Şarköy Depremi'nin neden olduğu yıkım.

Kaynak: Doktor Yüzbaşı Sadi, 1912

Sahada yakın tarihte meydana gelen, can ve mal kaybına neden olan deprem 9 Ağustos 1912'de meydana gelen Mürefte Şarköy Depremi'nin Avrupa istayonlarındaki mekanik aletler tarafından yüzey dalgası büyüklüğü Ms= 7,3 olarak kaydedilmiştir. Yaklaşık 40- 50 saniye sürdüğü ifade edilen depremin neden olduğu hasarlar nedeniyle 2.800'den fazla insan hayatını kaybederken 7.000 kişi de yaralanmıştır. Bu depremden bir süre sonra 13 Eylül'de yaşanan 6,8 büyüklüğündeki artçı şok 12.600 evin yıkılmasına yol açmıştır, hasar daha çok Mürefte ve Şarköy arasında görülmesine rağmen bu depremler Gaziköy ile Kavak arasında bulunan Ganos Fayı'ndaki kırılma ile gerçekleşmiştir **(Alpar vd. 2002: 90).** Doktor Yüzbaşı M. Sadi bu depreme dair kaleme aldığı anılarında, deprem sırasında kuvvetli bir

uğultunun duyulduğunu, evlerin, minare ve saat kulelerinin yıkıldığını ve artçı depremlerin bir buçuk ay boyunca devam ettiğini aktarmıştır **(Sadi, 1912: 45)** Aynı eserde Mürefte'de 400 m uzunluk ve 5 m derinliğinde bir çatlağın oluştuğu kaydedilmiştir. Depremin heyelanlar ve kıyıda tsunamilere yol açtığı aktarılmaktadır. Bu deprem sırasında Haydarpaşa Garı'nın saat kulesi ve o günlerde Çanakkale'de bulunan Yunan Konsolosluk binasında da zararlar meydana gelmiştir **(Alpar vd., 2003).** Arazideki atımlardan ve yıllık birikimlerden hareketle geçmişte yaşanmış depremlere dair çıkarımlar ve tarihsel kayıtlardan hareketle 1354 ve 1659 yıllarında yaşanan depremlerin benzer büyüklükte, Ms= 7,4 olan depremler ürettiği düşünülmektedir **(Alpar vd, 2002: 6).**

Havzada yapısal jeoloji elemanlarından diğeri, Ergene Formasyonu'nun çökelmesinden önce oluşan ve sağ yanal atılımlı Trakya Fay Sistemi'dir **(Perinçek; 1991).** Perinçek'in sismik veriler ışığında yürüttüğü çalışmasında güneydoğudan kuzeybatıya uzanışlı Kırklareli, Babaeski ve Lüleburgaz Fay Zonu adı verilen bu kuşak, Geç Miyosen öncesinde aktiftir. Danişmen Formasyonu'nun çökelimi sonrasında aktif olan yanal atımlı bu faylara bağlı en- eşelon yapılar belirginleşmiş, fay zonlarının çevresi önemli miktarda erozyona uğramıştır öyle ki Hamitabat Sahası gibi Danişmen Formasyonu'nun tamamen aşındırıldığı sahalarda Ergene Formasyonu Osmancık Formasyonu üzerine oturmuştur. Faylar boyunca meydana gelen aktivite Ergene Formasyonu'nun çökelmesinden sonra da devam etmiş **(Perinçek, 1991 ve 2006; Perinçek ve Karslıoğlu, 2007)** havzanın doğusundaki bazı sahalarda Ergene Formasyonu'nun zeminindeki diskordans düzlem sonuç olarak kıvrımlı hale gelmiştir.

Geçmişte meydana gelen depremler ve sahanın sismik karakteri yapı ve yerleşimin bu realitenin göz önüne alınarak kurgulanmasını zorunlu hale getirmektedir. Depremin ne zaman ve kaç büyüklükte olacağını kestirebilmenin henüz mümkün olmadığı günümüz koşullarında Ganos Fayı'nda meydana gelecek

kırılmanın yaratacağı riskin azaltılabilmesi için toplumsal deprem bilincinin artırılması ve kamu- özel kuruluşların alt yapılarını bu riske karşı dayanıklı oluşturmaları afet zararlarının azaltımı konusunda uyulacak doğru stratejidir. Şarköy-Süleymanpaşa ve Marmaraereğlisi kıyısı açıklarında meydana gelecek bir depremin yaratacağı yıkımlar ve tsunami potansiyeline karşın, kıyı boyunca betondan bir set oluşturan ikinci konutların kondisyonunun iyileştirilmesi ve yapıların depreme karşı duyarlık testlerinin sıklıkla yapılması gerekecektir.

Jeolojik süreçlerin bahsedilen evrimi takip ettiği sahada, beş önemli morfolojik yapı dikkat çeker: Bunlardan birincisi Trakya'nın kuzey, kuzeydoğu ve kısmen doğusunu kapsayan Yıldız (Istranca) Dağları'dır. İkincisi Bu dağlarla, güneyde Silivri- Marmara Ereğlisi ve Tekirdağ hinterlandındaki 125- 130 m'lik yayla ve Tekirdağ'ın batı ve güneybatısındaki Ganos Dağı ve Gölcük paleozoik kütlesi ile bunların kuzey eteğinde uzanan 230 – 250 m'lik nümmilitik plato tarafından çerçevelenmiş olan Ergene Havzası'dır. Üçüncü yapı Trakya'nın batısında yer alan Meriç Vadisi'dir ve dördüncü ünite Saros Körfezi ile Çanakkale Boğazı arasında kuzeybatı-güneydoğu istikametinde uzanan Gelibolu Yarımadası'dır, beşinci ve sonuncu yapı ise Trakya'nın kıyı bölgesi'dir **(Ardel, 1962: 152- 158)**.

Araştırma sahasının kuzeyinde yer alan paleozoik yaşlı eski adıyla Istranca, günümüzdeki adıyla Yıldız Dağları, Orta ve Batı Avrupa'da mevcut Hersinyen kütlelerine benzer biçimde akarsularla parçalanarak plato niteliği kazanmış ve yüksekliği azalmıştır; en yüksek yeri olan Mahya Tepesi 1.031 m'dir. Bu dağlar Karadeniz kıyılarından bakıldığında dik bir duvar gibi görülür ve iç kesimlerde platoyu andırırlar. Yıldız Dağı'nı da oluşturan Kaledonyen yaşlı Istranca masifi Hersinyen dönemde kıvrılmaya uğramış, aşındırılmış ve daha sonra Alp Orojenezi sırasındaki kıvrılmalardan da etkilenmiştir **(a.g.e).** Yıldız Dağları ve etekleri Tekirdağ'ın az miktarda ormanlık arazisini barındırdığı için biyoçeşitlilik ve su havzası olma özelliği açısından şehrin sürdürülebilirliği açısından vazgeçilmez bir

ekolojik ünitedir. Sahanın eko turizm ve agro turizm dışındaki seçenekler hariç, yapılaşmaya açılmaması gerektiği üst ölçek planlarda belirtilmiştir.

Yıldız Dağları'ndan Ergene Havzası'na geçiş Eosen yaşlı kalkerlerinden oluşan bir plato ile gerçekleşir. Bir çıkıntı görünümündeki bu plato daha dayanıklı kayaçlardan oluştuğu için vadileri dar ve dik yamaçlıdır; Neojen yaşlı Ergene Havzası'nda ise yayvan sırtlar arasında kalan vadiler ise geniş yamaçlıdır. Ergene Bölümü'ndeki suların büyük bir kısmını toplayan Ergene Nehri'nin havzası, hidrografik bir bölge olmasının yanı sıra havzada çökelen sedimentler nedeniyle jeolojik bir bölge olarak da ifade edilebilir. Çerkezköy'ün kuzeyi ve Saray ilçe sınırlarına karşılık gelen bu arazinin yer altı su rezervi ve yüzeysuyu toplama havzası içinde yer almasından dolayı koruma arazisi içinde yer alması manidardır. Sahada geçmişte kömürle çalışacak termik santral girişimleri, gelişme konut ve sanayi sahaları projelerinin bu realiteden hareketle bir kez daha düşünülerek değerlendirilmesi gerekir. Saha kullanma ve içme suyu stokları açısından ve su ekosistemleri açısından şehrin can damarlarını barındırmaktadır.

Kuzeyde Istranca ve güneyde Koru ve Ganos Dağı arasında yer alan Ergene havzası yaklaşık 500 m kalınlığa sahip bir sübsidans özelliği göstermektedir; bu saha Üst Neojenden beridir epirojenik hareketler sonrası çökmeye uğramıştır. Havzayı örten tortullar aşınması kolay gre, kalker, marndan kaynağını alan kalın bir toprak örtüsü oluşturmuştur. Ergene Nehri'nin her iki tarafında yer alan yayvan sırtlar, bir birlerinden geniş tabanlı vadilerle ayrılmış, eski bir glacis'in akarsu erozyonu ile vadilere bölünmesiyle oluşan sırt ve tepelerin hâkim olduğu monoton bir görüntüye sahiptir **(a.g.e).**

Ardel'e göre, Ergene Nehri'nin vadisi ile Marmara Denizi arasında kalan saha bir peneplen olup ve yer yer aşınma ovası karakteri göstermektedir; saha daha sonra Kuvaterner'de meydana gelen gelen epirojenik hareketlerle çökmüştür. Alçalmalar

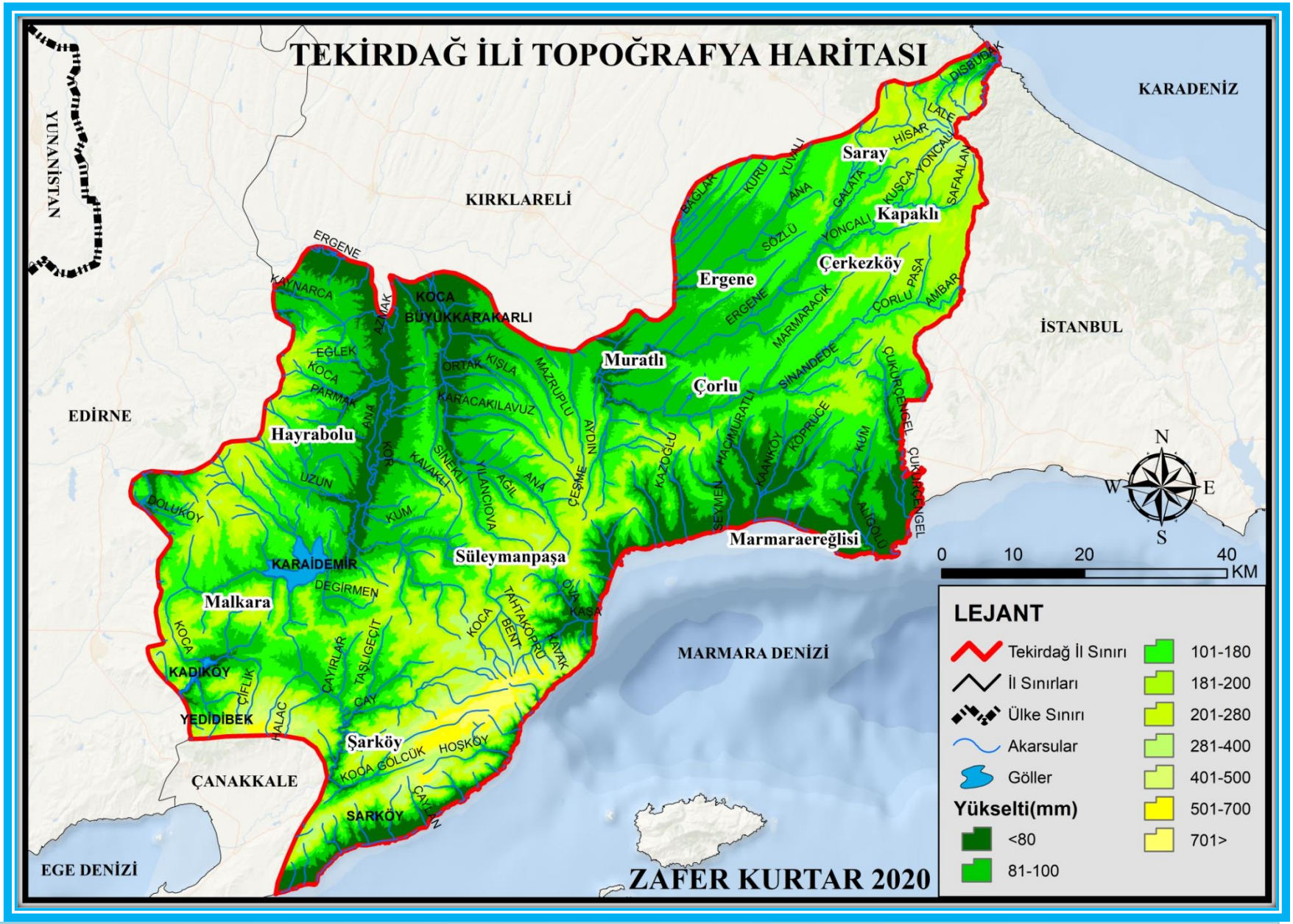
devam ederken Istranca Dağları gibi yüksek sahalar aşınmaya başlamış ve aşınma sonucu taşınan materyaller dağların eteklerinde birikmiştir. Burası 100- 200 m yükseklikteki sırtları örten killi ve çakıllı seviyelerle kumlardan oluşmaktadır, rengi kırmızı ve kalınlığı değişkendir. Kuvaterner'de Ege Denizi ve Marmara Denizi'ni etkileyen epirojenik hareketler ve iklim değişikliğine bağlı olarak başlayan yeni aşınma devresi havzayı parçalayarak gençleşmesine yol açmıştır örneğin, Ergene Nehri'nin bir kolu olan Çorlu Suyu vadisini 30 m derinleştirmiştir **(a.g.e).** Trakya ve Türkiye tarımı için vazgeçilmez nitelikteki tahıl, ayçiçeği ve yem bitkilerinin üretiminin gerçekleştiği havza toprakları, eğim değerlerinin düşüklüğü, toprak derinliği ile makineli tarıma oldukça elverişlidir, arazide tarımsal çeşitliliği kısıtlayan sulama koşulları yüzey sularıyla giderilebilecekken Ergene Havzası ve kollarının atık su deşarj havuzu olarak değerlendirilmesi nedeniyle, tarımsal üretim gerilemiş ve son derece verimli olan bu topraklar sanayi ve yerleşme arazisi amacıyla kullanıma açılmıştır.

Havzanın güneyinde Korudağ ve Ganos Dağı'nın (Işıklar Dağı) kuzey yamaçlarında, havza ile dağlar arasında ortalama yükseltisi 150 ile 200 m olan platolar yer alır, bu saha Üst Eosen ve Alt Oligosen'e ait fliş fasiyesleri barındıran marn ve grelerden oluşur. Aslında Trakya'nın iç kesimleri ile benzer özellik gösteren alan, epirojenik hareketler sırasında Bulgurdere gibi ırmaklar tarafından derince yarılmıştır. Platonun bitiminde yer alan Ganos Dağı'nın Marmara Denizi'ne bakan kesiminde Marmara Çukuru yer almaktadır, bu görüntü sayesinde Marmara'dan Ganos Dağı oldukça engebeli ve dik görünmektedir. Dağ üzerinde yer alan vadilerin derin ve genç olması dağ kütlesinin Alt Kuvater dönemine kadar yükseldiğinin kanıtıdır. Korunaklı vadilerle dağlar üzerinde Ganos gibi antik kalelere ulaşılır. Denizden duvar gibi yükselen dağ yamaçları kuvvetli esen rüzgârlar sayesinde ili yamaç paraşütü sporunun merkezi haline getirmiştir.

Ganos Dağı'nın güneybatısında, Gölcük yakınlarında, Paleozoik dönemde oluştuğu düşünülen yeşil, sarı ve lacivert renkli kloritli ve şistli yapıları, Gölcük Masifi olarak adlandırmaktadır. Kuzey ve güneydeki çöküntüler masifi horst haline getirirken, bu sahadan Gaziköy açıklarında Saros Körfezi'nden başlayarak devam eden fay Marmara Depresyonu ile devamlılık göstermektedir **(a.g.e)**

Sahadan batıya doğru uzaklaşıldıkça Korudağ başlar, Koru ve Ganos Dağı'nın ortak özelliği güney yamaçlarının kuzeye göre daha dik olmasıdır. Ardel bu durumun Saros fayını meydana getiren kayma hareketiyle açıklanabileceğini ileri sürmektedir.

2,5 km uzunluğundaki kuzeydeki boyuna kıyılara karşın, Süleymanpaşa ilçe merkezinin yer aldığı kıyılar, girinti ve çıkıntısı az, geniş koylu kıyı tipine örnektir, batıya Mürefte ve Şarköy'e doğru gidildikçe kıyılar boyuna kıyı niteliği gösterirler. Şarköy ve Mürefte arasındaki kıyılarda 4 -5, 12 – 15, 100 – 110 metreler arasında kıyı taraçaları tespit edilmiştir. Denize doğru hafif eğimli ve genişlikleri değişken, Pecten, Tapes, Cardium gibi deniz canlılarının kavklarının yer aldığı bu düzlüklerin 125 ile 130 m arasında kalan en yükseği, Üst Pliosen penepleninin bir parçası olup, diğerleri ise kıyı taraçasıdır. Bu taraçalara Mioesen yaşlı gre ve marnlardan oluşan Marmara Ereğlisi'nin 20- 22, 40- 42, 50- 55 metre aralarındaki kıyı seviyelerinde de rastlamak mümkündür **(a.g.e).**

Harita 0-4: Tekirdağ ili topoğrafya haritası

Fotoğraf 0-2: Ergene Havzası'nda arazinin %66'sında eğim %5'in altındadır (Vakıflar Mahallesi çevresi, Ergene ilçesi).

Araştırma sahasının da içinde yer aldığı Ergene Bölümü, Marmara Bölgesi'nin en alçakve en düşük eğim değerine sahip bölümüdür. Bölgenin %92'si 750 m' den daha alçak sahalardan ve %60'ı ise 250 m'den alçak sahalardan oluşur. Ergene

Bölümü'nde 1.000 metrenin üzerinde yüksekliği sahip bir arazi ile karşılaşılmaz. Sahanın yüksekliğini anlayabilmek için hemen kuzeyindeki Yıldız Dağları Bölümü ile karşılaştırmak gerekirse; Yıldız Bölümü'nde 1.000 metreden yüksek arazilerin kapladığı saha 1 km²'nin altında kalır. 0 ile 150 metre arasındaki yükseklikler genellikle düzlüklere karşılık gelir, 500 metre üzerindeki yükseklikler fazla eğimli yamaçlardır. 1.000 metre üzerindeki yükseklikler ise dağlık sahalara karşılık gelmektedir **(Elibüyük, Yılmaz, 2010; 40).**

Tablo 0-3: Araştırma sahasının da içinde yer aldığı Ergene Bölümü'nde yükseklik basamaklarının alan ve oran olarak Yıldız Bölümü ile karşılaştırılması.

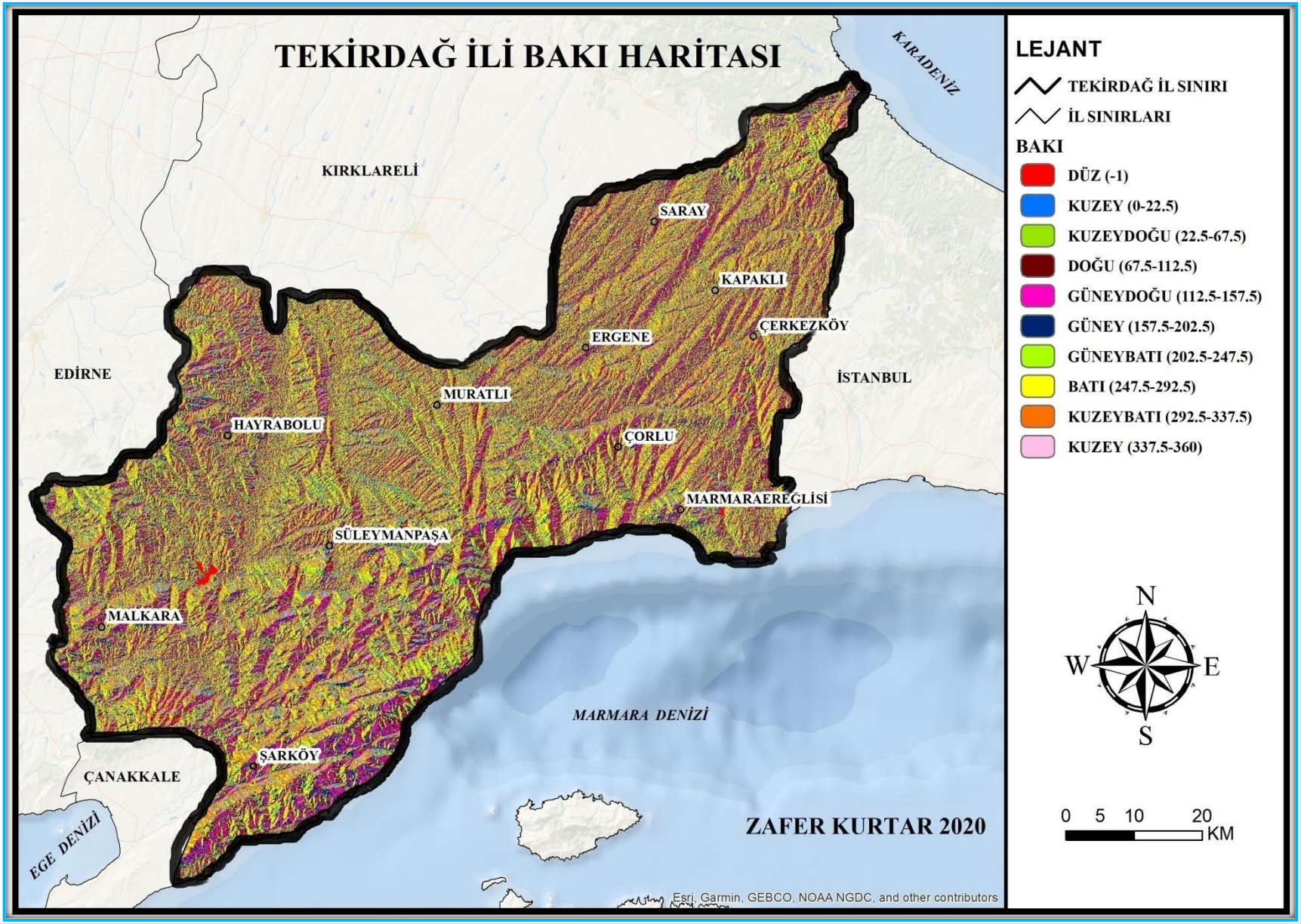
Yükselti Basamakları (m)	Ergene Bölümü		Yıldız Bölümü	
	Alan (km²)	Oran (%)	Alan (km²)	Oran (%)
0- 250	11.859	94,7	3.016	49,0
250- 500	573	4,6	2.435	39,6
500- 750	78	0,6	683	11,1
750- 1000	10	0,1	24	0,4

Kaynak: Elibüyük, Yılmaz, 2010: 40

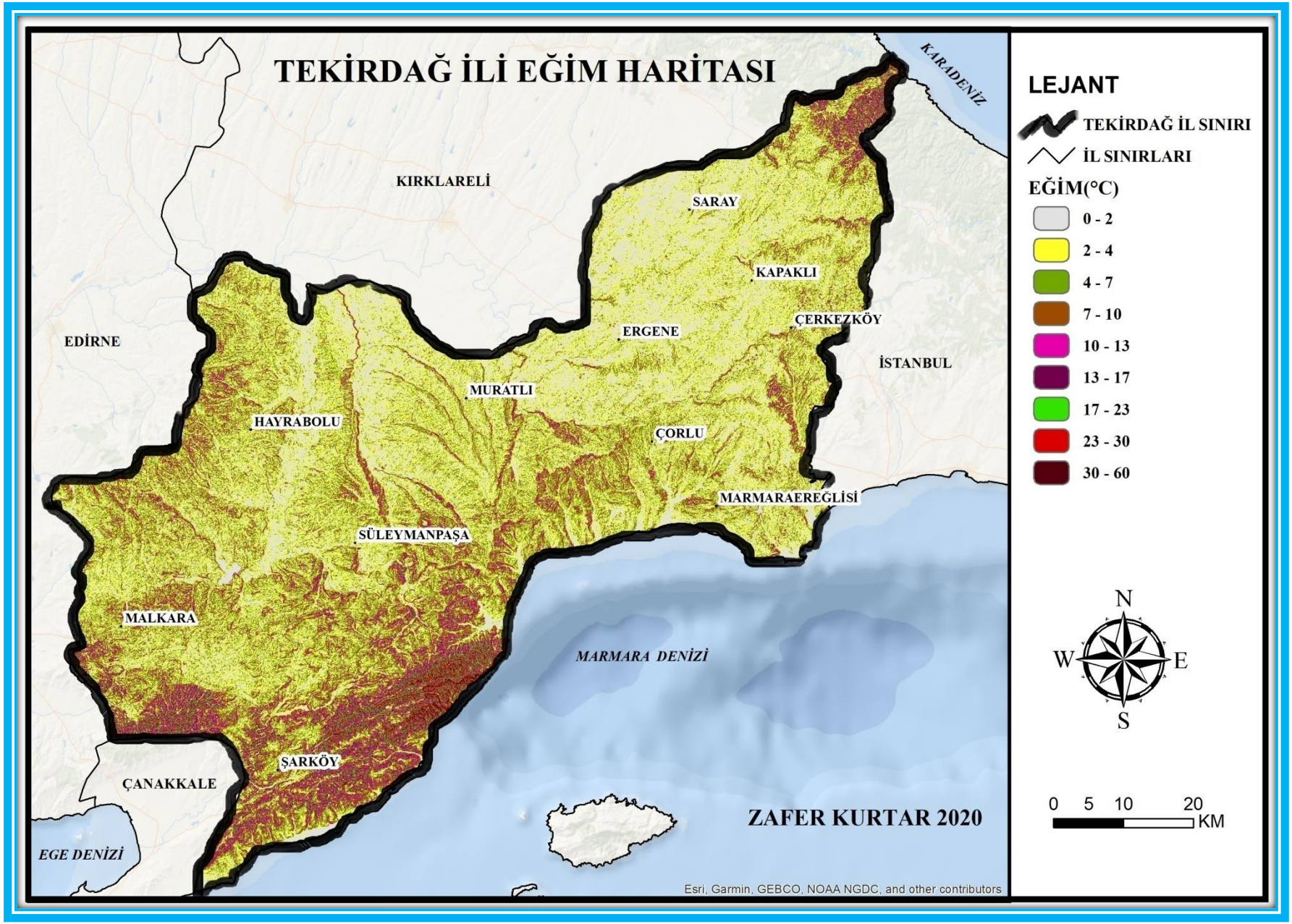
Marmara Bölgesi'nde eğim değerinin %1'den düşük olduğu araziler bölge topraklarının %7,4' üne karşılık gelir. Bu oran %12 ile en fazla Ergene Bölümü'nde, en az ise Yıldız Bölümü'ndedir. Eğim değerinin %5'in altında olduğu sahalar Marmara Bölgesi'nin %33'üne karşılık gelir ve bu oranın %61'i Ergene Bölümü'ne aittir. Eğim değerinin artarak %20'ye ulaştığı sahalar bölgenin %19'u kadardır ve bu oranın dağılımı bölümler arasında şöyledir: Güney Marmara %30; Çatalca- Kocaeli Bölümü %16; Yıldız Dağları Bölümü %9 ve Ergene Bölümü'nde ise %2 civarındadır **(a.g.e.: 40).** Bu yükseklik ve eğim değerleri ile Ergene Bölümü'nün topraklarının büyük bir kısmı makineli tarıma uygundur; ulaşım maliyetlerini artıracak bir yükselti ve eğim değeri söz konusu değildir. Türkiye arazisi ile karşılaştırıldığında bu son derece elverişli şartlar tarımsal açıdan oldukça elverişli koşullar yaratmaktadır. Buna

karşın reliefin düz ve düze yakın olması araziyi özellikle kış aylarında Doğu Avrupa kökenli soğuk hava kütlelerinin etkisine açık hale getirmektedir.

Tekirdağ arazisinin bakı durumu incelendiğinde Marmara Ereğlisi'nden Şarköy'e kadar arazinin ağırlıklı bakı yönünün güney; kuzeyde Muratlı, kuzeybatıda Hayrabolu'ya doğru kuzeybatı yönün bakı yönü olduğu sonucuna ulaşılır. Anaçay'ın batısında kalan topraklar için hâkim yön doğudur.

Harita 0-5: Tekirdağ ili bakı haritası

Harita 0-6: Tekirdağ ili eğim haritası

2.2 İklim ve Bitki Örtüsü

2016 yılında MGM tarafından hazırlanan ve Türkiye'de iklim tiplerinin sınıflandırılmakta kullanılan ve temel olarak evapotranspirasyon ile su kaybının neden olduğu kuraklık ve yağışın formülize edildiği Erinç iklim sınıflandırmasına göre Tekirdağ meteoroloji istasyonu 32,22 etkinlik indeksi değeri ile (23,1- 40) 'yarı nemli iklim sınıfı' içerisinde değerlendirilmiştir **(MGM, 2018).**

Meteoroloji Genel Müdürlüğü **(MGM)** tarafından 1981- 2010 yılları arasında Türkiye'deki 252 meteoroloji istasyonuna ait sıcaklık ve yağış verilerden yararlanılarak elde edilen ortalamalarla Köppen Trewartha iklim sınıflandırma yöntemine göre hazırlanan haritada Tekirdağ'ın yazları sıcak, kışları serin subtropikal kuru yaz iklimi, Akdeniz İklimi (Csak) grubunda yer aldığı belirtilmiştir **(MGM, 2018).**

İklim sınıflandırmaları haritaları her ne kadar Tekirdağ'ın Akdeniz iklim sahasında yer aldığını belirtiliyorsa da, kuzeyde Karadeniz'den, güneyde Marmara'ya ve batıda Ergene Havzası arasındaki topraklarından elde edilen yağış ve sıcaklık ortalamaları şehrin **Marmara tipi geçiş iklimi** özelliğine sahip olduğunu düşündürmektedir.

Araştırma sahasının Orta Kuşak'ta yer alması, kuzeyinde kutupsal ve güneyinde tropikal hava kütlelerinin yer almasının yanı sıra mevsimsel hava kütlelerinin etkisi, relief farkları, denizellik ve karasallık nedeni ile iklim özellikleri bir birinden farklı sahalar gözlenmektedir.

Kış mevsiminde sahanın kuzeydoğusundan sokulan kontinental polar hava kütleleri ile Doğu Avrupa üzerinde gelişen kontinental hava kütleleri etkisini artırırlar. Bu kütleler Akdeniz üzerinde oluşan alçak basınçla karşılaşarak frontal yağışları oluşturur. Yaz mevsiminde ise güney ve güneydoğudan giriş yapan karasal

hava kütleleri ile batı ve kuzeybatıdan giriş yapan Atlantik orjinli denizel tropikal hava kütleleri etkili olur. Hâkim rüzgâr yönü kuzeydoğu, kuzey ve kuzeybatıdır. Kuzeydoğu menşeli nem taşıyan rüzgârların dağ sıraları ile kesilmesi nedeniyle iç kesimler kuzey kıyılar kadar yağışlı değildir; güneyde reliefin çok yüksek olmamasının bir sonucu olarak güneybatı- güney sektörlü ılık ve nemli rüzgârlar iç kesimlere ulaştığında yağışa yol açabilmekte ya da sıcaklığı artırabilmektedir. (**Akova, 2002: 9).**

Trakya'da bitki örtüsünün yayılışı ile coğrafi koşullar arasındaki ilişkiye dair araştırmasında Dönmez, başta yağış ve sıcaklık koşulları olmak üzere sahadaki değişimin bitki örtüsünü çeşitlendirdiğini ve bu açıdan monoton bir görünümden bahsedilemeyeceğini kaydetmiştir **(Dönmez, 1990)**. Tekirdağ'ın kuzeyde Karadeniz'e yaklaşık 2,5 km uzunluğunda bir kıyısı vardır. Yıldız Dağları'nın uzandığı bu kıyılar görece daha serin ve yağışlıdır, burada yağış miktarı 800- 1.400 mm arasında değişim göstermektedir. Güneyde Marmara kıyısında yer alan Ganos Dağları'nın güney yamaçlarında yağış miktarı 800- 1000 mm arasındadır. Güney ve Kuzeydeki yüksek dağlık sahalar arasında kalan ve büyük ölçüde Ergene Nehri'nin havzasını oluşturan iç kesimlerde yağış miktarı yıllık ortalama 550- 600 mm arasındadır; nitekim Çorlu'da yıllık yağış miktarı 570 mm olarak kaydedilmiştir **(MGM, 2018).** Yıllık toplam yağış miktarı çok ve az kesimler arasındaki geçiş sahasını oluşturan kuzey ve güneydeki plato sahalarında ise her iki değerin ortalaması sayılabilecek yağış ortalamaları gözlenmiştir, böyle bir sahada yer alan Malkara'nın yıllık ortalama yağış değeri 720 mm'dir.

Araştırma sahasında yağışın mevsimler arasındaki dağılışı büyük ölçüde benzerlik göstermekle birlikte, yağış miktarında değişiklikler söz konusudur; şöyle ki, sahada en yağışlı mevsim kış olmakla birlikte, güney kesimlerde kış yağışlarının miktarı daha fazla, yaz yağışları ise o nispette azalmaktadır. Sahanın genelinde sonbahar yağışları ilkbahardan daha fazladır. Tekirdağ'ı Akdeniz iklimine benzer

hale getiren yağış rejiminde görülen farklılık yaz yağışlarının tipik Akdeniz iklim sahasında bulunan Adana Mersin ve Antalya'ya göre daha sık gerçekleşmesi ve iç kesimlerin kontinental karakteri ile bu yağış miktarının artmasıdır. Kuzeye gidildikçe yağışın mevsimler arasındaki dağılışının daha düzenli hale gelmesi ise Karadeniz ikliminin sahayı etkisi altına alması ile ilişkilendirilir.

Dönmez, sahada yıllık ortalama sıcaklıkların 8˚C ile 15˚C arasında değiştiğini ve bu değişimin enlem ve yer şekilleri ile açıklanabileceğini ifade etmektedir **(Dönmez, a.e).** Nitekim enlem faktörüne bağlı olarak en yüksek ortalama sıcaklık izotermi olan 14˚C eğrisi güney kıyılardan geçerken kuzey kıyılarda bu değer 12˚C'ye düşmektedir. Güneyde Ganos ve Koru dağlarının yüksek kesimleri ile kuzeyde Yıldız Dağları'nın yüksek kesimlerine çıkıldıkça sıcaklığın azaldığı gözlenmiştir. Sıcaklık dağılışına dair ocak ayı izoterm haritasında en yüksek değerlere güney kıyılarda rastlanırken, iç kesimlerde karasallık faktörünün; kuzey ve güneydeki dağlara çıkıldıkça yükseklik faktörünün etkisi ile sıcaklıklar azalmaktadır.

Araştırma sahasında temmuz ayı gerçek izoterm haritası incelendiğinde ise en yüksek sıcaklıkların Ergene havzasında gözleniyor olması yüksekliğin ve deniz etkisinin azalması ile alakalıdır. 24˚C izoterminin geçtiği bu sahalardan kuzeye, Karadeniz kıyılarına doğru gidildikçe, 22˚C izotermi geçmektedir. Yıldız Dağları'na çıkıldıkça da sıcaklıklar düşmeye başlar. İç kesimleri kontinental karakter gösteren araştırma sahası yıllık sıcaklık farkının en yüksek olduğu kesimdir, deniz etkisine bağlı olarak sıcaklık farkının en az olduğu kesim ise kuzey ve güney kıyılardır.

Tekirdağ meteoroloji istasyonundan elde edilen sıcaklık ve yağış gözlemleri 1939- 2017 yılları arasındaki rasat süresini kapsamaktadır. Tekirdağ'da Çerkezköy, Çorlu, Çorlu Atatürk Havalimanı, Hayrabolu, Malkara, Marmara Ereğlisi Balıkçı Barınağı Mendirek Feneri, Muratlı, Saray, Şarköy ve Süleymanpaşa ilçesinde olmak üzere 10 adet Otomatik Meteorolojik Gözlem İstasyonu (OMGİ) bulunur.

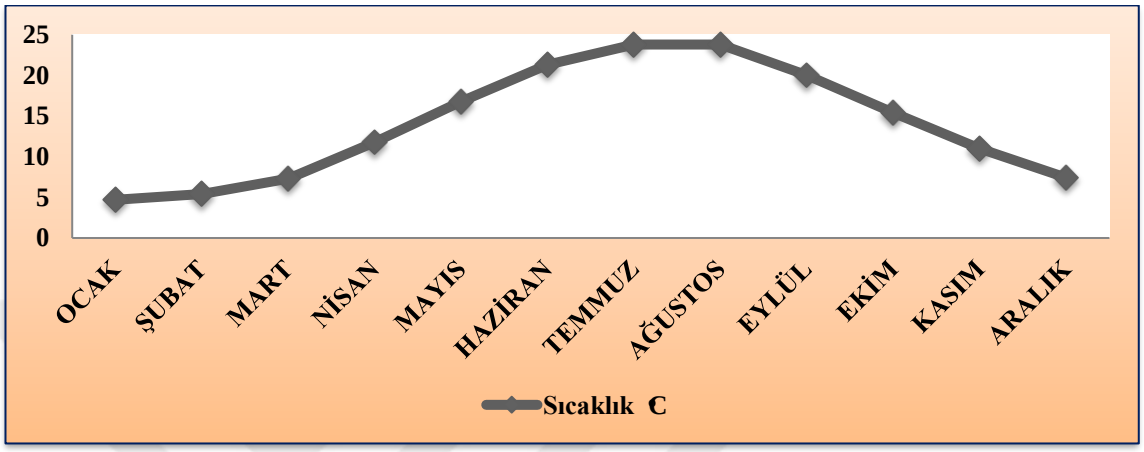
Süleymanpaşa' daki Tekirdağ istasyonunda ise buna ek olarak sinoptik gözlem (Hava tahmini için kullanılan temel gözlem türü, bütün meteorolojik parametreler üç saatte bir ölçülür) ve günlük klima gözlemleri (yağış, meteorolojik hadise, buharlaşma ve güneşlenme süresinin her sabah son 24 saati kapsayacak şekilde değerlendirildiği iklimsel amaçlı gözlem türü (**MGM, 2018**) yapılmaktadır. Sahada daha detaylı ve uzun süreli gözlem arşivine sahip olduğu için bu istasyonun değerleri değerlendirmeye alınmıştır. Geçmişte ilin merkezi sayılan Tekirdağ (Merkez/ Süleymanpaşa) istasyonu 40˚59' Kuzey paraleli ile 27˚49' Doğu Meridyenleri üzerinde yer alır ve denizden yüksekliği ortalama dört metre kadardır. Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden **(MGM)** elde edilen sıcaklık verilerine göre 1939- 2017 yılları arasındaki rasat süresince Tekirdağ İstasyonu'nda aylara göre ortalama sıcaklık değerleri ile ilgili gözlemler tabloda gösterilmiştir **(MGM, 2018).**

Tablo 0-4: Tekirdağ Meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama sıcaklık değerleri (˚C).

Aylar	**O**	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**	**Yıllık**
Ortalama Sıcaklıklar	4,7	5,4	7,3	11,8	16,8	21,3	23,8	23,8	20,0	15,4	11,0	7,1	14,0

Kaynak: MGM; 2018

Şekil 0-3: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama sıcaklık değişimi grafiği (˚C).

Kaynak: MGM, 2018

Yukarıdaki sıcaklık grafiğinden yola çıkılarak en sıcak ayların bahsi geçen rasat süresince temmuz ve ağustos (23,8˚C) olduğu ve en düşük sıcaklıkların ise Ocak ayında (4,7˚C) yaşandığı sonucuna ulaşılır. Yıllık sıcaklık ortalaması ise 14,0˚C olarak gözlenmiştir. Yıllık amplitüd ise 19,1˚C'dir.

Sıcaklıkların yıl içinde ya da mevsimler arasındaki değişimi anlamına gelen sıcaklık rejimi veya termik rejim, ortalama sıcaklıkların arttığı zamanların yaz mevsimine (haziran, temmuz ve ağustos) rastladığını, ortalama düşük sıcaklıkların azaldığı zamanların ise kış aylarına (aralık, ocak ve şubat) karşılık geldiğini göstermektedir. Bu durum üzerinde Tekirdağ'ın Kuzey Yarımküre'de ve Orta Kuşak'ta olması ve güneş ışınlarının geliş açısındaki değişim ve ışıma oranları belirleyicidir.

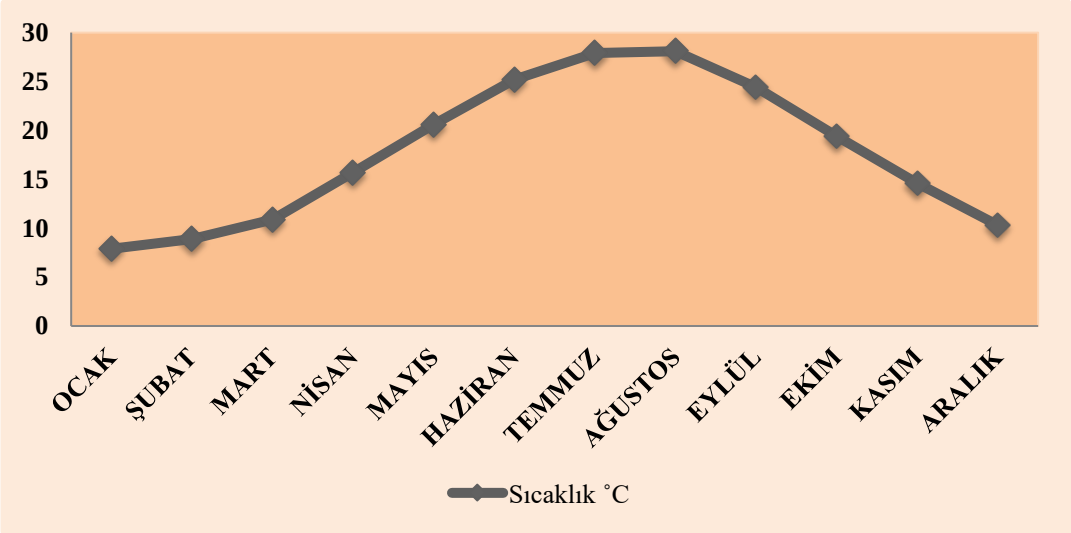
Sıcaklık değerleri hakkında bilgi veren ilin 1939- 2017 yılları arasındaki ortalama en yüksek sıcaklık değerleri (˚C) ise aşağıdaki tabloda belirtilmiştir **(MGM, 2018)**

Tablo 0-5: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında göre gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama en yüksek sıcaklık değerleri (˚C).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Sıcaklık	7,9	8,9	10,9	15,7	20,6	25,2	27,9	28,1	24,4	19,4	14,6	10,3	17,8

Kaynak: MGM, 2018

Şekil 0-4: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama en yüksek sıcaklık değerleri (˚C).

Kaynak: MGM, 2018

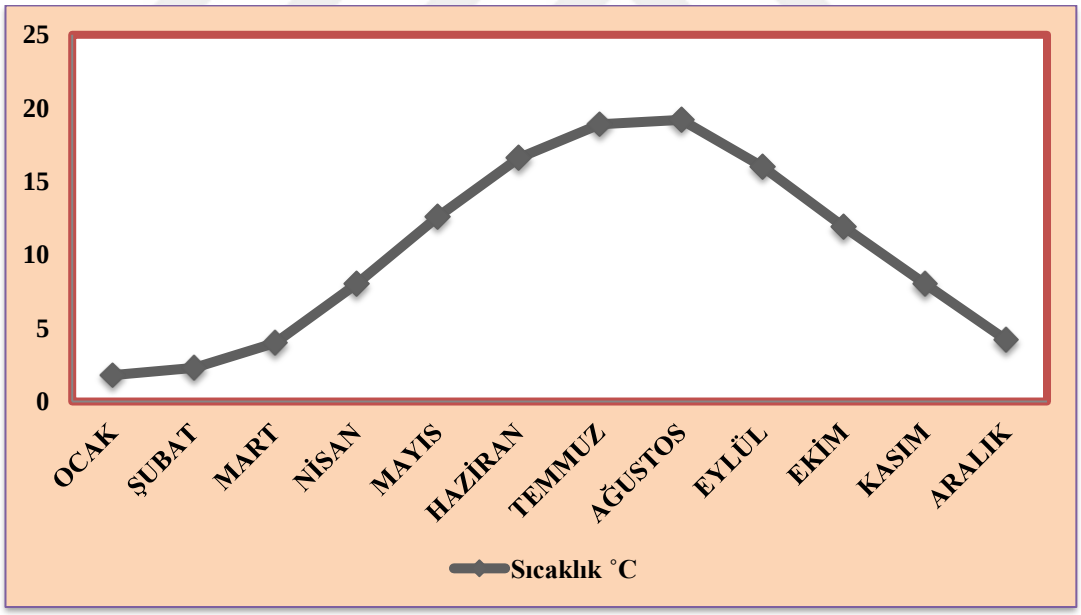
Grafikten anlaşılacağı üzere, Tekirdağ ili meteoroloji istasyonunda ortalama en yüksek sıcaklıklar 28,1 ˚C ile ağustos; en düşük sıcaklıklar ise 7,9 ˚C ile ocak ayında gerçekleşmiştir. En yüksek ortalama yıllık sıcaklık değeri ise 17,8 ˚C olarak gözlenmiştir. Aylık ortalama en düşük sıcaklıklara dair yapılan gözlemlere dair 1939- 2017 yılları verileri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir:

Tablo 0-6: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama en düşük sıcaklık değerleri (˚C) .

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Sıcaklıklar	1,8	2,3	4,0	8,0	12,6	16,6	18,9	19,2	16,0	11,9	8,0	4,2	10,3

Kaynak: MGM, 2018

Şekil 0-5 :Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama en düşük sıcaklık değerleri (˚C).

Kaynak: MGM, 2018

1939- 2017 yılları arasında rasat süresince aylara göre en düşük sıcaklık değeri ocak ayında 1,8˚C olarak gözlemlenmiş; en yüksek değer ise ağustos ayında 19,2˚C olarak ölçülmüştür. Sıcaklıkların genel olarak yaz aylarında artmasına bağlı olarak tarımsal ürünlerden tahıl ve ayçiçeği hasadı yapılabilmekte ve yaz turizmi

sezonu başlamaktadır. Son yıllarda iklim değişikliğinin etkilerine bağlı olarak artan sıcaklıklar Tekirdağ'ı da etkilemektedir.

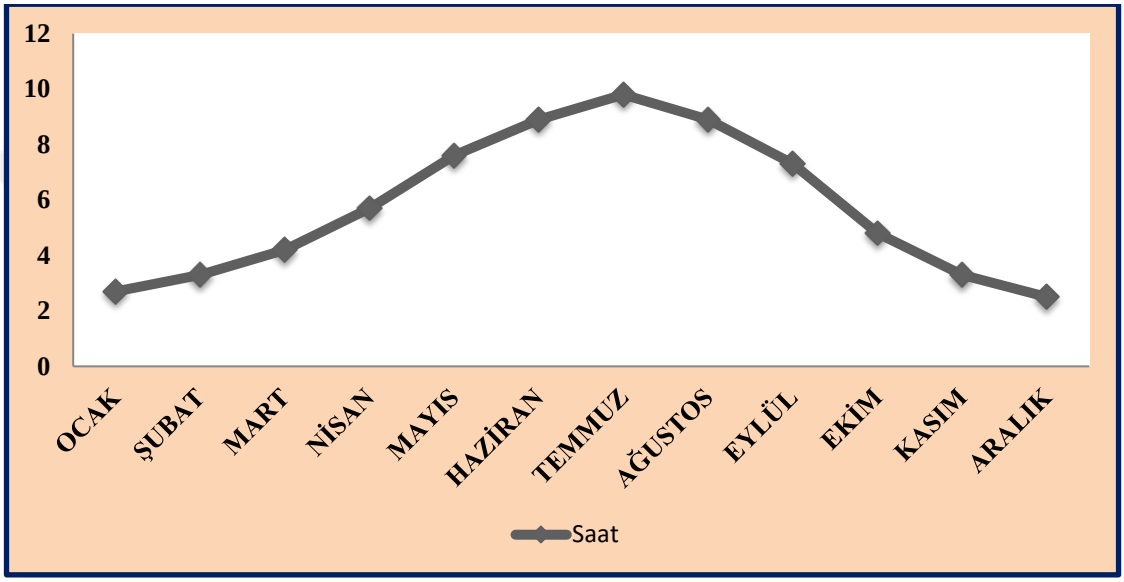
Trakya'da ortalama sıcaklıklar 2050 yılı projeksiyon yılı dikkate alarak değerlendirildiğinde HadGEM2- ES Modeli için 2˚C kadar artacağı projekte edilmiştir; 2050 yılından sonra bu değerin bazı kesimlerde 3˚C'ye kadar ulaşabileceği öngörülmektedir. Sıcaklık artışının 2040 yılına kadar Tekirdağ ilinde diğer illere göre daha daha belirgin olacağı öngörülmüştür **(Konukçu vd.2019: 11).** Bu öngörü ışığında ilde iklim değişikliğine uyum ve azaltım çalışmalarının, sanayi, ulaşım, tarım ve turizm gibi hayati sektörler için başlatılması ve aksiyonların planlanması gerekmektedir. Ortalama sıcaklıklar üzerinde etkili faktörlerden biri olan güneşlenme süresine (saat) dair 1939- 2017 yılları arasındaki gözlem sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 0-7: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen günlük toplam güneşlenme süresinin aylık ortalaması (saat)

Aylar	**O**	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**	**Yıllık Ort.**
Güneşlenme Süresi	2,7	3,3	4,2	5,7	7,6	8,9	9,8	8,9	7,3	4,8	3,3	2,5	5,8

Kaynak: MGM, 2018

Şekil 0-6: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen günlük toplam güneşlenme süresinin aylık ortalaması (saat)

Kaynak: MGM, 2018

Tekirdağ ili meteoroloji istasyonunda aylara göre ortalama güneşlenme süresi dikkate alındığında ilin Kuzey yarımkürede ve Orta Kuşak'ta olması nedeniyle güneşlenme süresi haziran, temmuz ve ağustos aylarında artmakta (Temmuz 9,8 saat); kış aylarında ise azalmaktadır (Ocak 2,7 saat). Bahsi geçen rasat süresince ilde toplam güneşlenme süresinin yıllık ortalaması 5,8 saat olarak gözlenmiştir.

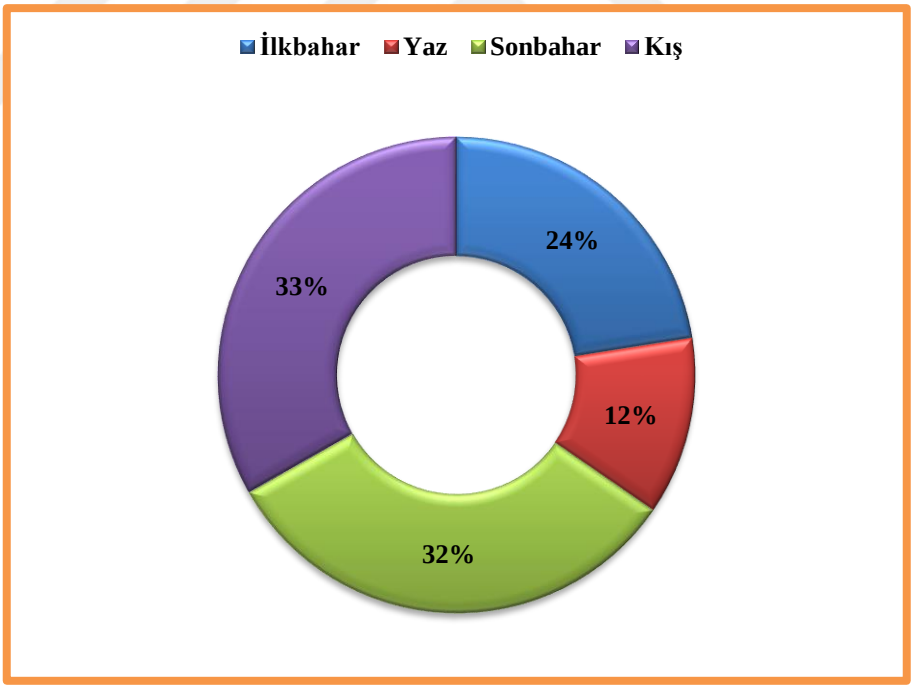
Tablo 0-8: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1980- 2010 yılları arasında ölçülen bağıl nem değerleri (%)

Aylar	**O**	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**	**Yıllık**
Bağıl Nem	77,6	75	73,8	73,4	71,4	68,9	65,8	67,2	69,9	75,6	77,7	77,3	72,8

Kaynak: MGM, 2017

Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1980- 2010 yılları arasında gözlenen bağıl nem değerleri incelendiğinde kasım, aralık ve ocak aylarında düşen sıcaklıklara bağlı olarak artış gözlenirken; yaz aylarında bu değerin artan maksimum nem oranlarına bağlı olarak azalışa geçtiği sonucuna ulaşılır. Bu durum yaz mevsiminde yağışların azalmasına ve kış mevsiminde artmasına yol açan bir yağış rejiminin oluşmasına neden olur.

Şekil 0-7: Tekirdağ'da 1980 ile 2016 yılları arasında yağışın mevsimlere dağılışı.

Kaynak: MGM, 2017

Yağış rejimi grafiğinden hareketle, yaz aylarında azalan yağışlar içme-kullanma ve tarımsal sulama suyu ihtiyacının artmasına neden olmaktadır. İlde toplam yağış miktarının yetersizliği göz önüne alındığında metrekareye düşen yağış

miktarının atık su sistemlerine karışmadan depolanması ve verimli kullanılması öncelikli politika haline getirilmelidir.

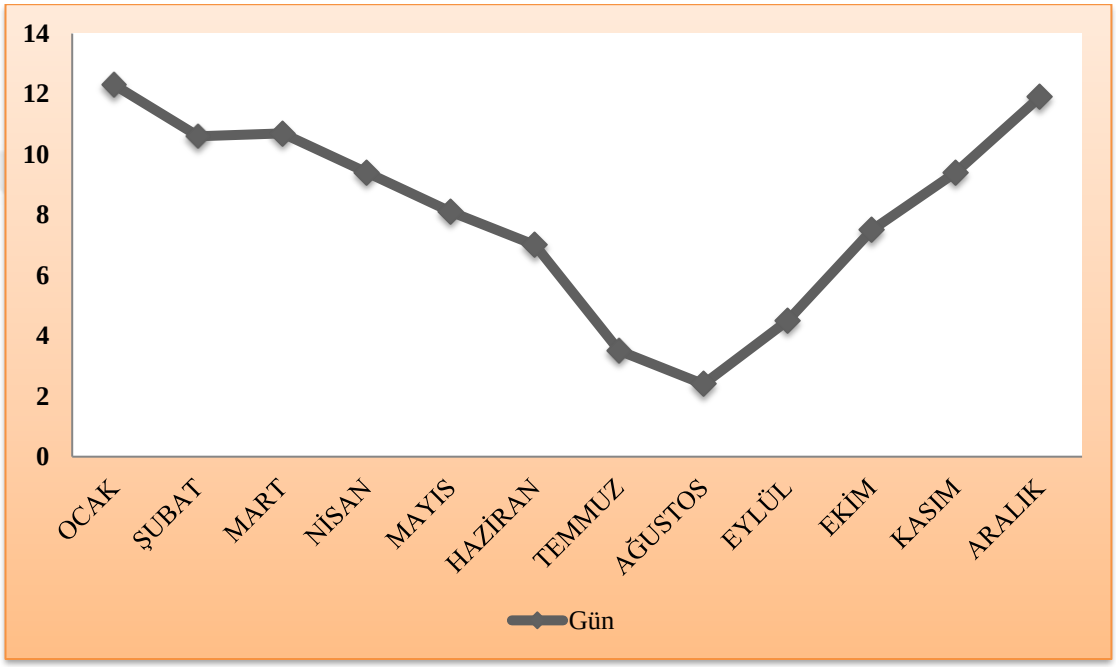
Tekirdağ meteoroloji istasyonunda gözlenen 1939- 2017 yılları arasındaki aylara göre ortalama yağışlı geçen gün sayısı, ilin yağış rejimi hakkında yorum yapabilmek açısından önemlidir. Tabloda yer alan rasat sonuçlarına göre ilde en yağışlı mevsimin kış; en az yağışlı mevsimin ise yaz olduğu anlaşılır.

Tablo 0-9: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama yağışlı geçen gün sayısı **(mm)**

Aylar	**O**	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**	**Yıllık**
Yağış miktarı	12,3	10,6	10,7	9,4	8,1	7,0	3,5	2,4	4,5	7,5	9,4	11,9	97,3

Kaynak: MGM, 2018

Şekil 0-8: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ortalama yağışlı gün sayısı.

Kaynak: MGM, 2018

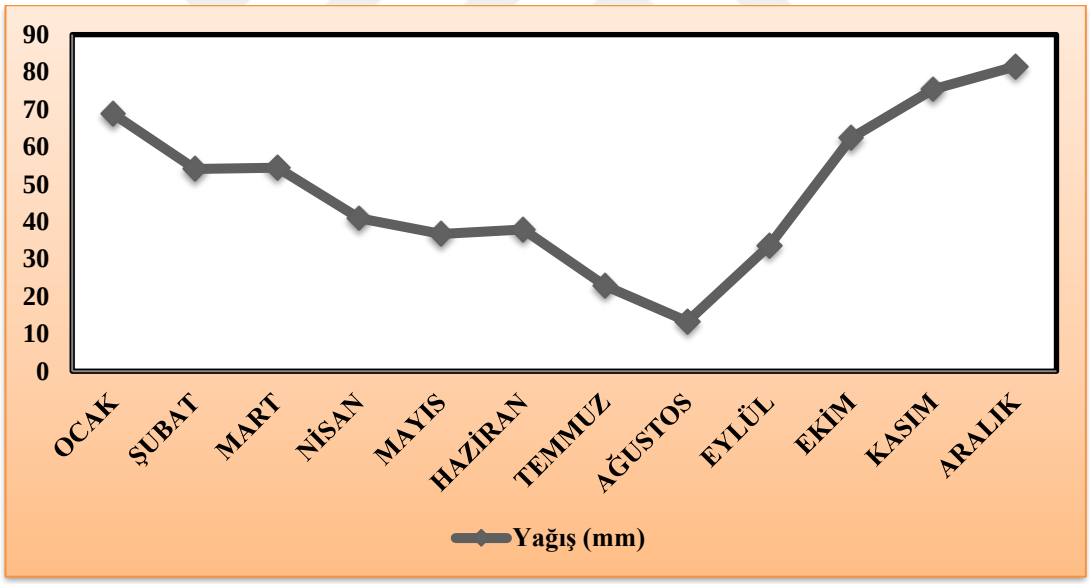
Tablo ve grafik ışığında Tekirdağ meteoroloji istasyonunda ortalamada en çok yağışlı geçen günler kış mevsimine rastlar (Ocak, 12,3 gün) ve yaz mevsimi ortalamaları daha düşüktür (Ağustos 2,4 gün). Yağışın mevsimlere dağılışı Akdeniz yağış rejimini akla getirmektedir. Tekirdağ meteoroloji istasyonunda da aylık toplam yağış değerleri başta tarımsal faaliyetler olmak üzere yer altı su kaynakları rezervlerini beslediği için de oldukça önemlidir. Yıllık yağış ortalaması çok yüksek olmayan ilde ortalamalar kasımdan başlayarak kış mevsiminde artarken yaz mevsiminde azalır. Aşağıdaki tabloda Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylık toplam yağış miktarı ortalaması (mm) gösterilmektedir:

Tablo 0-10: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık toplam yağış miktarı ortalaması **(mm).**

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Yağış miktarı	68,8	54,1	54,4	40,9	36,7	37,9	22,8	13,3	33,6	62,4	75,4	81,5	581,8

Kaynak: MGM, 2018

Şekil 0-9: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1939- 2017 yılları arasında gözlenen aylık toplam yağış miktarı ortalaması

Kaynak: MGM, 2018

Tablodaki değerler ve grafikten hareketle Tekirdağ meteoroloji istasyonunda aylık toplam yağış miktarı ortalamasının kış aylarında artarken (en yüksek Aralık 81,5 mm); yaz aylarında (en düşük Ağustos 13,3 mm) azaldığı gözlenmiştir. Yıllık yağış ortalamasının yetersizliği ve kullanım suyu talebinin her geçen gün artması kış aylarında düşen yağışların il için ne derece önemli olduğunu hatırlatır.

İklim değişikliği ile projeksiyon oluşturmak amacıyla HadGEM2- ES Modeli RCP4.5 hazırlanan senaryo sonuçlarına göre araştırma sahasında 2015- 2100 yılları arasında toplam yağış miktarlarında düzenli bir artış ya da azalış öngörüsü yapılamamaktadır. Genel olarak artış eğilimi beklentisi söz konusu olsa da 2050-2070 yılları arasında yıllık ortalamada 10 mm'ye varan düşüşler beklenmektedir **(Konukçu vd., a.g.e: 14).**

1939 ile 2016 yılları arasındaki rasat süresince Tekirdağ meteoroloji istasyonuna düşen en çok yağış, 16 Ekim 1997 tarihinde 140,1 mm olarak gerçekleşmiştir. Yıllık yağış miktarının 590 mm olduğu düşünüldüğünde bir gün içerisinde düşen bu yağışın ekstrem nitelik taşıdığı, ulaşım ve şehirleşme alt yapısına zarar vereceği, can ve mal kaybına neden olacağı anlaşılır **(Trakyahava, 2018)**. Kuzey ve güneyde denize kıyısı olan ilde kar yağışı kontinental etkiye açık Ergene Havzası'nda ve yüksek kesimlerde hissedilmektedir. 1980 ile 2016 yılları arasındaki rasat süresince kar yağışlı gün sayısının ortalama 12,6 gün olduğu gözlenmiştir. Kar yağışlı geçen günlerin aylara dağılımı, Ocak 3,4; Şubat 3,7; Mart 1,8; Aralık 3,1 biçimde, az sayıda olmakla birlikte (0,5) Kasım ayında da kar yağışlı gün görülmektedir

Tablo 0-11: Tekirdağ meteoroloji istasyonunda 1980- 2016 yılları arasında gözlenen aylara göre ve yıllık ortalama basınç değerleri **(hPa).**

Aylar	**O**	**Ş**	**M**	**N**	**M**	**H**	**T**	**A**	**E**	**E**	**K**	**A**	**Yıllık**
Basınç Ortalama	1020	1018	1017	1014.5	1014	1013	1012	1012	1015	1018	1018	1019	1016

Kaynak: MGM, 2017

Tekirdağ'da 1980- 2016 yılları arasında yapılan rasatlara göre yıllık ortalama basınç değeri 1.016 hPa'dır. Tekirdağ'ın ortalama yükseltisinin 0- 200 m arasında olduğu düşünüldüğünde bu değer anlaşılırdır. Basınç ortalamalarının aylara

dağılışı incelendiğinde ekim ayından itibaren artış göstererek, 1.018 hPa'nın üzerine çıktığı ve en yüksek değerine ocak ayında ulaştığı gözlenir. Genel olarak kış mevsiminde artan basınç değerleri, kuzey ve kuzeydoğudan sokulan Sibirya yüksek basıncının Akdeniz'e doğru etki alanını genişletmesi ve Doğu Avrupa üzerinde gelişen kontinental hava kütleleri ile açıklanabilir. Temmuz ve Ağustos aylarında gözlenen 1.012 hPa basınç değeri ise aylar arasında gözlenen en düşüş basınç değerleridir. Yaz mevsiminde sahanın güney ve güneydoğusundan etkisini hissettiren karasal hava kütleleri ile batı ve kuzeybatıdan tesir eden Atlantik orijinli denizel tropikal hava kütleleri bu değerlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

İklim elemanlarından rüzgârlar yıl içerisinde en sık estikleri yön ve esme hızları ile hava koşullarını etkilerler. Temel olarak basınç merkezleri arasındaki farkın artışına bağlı olarak rüzgârın hızı da artar, öte yandan farklı değerdeki basınç merkezlerinin lokasyonu ve yer şekillerinin etkisi rüzgârların saatte kat ettiği mesafe üzerinde belirleyicidir. Tekirdağ meteoroloji istasyonunun 1980 ile 2016 yılları arasında tutulan kayıtlarına göre yıllık ortalama rüzgâr hızı 2,18 m/sn'dir; aralık ayında ortalama 2,36'm/sn' ye ulaşan bu değer, mayıs ayında en düşük ortalama değer olan 1,92 m/sn' ye inmektedir. Kış aylarında artan rüzgâr hızları kuzeyden sokulan basınç sistemlerinin etkisi ile açıklanabilir. İlde ekstrem nitelikte rüzgar hızı 08 Ocak 1981 yılında gerçekleşmiş ve saatte 112,7 kilometre olarak kaydedilmiştir **(MGM, 2018).**

Tablo 0-12: Tekirdağ meteoroloji istasyonunun 1980- 2016 yılları arası ortalama rüzgâr frekans değerleri.

Rüzgâr Yönü	Esme Sıklığı	Rüzgâr Yönü	Esme Sıklığı	Rüzgâr Yönü	Esme Sıklığı	Rüzgâr Yönü	Esme Sıklığı
K	12.589	D	5.155	G	7.881	B	2.980
KKD	21.937	DGD	8.545	GGB	4.748	BKB	14.554
KD	15.046	GD	5.928	GB	4.967	KB	36.124
DKD	11.922	GGD	13.297	BGB	2.704	KKB	14.526

Kaynak: MGM, 2018

Yukarıdaki tabloda Tekirdağ istasyonunda 1980- 2016 yılları arasındaki rasat süresince esen rüzgârların yönleri ve esme sıklığı gösterilmiş ve bu değerlerden hareketle yıllık rüzgâr diyagramı hazırlanmıştır.

Tekirdağ'da son yıllarda meydana gelen fırtına ve küçük çaplı hortumların sayısının artması ya da etkili yağışlarla yaşanan su baskınları ilde iklim değişikliğine karşı adaptasyon planları ve aksiyonlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Bu durumdan özellikle deniz kıyısında olan yerleşmeler ile alt yapısı elverişli olmayan sahalar etkilenmektedir. Fotoğrafta Marmaraereğlisi'nde yaşanan fırtına ve hortum sonrası kıyıdaki turistik işletemelerin durumu gösterilmektedir.

Fotoğraf 0-3: Marmaraereğlisinde 08 Ekim 2020 tarihinde etkili olan hortum ve fırtına sonrası kıyıdaki işletmeleri su basmıştır.

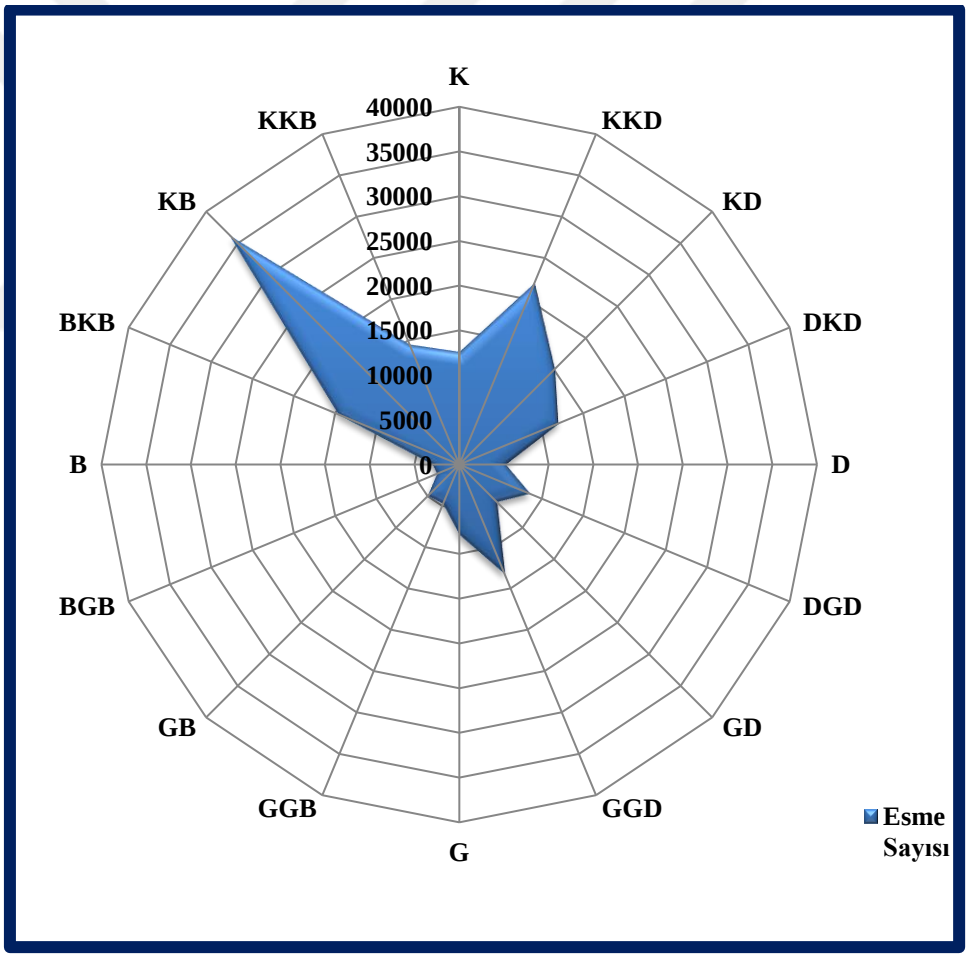

Kaynak: gunaydingazetesi.com

Aynı rasat süresince toplamda yıllık 182.903 olan esme sayısının mevsimlere dağılışında yaz mevsimi 46.237 esme sayısı ile ilk sırada yer alırken; 29.784 esme sayısı ile kış mevsimi en son sırada yer almaktadır. İstasyonda yaz mevsimde deniz ve kara arasındaki termal farklılıkların oluşturduğu lokal basınç farkları bu durumun gerekçesi olarak açıklanabilir. Bir meteoroloji istasyonunda yıl içinde rüzgârların estiği yön ve esme sıklığı hâkim rüzgâr yönü hakkında fikir vermektedir. Bu yön şehirlerin sağlıklı ventilasyon koşulları yaşaması açısından dikkate alınmalı, şehir

imar ve organizasyonu bu doğrultuda şekillenmelidir. Hâkim rüzgâr yönünde yapılacak mimari ve yüksek yapıların şehirde hava kirliliğini artırdığı ve ısınma maliyetlerini yükselttiği fark edilmiştir.

Şekil 0-10: Tekirdağ meteoroloji istasyonunun 1980- 2016 yılları arası ortalama yıllık rüzgâr diyagramı**.**

Kaynak: MG

M, 2017

İlde hâkim rüzgâr yönü 36.124 esme sayısı ile kuzeybatıdır, ikinci derecede etkin yön ise kuzey- kuzeydoğu yönüdür. Diyagrama göre ilde kuzey sektörlü rüzgârların daha etkin olduğu anlaşılır; buna karşın batı, batı- güneybatı yönleri rüzgâr frekansının en düşük olduğu yönlerdir.

Tekirdağ ilinde planeter faktörler ve relief koşulları ile şekillenen iklim çeşitliliğinin göstergesi olarak bitki örtüsü monotonluk göstermez. İlin kuzeyinin Karadeniz'e komşu olması ve burada yer alan Yıldız Dağları ile daha güneyde yer alan Ganos ve Koru dağlarında görülen bitki örtüsündeki farklılıklar, iklim elemanlarının her iki kesimde farklı nitelikler gösterdiğini hatırlatır.

Trakya'nın iklim özellikleri ile bitki örtüsü arasındaki ilişkiler üzerine kapsamlı araştırmasında Dönmez**,** bitki örtüsü özellikleri üzerinde etkili koşullardan özellikle yağış koşullarından hareketle araştırma sahasını üç bölüme ayırır **(Dönmez; 1990)**: Bu bölümler yağış miktarının görece daha yüksek olduğu ve denize paralel uzanışlı kuzey ve güneydeki yüksek kesimlerdir. Kuzeyde yağış miktarının yıllık ortalama 800 ile 1.400 mmler arasında değiştiği Yıldız Dağları'nın kuzey yamaçları higrofit karakterli kayın ağacı ile örtülüdür, orman altı bitkilerini ise yine higrofit karakterli orman gülleri (Rhodendron Ponticum) kaplar.

Yağış miktarının yüksek olduğu bir diğer saha güneyde Ganos ve Koru dağlarının yüksek kesimleridir, özellikle Ganos Dağları'nın kuzey kesiminde yıllık ortalama yağış miktarı 1.000 mm'ye ulaşarak, orman örtüsünün gelişmesine olanak sağlamıştır.

Yağış miktarının azaldığı, yıllık ortalama 500 mm civarında seyrettiği ve Çorlu'nun da içinde yer aldığı ikinci saha, uzun yıllar bu yağış miktarı ile doğal step sahası olarak adlandırılsa da, yine Dönmez'in yağış, sıcaklık, nemlilik, don gibi, klimatik koşullara dair karşılaştırmalı çalışması ve saha çalışmaları sayesinde doğal step değil, insan kaynaklı (antropojen) step sahası olarak kategorize edilmiştir. Yaz

aylarında artan sıcaklık ve buharlaşmanın yol açtığı su azlığı zarar görmüş orman örtüsünün yeniden gelişmesini güçleştirmektedir.

Güney ve kuzeydeki yağışlı sahalar ile daha az nemli orta sahayı bir birine bağlayan geçiş sahaları ise yağış özellikleri açısından üçüncü sahayı teşkil eder. Bu sahalar Yıldız Dağları'nın güneyinde yer alan platolar ile Tekirdağ- Hayrabolu'nun güneyinde yer alan ve Ganos Dağları'nın eteklerinde parçalanmış Ergene Nehri'ni çevreleyen yüksek tepelerdir. Yıllık yağış miktarının 600- 800 mmler arasında seyrettiği saha bitki örtüsü açısından da geçiş kuşağı özelliği göstermektedir.

Yağış miktarlarındaki bu durum dikkate alındığında, Ganos Dağları'nın denize bakan güney yamaçlarında Akdeniz ikliminin etkisi ile makiler görülürken yaz sıcaklığının arttığı Korudağları'nda kserofit çam ormanları (kızılçam ağırlıklı) ile karşılaşılır. Deniz kıyısından itibaren görülen maki türleri tipik Akdeniz sahasındaki türlere göre farklılık gösterir. Örnek vermek gerekirse Akdeniz kıyısında görülen maki elemanlarından biri olan keçiboynuzuna araştırma sahasında rastlanmaz.

Nemden hoşlanan higrofit ormanlar ise Ganos Dağları'nın kuzey yamaçları ile Yıldız Dağları'nın deniz gören yamaçlarında yer tutmuştur. Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında görülen kayın ormanları eteklere kadar görülse dahi, tahribata bağlı olarak 100 ile 150 metreler arası yüksekliklerde psödömaki türleri ormanın yerini almıştır. Kayın ağaçlarının sıcaklık istekleri güney yamaçlarda yer alan meşe ve gürgene göre daha azdır.

Karadeniz üzerinden nemle yükselen hava kütleleri Yıldız Dağları'nın kuzey yamaçlarına bıraktıkları yağış konusunda gösterdikleri cömertliği güney yamaçlar için göstermezler. Ergene Nehri'ne doğru yükseltisi azalan akarsularla parçalanmış bu yamaçlar üzerinde gürgen ve meşe ağaçlarından oluşan bozuk ormanların Ergene havzasında bazı köy mezarlıkları ve korularında da görülüyor olması Dönmez'in bu sahanın doğal step sahası olamayacağını kanıtlayan argümanları arasında yer alır.

Fotoğraf 0-4: Yaz aylarında su azlığının daha belirgin hissedildiği Koru Dağları'nda Pinus brutia (kızılçam) ormanları görülmektedir.

Dönmez ve arkadaşlarının (**Dönmez vd.; 2013)** sonraki yıllarda bitki türlerinin dağılışına dair haritalandırma çalışmaları Trakya'daki bitki topluluklarının floristik açıdan gözden geçirilmesini sağlayan bazı sonuçlara ulaşılmasını sağlamıştır:

Bu çalışmada bahsi geçen flora bölgelerinden Karadeniz (Öksin) Flora Bölgesi*, Yıldız Dağları ve Ganos Dağları'nın kuzey yamaçlarına karşılık gelen higrofit ormanlardır. Bu ormanlarda hâkim olan türler Fagus orientalis (doğu Kayını) ve Rhodendron ponticum (mor çiçekli orman gülü) aynı zamanda Yıldız Dağları'nda nemli ormanların sınırlarını tespit edebilmek için de kullanılmıştır. Yıldız Dağları'nda yayılış gösteren kayınların da içinde yer aldığı bu nemli ormanlar Avrupa Sibirya Bölgesi'nin Öksin alanına girmektedir. Bu gruba giren Fagus Orientalis, Acer campestre, Alnus glutinosa, Carpinus betulus, Carpinus orientalis, Coylus avellana, Rhodedendron ponticum, Mespilus germanica, Quercus patraea, Quercus hartwissiana, Quercus robur, Sorbus torminalis gibi türler Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e paralel yamaçlarının yanı sıra deniz görmeyen güney yamaçlarında 500-600 metreden sonra görülmeye başlar. Bahsi geçen türlerin Ganos Dağları'nın kuzeyinde belirli bir yükseltiden sonra da görülebiliyor olması bu sahalarında Karadeniz (Öksin) Flora Bölgesi'ne dâhil edilebileceği anlamına gelmektedir.

Öte taraftan Özyavuz'un **(Özyavuz, 2011: 47)** Ganos Dağları'nın uydu verilerini kullanarak kuzey ve güney yamaçlarındaki bitki yoğunluğu ve tür farklarını tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmasında, kuzeye bakan yüksek yamaçlarda seyrek de olsa kayın ağaçlarına ve altında ise ileks (ışılgan) ve rhodedendronlara rastlandığı

*Avrupa- Sibirya Flora Bölgesi Türkiye'de Öksin sahası olarak ifade edilmektedir. Saha bütün Kuzey Anadolu'yu içine alarak Kafkaslar'ın batısına kadar uzanmaktadır. Bu flora sahasının yüksek kesimlerinde konifer ormanların görüldüğü yayvan yapraklı bitki formasyonu görülmektedir **(Avcı,1993:232)**

belirtilmektedir. Bu ormanların seyrekleşmesinin nedenleri arasında antropojenik tahribat ve azalan yağış miktarları ifade edilmiştir

Özyavuz, Ganos Dağları'nın kuzey ve güney bakı yönlerinde bitki yoğunluğu açısından da bir fark olduğunu, kuzeyde yoğunluğun %8 oranda daha fazla olduğunu iddia etmekte ayrıca bu nemli ormanların karışık orman vasfı gösterdiğini belirtmektedir. Quercus patraea (sapsız meşe) en sık görülmekle birlikte, carpinus betulus (gürgen) ve tilia tomentosa (gümüşi ıhlamur) ile karışık görünüm oluşturmaktadırlar ve orman altı bitkisinden yoksundurlar.

Fotoğraf 0-5: Öksin Florası ile Akdeniz Florası Arasında Geçiş Bölgesi'nde, Ganos Dağları üzerinde görülen, Akdeniz menşeili Quercus coccifera.

Ganos Dağları'nın kuzey yamaçlarında nemli ormanların dışında kalan kuzey ve güney etekteki plato sahaları ve Koru Dağları çevresi su azlığına bağlı olarak kserofit ormanların görülebileceği yerlerdir. Bu ormanların hâkim elemanlarından Ganoslarda Quercus pubescens (tüylü meşe), Quercus infectoria (mazı meşesi), Carpinus orientalis (doğu gürgeni); özellikle yaz aylarında su azlığının daha belirgin hissedildiği Koru Dağları'nda Pinus brutia (kızılçam), Quercus ithaburencis (palamut meşesi), Q.infectoria ve Q.pubescens yer alır. Bu dağların tahribata uğrayan sahalarında ise makiyle karşılaşılır.

Yıldız Dağları'nın güney, Koru ve Ganos Dağları'nın güney etekleri ile Ergene Nehri'nın sularını topladığı havza platolardan başlayarak floristik açıdan farklı nitelikler gösteren üçüncü bölge, step görünüşlü fakat İran- Turan olmayan kuru ormanlar olarak, Öksin Florası ile Akdeniz Florası Arasında Geçiş Bölgesi olarak sınıflandırılmıştır; Kuzeyin iklim koşullarına uyum sağlamış ligustrum vulgare (kurtbağrı), corylus avellana (fındık) , cornus mas (kızılcık), cornus sanguinea (yaban kızılcığı) gibi türler güneyde Edirne'ye kadar yayılış gösterirken; pistacia terebinthus (menengiç), cistus salviifolius (adaçayı yapraklı laden), phillyrea latifolia (akçakesme), quercus coccifera (kermes meşesi) gibi Akdeniz menşeili türler ise güneyde vadileri takiben Malkara, Hayrabolu'ya kadar yayılma sahası bulmuştur.

Trakya Yarımadası iklim çeşitliliğine bağlı farklı floristik özellikleri barındırarak, ekosistem çeşitliliği açısından biyosfer rezerv alanı potansiyeline sahiptir. Asya ve Avrupa arasında geçiş sahası olması nedeniyle sürekli yerleşilen bu sahada orman alanları tarım alanı açmak, yerleşmek amacıyla ya da yangınlarla giderek azalmıştır. Geçmişte orman iken bu vasfını koruyamamış orman sahalarında orman örtüsünün canladırılması biyoçeşitliliğin korunması ve gıda yeterliği açısından önemlidir. İlin farklı iklim tipleri arasında bir geçiş sahası olma özelliği orman ürünleri ile ilgili potansiyeli artırmakta öte taraftan İstanbul'a yakınlığı nedeniyle bu alanlar eko turizme açılabilecek zengin bir potansiyel içermektedir.

2.3 Su Kaynakları

Su talebi her geçen gün artan Tekirdağ ilinin 2013 yılında hesaplanan toplam su potansiyeli 883 hm^3/yıl'dır. Bu potansiyelin 713 hm^3 /yılı yüzey sularından; 170 hm^3 /yıl olan kısmı ise yer altı sularından oluşur. Yer altı suları mevcut potansiyelin %19'luk kısmına karşılık gelmesine rağmen, içme ve kullanma amacıyla kullanılan suyun %90'ı yer altı sularından karşılanır. 2013 yılında Devlet Su İşleri tarafından

Tekirdağ ili için yer altı suyu fiili tahsis miktarı 167,80 hm^3/yıl **(Başak vd., 2013: 1)** olarak kaydedilmiştir.

İlde mevcut baraj rezervuar yüzeyleri 2.211 ha; gölet rezervuar yüzeyleri ise 143 ha alan kaplamaktadır. İle su sağlayan yüzey suları eriyen kar suları ile yağışlardan beslenir. Akarsuları havzaları açısından, Saros Körfezi'ne dökülenler ile Marmara ve Karadeniz'e dökülenler olarak sınıflamak mümkündür. İpsala'da Meriç Irmağı'na katılan Ergene Nehri, havzayı besleyen kollarla birlikte araştırma sahasının en geniş akarsu havzasına sahiptir. DSİ tarafından 1 ile kodlanan '1 numaralı Ergene -Meriç Havzası'nın toplam yağış alanı 14.560 km^2, Türkiye yüzey suları arasında potansiyel iştirak oranı ise 0,7'dir **(DSİ Stratejik Plan 2015- 2019**: **53)** ve ortalama yıllık doğal akımı ise 1.657 $hm^{3'}$ tür **(DSİ Stratejik Plan 2019-2023**: **33).**

Kırklareli'nin Vize ilçesine bağlı Evrenli doğusunda Çanakpınar Tepesi'nden doğan Ergene Nehri'ni kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda kuzeyden Galatadere, Kozcadere, Değirmendere, Yoncalı Deresi besler. Güneybatı akışı sırasında İnanlı civarında Çorlu Çayı ile birleşir ve batıya yönelir. Bu yönde ilerlerken kuzeyden Uğurludere, Anaçay (Vize), Kavak, Pınarbaşı ve Paşaköy Deresi ve Suluçak Çayı ırmağa eklenir. Kollarıyla birlikte karışan Lüleburgaz Çayı, Akan Dere; Düğüncülü muhitinde Üsküp Dere ve Kurudere; Alpullu yakınlarında Kuruçeşme Dere, Katranca çevresinde Anaçay ve Şeytandere'den oluşan Babaeski Deresi, Tilkipınarı'nda İğrek Dere; Pehlivanköy'ün doğu yönünde Tekke, diğer adıyla İnece Deresi, Süloğlu ve Havsa Çayları, Seymen Dere ve Ovaçayı ırmağa katılan diğer kollardır. Kollarıyla birlikte Ergene'nin yolculuğu Uzunköprü ilçesinin 40 km güneybatısında Meriç Irmağı ile birleşince son bulur. Irmağı güney yönünde besleyen dereler arasında Sinanlı muhitinde Dambaslar Deresi, Uzunpınar Deresi, Ovaçayı'nın karıştığı Sinanlı Dereleri yer alır.

Fotoğraf 0-6: Kaynağında içilebilen Ergene Nehri Vize'ye bağlı Çakıllı köyünden doğmakta Meriç Irmağı'na katılarak Ege Denizi'ne dökülmektedir.

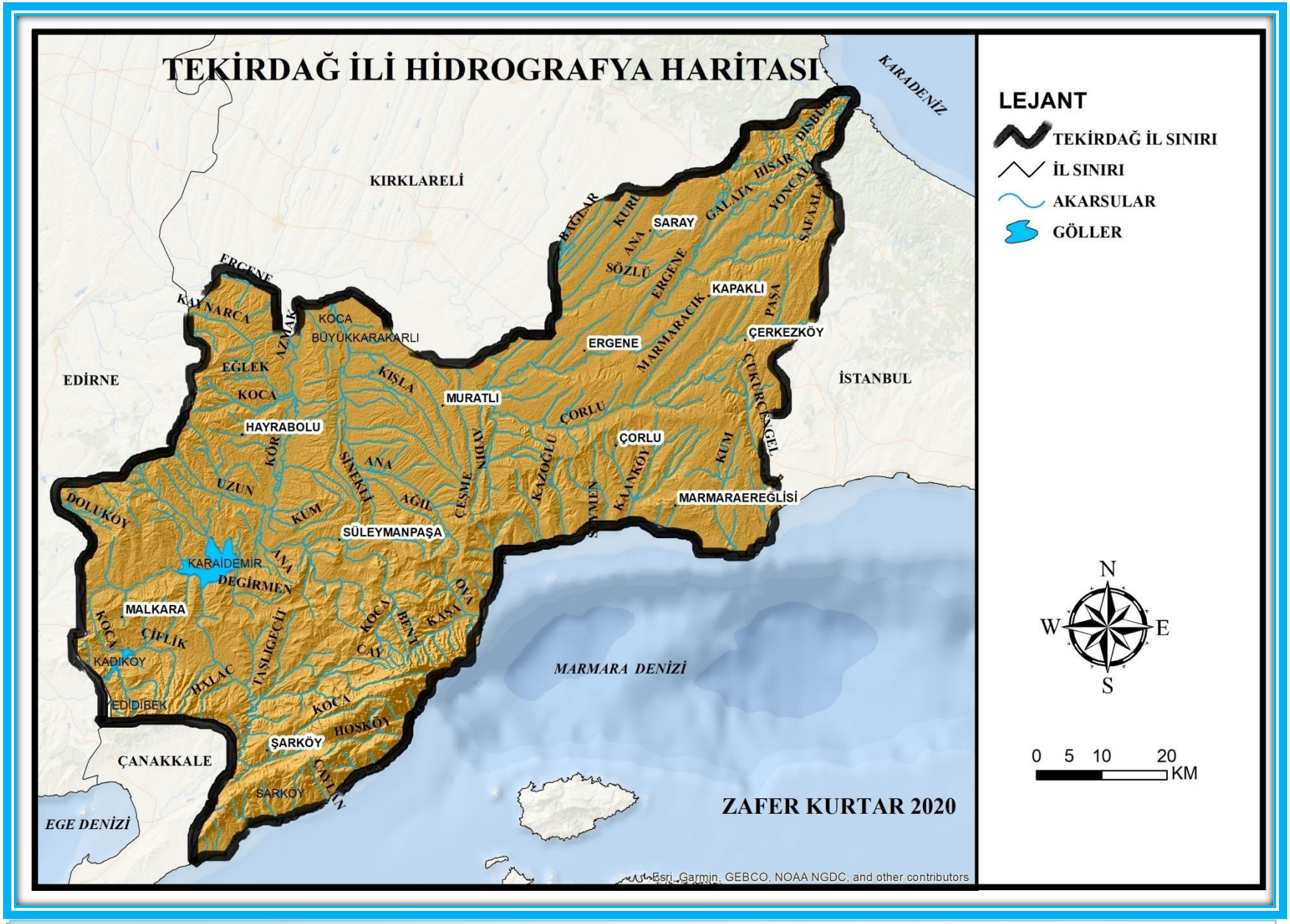

Kaynak: gezginaile.net

Alpullu civarında Kurudere'yi kendisine katan ırmağa, Mandıraköy muhitinde Hayrabolu Deresi (Anaçay); Ayıklı ovasında Kocaçay, Sipahi Deresi karışmaktadır. Uzunköprü'ye yaklaşınca Kırkkavak deresinin katıldığı nehir, güneybatı yönünde Meşe deresi ve Basamaklar Deresi'nin (Ana Dere) sularını

toplamaktadır **(Akova, 2002: 47- 78).** Ergene Nehri'ne katılan Çorlu- Hayrabolu Deresi gibi kollar devamlı su tutmalarına rağmen havzaları dar ve akımları azdır. Nehrin drenaj alanı 10.730 km^2 ve uzunluğu yaklaşık 220 km; il sınırları içindeki uzunluğu 85 km ve yıllık ortalama akım miktarı 26,49 m^3/sn'dir **(DSİ, 2016).**

Ergene Nehri düzenli bir rejime sahip değildir. Akarsuyun kuzey ve güney kesiminde akım miktarları bir birinden farklılık gösterir. Yağışlı zamanlarda artan su miktarı nedeniyle taşkınlar yaşanmaktadır; Irmak üzerinde İnanlı, Lüleburgaz, Uzunköprü gözlem istasyonlarından elde edilen rasat verilerine göre yıllar arasında akım değişikliklerinin yanı sıra, aşağı kesimlerde kol sayısının artışına bağlı olarak su seviyesi de artış göstermektedir, bu seviye, yağışın yetersiz olduğu temmuz, ağustos, eylül ve ekim aylarında azalma gösterir. Buna karşılık Aralık- Nisan ayları arasında akarsuyun akımı artış göstermektedir. Ergene havzasının 14 alt havzasının taşkın duyarlılık seviyelerini sınıflandırmak amacıyla yapılan bir araştırmada kullanılan hidromorfometrik parametre analizlerine göre: Fakara Dere (güneybatı), Hayrabolu Dere (güney) ve Kaynarca Dere (kuzey) havzaları 'en yüksek taşkın duyarlılığı gösteren alt havzalar' olarak dikkat çekmektedir. Anaçay (kuzey), Sulucak Çayı (kuzey), Yuvalı Dere (kuzeydoğu) havzalarında bu duyarlılık 'orta derecede' hesaplanırken; Çorlu Çayı (kuzeydoğu- doğu), Hamam Dere (doğu), Ova Dere (kuzeybatı) ve Üsküp Dere (kuzey) alt havzalarında 'çok düşük', Ovaçay (güney) havzasında ise 'düşük taşkın duyarlılık seviyesi' sınıflandırılmıştır **(Turoğlu, Aykut, 2019: 12- 13)**

Harita 0-7: Tekirdağ ili Hidroğrafya Haritası

Ergene Nehri'nin kollarından arasında Çorlu Çayı kaynağını Çerkezköy'ün doğusundan, 240 m yükseklikten alır. Lefke Deresi, Ramazan Deresi gibi kısa boylu akarsuların birleşmesi ile oluşur. Muratlı ilçesinin kuzeyinde Ergene Nehri ile birleşir. Irmağın su toplama havzası 1319 km^2, il sınırları içindeki uzunluğu 85 km ve akımı 2,67 m^3/sn' dir. Akarsuyu besleyen kolların bazıları yazın kuruduğu için akımı azalmaktadır **(DSİ, a.y.)** Irmağa güneyden katılan ve en geniş su toplama havzasına sahip olan Hayrabolu Deresi, Kömür Ocakları Deresi, Canbaz Dere, Uzun Dere, Umurbey Deresi gibi kolların katılımıyla kuzeye doğru yönelerek Hayrabolu ilçe merkezinden geçer ve ilçenin kuzeyinde Ergene Nehri'ne karışır. Tamamen il sınırları içinde akan Hayrabolu Çayı'nın uzunluğu 55 km ve akımı 4,37 m^3/sn'dir **(DSİ, a.y.)** Her dönem akışa sahip olmakla birlikte yağışlı dönemlerde taşkınlara neden olur ve Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında suyu azalmaktadır **(Akova, a.g.e.; 52)**

Ergene Nehri'ne güneyden katılan Beşiktepe Deresi, Beşiktepe civarında yaklaşık 300 metreden kaynağını alan Banarlı Çayı'na karışan derelerle birlikte kuzeye doğru yönelerek Uzunpınar ve Dambaslar dereleri ile birleşerek Ovaçayı adını alır. Sinanlı Gülbahçe yakınlarında Ergene Nehri ile birleşir. Sinanlı Dere olarak da anılmaktadır ve su toplama havzası 428 $km^{2'}$ dir. İl sınırları içindeki uzunluğu 92,8 km ve akımı 2,04 m^3/sn'dir.

Tekirdağ'da Marmara Denizi havzasına katılan akarsuların boyları kısa akışları kuzey güney yönlüdür. Yaz aylarında su seviyeleri azalan bu akarsular arasında Işıklar, Olukbaşı, Gölcük Deresi yer alır.

Işıklar Köyü ile Nusratlı yakınlarında doğan iki kolun birleşimi ile oluşan Işıklar Deresi Naip Köyü yakınlarında birleşerek Kumbağ ile Barbaros arasında Marmara Denizi'ne ulaşır. Araplı Tepeleri'nden doğarak dik yamaçlar oluşturan

Olukbaşı Deresi güneybatıya doğru kavis oluşturarak Şarköy'den geçerek Marmara Denizi'ne dökülür.

Kaynağını Ganos Dağı'ndan alan Gölcük Deresi kendisine kuzeyden karışan Çene Deresi ve Koca Dere gibi kollarla birleşerek Kavak Deresi adını alır ve il sınırlarından çıkarak Saros Körfezi'ne yönelerek Ege Denizi'ne ulaşır.

Kullanma suyu her geçen gün artan Tekirdağ'da mevcut baraj rezervuar yüzeyleri 2.211 ha ve gölet yüzeyleri 143 ha alan kaplar**.** Elektrik üretiminden çok, sulama ve kullanım suyuna artan talep birçok akarsuyun setlerle bağlanmasına yol açarak baraj ve gölet rezervuar yüzeylerinin genişlemesine yol açmıştır.

Tablo 0-13: Tekirdağ'da mevcut barajlara ait özellikler.

Baraj Adı	Gövde Hacmi (hm^3)	Normal Su Kotunda Göl Hacmi (hm^3)	Normal Su Kotunda Göl Alanı (km^2)	Sulama Alanı (Ha)	İçme Suyu (hm^3/yıl)
Çokal (S+İ)	3,50	204	8,96	12.757	16,80
Karaidemir (S)	1,72	111,60	14,76	7.720	-
Naipköy(İ) (S:Sulama) (İ: İçme)	2,75	21,62	1,475	-	6.43

Kaynak: DSİ, 2016

DSİ tarafından yapılan Çokal Barajı, Merkez ilçesi Kavak Çayı (Kocadere) üzerinde sulama ve içme suyu ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmış ve 2012 yılında yılında faaliyete geçmiştir. Malkara ilçesinin kuzeyindeki, eski adıyla Poğaça ve yeni adıyla Karaidemir deresi, üzerine yapılan **Karaidemir Barajı** 1980 yılında sulama ihtiyacını karşılamak ve aynı zamanda taşkınları önleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Daha çok endüstri tesislerinin su ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan ve aynı zamanda içme ve kullanma suyu ihtiyacına yanıt veren

Naipköy Barajı, Işıklar Deresi üzerine 2015 yılında inşa edilmiştir. Baraj adını Naipköy'den almaktadır ve Barbaros ilçesine yakındır.

Tablo 0-14: Tekirdağ'da mevcut göletler.

Gölet adı	Yapım Yılı	Depolama Hacmi (hm^3)	Sulama Alanı (ha)	İçme Suyu (hm^3)
Bıyıkali	1987	3,589	255	
Ulaş	1987	0,287	24	
Türkmenli	2001	15,29	345	1,30
Bayramşah	1979	1,911	123	
Temrezli	1994	1,036	117	
Merkez	1980	0,928	-	1,53
Muratlı-İnanlı	1983	0,612	47	
Balabancık	1983	0,100	-	
Karacahalil	1983	0,74	130	
Güneşkaya	1968	-	222	
Ferhadanlı	2014	1,690	495	
Karacahalil Gazi	2014	0,748	160	
Nusratlı	2015	0,542	125	
Yazır	2015	5,465	360	
Ayvacık	2015	11,74	5	

Kaynak: DSİ, 2014

Tekirdağ'da artan sulamalı tarım talebinin karşılanabilmesi amacıyla inşa edilen gölet sayısı artmaktadır. Mevcut göletlerden bazılarının depolama hacimleri ve sulama alanları tabloda gösterilmiştir. Bu göletlerden Bıyıkali göleti, Merkez'e bağlı eskiden köy olan Bıyıkali'ye 1,5 km uzaklıktaki Değirmenler Deresi üzerinde inşa edilmiştir, ilde mevcut birçok gölet gibi sulama amacına hizmet eder. Ulaş Göleti Çorlu'ya bağlı Ulaş'ta Aytepe Deresi üzerine inşa edilmiştir. Türkmenli

Göleti Çorlu'ya bağlı Yeni Çiftlik'te Kum Dere üzerine inşa edimiştir, tarımsal sulama yanı sıra içme suyu ihtiyacının karşılanması amacına da hizmet eder. Bayramşah Göleti Hayrabolu'da Sinekli Dere üzerinde yer alır. Hayrabolu Temrezli göleti Suluca Deresi üzerinde yer almaktadır; Şarköy kuzeyinde Merkez Göleti Karadeğirmen Deresi üzerinde sulama ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Muratlı ilçesine yakın Muratlı- İnanlı göleti Ulaz deresi'nin sularını biriktirmektedir; Malkara ilçesine 500 m uzaklıkta Kuru Dere'nin sularını biriktiren Balancık Deresi'nin yapılış amacı hayvancılığın ihtiyaç duyduğu su kaynağını temin edebilmektir. Malkara çevresinin tarımsal sulama ihtiyacını karşılamaya yönelik Karacahalil Göleti Ezberli Dere'nin sularını toplamaktadır. Saray'a yakın Ergene Deresi üzerine inşa edilen Güneşkaya Göleti yapıldığı 1968 yılı itibariyle ilin en eski göletlerinden biridir. Merkez ilçesi'nin çevresindeki tarımsal alanların su ihtiyacını karşılayan Ferhadanlı Göleti Güvençlü Suvatlar Deresi üzerine inşa edilmiştir. Bunlardan başka Malkara ilçesinde Değirmen Dere üzerinde Karacahalil Gazi Göleti sulama amaçlı olarak, Süleymanpaşa'ya bağlı Nusratlı Mahallesi'nde ve Ova Dere üzerinde Nusratlı Göleti, aynı mahallede Eğrek Dere üzerinde Yazır Göleti, Saray'a bağlı Ayvacık mahallesinin sulama ihtiyacını karşılamak amacıyla Ayvacık Göleti inşa edilmiştir.

Tekirdağ iline ait 2016 yılı Çevre Durum Raporu'nda **(Tekirdağ Çevre Durum Raporu; 2016)** yıllık toplam su miktarı değerleri yüzey ve yer altı suyu açısından şu değerler kayda geçmiştir: Su kaynakları potansiyeli açısından yüzey suyu 713 hm^3/yıl; yer altı suyu 172,9 hm^3/yıl olmak üzere toplam 885,9 hm^3/yıl ve 2016 yılı yer altı suyu fiili tahsis miktarı 229,87 hm^3/yıldır. Tekirdağ'da yer altı suyu işletmesi açısından elverişli sahalar, Çorlu- Muratlı- Hayrabolu arasında yaklaşık 30 km eninde bir saha olan Ergene Formasyonu'dur. Kumlu gevşek yapılı bu formasyonda depolanan yer altı suyunun kaynağı yağışlar sırasında tutulan sular ile formasyonun her iki yakasındaki görece yüksek yerlerden kaynağını alan yüzey

akışlarıdır. Araştırma sahasında açılan ve inşası devam eden kuyulardan içme ve kullanma ve tarımsal kullanımın dışında sanayi tesislerinin su ihtiyacını gidermek amacıyla da faydalanılır. Bu sular WILCOX Su Kalitesi Parametreleri'ne göre çok iyi ve iyi; Fransız su sertlik değerlendirme parametrelerine göre ise toplam 10 ile 40 arasında ağırlık gösterirler.

Tablo 0-15: DSİ 11. Bölge Müdürlüğü verilerine göre Tekirdağ'da işletme halindeki yer altı su kaynakları kooperatifleri.

Kuyu adı	Kuyu Adedi	Fayda	İşletmeye Açılış Tarihi
Çorlu- İğneler Mah.	3	180 ha (brüt)	1974
Çorlu- Pınarbaşı M.	7	300 ha (brüt)	1989
Çorlu Velimeşe M.	5	150 ha (brüt)	1996
Saray Sofular M.	5	200 ha (brüt)	1980
Hayrabolu Şalgamlı M.	9	360 ha (brüt)	1974
Muratlı İnanlı M.	5	220 ha (brüt)	1989
Toplam	34	1410 ha (brüt)	

Kaynak: Tekirdağ Çevre Durum Raporu, 2016

Tablo 0-16: DSİ 11. Bölge Müdürlüğü verilerine göre Tekirdağ'da inşaat halindeki yer altı su kaynakları kooperatifleri.

Kuyu Adı	Adedi	Fayda
Muratlı- Arzulu	4	150 ha (brüt)
Saray- Osmanlı	2	120 ha (brüt)
Saray-Kadıköy	6	250 ha (brüt)
Malkara- Kozyörük	1	30 ha (brüt)
Toplam	13	550 ha (brüt)

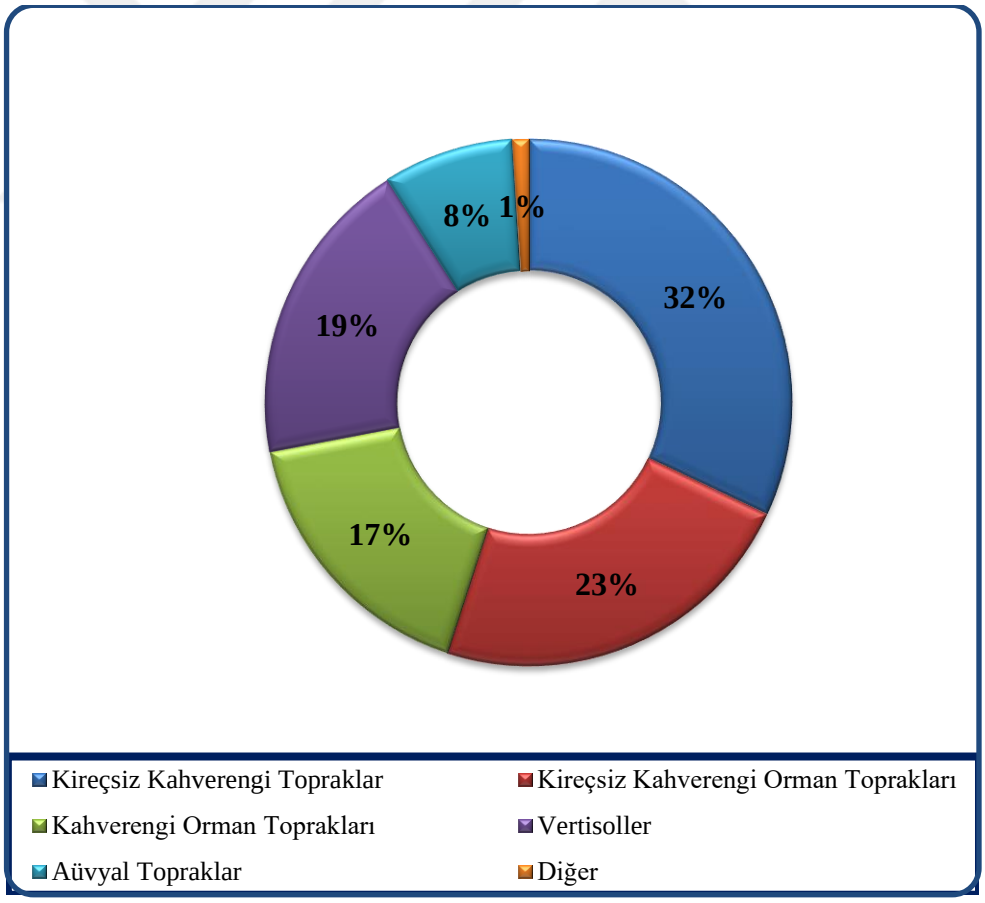
Kaynak: Tekirdağ Çevre Durum Raporu, 2016

Sanayileşme faaliyetlerinde artışa bağlı olarak ruhsatsız açılan kuyulara engel olabilmek için DSİ tarafından kuyu açma taleplerine sınırlama getirilmiştir, zira 1970'li yıllarda 10- 30 metre arasında derinlikte ulaşılabilen yer altı suyuna ulaşmak için 80- 200 metre derinliğe ulaşmak gerekmektedir. Yer altı su seviyesinin daha derinlere inmesine engel olmak için Ergene 1 -1 Alt Havzası 5 Kasım 2009 tarihli ve 27397 sayılı Resmi gazete ilanı ile her türlü yer altı su tahsisine kapatılmıştır. Yer altı suyunun kullanımı uzaktan kontrollü sayaçlar ile DSİ tarafından takip edilmektedir **(a.g.e).**

2.4 Toprak

Üzerinde geçmişten beridir tahıl tarımının yapıldığı bilinen Tekirdağ toprakları kumlu- killi ve tın bünyeli, geçirgen, organik madde açısından yetersiz **(Bellitürk vd.,2009: 146)**, potasyum açısından zengin; tuz, drenaj sorunları olmayan, hafif eğimli ve derin topraklar niteliğindedir bu özellikleri ile ekseriyetle kireçsiz kahverengi toprak niteliği göstermektedirler.

Şekil 0-11: Tekirdağ'da toprak türlerinin oransal dağılımı **(%).**

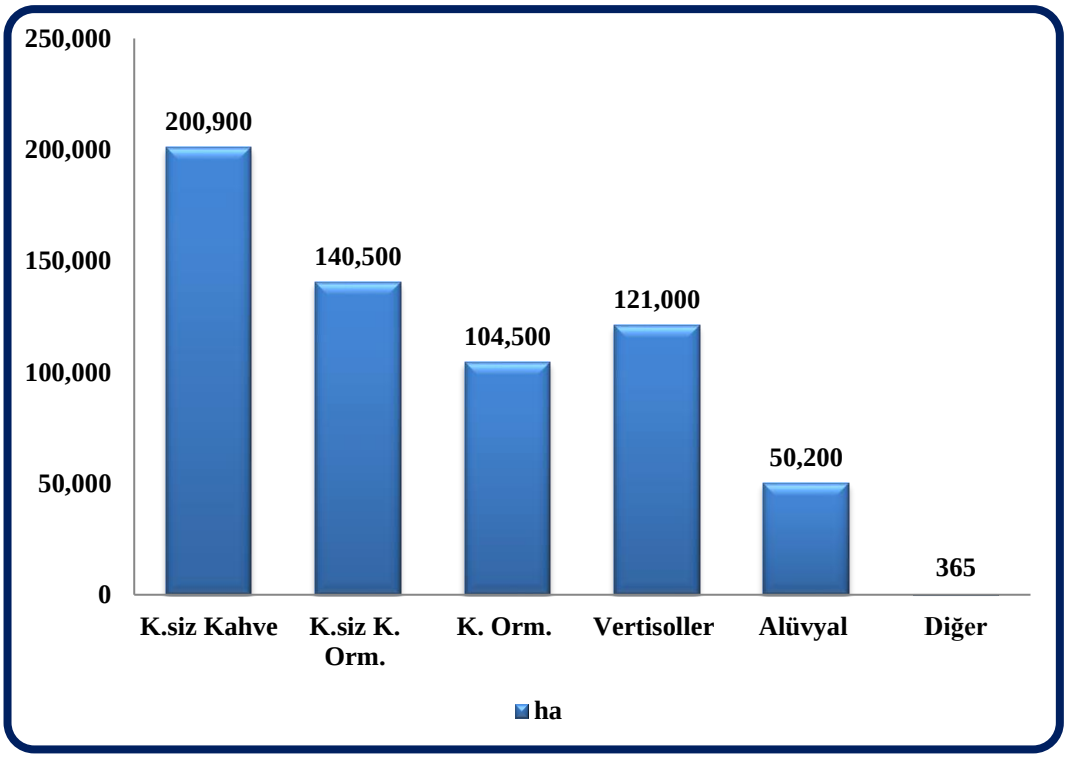

Kaynak: Dizdar, 2003

Bellitürk ve arkadaşlarının **(a.g.e)** Tekirdağ topraklarının mineralizasyon kapasiteleri (MK) ile ilgili yaptıkları çalışmada, toprakların organik madde açısından fakir ve MK değerlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır; bu değerin azotlu gübrenin aşırı kullanımıyla bir ilişkisi olduğu varsayılmaktadır; zira Türkiye gübre tüketiminin % 20'si Trakya'da gerçekleşmektedir.

Tarımın uzun yıllardır geleneksel geçim kaynağı haline geldiği Tekirdağ'da toprakların sürdürülebilir kullanımı için kimyasal gübre kullanımının sınırlandırılması, konvansiyonel tarımdan organik tarıma geçiş projelerinin desteklenmesi, üretim alanlarında yüksek teknolojiden faydalanarak verimliliğin sağlanması gerekecektir.

Şekil 0-12: Tekirdağ'da toprak türlerinin alansal (ha) dağılımı.

Kaynak: Dizdar, 2003

2003 yılında Ziraat Mühendisleri Odası tarafından yapılan bir çalışmada Tekirdağ'da mevcut toprak grupları ve oranları ile ilgili grafikte gösterilen değerler verilmiştir **(Dizdar, 2003; 123).**

Fotoğraf 0-7: Çorlu ve Marmaraereğlisi arasında kahverengi toprakların tarım dışı amaçla (madencilik amaçlı) kullanılması.

Tekirdağ ili topraklarını büyük ölçüde kireçsiz kahverengi topraklar (%32) ile kireçsiz kahverengi orman toprakları (%25) oluşturur. Kireçsiz kahverengi topraklar Ergene Havzası'nın kuzey, kuzeydoğu ve doğusunda parçalar halinde, güneybatıda ise geniş yer kaplamaktadır, Çorlu, Çerkezköy, Muratlı, Hayrabolu, Malkara, Çerkezköy, Kapaklı ve Süleymanpaşa ilçeleri bu toprak tipinin görüldüğü sahalar arasındadır.

Kireçsiz kahverengi toprakların ana materyallerini Miyosen ve Pliyosen flişleri ile yaşlı kumlu, killi ve siltli kayaçlar oluşturur. Zonal karakterli bu topraklar eğim sınıflandırmasında orta ve üzeri eğim değerine sahiptir, kalınlıkları değişkenlik gösterir ve orta derecede organik madde içerirler. Çalı, ot ve bazen de orman formasyonu altında görülmekte ve drenaj açısından elverişlidirler.

Bu toprakların A katmanı, kahveye çalan koyu sarı, olup killi ve balçık bünyelidir. Toprak içeriğindeki kalsiyum karbonat yıkandığı için bazik bir karaktere sahiptir. Toprağı oluşturan kayaçların ayrıştığı C horizonu kalker, kil ve kumlu kayaçlar ihtiva eder, andezit, kil ve silt taşları çözülmüş halde yer alabilir; görünümü taneli ya da masif olabilir **(Atalay, 2006: 424).** Bu toprakların su tutabilme potansiyelleri yüksektir. Mevcutta bu toprak tipi yerleşme ve kuru tarım amaçlı kullanılmaktadır ve üçüncü sınıf toprak sınıfına girerler.

Araştırma sahasında görülen zonal topraklardan bir diğeri de kireçsiz kahverengi orman topraklarıdır, Malkara ve Saray çevresinde yayılış alanı gösterirler. Sahada bu toprakları oluşturan ana kaya oligosen- eosen yaşlıdır ve yapıyı oluşturan kayaçlar ise sert yapıdaki kumlu kil, kalkerle kil karışığı ve mikaşistlerdir. Toprak yüzeyini örten orman ya da fundalıkların kalıntılarından oluşan humuslu A horizonu koyu renklidir. Yağış miktarının çevresine göre daha fazla olduğu -600 mm'den fazla- yarı nemli ve sıcaklıkların çok yüksek olmadığı bu sahada B horizonunda kireç söz konusu değildir, reaksiyonları asit veya nötr olabilir

(a.g.e: 409). Ana kayanın ayrıştığı C horizonu killi, siltli ve tınlıdır. Humusa bağlı olarak organik madde açısından zengin olan bu toprakların su tutma kapasiteleri de yüksektir.

Yerli topraklara göre yayılış alanı sınırlı bir diğer toprak türü ise kahverengi orman toprağıdır (%17). Bu toprak tipi doğal bitki örtüsünün orman olduğu arazilerde organik maddenin toprak üzerinde birikmesi ile oluşur **(a.g.e: 408).** Hayrabolu, Malkara, Muratlı ilçeleri ile Koru dağları üzerinde görülen bu toprak tipinde kireçli marnlar kayaç tipini oluşturur. A horizonu üzerindeki geniş yapraklı orman ve funda örtüsü nedeniyle humuslu, koyu renkli, tınlı ve kireç içeriğinin yüksek olduğu bir horizondur. Daha kalın olan B horizonunda kil oranı yüksek ve kireç birikimi fazladır. C katmanında silt-kum-kil ve tınlı bünyeye ek olarak kireç oranı fazladır. Toprak içerisinde kalsiyum ve magnezyum gibi mineraller olmakla birlikte, alkali niteliği ve eğimli oluşu nedeni ile tarıma pek uygun değildir.

İntrazonal toprak tipleri arasında yer alan vertisoller (%19), düze yakın, orta derinlikte, nadassız kuru tarımın yapıldığı ağır bünyeli toprak grubudur. Toprak horizonlarının tam olarak gelişmediği; A ve C horizonlarının görülebildiği bu toprak grubunda ana materyali kireç ihtiva eden killi kayaçlar (marn) oluşturur; kil oranı fazla olup, siltli, killi, tınlı bünyeye sahiptirler.

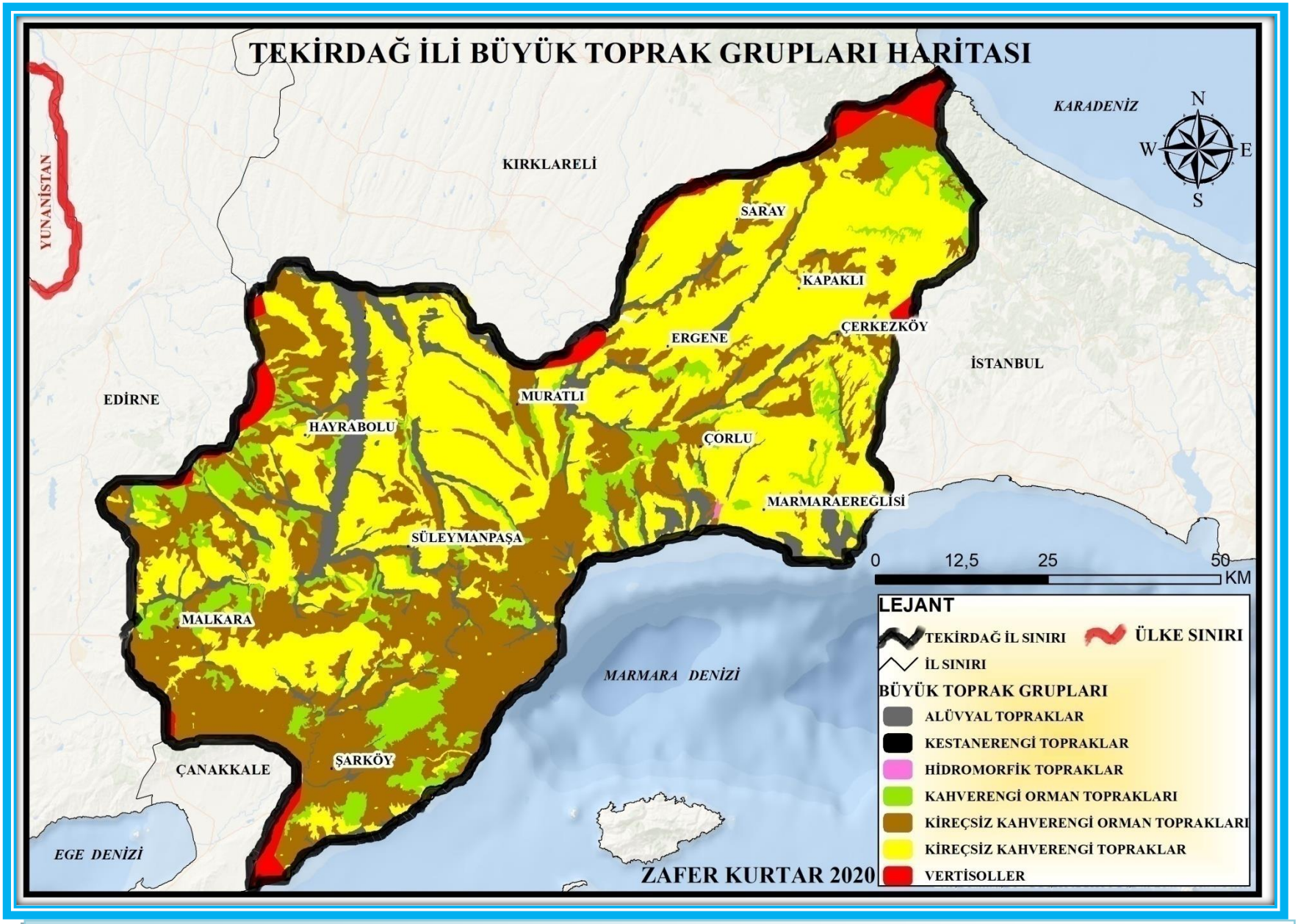
Vertisol toprakların A horizonu derin, koyu renkli, genellikle killi ve serttir. İçeriğindeki kil nedeniyle yağışlı zamanlarda yapışkandır, yaz aylarında buharlaşmaya bağlı olarak yüzeyde derin çatlaklar oluşur. Yüzeyde su tutma özelliğine bağlı olarak gevşek parçacıklı malçlarla, çökmüş ve kabarmış yapıların yan yana görülebileceği gilgailere rastlanır. Yoğun kil içeriği suyu yüksek oranda absorbe ettiğinden asit miktarı azdır ve derinlerde kireç miktarı arttığı için alkali nitelik kazanır.

C horizonu çakıllı, ince su tutma kapasitesi yüksek ve kaygan, buharlaşmanın gerçekleştiği sezonda ise oldukça kurudur. Bu topraklar kireçsiz kahverengi topraklarla birlikte arazinin en sık karşılaşılan toprak tiplerinden biridir; Çorlu, Hayrabolu, Çerkezköy, Malkara, Muratlı çevresinde görebilmek mümkündür. Vertisoller yoğun oranda kil içerdikleri için tarımsal açıdan olumsuz görülse de, kalınlıkları buharlaşmayı engellediği ve kil sayesinde topraktaki besin transferi gerçekleştiği için kullanımları yaygındır; araştırma sahasında bu topraklar kepir adıyla da bilinmektedir **(Akova, 2002: 76).** Muhtevalarında kil olduğu için yaz aylarında kuruyan vertisol toprakların yüzeyinde yer yer derinliği bir metreyi bulan ve yaklaşık 3 ile 5 cm ene sahip çatlaklar oluşur, kayaç parçaları yağışsız zamanlarda bu çatlakların arasına girer. Yağışlı dönemde suya doyarak kabaran topraklar kayaç parçalarının yeniden görülmesine neden olur. Ağır bünyesine rağmen humus açısından zengin olmaları nedeniyle bu topraklar üzerinden ayçiçeği ve buğday tarımı yapılmaktadır **(a.g.e: 436).**

Alüvyonun kaynağını aldığı ana materyalin özelliği ve taşıma-birikme esnasında meydana gelen değişiklikler alüvyal toprakların fiziksel ve kimyasal özelliğini belirlemektedir. Ayrıca yıl içinde belirli bir zamanda, su altında kalan veya taban su seviyesinin yüksek olduğu alüvyal topraklarda hidromorfik alüvyal topraklar yer alır**.**

Taşınmış toprak niteliğine sahip alüvyal topraklar, Ergene Nehri ve kolları boyunca akarsu vadileri çevresinde görülürler. Alüvyonun taşındığı ana kaya, akarsuyun taşıma ve birikmesi sonucunda oluşan değişimler bu toprakların fiziksel ve kimyasal niteliğine etki ederler **(a.g.e, 448).** Kireçli alanlar içerisinde araziyi yıkayarak devam eden akarsular ulaştıkları yerlere bu kireci taşırlar. Genellikle tuzlu olmayan alüvyal topraklarda hatalı sulama nedeniyle taban suyu yüzeye çıkıp buharlaştığı için tuzlanma kaçınılmazdır. Bu topraklar havza çevresinin drenaj koşullarının elverişli olması ve geçirgenlik nedeni ile hidromorfik niteliğe sahip

değildirler. Toprakların yüzeye yakın kısımları siltli, killi, tınlı olabilmekte, görece daha yeni taşkın sahalarında toprak bünyesi kaba, yıkanma miktarının az olmasına bağlı olarak kireç oranı daha fazladır. Alüvyal topraklar birinci ve ikinci sınıf toprak niteliğine sahip oldukları için sulu tarıma da elverişlidirler. Horizonsuz niteliğe sahip alüvyal topraklar, Ergene Nehri'nın havzasında yer alan Muratlı, Hayrabolu ve Çorlu ilçelerinde görülürler. Atmaca ve Erdem Tekirdağ Süleymanpaşa ilçesindeki bazı akarsu (bazıları, Hacımuratlı, Ağılovası, Derince, Menekşe, Domlu, Barbaros gibi aktif dereler) yataklarının yüzey topraklarına dair veritabanı oluşturmak amacıyla yaptıkları çalışmada araştırma sahasındaki toprakların genellikle killi ve tuzluluk sorunu olmayan topraklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Topraklarda kireç miktarının az olmasıyla birlikte; organik madde açısından fakir oldukları için gübre kullanımına sıklıkla başvurulmaktadır **(Atmaca ve Erdem, 2016; 6)**.

Harita 0-8: Tekirdağ ili toprak grupları haritası

İl topraklarının %68'i derindir; özellikle Neojen yaşlı Ergene Havzası'nın kuzey ve güneyinde yer alan dağlar ve platolardan aşındırılan tortullar nedeniyle, derinlik fazladır, geri kalan toprakların %11,1'i sığ, %3'ü çok sığdır. Arazinin eğim değerleri incelendiğinde arazinin yarısı neredeyse düz sayılabilecek derecede az eğimlidir; toprakların %13'ü düz ve düze yakın, %42'si hafif, %28'i orta, %12'si dik ve % 5'i çok diktir. Düz derin topraklar 78.000 ha, düz- orta derinler 3.300 ha ve hafif eğimli derin topraklar 232.500 ha'dır. Tarım yapılan arazinin %5'i üst toprakta kumlu, %47'si tınlı, %46'sı killi- tınlı ve %2'si killidir. Bu toprakların % 26'sı asit reaksiyonlu, %55'i nötr ve %19'u alkali reaksiyonludur. Hatalı sulamadan kaynaklananlar hariç, tuzluluk söz konusu değildir; buna karşın %70'i az, %19'u orta ve %11'i kireçli topraklardır. Organik madde açısından değerlendirildiğinde %27 oranında organik maddece fakir; %51 oranda az, %18 oranda orta ve %4 iyi oranda olduğu anlaşılmıştır **(Dizdar, a.g.e: 123).**

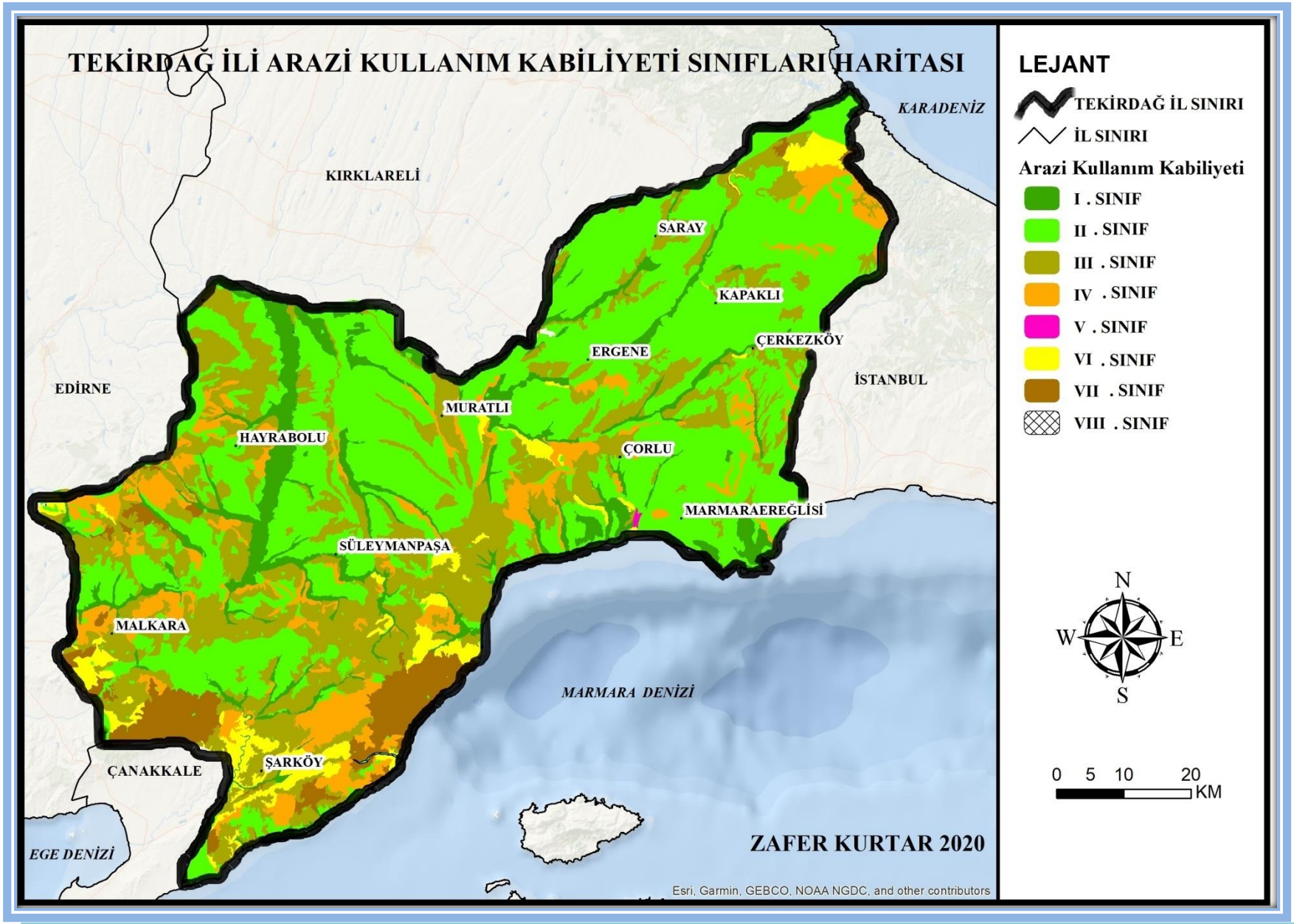
Tablo 0-17: Eğim gruplarının yüzde (%) ve derece türünden eşik değerleri ve morfografik tanımlamaları.

Eğim Grubu (%)	Eğim Grubu (Derece)	Morfografik Tanımlama
<1	<0,57	Düz Yüzeyler
2	0.57- 1.15	Hafif Eğimli Düz Yüzeyler
5	1.15- 2.86	Hafif Eğimli Yüzeyler
5- 10	2.86- 5.71	Eğimli Yüzeyler
10- 20	5.71- 11.31	Orta Eğimli Yüzeyler
20- 50	11.31- 26.57	Çok Eğimli Yüzeyler
50- 100	26.57- 45.00	Çok Çok Eğimli Yüzeyler
100>	>45	Dike Yakın Eğimli Yüzeyler

Kaynak: Elibüyük ve Yılmaz, 2010: 33

Fotoğraf 0-8: Tekirdağ'da neredeyse düz sayılabilecek, az eğimli, hektarlarca tarım arazisi sanayi ve yerleşme amaçlı kullanımlara açılmıştır.

Harita 0-9: Tekirdağ ili arazi kullanım kabiliyeti sınıfları haritası

Tablo 0-18: Tekirdağ topraklarının arazi kullanım kabiliyet sınıfları açısından yüzde ve hektar olarak değerleri.

Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfı	Yüzde (%)	Hektar (ha)
I. Sınıf	9	55.500
II. Sınıf	45	280.000
III. Sınıf	27	170.000
IV. Sınıf	8,5	53.000
V. Sınıf	<0,1	200
VI. Sınıf	5	29.500
VII. Sınıf	5	29.000
VIII. Sınıf	<0,1	250

Kaynak: Dizdar, a.g.e: 124

Tekirdağ'da arazi kullanım kabiliyeti açısından birinci sınıf topraklar mevcut toprakların 55.500 ha ile %9'unu oluşturur. Bu sınıftaki topraklar düz ve düze yakın, derin, drenaj açısından elverişli, entansif ziraate uygun topraklardır. Kolayca işlenebilmekte, su tutma kapasiteleri yüksek ve bitki besini açısından zengin ve gübreleme yapıldığında yanıt verir niteliktedirler. I. sınıf kabiliyetteki bu araziler tarla bitkilerinin yetiştirilmesine elverişli olduğu gibi mera, çayır ve orman arazisi olarak kullanmaya da uygundurlar. İlde bu topraklar Ergene Nehri'nin havzasında Çorlu, Hayrabolu ve Muratlı ile Süleymanpaşa'da yer alan Pleistosen ve Holosen yaşlı alüvyal topraklara karşılık gelir. Tarımsal potansiyeli oldukça yüksek olan bu topraklar %97,5 oranında tarımda kullanılmaktadır **(a.g.e, 40).**

İl arazisinin %45 gibi büyük bir oranını oluşturan II. sınıf arazi kullanım kabiliyetindeki topraklar daha çok doğuda Çorlu ve güneyde Marmara Ereğlisi ile Süleymanpaşa ilçelerinde ve Hayrabolu- Muratlı arasında Ergene Nehri'nin havzası boyunca görülürler. Bu topraklar birinci sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip

topraklardan farklı olarak, koruma uygulamalarına ihtiyaç duyulan dikkatli toprak yönetimi gerektiren topraklardır. Hafif eğimli, su ve rüzgâr erozyonunun orta seviyede etkili olabileceği, derinliğin daha az; drenaj sorunlarının yaşanabileceği, fazla olmamakla birlikte, tuzlu ya da alkali olabilirler. Bu kısıtlamalar giderilebilir niteliktedir, böylece topraklar, çayır, mera, orman ve yaban hayatı için kullanılır hale getirilebilirler. Bu kabiliyet grubuna giren toprakların %86'sı iki binli yılların başında tarım amacıyla kullanılmaktaydı **(a.g.e, 40).** Günümüzde tarıma ek olarak, sanayi tesisleri, yerleşim alanlarının genişlemesi ve ulaşım amaçlı kullanımlar nedeniyle ne yazık ki tarımsal özelliğini kaybetmiştir.

İlde III. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip topraklar 170.000 ha ile mevcut toprakların %27'sini oluşturur. Akarsular tarafından yarılmış plato yüzeyi ile aşınmış sırtlara karşılık gelen bu toprak tipiyle Süleymanpaşa, Malkara daha çok olmak üzere, Çorlu ve Hayrabolu ilçelerinde de karşılaşılır. Yetersiz geçirgenlik, azalan derinlik, orta derecede eğimle erozyon ve taşkınlara maruziyet, toprağın üretkenliğini sınırladığı için, ikinci derece topraklara göre koruma uygulamalarını sürdürmeyi zorlaştırmaktadır. Verimli hale gelmeleri için daha fazla emek gerektirdikleri gibi, yetiştirilecek ürün seçiminde de kısıtlayıcıdır. Bu topraklar üzerinde kültür bitkisi, çayır, mera ve orman gelişebileceği gibi yaban hayatı için de elverişlidir. **(a.y)** Tekirdağ'da tarıma elverişliliği nedeniyle yirmi yıl öncesinde % 80 oranında tarımda kullanılan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf toprakların tarımda kullanım oranları bugün sanayi tesisleri, konut ihtiyacı, ulaşım yolları nedeniyle giderek azalmaktadır. Tarımsal kabiliyete sahip arazinin %80 gibi büyük bir orana sahip olmasıyla Türkiye'de ilk sırada yer alan Tekirdağ ilinin kıymetli tarım topraklarının sanayi- şehirleşme veya ulaşım amacıyla kaybedilmesi, nüfusu giderek artan şehrin ve ülkenin tarımsal kapasitesini azaltacağı için sürdürülebilir bir gelecek için düşündürücüdür.

IV. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip topraklar 53.000 ha ile %8,5'lik orana sahiptir. Malkara. Hayrabolu, Çorlu, Muratlı, Süleymanpaşa ilçesinde görülen ve IV. arazi kullanım kabiliyeti sınıfına dâhil bu toprakların bulunduğu sahalarda derinlik oldukça azdır, artan eğime bağlı olarak su ve rüzgâr erozyonu etkisi daha fazla hissedilir, yer altı suyunun yüzeye yakınlığı nedeniyle drenaj sorunları yaşanabilmektedir. III. derece kullanım kabiliyetine göre yetiştirilecek bitki seçiminde sınırlayıcı olmakla beraber kullanma ve koruma sırasında daha dikkatli olmayı gerektirmektedir. İlde IV. sınıf kullanım kabiliyetine sahip arazilerin %60'ına yakınında tarım yapılmaktadır, uygulamalar sırasında girdi maliyetinin artması, çiftçiyi olumsuz yönde etkilemektedir **(a.g.e.)**

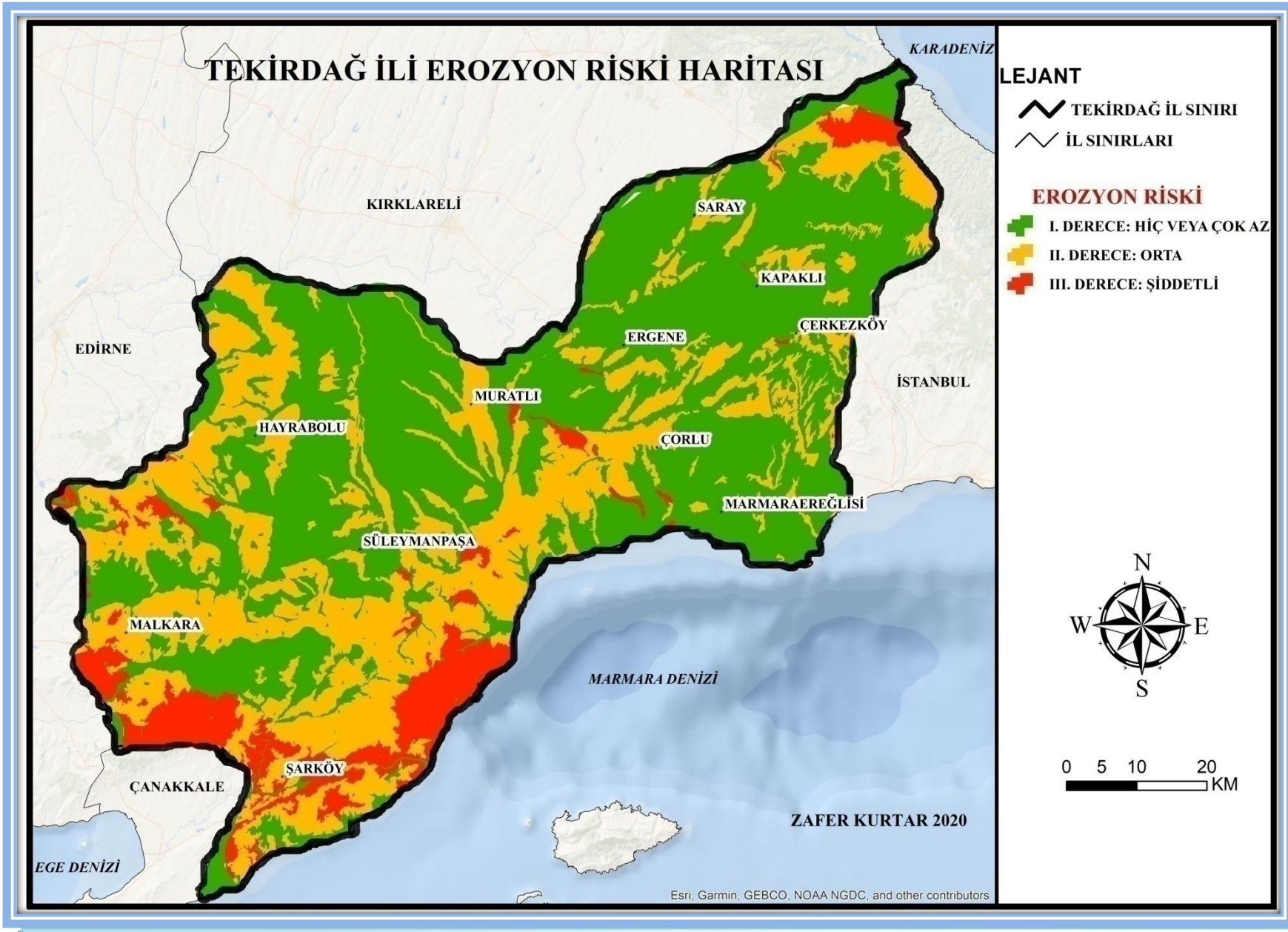
Çorlu ve Süleymanpaşa'da karşılaşılan taşkınların sıklıkla görüldüğü, yer altı suyunun yüzeye yakın olduğu, taşlı toprak niteliğindeki V. sınıf kullanım kabiliyetine sahip topraklar kültür bitkilerinin yetiştirilmesini kısıtlamaktadır. Türkiye'de toprak haritalama çalışmalarında düz ve sulu olan topraklar bu kategoride yer almaktadır. Toprakların yaban hayatı, orman ve çayıra daha uygun olduğu tespit edilmiştir **(a.g.e: 41).** İlde bu araziler çayırlık olarak kullanılmaktadır.

Kültür bitkilerinin yetiştirilmesine olanak tanımayan ve arazinin %5'ine karşılık gelen VI. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip topraklar ağırlıklı olarak Ergene Havzası ve çevresinde görülmektedir. Eğime bağlı erozyonun arttığı, taşlı ve sığ topraklardır. Çayır, mera, yaban hayatına uygun olması özellikle orman yetiştirmeye elverişlidir.

Eğimin fazla olduğu VII. sınıf kullanım kabiliyetine sahip topraklara Malkara, Çerkezköy ilçelerinde rastlanır. Bu topraklarda eğim oldukça fazla, topraklar sığ, taşlı, erozyona açık ve drenaj sorunları yaşanmaktadır. Tüm toprakların % 5'ine karşılık gelen yedinci sınıf arazi kabiliyete sahip arazilerde tarımsal faaliyetlerin yerini fundalık ve orman olarak kullanılmaktadır. Araştırma sahasında

toprak örtüsü ile kaplı olmayan, tarıma elverişsiz, bitki örtüsünden yoksun VIII. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip topraklar kumsal, kayalık ve aşınmış arazi niteliği gösterebilmektedir. Ergene Nehri'nin taşkın zamanlarında yayıldığı üzeri kum, çakıl ve molozlarla kaplı bu saha arazi niteliği açısından VIII. sınıf arazi grubunda yer almakta ve daha çok Malkara ilçesinde görülmektedir.

Eğimin fazla olduğu VII. sınıf kullanım kabiliyetine sahip topraklara Malkara, Çerkezköy ilçelerinde rastlanır. Bu topraklarda eğim oldukça fazla, topraklar sığ, taşlı, erozyona açık ve drenaj sorunları yaşanmaktadır. Tüm toprakların % 5'ine karşılık gelen yedinci sınıf arazi kabiliyete sahip arazilerde tarımsal faaliyetlerin yerini fundalık ve orman olarak kullanılmaktadır. Araştırma sahasında toprak örtüsü ile kaplı olmayan, tarıma elverişsiz, bitki örtüsünden yoksun VIII. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip topraklar kumsal, kayalık ve aşınmış arazi niteliği gösterebilmektedir. Ergene Nehri'nin taşkın zamanlarında yayıldığı üzeri kum, çakıl ve molozlarla kaplı bu saha arazi niteliği açısından VIII. sınıf arazi grubunda yer almakta ve daha çok Malkara ilçesinde görülmektedir.

Harita 0-10: Tekirdağ ili erozyon riski haritası

İl topraklarının %4,5'i taşlıdır. İl topraklarının %54'ü su erozyonundan hiç ya da çok az; %37'si orta düzeyde ve %9'u şiddetli etkilenmiştir. Tarımda kullanılan alüvyal düzlüklerin 4900 hektara karşılık gelen %0,8'inde drenaj şartları yersizken; çayır olarak kullanılan 380 hektarlık sahada ise çoraklık sorunu mevcuttur **(a.g.e, 124)**.

2003 yılı verilerine göre Tekirdağ'da arazinin kullanım durumu ile ilgili değer ve oranlar şöyledir: İl arazisinin %75'ine karşılık gelen 469.000 hektarı tarım arazisidir. 105.500 hektar alan ormanlık ve fundalıklarla kaplıdır; 32.000 hektara karşılık gelen arazi çayır ve mera olarak ayrılmıştır; Tekirdağ'da işlenen arazi Türkiye genelinden yaklaşık iki kat daha fazladır ve bu durum bitkisel üretimin oransal ağırlığı ile anlaşılır: Mera ve çayırların oranı ortalamanın yarısı kadardır; orman alanlarının ortalaması ise genele benzerlik göstermektedir. TR 21 Bölgesi'ndeki Tekirdağ (%17), Edirne (%17) ve Kırklareli illerinden sadece Kırklareli'nin orman varlığı Türkiye ortalamasının üzerindedir (%34) **(Trakyaka, 2013; 23).** %0,1 oranında 250 hektarlık hali arazi dışında, su yüzeyleri 2.800 hektar (%0,45) ve yerleşim alanları ise 12.500 hektarlık (%2) alanı kaplamaktadır **(a.y).** 2018 yılında 416.500 hektar ve %66 olarak hesaplanan tarım arazileri aradan geçen yıllarda %11 oranında başta sanayi, yerleşme ve ulaşım olmak üzere amacı dışında kullanılmıştır **(T.T. O. M., 2018).**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BEŞERİ ÖZELLİKLER

3.1 Yerleşme

3.1.1 Tekirdağ'da Yerleşmenin Tarihi

Tekirdağ'da yerleşmenin tarihi oldukça eskidir. İl toprakları Anadolu ve Balkanlar arasında bir geçiş sahası olması ve İstanbul'a komşuluğu nedeniyle tarih öncesi ve tarih çağları boyunca farklı medeniyetlerin izlerini taşır.

Tekirdağ'ın yerleşim tarihini aydınlatmak amacıyla yapılan kazılar Namık Kemal Üniversitesi Arkeoloji bölüm Başkanı Profesör Doktor Neşe Atik tarafından bir makalede derlenerek, Paleolitik Dönem'den Erken Bizans Dönemi'ne kadar tasnif edilmiştir **(Atik, 2016)**. Bu makaledeki arkeolojik değerlendirmeler mağara, düz yerleşim, höyük, antik kent, tümülüs, kaya mezarları, yüzey araştırmaları tespit ve tescil çalışmaları, sualtı ve yazılı kaynak araştırmaları, arkeolojik malzeme ve yayın çalışmalarından yola çıkarak hazırlanmıştır. Kronolojik sıralamaya göre Tekirdağ'ın en eski yerleşimleri mağaralar ve düz yerleşimlere ait taş, kemik ve seramik gibi buluntuların Paleolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir Devirlerine ait oldukları anlaşılmıştır.

Saray ilçesinin Ergene Vadisi Güneşkaya Kalaslı Mağarası ile Galata Deresi Güngörmez Mağaraları'nda yapılan kazılarda Geç Paleolitik (net değil), Kalkolitik ve Erken Demir Devri'ne ait pişmiş toprak kap parçaları ile karşılaşılmıştır. Atik bu mağaralarda devam edecek kazılarda, İstanbul Yarımburgaz Mağarası'nda olduğu gibi, Paleolitik Devir bulgularıyla karşılaşmanın olasılığından bahsetmektedir.

Paleolitik Devre ait kalıntılara mağaralar dışında, yüzey araştırmaları yapılırken de rastlanmıştır. Süleymanpaşa'ya bağlı Karansıllı ve Malkara Çavuşköy

mahallelerinde yapılan kazılarda Alt Paleolitik Devre ait taş aletlerle karşılaşılmıştır. Şarköy Buruneren, Yartarla, Fener Karadutlar mevkilerinde yapılan yüzey araştırmasında ise Geç Neolitik, Kalkolitik ve İlk Tunç Devirleri'ne ait işlenmiş yarı işlenmiş taş baltalar bulunmuş ve bu eserlerin bahsedilen sahalarda üretildiği ve dışarıdan getirilmediği anlaşılmıştır; bu durum Tekirdağ'ın Trakya'da medeniyetin gelişimi için önemli bir havza olduğunu kanıtlamaktadır.

Tekirdağ'da mevcut höyükler arasında arkeolojik olarak günümüzden en eskiye tarihlenenler Marmara Ereğlisi yakınındaki Toptepe Höyüğü ile Süleymanpaşa ilçesinde Tekirdağ- İstanbul yolu üzerinde bulunan Menekşe Çatağı höyükleri yer alır. M.Ö. 5.000 sonu ile 4.000 arasına tarihlenen Toptepe höyüğünün farklı devirlere ait kültür katları içeren bir yerleşim alanı olduğu anlaşılmıştır. Süleymanpaşa'nın 12 km doğusunda Menekşe deresinin her iki yanında konumlanan ve Kültür Bakanlığı tarafından tescillenen Menekşe Çatağı höyüklerinde 1993 yılında başlayan ve devam eden kazılardan elde edilen bulgulara göre burası M.Ö. 3000 başlarında gelişen Anadolu ticaret ağına dâhil bir merkezi andırır. Sahada 2007 yılında sonlanan kazılarda Orta ve Geç Kalkolitik, İlk Tunç Çağı ve Erken Demir Devri kalıntıları ile karşılaşılmıştır. Çatağın doğu yakasında yapılan kazılar Trak yerleşiminin ilk evreleri olan M.Ö. 13 ve 12. yüzyıla ait tabakaları da içermektedir. Ayrıca İlk Demir Çağı'na ait en üst evre; çukur barınakların görüldüğü evre ile dörtgen planlı kerpiç yapılar evresine ait mimari örneklere de rastlanmıştır **(tayproject.com**). Traklara ait olduğu düşünülen adak çukurlarının bazılarının içlerinde domuz, köpek ve insan adaklarıyla karşılaşılmıştır Arkeolojik kazılar devam ettikçe Tekirdağ'ın tarih öncesinin daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

Şarköy'e bağlı İğde Bağları Kozman Deresi mevkiinde yapılan kazılarda Erken Demir ve Son Tunç Devri'ne ait kanatlı ve kovanlı baltalar bulunmuştur. Büyük kısmı İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen madeni eserler şehrin Demir

Çağı yerleşmelerini anlamak açısından önemlidir **(Küçükaltan ve Ultanır, 2012; 127)**

Şehir merkezi ve çevresinde yapılan kazılar sonucu bulunan mezar taşları kentin yerleşik toplumunun Traklar olduğunu düşündürmektedir, nitekim Antik Çağ'ın yerleşim sahalarını gösteren haritalarda Tekirdağ'ın bugün bulunduğu yerin Bisaltia olarak gösterilmesi, Biston Trakları ile ilişkilendirilmektedir **(Ateş, 2009; 359).** Doğu Avrupa'da varlık gösteren Traklar için tarihçi Heredot, Hintliler'den sonra en kalabalık halk olduklarını; bir önderin etrafında birleşmeleri durumunda yenilmez olacaklarından fakat bunun olanaksızlığından bahsetmiştir **(Herodotos His., V, 3). Bisaltia'ya adını veren** Biston Trakları'na diğer Trak kabileleri ile birlikte Heredotos'un Historia'sında yer verilmiştir **(a.g.e: IX, 119).**

Ege Denizi çevresinde gerçekleşen Ion kolonizasyonu Trak topraklarına ulaşınca Traklar büyük bir direnişle bu duruma karşı koymuştur. Uzun süren mücadeleler Trak ve Yunan kültürü arasında bir etkileşimin doğmasına neden olmuştur: Trakların, Dionysos kültürü dikkate alınarak, Yunan kültürünü daha çok dini açıdan etkilediği öne sürülmektedir **(Mansel, 1947; 166).** Marmara Denizi'nin kuzeyinde kurulan şehir devletlerinden Bisanthe bugün Barbaros Mahallesi'nde, Heraion Teikhos Karaevlialtı Mallesi'nde ve Perinthos Marmaraereğlisi'nde kurulmuş şehir devletleridir. Deniz kıyısında kurulan bu ticaret şehirleri Traklar'ın şehir kültürü ile karşılaşmasına neden olmuştur **(Sayar, 2006: 162).**

Trakların özellikle cenaze kültürlerine dair bilgilerin artmasını sağlayan tümülüs kazılarıyla Trak kültürünün daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. M.Ö. 3.000 ile M.S.3. yy'a kadar Trakya coğrafyasında tümülüslerin görüldüğünü belirten arkeolog Georgi Kitov, klasik dönemde inşa edilen bu anıt mezarların çok sayıda insan tarafından, uzun sürede tamamlandığını belirtmiş ve Trakya coğrafyasının

tamamında elli bine yakın tümülüs olduğundan bahsetmiştir **(Yıldırım [Aktaran], 2012: 24- 34).**

1997- 98 yılları arasında Süleymanpaşa ilçesine bağlı Harekattepe Tümülüsü'nde yapılan kazılarda Odyris Trakları'nın kralı Kersopleptes'in olduğu düşünülen iskeleti ve mezar hediyeleri bulunmuştur. Heriaon Teichos'un yöneten ve Marmara kıyılarındaki Yunan kolonilerini vergiye bağlayan Kersopleptes'in yönetimine Makedonyalı kral II. Philip'in zamanında son verilmiştir **(Işın ve Özdoğan, 1999: 335- 348)**.

Şarköy ilçesine 30 km uzaklıktaki Beyoğlu Mevkiindeki Aslantepe tümülüsünde Traklara ait soyulmuş bir mezar ve mezar buluntuları bulunmuştur. Bu mezarın sahibine ait atların yakıldıktan sonra gömülmesi Traklarda kremasyon türü mezarlar hakkında bilgi vermektedir **(Yıldırım, 2010).** Traklara ait bir diğer tümülüs Süleymanpaşa'ya bağlı Naip mahallesinde bulunmuş Trak krali Teres'e ait mezardır **(Atik, a.g.e; 12).** Kral Teres, Perslerin mağluğ edilmesinden sonra Trakları bir araya getirmeye çalışan Odyris kabilesine önderlik etmiştir **(Erzen, 1994: 91).**

Fotoğraf 0-9: Trak kralı Kersopleptes'in iskeleti ve mezar hediyelerinin bulunduğu Harekattepe Tümülüsü Süleymanpaşa ilçesinde yer alır.

Kaynak: suleymanpasa.bel

Makedonya Kralı II. Filip ülkesinin kuzey sınırlarını genişletmek amacıyla Trakya Odyris Krallığı'na karşı başarılı bir takım seferler yapmıştır. Tekirdağ'dan İpsala'ya kadar varlık gösteren ve feodal ve gevşek yapılı bir teşkilat sergileyen Odyris Krallığı, II. Filip zamanında Makedonların yönetimi altına girmiştir **(Mansel,**

a.g.e; 373). Traklar'la yaptıkları mücadeleyi kazanan Makedonlar Ganos**, Bisanthe ve Perinthos'ta (Marmara Ereğlisi) ticaret kolonileri kurmuştur.

Makedonlar'dan sonra başlayan Roma uygarlığı döneminde Rhaidestos (Tekirdağ), küçük ölçekli ticaret şehri niteliğindeydi. Roma imparatoru Claudius Trakya'yı Roma'nın bir eyaleti olarak ilan etmiş ve Roma kültürünün yaygınlaşmasını sağlamak için Malkara yakınlarındaki Kermeyan köyünde Apri kentini kurmuştur. Bu dönemde Trakya eyaletinin merkezi Perinthos'tur **(Ateş, a.g.e)**.

'Perinthos ya da Heraklia', bugünkü Marmara Ereğlisi'nin yerinde kurulmuştur. Yüzey araştırmaları 1980 yılında başlayan kentte farklı dönemlerde yapılan kazılarda kentin tarihine ışık tutacak çok sayıda eserle karşılaşılmıştır: Anıtsal nitelikteki şehrin iç ve dış kale surları, tiyatrosu, stadion, Hadrianus Tağınağı, bazilika, kaya mezarları, kent mezarlığı, Bizans Sarayı ve Antik Mendirek yer almaktadır. Kentin farklı zamanlarda yapılan ve günümüzde devam eden kazılar Traklardan Bizans'a kadar farklı dönemlerde şehrin yerleşildiğini kanıtlamaktadır **(Atik, a.g.e: 8- 11)**

Antik Çağ'da Tekirdağ'da kurulan ve uzun süre yerleşimin devam ettiği bir diğer şehir, tanrıça Hera'ya armağan edilen 'Heraion Teikhos', 2000 yılında başlatılan kazılarda gün yüzüne çıkarılmıştır. Süleymanpaşa ilçesine yaklaşık 10 km uzaklıktaki bu antik kent liman kenti Tekirdağ'ın bir liman kenti olma özelliğinin Antik Çağ'dan beridir devam ettiğini göstermektedir

** Ganos, şehrin Marmara kıyısının gerisinde yükselen Tekirdağı'na da ismini vermiştir.

Fotoğraf 0-10: Marmaraereğlisi Heraklia Bazilikası kazı alanı.

. Nitekim kent Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz liman şehirleri ile ticari ilişki içindedir. Kazılar sonucunda kentte yerleşme tarihinin M.Ö. 3000 ile başlayıp M.S.1200'e kadar devam ettiği anlaşılmıştır. Surlarla çevrili akropolü ve tanrıça Hera için ayrılmış kült alanı nedeni ile kente Hera'nın Duvarları adının verildiği düşünülmektedir. Kazılar sırasında bulunan tıbbi malzemeler nedeniyle kentin Antik Çağ'ın şifa merkezlerinden biri olduğu düşünülmektedir; M.Ö.5. ve 4. yüzyıllarda ekonomik açıdan en iyi zamanlarını yaşadığı kazılar sırasında bulunan üzeri dekoratif olarak süslenmiş ve ithal Hellen kaplarından anlaşılmaktadır, bu eserler limana bağlı ticari gelir artışının bir göstergesidir. Ticari hayatın canlılığının kanıtı

niteliğinde kentte basılan paraların dışında farklı milletlere ait sikkelerin yanı sıra Türkiye Trakyası'nda yaşayıp faaliyet gösteren Odyris Traklarına ait sikkeler de bulunmuştur. Kazılar sırasında bulunan Hellenistik amfora kulplarındaki farklı semboller Antik Çağ kentlerinin logoları olarak düşünülmektedir. Şekillerinden yola çıkarak Thasos, Knidos ve Rodos gibi dönemin önemli liman şehirleri ile canlı bir ticaret hayatının olduğu anlaşılmaktadır **(a.g.e: 5- 7)**

Tekirdağ'ın bilinen ilk ismi **Bisanthe'dir (Βισανθη)* .** Antik Çağ yerleşmelerinden biri olan Bizanthe'de kazılar Süleymapaşa'ya bağlı Barbaros Mahallesi'nde Asya Port limanının inşaatı sırasında başlamış ve günümüzde devam etmektedir. Bu sahada Arkaik Devir'den, Geç Roma, Bizans ve Osmanlı eserlerine rastlanmıştır. Saha yoğun yerleşim kalıntılarının görüldüğü bir sahadır.

Tekirdağ Roma kontrolüne geçtikten sonra (MS.3.yy) ve Bizans tarihi kaynaklarında **Raidestos (Ῥαιδεστός), Resisthon, Resisto**; Venedik idaresi boyunca **Rodosto** ve Osmanlı idaresine geçtikten sonra **Rodosçuk** olarak anılmıştır. Rodosto kenti Antik Çağ'da Süleymanpaşa ilçesinin merkezi denilebilecek yerde, Ördeklidere çevresinde kurulmuştur. Sert ve Sandfuchs tarafından hazırlanan doktora tezi, eski Tekirdağ'ın sınırlarını konu edinmiş ve tespiti için mahkemelerde kadılar tarafından alınan kararlar ışığında 16. yy sınırlarının taslak çizimini yapmıştır. Bu çalışmayı daha sonraki yıllarda yapılan kazılardan elde edilen sonuçlarla destekleyen eski müze müdürü Işın, kentin çekirdeğini belirleyen Ördeklidere'nin doğusundaki Çiftlikönü ya da Yahudi Mahallesi adıyla bilinen sahada bir bulguyla karşılaşmadığını, buna karşın derenin batı yakasındaki yamaçlarda arkeolojik bulguların çokluğunu dikkate değer bulmuştur. Kalıntılardan yola çıkarak ulaşılan sonuç, Ördeklidere'nin geçmişte denizden iç kesimlere ulaşan bir koy olduğu ve Antik Rodosto kentinin de koyun batısında yer aldığı yönündedir. Kenti çevreleyen

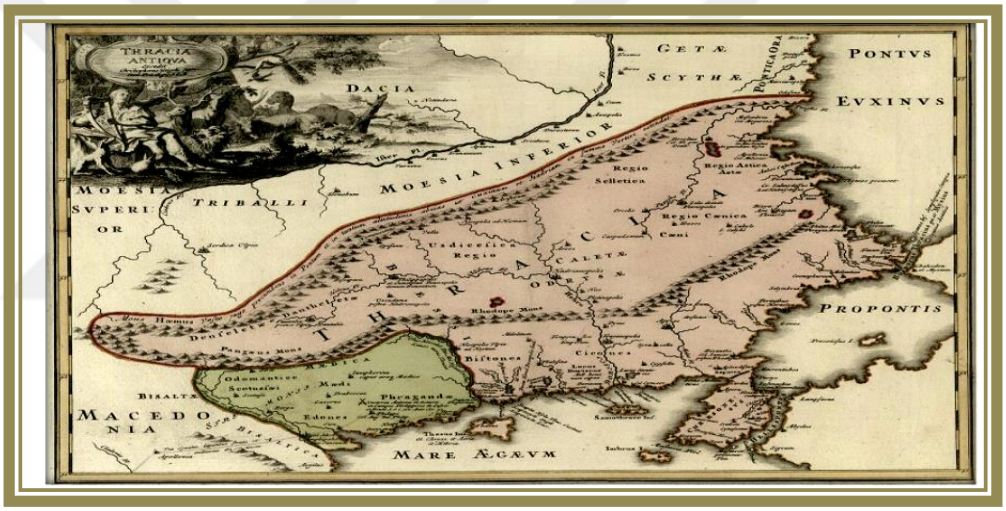
* Yunanca **Visanthi** diye okunur.

duvarlar Eskicami- Ortacami Mahallesi'ndeki Cafer Tayyar İlkokulu'ndan başlayıp, batıya doğru Tuğlacılar Lisesi'nin altından devam etmektedir; Tekirdağ Valilik Binası'nın arkasından geçerek Ördeklidere'nin içinden aktığı koya kadar uzanıp, koyu dairesel biçimde çevrelemektedir **(Atik, a.g.e: 16).**

Doğu Roma (Bizans) hâkimiyetinde kaldığı yıllarda kent Avrupa Hunları, Bulgar, Avar ve Peçenek kavimlerinin saldırısına uğradı. Batı'dan gelen akınlara dayanabilmek amacıyla birçok kalenin inşa edildiği bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi Şarköy'de Yenice Elmalı Beyoğlu köyü kaleleri, Uçmakdere Kartalkaya kalesi; Naip köyü kalesi, Misinli kalesi ve Çorlu kalesidir (**bkz.** Turizm/kültürel varlıklar, kaleler). Şehir 1204 yılında Latin işgaline uğrayıp bir süre Latinler tarafından kontrol edilmiştir.

Bizans'ın geri almayı başardığı şehir, 1357- 1358 yılları arasında Osmanlılar'ın batıya ilerleyişi sırasında şehzade Süleyman Paşa tarafından ele geçirilmiş ve I. Murat zamanında çevresindeki kasabalar da kontrol altına alınmış; böylece Osmanlı'nın Rumeli'deki ilk eyaleti Çirmen'e bağlı bir kaza merkezi olan Rodosçuk'la birlikte Banados ve İnepazarı (İnecik) kasabaları da Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır **(Ateş, a.g.e).** Osmanlı öncesi bir köy yerleşimi olan **İnecik** Çirmen Sancak Beyi Umur Bey tarafından bir pazar yeri olarak **–İnepazarı-** tayin edilince imar edilerek kasabaya dönüştürülmüştür. Bizans döneminde **Panion**, **Banados** (bugün Barbaros olarak bilinir) yerli halkı Rumlar olmak üzere, Anadolu'dan göçlerle birlikte zamanla nüfusu artan bir kasabaya dönüşmüştür.

Harita 0-11: Birinci harita Antik Trakya haritası'nı gösterirken ikincisinde, Kuzey Marmara Limanları ölçek büyütülerek gösterilmiştir. Güneybatıdan itibaren, **Bisanthe** (Tekirdağ) Colpos Samior (Samoslular Koyu)- Portea Rhedestus (Rodosto Limanı), **Ganus** (Ganos şehri) **Perinthus** (Marmaraereğlisi)- Portea Heraklia (Heraklia limanı), **Selymbria** (Silivri), Coenephurium, Melantias, **Byzantium**-Megara (İstanbul).

Kaynak: Weigel, 1720

Rodosçuk II. Mehmet'in padişahlığına tanıklık eden 15. yy'da hanlar, imarethaneler ve camilerle büyürken, iskân politikasının bir sonucu olarak Anadolu'dan getirilen nüfusla kalabalıklaşmıştır. Bu dönemde şehrin sakinleri Bizans Dönemi'nin yerli halkı Rumlar, Türkler ve sayıca fazla olmayan Yahudiler'dir. Doğu Akdeniz'den ve İzmir Limanı üzerinden İstanbul'a ve Balkanlar'dan İstanbul'a taşınacak malların yahut Anadolu'dan Bursa üzerinden Akdeniz ticaretine veya tersi yönde dâhil edilecek ürünlerin transferini sağlayan bir liman şehri olan Rodosçuk'un 15. ve 16. yüzyıllarda parlayan yıldızı kenti yerleşmek için cazip hale getirirken, Osmanlı topraklarında meydana gelen sosyal sorunlar ve ayaklanmalar kent nüfusunun artmasına yol açmıştır. 1610 ile 1635'li yıllar arasında Anadolu'da yaşanan Celali Ayaklanmalar nedeniyle kendini daha güvende hissetmek isteyen halk için Rodosçuk güvenli bir liman olarak görülmüştür. Bu dönemde Anadolu'dan Ermeni ve Karamanlı Rum nüfusun Rodosçuk kazasına doğru göçüyle birlikte şehrin nüfusu artmıştır. Döneme tanıklık eden diğerlerine göre daha büyük eser Mimar Sinan tarafından Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Rüstem Paşa'nın arzusu ile yaptırılan Rüstem Paşa Camii ve külliyesidir **(a.g.e)**

Fotoğraf 0-11: Rüstempaşa Camisi Süleymanpaşa ilçesindedir ve Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir.

Rodosçuk İstanbul'a ulaştırılacak başta ziraat ve hayvancılık ürünlerinin taşınmasında önemli bir aktarma noktası olmanın dışında, başkentin tahıl ihtiyacını karşılayan önemli bir tedarik merkezidir. Çeşitli dönemlerde İstanbul'un tahıl tedariğinin sekteye uğramaması ve tahılın başka ülkelere satılmasını engellemek maksadıyla katı uygulamalara başvurulmuştur. Rodosçuk, topraklarında yetiştirilen başta buğday ve diğer tahılların yanı sıra bağcılık ile de ön sıralarda yer almaktadır. 15. ve 16. yüzyılda Tekirdağ Rodosçuk Limanı'nı İstanbul'un iaşesinin sağlanması perspektifinde araştıran Faroqhi, bahsi geçen yüzyıllarda Rodosçuk Limanı'nın büyük ölçüde İstanbul'un ihtiyaçlarını karşılamak için çalıştığını söylemektedir:

Trakya'nın buğdayı, Samakov'da üretilen demir, Filibe pirinci ve Tekirdağ'da keçi yağından üretilen mum ile bezir yağları Rodosçuk Limanı'ndan İstanbul'a ulaştırılmaktaydı. İstanbul, o dönem kasaba hüviyetindeki bu limanda buğday ticaretini kontrol edebildiği için bu piyasanın gelişimine izin vermiştir.

Fotoğraf 0-12: Müzeye dönüştürülen Rakoczi Evi Süleymanpaşa ilçesinde yer alır.

Kaynak: aa.com

Kasabada zamanla Edirne'ye yasal ya da gayri kanuni yollardan Akdeniz meyveleri ile Güney Asya baharatlarının taşınmasında ve Bursa'ya kaçak yollardan demir satılması ile geçinen tüccarlar söz konusu olmuştur. Kasabadan devletin izni olmaksızın kaçak yollardan Venedik ve Dubrovnik'e hububat, yün ve deri satışının da söz konusu olmuştur. Bu yüzyıllarda tarımsal faaliyetlerin yaygın olarak yapıldığı Tekirdağ, konumu nedeniyle deniz taşımacılığı açısından da önemli ticari gelirlere sahip olmuştur **(Faroqhi, 1979).** Müslüman ve Hıristiyan ahaliye ait bağların

çokluğu ve güzelliği 18. yy'da kente misafir olan Macar Yazar Kelemen Mikens tarafından övgüyle anlatılmıştır.

Osmanlı'da Rodosçuk başta tahıl üretimi olmak üzere, bağcılık ve hayvancılığın katma değerinin yüksek olduğu şehir limanı ile bir aktarım ve depolama merkezi niteliği göstermektedir **(Ateş, a.g.e: 361).**

1357 yılında Osmanlı yönetimine geçen, başlarda Rodosto veya Rodosçuk olarak bilinen şehir zamanla **Tekfurdağı** olarak anılmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Klasik Dönemi'nde Tekfurdağı Çirmen Livası'na; Çorlu ve Hayrabolu ise Vize Livasi'na bağlıdır. Tekfurdağı Osmanlı Devleti'nin ilk nüfus sayımı olan 1831 sayımında ise Silistre eyaletinde gösterilmiştir. 1867 yılında düzenlenen nizamnamede Edirne Merkez, Gelibolu, Filibe ve İslimiye sancağı ile birlikte Tekfurdağı Edirne vilayetinin beşinci sancağıdır **(Şişman, Özyavuz, 2014: 204).**

Osmanlı Devleti'nin 1870 ile 1902 yılları arasında Edirne Vilayeti ile salnamelerinin Tekfurdağ Sancağı'na dair anlatımlarında şehre adını veren dağ silsilesi ilin güneybatısında yer alan bugünkü adıyla Tekirdağ'dır (Yunanca adıyla Ganos Dağı) **(Ekin, Kanal, 2014: 110)**. Darkot şehrin **Tekfurdağı** ile anılıyor olmasını, mevcut iddialardan yola çıkarak, Bizanslı yöneticilere yöre halkının Ermenice Takavor (kral) olarak hitap etmesi ve bu ismin Türkçe'ye Tekfur olarak geçmesi ile açıklamaktadır. Araştırmacı iddiasını Evliya Çelebi'nin aktarımlarında ilde tekfurlara ait çok sayıda bağlık alan olduğu bilgisinden hareketle desteklemektedir **(Darkot, 1979: 133*).*** 1886- 1887 yılları arasını kapsayan salnamede Tekfurdağ sancağında 8.923 hanede 40.761 Müslüman; 7.525 hanede 38.434 Rum; 2.026 hanede 10.917 Ermeni; 99 hanede 599 Katolik; 713 hanede 3.617 Bulgar; 28 hanede 174 Protestan; 215 hanede 1.625 Yahudi ve 70 hanede 436 Kıpti ve iki hanede 12 ecnebinin ve toplamda 96.575 kişinin yaşadığı ifade edilmiştir. **(Ateş, a.g.e: 362).**

Fotoğraf 0-13: 20. yy'ın başlarında Rodosto (Tekirdağ şehri).

Kaynak: anonim

1902 yılında 113.704 kişiye ulaşan Tekfurdağı sancağında Merkez kaza, Çorlu, Hayrabolu ve Malkara olmak üzere dört kaza, 12 nahiye ve 261 köy mevcuttur. Sancağın merkezi olarak geçen Tekfurdağı kasabasında 1892 yılı salnamesine göre 42 mahalle, 5 nahiye ve 23 köy bulunmaktadır; Ereğli, Naib, İnecik, Ortaca ve Işıklar kaza merkezine bağlı nahiyelerdir; merkezde 14.000 Müslüman, 19.000 Rum, 9.000'e yakın Ermeni ve geri kalanı Yahudi olmak üzere 41.827 kişi yaşamaktadır. Merkez kazada yüzyılın başında dokuz cami, bir gümrük, on iki tekke, beş Rum, üç Ermeni, birer Katolik, Protestan ve Latin kiliseleri, bir havra, bir telgrafhane, jandarma ve askeri karantina daireleri bulunmaktadır. Bunlara ek olarak bir idadi, bir kız rüşdiyesi, 4114 hane ev, 78 çeşme, 49 han, 981 dükkân, 278 mağaza ve 47 fırın vardır. Ayrıca kazada gıda ihtiyacını karşılamak için beş un

fabrikası ile sekiz yel değirmeni mevcuttur. Demiryolunun yapımıyla birlikte merkez kazadan 4,5 ve Muratlı'ya 3,5 saatte ulaşılmaktadır **(Ekin, Kanal, a.g.e: 111)**.

1890- 1912'li yıllarda İdaremeclisi tarafından yönetilen Tekfurdağı Sancağı'nda Tanzimat etkisi ile oluşan demokratik yapı hissedilmektedir. Meclis mutasarrıf, mutasarrıf muavini, naip, müftü, tahrirat müdürü, Rum Metropoliti, Ermeni Murahhası ve azalardan oluşmaktadır **(a.g.e).**

Osmanlı Devleti'nin savaşlar nedeniyle zor günler geçirdiği 19. yy'ın ilk ve ikinci yarısında kent iki defa Rus İşgali'ne uğramış ve bu dönemde Müslüman nüfus güvenlik nedeniyle şehri terk edince dikkate değer bir azalma söz konusu olmuştur. Şehrin yeniden Osmanlı kontrolüne geçmesinden bir süre sonra inşaatına başlanan Rumeli Demiryolu tamamlandığında Tekirdağ Limanı'ndan İstanbul'a yapılan sefer sayıları azalmıştır. 20. yüzyıl başları Tekirdağ için Balkan Savaşları'nın olumsuz hatıralarının yaşandığı yıllar olmuş nitekim 1912 yılında Bulgaristan askerleri kenti işgal etmiş ancak sekiz ay sonra terk etmişlerdir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında hareketli günler yaşayan Tekirdağ Limanı, Mondros Ateşkesi akabinde işgal edilmiş Sevr Anlaşması öncesi Yunanistan işgaline uğramış ancak Mudanya Ateşkesi sonrası terk edilerek teslim edilmiştir.

Fotoğraf 0-14: Tekirdağ 1920 ve 1922 yılları arasında Yunanistan askerleri tarafından işgal edilmiştir.

Kaynak: anonim

13 Kasım 1922 yılında sona eren işgali anımsamak amacıyla her yıl 13 Kasım günü Kurtuluş Günü olarak kutlanmaktadır. Yunanistan askerlerinin çekilmesi sürecinde ilin Rum ve Ermeni sakinleri de yaşadıkları yerleri terk etmeye başlamıştır. Lozan Anlaşması sonrasında Yunanistan ile imza edilen nüfus değişimine bağlı olarak Yunanistan'dan göç eden Türk nüfus, Tekirdağlı Rum ve Ermeni nüfusun bıraktıkları mekânlara yerleştirilmiştir **(Ateş, 2011: 362)**

Fotoğraf 0-15: 20. yy başlarında Atatürk'ün Harf İnkılâbı'nı gerçekleştirdiği Tekirdağ Vilayet Evi.

Kaynak: anonim

20. yüzyılın başlarında yaşanan Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'ndan etkilenen Tekirdağ Kurtuluş Savaşı yıllarında 20 Ocak 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile il ilan olarak tayin edilse de il merkezi olması 15 Ekim 1923 yılını bulacaktır. Mustafa Kemal Harf Devrimi'ni gerçekleştirdiğinde yazı derslerinden birini Tekirdağ'da vermiştir (23 Ağustos 1928), bu güne atıfla 23 Ağustos günü Tekirdağ'da Harf İnkılâbı Yıldönümü olarak kutlanmaktadır.

3.1.1. Yerleşmelerin Dağılışı Üzerinde Etkili Coğrafi Koşullar

Tekirdağ'da mağaralar gibi doğal barınak niteliğinde olmayan ve su kenarında kurulan köylere dair arkeolojik kazılar şehrin yerleşme tarihini Neolitik Dönem'e tarihlendirmiştir. Prehistorik çağdan günümüze yerleşmelerin devam ettiği ilde bu durum, doğal ve beşeri koşulların işbirliği sonucu gerçekleşmiştir.

Şehrin kuzeyde Karadeniz ve güneyde Marmara'ya olan komşuluğu, deniz etkisinin ılımanlaştırıcı etkisi ile yerleşmeyi kolaylaştırıcı bir aktördür. Kuzeyde Karadeniz boyunca uzanan dağ sıraları çok yüksek olmamakla birlikte, kuzeyden gelen soğuk rüzgârlara karşı nispeten korunaklı bir ortam sağlamıştır. Kuzeydeki dağ sıralarının Ergene Havzası'na bakan yamaçlarındaki eğimli yüzeyleri aşındıran dere ve çaylar, taşıdıkları alüvyonları Ergene düzlüğünde biriktirerek, verimli bir tarım alanı oluşturmuştur. Şehrin Marmara Denizi boyunca Gelibolu'ya yaklaşan kesiminde kıyı gerisinde faylarla yükselen dağ sıraları deniz ikliminin iç kesimlere ulaşmasını engellerken kıyıda Akdeniz'e özgü karakteristik bir flora ve kıyı gerisinde yarı nemli ormanların oluşumuna yol açmıştır. Kuzey ve güneydeki yükseltilerden bir eşik gibi Ergene'ye toplanan sular taşıdıkları alüyonlarla sahayı zenginleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Meriç Irmağı'na katılıncaya kadar çok sayıda irili ufaklı yerleşmeye hayat vermiştir. Güneyde kıyı gerisinde uzanan Koru ve Ganos Dağlarının sağladığı korunaklılık sayesinde Ortaçağ'ın bitimine kadar varlığını sürdüren Ganos gibi kale şehirler var olabilmiştir.

Güneyde ve kuzeyde dağlar tarafından kesilen deniz ikliminin bir sonucu olarak iç kesimlerde karasallık varlığını hissettirmiş bu sahadaki verimli topraklarda iklime uygun olarak tarımı yapılan tahıllar ve hayvancılık faaliyetleri, şehre tüm çağlar boyunca karakter kazandırmıştır. İklim, yer şekilleri, su kaynakları ve toprak elverişliliğinin yanı sıra Tekirdağ çağlar boyunca Avrupa'dan Anadolu'ya geçiş sırasında konaklanılan bir uğrak şehri, Akdeniz ve Karadeniz limanları için İstanbul ve Anadolu ve Balkanlara bir transfer limanı niteliğindedir. Roma İmparatorluğu

döneminde şehirde garnizonlar mevcutken, Bizans İmparatorluğu sırasında İstanbul'a ulaşmadan evvel geçilmesi gereken kale şehirleri mevcuttur. Osmanlı İmparatorluğu'nun başkenti İstanbul'un hinterlandında kalan Tekirdağ, başkentteki gelişmelerden doğrudan etkilenmiş, Osmanlı iktidarının güçlü dönemlerinde mimari açıdan bayındır hale gelirken, yine başkente yakınlığı nedeniyle savaş zamanlarında da işgale açık hale gelmiştir.

3.1.2. İlde Cumhuriyet Tarihinde Gerçekleşen Yerleşmelerin Evrimi

1923 Yılından 2019 Yılına İlçe Sayısında ve Definasyonunda Meydana Gelen Değişimler

Tekirdağ 15 Ekim 1923 yılında il olarak ilan edilmiştir. O tarihten günümüze yerleşmeler ve nüfusları hakkında bilgi edinebildiğimiz genel sayım yıllarından yola çıkarak Tekirdağ ilinin ilçeleri ve yerleşme sayıları hakkında bilgi edinebilmek mümkündür.

1927 yılı genel sayımından evvel valiliklere gönderilen bilgilendirmede, zamana uygun ifadeyle, 'meskûn mevakiin' yani şehir, kasaba ve köylerin listeleri hazırlanmıştır. 1927 yılı nüfus sayımında Türk Avrupası'nın vilayeti olarak geçen, 5.950 km² alanlı Tekirdağ ilindeki mevcut yerleşim (mevaki) sayısı 298'dir. İlde 1927 yılında hane sayısı 32.944 olup, bu sayının 26.685'i yerleşme amaçlı inşa edilmiş, 798'i yerleşmeye uygun olmayan fakat yerleşilen ve 5.461'i ise niteliği belirtilmemiş diğer yerleşimler türlerinden oluşmaktadır. 1927 yılı sayımı için şehirde 172 ve kırsal alanlarda 396 olmak üzere toplamda 568 sayım mıntıkası belirlenmiştir.

1935 sayımında nüfusu 193.537 olan ilde Tekirdağ merkez ilçe olmak üzere, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Saray ve Şarköy ile birlikte toplam ilçe sayısı altıdır. 5950 km² olarak ölçülen il yüzölçümünün ilçelere dağılımı şöyledir: 1270 km² ile

Tekirdağ en geniş yüzölçümüne sahip ilçedir, 1185 km² ile Saray, 1100 km² ile Çorlu, 1015 km² ile Malkara, 815 km² ile Hayrabolu ve 565km² ile Şarköy Tekirdağ'ın il vasfını kazanmasından sonra ilçe olarak tayin edilen yerleşimlerdir. İlin artan nüfusuna ve büyükşehir yasasına tabi olmasına bağlı olarak ilçe sayısı giderek artmıştır:1955 sayımına kadar ilçe sayısı altı olan ile 1960 yılı sayımında dâhil edilen Çerkezköy ve Muratlı'nın da katılımıyla ilçe sayısı sekize yükselir. 1990 yılında nüfusu sayılan ilçeler arasından Marmara Ereğlisi de yer almıştır.

Fotoğraf 0-16: 20.yy başında Tekirdağ Merkez'den bir görünüm.

Kaynak: Anonim

6 Aralık 2012 tarihinde yayınlanan 28489 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olmuştur. 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel seçimlerden sonra ilde büyükşehir belediyesi hizmet vermeye başlamıştır. 6360 sayılı yasaya göre ilde Tekirdağ Belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, merkez ilçe sınırları içinde kalan köyler ile belde belediyelerinden Süleymanpaşa

ilçesi kurulmuş ve köyler mahalle olarak kabul edilmiştir. Yasayla Kapaklı Belediyesi merkezi oluşturmak üzere Kapaklı ilçesi ve belediyesi oluşturulmuştur. Aynı yasayla geçmişte bir belde belediyesi olan Marmaracık merkez olmak üzere Çorlu Belediyesi'nin mahalle, köy ve belde belediyelerinden Ergene ilçesi ve Belediyesi kurulmuştur. Böylece 9 olan ilçe sayısı 11'e yükseltilmiş ve il özel idaresi kaldırılmıştır.

1980'den Sonra Belediye Statüsüne Yükseltilen Yerleşme Sayısındaki Artışlar ve Sonuçları

Kırsal alanlarda artan nüfusa karşı tarım alanlarının yetersizliği ve makineleşmeyle hızlanan iç göçlerle kalabalıklaşan İstanbul'da 1980'li yıllar, şehirleşmenin yol açtığı alan yetersizliği ve artan kaynak talebi nedeniyle, şehrin desantralizasyonuna karar verilen yıllar olmuştur. Bu motivasyonla şehir alanı, doğu ve batı yönüne doğru genişleyerek Tekirdağ ve İzmit'e yaklaşmıştır.

Tekirdağ'da 1980 yılından sonra meydana gelen değişimleri sanayileşme, nüfus hareketleri ve arazi kullanımı üçgeninde ele alan Sönmez **(Sönmez, 2016: 137-149)** yaşanan süreci şöyle değerlendirir: Tekirdağ'da sanayi faaliyetlerine bağlı nüfus yoğunlaşması ve yapılaşma 1972 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın ilde bir Organize Sanayi Bölgesi (OSB) kurma düşüncesi ile başlar. Günün koşullarında Tekirdağ, İstanbul'un sanayi yükünün hafifletilmesi için uygun şartlara sahip olarak görülmüştür: Her şeyden önce İstanbul'a yakın olduğu için kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Tarım arazileri üzerinde işletme kurmak için gerekli izinlerin kolaylıkla alınması, yer altı suyunun çok kolay temin edilebilmesi, çevre yatırımlarına gerek duyulmadan imalata geçilmesi işletim maliyetlerini oldukça düşürmektedir.

Birçoğu sonradan belediyelik olan köyler, artan yatırımlar ve arazi rantına büyük umutlar bağladıkları için, bölgesel planlama konusunda gerekli koordinasyon

sağlanmadan ve çevre koşullarını göz ardı ederek, tarım arazilerinin imara açılmasına onay vermiştir. Artan nüfusla sahada yeni yerel yönetim birimleri oluşurken, her yeni yönetim arazi kullanımına dair bu plansızlığı tekrar etmiştir.

1935 yılı sayımında ilde Tekirdağ Merkez, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Saray ve Şarköy olmak üzere ilçe belediye sayısı altıdır. Doğumlar ve sanayi faaliyetlerine bağlı artan nüfusla bu belediyelere, 1958 yılında Marmaraereğlisi ve Çerkezköy ilçe belediyesi; 1961 yılında Çerkezmüsellim; 1969 yılında Hoşköy; 1971 yılında Karacakılavuz; 1972 yılında Kozyörük ve Sağlamtaş, 1974 yılında Velimeşe belde belediyeleri katılmıştır. 1935 yılından 1975 yılına kadarki süre içerisinde ilin toplam belediye sayısı 15'tir. Sayıları zamanla artan tesislerin alanını genişlettikleri ve yerleşim alanının gelişmesine bağlı olarak şehirlerin de giderek saçaklandığı 1980 ile 2010 yılları arasında yeni kurulanlarla birlikte belediye sayısı 17'ye ulaşmıştır.

Sönmez belediyelerin kurulduğu yılları onar yıllar olmak üzere iki periyod halinde değerlendiririr. 1980 ile 1990 arasındaki ilk on yılda nüfusu 2.000'i aşarak belediye ilan edilen yerleşmeler oluşur. Bunlar arasında; Kapaklı (1986), Balabancık (1987), Yeniçiftlik (1987), Banarlı (1987), Barbaros (1987), Beyazköy (1989), Büyükyoncalı (1989) yer almaktadır.

İkinci 10 yılda bahsi geçen beldelerin nüfusu artarken, Kızılpınar (1990), Veliköy (1992), Ulaş (1993), Kumbağ (1994), Şalgamlı (1994), Karaağaç (1999), Yenice (1999), Marmaracık (1999), Misinli (1999), Sultanköy (1999) belediyeleri gibi yeni belediyeler kurulacaktır. Sadece 1999 yılında beş yerleşme belediye ilan edilmiştir. 1980 sonrasında belediye vasfı kazanan bu on yedi yerleşimden Saray-Çerkezköy- Çorlu- Lüleburgaz arasında kalarak gelişenler, sanayi ve ulaşım fonksiyonunun etkili olduğu yerleşmelerdir. Belediye ilan edilmeleri, bu sahalarda artması beklenen nüfusa yerleşme yeri sağlayacak imarlı araziye olan ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulmasının ardından

E5 karayolu çevresinde temeli atılan işletmeler ve bu işletmelerde çalışacak işgücünün yerleşme beklentileri belediyelerin temel motivasyonlarını oluşturmuştur.

İstanbul ve Tekirdağ'da artan nüfusun yazlık ihtiyacını karşılamaya yönelik sayıları giderek artan ikinci konutlar bir süre sonra mevsimlik özelliğini kaybederek süreklilik kazanmış, Marmaraereğlisi, Yeniçiftlik, Yenice, Barbaros ve Kumbağ gibi yerleşmelerin belediyeye dönüşmelerine ve dolayısıyla imar izinli alanların gelişmesine neden olmuştur.

Sanayi ve ulaşım odaklı büyüyerek belediye niteliği kazanan yerel yönetimler, imar planları için geleceğe dair kapasitelerinin üzerinde beklenti nüfusları beyan ederek hektarlarca arazinin imara açılmasını sağlamıştır. Mevcut imar planları il nüfusunun 2020 yılında 2.900.000 kişiye ve nüfus artışına bağlı yapılaşma alanlarının 58.000 ha'ya ulaşacağını öngörmüştür. Oysa 2019 ADNKS değeri 1.055.412 olarak gerçekleşirken, 2010 yılında, planlanmış sanayi alanları ise 9.000 ha'ya ancak ulaşabilmiştir. Gerçekliği oldukça aşan beklenti nüfusları nedeniyle önemli ulaşım yolları çevresindeki mutlak koruma arazileri kontrolsüzce imara açılmıştır. Üst ölçek planlardan bağımsız olarak imar izinleri yerel yönetimlerin inisiyatifleri ile gerçekleşmiştir.

Tekirdağ'da 2004 ile 2009 yılları arasındaki beş yıl süresince imar planlı alanların değişimine dikkat çeken Sönmez, 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Raporu (ÇDP) ve 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planlardan hareketle her iki yıl arasında arazi kullanımıda meydana gelen değişime dair aşağıdaki verileri derlemiştir.

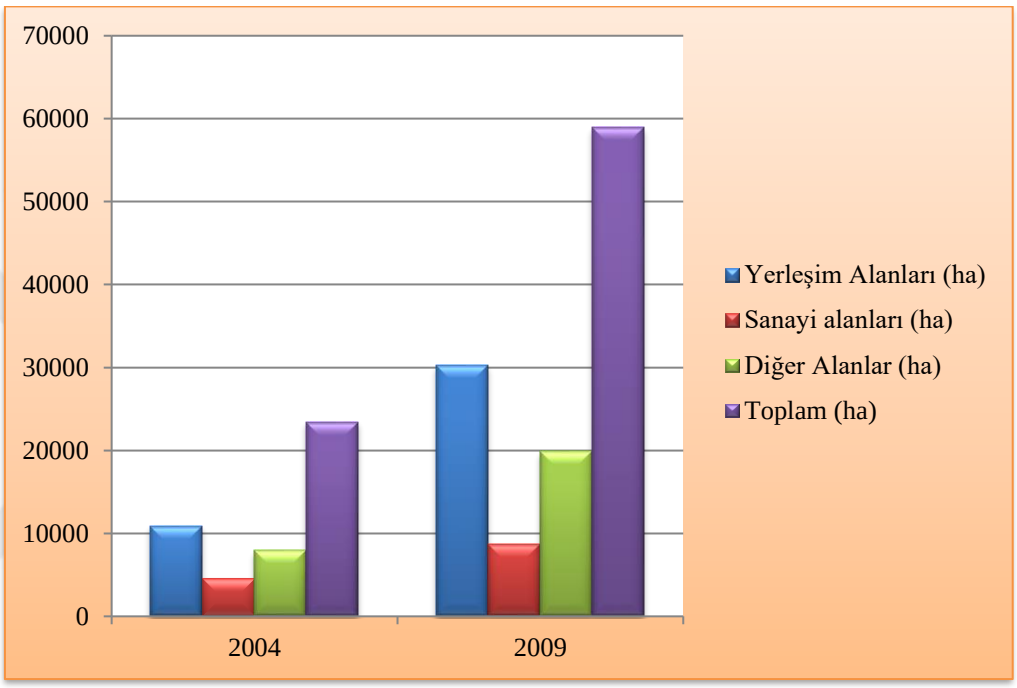
Tablo 0-19: 2004 ve 2009 yılları arasında Tekirdağ'da toplam imar planlı sahaların yüzölçümü.

Yıllara göre imar planlı alanlar (ha)	Yerleşime ayrılan alanlar (ha)	Sanayiye ayrılan alanlar (ha)	Diğer alanlar (ha)	Toplam (ha)
2004 Yılı	10.893	4.586	7.946	23.425
2009 Yılı	30.238	8.750	19.923	58.911
Fark (ha)	**19.345**	**4.164**	**11.977**	**35.486**

Kaynak: Sönmez, 2016:145

İmar planlı alanların karşılaştırıldığı 2004 ve 2009 yılları arasındaki beş yıllık sürede 19.345 ha alan daha fazla yerleşmeye; 4.164 ha alan sanayi için gerekli kullanımlara; diğer kullanım alanları ile birlikte toplamda 35.486 ha arazi imara açılmıştır. İmara açılan arazilerin ilçelere göre dağılımı konusunda yazarın farklı yıllardan derlediği nazım imar planları verilerine göre imara açılan tarım topraklarının %28'i Çerkezköy, %27'si Saray, %23'ü Çorlu ve %17'si Merkez ilçenin tarım topraklarıdır.

Şekil 0-13: 2004 ve 2009 yılları arasında Tekirdağ'da toplam imar planlı sahaların alansal değişimi.

Kaynak: Sönmez, 2016:145

Bu kompozisyonun en düşündürücü tarafı mutlak tarım arazisi ve imara açılamayacak sahaların toplamda yer almasıdır. Gerek 1989 tarihinde yayınlanan 'Tarım Topraklarının Tarım Dışı Kullanımına Dair Yönetmelik' ve gerekse 2005 yılında yayınlanan '5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu' tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarına çok net sınırlamalar getirmiş olsa dahi, yerel yönetimlerin İl Tarım Müdürlükleri'ne danışmaksızın verdikleri onaylarla 8.177 ha arazi yerleşmeye açılmıştır. Tarım vasfına sahip olup sanayi amaçlı kullanımlar nedeniyle imara açılan arazilerin daha çok Çerkezköy ilçesinde; yerleşim amaçlı imar izni alan arazilerin büyük oranda Çorlu, Saray ve Merkez ilçede (bugün Süleymanpaşa) yer aldığı anlaşılmıştır.

Yerel yönetimlerin bölgesel olmayan ve üst ölçek planlardan bağımsız olarak hazırladıkları imar planlarına kaynaklık eden nüfus artışlarına dair projeksiyonlar mevcut değerlere oldukça uzak ve abartılmış değerlerdir. 2020 hedef yılı dikkate alınarak 2004 yılında onaylanan Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı'nda Tekirdağ nüfusu 1.704.959 kişidir. 2009 yılında İstanbul Metropoliten Planlama Merkezi tarafından hazırlanan, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın onayladığı 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Çevre Düzeni Planı'nda 2023 hedef yılında Tekirdağ'ın nüfusunun 1.683.200 kişi olacağı öngörülmüştür. Sönmez tarafından derlenen Tekirdağ'a bağlı yerleşmelerin 2020 yılı dikkate alınarak hazırlanan nazım imar planlarında Tekirdağ nüfusu 2.969.737 kişi olarak öngörülmüştür, oysa Tekirdağ'ın 2020 yılı ADNKS'ye göre nüfusu 1.081.065 kişi olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2021). Mevcut imar planlarında, 2020 yılına ait öngörü nüfusları toplamının 3 milyon gibi gerçek dışı gibi bir değere ulaşmasının olanaksızlığı, yerel yönetimlerin planlama süreçlerinde kendi gündemlerine öncelik verdiklerini düşündürmektedir.

İstanbul'da sanayi yatırımları için ihtiyaç duyulan arazinin konut lehine azalması ve rant değerinin yükselmesi sonucu, fabrikaların arazi taleplerinin karşılanması maksadıyla 1980'li yıllarda Çerkezköy, Çorlu ve Lüleburgaz aksında gelişen sanayileşme, nüfusu ve belediye sayısını artmış; geçmişte köy olan yerel yönetimler bağımsız olarak hazırladıkları planlarda nüfus artışını gerçekdışı değerlerde tutarak, koruma alanlarının sanayi ve yerleşme amacıyla heba edilmesine neden olmuştur. Bu durum, geçmişten beridir tarımsal potansiyeli ve kimliği ile tanınan ilde tarım topraklarının sürdürülebilir kullanımına zarar vermiştir.

3.1.3. Yerleşme Türleri

3.1.3.1. Kırsal Yerleşmeler

3.1.3.1.1. 2000 Yılı Genel Sayım Sonuçlarına Göre Kırsal Yerleşme Sayıları ve Dağılışları

Türkiye'de 1927 yılında yapılan ilk genel sayımdan 1985 yılı sayımına kadar, şehirlerde yaşayanların oranı, kırsal alanda yaşayanlardan az olmakla birlikte, şehir sayısı da azdır. 1935 yılı genel sayımında Tekirdağ'da il nüfusunun %25,1'inin şehirlerde ve %74,9'unun kırsal alanlarda yaşadığı anlaşılmıştır. 2012 yılında kabul edilen Büyükşehir Kanunu ile gerçekleşen statü değişimine kadar Tekirdağ'da belde ve köyler kırsal yerleşme olarak kabul edilirken; 2012'den sonra vasıf değiştirerek mahalle kategorisine dâhil edilmiştir. 2000 yılında yapılan son genel sayıma göre Tekirdağ'da belde ve köylerin sayısı 282'dir **(DİE,2000).**

2000 yılında Tekirdağ Merkez ilçede 142.105, bucak ve köylerde ise 34.914 kişi yaşamaktadır. Merkez ilçeye bağlı Merkez, Banarlı, Barbaros ve İnecik bucakları olmak üzere bucak sayısı dörttür. Merkez ilçeye bağlı Karacakılavuz 1971'de, Banarlı ve Barbaros 1987'de ve Kumbağ 1994 yılında belediye vasfı kazanmıştır. Belediye teşkilatı olmayan yerleşme sayısı 52'dir. Bu yerleşimlerin çoğu 0- 500 nüfus aralığında olmakla birlikte nüfusu 2.000'in üzerinde olan Ferhadanlı'nın (4.082) köy statüsü devam etmiştir.

Tablo 0-20: 2000 yılında Tekirdağ Merkez İlçeye bağlı sayımı yapılan bucak ve köyler.

Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu
0 Merkez Bucağı	4.088	009 Kaşıkçı	777	004 Dedecik	390
001 Gazioğlu	635	010 Kazandere	321	005 Evciler	131
002 Gündüzlü	136	011 Ortaca	654	006 Ferhadanlı	4.082
003 Hüsünlü	428	012 Osmanlı	524	007 Generli	221
004 Karaevli	378	**2 Barbaros bucağı**	9.165	008 Güvençli	110
005 Kayı	316	000 Barbaros (BM) (B)	4.387	009 Karaçalı	89
006 Kılavuzlu	303	001 Aşağıkılıçlı	59	010 Karansıllı	113
007 Köseilyas	504	002 Avşar	32	011 Kınıklar	163
008 Nusratlı	310	003 Çanakçı	165	012 Mahramlı	192
009 Seymenli	231	004 Işıklar	477	013 Nusratfakı	178
010 Yağcı	847	005 Karahisarlı	202	014 Oğuzlu	148
1 Banarlı bucağı	10.573	006 Kumbağ (B)	2.635	015 Ormanlı	282
000 Banarlı (BM*) B**	2.543	007 Naipköy	804	016 Oruçbeyli	144
001 Ahmedikli	171	008 Yayabaşı	75	017 Otmanlı	137
002 Bıyıkali	1.122	009 Yazır	198	018 Selçuk	627
003 Demirli	198	010 Yeniköy	131	019 Semetli	410
004 Doğruk	247	**3 İnecik bucağı**	11.088	020 Taşumurca.	107
005 Hacıköy	289	000 İnecik (BM)	2.125	021 Tatarlı	137
006 Karabezirgan	207	001 Ahmetçe	88	022 Yenice	451
007 Karacakılavuz (B)	3.410	002 Akçahalil	219	023 Yukarıkılıçlı	333
008 Karahalil	110	003 Araphacı	117	024 Yuva	94

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili verilerinden yararlanarak hazırlanmıştır.

* BM: Bucak Merkezi
** B: Belediye

2000 yılı genel sayımında Çerkezköy ilçe merkezinde 41.638, bucak ve köylerde ise 41.047 kişi yaşamaktadır. 1980'li yıllarda inşa edilen Tekirdağ'ın ilk organize sanayi bölgesi Çerkezköy OSB'den çevreye taşan işletmeler ve bu işletmelerde istihdam edilen nüfusun ikamet ettiği ve geçmişte köy statüsündeki Kapaklı (1986), Karaağaç 1999, Kızılpınar (1990) ve Veliköy'ün (1992) belediye olmasına karar verilmiş; 2012 yılında Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesi ile Kapaklı ilçe merkezi olmuştur.

Tablo 0-21: 2000 yılında Çerkezköy ilçesi Merkez bucağa (0) bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler.

Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu
001 Bahçeağıl	783	004 Karlı	629	007 Uzunhacı	660
002 Kapaklı (B)	19.160	005 Kızılpınar (B)	7.716	008 Veliköy (B)	3.387
003 Karaağaç (B)	6.202	006 Pınarca	1.177	009 Yenikağıl	1.333

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

Fotoğraf 0-17: Çerkezköy- Çorlu Yolu üzerinde nüfus artışıyla belediyelik olan Kızılpınar, Büyükşehir yasası ile birlikte Çerkezköy'ün mahallesi durumundadır.

Tablo 0-22: 2000 yılında Çorlu ilçesi Merkez (0) bucağa bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler.

Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu
001 Ahimehmet	860	009 Marmaracık (B)	2.796	017 Türkgücü	1.313
002 Bakırca	797	010 Misinli (B)	2.639	018 Ulaş (B)	5.466
003 Deregündüzlü	87	011 Örenler	1.295	019 Vakıflar	2.389
004 Esenler	983	012 Paşaköy	248	020 Velimeşe (B)	5.002
005 İğneler	564	013 Pınarbaşı	1.209	021 Yenice (B)	3.354
006 Karamehmet	1.377	014 Sarılar	578	022 Yulaflı	766
007 Kırkgöz	1.576	015 Seymen	3.713		
008 Maksutlu	51	016 Şehbaz	445		

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

2000 yılı genel sayımı sonucuna göre, Çorlu ilçe merkezinde 141.525, bucak ve köylerde 37.508 kişi olmak üzere toplam 179.033 kişi yaşamaktadır. İlçe merkezine bağlı 22 yerleşmeden Marmaracık 1999 yılında belediye ilan edilmiş ve 2012 yılından sonra kurulan Ergene ilçesinin merkezi olmuştur. Velimeşe (1974), Ulaş (1993), Misinli (1999), Yenice (1999) artan nüfusları ile belediye ilan edilen ve Çerkezköy, Çorlu, Lüleburgaz sanayi ve ulaşım aksında yer alan köylerdir. Artan nüfusla birlikte köy vasfını yitirmiş ve belediye statüsüne yükseltilmişlerdir. Nüfusu 2.000'den fazla olmasına rağmen Seymen ve Vakıflar yerleşmelerinin köy vasfını koruduğu dikkati çekmektedir. 2000 yılı genel sayımında Hayrabolu ilçe mekezinde 18.812; bağlı belediye ve köylerinde ise 21.318 olmak üzere toplam, 40.130 kişi yaşamaktadır. Hayrabolu'ya bağlı Çerkezmüsellim 1961 yılında Şalgamlı ise 1994 yılında belediye statüsü kazanmıştır.

Tablo 0-23: 2000 yılında Hayrabolu ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler.

Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus
0 Merkez		**1 Dambaslar bucağı**		003 Delibedir	356
001 Aydınlar	601	000 Dambaslar (BM)	498	004 Emiryakup	458
002 Buzağcı	261	001 Avluobası	234	005 Hacılı	121
003Çerkezmüsellim(B)	3.054	002 Bayramşah	161	006 Hasköy	412
004 Çıkrıkçı	449	003 Büyükkarakarlı	744	007 İsmailli	124
005 Danişment	502	004 Çeneköy	593	008 Karababa	300
006 Duğcalı	145	003 Büyükkarakarlı	744	009 Kurtdere	246
007 Faraşköy	314	005 Fahrioğlu	117	010 Kutlugün	402
008 Hedeyli	456	006 Kandamış	297	011 Örenköy	206
009 Kabahöyük	529	007 Karayahşi	213	012 Parmaksız	224
010 Kadriye	574	008 Kemaller	282	013 Soylu	870
011 Karakavak	359	009 Kılıçlar	283	014 Subaşı	591

012 Karapürçek	251	010 Muzruplu	168	015 Şalgamlı (B)	1.757
013 Küçükkarakarlı	176	011 Yörükler	191	016 Tatarlı	457
014 Lahana	1.111	**2 Susuzmüsellim bucağı**		017 Umurbey	287
015 Övenler	204	000 Susuzmüsellim (BM)	367	018 Umurcu	212
016 Temrezli	370	001 Cambazdere	305	019 Yörgüç	268
		002 Canhıdır	218		

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

Çok sayıda kırsal yerleşime sahip Malkara ilçesinin 2000 yılı ilçe merkezi nüfusu 24.898; bucak ve köyler toplamı 34.227 toplam nüfusu 59.215'tir. Belediye olma tarihi 1915 olan Malkara'ya bağlı belediyeler, Balabancık (1987), Sağlamtaş (1972), Kozyörük'tür (1972).

Tablo 0-24: 2000 yılında Malkara ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler.

Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus
Merkez		005 Çınarlıdere	467	014 Kozyörük (B)	1.851
001 Ahmetpaşa	260	006 Çimendere	438	015 Kürtüllü	532
002 Allıışık	216	007 Deliller	240	016 Mestanlar	267
003 Çavuşköy	534	008 Emirali	198	017 Pirinççeşme	316
004 Danişment	388	009 Esendik	103	018 Sarıya	286
005 Deveci	628	010 Kalaycı	117	019 Sarnıç	510
006 Elmalı	421	011 Kavakçeşme	219	020 Tekkeköy	214
007 Gönence	470	012 Müstecep	393	021 Yılanlı	284
008 Gözsüz	908	013 Sağlamtaş (B)	2.703	022 Yörücek	299
009 Haliç	550	014 Sırtbey	152	**3 Yörük bucağı**	
010 Hasköy	443	015 Vakıfiğdemir	275	000 Yörük (BM)	507

011 Izgar	526	**2 Şahin bucağı**		001 Ahievren	455
012 İshakça	197	000 Şahin (BM)	384	002 Dereköy	207
013 Kadıköy	557	001 Bağpınar	300	003 Develi	186
014 Karacahalil	541	002 Batkın	286	004 Evrenbey	580
015 Sarıpolat	275	003 Bayramtepe	472	005 Hacısungur	509
016 Teteköy	411	004 Çınaraltı	821	006 Hereke	470
017 Yaylagöne	950	005 Davuteli	530	007 İbribey	708
018 Yaylaköy	257	006 Demircili	241	008 Karaiğdemir	279
019 Yenidibek	209	007 Doğanköy	525	009 Karamurat	556
1 Ballı bucağı		008 Dolu	637	010 Kermeyan	352
000 Ballı (BM)	916	009 Güneşli	132	011 Kırıkali	317
001 Aksakal	307	010 Hemit	750	012 Kuyucu	74
002 Alaybey	550	011 İbrice	339	013 Küçükhıdır	236
003Balabancık(B	1.953	012 Karacagür	384	014 Yenice	224
004 Ballısüle	195	013 Kiremitlik	240		

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

1958 yılında ilçe olan Marmaraereğlisi'nde 2000 yılı genel sayımında ilçe merkezinde 8.779; belediye ve köylerinde ise 11.176 ve toplamda 19.955 kişi yaşamaktadır. Yüzölçümü diğer ilçelere göre küçük, Tekirdağ Merkez ilçe neredeyse iç içe geçmiş ve ikinci evlerin kıyı ve gerisinde yoğunlaştığı ilçede, 1987 yılında Yeniçiftlik ve 1999 yılında olan Sultanköy belediye ilan edilmiş yerleşimlerdir.

Tablo 0-25: 2000 yılında Marmaraereğlisi ilçesine bağlı sayımı yapılan belediye ve köyler.

Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus
0 Merkezbucağı		002 Sultanköy (B)	3.744	004 Yakuplu	301
001 Çeşmeli	590	003 Türkmenli	392	005 Yeniçiftlik (B)	6.149

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

18751 ilçe merkezi, 8110 köyler olmak üzere, 2000 yılı genel sayımında Muratlı ilçesinin toplam nüfusu 26.681 olarak sayılmıştır. 1957 yılında ilçe ilan edilen Muratlı'ya bağlı 16 köy yerleşmesinden 2.000 ve üzeri nüfuslu yerleşme söz konusu değildir; nüfusu 1.000'i aşan Aşağısevindikli (1.312) ve Yeşilsırt (1.090) köyleri ilçenin 2000 sayım yılında en kalabalık yerleşmeleridir.

Tablo 0-26: 2000 yılında Muratlı ilçesine bağlı sayımı yapılan köyler ve nüfusları.

Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus
0 Merkez Bucağı		006 Çevrimkaya	180	012 Yavaşça	155
001 Arzulu	594	007 Hanoğlu	207	013 Yeşilsırt	1.090
002 Aşağısevindikli	1.312	008 İnanlı	646	014Yukarısevindikli	713
003 Aydınköy	356	009 Kepenekli	192	015 Yukarısırt	76
004 Balabanlı	537	010Kırkkepenekli	998	016 Yurtbekler	167
005 Ballıhoca	763	011 Müsellim	124		

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

2000 yılı genel sayımında 17.769'u ilçe merkezi, 23.448'i bucak ve köylerde olmak üzere 41.217 olarak sayılan Saray ilçesinin, kırsal nüfusu ilçe merkezinden daha fazladır. Çerkezköy, Kapaklı gibi sanayi tesislerinin yoğun olduğu ve bu nedene bağlı etkileşim sayesinde nüfusu 7.335'e ulaşan Büyükyoncalı, Kapaklı'nın üç yıl

ardından, 1989 yılında belediye ilan edilmiştir. Büyükyoncalı'nın kuzeydoğusundaki Küçükyoncalı 2.032 ve Çukuryurt 2001 nüfuslu olmasına rağmen belediye tayin edilmezken, Anıttepe bucak merkezi Beyazköy 1.664 kişi ile belediye statüsündedir

Tablo 0-27: 2000 yılında Saray ilçesine bağlı bucak ve köyler ile nüfusları.

Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus	Yerleşme	Nüfus
0 Merkez bucağı		008 Karapürçek	288	**1 Anıttepe bucağı**	
001 Ayvacık	516	009 Kavacık	269	000 Beyazköy (BM) (B)	1.664
002 Bahçeköy	604	010 Kurtdereköy	760	001 Bahçedere	172
003 Büyükyoncalı (B)	7.335	011 Küçükyoncalı	2.032	002 Demirler	318
004 Çaylaköy	598	012 Safaalan	1.318	003 Göçerler	993
005 Çukuryurt	2.001	013 Yuvalı	531	004 Kadıköy	547
006 Edirköy	609			005 Osmanlı	366
007 Güngörmez	1.421			006 Servi	352

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

2000 yılı genel sayımında ilçe merkezi 16.194 olarak sayılan Şarköy'ün bucak ve köylerinde yaşayan 16.466 kişi ile ilçe toplam nüfusu 32.660'dır. Bucak merkezi de olan Mürefte 1946 yılında belediye tayin edilmiştir. 1969 yılında belediye hüvviyeti kazanan Hoşköy, Şarköy'ün nüfusu 2.000'in üzerinde (2.329) olan yerleşmelerinden bir diğeridir.

Tablo 0-28: 2000 yılında Şarköy ilçesine bağlı bucak ve köyler ile nüfusları.

Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu	Yerleşme	Nüfusu
0 Merkez bucağı		010 Palamut	74	003 Gaziköy	643
001 Beyoğlu	301	011 Sofuköy	112	004 Güzelköy	293
002 Bulgur	191	012 Şenköy	114	005 Hoşköy (B)	2.329
003 Çengelli	214	013 Uluman	328	006 Kirazlı	381
004 Eriklice	1.754	014 Yayaağaç	332	007 Mursallı	511
005 Gölcük	527	015 Yeniköy	855	008 Tepeköy	566
006 İğdebağları	478	**1 Mürefte bucağı**		009 Uçmakdere	285
007 İshaklı	106	000 Mürefte (BM) (B)	3.510	010 Yayaköy	297
008 Kızılcaterzi	396	001 Aşağıkalamış	277	011 Yörgüç	317
009 Kocaali	326	002 Çınarlı	736	012 Yukarıkalamış	213

Kaynak: DİE 2000 yılı genel sayımı Tekirdağ ili sonuçlarından yararlanarak hazırlanmıştır.

6 Aralık 2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6360 Sayılı Kanun ile Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Trabzon, Şanlıurfa, Van illeriyle birlikte Tekirdağ'da sınırları il mülki sınırları olmak üzere aynı adla büyükşehir belediyeleri kurulmuş ve bu illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Kanunla adı geçen ve daha önce büyükşehir ilan edilen 30 ile bağlı ilçelerin sınırlarında kalan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış; köyler mahalle, beldeler ise tek mahalle olarak bağlı oldukları ilçelerin belediyelerine dâhil edilmiştir. Kanun aynı zamanda bu illerde il özel idaresi ile varsa bucak ve bucak teşkilatlarını da kaldırmıştır.

Kanun, geçmişte ilçe belediyelerine bağlı beldeler ve köylerin kırsal karakterini göz ardı ederek, bu yerleşmeleri şehir hayatının devam ettiği mahalle düzeyine taşımıştır. Bu yasal değişimin istatistikî yansımasına bağlı olarak 2012

yılından sonra Tekirdağ'ın kırsal nüfusunun da dâhil edilmesi ile şehir nüfusu oranı %100 ve kırsal yerleşmesi yok görünmektedir. 6360 sayılı yasa ile köylerin mahalleye dönüştürülmesi tüzel kişilikleri başta olmak üzere, kendilerine ait orman, mera ve çeşme gibi taşınmazları kullanma haklarının ve temsil haklarının kaybı anlamına gelmektedir. Belde belediyeleri ile muhtarlıkların yetkileri büyükşehirde merkezileştirildiği için sorunların yerinden çözümü yerine merkez bürokrasisi artırılmış, merkezin yükü artırılarak hantallaşmasına neden olunmuştur.

Merkezden uzak olan ve geçmişte köy ya da belde olan yerleşmelerin hizmete ulaşabilme şansları merkezin kaç km periferinde oldukları ile yakından ilişkilidir. Köylerin tüzel kişiliğinden kaynaklanan ortak mallarından mahrum kalmaları ve şehirde yaşıyor olmanın gerektirdiği harç ve vergi yükümlülüklerine tabi olmaları, kırsal yaşamın hayatı kolaylaştıran unsurlardan mahrum kalması anlamına gelir; artan yoksulluk ve geçim sıkıntısı göçlere neden olacaktır. Kanun köylerde ahır yapılacak sahalara sınırlama getirmekte, tarım arazilerinin ve kanunla korunan ormanlık arazilerin vasfının yok edileceğini, imara açılacağını ve sosyal bir fenomen olan 'kırsal yaşamın kaybedileceği' kaygısına yol açmaktadır.

Diğer taraftan şehir ve kır arasında ayrım yapılırken kullanılan nüfus dışındaki ekonomik ve sosyal hayatın görünümü, faaliyetlerin niteliği de dikkate alındığında mahalle olarak tanımlanan yerleşmelerin şehir hayatı ile benzer özellikler göstermediği, ekonomik faaliyetlerin tarım ve hayvancılık ağırlıklı olarak yürütüldüğü fark edilmektedir. Mahalle olarak anılan bu yerleşmelerde sosyal hayatın organizasyonunda uzmanlaşma söz konusu değilken; kırsal yaşamın form verdiği toplumsal ilişkiler sürmeye devam etmektedir. İstatistik manada mahalle olarak anılmalarına rağmen bu yerleşmeler coğrafi perspektife göre kırsal niteliğini korumaktadır.

3.1.3.1.2. Kırsal Yerleşmenin Dokusu ve Mesken Türleri

Tekirdağ'da gelenekel kırsal yerleşmenin dokusu ve mesken türleri üzerinde iklim, yer şekilleri ve su kaynakları gibi doğal koşullar etkili olmuştur. Tekirdağ'da yer şekillerinin ve iklim koşullarının etkisi altında şekillenen kırsal yerleşmeler toplu ve büyük yerleşmeler niteliğindedir.

Kırsal yerleşmelerin yer seçimini belirleyen koşullar ihtiyaçların ve tarımsal potansiyelin artmasını sağlayacak nitelikteki akarsu çevreleri, verimli düzlükler, yer altı suyuna ulaşılabilen alanlar ya da plato eteklerinin ovalar ile birleştiği yüzeylerdir. Ergene Havzası'nda mekân kullanımı ile ilgili eserinde Akova, Tekirdağ'ın büyük kısmının içinde yer aldığı havzada kır yerleşmelerin toplu köy niteliğinde, sırt ve ovalarda kurulduğunu, Hayrabolu, Malkara çevresinde vadi içlerinde yer alan köylerle de karşılaşmanın mümkün olduğunu belirtmektedir **(Akova, a.g.e: 92).** Osmanlı Devleti'nde vakıf arazilerinin zamanla büyük çiftliklere ve çiftliklerin de yerlerini köylere bıraktığı Ergene Havzası'nda geleneksel yapı malzemesi olarak kerpiç ve havzadan sırtlara doğru gidildikçe ahşap ve taş tercih edilmiştir. Günümüzde kerpiç kullanımı giderek azalmış yerini tuğla ve betonarme binalara bırakmıştır. Kuzeyde Yıldız Dağları'na doğru gidildikçe yerleşim sayısı azalmaktadır. Karadeniz kıyısındaki yerleşimler dağların duvar gibi uzandığı diklikler nedeniyle dere ve çayların denize kavuştuğu düzlüklerde mümkün olabilmiştir. Ormana yakın olması nedeniyle kırsal alanda yapı malzemesi olarak ahşap ve taş birlikte kullanılmıştır. Güneyde Koru ve Ganos dağlarının dik kıyılarına rağmen, Akdeniz ikliminin etkisi ile güneşe dönük yamaçlarda bağcılık, arıcılık gibi ekonomik faaliyetlerin yapıldığı kırsal yerleşmelere de rastlanır.

Tekirdağ'da kırsal yerleşmelerin dağılımında coğrafi koşullar kadar, iskân politikaları da etkili olmuştur. Savaşlar ve siyasi nedenler yüzünden, 1850'li yıllardan başlayarak, 1950'li yıllara kadar devam eden göçlerle Tekirdağ'a ulaşan nüfusa yerleşme ve tarımsal faaliyetler için öncelikle vakıf arazileri ve hazine

arazileri verilmiştir; bu durum göçlerle gelişen köylere ait temellerin atılmasına neden olmuştur.

Fotoğraf 0-18: Çorlu- Çerkezköy arasında bulunan Veliköy hızla artan nüfusu ile 1992 yılından belediye ilan edilmiş ve günümüzde Çerkezköy'e bağlı mahalle statüsündedir.

İlde günümüzde sanayi faaliyetlerine yakın ya da ana ulaşım ağları üzerinde bulunan kırsal yerleşmelerin daha büyük ve daha fazla nüfuslu olduğu dikkati çeker. Bu köylerden bazıları zamanla artan nüfuslarına bağlı olarak belediye statüsüne yükseltilmiştir. Köy sayısının en fazla olduğu Malkara ilçesi ve Hayrabolu ilçelerinde köyler görece daha küçük ve daha az nüfusludur.

Geleneksel kırsal konut tipinde evlerin avlu içinde olduğu kapalı doku söz konusudur. Bu doku tipinde ağıl ve ahırlar evin arkasındadır. Avlular yüksek duvarlar ile dış mekândan ayrılmıştır. Yıldız Dağları geleneksel kır mimarisinde ise avlular daha alçak ve basit çitlerle sokaktan ayrılmakta ve daha açık doku özelliği göstermektedir. Köylerin merkezinde genellikle cami, kahvehane, köy konağı gibi kamusal mekânlar yer alır.

Kırsal yerleşmelerde mimari özellikler iklim ve doğal malzeme ile göçmenlerin beraberinde getirdikleri geleneksel yapı özelliklerini taşımaktadır. Ergene Havzası'nda kırsal mimari geniş ölçüde benzeşiklik gösterir, bu evlere yöre de muhacir evleri de denmektedir. Bu mimari formda 'hayat' biçiminde sundurmaya açılan uzun cephede odaların yer aldığı dikdörtfen formlu bir mimari söz konusudur. Bu mimari türünün Balkanlar'da yaygın olduğu gözlenmiştir. Bu yapılarda doğal malzeme olarak ağırlıkla kerpiç kullanılmıştır. Kuzey rüzgârına açık duvarlar görece kalın ve sağır kerpiçten yapılırken; sundurmaya bakan güney duvarlar ahşap karkas arasına kerpiç dolgulu ve daha incedir **(Eres, 2008: 178).**

Tekirdağ'a göç eden muhacirler geleneksel mimari kültürlerini de beraberinde getirmişlerdir. Kırım Savaşı sonrası Kırım'dan Hayrabolu'ya yerleştirilen göçmenlerin kurduğu Emiryakup köyündeki konut mimarisinde iki katlı masif kerpiç mimari söz konusudur **(a.g.e).** Güneydeki alçak düzlüklerden plato yamaçları veYıldız Dağları'na doğru geçildikçe mimari yapı farklılaşmaya başlar. Ormanların varlığı nedeniyle mimaride daha fazla ağaç ve taş kullanılmaktadır. Bu saha tarıma olduğu kadar hayvancılığa da elverişlidir.

Fotoğraf 0-19: Taş ve ahşabın birlikte kullanıldığı köy tipi pansiyonculuğa uygun geleneksel Uçmakdere köy evi.

Değişen ekonomik faaliyetler mimari üzerinde de etkili olmuştur. Tüm Tekirdağ genelinde mevcut mimaride sahada bir süre meskûn olup göç etmek durumunda kalan Rum ve Bulgarlar'dan kalma kırsal mimari örnekleri vardır.

Kırsal alanın geleneksel konutları yeni inşa edilen yapılar yerlerini betonarme yapılara bırakarak karakteristik özelliğini kaybetmektedir. İlde turizm köyleri oluşturma düşüncesi nedeniyle geleneksel mimarinin restorasyonla korunması projeleri söz konusudur. Uçmakdere bu projelerin yürütüldüğü köylerden biridir.

3.1.3.2. Şehir Yerleşmeleri

Tekirdağ 2012 yılında Resmi Gazete'de yayınlanan 6360 sayılı yasa ile Büyükşehir ilan edilene kadar orta ve az nüfuslu diğer iller gibi il özel idaresi; yerelde ilçe belediyeleri dışında belde belediyeleri; köyler ve yerel yönetimlerin tüzel kişiliklerinin ve üzerinde irade sahibi oldukları kamusal malların söz konusu olduğu bir anlayışla idare edilmekteydi. Büyükşehir yasası ile gerçekleşen statü değişimi Tekirdağ'a büyükşehir belediyesi vasfı kazandırırken; Süleymanpaşa, Ergene ve Kapaklı olmak üzere üç yeni ilçe belediyesini beraberinde getirdi. Belde belediyeleri ve köyler mahalleye dönüştürülerek tüzel kişilikleri ortadan kaldırıldı ve il özel idaresi mekanizması vasfını yitirdi.

Belde belediyesi vasfını yitirip, günümüzde ilçe belediyelerine mahalle olarak bağlanan yerleşimler, kimi zaman mahalle olamayacak uzaklıkta; ya da mahalle olarak değerlendirilen köyler kırsal niteliktedir. Büyükşehir yasası ile idari ve istatistiksel anlayışa göre organize olan şehir ve şehre bağlı alt birimler, coğrafi prensiplere göre şehir tasvirine paralellik göstermez. Zira coğrafya biliminde kır ve şehir ayrımı yapılırken tek parametre olarak nüfus değeri kullanılmaz. Tarım dışı ekonomik fonksiyonlar, bu fonksiyonlarda çalışan nüfus miktarı, nüfus yoğunluğu, mekânın kullanımı, konut yoğunluğu, konut dokusu, toplumsal organizasyon, yaşam biçimleri, sosyo ekonomik ilişkiler, üretim ve tüketim kalıpları gibi çok sayıda parametre bu sınıflandırmada dikkate alınır. Şehirlerin doğrudan etki alanında ve ekonomik, sosyal ve kültürel alışverişin canlı olduğu; şehir merkezine yakın kırsal yerleşmeler zamanla şehre eklenecek bir mahalle potansiyeli taşıyorken; merkezle ilişkinin fiziki mesafe ya da başka nedenlerden dolayı sınırlı olduğu ve kırsal ekonominin dolayısıyla ziraat ve hayvancılığın hâkim faaliyet olup, ekonomik ve sosyal ilişkileri de biçimlendirdiği; üretimde uzmanlaşmanın henüz gelişmediği; kollektif üretim ve tüketim kültürlerinin, yüz yüze ilişkilerin devam ettiği yerleşmeler mahalle değil köy, hatta az nüfusluluk ve yoğunluk özelliklerine göre köy altı yerleşme olarak da değerlendirilebilir.

1924 yılında yayımlanan Resmi Gazete'de yer verilen 442 sayılı Köy Kanunu'na göre 2.000 kişinin altında nüfusa sahip olan yerler köy; 2.000 ile 20.000 arası yerler kasaba ve 20.000 üzeri nüfusa sahip olan yerleşimler ise şehir olarak kabul edilmiştir **(Resmi Gazete, 1924)**. Tekirdağ'da bu ölçüt dikkate alınarak şehir yerleşimlerinin sınıflandırılması ya da ilçe olduğu için o yerleşmenin şehir olarak algılanması coğrafi bakış açısına uygun değildir. Bu bağlamda Tekirdağ'da şehir yerleşmeleri değerlendirilirken, nüfus ve özellikleri bir parametre olmakla birlikte, önemli ulaşım yollarının üzerinde bulunma, hayvancılık ve ziraat dışı fonksiyonların etkin olduğu, tarihi nitelikleri bağlamında şehir vasfı uzun yıllardır korunmuş yerleşmeler şehir olarak dikkate alınacaktır. Bugün çoğu ilçe yerleşmesine denk gelen yerleşmeler şehir olarak dikkate alınsa da tam anlamıyla bu niteliği taşıdıkları iddia edilemez. Tarihi özellikleri, nüfus miktarı ve yoğunlukları ile fonksiyonlarından hareketle şehir yerleşmeleri il genelinde büyük farklılıklar göstermektedir. Bu bölümde il mücavir alanı içindeki şehirler sırayla değerlendirilecektir:

3.1.3.2.1. Süleymanpaşa (Tekirdağ Merkez)

Fotoğraf 0-20: Tekirdağ Limanı'ndan bir görünüm.

Bugün Süleymanpaşa ilçesi sınırları içerisinde kalan saha geçmişte, ilçe ve bağlı beldeler ile köylerin yer aldığı Merkez ilçe idi. Tarihi Tekirdağ Sancağının merkezi olan bu şehir, büyükşehir olana dek, uzun yıllar Tekirdağ ilinin idari merkezi oldu. Belde belediyelerinin tek mahalle ve köylerin her birinin birer mahalle olarak düzenlendiği yeni yapılanma, ilçe merkezinin doğrudan etki alanındaki mahalleler ve kırsal yerleşimleri de kapsamaktadır. Coğrafi anlamda şehir, geçmişte ilçe merkezi olarak ifade edilen sahaya karşılık gelmektedir.

Harita 0-12: Süleymanpaşa ilçesi yerleşim birimleri haritası

Fotoğraf 0-21: 19. yy sonlarında Tekirdağ'dan bir görünüm.

Kaynak: Anonim

Uzunca süre Rodosto olarak anılan Tekirdağ şehri bugün mevcut olmayan bir akarsuyun denize ulaştığı kıyıda konumlanan liman ve gerisinde şekillenen yerleşimdir. O halde Tekirdağ ile ilgili şehir araştırmaları limandan bağımsız yapılamaz. Tekirdağ'da bilinen ilk yerleşim **Bisanthe**, şehrin 9 km güneybatısında ve geçmişte belde olan Barbaros mahallesininin sınırları içinde yer alır.

Sahada arkeolog Özdoğan tarafından yüzey araştırmaları yapılmış ve daha sonra Asyaport Limanı'nın inşaatı öncesi bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Bisanthe, tarihçi Herodot'a göre, M.Ö.6.yy'da Samos adasından gelenler tarafından

koloni haline getirilmiş; M.Ö. 4.yy'da Odyris soyundan Prens Seuthes tarafından Trakların kontrolüne geçmiştir **(Smith, 1854: 403).**

Bu yerleşmenin geç Antik dönemde ve Bizans döneminde adının **Panion** (Banados, bugünkü Barbaros) olduğu iddia edilmektedir **(Tay Project)**. Sahada elde edilen yazıtlar M.Ö. 3 ve 2. yüzyıllarda Mısır'la canlı bir ticaret hayatının olduğunu kanıtlamaktadır. Arkeolojik araştırmalar Traklar'ın sahada uzun yıllar etkinlik gösterdiğini ve zamanla Tekirdağ kıyılarına Yunan kolonilerinin de yerleştiğini düşündürmektedir, Yunan koloni şehirlerinden biri de **Rhaidestos** dedikleri Tekirdağ'dır. Roma İmparatorluğu'nun iki önemli tarihçisi Plinius (M.S. 1. yy) şehirden bahsederken Resisto/Resisthon; Prokopius (M.S. 6.yy) ise Rhaidestos/Rhaedestos demektedir. Plinius, Resisthon adlı yerleşmenin Roma İmparatorluğu'nun en önemli karayolu Via Egnatia üzerinde olduğunu ve Malkara'nın Kermeyan yerleşmesi olduğu tahmin edilen Apri'den yaklaşık 34 km uzaklıkta olduğunu ifade ederek, Tekirdağ şehrinin kurulduğu Resisto'dan bahsetmektedir. M. S. 45 yılında Roma eyaleti olan ve İstanbul'u Adriyatik kıyısına bağlayan Via Egnatia üzerinde bulunan kıyıdaki bu yerleşme, günümüz Tekirdağ'ının ilk nüvesini oluşturmuştur **(Sayar, 1992: 155).**

Antik dönemde Tekirdağ'ın olduğu yer Resisto olarak anılırken, bugün Barbaros Mahallesi'nin bulunduğu yerde ise Panion şehrinin yer aldığı iddia edilmektedir. Konu ile ilgili epigrafik çalışmalarda Sayar, Panion'un isminin ilk defa Efes Konsülü'ne katılan şehirlerle birlikte duyulduğunu, daha sonra şehrin İstanbul ve Nikea konsüllerine Panion adıyla katıldığını belirtmektedir. Ayrıca, Helenistik, Roma ve Bizans dönemi arkeolojik ve epigrafik buluntuları Bisanthe'nin Barbaros'ta yer aldığını ve Panion'un bu şehrin Genç Antik dönem ile Bizans dönemindeki devamı olduğunu eklemektedir **(Sayar, a.g.e: 156).**

Zaman içinde Resisto'nun Rodosto'ya dönüştüğünü, 1206 yılında şehirden adını alan ve Bulgarlar ile Latinler arasında gerçekleşen Rodosto Savaşı'ndan biliyoruz **(Smith, a.g.e).** Latinler'in yenilgiye uğraması ve Tekirdağ'dan çıkmaları sonrasında saha bir müddet Bizans kontrolünde kalmıştır. Osmanlıların Gelibolu'daki Çimpe Kalesi'nin almalarıyla başlayan Avrupa serüveni I. Murat'ın Tekirdağ'ı ele geçirmesiyle devam eder. Şehzade Süleyman Paşa zamanında çevresindeki kasabalarla tamamen kontrol altına alınan **Rodosçuk** kazası, Osmanlı'nın batıdaki ilk eyaleti olan Çirmen'e bağlanır, Anadolu'dan getirilen nüfus sahada iskân ettirilir.

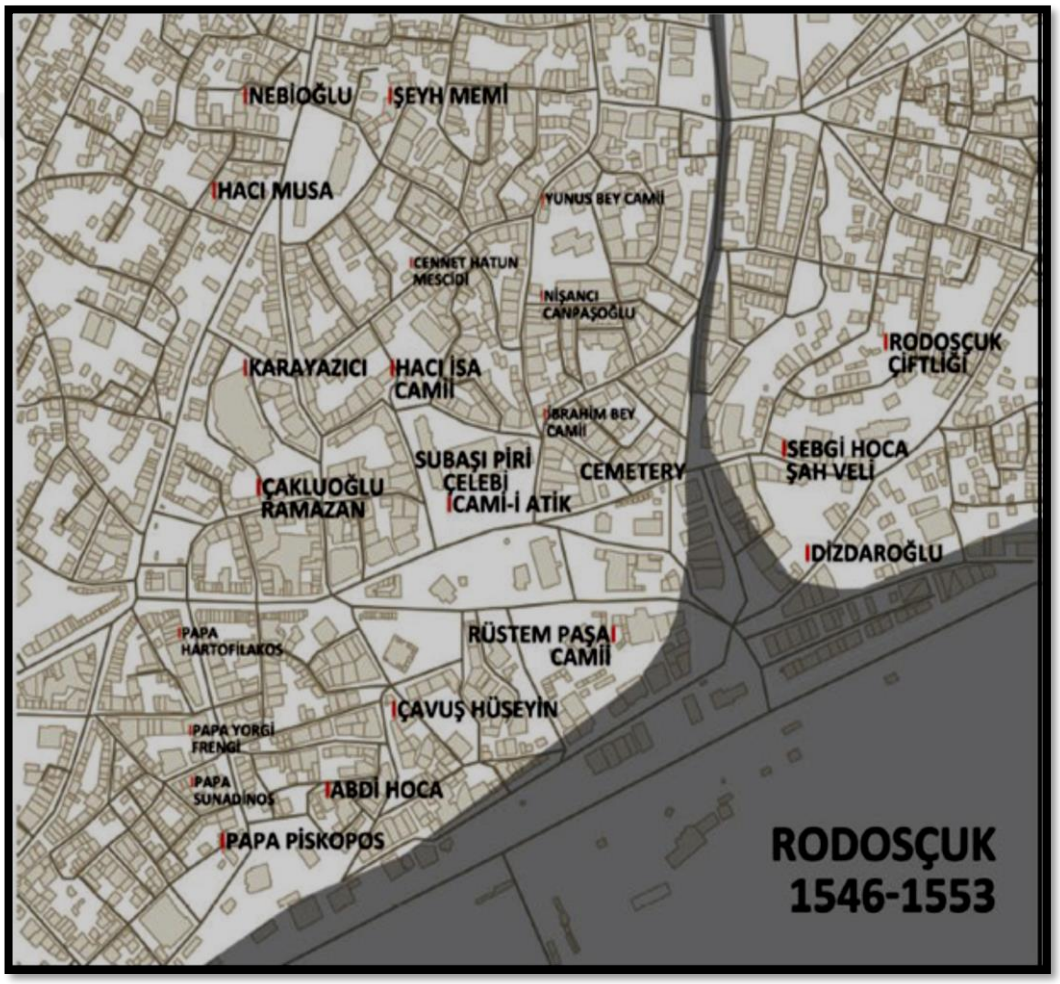
Bir dönem Tekirdağ Arkeoloji ve Etnografya Müzesi müdürlüğü yapan Işın, antik Tekirdağ'ın kurulduğu yerin ve şehir surlarının bulunduğu yerlerin tespiti amacıyla uzun yıllar araştırma yaparak, tarihi yerleşme çevresindeki temel kazılarına katılmıştır. Işın, şehri ikiye bölen ve günümüzde yapılaşma nedeniyle topografyanın ana hatlarından ancak var olduğu tahin edilebilen Ördeklidere'nin doğu yakasında, eski Yahudi mahallesi olarak da bilinen Çiftlikönü kazılarında tarihi sur kalıntılarına isabet edemediğini beyan etmiştir. Aksine, ırmağın batı yamaçlarında, örneklemek gerekirse Eskicami- Ortacami Mahallesi'nde bulunan 50. Yıl Ortaokulu çevresinde yapılan kazılarda, M.Ö. 4. yy'a ait olduğu düşünülen sütun başlığı bulunmuştur. Işın, çevrede yapılan diğer temel kazıları ve sur parçalarından hareketle antik şehrin, Ördeklidere'nin denize ulaştığı koyun batı yamaçlarında, bugün Eskicami- Ortacami Mahallesi'ndeki Cafer Tayyar ilkokulundan başlayarak, Muratlı Caddesi'nde Tuğlacılar Lisesi'nin altından, Valilik Binası çevresine, bir daire biçiminde koyu kuşatan surların içinde yer aldığını iddia etmektedir. **(Atik, a.g.e).**

Osmanlı Devleti başkenti İstanbul'un komşusu ve batısında yer alan Rodosçuk'ta toplanan vakıfların gelirleri Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'daki imar ettiği yapıların ayakta kalmasını sağlamak için kullanılmıştır. Şehir tahıl ticaretinin

yanı sıra, Balkanlardan gelenlerle birlikte getirilen yağ ve mum üretimi geleneğinin de geliştiği bir merkez halini alacaktır.

16. yüzyıl'da Venedik ile yapılan tahıl ticareti için önemli bir liman haline gelen şehirde dönemin sadrazamı Rüstem Paşa tarafından bugün hala ayakta olan Rüstem Paşa Camisi ile hanlar yaptırılmıştır. Yenicami Mahallesi adını, Rüstem Paşa Camisi'nden almıştır. Bu dönemde Rodosçuk'da Rüstem Paşa'dan başka, kurdukları vakıflarla hayatı canlandıran kişilerin adları da mahallelere verilmektedir, Cennet Hatun ve Canpaşaoğlu mahallesi bunlara örnektir **(Sert, 2017: 24).** Rodosçuk şehir yaşantısını 16. yüzyıl'ın mahkeme kayıtlarından hareketle anlamamızı sağlayan Sert tarafından kaleme alınan eserde 1541 yılında 12 Müslüman ve 12 Müslüman olmayan olmak üzere 24 mahalle, 343 Müslüman ve 310 Müslüman olmayan hanede yaklaşık 3600 civarında sakin olduğu tahmin edilmektedir **(a.g.e: 25)**

Şekil 0-14: Günümüz Tekirdağ haritası üzerinden 16. Yüzyıl'da Rodosçuk'un mahallelerini temsili olarak gösteren harita (Bu haritada koyun Ördeklidere ile birleştiği sahadaki dolgu ile kıyıda genişletilmiş alanlar da gösterilmiştir).

Kaynak: Sert, a.g.e: 32

Fotoğraf 0-22: Tarihi şehrin çevresinde geliştiği öne sürülen Ördeklidere Caddesi.

XVII. yüzyılda Rodosçuk'a Anadolu'dan Celali isyanlar nedeniyle göç eden Ermeni ve Karaman'dan göç eden Rum nüfusla birlikte yüzyılın sonunda Müslüman, Rum, Yahudi, Ermeni toplumlarından yaklaşık 11.000 kişinin yaşadığı tahmin edilmektedir. Limana bağlı ticari faaliyetler nedeniyle 18. yy Rodosçuk nüfusunun 10.000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. XIX. yy'a ait kayıtlarda şehir için Rodosçuk yerine, Tekfurdağı ifadesi yer almaktadır. Ermenice 'takavor' isminden (kral, yönetici) türediği iddia edilen bu kelimenin Osmanlı'nın Bizans'la ilk tanıştığı yıllarda Bizans yöneticilerine Ermeni halkın takavor olarak hitap etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Zamanla telaffuzu zor olan takavor yerine 'tekfur' ve şehrin güneybatısında bulunan Ganos, bugünkü adıyla Işıklar Dağı'nın, birleşmesi

ile oluşan ‘Tekfurdağı, Tekfurdağ ve Tekirdağ’ olarak bugünkü halini alacaktır **(Darkot, 1979: 133)**. Sezen’in Osmanlı Devleti arşiv kayıtlarından yararlanarak hazırladığı yer adları araştırmasında ‘**Tekirdağ (طاغی تکفور ,طاغ تکیر)**’ maddesi için 18. yy’da Rodosçuk, 1846 yılında da Tekfurdağı adının kullanıldığı ve 1924’te bu adın Tekirdağ olarak geçtiği ifade edilmektedir. Kronolojik olarak 1464- 1536 yılları arasında bu yer bir nahiye vasfı ile Çirmen’e ve Rumeli eyaletine bağlanmıştır. 1540-1685 yılları arasında kaza vasfında ve aynı eyalete bağlıdır. 17. yy.’da Rumeli eyaletinde bulunan Gelibolu sancağına bağlanırken, 1812 yılında Vize’ye ve haliyle Silistre eyaletine bağlanır. 1846 yılından Cumhuriyet’in ilanına kadar Edirne vilayetine bağlı kalarak sancak özelliğini korur **(Sezen, 2017:750).**

XIX. yy şehrin ışığının sönmeye başladığı yüzyıl olmuştur. 1828 ve 1878 yıllarında şehir iki kez Rus askerlerin işgaline maruz kalır ve bu dönemde toprak kaybeden Osmanlı Devleti’nin göçe zorlanan ve halkın muhacir olarak ifade ettiği Türk nüfusu Tekirdağ’a ve Trakya’daki diğer illere yerleştirilir. XX. yüzyıl başlarında gerçekleşen Balkan Savaşları nedeniyle 1912 yılında Bulgar askerlerince işgal edilen Tekfurdağ, sekiz ay boyunca işgal altında kalır. I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Ateşkesi ile Yunanistan askerleri tarafından işgal edilen şehir, Mudanya Ateşkesi’nin imzalanmasının ardından, 13 Kasım 1922 yılında işgalden kurtulur. Savaş yıllarının yarattığı çatışmalar ve ardından Yunanistan’la yaşanan mübadele ile şehrin eski sakinleri Rumlar ile birlikte Ermeniler de şehri terk eder, 1934 Trakya olayları nedeniyle de Yahudi nüfusun yarıdan çoğu göç etmek durumunda kalır **(Ateş, 2011).** İsmi Rhaidestus’tan, Rodosto, Rodosçuk, Tekfurdağı’na evrilen ve Osmanlı’nın son dönemlerinde Edirne vilayetine bağlı sancak niteliğindeki Tekirdağ’ın, il olmasına 20 Ocak 1921 yılında Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile karar verilir; il merkezinin Tekirdağ şehri olması ise 15 Ekim 1923 yılında gerçekleşir.

Fotoğraf 0-23: 20.yy başlarında Tekirdağ şehri ve kıyı gerisinde oluşan deniz taraçası, bugün yapılaşma taraçanın fark edilmesini güçleştirmektedir.

Kaynak: Anonim

Topografik özellikler Tekirdağ şehrinin ilk çekirdeğinin kurulduğu yerleri belirlemiştir. Şehrin çekirdeği, Ördeklidere vadisinin tabanı ve yamaçlarında yer almaktadır. Bu sahada farklı seviyelerde yer alan düzlükler kıyı taraçalarına karşılık gelmektedir; taraçalardan ilki, 12 m yükseklikte kıyıya en yakın olan ve üzerinde Eski Vali Konağı Binası bulunandır; 25 m kotundaki ikincisi kent çarşısı ve iş merkezlerinin ve yaklaşık 45 m yükseklikteki üçüncüsü ise tarihi eski Kız Enstitü binasının yer aldığı düzlüktür **(Tuncel, a.g.e).**

Fotoğraf 0-24: 1930 yılı Tekirdağ Merkez ilçeden bir görünüm.

Kaynak: Anonim

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılında Tekirdağ, savaşlardan yorgun düşmüş, kültürel farklılıklarını büyük oranda yitirmiş ve nüfusu azalmış olan bir şehirdir. 1927 yılındaki ilk genel sayımda 14.569 olan şehir nüfusu 1935'te 20.354'te yükselirken, 1940'ta 17.081 ve 1945'te 14.780'e inmiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı uzun süren seferberlik hali, hastalıklar ve yetersiz beslenme sonucu nüfus artış hızı 1940- 45 sayım yılları arasında düşmüştür. 1950 genel sayımında 15.696 kişi sayılan şehir merkezinde Tuncel'in belediyeler yıllığından yola çıkarak aktardığına göre dokuz mahalle söz konusudur. Bu mahalleler 'Aydoğdu, Ertuğrul, Eskicami, Ortacami, Gündoğdu, Hürriyet, Turgut, Yavuz ve Zafer' mahalleleridir

(Tuncel, 2011: 363). Şehrin tarihi çekirdeği olarak da ifade edilen bu saha doğuda, Tekirdağ Yahudileri'nin eski yerleşimi olan Çiftlikönü Mahallesi'nden, batıda Malkara Caddesi'ne kadar; kuzeyde tahmini Kız Enstitüsü binasından güneyde iskeleye kadarki alanı kapsamaktadır.

Şehrin mimari dokusu Osmanlı- Türk kültürü ile Batı Trakya kültürünü bir arada bulundurur. Konut mimarisi geleneksel Türk evleri planlarını yansıtır; evler iki ya da üç kattan oluşan ahşap karkas karışımı yapılardır. Giriş katları taşlık, depo ya da ahır; orta katları ise sofalı ve cumbalı olacak biçimde tasarlanmıştır.

Fotoğraf 0-25: Tekirdağ Çiftlikönü, geleneksel mimari.Ahşap, karkas karışımı geleneksel konut tipi.

1960 yılına gelindiğinde doğumlar ve göçlerle nüfusu artan Tekirdağ Merkez ilçe nüfusu 23.697 kişiye ulaşmıştır. Şehrin eski merkezinin nüfus artışına yanıt verememesi nedeniyle şehir alanı batıda Malkara yolu, kuzeyde Muratlı yolu ve doğuda İstanbul yoluna doğru tarihi merkezin çevresini dairesel biçimde kuşatarak genişlemiştir.

1931 yılında kurulan TEKEL'e ait fabrika başta olmak üzere, şehrin batısına inşa edilen işletmeler erken dönemde Malkara yolu üzerinde yayılmanın nedeni sayılabilir. Limana yakın olması ve topografyanın daha elverişli olması nedeniyle İstanbul- Çanakkale karayolu arasındaki doğu ve batı istikametli saha, şehrin saçaklandığı güzergâh olacaktır. Tekirdağ'a göçün hızlandığı 1960 yılı sonrası şehir alanı kuzeyde Muratlı yolu; batıda Çanakkale yolu ve doğuda İstanbul yoluna doğru yayılmış ve genişlemiştir. Bir kıyı şehri özelliği gösteren Tekirdağ topoğrafik nedenlerden dolayı kıyıyı takiben doğu- batı yönünde gelişme göstermiştir **(Darkot, 1979: 133- 135).**

1970 yılı genel sayımında yaklaşık 35.000 olan şehirde mahalle sayısı beşe düşmüştür. Artan nüfusa rağmen azalan mahalle sayısı, Ortacami – Eskicami; Hürriyet, Gündoğdu ve Turgut mahallelerinin birleşmesi ile ilgilidir. Kıyının doldurulması ile genişleyen sahil bandının gerisinde eski bir deniz taraçası üzerinde Hükümet Caddesi yer almaktadır, bu cadde geçmişten beridir varlığını korumaktadır. Cadde ile kıyı arasındaki bariz yükseklik eski bir falezin kıyı dolgusu ile gerilemiş görüntüsü ile alakalıdır. Kıyıdan itibaren doğu batı yönünde birbirine paralel Kıyı Caddesi ve dik bir yükselti ile Hükümet Caddesi'ne Muratlı, Çiftlikönü, Şadırvan ve Peştemalcı Caddeleri birleşmektedir. Şehre ticari fonksiyon katan iş merkezleri, bankalar, mağaza ve dükkânlar bu caddeler üzerinde yer almaktadır **(Tuncel: 364).**

Şehrin sismik duyarlılığı ve doğal afet potansiyeli göz önüne alındığında vadiler, yamaçlar, taraçalar ve kıyılar ile dolgu sahaları üzerindeki yerleşim

alanlarının riskli olacağı düşünülmekte, kuzey aksında bu riskin daha az olacağı öngörülmektedir. Buna karşın Tekirdağ'ın gelişimi daha çok kıyı boyunca olmuştur, geçmişte ikinci evlerin yer aldığı Altınova Mahallesi, şehirle birleştiği için 1971 yılında mahalle statüsü kazanmıştır. Güneyde denizin sınırlandırıcı etkisine karşılık dolguyla genişleyen düzlük üzerinde yer alan Atatürk Bulvarı, İstanbul- Çanakkale yolunun geçtiği güzergâh haline dönüştürülmüştür. Geçmişte bağcılık veya tahıl tarımının yapıldığı tarihi şehrin kuzeybatısındaki alanlar, nüfus baskısı nedeniyle önce genişleyen gecekondu sahasına ve daha sonra değişen imar planları ile mahallelere dâhil edilmiş ya da zamanla yeni mahalleler oluşturulmuştur.

Tekirdağ şehir alanının 1960'tan sonra başlayan yayılma süreci özellikle 1980 sonrasında hızlanacaktır. İlin İstanbul'a yakınlığı ve İstanbul sanayisinin desantralizasyonu ile Çerkezköy- Çorlu hattında nüfus artışı yaşanacak ve yerleşmeler büyüyecektir. İstanbul- Tekirdağ karayolunun kıyı kesiminde ikinci konutlarla başlayan yerleşmeler zamanla süreklilik gösterecektir. Gerek idari merkez niteliği ile hizmet ihtiyacına yanıt vermesi, gerekse liman odaklı lojistik yoğunluğu nedeniyle Tekirdağ şehri doğuda İstanbul; batıda Çanakkale; kuzeyde Muratlı ve kuzeybatıda Hayrabolu yönünde genişlemeye devam etmiştir. Yapılaşma nedeniyle tarım alanlarının vasfı değiştirilmiş ve yerleşime açılmış; genişleyen şehrin doğusunda Değirmenaltı; batısında Çınarlı ve 100.yıl; kuzeyinde ise Karadeniz Mahalleleri şekillenmiştir.

2000 sayımında 107.191 kişiye ulaşan şehir, 15 mahalleye sahiptir. 1949, 1960,1974, 1981 ve 2001 yılında yapılan imar planları, şehirde arazi kullanımlarında yaşanan değişimi yansıtması açısından anlamlıdır. Tekirdağ ilinin idari merkezi durumundaki Tekirdağ şehri, 2000'li yıllarda önceden saçaklanmış alanların mahalle tayin edilmesi ile etki alanını genişletmiştir. Doğuda İstanbul'a kadar devam eden ve şehirle birleşme eğilimi gösteren kuşaktaki Hürriyet ve Değirmenaltı Mahalleleri ile karayolunun kuzeyinde bulunan ve günümüzde Atatürk Mahallesi olarak bilinen

sahada tarım arazileri imara açılmıştır. Bu sahada Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi kampüsünün inşa edilmesi ile artan öğrenci ve öğretim personeli kaynaklı nüfus hareketi, konaklama, beslenme, sosyal etkinlik sahası talebini artırarak yapı stokunu artırmış ve Namık Kemal Mahallesi'nin oluşmasına yol açmıştır. Batıdaki küçük ve orta ölçekli sanayi tesisleri şehrin bu yönde gelişmesine ve göçle yaşanan nüfus artışı, artan konut ihtiyacının gecekondularla karşılanmasına neden olmuştur; zamanla bu sahalar imara açılarak yasallık kazanacaktır.

Doğuda İstanbul Yolu boyunca genişleme, bugünkü Bahçelievler Mahallesi'ne kadar devam etmiştir. Kuzeyde Muratlı yolu üzerindeki yerleşimler şehrin çevre yolu olan Kanuni Sultan Süleyman'a kadar devam etmiştir. Kuzey ve kuzeybatıda şehrin genişlemesini sağlayan faktör küçük sanayi tesislerinin genellikle bu sahada yoğunlaşması ile ilgilidir. Kuzeybatıda, Hayrabolu yönündeki yapılaşma ise zamanla Karadeniz Mahallesi'ne dönüşecektir. Bu muhitte mevcut Trabzon ve Bayburt Caddesi isimlendirmeler şehrin bu yönünde bölgesel göçlerin varlığı ile ilişkilendirilebilir.

Şehrin mevcut yerleşme düzenine göre yapı yoğunluğu ve mekân kullanımı değişkenlik göstermektedir. Tarihi yerleşme sahası Yavuz, Ertuğrul, Ortacami- Eskicami yerleşmeleri bugün hala yerleşmelerin sık, binaların yüksek ve nüfusun yoğun olduğu merkezi sahalardır. Kuzeybatıda bu çekirdeğe eklenen Aydoğdu Mahallesi ve Çınarlı Mahallesi yerleşmelerin küçük ölçekli sanayi tesislerine bağlı yoğunlaştığı sahalardır. Şehrin batı uçlarını oluşturan ve tarım arazilerinin yakın zamanda imara açılması ile şekillenen 100. Yıl ve sahildeki Altınova Mahalleleri görece daha az yoğun ve yapı stokunun daha az olduğu yerleşmelerdir. Kuzeydoğuda İstiklal, Çiftlikönü ve Atatürk Mahalleleri çevreyolu odaklı şehir gelişiminin projekte edildiği görece az nüfuslu ve tenha yerleşme sahalarıdır. İstanbul Yolu'nun deniz yönündeki Hürriyet, Değirmenaltı ve Bahçelievler mahalleleri denizle sınırlandığı için yerleşim bu sahada sık, yolun

kuzeyindeki Namık Kemal Mahallesi içinse üniversite odaklı hizmet nüfusu yerleşme ve yatırımları için imara açılmış ve henüz dolmamış geniş araziler içermektedir.

Fotoğraf 0-26: Şehrin gelişme yönünü etkileyen Namık Kemal Üniversitesi Kampüsü

Fotoğraf 0-27: Süleymanpaşa kıyısında dolgu ile oluşturulan ve 100.000 m² alan kaplayan rekreasyon alanı.

Diğer taraftan tarihi merkezde artan yapı stoku ve yoğun nüfusun yeşil alan ve rekreasyon ihtiyacının karşılanabilmesi için kıyının yaklaşık 100.000 m²'lik sahası doldurularak spor parkurları, eğlence alanları ve yeşil alan oluşturulmuştur, bu çalışmanın Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesi ile şehir merkezinin marka değerini de artırdığı söylenebilir.

Tekirdağ'ın 2001 yılına ait imar planı 1/5.000 ölçek ve 1/1.000 ölçekli uygulama imar planı ile 5.000 ha'lık bir arazide uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Bu planın açıklamasında konut alanları %36'lık bir alan kaplamakta, tarihi merkezdeki konutların daimi; doğuya gidildikçe artan konutların ise ikinci konutlar niteliği

kazandığından bahsedilmiştir. Konutların kat sayısının Altınova ve Yüzüncü Yıl Mahallesi'nde çok katlı, şehrin dış çeperinde, örneğin Çınarlı Mahallesi'nde, gecekondu görünümünde olduğu ifade edilmiştir. Şehrin kuzeyinde, Aydoğdu ve Zafer mahallerinin birleşim sahasında, mevcut çöküntü sahaları nedeniyle küçük parselli tek katlı konutlar yer almaktadır, bu konutlar mekâna bitişik nizamla yayılmıştır. İmar planı açıklama raporuna göre konut alanları brüt yoğunlukları şehrin tarihi çekirdeğinden çevreye doğru gidildikçe azalmaktadır. Örnek vermek gerekirse, Turgut ve Yavuz mahallelerinde bu yoğunluk 250/300 kişi/ha; Aydoğdu ve Ortacami mahalleleri tarihi çekirdeğe yakın olduğu için 200- 250 kişi/ha, daha kuzeyde Çınarlı, Zafer ve Eskicami mahallelerinde 100-150kişi/ha iken; batıda şehre sonradan eklenen Altınova'ya ve doğuda ikincil konutların yer aldığı Değirmenaltı mahallelerinde 50- 100/ha arasıdır **(Nazım İmar Planı, 2001: 35).**

Fotoğraf 0-28: Süleymanpaşa ilçesi kıyı boyunca İstanbul- Çanakkale güzergâhında büyümeye devam etmektedir

Bugün şehrin doğuda İstanbul Yolu, batıda Çanakkale Yolu ve kuzeyde Muratlı ve Hayrabolu yönündeki saçaklanması devam ettikçe tarım arazileri vasıf değiştirerek ticari fonksiyon alanlarına ya da ikinci konut alanlarına dönüşmekte, artan nüfus ve yapılaşma ile yeni mahalleler şekillenmekte ya da mahalleler belediye ve muhtarlık hizmetlerinin daha kolay ulaştırılabilmesi için alanları küçültülmektedir. 04.02.2020 tarihinde Süleymanpaşa Belediye Meclisi tarafından alınan kararla mahalle isimlerinde değişikliğin yanı sıra yeni mahaller oluşturulmuştur. Gündoğdu- Turgut Mahallesi'nin geniş bir mahalle alanı içermesinden dolayı, Çiftlikönü mevkii olarak bilinen kesimine Çiflikönü Mahallesi adı verilmiştir. Gündoğdu- Turgut Mahallesi'nin Hürriyet Mahallesi'nden

başlayarak, Çevreyolu'na kadar ulaşan kesimine Atatürk Mahallesi adı verilmiştir. Altınova Mahallesi'nin kuzeyi ile Malkara Caddesi arasındaki genişleme sahasına Topağaç Mahallesi adı verilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman Caddesi'ne bağlanan Osmangazi Bulvarı ile Muratlı Caddesi arasında kalan kentsel genişleme sahası İstiklal Mahallesi olarak adlandırılmıştır. Şehrin tarihi çekirdeğinde bulunan ve iki mahallenin birleşmesinden adını alan Eskicami –Ortacami Mahallesi'nin adı Ortacami olarak kalmıştır. Hürriyet Mahallesi'nin sahil yönünde Eski İskele'ye kadar olan kısmı ise Cumhuriyet Mahallesi olarak adlandırılmıştır **(Süleymanpaşa Belediyesi, 2020).**

Tablo 0-29: Süleymanpaşa ilçesine bağlı mahalleler

100.Yıl	Dedecik	Hüsünlü	Kınıklar	Semetli
Ahmedikli	Değirmenaltı	Işıklar	Köseilyas	Seymenli
Ahmetçe	Demirli	İnecik	Kumbağ	Taşumurca
Akçahalil	Doğruk Karacamurat	Karabezirgan	Mahramlı	Tatarlı
Altınova	Ertuğrul	Karacakılavuz	Naip Köy	Yağcı
Araphacı	Eskicami -Ortacami	Karaçalı	Namık Kemal	Yavuz
Aşağıkılıçlı	Evciler	Karadeniz	Nusratfakı	Yayabaşı
Avşar	Ferhadanlı	Karaevli	Nusratlı	Yazır
Aydoğdu	Gazioğlu	Karahalil	Oğuzlu	Yenice
Bahçelievler	Generli	Karahisarlı	Ormanlı	Yeniköy
Banarlı	Gündoğdu - Turgut	Karansıllı	Ortaca	Yukarıkılıçlı
Barbaros	Gündüzlü	Kaşıkçı	Oruçbeyli	Yuva
Bıyıkali	Güvençli	Kayı	Osmanlı	Zafer
Çanakçı	Hacıköy	Kazandere	Otmanlı	
Çınarlı	Hürriyet	Kılavuzlu	Selçuk	

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018

Günümüzde İstanbul Yolu üzerinde, doğu yönünde şehre giriş Bahçelievler Mahallesi ile başlar, bu yol güzergâhında eski merkeze doğru Namık Kemal, Değirmenaltı, Hürriyet, Cumhuriyet kuzey yönünde Atatürk Mahallesi ile devam eder. Ertuğrul, Yavuz ve Ortacami mahalleleri şehrin tarihi merkezidir. Tarihi merkezin çevresinde gelişen Aydoğdu, Zafer mahalleleri ile görece yakın zamanda

şekillenen Çınarlı ve 100. Yıl mahalleleri; batıda ikinci evlerle şekillenen Altınova ve kuzeye doğru gelişme alanında Topağaç Mahallesi yer almaktadır. Kuzeyde şehrin yayılma alanını sınırlayan Kanuni Sultan Süleyman Bulvarı günümüzde Karadeniz Mahallesi ile birlikte gelecekte şehir içinde kalacaktır. Aynı durum doğuya doğru gidildikçe İstiklal ve Çiftlikönü Mahalleleri için de geçerlidir. Bu yerleşmel

Fotoğraf 0-29: Paris Belediye Binası örnek alınarak yapılan Süleymanpaşa Belediye binası.er günümüzde şehrin en kuzey çeperleridir.

“04.02.2020 tarihinde belediye meclisi kararı ile mahalle ilan edilen Atatürk, Cumhuriyet, Çiflikönü, İstiklal, Topağaç mahalleri listede belirtilmemiştir. Aynı kararla geçmişte Eskicami- Ortacami olarak bilinen tarihi mahalle Ortacami olarak

adlandırılmıştır.” Tekirdağ şehri, bugün idari olarak Süleymanpaşa ilçesi sınırlarında kalmaktadır. 6 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 6360 Sayılı kanunun 2. Maddesi doğrultusunda Tekirdağ belediyesinin mahalleleri merkez olmak üzere, Tekirdağ merkez ilçe sınırlarındaki köyler ve belde belediyelerden oluşan Süleymanpaşa İlçesi ve belediyesi kurulmuştur. 30 Mart 2014 yerel seçimleri ile icraata başlayan Süleymanpaşa Belediyesi, geçmişte Tekirdağ Belediyesi’nin kapsadığı alanda yer alan merkez ve belde belediyeleri ile mahalleye dönüştürülen toplamda 73 mahalleden oluşmaktadır.

3.1.3.2.2. Çorlu

Fotoğraf 0-30: Çorlu Cumhuriyet Parkı’nın havadan görünümü.

Kaynak: corlu.bel

Ergene havzasında Yıldız dağlarından taşınan tortular üzerinde kurulan Çorlu Tekirdağ'ın en kalabalık ilçesi (2018 ADNKS sonucu 262.862) olmasının yanı sıra, Edirne'den kalabalıktır. Denizden ortalama 180 metre yükseklikte yer alır, il merkezine 34 km uzaklıktadır ve yüzölçümü 403 km²'dir.

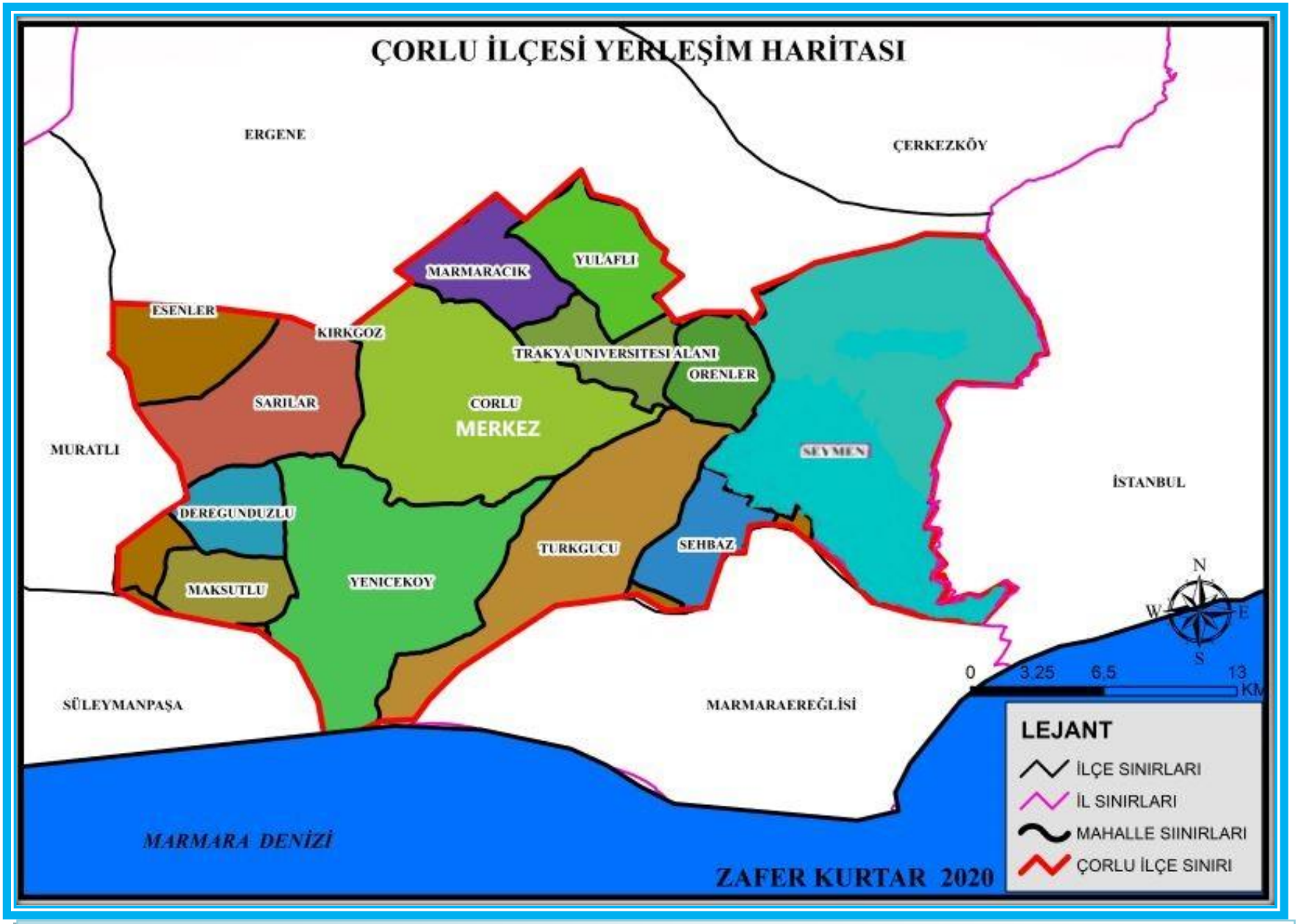
Plato yüzeyi üzerinde yer alan Çorlu'da arazi düz ve ağırlık olarak kireçsiz kahverengi topraklardan oluşmaktadır, bu toprakları vertisoller ve alüvyal topraklar takip eder, kuru tarımın hâkim olduğu ilçede topraklar tarıma oldukça elverişlidir **(Akova, 2002).** Güneyden Marmara ve Ege'den gelen nemli, ılık hava kütleleri ile kuzeyden gelen soğukların etkisi altındaki ilçede yağış ortalaması 560 mm civarındadır. Yağışın yetersizliğine karşın arazinin tortullarla örtülü ve geçirgen olması ilçenin yer altı suları açısından zengin olmasını sağlamıştır. Ergene havzasının kar ve yağmur sularının depolandığı zengin yer altı su kaynakları aynı zamanda sanayi atıkları ile çöplerden karışan kirli suların yer altı sularına karışması nedeniyle de risk altındadır öyle ki, Yıldız Dağları'ndan kaynağını alan Çorlu Çayı günümüzde yoğun sanayi faaliyetleri nedeniyle neredeyse kullanılamaz durumdadır.

Çorlu ilçesi Tekirdağ'da su kullanımının en yoğun olduğu ilçedir, şüphesiz bu kullanım sulamadan çok sanayi ve kullanım suyu ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. İlçenin su ihtiyacı Havuzlar, Kızılağaç, Kazımiye Emlak Konut, Sağlık Mahallesi, Şeyhsinan, Muhittin, Nusratiye, Panayır Yeri, Toplu Konut, Yeni Sanayi Yeşiltepe, muhitlerinde faaliyet gösteren 26 derin sondaj kuyusu ile karşılanmaktadır. Ayrıca Ergene Nehri ilin kuzeyinden geçmekte sanayi ve tarımsal sulama amacıyla kullanılmaktadır. Çorlu aynı zamanda Tekirdağ'da kum ve taş ocaklarının (Karatepe) varlığı ve son yıllarda Yulaflı Köyü ile Önerler Karaçalı sahasında sondajlanan doğal gaz kuyuları ile de bilinmektedir.

Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün Çorlu maddesine göre Helenistik dönemde şehrin adı, 'Tzirallum' ve Bizans Dönemi'nde ise 'Tzouroulon' **(pleiades.stoa.org)**

olarak geçer. Şehrin temelini M.Ö. 1000'li yıllarda Traklar'ın attığı iddia edilir. İlk Tunç Çağı'na ait yerleşimlere rastlanan sahayı Traklar'dan bir süre sonra Persler ve 4. yy'da Makedonyalılar ele geçirir. M.Ö. 168 yılında Roma ve imparatorluğun ikiye bölünmesinden sonra Bizans kontrolüne geçen şehir, bu dönemde peynir üretimi ile bilindiğinden 'Thozolus, Tzirallum Thribiton'olarak anılır.

Orta Çağ'da İstanbul'u korumak amacıyla yapılan kalesi 1361 yılında I. Murat tarafından ele geçirilerek Osmanlı toprağı haline getirilir. Bir Bizans yerleşimi olan Tzirallum/Çorlu çevresine göre yüksek ve düz olması, kolay savunulması ve suyu ihtiyacını karşılayan Çorlu Çayı nedeniyle Trakya'ya yerleşmek isteyen toplumlar için tarih boyunca önemli bir cazibe merkezidir.

Harita 0-13: Çorlu ilçesi yerleşim birimleri haritası

Fotoğraf 0-31: Restore edilmeyi bekleyen ve restore edilmiş Çorlu geleneksel evleri

.

Birinci Murat'ın Kosova Savaş'ında ölmesi üzerine Bizanslılar tarafından yeniden zaptedilmiş, Yıldırım Bayezid zamanında Osmanlı topraklarına katılmış ve söylentiye göre zor (Anadolu'da halk arasında çor) elde edildiği için bu adı almıştır. Osmanlı arşiv kayıtlarına göre **'Çorlu (چورلی)'** maa Ereğli ve Sarayvize ek bilgileri ile 1531 yılında nahiye niteliğinde Edirne Vilayeti'ne bağlıdır. 1530'lu yıllardan itibaren kaza niteliğinde idari yapısıyla Tekfurdağı sancağının bağlı olduğu Edirne Vilayeti'nin sınırları içinde kalmaktadır **(Sezen, a.g.e: 189).**

Şehir Osmanlı- Rus Savaşı'nda (93 Harbi) bir süre Rusya'nın yönetiminde kalmıştır. Birinci Balkan Savaşı sonrasında Bulgaristan yönetimine geçer, II. Balkan Savaşı sonrası geri alınır. Mondros Mütarekesi sonrasında Yunan askerleri tarafından işgal edilen Çorlu 1 Kasım 1922 yılında işgalden kurtarılır, II. Dünya Savaşı yıllarında önemli bir askeri garnizon olma özelliği günümüze kadar devam etmektedir **(corlu.gov**).

1960'lı yıllarda sanayi faaliyetlerinin belirginleştiği şehirde, günümüzde Çorlu Deri ve Karma Organize Sanayi Bölgesi, yüzden fazla deri fabrikası ile önemli bir ticari hacme sahiptir.1971 yılında Çerkezköy'ün kalkınmada öncelikli yöreler arasına dâhil edilmesiyle aynı zamanlı İstanbul merkezli deri ve tekstil fabrikaları Çorlu'da üslenmiştir. İlçede 2003 yılından beridir hizmet veren Avrupa Serbest Bölgesi ile Çorlu Birinci Organize Sanayi Bölgesi kayda değer miktarda istihdam yaratmaktadır. Çorlu işgücü talebini gidermek için gerçekleşen göçler nedeniyle Tekirdağ'ın merkez ilçesi Süleymanpaşa'dan daha fazla bir nüfusa sahiptir; hatta Çorlu'nun nüfusu Trakya'nın diğer şehirleri Edirne ve Kırklareli'den bile fazladır.

1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımında Çorlu 19.509 kişilik bir nüfusa sahiptir. Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'dan göç hareketlerine zorlanan nüfusun büyük bir kısmı köylere yerleştirilmiştir. 1950'li yıllara kadar

köylerden ilçe merkezine gerçekleşen göçlere ve Trakya ile Anadolu göçlerinin yanı sıra, Bulgaristan'dan göçler de eklenmiştir **(Çorlu Stratejik Plan);** 1965 yılı genel sayımlarında ilçe nüfusu 55.645 iken, yaklaşık 50 yıllık bir süre içerisinde bu sayının dört katı kadar bir nüfusa ulaşmıştır. 1987 yılında Çorlu'ya bağlı Marmara Ereğlisi'nin ilçe olmasına karar verilmiştir.

Fotoğraf 0-32: Tarihi Çorlu Kalesi çevresi yakınlarında Hıdır Ağa Mahallesi'nden bir görünüm.

2012 yılında kabul edilen kanun ile Tekirdağ büyükşehir ilan edilirken, Marmaracık belediyesi merkez alınarak geçmişte Çorlu'ya bağlı mahalleler ile köylerden 'Ergene' ilçesi kurulmuştur.

Çorlu şehri, Tekirdağ ilinin doğu kesiminde yer alan Çorlu ilçesinin idari merkezidir, ilçe doğudan Silivri ilçesi ile İstanbul'a, kuzeyde Çerkezköy ve Ergene ilçelerine, batıda Muratlı ve Süleymanpaşa ilçelerine güneyde ise Marmaraereğlisi ile Marmara Denizi'ne komşudur. Şehir Sirkeci'den başlayıp sahil boyunca Marmaraereğlisi ve buradan Çorlu üzerinden Lüleburgaz, Edirne, Bulgaristan'dan Balrad'a bağlanan tarihi 'Via Militaris' üzerinde yer almaktadır. Tarihi şehir Çorlu Irmağı'nın oluşturduğu vadi tabanına yüksekten bakan bir plato düzlüğüdür **(Darkot ve Tuncel, 1981: 47).** Zamanla bulunduğu yerden çevresine doğru yayılan şehrin çekirdeğini Hıdırağa Mahallesi oluşturmaktadır. Bugün Çerkezköy Çorlu Yolu ile Edirne Yolu'nun kesişiminde yer alan mahallenin çevresinde artan nüfusa bağlı olarak Cemaliye, Hatip, Silahtarağa, Şeyhsinan, Kemalettin ve Muhittin gibi mahalleler 20.yy'ın ortalarına kadar şekillenmiştir. Bu merkezin güneyinde Romanya göçmenleri için kurulan Reşadiye Mahallesi yer alırdı. Günümüzde Edirne Bulvarı ile Çorlu Çevre Yolu arasında kalan ve tarihi çekirdekten ayrıymış gibi görünen Sağlık Mahallesi şehrin batısında ayrı bir yerleşme gibi gelişmiştir.

1970'li yıllara kadar şehir alanı batı yönünde genişlerken, İstanbul sanayisinin desantralizasyonu nedeniyle zamanla doğu kesimleri de dolmaya başlamıştır. 1980'li yıllarda başlayan sanayi için yer talebindeki artışlar şehir alanını doğuda Önerler Köyü ve batıda Büyükkarıştıran'a kadar genişleterek saçaklanmasına yol açmıştır. Çevreyolu boyunca gelişen başta köy, belde ve günümüzde mahalle niteliğindeki yerleşmelerin arası dolarak çizgisel bir formla genişleyen bir şehir görüntüsü kazanmıştır.

1998 yılında eski Doğu Bloku ülkeleriyle gerçekleşen havayolu trafiğinin İstanbul Atatürk Havalimanı'nda yarattığı trafiği azaltmak amacıyla açılan Çorlu Atatürk Havalimanı bugün şehrin doğu sınırını oluşturmaktadır. D100 karayolu çevresinde gelişen şehrin kuzey kanadı Çorlu Çerkezköy Yolu ile Çorlu Irmağı'nın paralel seyrettiği tarım toprakları sanayi tesislerinin üslenmesi ile yerleşmeye

açılmıştır. Çorlu- Çerkezköy arasında devamlılık gösteren sanayi tesisleri deri ve tekstil ağırlıklı olmak üzere kümelenerek zamanla Organize Sanayi Bölgelerine dönüşmüştür. Kahraman araştırmasında bu sahada yoğunlaşan ve su talebi yüksek deri sanayisinin yer altı suyuna ücretsiz ulaşma ve atıksuların Çorlu Deresi'ne bırakılması konusunda herhangi bir regülasyonun mevcut olmayışına bağlamaktadır **(Kahraman, 2013: 56).** Görece daha az yerleşimin yer aldığı, daha az nüfuslu şehrin güney kesiminde yerleşmeler en güneyi Cumhuriyet ve Zafer Mahallesi olmak üzere Hürriyet Caddesi boyunca sayısı artan ikamet alanlarından oluşmaktadır.

2018 yılı nüfusu 262.862 olan Çorlu ilçesine bağlı 26 mahalleden en kalabalık olanları 38.000 civarındaki nüfusları ile Şeyhsinan ve Muhittin mahalleleridir. Bu mahalleleri 34.000 nüfusu ile Kaymakamlığı'nın da yer aldığı Reşadiye Mahallesi takip eder **(TÜİK, 2018).** Şehrin tarihi çekirdeği çevresinde Tekirdağ şehrinden farklı olarak D 100 Karayolu'nu takiben gelişen mahalleler doğuda geçmişte bir köy olan Önerler Mahallesi ile başlar. Geçmişte şehrin sayfiyesi olan bu mahalle ile şehrin doğu sahası arasındaki tarım alanları ve yeşil alanların yakın zamanda yerleşime açılması nedeniyle evler daha çok müstakil, yerleşme yoğunluğu düşüktür. Çevreyolunu takiben Hürriyet, Esentepe, Kazimiye ve Alipaşa mahalleleri şehrin 1980 sonrası gelişen yüzünü yansıtmaktadır.

Alışveriş merkezlerinin hacmi şehrin bu yönünden büyümeye başlar. Yakın tarihte şehrin güneydeki yayılma sahasının sınırı gibi görünen Bülent Ecevit Bulvarı'nın güneyinde yer alan Zafer, Havuzlar ve Cumhuriyet mahallelerinde yerleşim yoğunluğu düşüktür. Tarihi merkeze doğru Çobançeşme, Şeyhsinan, Muhittin mahalleleri yer alır. Bu mahalleler diğerlerine göre daha önce yerleşilmiş konut sayısının arttığı yerlerdir. Atatürk Bulvarı'nın kuzeyinde yer alan Kemalettin, Nusratiye, Cemaliye, Kemalettin ve Hıdırağa Mahalleleri diğer mahallelere göre daha az yeşil alana ve buna karşın daha fazla konut sayısına sahiptir.

Çorlu Kalesi'nin temellerinin de yer aldığı bu mahallede yerleşimin sürekliliği şehre sonradan eklenen mahallelerden farklı olarak sokak ve caddelerin geleneksel bir ağ sergilediğini ve organize olmadığını düşündürmektedir. Şehrin batı yönündeki Hatip Mahallesi çevre yolu bağlantısı boyunca karayolunun sağ ve soluna yayılmış sayıları ve yoğunluğu az yerleşmelerden ibarettir.

Tekirdağ'ın 2012 yılında büyükşehir ilan edilmesi ile birlikte, 2013 yılında Çorlu ilçesine bağlı Marmaracık belde belediyesi merkez olmak üzere; Çorlu mahallelerinden Sağlık, Yeşiltepe mahalleleri; Misinli, Ulaş ve Velimeşe beldelerinin yanı sıra 10 köyün de dahil edilmesi ile Ergene ilçesinin kurulmasına karar verilmiştir **(ergene. gov).** Böylece geçmişte Çorlu'ya bağlı Sağlık ve Yeşiltepe mahalleleri Ergene ilçe sınırlarında kalmıştır. Her iki ilçe arasında yer alan Marmaracık Organize Sanayi Bölgesi ile sağlanan devamlılık nedeni ile iki yerleşme arasındaki sınırı anlayabilmek güçtür. Dolayısıyla doğuda Önerler Köyü ile başlayan ve batıda Büyükkarıştıran'a kadar çevreyolu üzerinde aralıksız devam eden bu yerleşimlerde hizmet fonksiyon merkezleri hala Çorlu'da toplanmış izlenimi vermektedir. Tekirdağ'ın Büyükşehir ilan edilmesi ve Ergene ilçesinin kurulması ile birlikte idari sınırları değişen Çorlu ilçesinin günümüzde geçmişte köy olarak adlandırılan kırsal yerleşmeleri ile birlikte mahalle sayısı 26'dır.

Tekirdağ'ın 2012 yılında büyükşehir ilan edilmesi ile birlikte, 2013 yılında Çorlu ilçesine bağlı Marmaracık belde belediyesi merkez olmak üzere; Çorlu mahallelerinden Sağlık, Yeşiltepe mahalleleri; Misinli, Ulaş ve Velimeşe beldelerinin yanı sıra 10 köyün de dâhil edilmesi ile Ergene ilçesinin kurulmasına karar verilmiştir **(ergene. gov).**

Fotoğraf 0-33: Çorlu Kazımiye Mahallesi, Salih Omurtak Caddesi Heykel Meydanı şehrin işlek caddelerinden biri olduğu için binaların alt katlar alış veriş için ayrılmış mağazalar ve üst katlar ise ofis olarak kullanılmaktadır.

Böylece geçmişte Çorlu'ya bağlı Sağlık ve Yeşiltepe mahalleleri Ergene ilçe sınırlarında kalmıştır. Her iki ilçe arasında yer alan Marmaracık Organize Sanayi Bölgesi ile sağlanan devamlılık nedeni ile iki yerleşme arasındaki sınırı anlayabilmek güçtür. Dolayısıyla doğuda Önerler Köyü ile başlayan ve batıda Büyükkarıştıran'a kadar çevreyolu üzerinde aralıksız devam eden bu yerleşimlerde hizmet fonksiyon merkezleri hala Çorlu'da toplanmış izlenimi vermektedir. Tekirdağ'ın Büyükşehir ilan edilmesi ve Ergene ilçesinin kurulması ile birlikte idari sınırları değişen Çorlu ilçesinin günümüzde geçmişte köy olarak adlandırılan kırsal yerleşmeleri ile birlikte mahalle sayısı 26'dır.

Fotoğraf 0-34: Çorlu şehrinin saçaklanma sahası Önerler Mahallesi, geçmişte Çorlu'ya bağlı bir köydü.

Kaynak: corluhaber.com

Tablo 0-30: Çorlu ilçesine bağlı mahalleler

Ali Paşa	Cemaliye	Cumhuriyet	Çobançeşme	Deregündüzlü
Esentepe	Hatip	Havuzlar	Hıdırağa	Hürriyet
Kazımiye	Kemalettin	Maksutlu	Muhittin	Nusratiye
Önerler	Reşadiye	Rumeli	Sarılar	Seymen
Silahtarağa	Şahpaz	Şeyhsinan	Türkgücü	Yenice
Zafer				

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018.

2018 yılında erkek nüfusun (134.044) kadın nüfustan (128.818) fazla olduğu ilçede, 20- 39 yaş arası nüfusu yoğunlaştığı yaş grubunu oluşturmaktadır. Şehir sakinlerinin nüfusa kayıtlı olunan iller arasında İstanbul, Kırklareli ve Çanakkale gibi komşu şehirlerin yanı sıra, Sinop, Trabzon, Ordu, Zonguldak, Tokat gibi illerle; Van, Muş Ağrı, Erzurum gibi genç nüfus istihdamının sınırlı olduğu iller yer almaktadır.

3.1.3.2.3. Çerkezköy

Çerkezköy şehri, Tekirdağ ilinin doğu kesiminde, sanayi faaliyetlerinin yoğunluğu ile bilinen 166.000 nüfuslu (2018 ADNKS) Çerkezköy ilçesinin sınırları içinde yer alır. 326 km² araziye sahip ilçede yükseklik ortalama 150- 200 metre arasındadır. Yıldız Dağları'nın Ergene havzasındaki düzlüklerle buluştuğu ilçe topraklarından Ergene Nehri'nin kollarından biri olan Çorlu Deresi geçmektedir.

Arazide kireçsiz kahverengi orman toprakları ana toprak grubunu oluşturmakla birlikte, vertisoller ve alüvyal topraklar da mevcuttur, arazisinin yaklaşık %75'i ikinci sınıf kullanım kabiliyetine sahiptir, neredeyse tamamı tarıma elverişli sahaların önemli bir kısmı sanayi ve yerleşme faaliyetlerine ayrılmıştır **(Akova, 2002: 77).** Kuzey ve kuzeydoğu yönlü rüzgârlara açık ilçede kış ayları serin geçerken, yaz ayları da sıcak ve iklim karasal nitelik göstermektedir**.**

Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün **'Çerkezköy (کوی چرکس)'** maddesinde şehrin ilk adının Hamidiye Türbedere olduğu belirtilir. Nahiye olarak kurulan yerleşim 1889- 1912 yılları arasında Tekfurdağ Sancağı'na bağlı Çorlu kazasının sınırları içindedir.

Yerleşim 1918 yılında Çerkezköy adı ile Saray kazasına bağlanmıştır, 1957 yılına kadar bu ilçeye bağlı bir yerleşme olarak kalacaktır **(Sezen, a.g.e;182)**. Şehre adını veren Çerkez nüfus 1877- 78 Osmanlı Rus Savaşı'nın ardından göçe zorlanarak bu topraklarda iskân ettirilmiştir, bir süre bu sahada kaldıktan sonra Anadolu'daki

diğer şehirlere nakil edilmiştir, Çerkezler'in yerini Bulgaristan'dan göç ettirilen ve muhacir adı verilen Türkler almıştır. Şehrin tarihi çekirdeği, Türbedere yatağı çevresindeki yerleşimlerdir, burası daha sonra Yeniköy'ün de eklenmesi ile nahiye ilan edilir. Çerkezköy, Balkan Savaşları nedeni ile 1912 yılında Bulgaristan askerlerinin işgaline uğrar ve bir süre sonra işgalden kurtarılır.

Fotoğraf 0-35: Çerkezköy OSB'nin havadan görünümü, üst sol Kapaklı, alt sol Karaağaç; Çerkezköy sağ ve Kızılpınar alt sağda yer almaktadır.

Kaynak: Schuiling/wikipedia.com

Şehir Birinci Dünya Savaşı ardından imzalanan Mondros Ateşkesi ile Yunanistan askerlerince işgal edilir, 29 Ekim 1922 tarihinde işgalden kurutulan Çerkezköy, 1958 yılına kadar Saray'a bağlı iken, ilçe statüsü kazanır. İlçe doğuda Çatalca ve Silivri, Kuzeyde Kapaklı ve batıda Ergene, güneyde ise Çorlu ilçesi ile komşudur.

Çerkezköy'ün bir sanayi şehri olma niteliğini 1971 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile kalkınmada öncelikli yöreler arasında dâhil edilmesi belirler. İstanbul'un yeni sanayi tesisleri için gereken arazi konusunda yetersiz kalması ve giderek dolan şehirde maliyetlerin artması ile batıya yönelen sanayileşme hamlesi, 1980'lerden sonra yerleşme ve sanayi fonksiyon alanları nedeniyle şehir alanının genişlemesine yol açar. 1873 yılında Fransızlar tarafından yapılan İstanbul- Edirne demiryolunun Çerkezköy'den geçmesi, Çorlu ve Saray'a ulaşan yolların geçtiği güzergâh üzerinde yer alması ve E 80 Avrupa yoluna yakınlığının sağladığı kolay ulaşılabilirlik koşulları kısa sürede sanayi tesislerinin bu sahada üslenmesine ve işçi göçleri için çekim merkezi olmasına neden olur.

Çerkezköy'de planlı gelişmeye dair araştırmasında İnce **(İnce, 2011: 24- 27)** özellikle 1980 sonrasında artan nüfusun şehir sahasının genişlemesi üzerinde baskı unsuru oluşturduğunu ve planlama anlayışının zaman içerisinde değiştiğine dair şu tespitlerde bulunmuştur: 1950 yılından 1980 yılına yavaş ve planlı gelişen şehir, 1980 yılından sonra hızlı nüfus artışı nedeniyle planlı gelişme vasfını kaybetmiştir.

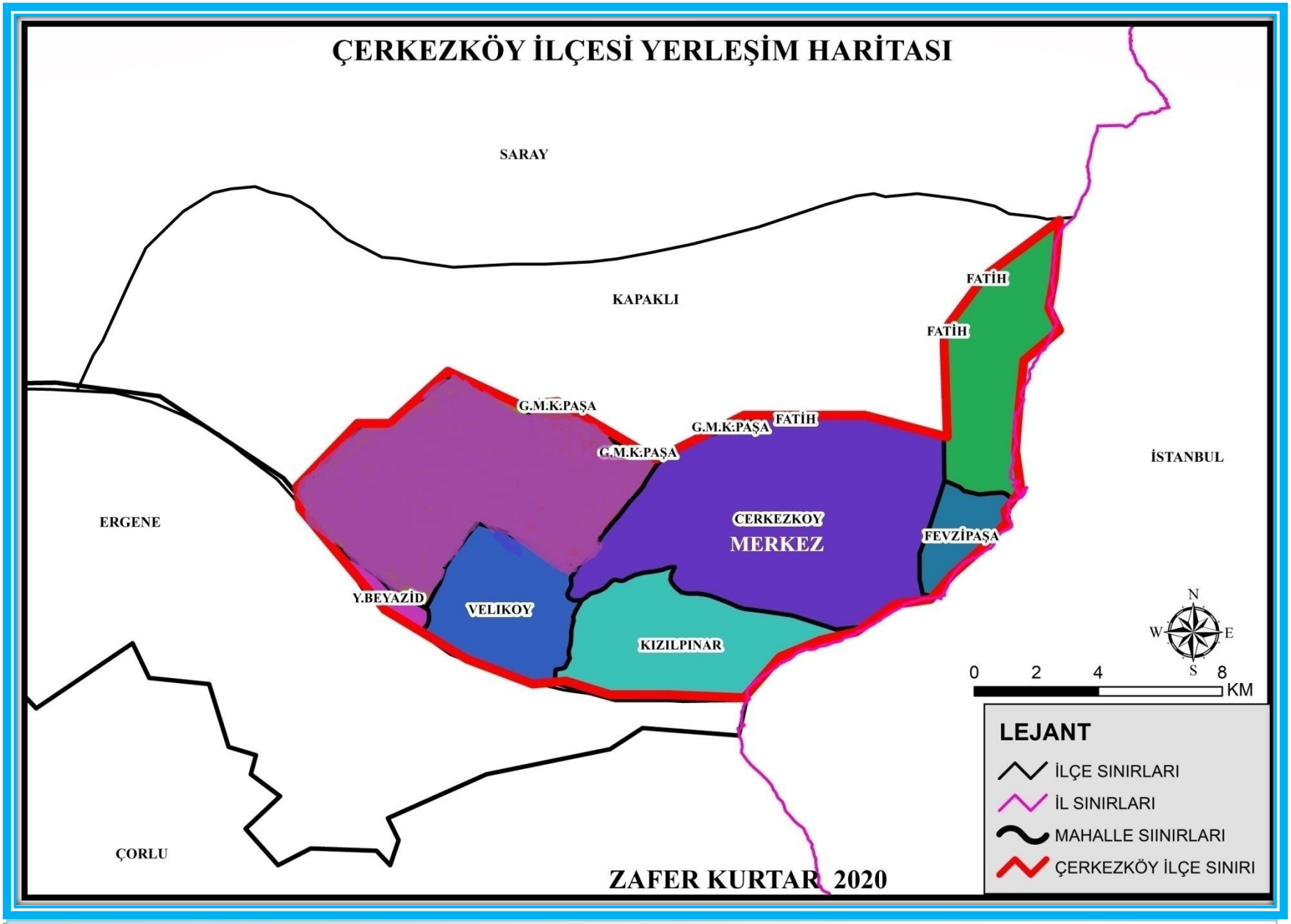
Hızla artan konut talebinin neden olduğu plansız yapılaşmaya engel olmak amacıyla 1980 yılında yeni bir imar planı yapılmıştır. Bu planda yerleşim sahaları için Gazi Osman Paşa, Gazi Mustafa Kemal Paşa, Fevzi Paşa ve İstasyon mahallelerinin bir kısmı planlanmıştır. Bu plana göre sanayi alanları Gazisomanpaşa Mahallesi'nin kuzeybatısında yer alan saha olacaktır. Bu plan 1990'lı yıllara kadar uygulansa da şehrin artan nüfusu ve planlama sınırının bu artışın gerisinde kalması,

nedeni ile şehir planlama alanının dışına taşar. 1998 yılında onaylanan imar planında İstasyon Mahallesi'nin sınırları Ambardere yönünde genişletilir.

Çerkezköy'de sanayileşme odaklı gelişme şehrin sadece batı yönünde değil, güney ve kuzey yönündeki köylerde de nüfusun artmasına neden olduğu için zamanla belediye olmalarına karar verilir. Bu süreçte 1986 yılında Kapaklı, 1990 yılında Kızılpınar, 1992 yılında Veliköy ve 1999 yılında ise Karaağaç Belediyesi kurulur; sürecin sonunda ilçe merkezinin sınırları belirsizleşir ve 2012 yılında Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesi ile Kapaklı beldesine ilçe statütüsü tanınır.

Çerkezköy'de nüfusları artınca belediye statüsü kazanan yerel yönetimler, mutlak koruma alanlarını koruyan kanuna rağmen, imara açacak planlamaların altlarına imzalarını atmışlardır.

Bu planlarda beklenti nüfusunun gerçekdışı ve yüksek tutulması nedeni ile gelişme konut ve sanayi alanları için büyük oranda tarım arazileri üzerine imar izni verilmiştir. 2008 yılına gelindiğinde Çerkezköy'de yeni bir imar planı şekillenmiştir; bu gerekliliğin arkasında yatan nedenler, şehrin batısındaki Karaağaç yerleşiminin belde olması, 2002 sonrasında II. Kısım Sanayi Bölgesi'nin Organize Sanayi Bölgesi'nce yönetilmeye başlaması ve her zaman kendisini hissettiren şehrin artan nüfusudur.

Harita 0-14: Çerkezköy ilçesi yerleşim birimleri haritası

2008 yılında kabul edilen imar planı şehirde farklı yapılaşma bölgeleri tasarlamıştır; bu dönemde şehrin doğusunda yer alan Ambardere tamamen yerleşmeye açılmış fakat yapı yoğunluğunun düşük tutulmasına özen gösterilmiştir; bu durum sahanın fiziki görünümünün yanı sıra gelecekte yüksek hızlı tren hattının inşa edilmesi ve bu sahanın üniversite ile ilgili fonksiyon alanlarına açılacağı öngörüsünden yola çıkılarak düşünülmüştür. Şehrin doğusunda bu planlama anlayışına dikkat edilirken, güneydoğusunda Avrupa yoluna (E 80) bağlanan çevreyoluna yakın Kartaltepe mevkisinde daha yoğun ve modern bir yapılaşma anlayışının önü açılarak, şehrin modern yüzü olması vizyonu dikkate alınmıştır. Bu planla aynı zamanda şehrin merkezindeki dar sokakların genişletilmesinin, yeni ticaret güzergâhlarının oluşturulmasının ve yapı yoğunluğunun artırılmasının önü açılmıştır. Şehrin doğusunda yerleşim ve merkezine doğru hizmet fonksiyonları artarken, Kapaklı ve Çorlu istikametinde mekân kullanımında sanayi fonksiyonu önplandadır. Çerkezköy sanayinin etkisiyle kısa sürede büyüyüp, mekân kullanımı çok hızlı değişen bir şehir olmasıyla dikkat çeker ve yüksek hızlı tren projesinin tamamlanmasıyla şehrin demiryolu güzergâhı üzerinde genişleme potansiyeli yüksektir.

Şüphesiz bu artış daha çok göçlerle ilişkilidir 1958 yılında ilçe ilan edilen Çerkezköy'ün 1965 genel sayımında nüfusu 13.690'dır. Nüfusun sayım yılları arasındaki artış hızı tipik bir sanayi bölgesinde iş gücüne duyulan gereksinimi yansıtır niteliktedir. Örnek vermek gerekirse, 2008 yılında ilçenin doğal nüfus artış hızı ‰117,80 iken 2009 yılında bu oran ‰47,90'a gerilemiştir.

Fotoğraf 0-36: Çorlu'dan Saray'a birleşmiş görüntüsü veren Çerkezköy'ün şehir alanı her geçen gün büyümektedir.

Kaynak: duseviproduksiyon.com

Şehir sanayi faaliyetleri için hala cazip bir sahada yer almaktadır, Çerkezköy'den ayrılarak ilçe ilan edilen Kapaklı yolu üzerinde ve iki belediyenin sınırında 1.234 ha ile Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi (Gazi Osman Paşa) yer almaktadır, burada küçük sanayi sitesi ile birlikte kaymakamlık verilerine göre, 80.000'e yakın kişinin istihdamı sağlanmaktadır. Sahada Türkiye'de uluslar arası üretim yapan otuza yakın fabrika söz konusudur, bu açıdan ülke ihracatı açısından oldukça kıymetlidir. 2018 yılında 166.789 olarak tespit edilen Çerkezköy'de nüfus artış hızı ise ‰54,6 ile Tekirdağ ilçeleri arasında ilk sıraya yerleşmiştir.

Fotoğraf 0-37: Karayolu Çorlu, Çerkezköy yolu boyunca devamlılık gösteren sanayi tesisleri ve yerleşimleri ayırmaktadır.

Nüfusun cinsiyet görünümünde erkek nüfus 86.540 iken, kadın nüfus 80.249 ile erkek nüfusa göre geride kalmıştır **(TÜİK: 2018).** Yaş dağılımı dikkate alındığında 20- 35 yaş arasında yığılma olduğu dikkati çekmektedir. Çorlu'da olduğu gibi ilçe sakinlerinin kayıtlı olduğu iller ekseriyetle Çanakkale, İstanbul, Kırklareli

ve Edirne gibi komşu ve yakın şehirler olmakla birlikte, Erzurum, Kars, Ardahan ve Van gibi Doğu illeri ile Ordu, Tokat ve Samsun gibi Karadeniz illerinden de hatırı sayılır derecede nüfus vardır. 2012 yılından önce belde özelliği gösteren ve daha sonra mahalleye dönüştürülen, tarımsal faaliyetlerin yerini sanayiye bıraktığı Kızılpınar 38.103 kişilik nüfusu ile en kalabalık mahalleyi oluşturmaktadır. Velimeşe- Çerkezköy yolu boyunca geçmişte belde ve günümüzde mahalleye dönüştürülen Veliköy ile Kızılpınar ve Velimeşe yakın olmalarının yanı sıra yerleşim trendinin Çorlu'ya kadar sürekli bir yerleşme eğilimi gösterdiğini düşündürmektedir. Sanayi tesisleri ise bu güzergâhı takip eder.

Karaağaç beldesi ile Bahçeağıl, Pınarca, Karlıköy, Yanıkağıl ve Uzunhacı köylerinin Kapaklı ilçesi sınırlarına dâhil edilmesi ile ilçe idari sahası küçülen Çerkezköy 10 mahalleden oluşur **(İcisleri Bakanlığı, 2018).** Ticari, idari, eğitim gibi hizmet fonksiyonlarının odağındaki şehir merkezinde yer alan mahallelerden görece daha eski Fevzipaşa ve Fatih mahallelerine kuzeyde genişleme ile Bağlık ve Gazi Mustafa Kemal Paşa Organize Sanayi Bölgesi Mahallesi eklenmiştir. Batıda genişleyen organize sanayi bölgesinin gerisinde gelişen Yıldırım Beyazıt Mahallesi'nin alanı sanayi bölgesinin güneyini kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Şehrin doğusunda gelişen sermaya ve modern yaşam arzusuyla Ambardere mevkiine doğru genişletilen İstasyon Mahallesi Çerkezköy'ün tarihi yerleşim odağını çevrelerken geçmişte köy statüsünde olan Cumhuriyet ve yerel yönetim vasfı olan Kızılpınar ve Veliköy mahalleleri de Çerkezköy'e bağlanmıştır. Çorlu- Çerkezköy arasında gelişen Yıldırım Beyazıt ve Veliköy Yalıboyu Organize Sanayi Bölgelerinde çalışan nüfusun yerleşim sahası niteliğindeki Kızılpınar ve Veliköy nüfusları ve fonksiyon türü, çalışanların sektörel dağılımı dikkate alındığında tarım vasfını kaybeden araziler üzerinde yakın zamanda gelişen şehirlerdir.

3.1.3.2.4. Kapaklı

Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesinin ardından, 2012 yılına kadar Çerkezköy'e bağlı olan Bahçeağıl, Karlıköy, Pınarca, Yanıkağıl, Uzunhacı köyleri ile Karaağaç ve Kapaklı beldesi de dâhil edilerek Kapaklı ilçesi oluşturulmuştur. 193,7 km² sahaya sahip ilçenin kuzeyinde Saray, güneyinde Ergene ve Çerkezköy ile doğusunda İstanbul ilinin Çatalca ilçesi yer alır. İlçe Çerkezköy'le neredeyse bitişikmiş gibi durmaktatır; iki ilçe arasındaki uzaklık sadece altı km.'dir **(kapakli.gov).** Geçmişte belde statüsündeki Kapaklı şehri, Kapaklı ilçesinin idari merkezidir.

İlçenin çevresinde yükseltiler fazla bir alan kaplamaz, aşınarak düzleştirilmiş alanlar nedeniyle denizden ortalama yükseklik 180 metre civarındadır. Kireçsiz kahverengi orman toprakları hâkim toprak grubunu oluşturur, toprakları büyük ölçüde tarıma uygundur. Karasal iklimin ve Karadeniz ikliminin tesirinde geçiş sahasındadır yağışlar daha çok ilk ve sonbahar aylarında görülür hâkim rüzgâr yönü kuzeydoğu ve kuzeybatıdır, güneybatı sektörlü rüzgârlarla nemlilik de artar. Yer altı suyu içeren akiferler devamlılık göstermeyip su kalitesi derinlerde tuzlu ve düşüktür.

19. ve 20. yy başlarında Osmanlı Devleti'nin kayebettiği savaşlar nedeniyle hâkimiyet alanından çıkan Balkan topraklardında yaşayan Türk halkın büyük bir kısmı Trakya'da iskan ettirilmiştir. Kimi zaman Trakya'da kısa süreliğine, geçici olarak iskân ettirilen halkın, Anadolu'ya nakledilmesi de söz konusudur. Bu durum Trakya mevcut yerleşimler dışında bir iskân politikası olarak yeni yerleşim alanlarının açılmasına yahut eskilerinin genişletilmesine neden olur. Kapaklı şehri'nin oluşumu da böyle bir tarihsel geçmişe sahiptir.

Şekil 0-150: Kapaklı Belediyesi'nin logosu vaktiyle bu sahada ilk yerleşenlerin açtığı Kapaklıpınar kuyusunu hatırlatır biçimde tasarlanmıştır.

Kaynak: kapakli.bel

Kapaklı köyünü kuranlar Bulgaristan'dan göç eden Türkler'dir; Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da üç kaybetmesi nedeniyle Veliko Tırnovo Sancağı ile Balvan, Karalar, Malkoç, Delvi, Sürat ve Yemen köylerini terk etmek zorunda kalan halk, Osmanlı Padişahı II. Abdülhamid'in fermanı ile Saray, eski adı Türbedere olan Çerkezköy ve Kapaklı'ya yerleştirilir. Yağışların yetersiz olduğu bu çevrede su kaynaklarının kıymetli olması nedeniyle sahada mevcut kaynak suyunun üzeri kapatılarak, kuyuya dönüştürülür ve yerleşimin adı Kapaklıpınar olarak tanzim edilir. Yerleşim için gerekli arazinin bir kısmı ormanların bozulması ile elde edilmiş ve

köylülere dağıtılmıştır. 1973 yılında Çerkezköy'de kurulan Organize Sanayi Bölgesi'ne yakınlığı nedeniyle göçle artan nüfusun yerleşim sahası halline gelmiştir.

Fotoğraf 0-38: Kapaklı şehir alanı yol boyunca Çerkezköy ile birleşme eğilimindedir.

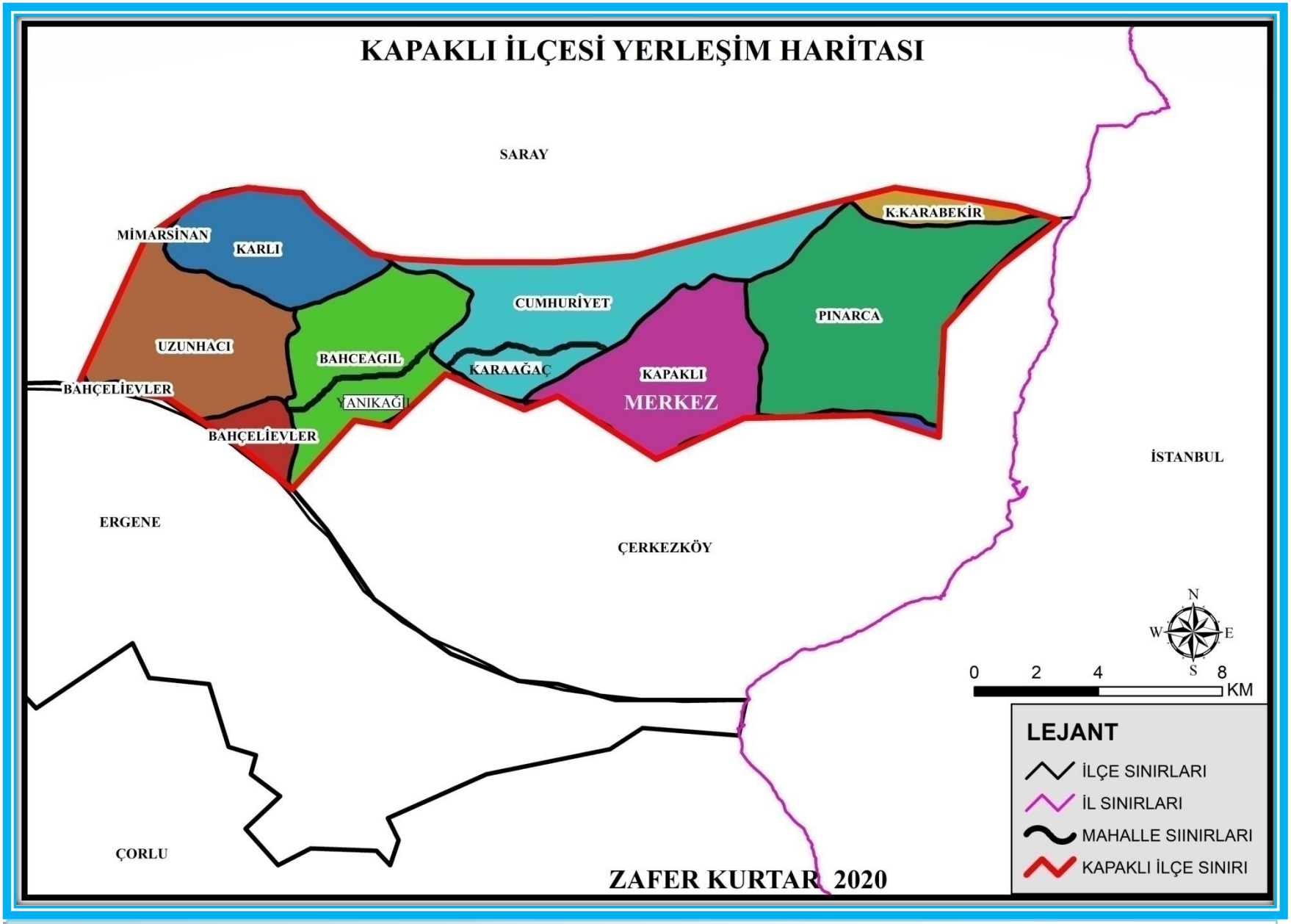
Artan nüfusu nedeniyle belediye olması kararlaştırılan Kapaklı'nın imar planının hazırlanması ile şehir sahası genişlemiştir. 1970'li yıllara kadar ziraat ve hayvancılıkla geçinen Kapaklı sakinleri 1973 yılında Çerkezköy OSB'deki fabrikaların üretime başlamasıyla sanayi üretimi ile tanışmıştır. Bugün Kapaklı şehri, sanayide çalışan nüfusun yaşam alanı ve hizmet ihtiyaçlarına yanıt veren bir yerleşim

özelliği gösterirken, 2012'den sonra ilçe sınırlarına dâhil edilerek mahalleye dönüştürülen köylerde tarla tarımı ve hayvancılık faaliyetleri de devam etmektedir.

Fotoğraf 0-39: Kapaklı – Büyükyoncalı çevresinde yapılaşma hızla devam etmektedir.

İstanbul'a komşu olmasının yanı sıra; Saray – Çerkezköy karayolu üzerinde bulunması; E80 Avrupa otoyolu, Çerkezköy'den geçen demiryolu, Tekirdağ Limanı ve Çorlu Atatürk Havalimanı'na yakınlığı ve düşük maliyetle sanayi için kullanma izni verilen tarım toprakları ve su kaynakğı gibi yerel yönetimlerin teşvikleri ile kısa sürede büyüyüp ilçe statüsü kazanmıştır.

Harita 0-15: Kapaklı ilçesi yerleşim birimleri haritası

. Özetle Kapaklı ve periferinde nüfus artışı ve yoğunluğuna yol açan, doğal koşulların elverişliliği, gelişmiş ulaşım olanakları ile ham maddenin sağlanması, transferi ve pazarlanmasındaki kolaylıklar sanayinin şekillenmesini hızlandırmıştır **(Doğan, 2017: 5).** Karaağaç ve Gazi Osman Paşa yakınlarındaki OSB inşaatı ile devam eden fabrikalar bu trendin bir süre daha devam edeceğini düşündürmektedir. 2007 yılı ADNKS'ye göre, bugün ilçeye 2012 yılından sonra bağlanan Karaağaç ve Bahçeağıl, Karlıköy, Pınarca, Yanıkağıl, Uzunhacı, Yanıkağıl köyleri hariç belde nüfusu 41.956'dır. Bugün 98.579'u merkezde yaşamak üzere, toplam nüfus 116.882'dir **(TÜİK; 2018).** Erkek nüfus toplam nüfusun %55'ini oluşturmaktadır.

Atatürk, Bahçeağıl, Bahçelievler, Cumhuriyet, Fatih, İnönü, İsmetpaşa, Karlı, Kazım Karabekir, Karaağaç, Mimar Sinan, Pınarca, Uzunhacı ve Yanıkağıl olmak üzere 14 mahallesi **(İçişleri Bakanlığı, 2018)** bulunan Kapaklı'nın en kalabalık mahallesi 31.234 kişi ile Cumhuriyet Mahallesi'dir. 2018 yılı ADNKS'ye göre nüfus artış hızı ‰40,3'tür. Saray- Çerkezköy karayolu üzerinde oluşan şehrin ilk çekirdeği doğuda Bahçelievler ve kuzyde Cumhuriyet Mahallesi'ne doğru genişlemektedir. Şehir alanının yayılma eğilimi, doğuda Cumhuriyet ve Bahçelievler mahallelerinin yaklaştığı sahada, geçmişte Pınarca köyü olarak bilinen mahalleyi ve batıda Büyükyoncalı'ya doğru boşluklarla devam eden şehir alanını karayolu doğrultusunda şehir merkezinin alt yerleşimlerine dönüştürecektir. Artan nüfusla Çorlu, Çerkezköy gibi yerleşmelerde de görüldüğü üzere ve Kapaklı'da benzer bir fenomen söz konusu olmuş, nüfusun önemli bir kısmı 20- 34 yaşları arasında yoğunlaşmıştır. İlçe sakinleri Çorlu ve Çerkezköy'de görüldüğü gibi ekseriyet Trakya kökenli olmakla birlikte Kars, Erzurum, Van gibi Doğu Anadolu illerinin yanı sıra ağırlıkla Samsun, Tokat, Amasya ve Ordu gibi Karadeniz Bölgesi kökenli göç nüfusudur.

3.1.3.2.5. Ergene

6360 sayılı kanun ile Marmaracık beldesi merkez olmak üzere; Çorlu ilçesinin Sağlık ve Yeşiltepe mahalleri ile Misinli, Ulaş, Velimeşe beldeleri; Ahımehmet, Bakırça, Esenler, İğneler, Karamehmet, Kırkgöz, Paşaköy, Pınarbaşı, Vakıflar ve Yulaflı köyleri Çorlu'dan ayrılarak Ergene ilçesi kurulmuştur **(ergene.bel)**.

Kaynak: corluda.com

Fotoğraf 0-40: Ergene 2012 yılında ilçe olmasi yerel basında böyle duyurulmuştur.

Kaynak: bilgedegerleme.com

Fotoğraf 0-41: Henüz standart tabela almamış olan Ergene ilçesinin tabelası.

İlçenin doğusunda geçmişte sınırları içinde olduğu Çerkezköy ilçesi ile Kapaklı ilçesi; kuzeyinde Saray ilçesi; batısında Muratlı ve Kırklareli'ne bağlı Lüleburgaz ilçeleri ve güneyinde Çorlu ilçesi yer alır.

İlçe yüzölçümü 450 km² olup çoğunlukla düzlüklerden oluşur. Sahada yağış miktarının azlığına karşın, Ahımehmet, Esece, Pınarbaşı dereleri ile Ergene Nehri tarımsal sulama ihtiyacını karşılar. Su kaynakları açısından şanslı sayılabilecek

Fotoğraf 0-42: Geçmişte sularında yüzülen Ergene Nehri ilçeden geçer ve kirlilik sorunu nedeniyle kullanılamaz durumdadır.

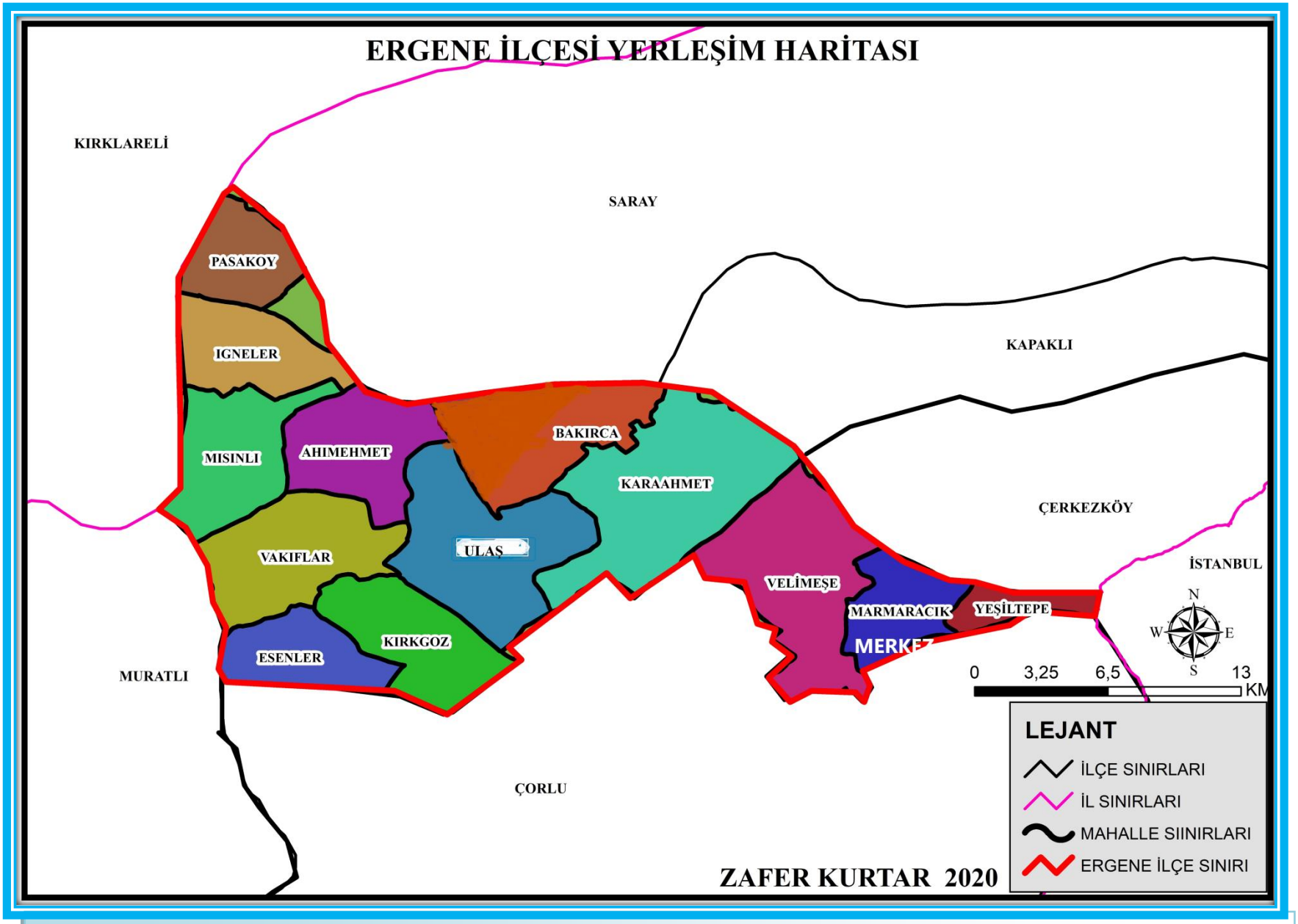
Kaynak: milliyet.com

ilçede toplam tüketimin büyük kısmını sanayi ve kullanım suyu oluşturmakta, zirai sulama arka planda kalmaktadır. Ergene ilçesinde, Trakya'daki birçok yerleşmede olduğu gibi, geçmişte ziraat ve hayvancılık temel geçim kaynağıdır, öte taraftan şehrin karayolu, havayolu ve limana ulaşım kolaylığı ve İstanbul'a yakınlığı, düz ve düşük maliyetli tarım arazileri nedeniyle sanayi faaliyetlerinin gelişmesini hızlandırmıştır. Geçmişte birer köyken, Tekirdağ'ın 1980 sonrası sanayileşme adımlarıyla nüfusları hızla artarak, belediyelik olan yerleşmelerle benzer niteliğe sahip Marmaracık şehri bu ilçenin idari merkezidir.

1937 yılında Romanya ve Bulgaristan arasındaki Dobruca ve Bulgaristan'ın Deliorman bölgesinden göç eden Türklerin kurduğu Marmaracık 1938 yılında köy ve 1998 yılında belde tayin edilmiştir. Kapaklı gibi görece kısa zaman önce ilçe ilan bu yerleşmeler sanayileşme sürecine paralel 30- 40 yıl gibi bir sürede kırsal yerleşme vasfını kaybederek şehir hüvviyeti kazanmıştır. İlçe sınırlarında yer alan Ergene OSB ile 2013 yılında kurulan Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi, önemli bir iş hacmi yarattığı kadar Ergene Nehri için kirlilik kaynağıdır.

Fotoğraf 0-43: Çorlu Çerkezköy arasında bir köy iken giderek büyüyen Velimeşe''de yer alan OSB bu gelişmenin en önemli nedenidir.

Harita 0-16: Ergene ilçesi yerleşim birimleri haritası

Çorlu'dan Vakıflar Mahallesi'ne kadar, D- 100 Karayolu boyunca gelişen yerleşim merkezlerinin arası OSBler ile dolmakta ve saha Lüleburgaz'a kadar devamlılık gösteriyormuş algısına neden olmaktadır. Çoğunluğunu deri imalathanelerinin oluşturduğu OSB, Sağlık ve Yeşiltepe mahallerini geçmişte bağlı oldukları Çorlu'dan ayırmaktadır.

Ergene ilçesinin doğusundaki bu mahalleler, geçmişte belde olan Marmaracık Mahallesi ile birleşmiş izlenimi verir. Marmaracık Mahallesi'nden batıya doğru gidildikçe D- 100 Karayolu'nun sağına ve solunda yer alan tesisler ile Marmaracık OSB yer almaktadır. Yolun kuzey yönündeki Ulaş Mahallesi'nde Marmaracık OSB kadar büyük olmayan Ulaş OSB yer alır. Karayolu batı yönünde Vakıflar Mahallesi'ne doğru devam ederken bu güzergâh üzerinde yolun sağ ve solunda devamlılık gösteren sanayi tesisleri Yeni Mahalle'ye kadar devam etmektedir. Karayoluna paralel gelişen sanayi bölgeleri oldukça düz ve tarımsal kabiliyeti yüksek arazinin bu vasfını kaybetmesi ile ilgili bir kaygı oluşturmadan kilometrelerce devam etmiştir. Bu eğilimin kuzeyde Çerkezköy- Çorlu Yolu doğrultusunda Çorlu Deresi'ne paralel olarak devam ettiği gözlenir.

Karayolunun bir tarafı OSB'yi oluşturan sanayi tesisleri ile kaplanırken diğer tarafta bu sektörde çalışan işgücünün yerleşme ve yaşamsal ihtiyaçları doğrultusunda gelişen ve geçmişteki köy vasfını kaybetmiş Velimeşe, Yulaflı gibi küçük şehirler yer alır. Bu yerleşmelerden Velimeşe, 1974 yılında belediye olmuş, Ergene ilçesinin kurulmasından sonra tek mahalle olarak Marmaracık yerleşmesine bağlanmıştır. 10.000 nüfuslu bu mahalle sakinlerinin ağırlık olarak sanayi sektöründe çalışması geçmişte belde niteliğindeki bu küçük yerleşimlerin fonksiyon ve yerleşme dokusu dikkate alındığında bir şehir olarak değerlendirilebilceğini düşündürür.

Fotoğraf 0-44: Fotoğraflarda Çorlu- Çerkezköy Yolu Velimeşe mevkisinde metal ağırlıklı sanayi tesisleri ve rüzgâr gücünden elektrik ihtiyacının bir kısmını sağladığı anlatılmaktadır.

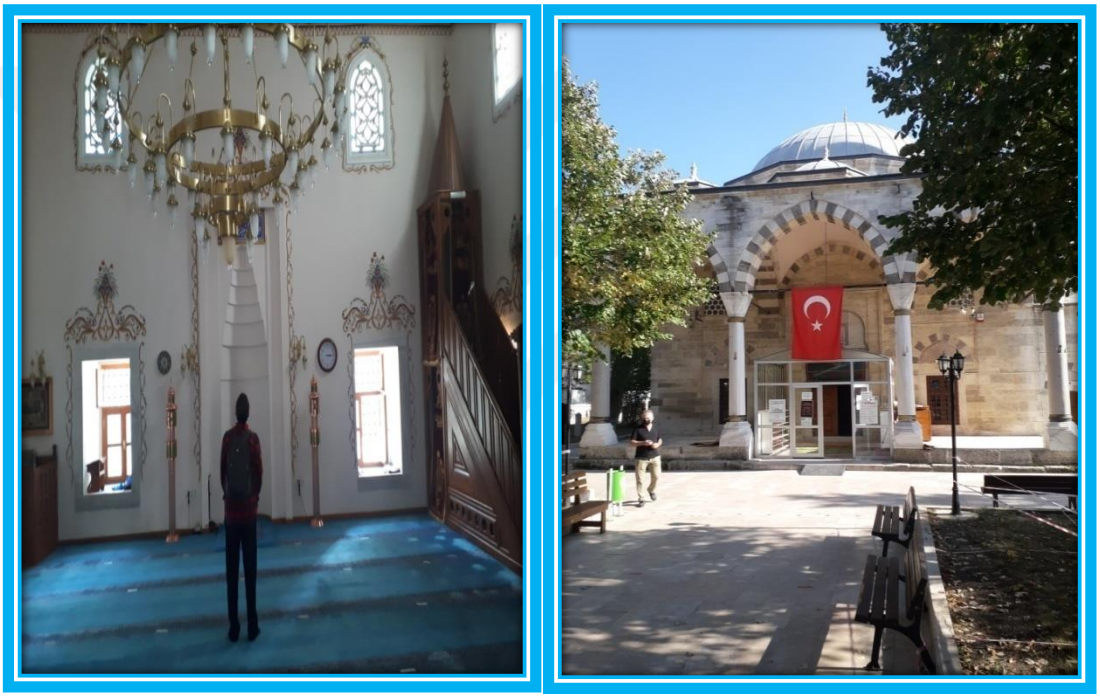
Öte taraftan şehir sakinlerinin tarımsal üretim ile henüz kopmayan bağları, OSB çevresindeki geniş tarım arazileri ve tarımsal üretimin devamlılığı kırsal yaşamın devam ettiğini de düşündürmektedir. Şehirde sanayinin yerleşmeler üzerindeki etkisi kısa mesafede yerleşim birimlerinin karşılaştırılması ile kolayca anlaşılabilir. E80 Otoyolu'nun Çorlu- Çerkezköy Otoyolu ile kesiştiği, demiryolunun geçtiği ve Velimeşe OSB'nin çevresinde yer alan bu mahallede 10.000'e yakın nüfus yaşarken, tarım arazileri ile çevrili Yulaflı Mahallesi'nin nüfusu 600 civarındadır. Yerleşmeler arasında nüfus konusunda açılan bu makas elbette göçle artan şehir nüfusları ile ilgilidir.

İlçenin idari merkezi, inşaat ticaret ve yerleşim gibi fonksiyonların merkezi sayılan Marmaracık'ın nüfusu ise 3.546'dır. 2013 sayım yılında 56.787 olan Ergene ilçe nüfusu 2018 yılında 62.458'e ulaşmış **(TÜİK: 2018)** ve nüfus artış hızı ‰ 25,6 olarak kaydedilmiştir. Nüfusun cinsiyet görünümünde erkek nüfus 32.000 ile kadın nüfustan 2000 fazladır.

Ergene ilçesine bağlı geçmişte belde ve köy vasfında olan ve bugün mahalle olarak kabul edilen 17 yerleşme söz konusudur. Ahimehmet, Bakırca, Cumhuriyet, Esenler, İğneler, Karamehmet, Kırkgöz, Marmaracık, Misinli, Paşaköy, Pınarbaşı, Sağlık, Ulaş, Vakıflar, Velimeşe, Yeşiltepe ve Yulaflı olmak üzere on yedi mahallesi **(İçişleri Bakanlığı, 2018)** bulunan Ergene ilçesinin en kalabalık mahalleleri geçmişte Çorlu'ya bağlı olan Yeşiltepe ve Sağlık mahalleleridir. Sanayinin hâkim ekonomik faaliyet haline geldiği diğer yerleşmeler olduğu gibi nüfusu oluşturan yaş gruplarından 20- 39 yaş grubu arasında yığılma söz konusudur. İkamete göre yerleşimde Trakya illeri başta olmak üzere Samsun, Tokat, Sinop ve Zonguldak gibi Karadeniz illeri ile Kars, Muş ve Van gibi Doğu Anadolu Bölgesi illeri ilk sırada yer alır.

3.1.3.2.6. Saray

Fotoğraf 0-45: Saray ilçesine adını veren Sadrazam Ayas Mehmet Paşa tarafından inşa ettirilen Ayaspaşa Camii.

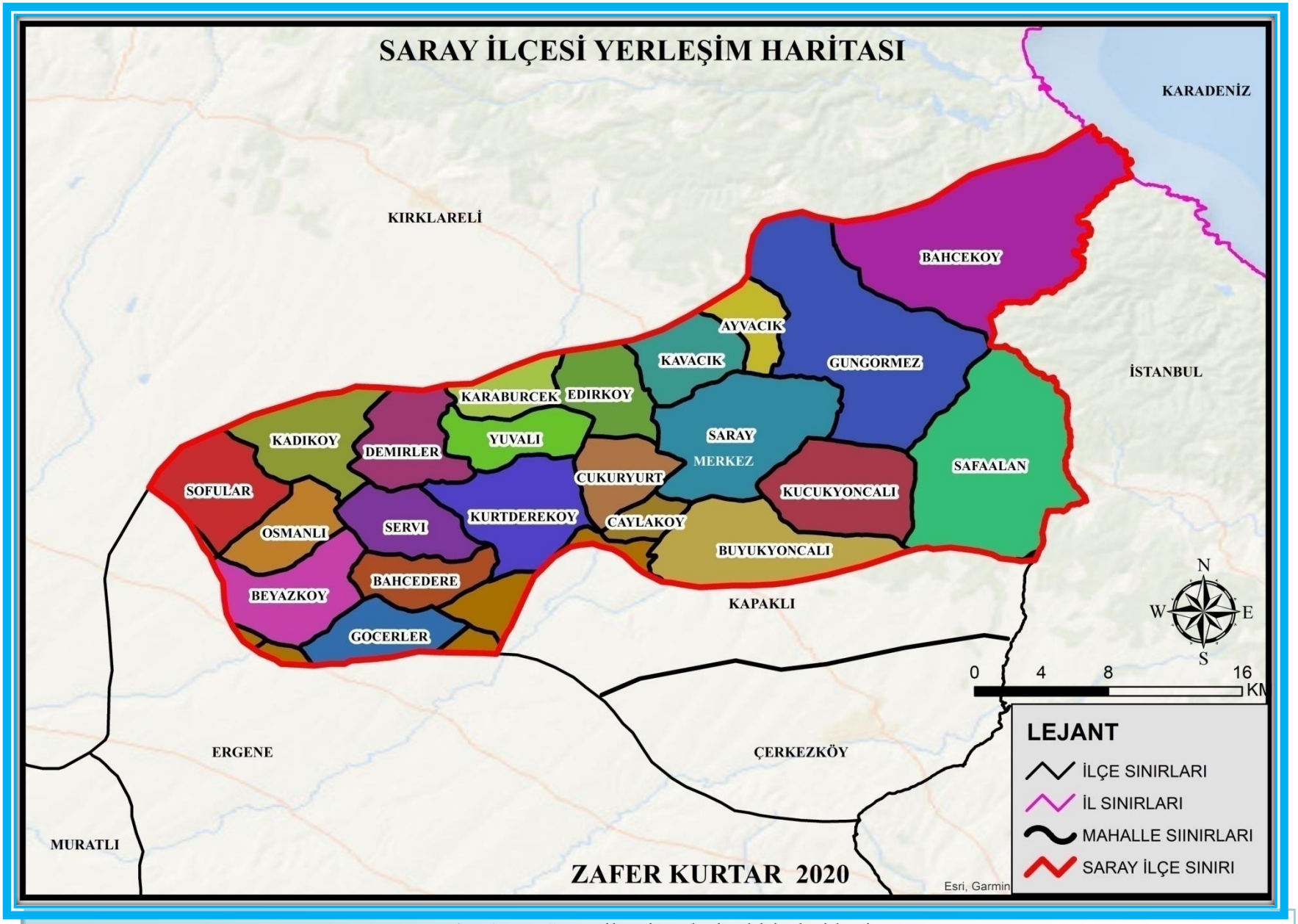
Saray şehri, Tekirdağ'ın Karadeniz'e kıyısı olan tek ilçesi Saray'ın idari merkezidir. Saray ilçesi, kuzeyde Yıldız Dağları ile güneydeki Ergene Havzası arasında yer alan Ergene, Vize ve Galata dereleri tarafından parçalanmış hafif eğimli plato yüzeyi üzerinde yer alır. 610 km²'lik bir sahaya yayılan ilçenin kuzeyinde Karadeniz, batısında Kırklareli'ne bağlı Vize ilçesi, doğusunda İstanbul iline bağlı Çatalca ilçesi ile güneyinde Ergene ve Kapaklı ilçeleri yer almaktadır.

Arkeolojik kazılar Saray'ın ve Tekirdağ'ın en eski yerleşim merkezinin Ergene Nehri'nin kaynağına yakın Güneşkaya ve Galata Deresi vadisindeki Güngörmez Mağaraları'nda olduğu yönündedir. Her iki mağarada tespit edilen Kalkolitik dönem kalıntılarının yanı sıra araştırmaların devamı halinde Paleolitik döneme ait

kalıntılarla karşılaşma olasılığının çok yüksek olduğunu düşündürmektedir **(Yarcı, 2017: 70).** İlçenin kırsal alanlarındaki kaya anıtlar yerleşimin Traklar zamanına tarihlenebileceğini düşündürmektedir. Makedonlar tarafından ele geçirilen saha daha sonra Romalılar tarafından kontrol edilecek ve Bizans Dönemi'nde Vize'den İstanbul'a ulaşan tarihi Edirne yolu ile İstanbul'a su sağlayan kemerler ilçe topraklarından, Yıldız Dağları'na ulaşacaktır.

Tahrir kayıtlarına göre Saray I. Murad zamanında Bizanslılar'dan alınmıştır; Osmanlı Yer Adları Sözüğü'nde **'Saray (سرای)- Sarayvize'** maddesi maa Çorlu ve Midye ek bilgisi ile bir kaza olarak 17. yy'da Vize'ye, 19. yy'da ise Tekfurdağı'na ve dolayısıyla Edirne Vilayeti'ne bağlıdır.1881 yılı Salnamesi'nde Vize, Kırklareli'ne bağlı olarak kaydedilse de 1918 Salanamesi'nde yine Tekfurdağı'na bağlı olarak kayıtlara geçecektir **(Sezen, 2017: 659)**. Saray şehrinin adının I. Murat zamanında burada inşa edilen bir sarayın, 16.yy'da Sadrazam Ayas Paşa tarafından yenilenmesi, genişletilmesi ve yeniden kullanılmasıyla ilgili olduğu iddia edilmektedir **(Yarcı, a.g.e: 69).**

Tarihi Saray şehri geçmişte olduğu gibi bugün de, İstanbul, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin temas sahasında yer almakta ve hareket noktalarından biri olmaktadır **(Bayartan, a.g.e: 160).** Saray şehri, Kuzey Marmara Otoyolu'na olan bağlantısı, Kırklareli üzerinden kuzeyde Burgaz limanına, batıda Edirne'ye ulaşabilirlik ve doğuda Çerkezköy bağlantısı ile Avrupa Karayolu üzerinde oluşacak araç trafiğinin alternatifi olabilecek bir rota üzerinde yer almaktadır. Şehir dört ana yönde gelişme potansiyeline bağlı bağlantı yollarının kesişiminde yer almaktadır.

Harita 0-17: Saray ilçesi yerleşim birimleri haritası

Fotoğraf 0-46: Saray Avrupa Karayolu üzerinde oluşacak araç trafiğinin alternatifi olabilecek bir rota üzerinde yer almaktadır.

Saray ilçe merkezi Tekirdağ'ın Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ve Ergene şehirlerinden sayıca daha az olmak üzere, daha çok tekstil ve inşaat ile kaynak suyu dolum tesislerinin varlığı, çevresindeki kırsal üretim sahalarından elde edilen tarımsal ürünlerin pazarı ve idari merkezi durumundadır. Şehrin tarihi çekirdeği 'Ayaspaşa', kuzeyde Karadeniz'den Avrupa Otoyolu'na ulaşan; doğu- batı güzergâhında ise Eski İstanbul- Kırklareli Yolu üzerinde yer alır. Adından

anlaşılacağı üzere görece yakın tarihteki yerleşimlerle şekillenen Yenimahalle ve Pazarcık mahalleleri şehrin kuzeyinde yer almaktadır. Şehrin en kalabalık mahallesi, 9.893 nüfuslu tarihi çekirdek Ayaspaşa ile 7.468 nüfuslu Kemalpaşa Mahallesi'dir **(ADNKS, 2018).**

Kuzeyde Karadeniz sahiline ulaşan karayolu üzerindeki doğal alanlar, şehrin ve ilin önemli su kaynaklarından olduğu için koruma altında olmaları ilin sürdürülebilirliği için gayet önemlidir. Batıda yer alan Kemal Paşa Mahallesi'nin doğal sınırını Ergene Nehri oluşturmaktadır.

Şehrin gelişim yönünün daha çok Kapaklı- Çerkezköy Yolu boyunca, güneydoğu yönünde olacağı öngörüsü mevcuttur. Bu güzergâhta hali hazırda verimli tarım arazileri arasında yer alan, imar planları ile yerleşmeye açılan ve geçmişte belde statüsünde olan, 'Büyükyoncalı Mahallesi', Kapaklı ve Çerkezköy'e yakınlığı nedeniyle tarım arazileri sanayi ve yerleşim için gözden çıkarılmaya devam eden ve nüfusu artan bir yerleşmedir. 2017 ADNKS'ye göre nüfusu 49.180 olan ilçe nüfusu 2018'de 49.106 kişi sayılmış ve bir miktar artarak 2019 yılında 49.605 kişiye ulaşmıştır. Saray ilçesinin Ayaspaşa, Ayvacık, Aziziye, Bahçedere, Bahçeköy, Beyazköy, Büyükyoncalı, Merkez, Cumhuriyet, Çayla Köy, Çukuryurt, Demirler, Edirköy, Göçerler, Güngörmez, Kadıköy, Karabürçek, Kavacık, Kemalpaşa, Kurtdere, Küçükyoncalı, Osmanlı, Pazarcık, Safaalan, Sinanlı, Sofular, Yeni ve Yuvalı olmak üzere 27 mahallesi mevcuttur **(İçişleri Bakanlığı, 2018).** Tekirdağ'ın doğu kesimindeki diğer ilçelere göre sanayi faaliyetlerinin daha az yer aldığı ilçede nüfus artış hızı şehir alanında büyük değişim yaratmadığı için doğal kaynaklar daha az zarar görmüştür, örneğin Ergene Nehri kaynağına yakın olmasının yanı sıra, kirleticilere daha az maruz kaldığı için Saray'da daha temiz akmaktadır.

3.1.3.2.7. Marmaraereğlisi

Fotoğraf 0-47: Marmaraereğlisi Tekirdağ ilinin liman şehirlerindendir.

Günümüz Marmaraereğlisi'nin 4 km batısında Toptepe Höyüğü mevcuttur, bu höyükteki kazılarla elde edilen bulgular geçmişe ışık tutararak şehrin geçmişini M.Ö. 4300'lü yıllara (Orta Tunç Çağı) kadar götürmüştür **(Atik, a.g.e: 5)**. Şehrin bugünkü yerinde bulunan antik '**Perintos (Πέρινθος)'** kenti ise M.Ö. 6.yy'da

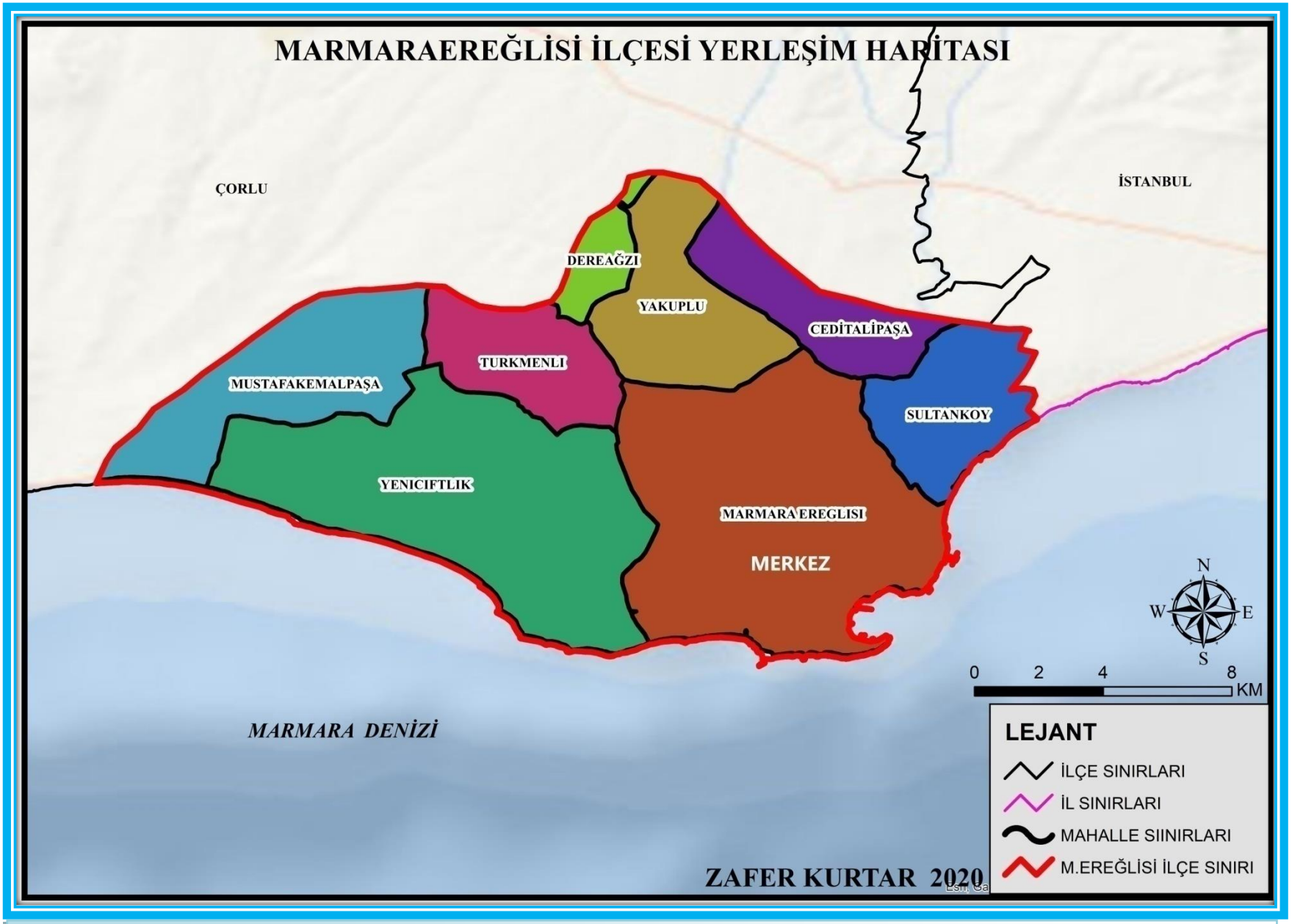
Samos adasından gelen ve limanda bir koloni oluşturan denizciler tarafından kurulmuştur.

Fotoğraf 0-48: Marmaraereğlisi'nin tarihi yerleşimi Perintos Açık Hava Müzesi

'**İstanbul (Byzantion)'** ve '**Silivri (Selymbria)'** limanlarına yakınlığı, iki önemli doğal limanı ve iskelesi sayesinde kısa zamanda gelişen Perinthos şehri için birçok uygarlık mücadele etmiştir: Megaralılar, Persler ve Makedonlar bunlar arasındadır. Makedon kralı II. Philip şehri ele geçirmek istese de Attika – Delos Deniz Birliği'ne üye olan şehir takviye kuvvetlerle Makedonlar'ın elinden kurtarılır **(Mansel, a.g.e: 376).** Sonraki yıllarda şehirde Philip'in oğlu Büyük İskender

tarafından para basılmasından yönetimin Makedonlar'a geçtiği anlaşılır, böylece M.Ö. 330 ve M.S. 30 yılları arası Helenistik Dönem yaşanır **(pleiades.stoa).**

Harita 0-18: Marmaraereğlisi ilçesi yerleşim birimleri haritası

Bu tarihten sonra Roma İmparatorluğu ikiye bölünene kadar imparatorluk sınırları içinde kalır, Roma İmparatoru Septimus Severus zamanında imar edilen şehir, imparator Aurelianus döneminden sonra Heraklia olarak anılmıştır. O dönemde Anadolu'da birden çok Heraklia şehri olduğu için bölgenin yerli halkı Traklardan yola çıkarak Trakya Herakliası, Heraklion Thrakia adını alır. Anadolu'da Herakles ya da Herkul adına kurulan şehirler, Konya Ereğli ve Kardeniz Ereğli gibi, günümüze Ereğli adı ile ulaşmıştır.

Roma imparatorluğu döneminde Marmaraereğlisi, Adriyatik kıyılarından başlayıp İstanbul'a ulaşan, **Via Egnatia** adı verilen ticaret yolu ile Belgrad'dan başlayıp Perinthos'ta sona eren **Via Militari** yolları üzerinde yer almaktadır ve Marmara Denizi'nin (Propontis) Efes'ine benzetilmektedir. Şehir Hıristiyanlık'ın kabul edilmesinden sonra piskoposluk merkezi haline gelir Haçlı seferleri ile bir süre Latin işgalinde kalsa da yeniden Bizans yönetimine geçer ve 1353 yılında Süleyman Paşa tarafından Osmanlı idaresine dâhil edilir. Fatih Sultan Mehmet Marmarareğlisi limanından elde edilen geliri İstanbul'da yaptırılan imaretlerine vakfetmiştir. Sadrazam Cedid Ali Paşa ya da Semiz Ali Paşa, şehirde bir cami yaptırarak, şehre yerleşeceklere kolaylıklar sağlayacağını duyurmuştur, bu durum geçmişte daha çok Rumlar'ın ikamet ettiği Ereğli'de yeni bir toplumsal yapının temelini oluşturur. Ereğli, 1876 Osmanlı Rus Savaşı ile önce Rus askerlerinin, 1912 Balkan Savaşı ile de Bulgaristan askerlerinin işgali altında kalır ve II. Balkan savaşı ile yeniden Osmanlı toprağı olur. Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Ateşkesi kararlarına bağlı olarak Yunanistan askerleri tarafından işgal edilir ve Mudanya Ateşkes'i ile işgalden kurtarılır. Kurtuluş Savaşı bitip Yunanistan Hükümeti ile nüfus mübadelesi kazanılınca Selanik'ten göç eden Türkler bölgeye yerleştirilmiştir.

Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün **"Marmaraereğlisi (ارکلی)"** Irakliya Trakya maa Çorlu adı altında 1536 yılında bir kaza olarak Edirne Vilayeti'ne bağlı Vize'ye bağlanmıştır **(Sezen, a.g.e: 252).** 1886- 1884 yılları arasındaki

salnamelerde Tekfurdağı kazasına; 1885 yılında ise bir nahiye olarak Çorlu'ya; 1890- 1923 yılları arasında ise Tekfurdağ Merkez kazaya bağlanır. 20. yy'ın başında Eski Ereğli ya da Gümüşyaka, Çeşmeli, Sultanköy gibi köylerde yer alan büyük çiftlikler Balkanlar'dan göç etmek zorunda kalan ve muhacir olarak adlandırılan Türkler'in yeni yaşam alanları olacaktır. 1928- 1940 yılları arasında Ereğli Çorlu'ya bağlı bir köy niteliğindedir, 1940 yılında Çeşmeli, Eski Ereğli (Gümüşyaka), Sultanköy, Şahpaz, Türkmenli, Yakuplu ve Yeniçiftlik köylerinin birleştirilmesi ile yeniden nahiye (bucak) olmasına karar verilir.

16.06.1987 tarih ve 3392 sayılı kanunla ilçe olmasına karar verilen Marmaraereğlisi'nin yüzölçümü 183 km² dir. İlçenin doğusunda Silivri, kuzeyinde Çorlu ve batısında Süleymanpaşa ilçeleri yer alır. Bahçelievler, Ceditalipaşa Çeşmeli, Dereağzı, Kamaradere, Mustafa Kemal Paşa, Sultanköy, Türkmenli, Yakuplu Yeniçiftlik olmak üzere mahalle sayısı 10'dur **(İçişleri Bakanlığı, 2018).**

İlçenin idari merkezi Marmaraereğlisi, bir turizm şehri olmasının yanı sıra, şehrin limanı üzerinden gerçekleşen transferler, özellikle doğalgaz transferi, şehir ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. BOTAŞ'a ait doğal gaz tesislerinde tankerlerle taşınan doğal gazın depolanması ve transferi söz konusudur. Bu gazın aynı zamanda ilçede kurulu iki doğal gaz çevirim santrali tarafından enerjiye dönüştürüldüğü ve Türkiye enerji üretiminin %7'sinin bu santrallerden karşılandığı bilinmektedir.

Fotoğraf 0-49: Marmaraereğlisi LNG Terminali.

Kaynak: botas.gov

Şehir kuzeyinde tarıma uygun arazilerde yapılan tahıl ve üzüm üretimi, balıkçılık faaliyetleri, Çorlu Yolu üzerinde kurulu sanayi tesisleri ve Çanakkale-İstanbul Karayolu üzerinden bulunması gibi olanaklar nedeni ile tarım ve hizmet sektörünün de geliştiği karma fonksiyonlu bir şehirdir.

Marmara Ereğlisi, İstanbul- Çanakkale yolu üzerinde Büyükçekmece'den başlayarak, batıda Silivri yönünde devam eden; kıyı boyunca birleşik şehir görüntüsü veren ve Süleymanpaşa ilçesinin batısında bulunan Kumbağ Mahallesi yönüne kadar devam eden, ikinci konutların yer aldığı yerleşmeler arasındadır. 1950li yıllara kadar geniş çiftliklerin bulunduğu Sultanköy Mahallesi, 1960 sonrası İstanbul'daki sanayileşme ile artan şehir nüfusunun yazlık mekânı haline gelip, kıyıdan itibaren iç kesimlere paralel olarak sıralanan konutların yer aldığı bir görünüme sahiptir. İlçe

kıyısında Çanakkale- İstanbul yolu boyunca, kıyının gerisinde başlayan yapılaşma, anayolun kuzeyindeki tarım alanlarının imara açılması ile kıyıya paralel cadde ve sokaklarla kuzeye doğru şehir alanını genişletmektedir.

Fotoğraf 0-50: Kamaradere Mahallesi'nde bulunan OPET Marmaraereğlisi tedarik iskelesi ve dolum tankları.

Kaynak: opet.com

İstanbul Yolu'nun kıyıdan uzaklaştığı ve kıyının Marmara Denizi'ne doğru çıkıntı yaptığı Kamaradere Mahallesi'nde OPET adlı özel bir akaryakıt şirketinin dolum tankları ve tedarik iskelesi söz konusudur. Kamaradere Mahallesi ağırlıkla kıya paralel ızgara planlı ikinci konutların yoğun olduğu bir yerleşimdir ve

iskelesinde tankerlerin dolum ve taşıma yapabilmesi için büyütülmüştür. Mahallenin sınırı kuzeyde verimli tarım alanlarını yerleşmeye açacak nitelikte genişletilmiştir. Batıda tarihi şehir Perinthos'un da yer aldığı yarımada ve doğusundaki Marmaraereğlisi limanına ulaşılır. Limanın gerisinde gelişen Bahçelievler Mahallesi ilçenin idaresi ile ilgili hizmet fonksiyonlarının yer aldığı şehir merkezi niteliğindedir. Bahçelievler Mahallesi'nin kuzeyinden Çorlu yönündeki karayolu batıda Yeniçiftlik Mahallesi'ne ulaşarak bu yerleşimin bir bakıma gelişim sınırını tayin eden çevre yolu niteliğindedir. Kıyıdan itibaren topoğrafyanın elverişliliği nedeniyle kuzeye doğru gelişen aralarında tarım arazilerinin de yer aldığı ikinci evler kuzeydeki Yeniçiftlik köyü ile birleşerek mahalle vasfını kazanmıştır. Günümüzde bu mahallenin kuzeydeki tarım arazilerini tehdit eden gelişme eğilimi devam etmektedir. Bahçelievler ile Yeniçiftlik arasında İstanbul Yolu istikametinde genişleyen yerleşme alanının kısa bir süre sonra Süleymanpaşa'nın en doğudaki mahallesi Bahçelievler ile birleşmesi muhtemeldir.

Kıyıdan Çorlu yönüne doğru gidildikçe karşılaşılan Yakuplu, Çeşmeli, Türkmenli, Dereağzı gibi köyler tarım arazilerinin ortalarında yer alan toplu köyler niteliğindedir. Su kaynaklarına yakın olmaları ve Çorlu istikametinde yer almaları nedeniyle sanayi tesislerinin yer seçiminde elverişli olmaları zamanla bu kıymetli tarım topraklarının vasıflarını kaybetmelerine neden olan ve sürdürülebilir olmayan gelecek projeksiyonlarıdır.

2018 sayım yılında 25.873 olan ilçe nüfusu yıllar arasında yavaş da olsa artış hızını sürdürmektedir. Şehrin Sultanköy ve Yeniçiftlik mahalleleri arasında yer yer tarım toprağı ile kesilen yerleşmeleri zamanla dolacak ve bu kıyıboyu yerleşimleri Süleymanpaşa'dan İzmit'e kadar İstanbul ekümenopolisinin hinterlandında kalacaktır.

3.1.3.2.8. Muratlı

Fotoğraf 0-51: Muratlı Cumhuriyet dönemi planlı yerleşmenin ilk örneklerinin uygulandığı yerleşmelerdendir.

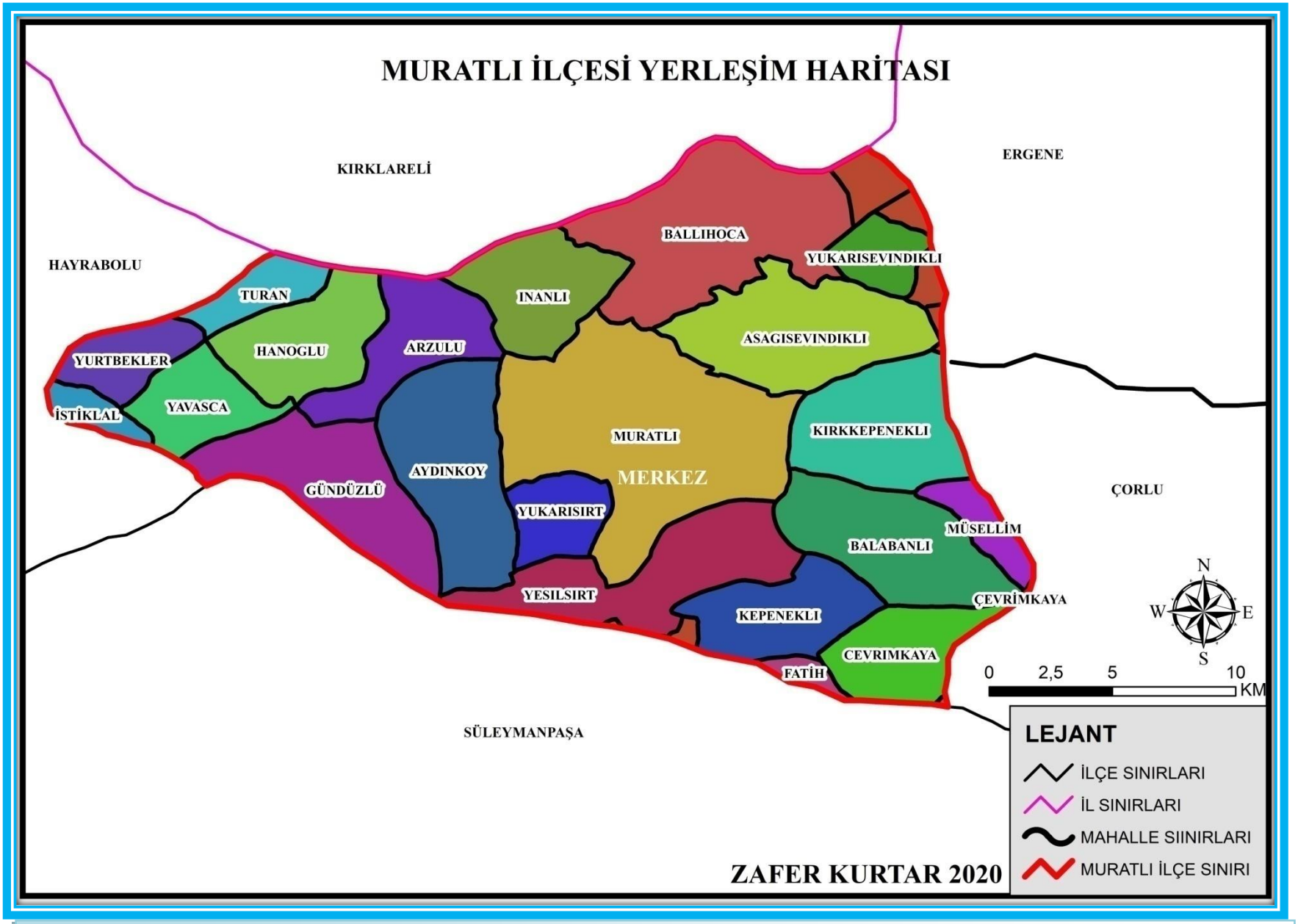
Kaynak: muratli.gov

Şehir, 427 km² sahaya yayılan ve Ergene Nehri'nin kollarıyla sulanan havzanın ortasında aynı adlı ilçenin idari merkezidir. İlçenin kuzeyinde Lüleburgaz; doğusunda Ergene ve Çorlu; batısında Hayrabolu ve güneyinde Süleymanpaşa ilçeleri yer alır. Süleymanpaşa'nın kuzeyinde yer alan ve Muratlı şehir merkezine bağlanan Muratlı Caddesi, devamındaki Çevreyolu ile İstanbul- Edirne Karayolu'na (D- 100), bağlanmaktadır. İstanbul- Edirne Demiryolu şehrin merkezinden geçmektedir, Tekirdağ Limanı'nı bu demiryoluna bağlayan hat, şehrin batısından

geçmektedir. Yıldız Dağları'nın eteklerinden doğarak Çerkezköy ve Çorlu'dan geçen Çorlu Irmağı Muratlı şehrinin batısında Ergene Nehri ile birleşir. Edirne- İstanbul Demiryolu üzerinde bir istasyon olması, D- 100 Karayolu'na yakınlığı ve Tekirdağ Limanı'na ulaşım kolaylıkları ve su kaynaklarının ortasında kurulmuş bir şehir olma özelliği sayesinde Muratlı, bir şehrin kurulup gelişeceği elverişli olanaklara sahiptir.

Şehir geçmişte Osmanlı ordularının sefer yolu üzerinde yer almaktadır, tarihi anlatılara göre Osmanlı Sultanı I. Murat şehre olan sevgisini anlatmak amacıyla buraya **'Murateli'** adını vermiş, zamanla bu ad halk arasında '**Muratlı'** adı ile anılmıştır. Muratlı ilçesine bağlı Büyükkarıştıran Mahallesi Osmanlı padişahlarından II. Bayezid ile oğlu Yavuz Sultan Selim'in savaştığı yerdir. Muratlı'da yakın zamanda gerçekleşen arkeolojik yüzey kazıları yerleşim tarihini Roma Dönemi'ne kadar götürmektedir.

Ergene Nehri kıyısındaki İnanlı köyünün Örenli mevkiindeki bulunan Latince mezar sunağı burada bir Roma yerleşmesi olduğunu düşündürür, bu çevrede yapılan yüzey araştırmalarında Antik döneme ait temel yapıları ve Bizans dönemi seramiklerine rastlanmıştır. Daha da ilginç olanı, Örenli mevkii Kurbantepe'de yer alan ve Trak, Roma ve Bizans medeniyetlerinin süreklilik gösterdiği bir yerleşmenin varlığını düşündüren tümülüstür **(Sayar, 2004: 13).** Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün '**Muratlı- Muradlı (مرادلی)"** Maddesi buranın salnamelerden yola çıkarak buranın 1889'dan Cumhuriyet kurulana dek, bir nahiye niteliğinde Çorlu kazası, Tekfurdağı Sancağı ve Edirne Vilayeti'ne bağlı olduğunu belirtir. Muratlı demiryolu buradan geçmeden önce küçük bir köy görünümündeyken, bir istasyon olduktan sonra nüfusu artarak nahiye (bucak) niteliği kazanmıştır. 1924- 1956 yılları arasında Çorlu'ya bağlı bir nahiye olma özelliğini sürdüren merkez, 1957 yılında ilçe ilan edilmiştir.

Harita 0-19: Muratlı ilçesi yerleşim birimleri haritası

Fotoğraf 0-52: Muratlı Belediyesi Şehri ortadan ikiye bölen Hasan Çelikkol Caddesi ile Muratlı Lüleburgaz bağlantısısını sağlayan karayolu üzerinde kavşak noktasında yer alır.

Kaynak: muratli.bel

Muratlı kara ve demir yolları ile yatay ve dikey yönde dörde bölünmüş bir yerleşme planına sahiptir. Güneyde Çorlu Irmağı ile doğal sınırı çizilmiş gibi duran şehrin eski çekirdeği, Muradiye Mahallesi yer alır. Şehri dikey yönde kesen Atatürk Caddesi'nin batısında Tekirdağ Liman bağlantısı sağlayan demiryolu yönünde gelişen Fatih Mahallesi yer almaktadır, vaktiyle şehrin dış çeperi gibi görülen bu saha zaman içerisinde dolmuş olmasına rağmen, çevresinde tarım arazilerinin varlığı

kırsal nitelik taşıdığını düşündürmektedir. Demiryolunun kuzeyinde yer alan ızgara planlı sokak ve caddeler organize olması ile dikkat çekicidir. Bu mahalleye 1935 yılında Romanya ve Bulgaristan'dan göç edenlerin yerleşimini üstlenen Kazım Dirik Paşa'nın adı (Turan- Kazım Dirik) adı verilmiştir. Trakya Umum Müfettişlik Dönemi'nde Muratlı'da Trakya'nın en büyük planlı köyü kurulmuştur: Vaktiyle 4.726 nüfuslu (1935) ve 757 haneli bu yerleşmenin çevresinde yeni mahalleler ve köylerin kurulmasına karar verilmiştir. Muratlı'nın dışında o günkü Küçükkepenekli, Kırkkepenekli ve Balabanlı köylerinde de uygulanan bu planlı yerleşmeler ızgara planlıdır, planın uygulanmadığı geleneksel kesimler ise organik sokak dokusu özelliği gösterir. Göçmenlerin iskân edildiği mahalleler ile yeni kurulan köylerde ızgara plan hâkim yerleşme dokusudur, geçmişin Balabanlı Köyü, şimdinin Balabanlı Mahallesi'nde bu durum varlığını korumaktadır **(Eres, 2008: 233).**

Verimli tarım arazilerinin ortasında Muratlı şehri geçmişte tarımsal ekonominin pazarı niteliğinde küçük bir yerleşimken, İstanbul- Edirne yolunun buradan geçmesi ile ulaşım fonksiyonu kazanmıştır. Tekirdağ Limanı'nı kuzeyden demiryolları ile bağlayan ve D- 100 yoluna bağlanan şehirde çevreyoluna ve Ergene Nehri'nin yatağına paralel kurulan organize sanayi bölgeleri nedeniyle sanayi faaliyetlerinin etkisini hissettirdiği bir şehir niteliği kazanmıştır. İlçede sanayin üslendiği saha Muratlı- ve Lüleburgaz'a bağlı Büyükkarıştıran arasıdır. Tekirdağ'ın genelinde olduğu gibi imar planlarında sanayi tesisleri için üst ölçekli planlardan bağımsız olarak verilen imar izinleri ilçede de I ve II. sınıf kullanım kabiliyeti olan arazilerin vasfını kaybetmesine neden olmaktadır. Bir başka sorun Ergene ve Çorlu ırmaklarında yoğun kirlilik yüzünden su kaynaklarının kullanılamıyor olması nedeniyle sulu tarımın yer altı suları ya da göletlerden sağlanan suyla yapılıyor olmasıdır. Tekirdağ'ın en önemli tarım işletmesi İnanlı Tarım İşletmesi ve diğer işletmelerde tarımsal üretimin Türkiye ortalamasının üzerinde olması tarım topraklarının korunmasının ne derece önemli olduğunu hatırlatmaktadır.

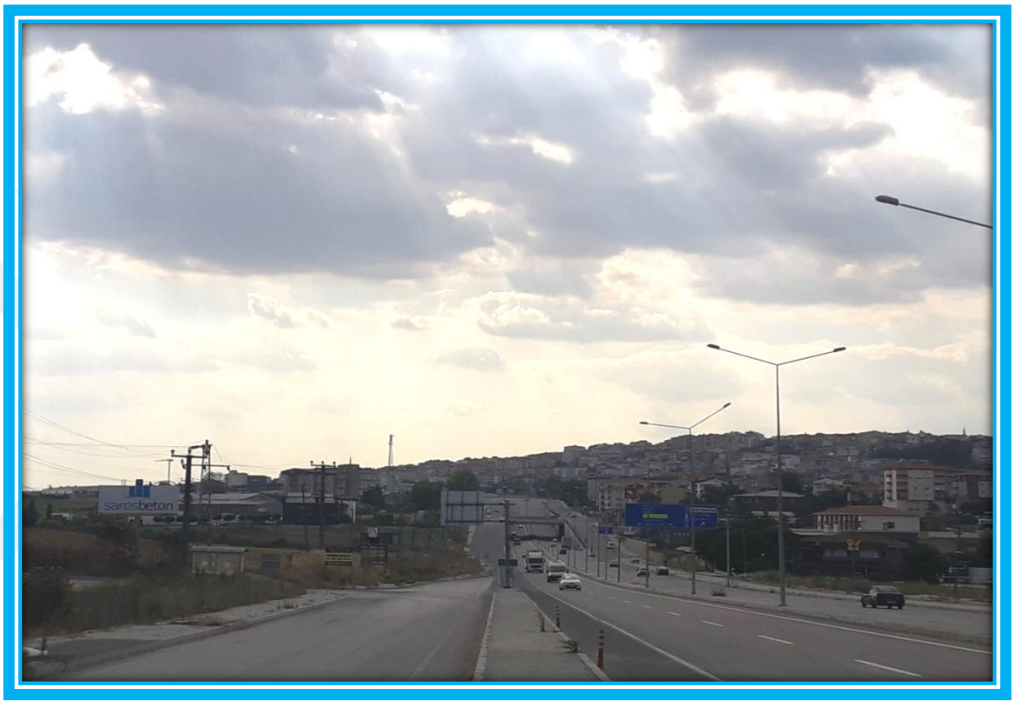
Tablo 0-31: Muratlı ilçesine bağlı mahalleler.

Arzulu	Ballıhoca	İnanlı	Muradiye	Yeşilsırt
Aşağısevindikli	Çevrimkaya	İstiklal-Kurtpınar	Müsellim	Yukarısevindikli
Aydınköy	Fatih	Kepenekli	Turan	Yukarısırt
Balabanlı	Hanoğlu	Kırkkepenekli	Yavaşça	Yurtbekler

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018

Muratlı ilçesinin geçmişte şehri oluşturan Muradiye, Turan- Kazımdirik ve Fatih Mahallesi dışında, geçmişte köy statüsünde olup, büyükşehir yasasıyla mahalle vasfı kazanan 17 yerleşme ile birlikte mahalle sayısı 20'dir. İlçe nüfusu 2018 yılında 28.537'dir ve geniş arazisine rağmen nüfus artış hızı ilin doğusundaki Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ve Ergene ilçelerine göre düşüktür. İlçe belediyesine ait internet sitesinde içme ve kullanma suyunun şehre 1 km uzaklıktaki 5 adet derin kuyudan temin edildiği belirtilmektedir. Çorlu Deresi ve Ergene Nehri gibi sürekli akışa sahip iki ırmağın birleştiği yerde olmasına rağmen, su kirliliği nedeniyle bu kaynaklar yerine su kuyularının tercih edilmesi kaynakların sürdürülebilir kullanımı açısından düşündürücüdür. Şehrin hazırda kanalizasyon sorununu gidermek için çalışmalar sürdürülmektedir **(muratli.bel).** 2011 yılında Trakya Kalkınma Ajansı tarafından organize edilen Muratlı ilçe vizyonu çalıştayında, Muratlı şehrinin Süleymanpaşa limanlarına yakınlığı, Asyaport Limanı'nın faaliyete başlaması ve demiryolu bağlantısının sağlanması, İstanbul- Edirne Demiryolu'nun Muratlı'dan geçmesi gibi avantajlar sayesinde bir lojistik merkeze dönüştürülebilmesinin mümkün olacağı belirtilmiştir **(T.K.A/Muratli).**

3.1.3.2.9. Malkara

Fotoğraf 0-53: Malkara şehri E- 90, E- 84 kodlu Avrupa yolları ile Malkara'yı Keşan'a bağlayan D- 110 devlet karayolu üzerinde yer alır.

Malkara ilçesi Tekirdağ ilinin batı kesiminde yer alır. İlçenin batısında Edirne'nin Keşan ilçesi; doğusunda Süleymanpaşa; kuzeyinde Hayrabolu ve Edirne'nin Uzunköprü ilçeleri; güneyinde Şarköy ve Çanakkale'ye bağlı Gelibolu ilçesi yer alır. İlçe 1225 km² arazisi ile Tekirdağ ilinin en geniş arazisine sahip ilçesidir. Malkara ilçesininin idari merkezi olan Malkara şehri İpsala'dan başlayarak Süleymanpaşa'ya kadar devam eden E- 90 ve E- 84 kodlu Avrupa yolları ile Malkara'yı Keşan'a bağlayan D- 110 devlet karayolu üzerinde yer alır. Şehrin adının Persler'in- Yunanlar'la savaştığı Gürgenbayırı mevkiindeki kaleden geldiği öne sürülmektedir. Söylentiye göre kalenin çevresinde yılanların bol olmasından bu kaleye Farsça **Margar** (Yılanlı Mağara/Kale) adı verilmiştir **(anonim).**

Harita 0-20: Günümüzde Tekirdağ sınırlarında yer alan ve Roma İmparatorluğu Dönemi'nde kullanılan Via Egnatia ticaret yolu üzerinde yer alan Apros- Apri (Kermeyan- Malkara) ve Perinthos (Marmara Ereğlisi).

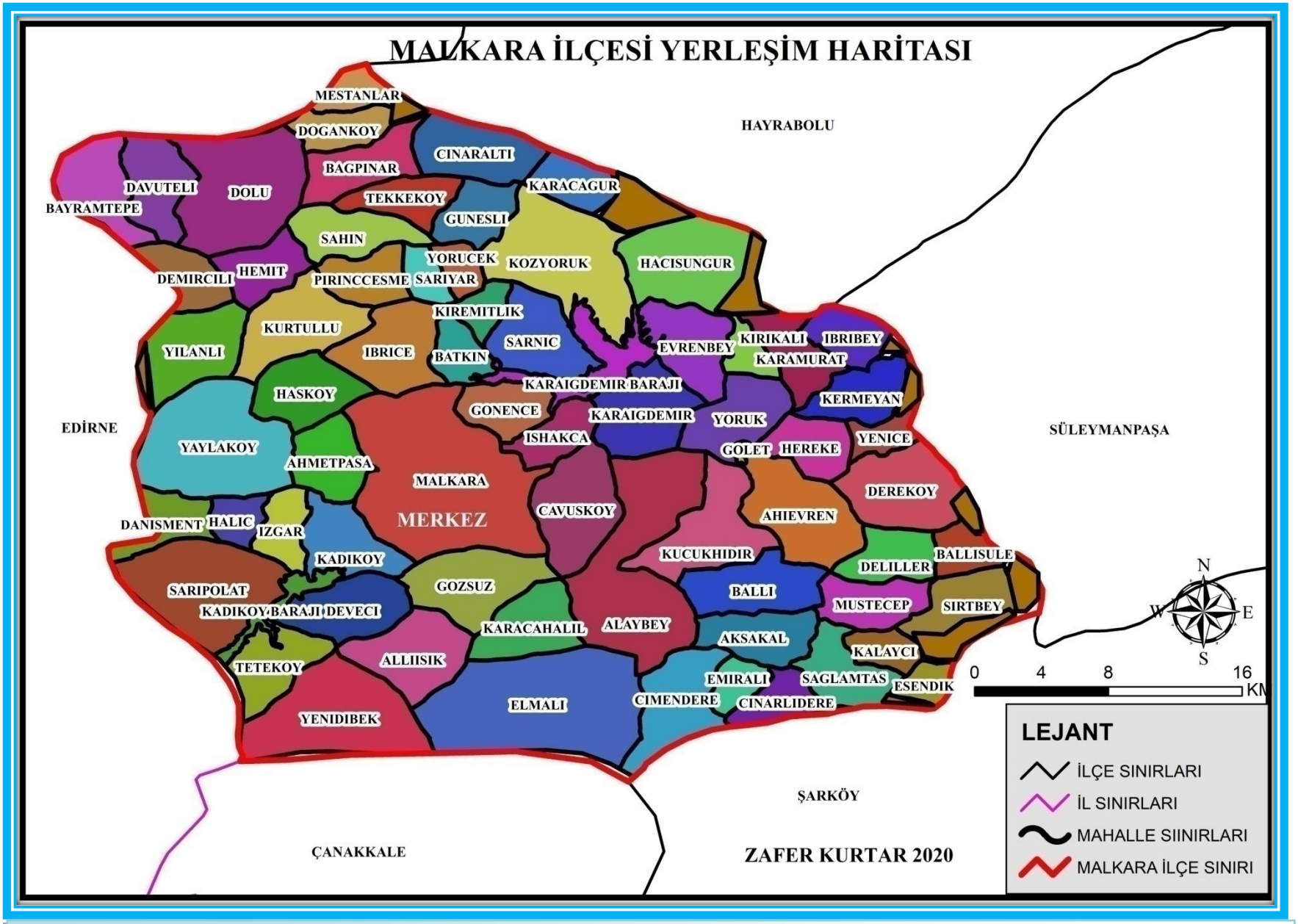
Kaynak: **en.wikipedia**

Rivayete göre Büyük İskender bu sahayı Persler'den aldıktan sonra doğuya ilerlemeye devam etmiş, potansiyel saldırılara karşı yedek ordularını burada tutmuştur; orduların komutanlarından birinin adının Malgar olduğu ve şehre onu hatırlatan **'Malgara (Μαλγαρα)'** adının verildiği iddia edilmektedir. Persler'den ve Makedonyalılar'dan sonra sahada Roma ve Doğu Roma İmpatorluğu ya da Bizans Devleti hüküm sürer. Bizanslılar zamanında şehir **'Büyük Köy'** anlamına gelen '**Megalo Hora'** olarak anılır. Malkara şehrini tarihi açıdan önemli hale getiren şüphesiz 22 km uzaklıkta bulunan, Antik Çağ'da Apri ya da Apros **(Ἄπροι)** olarak

bilinen ve günümüzde Kermeyan Mahallesi'nin yerinde (Kermeyan Köyü) olduğu düşünülen yerleşmedir. Plinius'un notlarında yer verdiği bu yerleşme, 4.yy'da 'Colonia Claudia Aprensis' olarak yeniden kurulmuştur, şehrin İmparator Claudius ile ilişkili olduğu düşünülür. Şehir o günün koşullarında Adriyatik kıyısındaki Illyricum'dan başlayan ve Bizantium'da sona eren **Via Egnatia ticaret yolu** üzerinde yer almaktadır **(en.wikipedia.com).** Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün **'Malkara (مغلقره/معلقره)'** maddesi **'Mıgalkara Maa Hayrabolu'** olarak yer alıp, 1474'te bir nahiye olarak Gelibolu'ya bağlı ve Rumeli Eyaleti sınırlarında gösterilmektedir.

1519 yılında kaza olarak Gelibolu'ya ve Rumeli Eyaleti'ne; 1534 ile 1700 yılları arasında kaza vasfı ile Gelibolu'ya ve Kaptanpaşa Eyaleti'ne (Cezayir-i Bahri Sefid) bağlı olarak gösterilmektedir. 1855 ve1866 yılları arasındaki salnamelerde ise bir kaza olarak kimi zaman Gelibolu'ya ya da Tekfurdağı sancağına ile Edirne Vilayeti'ne bağlı olarak yer almaktadır. 1924 yılında ise Tekirdağ'a bağlı bir kaza statüsüne alınmıştır **(Sezen, a.g.e: 528).**

Malkara, Süleymanpaşa zamanında Osmanlı toprağı olmuş (1358), ölümünden sonra Bizans askerleri tarafından geri alınmış; I. Murat'ın komutanlarından Hacı İlbeyi sayesine yeniden Osmanlı kontrolüne geçmiştir (1361) **(Özkılınç vd., 2013: 8)**, bu tarihten sonra Osmanlı iskan politikası doğrultusunda Anadolu'dan getirilen Ahiler ve Yörükler Malkara'ya yerleştirilmiştir. Şehirde vakıf kurarak imar çalışmalarında bulunan bu kişilerin adları mahalle, cami, çeşme ve köylere verilmiştir. 15 ve 16. yüzyıllara tarihlenen Osmanlı Tapu Tahrir Defterleri üzerinden Malkara ve çevresi ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre, 1475 yılında şehirde 32 Müslüman ve 1 Gayrımüslim mahallesi mevcuttur. 1475 yılı tahmini nüfusu 3.900'dür. Şehirde bedesten, tabakhane, mumhane ve bozahane gibi yapılar vaktiyle ticari hayatın faal olduğunu düşündürür.

Harita 0-21: Malkara ilçesi yerleşim birimleri haritası

Fotoğraf 0-54: Fotoğraflar Malkara'da ekonomik hayata hâkim olan sektör ziraat, hayvancılık ve tarımsal sanayiyi yansıtmaktadır.

Kayıtlarda İstanbul'un gıda talebinin karşılanması için Malkara'dan un, et, bal ve hububatın sevk edildiğinden bahsedilmektedir. 1475 yılı kayıtlarında şehirde dokumacılık ve dericilikle uğraşan usta sayısının çokluğu dikkat çekmiştir bu durum

vaktiyle sahada pamuk tarımının yapılması ile ilişkilendirilmiştir. Zamanla nüfusu artmak yerine azalan Malkara'nın 1601 yılı nüfusu 2.900'dür. Bu durum şehrin geçmişte bir Osmanlı uç şehri olması nedeniyle artan yatırımların ve canlı ticari hayatın, batıdaki ilerlemelere bağlı olarak uç şehri vasfını kaybetmesi ve sönükleşmesi ile açıklanmaktadır **(Sezgin, 1996: 119- 130).** 19. yy'a gelindiğinde şehir savaşlar ve işgallerle tanışır, bunların ilki 1828 ve ikincisi 1876 yılında gerçekleşen Osmanlı Rus Savaşı'dır; her savaş sırasında şehirde işgaller gerçekleşir. Malkara 1912 yılında I. Balkan savaşı ile Bulgaristan askerleri tarafından işgal edilir, 1913 yılında işgalden kurtarılır. Mondros Ateşkesi ile 1920 yılında Yunanistan askerleri tarafından işgal edilen şehir, Mudanya Ateşkesi ile 14 Kasım 1922 tarihinde işgalden kurtarılır. Yunanistan'ın II. Dünya Savaşı yıllarında Almanya orduları tarafından işgal edilmesi nedeni işgalden kaçan Batı Trakyalı bir kısım Yunan halkı savaş bitene dek güvende kalmak amacıyla Malkara gibi sınıra yakın şehirlere sığınır **(malkara.bel).**

Malkara şehri çevresindeki verimli topraklarda yetiştirilen tahıllar, ayçiçeği ve yem bitkileri ile hayvancılık ürünlerinin alınıp satıldığı bir tarımsal pazar şehri vasfındadır. Çoğunluğu tarla bitkileri olmak üzere zirai faaliyetler şehrin çevresinde ova görünümünde, yüksek olmayan aşınmış plato düzlükleri üzerinde yapılır. Şehrin 25 km güneyinde Tekirdağ'ın en yüksek sahası olan Ganos Dağları (Tekir Dağı) yer alır, büyük bir akarsu sistemi olmayan Malkara ilçesinde su ihtiyacı, Karaidemir ve Kadıköy göletlerinde toplanan sulardan sağlanır. Göletlerden elde edilen sularla son yıllarda sulanabilen arazinin miktarı artırılmıştır. Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ve Ergene ilçelerinden farklı olarak Malkara ilçesinde ekonomik hayata hâkim olan sektör ziraat, hayvancılık ve tarımsal sanayidir. Karaidemir Barajı ve ilçede bulunan diğer sekiz gölet sayesinde sulanan topraklarda yem bitkileri ile mısır yetiştirilir, ayçiçeği ve buğday yetiştirilen diğer ürünler arasındadır. İlçe ayrıca süt inekçiliği ve damızlık hayvan yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Şehirde sanayi

faaliyetleri adına, yem fabrikaları, süt ve süttozu işleyen tesisler, yağ üretimi, tarım alet ve makineleri üretimi yapılmaktadır. Küçük ölçekli işletmeleri bir arada tutabilmek için D110 Karayolu üzerinde Küçük Sanayi bölgesi kurulmuştur, bu tesisin Şarköy, Tekirdağ ve Barbaros Limanı'na ve denizyolu yakınlığı nedeniyle büyüyeceği öngörülmektedir, bu nedenle arazisi 2000 da genişleyecek biçimde büyük tutulmuştur.

İlçenin 500 metre kalınlığında Miosen tortullarıyla kaplı arazisini oluşturan Malkara Formasyonu, linyit ihtiva etse de tektonik hareketler nedeniyle kesintiye uğramış ve devamlılık sağlayamadığı için ihtiyaç karşılamada ikinci derecede yataklara sahiptir. İlçede ruhsatlı işletme hakkına sahip 38 linyit madeni mevcuttur, bu madenlerde daha çok Zonguldak, Sinop, Giresun ve Ordu gibi illerden gelen işçiler çalışmaktadır.

1902 yılına tarihlenen Tekfurdağı Sancağı'na ait salnamede ilçe nüfusu 30.136 olarak kayıtlara geçmiştir **(Ekin, Kanal;114).** 1965 yılı genel nüfus sayımında nüfusu 55.992 olan ilçenin 2007 ADNKS sonucu 56.484 ve 2018 ADNKS değeri 52.758'dir **(TÜİK, 2018).** Tekirdağ'ın doğusundaki Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ve Ergene ilçelerinden farklı olarak nüfus artış hızı düşük ve azalış eğilimindedir. 2018 yılı Erkek nüfus 27.159, kadın nüfus ise 25.599'dur. Nüfusun yaşa göre dağılımı incelendiğinde 40 ile 54 yaş grubu arasında yoğunluk olduğu fark edilir. Bu haliyle şimdiye kadar ele alınan ilçelerden farklı karakter gösteren Malkara ilçesinde bu durum istihdam olanaklarının sınırlı olması ile açıklanır, zira işsizlik genç nüfusun önemli sorunları arasındadır. Nüfusun ikamet durumuna göre değerlendirildiğinde ilk sırada Trakya illeri yer alırken, bunu Kars, Van, Erzurum gibi iller takip etmektedir, diğer şehirlerden işçi göçleri arasında özellikle madencilik alanında çalışan nüfus dikkati çekmektedir.

İlçede geçmişte merkeze bağlı Cami Atik, Gazibey, Hacıevhat, Yeni mahalle olmak üzere köy statüsü değiştirilip, mahalleye dönüştürülenlerle birlikte mahalle sayısı 77'dir. En kalabalık mahalleler merkezde bulunan Cami Atik, Hacıevhat mahalleleridir.

Fotoğraf 0-55: Malkara şehrinin işlek caddelerinden biri olan Atatürk Bulvarı üzerinde yer alan Belediye Parkı.

Malkara şehri D- 110 Karayolu ya da Eski Londra Asfaltı Caddesi'nin kuzeyinde gelişim göstermiştir, güneydeki tarım arazilerinde yan yolların çevresi

dışında yerleşim yoğunluğu azalmaktadır. Şehri kuzeybatıda Hayrabolu'ya bağlayan cadde üzerinde yol boyunca sıralı yerleşmeler Yeni Mahalle adlı gelişim sahasının sınırları içinde yer almaktadır.

Tablo 0-32: Malkara ilçesine bağlı mahalleler.

Ahievren	Camiatik	Develi	Hacıevlat	Kalaycı	Küçükhıdır	Tekke Köy
Ahmetpaşa	Çavuş Köy	Doğan Köy	Hacısungur	Karacagür	Kürtüllü	Teteköy
Aksakal	Çınaraltı	Dolu	Halıç	Karacahalil	Mestanlar	Vakıfığdemir
Alaybey	Çınarlıdere	Elmalı	Hasköy	Karaiğdemir	Müstecep	Yayla Köy
Allıışık	Çimendere	Emirali	Hemit	Karamurat	Pirinççeşme	Yaylagöne
Bağpınarı	Danişment	Esendik	Hereke	Kavakçeşme	Sağlamtaş	Yeni
Balabancık	Davuteli	Evrenbey	Izgar	Kermeyan	Sarıpolat	Yenice
Ballı	Deliller	Gazibey	İbribey	Kırıkali	Sarıyar	Yenidibek
Ballısüle	Demircili	Gönence	İbrice	Kiremitlik	Sarnıçköy	Yılanlı
Batkın	Dereköy	Gözsüz	İshakça	Kozyürük	Sırtbey	Yörücek
Bayramtepe	Deveci	Güneşli	Kadiköy	Kuyucu	Şahin	Yörük

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018

Kuzeyde çevre yolu ve güneyde Eski Londra Asfaltı Caddesi arasında yerleşim yoğunluğu fazladır, şehir düzenli olmayan radyal bir gelişim izlenimi verir. Merkeze gidildikçe cadde ve sokak organizasyonu bozulurken şehrin çeperlerinde cadde ve sokaklar daha düzenlidir. Şehrin Süleymanpaşa yönünden gelirken girişinde yer alan geniş arazili Organize Sanayi Bölgesi ile yerleşim alanları arasındaki boş arazilerin zamanla dolacağı öngörüsü mevcuttur zira yerel yönetimler yatırımları desteklemek amacıyla OSB'de yer tahsisi ve arazi kullanımı konusunda kolaylaştırıcı politikalar uygulamaktadır. Coğrafi işarete sahip Malkara Eski Kaşarı gibi ürünlere ev sahipliği yapan şehir gıda konusunda ihtisaslaşmış bir OSB vizyonuna sahip olsa da, artan girdi maliyetleri bu durumu zorlaştırmaktadır **(T.K.A/ Malkara, 2011: 18-19).**

3.1.3.2.10. Hayrabolu

Fotoğraf 0-56: Hayrabolu Belediyesi'nin bulunduğu Alpullu Caddesi, şehir bu merkezin çevresindeki caddeler çevresinde gelişmektedir.

Kaynak: haberler.com

Hayrabolu şehri, Tekirdağ'ın kuzeyinde yer alan aynı adlı ilçenin idari merkezidir. Hayrabolu 1014 km² yüzölçümü ile Tekirdağ'ın toprakları geniş ve büyük kısmında makineli tarım yapılabilen ilçesidir. Kuzeyinde Edirne'nin Pehlivanköy, Babaeski ve Lüleburgaz ilçeleri yer alır. Hayrabolu doğuda Muratlı ve Süleymanpaşa ilçeleri; güneyde Malkara ve batıda Edirne'nin Uzunköprü ilçeleri ile komşudur. Uzun süre Roma ve ardından Bizans devletlerinin yönetiminde kalan şehirde bu medeniyetler öncesinde Traklar'a ait izler söz konusudur, geçmişte köy statüsündeki Delibedir, Kabahöyük ve Kadriye köylerinde höyükler ve tümülüsler

mevcuttur. Hacılı Köyü'ndeki kazılarda bir Trak savaşçının kremasyonunun yapıldığı çukur mezar tipindeki tümülüse rastlanmıştır. Sahada İkiztepe ve Umurca tümülüsleri çukur mezarlı tümülüslerin diğer örnekleridir **(Avşar, 2016: 18).** 1995 yılında yapılan kazı sırasında bulunan ve M.S I.yy'ın iki ya da üçüncü çeyreğine ait bu çift mezarlı gömüde at gömüsü ve hediyeler ölenin savaşçı olduğunu düşündürmektedir **(Atik, 2016: 12).**

Şehrin Yunanca adı '**Hariupolis (Χαριούπολις)'** olan ve **'Rüzgarlışehir'** anlamına gelmektedir; yüksekliği fazla olmayan düzlükleri kuzeybatıdan gelecek rüzgârlara açık olduğu için yıl boyunca rüzgârlıdır; Karayel dışında Lodos ve mevsimine göre Keşişleme de etkili olur. Hayrabolu, Osmanlı Devleti'nin kontrolüne girene kadar İstanbul'daki Rum Patrikhanesi'ne bağlı bir piskoposluk merkezidir. Şehir 1354- 1362 yılları arasında Süleymanpaşa tarafından ele geçirilir ve ölümünden sonra yeniden Bizans Devleti'nin kontrolüne geçer **(wikipedia/Chariopolis).** Hayrabolu'nun, kesin olarak Osmanlı Devleti toprağı olması 1368 yılında I. Murat Dönemi'ne rastlar. Osmanlı Devleti'nin iskân politikası doğrultusunda bölgeye Orta Anadolu'dan Yörükler yerleştirilerek sahanın Türk ve Müslüman bir karakter kazanması sağlanır ve Bizans zamanında Hariopolis olan şehrin adı Türkçe'ye Hayrabolu olarak geçer. Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün **'Hayrabolu (بولی خیره)'** maddesi "maa (ile) Lüleburgaz ve Malkara" olarak ifade edilmiştir. Şehir 1536 ile 1732 yılları arasında kaza olarak Vize'ye ve Rumeli eyaletine bağlanmıştır. 1855- 1866 yılları arasında kaydedilen salnamelerde kaza statüsü devam etmiş, Tekfurdağ ve Vize ile birlikte Edirne Eyaleti'ne bağlı olarak değerlendirilmiştir. 1867 ile 1923 yılları arasında ise kaza olarak Tekfurdağı sancağına ve Edirne Vilayeti'ne bağlanmıştır. 1924 yılında ise kaza olarak Tekirdağ ilinin sınırlarında yer almaktadır **(Sezen, a.g.e: 342).**

Harita 0-22: Hayrabolu ilçesi yerleşim birimleri haritası

Hayrabolu Osmanlı Devleti döneminde Tekfurdağı sancağındaki diğer kazalardan farklı olarak Müslümanların nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturduğu yerleşmelerden biridir. Temettuat Defterleri'nden yola çıkarak şehrin geçmişine ışık tutmaya çalışan Pullukçu'ya göre, 1844 yılında Hayrabolu'da hane reislerinin %94,32'sini Müslüman %3,02'si Gayrimüslüm ve %2,66'sı Kıptiler'den oluşmaktadır. Şehrin günümüzdeki tarımsal karakteri geçmişte de benzerlik göstermekte ve 1844 yılında çalışanların yaklaşık %82'si çiftçidir.

Kazada 1844 yılında yaşayan insan sayısı Ömer Lütfi Barkan Yöntemi'ne göre hane sayısı 5 ile çarpılarak yaklaşık 4.135 olarak tahmin edilmiştir **(Pullukçu, 1996: 4- 11).** 1871 Yılı Salnamesi'nde bu değer 4.096 ile azalma göstermiştir. 19. yy'da Osmanlı Devleti ile Rusya arasında gerçekleşen savaşlar nedeni ile şehir 1829 ve 1878 yıllarında Rusya orduları tarafından işgal edilir. Bir süre sonra geri alınan topraklar 1912 yılında Birinci Balkan Savaşı ile Bulgaristan askerlerinin işgali altında kalır ve 1913 yılında yeniden Osmanlı Devleti'ne geçer. Birinci Dünya Savaşı'nın bitişiyle imzalanan Mondros Ateşkesi ile Yunanistan tarafından işgal edilen şehir, Kurtuluş Savaşı ile 14 Kasım 1922 yılında işgalden kurtarılır **(hayrabolu.bel).**

Hayrabolu 697.894 da ekilebilir arazi ile buğday ve ayçiçeği üretiminin en fazla yapıldığı ilçelerden biridir. İlçe yetersiz yağışına rağmen 14 sulama göleti ve Ergene Nehri'ne karışan Hayrabolu Deresi gibi sürekli akışlı kaynaklara sahip olmasına rağmen, sulama sorunu tam anlamıyla giderilememiştir. Şehir tarımsal faaliyetler ile un yağ yem ve süt ürünleri gibi tarımsal sanayinin odaklandığı bir yerleşim merkezi özelliği göstermektedir **(H.T.B/Stratejik Plan, 2014: 39)** 2010-2011 yılları TÜİK ve SGK verilerine göre çalışan her 100 kişinin 65'i tarım, 10'u sanayi ve 25'i hizmetler sektöründe faaliyet göstermektedir. Şehirde Trakya ve Türkiye ihtiyacını karşılayacak tarım makinelerinin üretimi yapılmaktadır.

44.000 m² alana sahip Hayrabolu OSB şehrin batısında Uzunköprü Yolu üzerinde yer alır. 2011 yılında Hayrabolu İlçesinin Gelişme Vizyonu'nu belirlemek için yapılan geniş katılımlı toplantıda, şehrin tarımsal zirai ve hayvansal üretim potansiyelini artırmak ve tarım alet ve makinelerinin üretiminde ise kalifiye işgücü ile sektörde kalıcı olmak gibi ideallerin varlığından bahsedilmiştir. Şehir bir tarım şehri olmasının yanı sıra, konumu itibariyle düz arazi üzerinde karayollarının odağında olabilmeyi hedeflemektedir. Günümüzde de varlığını koruyan karayollarının yetersiz alt yapısı ve genişliği sıkça dile getirilen bir konudur, Süleymanpaşa, Malkara, Uzunköprü ve Babaeski'ye ulaşan yollar, şehir odağında ışınsal olarak geniş tarım arazileri arasında devam etmekte buna karşın, D- 100 ve E- 84 gibi Avrupa karayolları bağlantısının alt yapı açısından ihtiyaca yanıt veremediği gözlenmektedir.

Şehrin Hayrabolu Tatlısı ve Trakya Kıvırcığı gibi tanınmış ürünleri olmakla birlikte; yer altı kaynakları ve rüzgâr enerjisi gibi potansiyellerinin de yeterince değerlendirilemediği anlaşılmaktadır **(T.K.A/Hayrabolu).**

2018 yılında 32.137 olan şehir nüfusu azalma eğilimini sürdürmektedir. Tekirdağ'ın tarihi en eski ilçelerinden biri olan Hayrabolu, ilin doğusu ile kuzey ve batısı arasındaki farklılığın belirgin olarak hissedildiği ilçelerden biridir. 20.919 kişi ile 1927 yılında Tekirdağ ilçesinden sonra en fazla nüfusa sahip olan ilçe en yüksek nüfusunu 46.017 ile 1985 yılında görmüş ve o tarihten sonra nüfus artmak yerine azalma eğilimini sürdürmüştür. İlin geniş arazisi üzerinde nüfus yoğunluğu km²'ye 32 kişi ile oldukça düşüktür. Son yıllarda artan tarımsal maliyetler, tarımın büyük ölçüde kuru tarım niteliğinde yapılması ve gelir çeşitliliğinin azlığı, genç nüfusun tarım dışı sektörlerde çalışma potansiyelinin sınırlı olması, OSB'de teşviklere rağmen, tarım makineleri dışında uzmanlık alanlarının sınırlı kalması ilçede göçlerin nedenleri arasındadır.

Tablo 0-33: Hayrabolu ilçesine bağlı mahalleler

Ataköy	Çeneköy	Hasköy	Karababa	Lahana	Tatarlı
Avluobası	Çerkezmüsellim	Hedeyli	Karabürçek	Muzruplu	Temrezli
Aydınevler	Çıkrıkçı	Hisar	Karakavak	Öreyköy	Tuğcalı
Aydınlar	Dambaslar	İlyas	Karayahşi	Övenler	Umurbey
Bayramşah	Danişment	İsmailli	Kemaller	Parmaksız	Umurcu
Buzağcı	Delibedir	Kabahöyük	Kılıçlar	Soylu	Yörgüç
Büyükkarakarlı	Emiryakup	Kadriye	Kurtdere	Subaşı	Yörükler
Cambazdere	Fahrioğlu	Kahya	Kutlugün	Susuzmüsellim	Tatarlı
Canhıdır	Hacılı	Kandamış	Küçükkarakarlı	Şalgamlı	Temrezli

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018

Hayrabolu şehri, tarihi merkez Hisar Mahallesi'nden dört trafik yönüne doğru ışınsal olarak şehri bölen caddeler arasında gelişim göstermiştir. İlyas Mahallesi kuzeybatıda ve Hisar Mahallesi doğuda, Kâhya Mahallesi güneydoğuda ve Aydınlıkevler Mahallesi güneybatıda yer alır. Kuzeyde Alpullu; güneyde Malkara; doğuda Tekirdağ ve batıda Uzunköprü caddeleri arasında yer alan tarihi merkez, konutların eklenmesiyle gelişim gösterdiği için planlı bir yapılaşmadan bahsedilemez, şehrin bu kısmında yapı yoğunluğu fazla, yeşil alan sınırlıdır.

Şehrin doğusunda Tekirdağ Caddesi üzerindeki Küçük Sanayi Sitesi şehirle birleşmiştir. Bu yönde Hayrabolu Deresi'ne oldukça yaklaşan şehir merkezi sıvı artıkların deşarjı ve ırmağın Ergene'ye birleşerek kirliliğin boyutlarının artıyor olması sahada kaynak kullanımı ve biyoçeşitliliğin sürdürülebilirliği açısından düşündürücüdür. D- 110 bağlantısı sağlayan Alpullu Caddesi üzerinde gelişim yol boyunca ve sınırlıdır. Karayolunun bu yönde niteliğinin artırılmasıyla yol boyu yerleşmelerin verimli tarım alanları üzerinde yükseleceği öngörülmektedir. Malkara Caddesi'nin sağ ve sol yanında gelişmiş Aydınlıkevler Mahallesi tarihi merkezden

farklı olarak verimli düzlükler üzerinde geniş cadde ve sokakları ile yayılım göstermektedir. Mahallelerin sınırları şehrin gelişim projeksiyonları dikkate alınarak geniş tutulmuş, 80'li yıllara ait bu bakış açısı her şehrin sanayi yatırımları ile göç alacağı ve büyüyeceği öngörüsü ile ilgilidir. Bugün Hayrabolu'da nüfus miktarı ve yoğunluğu bu projeksiyona uyulmadığını göstermektedir. Hayrabolu'nun geçmişte belediye olan Çerkezmüsellim ve Şalgamlı dâhil 52 mahallesi mevcuttur. İlçede mahalle statüsündeki bu yerleşmelerin bazılarının nüfusları iki haneli rakamlarla ifade edilir. Mahalle görüntüsünden olmayan bu küçük köyler, Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesi ile statü değiştirerek kırsal üretim ve yaşam tarzlarına rağmen mahalle olarak adlandırılmaktadır.

3.1.3.2.11. Şarköy

Fotoğraf 0-57: Kıyı boyunca doğu batı yönünde gelişen Şarköy'ün çevreyolu sayılabilecek Mürefte Caddesi paralelinde İsmail Hakkı Özgen Caddesi şehrin en hareketli alanlarındandır.

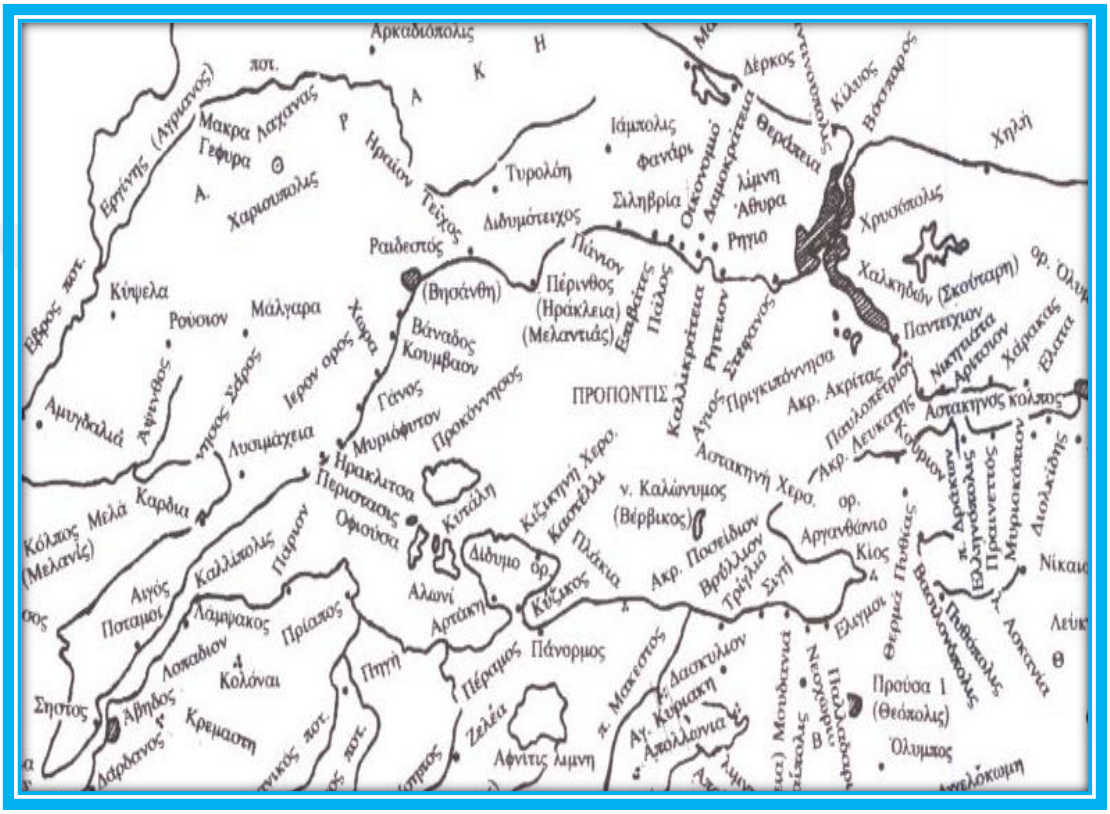

Şarköy şehri Tekirdağ ilinin güneybatı kesiminde yer alan Şarköy ilçesinin idari merkezidir. İlçenin batısında Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi; kuzeyinde Süleymanpaşa ve Malkara ilçeleri ve güneyinde Marmara Denizi yer alır. Yüzölçümü 515 km² olan ilçede, Tekirdağ'ın en yüksek zirvesi olan Uçakbaşı Tepesi'nin de (924 m) bulunduğu yer aldığı Ganos Dağları (Işıklar Dağı) yer alır.

Marmara Denizi'nin batıda Gelibolu'ya doğru daralmaya başladığı bir sahada yer alan kıyı yerleşmeleri ile ilgili arkeolojik kazılar yerleşme tarihi ile ilgili önemli

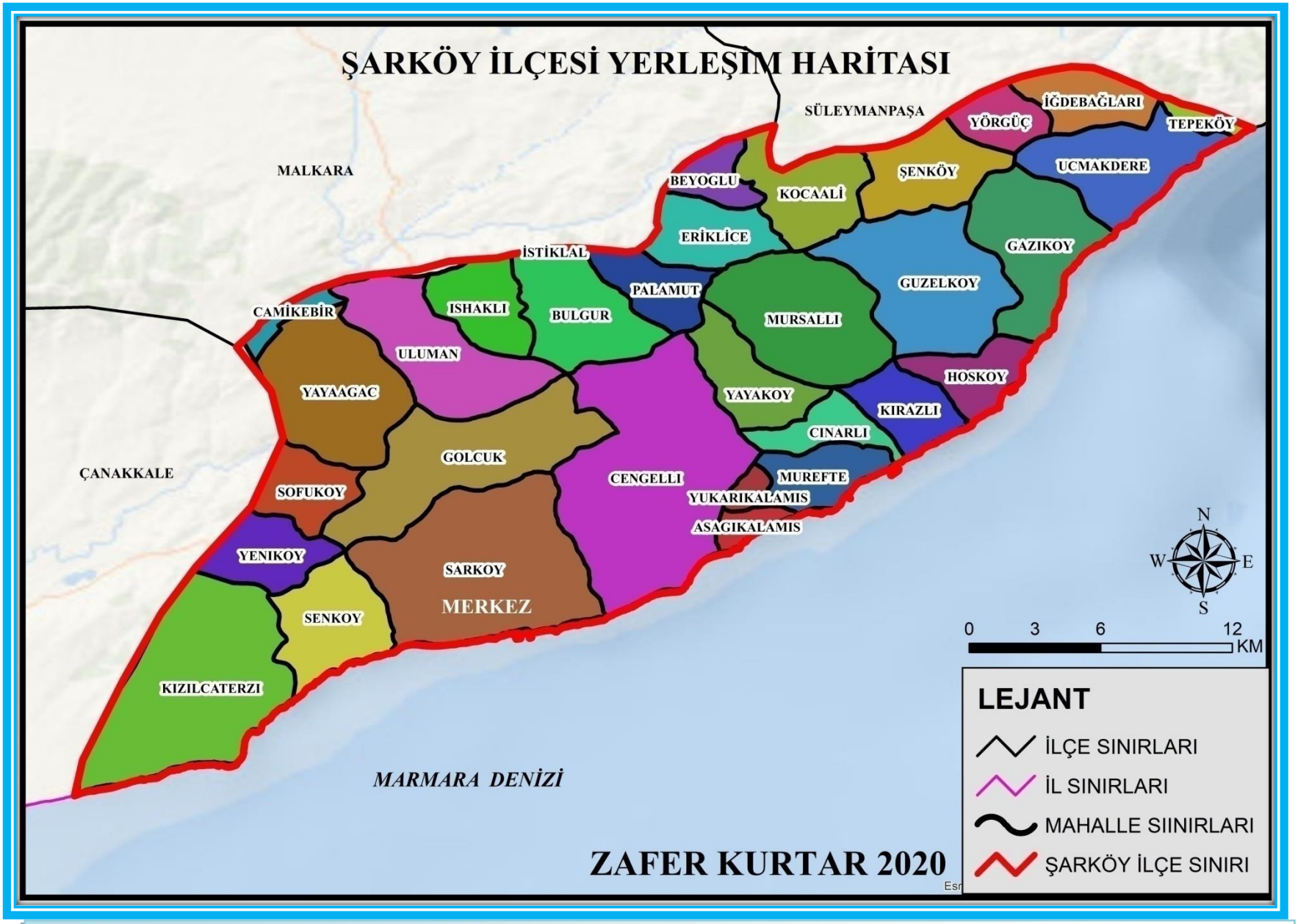
kanıtlar sunmaktadır. Buruneren, Yartarla, Fener Karadutlar mevkiinde 1991 tarihli kazılarda bulunan işlenmiş balta benzeri taş aletlerin en erkeni Geç Neolitik Dönem'e ait olup bu sahada üretilmiştir. 2005- 2013 yılları arasında yapılan Antik Ganos şehri kazılarında Neolitik'ten Hellenistik, Roma Dönemi'ne ait seramikler ile metal paralar bulunmuştur. 1992 yılında Hoşköy çevresinde yapılan kazılarda ise amphora üretim fırınlarına tesadüf edilmiştir. 1991- 2008 yılları arasında Kumbağ'dan Şarköy'e kadar uzanan Hellenistik Devir ile Bizans dönemine ait olduğu sanılan çok sayıda kale kalıntısına rastlanmıştır. 1992 yılında gerçekleşen İğde Bağları- Kozman Deresi kazılarında Erken Demir- Son Tunç Çağı'na ait balta örnekleri bulunmuştur **(Atik, a.g.e).** En eskisi Neolitik'ten başlayıp Bizans Dönemi'ne kadar örneklerine rastlanan yerleşme sahalarından elde edilen kalıntılar şehrin ve çevresinin tarihini oldukça geriye götürmekle birlikte süreklilik gösterdiğini anlatmaktadır. Elverişli iklim koşulları, Ergene Havzası ile deniz ticaretinin yapıldığı kıyı arasında bulunması ve Çanakkale Boğazı üzerinde yer alması Antik Çağ'da bir birine yakın yerleşimlerin kıyı boyunca yer almasını sağlamıştır. Kıyıda deniz ticareti ile zenginleşen bu şehirleri korumak için dağlar arasında, vadileri takip eden yollar çevresinde Ganos gibi kale şehirler inşa edilmiştir. M.Ö. 750 ile 550 yılları arasında Ege Denizi'ndeki adalardan gelen Yunanlı denizciler yerli halk Traklarla iyi geçinerek Gelibolu (Kallipolis), Şarköy (Peristasis), Eriklice (Iraklitsa), Mürefte (Miriofiton), Ganoz (Ganos), Hoşköy (Hora), Kumbağ (Kumvaon), Barbaros (Banados) ve Visanti, Raidestos gibi şehirler kurdular. Bu şehirlerden biri olan Şarköy Antik Çağ'da '**Peristasis (Περίστασηη)'**, Tristasis ya da Agora anlamına gelmektedir. Peristasis, tapınağı çevreleyen sütun dizisi **(arkeo-tr)** anlamına geldiğine göre Antik Çağ'da Şarköy'e ismini veren bir tapınak söz konusudur.

Harita 0-23: Antik Çağ'da Marmara Denizi (Propontis) çevresindeki yerleşmeler

Kaynak: Issigonis

Şehir ve çevresinin Bizans Devleti'nden Osmanlı kontrolüne geçmesi 1356 yılında Süleyman Paşa'nın ölümünden önce gerçekleşmiştir; o öldükten sonra yeniden Bizans idaresine geçen şehir, I. Murat döneminde 1362 yılında Osmanlı toprağı olmuştur. Trakya'da Osmanlı iskân politikasının örneği olarak sahaya yerleşerek, koruyacakları düşünülen Yörükler iskân ettirilir.

Harita 0-24: Şarköy ilçesi yerleşim birimleri haritası

Süleymanpaşa zamanında **'Şehirköy'** adı verilen bu yerleşme zamanla **'Şarköy'** olarak anılmaya başlar **(sarkoy.gov).** Osmanlı Yer Adları Sözlüğü'nün **'Şarköy (شارکوی)'** maddesinde şehrin adı Antik Çağ'da **Tristasis,** 16. yy'da **Şehrköy**, 19.yy'da ise Şarköy olarak geçmekte ve Evreşe, İnöz ve İnecik ile birlikte verilmektedir.

Şarköy, 1543- 1611 yılları arasında Nahiye statüsünde Gelibolu'ya ve Cezayir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'ne bağlıdır. 1855- 1867 yılları arasında kaza statüsünde Gelibolu ya da Tekfurdağı sancağı ile Edirne vilayetine; 1868 ve 1923 yılları arasında yazılan salnamelerde ise Gelibolu sancağı ile Edirne vilayetine bağlanır. Şehir 1926 yılında ise Tekirdağ'a bağlı bir ilçedir **(Sezen, a.g.e: 715)**. Osmanlı Devleti döneminde saha üzüm üretiminin yanı sıra, tuğla ve çatı kiremiti üretiminde ön plana çıkmakta ve İstanbul'un tuğla- kiremit ihtiyacını karşılamaktadır. 1912 yılındaki Balkan Savaşı'nda Bulgar askerleri tarafından işgal edilmiş, 1913 yılında geri alınır. Mondros Ateşkesi ile 1920 yılında Yunanistan askerlerinin işgali altına giren Şarköy,17 Kasım 1922 yılında işgalden kurtarılır.

1892 yılında Şevket Dağdeviren tarafından kaleme alınan salnamede Şarköy kazası'nın Ovamüstecep nahiyesi ile birlikte 16 Müslüman ve 11 Hıristiyan köye sahip olduğu yazılıdır. Bu köylerde mevcut 624 evde 2.936 Müslüman; 2.270 evde 10.362 Hıristiyan olmak üzere 13.298 kişi yaşamaktadır **(wikipedia/Şarköy).** 1927 yılında 2.357 olan şehir nüfusu 2018 yılında 20.000'e ulaşmıştır; ilçe nüfusu ise 16.404'ü erkek, 16.161'i kadın olmak 32.565'tir **(TÜİK, 2018).** 2006 yılında Mavi Bayrak'la ödüllendirilen 7 km uzunluğundaki Şarköy Plajı nedeniyle yaz aylarında yaklaşık 20.000 olan şehir nüfusu altı, yedi kat artarak 150.000'e yaklaşmaktadır. Marmara Denizi'nin tek mavi bayraklı plajı olması, su sporlarına uygunluğu, Tekirdağ ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle tercih edilen şehir, turizm alt yapısı ve tesislerin yetersizliği nedeni ile başta kirlilik olmak üzere bazı sorunlarla uğraşmaktadır.

2011 yılında Trakya Kalkınma Ajansı'nın girişimi ile turizm vizyonunu belirlemek amacıyla organize edilen çalıştaylarda ilçenin kültür, deniz ve yeme- içme turizmi potansiyeline uygunluğunun yanı sıra konaklama tesislerinin sayı ve kalite açısından turizm normlarına uygun olmadığı ve çalışmaların bu yönde yürütülmesi gerektiğinin altı çizilmiştir **(T.K.A/Şarköy).** Geniş katılımla hazırlanan çalıştayın gerçekleştiği 2010 yılında ilçe nüfusu 30.409'dur. TÜİK ve SGK verilerinden hareketle çalışan nüfusun sektörlere dağılımı incelendiğinde her 100 kişiden 68'i tarım sektöründe, 26'sı hizmetler sektöründe ve %6'sı ise sanayi sektöründe çalışmaktadır **(a.g.e).**

Sürekliliği olan akarsuların olmayışı ve göletlerin yetersizliği nedeniyle sulu tarım olanaklarının kısıtlı olduğu ilçe topraklarında kıyıda Akdeniz iklimi sayesinde zeytincilik ve bağcılık, iç kesimlerde ise daha çok tarla tarımı yapılmaktadır. Bütün Trakya'da olduğu gibi ayçiçeği ve buğday en fazla ekimi yapılan ürünler arasındadır. İlçede bağcılık ve şarapçılığın tarihi oldukça eskilere dayanır, şehir şarap üretiminde marka değeri yüksek olan ve yurtdışına ihracın da söz konusu olduğu işletmelere sahiptir. Önemli bir ticaret hacmi yaratmamasına rağmen zeytincilik de ilçenin gelir kaynakları arasındadır. Üretim kahvaltılık zeytin üretimi biçimindedir.

Şarköy, Süleymanpaşa'dan Gelibolu yönüne devam eden sahil yolu üzerinde doğu batı yönünde yayılma gösteren bir şehirdir. Kıyı boyunca yüksekliğin ve engebenin arttığı sahalarda denize yaklaşan sahil yolunun gerisinde engebenin mevcut olduğu sahalarda yerleşim sayısı ve yapı yoğunluğu azalırken; yüksekliğin ve engebenin azaldığı sahalarda yerleşim kıyı gerisinde verimli tarım alanları üzerinde, iç kesimlere doğru yayılma eğilimindedir. Sahil boyunca görülen Gaziköy, Hoşköy, Mürefte, Eriklice ve Şarköy gibi yerleşimler bu niteliğe sahiptir.

Şarköy diğerlerinden farklı olarak yerleşim alanı en geniş olan şehirdir. Doğudan batıya ikinci konutların sıralandığı kıyı boyunca yerleşimlerin sınırları belirsizleşmiş ve birleşmiş gibidir.

Fotoğraf 0-58: Şarköy'ün mavi bayraklı plajı nedeniyle şehir nüfusu yaz aylarında 150.000'e ulaşmaktadır.

Daha çok iç turizme hizmet eden şehirde kıyıların kontrolsüzce imara açılması, yapı kalitesi sorunları **(T.K.A Şarköy, 16),** deprem riskinin fazla olması ve alt yapı yetersizliğine bağlı kirlilik nedeni ile turizm sürdürülebilir bir niteliğe sahip değildir. Şarköy sahile yakın caddeler ile ona paralel devam eden ve çevreyoluna bağlanan ceddeler arasında lineer olarak yayılım gösterir. Kuzeyde İstanbul ve Gelibolu

caddeleri yönünde yerleşim sahasının biraz dışında bazı küçük işletmelerle eğitim fonksiyon alanları mevcuttur.

Sahile paralel ikinci cadde Arif Hikmet Caddesi'nin kuzeyinde yer alan Camikebir Mahallesi şehrin tarihi çekirdeği olarak düşünülürse sokak ve cadde organizasyonunun geleneksel yerleşme özelliği gösterdiği söylenebilir.

Şehrin doğusunda Mürefte Yolu'na doğru genişleyen İstiklal Mahallesi bu yönde ikinci evlerin yer aldığı ızgara planlı yerleşimlerin ve batıda limana doğru yaklaştıkça yapı yoğunluğunun arttığı bir niteliğe sahiptir, burada cadde ve sokaklar organize olmayıp, yerleşim yoğunluğu artar. Batıda Terziköy Yolu'na kadar imar izni verilen ve gelişme sahası olarak düşünülen İstiklal Mahallesi sahilde kümeler halinde site tarzı yerleşmeler ile kuzeyde Gelibolu Caddesi arasındaki verimli tarım arazilerini kapsar.

Tablo 0-34: Şarköy ilçesine bağlı mahalleler.

Aşağıkalamış	Gaziköy	Kirazlı	Uçmakdere
Beyoğlu	Gölcük	Kocaali	Ulaman
Bulgur	Güzelköy	Mursallı	Yayaağaç
Camikebir	Hoşköy	Mürefte	Yayaköy
Cumhuriyet	İğdebağları	Palamut	Yeniköy
Çengelli	İshaklı	Sofuköy	Yörgüç
Çınarlı	İstiklal	Şenköy	Yukarıkalamış
Eriklice	Kızılcaterzi	Tepeköy	Uçmakdere

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2018

Şarköy ilçesine bağlı mahalle sayısı 31'dir. 2012 yılından önce köy statüsünde olan bu yerleşmelerden Hoşköy ve Mürefte'nin toplam nüfusu 4.000 civarındadır. Sahildeki yerleşmeler kıyı gerisine göre daha yoğundur, ikamet dışında bu sahalar hizmet fonksiyonuna sahiptir. Kıyı gerisinde geniş tarım alanlarında arpa, buğday, ayçiçeği ve kiraz üretimi; deniz etkisine açık yamaçlarda ise zeytin ve üzüm üretiminin yapıldığı tarımsal fonksiyon alanlarına sahip yerleşmeler söz konusudur.

Şehir merkezinde ticari fonksiyon alanlarına ek olarak iç turizme yanıt verebilecek küçük ölçekli turizm fonksiyon alanları da mevcuttur.

3.2 Nüfus Özellikleri

3.2.1. Nüfusun Gelişimi

3.2.1.1. Tekfurdağ Sancağı'ndan Tekirdağ İline Nüfusun Gelişimi

Osmanlı Devleti'nde 1831 yılında gerçekleşen ilk nüfus sayımında 'erkek nüfusun sayımı' prensibinden hareket edilmiştir. Bu sayım sonuçlarından erkek nüfusu ile bu nüfusun tabi olduğu inanç grubu hakkında bilgi edinebilmek mümkündür. Kadın nüfusun sayılmadığı 1831 yılında her iki cinsiyetin bir birine yaklaşık değerlerde olduğundan hareketle erkek sayısı kadar kadın olabileceği ve toplam nüfusun erkek nüfusun iki katı dikkate alınarak hesaplanabileceği düşünülmüştür.

Tablo 0-35: 1831 yılı Sayım Sonuçlarına Göre Bugün Tekirdağ'a Bağlı Yerleşmelerin Nüfusları.

Yerleşme	Müslüman	Reaya	Kıpti	Diğer	Toplam
Tekfurdağ (Tekirdağ)	3.773	7.727	57	-	11.557
İnecik	812	836	24	-	1.672
Malkara	1.511	4.010	64		5.585
Şarköy	962	7.752	-	-	8.714
Çorlu	971	1.938	45	73	3.027
Ereğli	177	554	24	-	755
Hayrabolu	2.203	1.051	-	-	3.254
Toplam	**10.409**	**23.868**	**214**	**73**	**34.564**

Kaynak: Karal, 1997:195- 225

Tablodaki değerler dikkate alındığında erkeklerin Müslüman olanlar ve olmayanlara göre sayıldığı dikkati çeker. Günün idari anlayışına göre farklı vilayetlerlere bağlı olan fakat bugün Tekirdağ ili sınırlarında yer alan yerleşmelerde yaşayan erkek nüfus 34.564 olarak sayılmıştır. Bu nüfusla eşdeğer miktarda kadın nüfusu da dikkate alınırsa, ogünün koşullarında Tekirdağ çevresinde 70.000 kişinin yaşadığı varsayılabilir. Sayımda 'reaya' olarak ifade edilen nüfus, 19. yüzyıl'da Osmanlı devleti'ne haraç ödeyen Müslüman olmayan halk için kullanılmıştır **(İslam Ansiklopedisi/ reaya maddesi).** Reaya nüfusun hangi etnik gruba dâhil olduğu, Kıpti kökenliler dışında, belirsizdir. Yüzyılın sonunda yapılacak sayımlarda Hıristiyan nüfus etnik gruplara göre sınıflandırılırken, Yahudi nüfus da bu sayıma dâhil edilmiştir. 1831 sayımında bugün Tekirdağ'a bağlı yerleşmelerde Müslüman olmayan nüfusun toplam nüfusa oranı %69'dur. Hayrabolu dışındaki kazaların tamamında Müslüman olmayan nüfus Müslümanlar'dan daha fazladır. Arşiv kayıtlarından yola çıkarak Trakya'da nüfus hareketleri ve iskân politikası üzerine kaleme aldığı makalesinde Göktepe, Hayrabolu'nun Rumeli'den ayrılmak zorunda kalan Türkler'in iskân edildiği bir yerleşme olmasıyla bu duruma açıklık getirmiştir **(Göktepe, 2014: 105) .**

Tablo 0-36: 1881 ve 1882 yıllarında yapılan ve 1893 yılında yayımlanan 1309 yılı Edirne vilayeti salnamesine göre Tekirdağ sancağı'nda yaşayan milletler ve nüfusları.

Millet	Nüfus	Millet	Nüfus
Müslüman	41.729	Yahudi	1.378
Rum	35.569	Katolik	525
Ermeni	10.391	Protestan	181
Bulgar	3.430	Kıpti	69
Toplam: 93.272			

Kaynak: Karpat, a.g.e: 260- 262

19. yüzyıl'ın ortalarına gelene kadar Tekirdağ'ın nüfusunda önemli oranda değişim yaratan nüfus hareketleri gözlenmez. Ancak 1856 Kırım Savaşı, 1877- 78 yılında yaşanan Osmanlı- Rus Savaşı'nın bir sonucu olarak Kırım, Kafkasya ve Balkanlar'dan Tekirdağ'a sancaktaki göçlerle birlikte Müslüman nüfusun artmaya başlamıştır. Osmanlı'da 1881 ve 82 yılında başlayıp bitiş süresi net olmayan ve 1893 yılında yayımlanan nüfus kayıtlarının dönemin en güvenilir kayıtları olduğu iddia edilmektedir. Bu sayımlarda kaza nüfuslarının yanı sıra nüfusun cinsiyet ve etnik özellikleri hakkında da bilgiye yer verilmiştir **(Karpat, 2010: 106)**. Sayımlar ve salnamalerden hareketle o dönemde Edirne vilayetine bağlı Tekirdağ sancağının mevcut nüfus değerleri ise tabloda belirtilmiştr:1893 yılında yayımlanan tablodaki nüfus değerlerine göre, sancak nüfusu 1831 yılına göre artış göstermiş, Müslüman nüfusun genel nüfus içindeki oranı %45'e ulaşmıştır. Her iki toplumun nüfusu artmakla birlikte, Müslüman nüfustaki artış oranı üzerinde 1877- 1878 yıllarında yaşanan savaşa bağlı yöreye göçlerle yerleştirilenler etkili olmuştur. Müslüman nüfusun ilçeler arasında artışı değerlendirildiğinde Hayrabolu ve Malkara ilçelerinde gözlenen artış, Osmanlı Devleti'nin iskân siyaseti ile ilgilidir, kazaların tahıl tarımı yapılan kırsal bölgelerinde iskân ettirilen bu nüfus, tarımsal ekonominin canlanmasını sağlamıştır **(Göktepe, a.g.e: 108).**

Tekfurdağ sancağında nüfusun özellikleri ve yönetim yapısına dair detaylı bilgiler edinmeyi sağlayan 1902 yılı Edirne Vilayet Salnamesi Tekfurdağ sancağının (Tekirdağ) sınırlarını, kaza, nahiye ve köy sayısını tam olarak ortaya koymaktadır: Tekfurdağ Kuzeyden Kırkkilise (Kırklareli), doğuda Çatalca, güneybatıda Gelibolu ve batıda Edirne sancakları ile komşudur. Sancağın Merkez, Çorlu, Malkara ve Hayrabolu olmak üzere dört kazası; 12 nahiyesi ve 261 köyü vardır. Salnamenin sancak genelinde yaşayan insan sayısına dair detaylı bilgi içeren 345 nolu sayfasından yararlanarak hazırlanan tablo kaza nüfuslarını Osmanlı Millet Sistemine göre aşağıdaki gibi kategorize etmiştir **(Ekin, Kanal, 2014: 114).**

Tablo 0-37: 1902 Tarihli Edirne Vilayet Salnamesi'nin 345. sayfasında yer alan değerlere göre Tekfurdağı sancağında yaşayan milletler ve nüfusları.

Millet	Tekfurdağı	Çorlu	Malkara	Hayrabolu	Toplam
İslam	16.392	11.454	12.276	14.238	54.360
Rum	19.273	7.024	11.902	3.454	61.653
Ermeni	7.726	1.323	2.125	78	11.252
Bulgar	38	350	3.230	380	3.998
Katolik	-	-	603	-	603
Yahudi	1.078	626	-	-	1.707
Protestan	128	3	-	-	131
Toplam	**44.635**	**20.780**	**30.136**	**18.150**	**113.704**

Kaynak: Ekin, Kanal, 2014:114

1902 yılına dair yukarıdaki değerlere göre Tekfurdağ sancağında 54.360 Müslüman ve 59.344 Müslüman olmayan nüfus yaşamaktadır, Hıristiyanlar ve Yahudiler Müslüman olmayan nüfusu oluşturmaktadır. Tabloya göre Rum nüfus en kalabalık millet grubudur. 1902 yılı sayımında Müslüman nüfus, il nüfusunun %48'ine karşılık gelmektedir. 1914 yılına gelindiğine artan göçlerle birlikte Müslüman nüfusun genel nüfus içindeki oranı %57'ye ulaşacaktır.

17. ve 18. yüzyıllarda Tekirdağ ve çevresine Anadolu'dan isyanlar nedeniyle göç edenler ya da devlet tarafından yerleştirilen topraksızlar, göçebeler, çiftçiler ya da şehirliler olmuştur. Göçlerle gelenler tarıma açılmamış arazilere yerleştirildikleri için, zamanla Tekirdağ kırsalında geniş arazisi olan çiftlik türü yerleşmeler yaygınlaşmıştır. Osmanlı- Rus Savaşları ile başlayarak, Balkan Savaşları'nın bitimini takip eden sürede Tekirdağ'a muhacir göçü gerçekleşmiş; yerleştirme politikasına bağlı olarak bu nüfus Müslüman nüfusun daha yoğun yaşadığı sahalarda iskân edilmiştir. Hayrabolu, Malkara ve son zamanlarda Çorlu ilçesi kırsal alanlarında, tarımsal vasıf taşıyan, terk edilmiş araziler ve henüz tarıma açılmayan

alanlar bu sahalara örnektir. Meraların tarıma açılması ile birlikte hayvancılık faaliyetlerinde gerileme söz konusu olmuştur. İskân için kullanılan bir başka yöntem ise toprak sahiplerinden topraklarını satın alarak muhacirleri yerleştirip, tarımsal girdileri artırmak biçimindedir **(Göktepe, a.g.e: 109- 110).** Muhacirler arasında kendi aralarında anlaşarak çevrelerindeki çiftlikleri satın alıp topraklarını genişletenler de olmuştur. Örnek olarak, 1878- 1897 yılları arasında göç eden ve Çorlu'daki çiftliklere ve boş arazilere yerleştirilen nüfusla Bakırca, Esenler, Karamehmet, Pınarbaşı, Misinli, Veliköy, Velimeşe ve Yulaflı gibi yerleşmeler kurulmuş, göçlerle nüfusu artan bu yerleşmeler zamanla köy vasfı kazanmıştır **(Akova, 2002: 92).** Yerleştirme politikası bir yandan ekonomik gelirlerin artmasını sağlarken, diğer taraftan Osmanlı toprağı olmaktan çıkmış sahalarda yaşayan Müslüman halkın iskân edilmesini de sağlamıştır. Sonraki yıllarda Yunanistan ve Türkiye arasında gerçekleşen mübadele ile Yunanistan'dan gelen Türkler Tekirdağ'da yaşayan Rumlar'a ait çiftliklere yerleştirilecektir.

Muhacirler sancak mutassarıflarının başında olduğu muhacir komisyonunun karar verdiği yer seçimlerine göre kalıcı ya da hava koşulları düzelene ve Anadolu'ya geçene dek geçici olarak iskân edilmiştir. Göktepe'nin arşiv kaynaklarına dayanarak iskân politikasına dair değerlendirmesinde, toprakların üretime kazandırılmasının yanı sıra tenha sahaların güvenliğinin sağlanması düşüncesinin de önemsendiği eklenmektedir. Konuya örnek olarak, geçmişte Türbedere olarak bilinen Çerkezköy çevresinin iskânı ile ekonomik hayat canlandırılırken, Edirne- İstanbul yolu üzerinde bulunan bu tenha sahanın yol güvenliği de sağlanmıştır. Yerleşimde özellikle kırsal yerleşimlerin uzağında bulunan ve daha çok emek isteyen çiftlik arazilerinin tercih edilmesi bu politikanın devamıdır. Muhacirlere yerleştikleri topraklar mülk olarak verilmiş ve uzunca süre vergiden muaf tutulmuşlardır. Muhacirlerin yerleştikleri alanda düzen oturtana kadar tohum ve gıda ihtiyaçları karşılanmış ve konutlarını inşa ederken masraflarına destek

olunmuştur. Dönem koşullarında sık karşılaşılmayan köylüye Ziraat Bankası aracılığıyla kredi verilmesi muhacirler için söz konusu olabilmiştir **(Göktepe, a.g.e: 113)**.

Fotoğraf 0-59: Yunanistan Kastorya'dan (Kesriye) mübadele ile Tekirdağ'a yerleştirilen bir mübadilin yaptırdığı hayrat

İlde Osmanlı millet sisteminden kaynağını alan bir kültürel çeşitlilik söz konusudur. Bu durum yönetim düzeyinde ve okullaşmada da kendisini hissettirmektedir. Sancağın yönetim meclisi niteliğindeki Liva İdare Meclisi ile kaza idare meclislerinde Müslüman nüfustan başka, Rum ve Ermeni cemaatinden

temsilciler de yer almaktadır. Sancakta Müslümanların olduğu kadar, diğer inanç gruplarının da başta iptidai olmak üzere okulları mevcuttur. Ekin ve Kanal'ın 1902 yılı salnamesinin 661 numaralı sayfasından hareketle hazırladıkları tabloya göre ilde 191 toplam iptidaide 7.712 erkek ve 2.202 kız çocuk okumaktadır. Müslümanların devam ettiği 129 iptidaide 3.358 erkek ve 935 kız çocuk eğitim görürken; Rum nüfusa ait toplam 46 iptidai okulda 3.249 erkek ve 702 kız çocuk eğitim görmektedir.

XIX. yüzyıl'da Rus orduları tarafından iki kez işgal edilen Tekirdağ, 1912 ve 1913 yıllarında Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi'ne yakınlığı nedeniyle savaştan etkilenmiş ve Mondros Ateşkesi'nin Osmanlı Devleti tarafından 30 Ekim 1918'de imzalanmasını müteakip, Yunanistan askerleri tarafından işgal edilmiştir. Mudanya Ateşkesi'nden sonra Yunanistan ordusunun işgali sona ermiş; askerleri takiben yerli Rum ve Ermeni nüfus da Yunanistan'a göç etmiştir. Lozan'ın ardından Yunanistan ile varılan mübadele ile Rum ve Ermeni nüfustan boşalan yerlere Yunanistan'da Selanik ve çevresinden göç etmek zorunda bırakılan Türk nüfus yerleştirilmiştir. Mübadele sonrasında ilde Müslüman olmayan azınlık olarak Yahudi nüfus kalmıştır. 1934 yılında yaşanan Trakya olayları nedeniyle kendisini güvende hissetmeyen ve daha çok şehir merkezinde yaşayan Yahudi nüfusun büyük çoğunluğu göç etmek durumunda kalmıştır. Süt endüstrisi ile yakından ilgilenen bu toplumun göçü, kırsal alanla ticari ilişkileri nedeniyle ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.1935 yılına gelindiğinde Bulgaristan ve Romanya ile yapılan ikili anlaşmalar ile bu ülkelerden şehre Türk nüfusunun göçü söz konusu olmuştur. Diğer Balkan devletlerinden göçlerin de yaşandığı Tekirdağ'ın Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk genel sayım yılı olan 1927 nüfusu 131.446 olarak kayıtlara geçmiştir.

3.2.1.2. 1927 Yılında Yapılan İlk Genel Sayımla, 2000 Yılında Yapılan Son Genel Sayım Arasında Nüfusun Büyüklüğü ve Gelişimi

20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile il olarak tayin edilen Tekirdağ'ın, il merkezi olması 15 Ekim 1923 yılını bulur. Cumhuriyetin ilk genel sayımı Tekirdağ'da ve tüm Türkiye'de 1927 yılında yapılır. 1935 yılında yapılan ikinci sayımdan sonra sonu 5 ve 0 ile biten yıllarda genel sayım yapılmasına karar verilir. 1990 yılında alınan bir kararla her 10 yılda bir genel sayım yapılmasına karar verilse de, 1997 yılında seçmen kütüklerinin düzenlenmesi amacıyla bu karar göz

Tablo 0-38: 1927- 2000 Yılları arasında yapılan genel sayımlara göre Tekirdağ'ın ve Türkiye'nin nüfusu ve yıllık nüfus artış hızı.

Sayım yılı	Erkek	Kadın	Toplam	Tekirdağ'ın Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)	Türkiye Nüfusu	Türkiye'nin Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)
1927	65.565	65.881	132.122	-	13.649.945	-
1935	99.639	93.898	193.537	48,18	16.158.000	21,0
1940	106.742	103.146	209.888	15,48	17.821.000	19,59
1945	100.908	101.698	202.606	-7,06	18.790.174	10,59
1950*	113.261	111.560	224.821	20,81	20.947.188	21,73
1955	127925	123.146	251.071	22,09	24.064.763	27,75
1960	143.013	131.793	274.806	18,07	27.754.820	28,53
1965	150.140	137.241	287.381	8,95	31.391.421	24,62
1970	159.917	143.029	302.946	10,55	35.605.176	25,19

* 1950 yılı sayımında cinsiyet özelliği belirtilmediği için kadın ve erkek nüfusları 1945 ile 1955 yıllarından tahmin edilerek hesaplanmış değerlerdir.

1975	170.643	149.344	319.987	10,95	40.347.719	25,00
1980	193.734	167.008	360.742	23,98	44.736.957	20,65
1985	218.786	183.935	402.721	22,02	50.664.458	24,88
1990	250.743	218.099	468.842	30,40	56.473.035	21,71
2000	326.399	297.192	623.591	28,5	67.803.297	18,3

Kaynak: 1927- 2000 yılları arası genel sayım sonuçlarından derlenerek hazırlanmıştır.

ardı edilir. 2000 yılında gerçekleşen sayım Türkiye'de yapılan son genel sayımdır. 2007 yılına gelindiğinde nüfus sayımlarında yeni bir dönem başlamış, genel sayımlar yerini Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine (ADNKS) bırakmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından kayıt altına alınan bu değerler yılsonunu takip eden aylarda kamu ile paylaşılmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk sayım yılı olan 1927 yılında ülke nüfusu 13.649.945 ve Tekirdağ'ın nüfusu ise 132.222 olarak sayılmıştır. İl bu değerle nüfus büyüklüğü açısından 63 il arasından 46. sırada yer almakta ve Türkiye nüfusunun ‰97'sini oluşturmaktadır. 1927 yılında Tekirdağ nüfusun 65.565'i erkek (%49,5) ve 65.881'i kadındır (%50,5); ilin Merkez, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Saray, Şarköy olmak üzere 6 ilçesi ve toplam 298 yerleşim birimi mevcuttur.

1927 yılında yapılan ilk genel sayımı, Cumhuriyet'in 12. yılında yapılan 1935 sayımı takip eder. Böylece her iki sayım yılı arasında nüfus artışı hakkında yorum yapabilmek mümkün hale gelecektir. 1935 yılında ülke nüfusu yaklaşık 2,5 milyon artarak 16.158.000'e ulaşmıştır. Türkiye nüfusunun yıllık artış hızı ‰21 olarak gerçekleşirken; Tekirdağ'da bu değerin iki katı üzerinde, ‰48,18 oranında, bir artış gerçekleşir ve il nüfusu 193.537 kişiye ulaşır. İki büyük savaştan sonra genç nüfusunu büyük oranda kaybeden genç cumhuriyetin nüfus politikası olarak nüfus artışı desteklenmekte ve doğum oranını artırmaya teşvik edici uygulamalar gerçekleşmektedir.

Tablo 0-39: 1935 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Tekirdağ ve ilçelerinin nüfusu, genel özellikleri ve yoğunlukları.

İlçe adı	Erkek	Kadın	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam	Yüzölçümü (km²)	Yoğunluk (km²/kişi)	Yerleşim sayısı
Çorlu	21.561	18.252	11.721	28.092	39.813	1.100	36.2	31
Hayrabolu	10.207	11.127	5.216	23.572	28.788	815	35.3	56
Malkara	12.551	13.544	5.504	30.861	36.368	1015	35.8	87
Saray	9.139	9.651	3.131	23.819	26.9650	1.185	22.7	33
Şarköy	6.055	5.959	3.263	13.630	16.893	565	29.9	31
Tekirdağ	23.573	21.152	19.724	25.001	44.725	1.270	35.2	60
Toplam	99.639	93.898	48.559	144.978	193.537	5.950	35.2	298

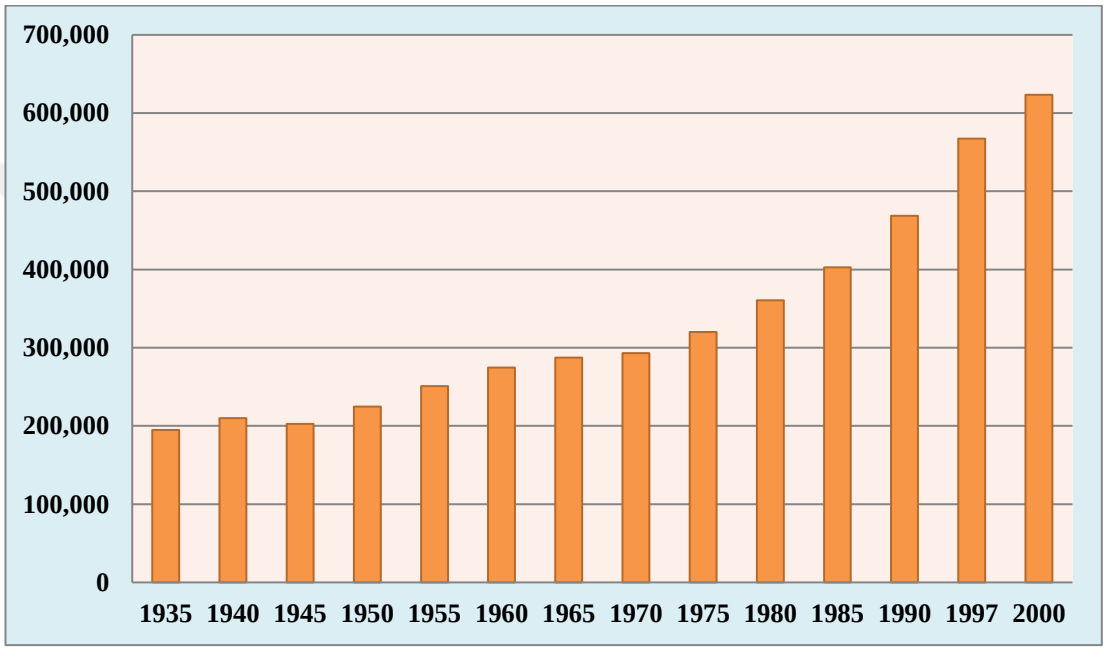
Kaynak: BVİGD, 1935: XV

Bir tarım şehri niteliğindeki Tekirdağ'da artış yönlü politikalar sonuç vermiş il tarihinin en yüksek artış hızı bu iki sayım yılı arasında kaydedilmiştir. 1935 sayımı Tekirdağ ve ilçelerinin nüfuslarının yanı sıra, nüfus özellikleri ve yoğunluklarını değerlendirebilmek açısından da önemlidir. İkinci olmasının yanı sıra nüfus özellikleri hakkında detaylı bilgi veren 1935 yılı genel sayımı sonuçlarına göre Tekirdağ il nüfusun %51,5'i erkek ve %48,5'i ise kadındır. Kırsal alanda yaşayanlar il nüfusunun %75'ini oluşturmaktadır. 5.950 km² olarak hesaplanan il yüzölçümünde nüfus yoğunluğu km²'ye 32,5 kişi olarak hesaplanmıştır. İlin en fazla nüfuslu ilçesi Tekirdağ; en yoğun yerleşilen ilçesi Çorlu ve en az yoğun ilçesi ise Saray'dır **(B.İ.G.D., 1935: XV)** . 1935 yılından sonra sonu beş ve sıfır ile biten yıllarda tekrarlanmasına karar verilen ve bir sonraki 1940 yılında yapılan genel nüfus sayımına göre ilde 106.742'si erkek (%51); 103.146'sı kadın olmak üzere toplam 209.888 kişi yaşamaktadır; bir önceki sayım yılına göre Türkiye nüfusu ‰15,48

hızla artarken; Tekirdağ'da artış hızı ‰15,48 olarak gerçekleşmiştir **(B.İ.G.D., 1940: XXIII).**

İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı 1940 yılı ortalarına gelindiğinde Trakya sınırında bir potansiyel saldırı ihtimali nedeniyle sivil halkın zarar görmesini engellemek amacıyla Trakya'nın boşaltılması kararı alınır. Halk bir süreliğine daha güvenli olduğuna inanılan Anadolu şehirlerinde ikamet edecektir, bu durum tarımsal üretimi durma noktasına getirdiği için ekonomiye büyük zararlar verir. Bu nedenle İkinci Dünya Savaşı'nın bitişini takip eden 1945 yılı dördüncü genel sayımı ilde nüfus artış hızının negatif yönde olduğu tek sayım yılıdır. Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda ölüm oranlarındaki artışın doğumlardan daha fazla olması, 1945 yılına az sayıda doğurgan nüfusun ulaşmasına neden olmuştur. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü yıllarda erkek nüfusun silah altında tutulması ve ölüm oranlarındaki artışlar nüfus artış hızının düşmesine yol açan diğer nedenlerdir. Bu yıl Türkiye'de nüfus artış hızı ‰10,59 olarak kaydedilirken; Tekirdağ nüfusu 202.606 kişi ile bir önceki sayım yılına göre 7.282 kişi azalmış ve artış hızı -‰7,06'ya düşmüştür **(İ.G.M., 1950: 27).**

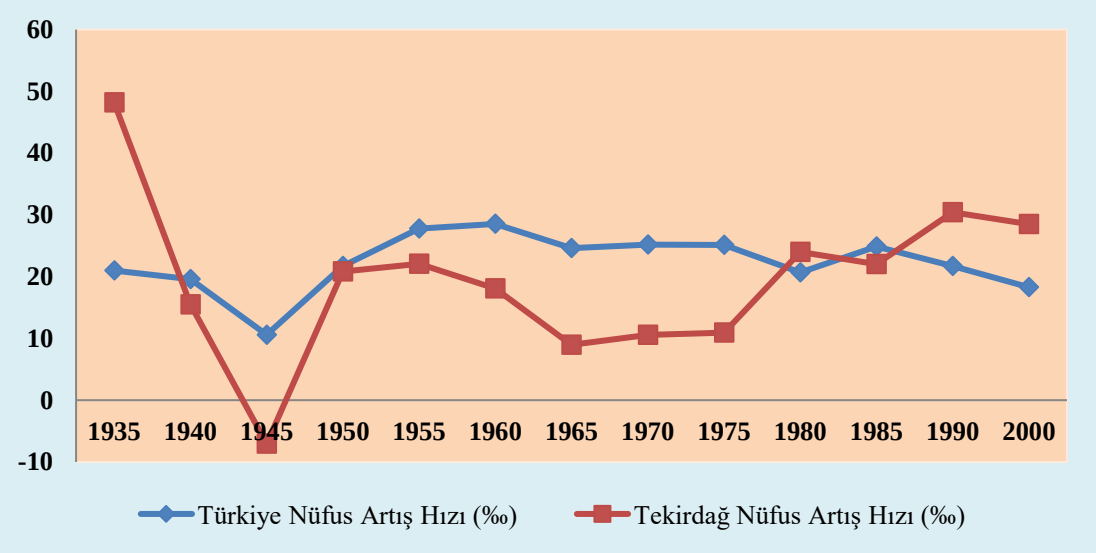
Şekil 0-16: Tekirdağ'da 1927- 2000 yılları arasında yapılan genel sayımlara göre nüfusun değişimi.

Kaynak: İUM ve DİE 1935- 2000 yılları arasında yapılan genel sayım yılları sonuçlarından derlenerek hazırlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı'na girilmemesine rağmen, işgal korkusu nedeni ile Tekirdağ sakinleri bir süreliğine daha güvenli sayılacak bölgelere göç etmişlerdir. Savaş sona erince daha önce Edirne, Kırklareli, Çanakkale ve Şırnak gibi şehirlerdeki askeri birlikler geri çekilmiş ve bu durum il nüfuslarının azalmasına neden olmuştur **(Kasarcı, 1996: 253).**

Şekil 0-17: 1935 -2000 yılları arasında yapılan genel sayımlarda Türkiye ve Tekirdağ ilinin nüfus artış hızlarının değişimi.

Kaynak: İUM ve DİE 1935- 2000 yılları arasında yapılan genel sayım yılları sonuçlarından derlenerek hazırlanmıştır**.**

Savaşın bitişini takip eden yıllarda sağlanan güven ortamı ve desteklenen nüfus artış politikası (pronatalist) nedeni ile 1950 yılı sayımında il nüfusu 113.261'i erkek, 111.560'ı kadın (bu sayımda cinsiyet özellikleri belirtilmemiş, tahmini değerler kullanılmıştır) olmak üzere 224.821'e ulaşmıştır. Aynı yıl Türkiye nüfusunda artış hızı ‰21,73'e yükselirken, Tekirdağ'da bu değer ‰20,81 olarak kaydedilmiştir **(İ.G.M., 1961: 25).** Türkiye'de 1950 yılı sonrasında ulaşım olanaklarının geçmişe oranla gelişme göstermesi, sanayide sektörel üretime geçen fabrikaların kurulması ve fabrika sayısının artması, kırsal kesimde artan nüfusla, şehirlere yönelen göçler kentleşmeyi beraberinde getirmiştir **(Sertkaya Doğan, 2009: 3).**

1955 ve 1960 genel sayımları Türkiye nüfus artış hızında en yüksek değerlerin gerçekleştiği yıllardır. 1955 yılı nüfus artış hızı ‰27,75; 1960 yılı hızı ise ‰28,53 olarak en yüksek artış değerine ulaşmıştır. 1955 sayım yıllında Tekirdağ'ın nüfusu 251.071 kişi ve nüfus artış hızı ‰22,09 **(İ.G.M., 1955: LXX)** olarak gerçekleşirken; 1960 yılında bu değer 274.806 kişi ile ‰18,7'lik artış hızına ulaşmıştır **(D.İ.E, 1963, XXXI)** 1960 yılında ilçe sayısı 6 olan Tekirdağ'da Çerkezköy ve Muratlı ilçelerinin kurulmasıyla bu sayı 8'e çıkmıştır.

II. Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden yıllar, istikrarın sağlandığı ulaşım, enerji ve alt yapı alanlarında kalkınma hamlelerinin gerçekleştiği, sağlık sorunları ile mücadelenin ivme kazandığı yıllardır. Bu yıllarda özellikle kırsal alanda artan nüfus ve makineleşmenin neden olduğu geçim sıkıntıları işgücüne ihtiyaç duyulan şehirlere göçe sebep olmuştur. Göçlerle artan şehir nüfusuna ek olarak kırdan gelenler şehir yaşamına henüz uyum gösteremeyen doğum oranları ile de bu artışı desteklemiştir. Nitekim Tekirdağ'da 1960 yılında şehir nüfusu oranı %30'un üzerinde seyretmiştir. 1950 ve 1960 yılları arasında il nüfusunu artıran nedenlerden bir diğeri Balkanlar'dan gerçekleşen göçlerdir. Geray, çoğu 1950- 60 arasında olmak üzere 1923 ile 1960 yılları arasında Balkanlardan 83.329 kişinin şehre yerleştirildiğini ve bu nüfusun kent nüfusunun artışında %57,8'lik bir paya sahip olduğunu dile getirmektedir **(Geray, 1970: 30- 31).**

Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1960'lı yıllara kadar, nüfus artışını destekleme yönündeki pronatalist politika başarılı olmuş ve 1960 yılı genel sayımında nüfus artış hızı ‰28 olarak gerçekleşmiştir, bu değer Türkiye Cumhuriyeti tarihinin kaydedilen en yüksek nüfus artış hızı oranıdır. 1961 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından hazırlanan ve 1963- 1967 yılları arasını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda nüfus artış hızındaki bu yüksek artış hızının, kalkınma hızı üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler göz önüne alınarak politika değişikliğine gidilerek antinalatist politika benimsenmiştir. 1960 yılı

sonrası, aynı zamanda yurtdışına işçi göçlerinin de desteklendiği bir dönemdir. Bu amaçla 1960 ile 1975 yılları arasında resmi yollarla yurt dışına çalışmak amacıyla göç edenlerin sayısı 801.648'dir. Bu dönemde kırsal alandaki nüfus artış hızını düşürmek amacıyla genellikle kırsal kökenli, genç ve vasıfsız nüfus göçü teşvik edilmiştir. İşçi göçüne katılan genç nüfusla birlikte doğum oranlarında azalma olması kaçınılmazdır. Aynı döneme rastlayan kırsal kesimden şehirlere göçlerle şehir nüfusunun oranı artarken, kırsal kesimde yaşayanların oranı azalmaya başlamıştır. 1923 ile 1960 yılları arasında siyasi ya da sosyal nedenlerle Türkiye'ye yönelen dış göçler, 1960 yılından sonra azalmaya başlayınca, nüfus artış artış hızına olan etkisi de azalmıştır.

Türkiye nüfusunun 1960 yılında ulaştığı en yüksek artış hızı 1965 ve 1970 sayım yıllarında azalma eğilimine girmiş; buna rağmen ‰20'nin altına inmemiştir. Bahsi geçen yıllar Batı Avrupa başta olmak üzere, yurt dışı göçlerinin nüfus artış hızını biraz da olsa azalttığı yıllar olarak bilinmektedir. Tekirdağ nüfusu 1965 yılında bir önceki sayım yılına göre ‰8,95 artarak 287.381 kişiye ulaşmıştır **(D.İ.E, 1968: 586).** 1970 yılında ise ‰10,55'lik bir artış hızı ile bu değer 302.946 kişi olmuştur. Şehirlere göçün eğiliminin devam ettiği 1970'li yıllarda Tekirdağ'da kırsal alanlarda yaşayanların oranı %60'a inmiştir **(D.İ.E, 1973: XXXVI).**

Avrupa'ya göçlerin petrol krizinden sonra kısmen azaldığı, ülke içinde yaşanan göçlerin devam ettiği 1975 yılında Türkiye'nin nüfus artış hızı ‰25 olarak kaydedilmiştir. Buna karşın Tekirdağ bir önceki sayım yılı olan 1970 yılı ile benzer performans göstererek ‰10,95 artış hızıyla 319.987 kişiye ulaşmıştır **(D.İ.E, 1979: 5).** Denilebilir ki ikinci sayım yılı hariç 1975 yılına kadar Tekirdağ nüfusundaki artış hızı, Türkiye artış hızının altında ilerleme kaydederken, 1980 yılı ile birlikte nüfus artış hızında yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem şehrin kendi dinamikleri dışında, yanı başındaki İstanbul'da yaşanan sanayileşmenin ve şehirleşmenin sonucudur.

1980 genel sayımında Türkiye nüfusu yaklaşık 45 milyon ve nüfus artış hızı ise ‰20,65 olarak kaydedilmiştir. Nüfus artış hızı bir önceki sayım yılı olan 1975 yılına göre ‰5 oranda azalma göstermiştir. Tekirdağ'da ise tam tersi bir durum söz konusudur; Nüfus artış hızı ‰23,98' e yükselmiş; 40.755 kişilik bir artış ile il nüfusu 360.742 olarak sayılmıştır. Şehir nüfusunun her sayım yılında artışına bağlı olarak kırsal alanda yaşayanların oranı %54'e düşmüştür **(D.İ.E, 1983: 4).** 1980 yılından sonra ekonomik ve sosyal istikrarın sağlanması ve yatırımların artmasının yarattığı olumlu hava, nüfus artış hızında etkisini göstermiştir: 1985 yılı genel sayımında Türkiye nüfus artış hızı ‰4,23 oranında artarak, ‰24,88'e ulaşmıştır. Diğer taraftan İstanbul'dan Tekirdağ'a taşınan sanayi faaliyetlerinin yarattığı işçi göçleri nedeniyle artış hızı ‰22,02'ye ulaşmış; ilde kır nüfusu yönünde olan ağırlık, şehir nüfusuna doğru kaymıştır. Nitekim 1985 yılında 402.721 olan il nüfusunun 208.621'i şehirde (%51), 194.100'ü ise köy ve nahiyelerde ikamet etmektedir. 14.521 kişi fark ile şehir nüfusu kır nüfusundan fazladır **(D.İ.E, 1987).** 1980 yılından sonra Tekirdağ'da olduğu gibi Türkiye'de de kır ve şehir nüfusu arasındaki makas şehirler lehine açılacak ve kır nüfusu her geçen gün azalacaktır. 1985 yılı genel sayımında şehir nüfusu %53 oran ile kırsal nüfusu geçmiştir.

1990 yılı genel sayımında ‰21,71 artış hızı gösteren Türkiye nüfusu 56.473.035 kişiye ulaşmıştır. Tekirdağ'da 1990 yılında artış hızı uzun zaman sonra en yüksek değeri göstererek ‰30,40'a ulaşmış ve il nüfusu yarım milyona yaklaşmıştır. Tarım alanlarının sanayi sahalarına dönüştüğü bu yıllarda işçi göçüne bağlı şehirleşme oranında artışa bağlı olarak yerleşim sahalarının genişlemesi söz konusudur. 1990 yılında Marmaraereğlisi adlı ilçenin kurulmasıyla Tekirdağ'da ilçe sayısı 9'a çıkmıştır. Sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı Çorlu ilçesinde artan işçi göçü ilçe nüfusunu Tekirdağ nüfusuna yaklaştırmaktadır. Bu sayım yılında 468.842 kişilik il nüfusunun 258.940'ı şehirlerde (%55) ve 209.642'si ise köy ve nahiyelerde yaşamaktadır (%45). Tarımsal nitelik gösteren ilin 1980 sonrası artan nüfusu

içerisinde göçlere bağlı artan şehir nüfusu şehirde tarım sektörünün sanayi ile yer değiştirdiğinin habercisidir. 1990 yılı sayımında ‰30,40 oranında artış hızı şehirde ‰46,06 olarak gerçekleşirken; kırsal alanda ‰12,4 oranında kaydedilmiştir **(DİE, 1990).** 1990 yılında 10 senede bir yapılmasına karar verilen genel nüfus sayımları 1997 yılında ve 2000 yılı sayımına kadar genel nüfus sayımları niteliğinde gerçekleşmiştir. 23 Şubat 1990 tarihinde 403 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile duyurulan bir değişiklik ile genel nüfus sayımlarının beş yılda bir yapılmasından vazgeçilerek sonu sıfır ile biten yıllarda sayım yapılması kararlaştırılmıştır. İstisnai bir durum olarak 1997 yılında yapılan nüfus sayımı genel nitelikli bir sayım olmaktan ziyade, seçmen kütüklerinin düzenlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu sayıma göre Tekirdağ nüfusu 567.396 olarak sayılmış ve bir önceki sayım yılı olan 1990 yılına göre 98.554 kişi artmıştır **(D.İ.E, 1999: 3).** Yedi yılda 100.000 kişiye yaklaşan bu artış miktarı ilde göçe bağlı nüfus artışı olgusunun hız kazandığını ve ilin planlama yapılmadan bu duruma hazırlıksız yakalandığını ifade etmektedir. İlki 2007 yılında uygulanan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi **(ADNKS)** öncesinde gerçekleşen son genel sayım 2000 yılında yapılmıştır. Bu sayım yılında Türkiye nüfusu ‰18,3'lük artış hızı ile uzun zamandır seyreden ‰20 ortalamalarının altına düşmüş ve 67.803.297 kişiye ulaşmıştır. Bu yıllarda Tekirdağ gibi sanayileşme tarihi görece yeni olan sanayi şehirlerine artan göçlerle 623.591'e ulaşan il nüfusu, ‰28,5 artış hızıyla Türkiye artış hızının oldukça üzerinde bir değer kaydetmiştir **(D.İ.E., 2003: 61)**. 326.399'u erkek, 297.192'si kadın olan bu nüfusun %63'ü şehirlerde ve %37'si kırsal alanlarda yaşamaktadır.

1927 ile 2000 yılları arasındaki genel sayımlarda nüfusu artış eğilimi, 1945 yılı hariç, pozitif yönde seyretmiştir, yıllar arasında artış miktarı konusunda ortalama bir değer olmamakla birlikte, ilde mevcut sanayi faaliyetlerinin çekici faktör olmaya başladığı 1980 sonrasında yaşanan artışlar dikkate değerdir. Tekirdağ ili ilk sayım yılı olan 1927' deki 131.446 kişiden 2000 yılına kadarki 73 yıllık süre

içerisinde 492.516 kişi artarak 623.591 kişiye ulaşırken, 1927 yılında 13.649.945 sayılan Türkiye nüfusu aynı süre zarfında 67.803.927'e ulaşmıştır.

Tablo 0-40: Tekirdağ'da 2000 yılı genel nüfus sayımı- il ve ilçe nüfusları.

İlçe	Toplam			Şehir			Kır		
	Toplam	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**
Merkez	142.105	73.896	68.209	107.191	54.589	52.602	34.914	19.307	15.607
Çerkezköy	82.685	44.474	38.211	41.638	23.104	18.534	41.047	21.370	19.677
Çorlu	179.033	94.458	84.575	141.525	73.066	68.459	37.508	21.392	16.116
Hayrabolu	40.130	20.908	19.222	18.812	10.301	8.511	21.318	10.607	10.711
Malkara	59.125	30.573	28.552	24.898	13.489	11.409	34.227	17.084	17.143
M.eregli.	19.955	10.831	9.124	8.779	4.882	3.897	11.176	5.949	5.227
Muratlı	26.681	13.463	13.218	18.571	9.442	9.129	8.110	4.021	4.089
Saray	41.217	21.402	19.815	17.769	9.643	8.126	23.448	11.759	11.689
Şarköy	32.660	16.394	16.266	16.194	7.991	8.203	16.466	8.403	8.063
Toplam	**623.591**	**326.399**	**297.192**	**395.377**	**206.507**	**188.870**	**228.214**	**119.892**	**108.322**

Kaynak: D.İ.E., 2003: 61

1927 yılında yapılan ilk genel sayımda 131.446 kişi sayılan Tekirdağ'ın altı ilçesi vardır ve 33.747 ile en kalabalık ilçe Tekirdağ Merkez ilçedir. Sonradan ilçe olan Muratlı, Çerkezköy ve Marmara Ereğlisi ile 2000 yılı genel sayımında il nüfusu 623.591 kişiye ulaşmıştır. Çorlu 179.033 kişilik nüfusu ile en fazla ilçe nüfuslu ilçe olarak Tekirdağ Merkez'in (142.105) önüne geçmiştir. Aynı yıl il nüfusunun 297.192'si (%48) kadın; 326.399'si (%52) erkektir. Sanayi, madencilik ve askeri fonksiyonlarıyla öne çıkan şehirlerde erkek nüfus kadın nüfustan fazladır, nitekim 1980 yılından sonra artan sanayi faaliyetleri nedeniyle ilde erkek nüfus kadın nüfustan %4 oranında daha fazladır. 2000 yılında il nüfusunun %63'ü (395.377 kişi) şehirde yaşarken, %37'si (228.214 kişi) köy ve bucaklarda yaşamaktadır.

3.2.1.3. 2007- 2019 Yılları Arasında ADNKS'ye Göre Nüfusun Büyüklüğü ve Gelişimi

Türkiye'de 2000 yılına kadar sürdürülen genel sayımlar, 2007 yılında yerini yerleşim yerine göre nüfus kayıt sistemine bırakmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yürütülen bu sistemde anketle yapılan sayımlar yerine, kişilerin ikametlerine göre nüfus bilgileri güncel tutulmakta; nüfus hareketleri izlenebilmektedir. Yerleşik olanların MERNİS kayıtlarındaki vatandaşlık numaraları ile ikametlerinin eşleştirilmesi esasına göre kayıt sistemi dikkate alınmaktadır. Sistemin 2007 yılında kullanımı ile Türkiye nüfusunun 70.586.256 kişi olduğu anlaşılmıştır.

Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sayesinde 2007 yılından sonra Tekirdağ'ın nüfusu, nüfus hareketleri ve nüfus yoğunluğu gibi değerlere yıl bazında ulaşabilmek mümkündür. Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin uygulandığı 2007 ile istatistik bilgisinin edinilebildiği 2019 yılları arasındaki on iki yıllık süre boyunca Tekirdağ nüfusunun artış hızı yıllar arasında belirli bir orana bağlı kalmamakla birlikte, artış yönlü eğilimini devam ettirmiştir.

Tablo 0-41: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre Tekirdağ'da ve Türkiye'de nüfus artışı ve 2007- 2019 yılları arasındaki artış hızları.

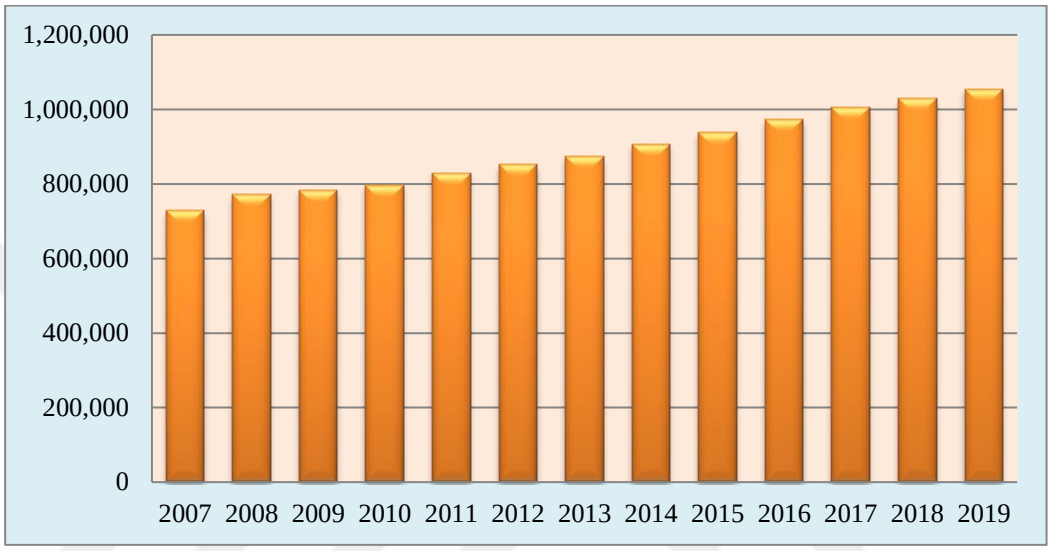
Yıl	Tekirdağ İl Nüfusu	Yıl Aralığı	Tekirdağ İli Nüfus Artış Hızı (‰)	Türkiye Nüfusu	Türkiye Nüfus Artış Hızı (‰)
2007	728.396	2007- 2008	56,5	70.586.256	13,1
2008	770.772	2008- 2009	16,1	71.517.100	14,5
2009	783.310	2009- 2010	18,7	72.561.312	15,9
2010	798.109	2010- 2011	39,0	73.722.988	13,5

2011	829.873	2011- 2012	26,7	74.724.269	12,0
2012	852.321	2012- 2013	25,7	75.627.384	13,7
2013	874.475	2013- 2014	36,2	76.667.864	13,3
2014	906.732	2014- 2015	33,8	77.695.904	13,4
2015	937.910	2015- 2016	36,6	78.741.053	13,5
2016	972.875	2016- 2017	32,9	79.814.871	12,4
2017	1.005.463	2017- 2018	24,0	80.810.525	14,7
2018	1.029.927	2018- 2019	24,4	82.003.882	13,9
2019	1.055.412	2019- 2020	-	83.154.997	-

Kaynak: TÜİK, 2019

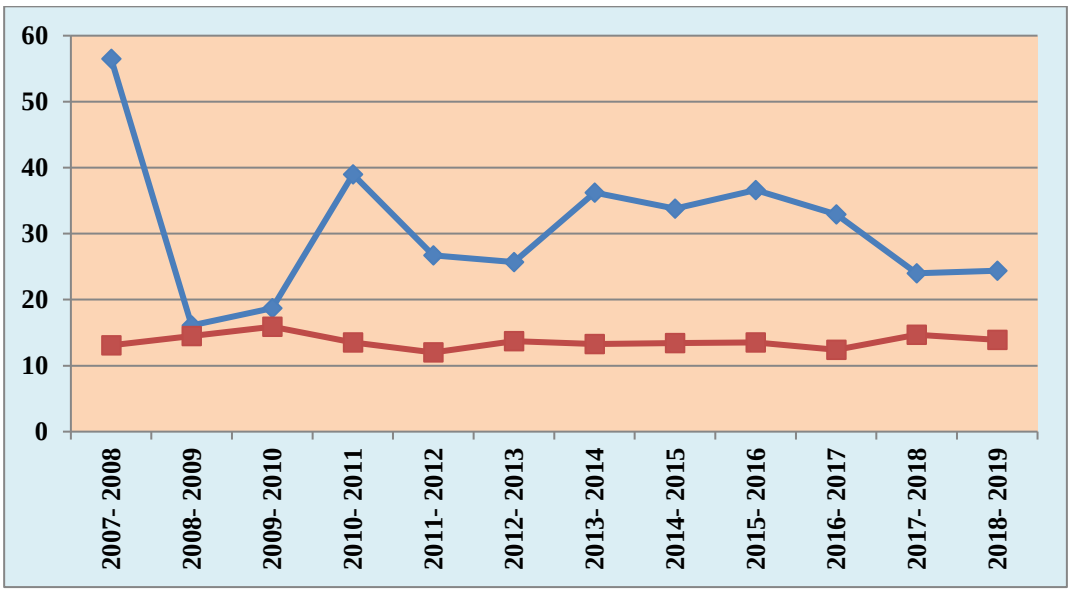
Tablodaki değerler ADNKS'nin uygulandığı 2007 yılından 2019 yılına kadarki süre içerisinde Tekirdağ ve Türkiye nüfusunun artmaya devam ettiğini göstermektedir. Nüfus artış hızları açısından bakıldığında Tekirdağ'ın artış hızı Türkiye nüfus artış hızının çok üzerindedir. Tekirdağ'da doğum ve ölümlerin yanı sıra, sanayi ve ulaşım gibi sektörlerin etkisiyle göçün nüfus artış hızı üzerindeki etkisi devam etmektedir: Nitekim ilde 2018 yılında 14.916 kişi doğmuş, 5.743 ölmüş; 2018 yılından 2019 yılına nüfus 25.485 kişi artmış ve net göç hızı ‰12,59 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Türkiye'nin en fazla nüfuslu şehri İstanbul'un net göç hızı -‰13,86 olarak gerçekleşmiştir **(TÜİK, 2018).**

Şekil 0-18: ADNKS 2007- 2019 sonuçlarına göre Tekirdağ nüfusunun değişimi.

Kaynak: TÜİK, 2019

Şekil 0-19: ADNKS 2007- 2019 sonuçlarına göre Tekirdağ'da ve Türkiye'de nüfus artış hızları (‰)

Kaynak: TÜİK, 2019

Tablo 0-42: 2018 ADNKS'ye göre Tekirdağ ilçelerinin nüfusları ve yıllık nüfus artış hızları.

İl ve İlçeler	İl ve İlçe Nüfusu	Yıllık Nüfus Artış Hızı (‰)
Tekirdağ	1.055.412	24,7
Çerkezköy	174.529	46,4
Çorlu	270.944	30,7
Ergene	63.821	21,8
Hayrabolu	32.268	4,1
Kapaklı	120.489	30,9
Malkara	52.453	-5,8
Marmara Ereğlisi	26.007	5,2
Muratlı	29.028	17,2
Saray	49.605	10,2
Süleymanpaşa	204.001	20,2
Şarköy	32.267	-9,2

Kaynak: TÜİK, 2019

2012 yılına kadar ilçe sayısı dokuz olan Tekirdağ'ın 2012 tarih ve 6360 Sayılı kanunla büyükşehir ilan edilmesiyle merkez ilçe Süleymanpaşa olmak üzere, Kapaklı ve Ergene adlı üç yeni ilçesi daha olur. Tekirdağ ilçelerinin 2018 yılı nüfus değeri ve nüfus artış hızları değerlendirildiğinde ilde nüfus artışını hızlandıran koşulların ilçeden ilçeye farklılaştığı anlaşılır.

Tekirdağ ilinin 2019 yılı nüfus artış hızı ‰24,7 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl Tekirdağ'ın ilçelerinden Çerkezköy, Çorlu, geçmişte Çerkezköy'e bağlı iken ilçe olan Kapaklı, ‰24,7'nin üzerinde artış hızı kaydetmiştir. Ergene, Hayrabolu,

Malkara, Marmara Ereğlisi, Muratlı, Saray, Süleymanpaşa ve Şarköy ilçelerinin nüfus artış hızı ise bu değerin altında gerçekleşmiştir. -‰9,2 artış hızı ile Şarköy ve -‰5,8 ile Malkara ilçelerinin nüfus artış hızı 2018 yılına göre negatif yönde seyretmiştir. İlçeler arasında artış hızları bakımından yaşanan bu farklılıkta başta sanayi, ulaşım ve hizmet fonksiyonları ve tarımsal faaliyetler belirleyicidir. Genel hatlarıyla Ergene Nehri çevresinde yoğunlaşan organize sanayi bölgelerinin yer aldığı ilçelerde sanayi, ulaşım ve hizmet sektörünün gelişmesine bağlı olarak doğumlar ve göçlerle nüfus artışı hızı da artış göstermiştir. ‰5'lik nüfus artış hızı ile Marmara Ereğlisi ve -‰9,2 artışla Şarköy ilçelerindeki nüfus artışları Çorlu, Çerkezköy, Kapaklı ve Ergene ilçelerinin artış hızından daha düşüktür. Öte taraftan zirai hayatın ve hayvancılık faaliyetlerinin karakteristiğini belirlediği Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Saray ilçelerinde nüfus ve nüfus artış hızları il ortalamasının altında ve daha da ilginci Saray ilçesinde negatif yöndedir. Geçmişte tarımsal faaliyetler ile karakter kazanan Tekirdağ nüfusun fazla ve nüfus artış hızının il ortalamasının üzerinde olduğu ilçelerden anlaşılacağı üzere sanayi faaliyetlerinin baskın fonksiyon haline geldiği bir profil göstermektedir.

3.2.2. Kır ve Şehir Nüfusları

Nüfusun dağılışı ve yapısı hakkında bilgi veren parametrelerden biri olan kır ve şehir nüfusunun dağılımı ve yıllar arasındaki oransal değişimi, Tekirdağ ilinin nüfus dinamiklerini anlayabilmek açısından önemlidir. Tekirdağ'ın 2012 yılında büyükşehir ilan edilmesiyle, kırsal yerleşmeler mahalle statüsü kazanarak, istatistik açıdan il nüfusunun tamamı şehir nüfusu olarak kaydedilmektedir. İlde 2012 yılı öncesi kır ve şehir nüfusunun yıllar arasındaki değişimi aşağıdaki tabloda sayım yıllarına göre gösterilmiştir:

Türkiye Cumhuriyeti'nde genel nüfus sayımlarının yapılmaya başlandığı 1927 yılında 13,6 milyonluk nüfusun %24,2'si şehirlerde ve %75,8'i kırsal alanlarda yaşamaktadır. Aynı sayım yılında Tekirdağ'da şehir nüfusu %26,35 kırsal nüfus ise

%73,65 olarak gerçekleşmiştir. Bu değerler ilk genel sayımın yapıldığı 1927 yılında Türkiye ve Tekirdağ nüfusunun ağırlıklı olarak kırsal alanlarda yaşadığını, ziraat ve hayvancılık gibi faaliyetlerle uğraştığını düşündürmektedir.

Tablo 0-43: 1927- 2010 yılları arasında Tekirdağ'da şehir ve kır nüfusun değişimi.

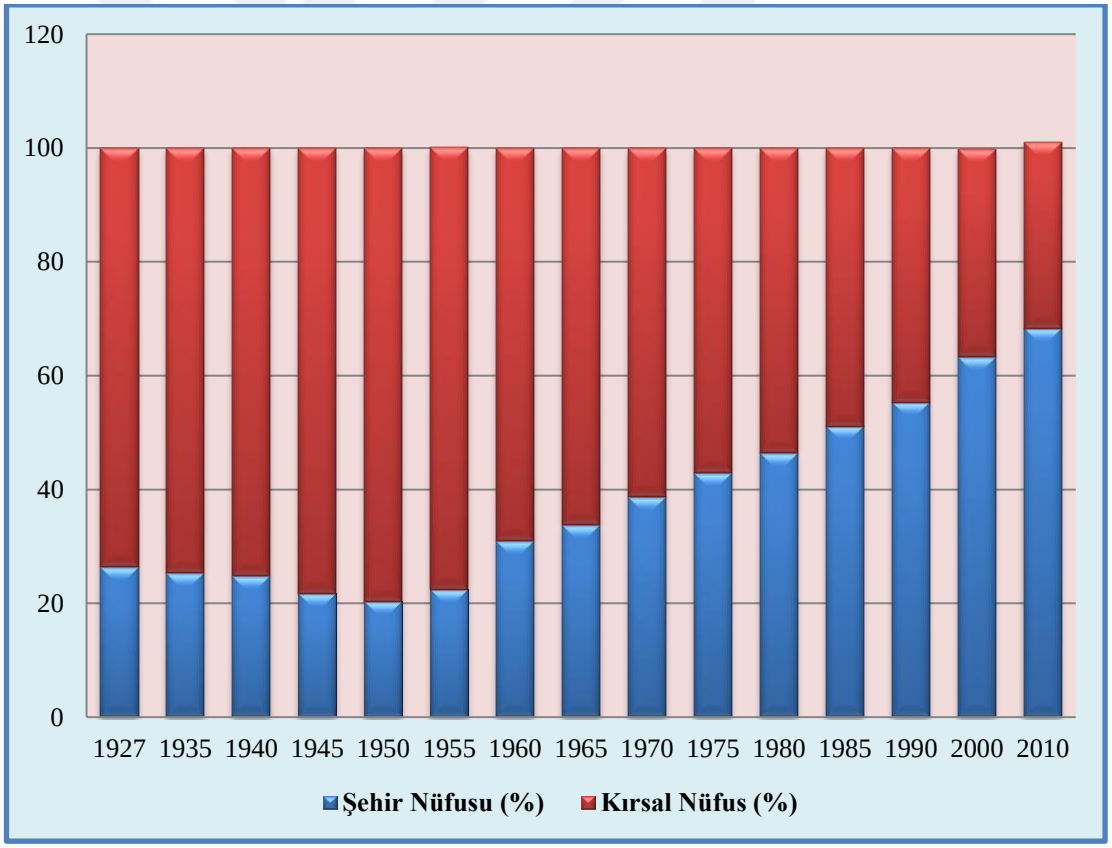
Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Oran (%)	Kırsal Nüfus	Oran (%)
1927	132.122	34.811	26,35	97.311	73,65
1935	193.537	49.139	25,30	145.113	74,70
1940	209.888	51.994	24,77	157.894	75,23
1945	202.606	43.990	21,71	158.616	78,29
1950	224.821	45.694	20,32	179.127	79,68
1955	251.071	55.846	22,42	195.225	77,76
1960	274.806	84.896	30,89	189.910	69,11
1965	287.381	96.897	33,72	190.484	66,28
1970	302.946	117.351	38,74	185.595	61,26
1975	319.987	137.332	42,92	182.655	57,08
1980	360.742	167.270	46,37	193.472	53,63
1985	402.721	205.678	51,07	197.043	48,93
1990	468.842	258.940	55,23	209.902	44,77
2000	623.591	395.377	63,27	228.214	36,60
2010	798.109	545.481	68,30	252.628	32,70

Kaynak: 1927- 2000 DİE genel sayım ve 2010 TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

1950 yılına kadar şehir nüfusu azalma eğilimi gösteren Tekirdağ'da nüfusu 10.000'in üzerindeki şehir yerleşmeleri arasında Tekirdağ Merkez ilçe (15.996) ve Çorlu (11.325) ile şehir nüfusu 5.000'in üzerine çıkarak şehirleşme

yolunda olan Malkara (5.971) ve Hayrabolu (5.216) ilçeleri yer almaktadır. Malkara ve Hayrabolu'nun nüfusları bu ilçelerin askeri fonksiyonu ile ilgilidir; askeri birliklerin varlığıyla şehir nüfusu artan bu ilçelerde, birliklerin başka şehirlere nakledilmesiyle birlikte, kır nüfusu yeniden artışa geçmiştir **(Tümertekin, 1973: 13).**

Şekil 0-20: Tekirdağ'da 1927- 2010 yılları arasında şehir ve kır nüfusunun değişimi grafiği.

Kaynak: 1927- 2000 DİE genel sayım ve 2010 TÜİK ADNKS verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Genel sayım yıllarında kır ve şehir nüfusu oranlarındaki değişim 1950 yılından sonra belirginleşmiştir. Türkiye'de 1950'li yıllarda başlayan kırsal

alanlardan şehirlere doğru göçler Tekirdağ'da da etkisini göstermiş, 1960 sonrası hızlı olmak üzere, şehir nüfusu oranında artışlar yaşanmıştır. II. Dünya Savaşı'nın bitimini takip eden yıllarda kırsal kesimde nüfus artış hızının artması, ulaşım olanaklarının gelişmesi gibi nedenler farklı sahalarda üretim yapan fabrikaların toplandığı şehirlere göçü hızlandırmış, bu gelişme ile birlikte şehir nüfusu kısa zamanda artmıştır.

Şehirler sosyo- ekonomik yapının kapsamlı olarak geliştiği, uzmanlaşmanın önplana çıktığı, eğitim, sağlık, kültür gibi hizmetlerin çeşitlendiği ve geliştiği, teknoloji ve sanayi olanaklarının elverişli olduğu yerleşmelerdir. Bu özellikleri nedeniyle olanaklar açısından daha kısıtlı koşullarda yaşayan kırsal nüfus açısından çekim merkezleridir **(Sertkaya Doğan, 2017: 138).**

Tekirdağ'da II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki beş yıl hariç, 1927 yılında yapılan ilk sayımdan 1955 yılına kadar ki 28 yıllık süre içerisinde, düşük değerlerde artış gösteren şehir nüfusu %30'un altındadır. Şehir nüfusunun gelişimi açısından dikkate değer gelişmelerden ilki, 1955 ile 1960 sayım yılları arasında gerçekleşmiş ve %8,7 oranında artarak %31'e ulaşmıştır. 1960 ve daha sonrası Tekirdağ'da ve Türkiye'de şehir nüfusunun hızla artışı kalkınma planlarında sanayi yatırımlarının desteklenmesi, kırsal alanda yaşamın çekiciliğini kaybetmesi ile ilişkilidir.

1975 yılına gelindiğinde İstanbul'un şehir sahası doğu ve batıya doğru genişlemiş; Tekirdağ'da ise nüfusu 5.000'i geçen şehir sayısı artışa geçmiştir. Bu yıl Çerkezköy, Saray, Muratlı ve Şarköy ilçeleri artan sanayi faaliyetleri, turizm ve sayfiyecilik, modern karayolları ve deniz ulaşım bağlantıları sayesinde şehirleşme yoluna girmiştir **(Erel, 1992: 95)**. 1980 yılında %46,37 ile kır nüfusuna yaklaşan şehir nüfusu, 1985 genel sayımında %51,7 ile kır nüfusunu geçmiş ve bu yıldan sonra kır ve şehir nüfusu arasındaki makas şehir nüfusu lehine giderek açılmıştır.

1975 ile 1990 yılları arasında Tekirdağ'da şehir alanlarının genişlemesi İstanbul- Tekirdağ arası kıyı kesimde ve İstanbul- Edirne karayolu boyunca Çerkezköy, Çorlu ve Lüleburgaz arsında devam etmiştir. 1972 yılında Çerkezköy'ün pilot organize sanayi bölgesi olarak seçilmesi ile sanayi tesisleri Çerkezköy ve Çorlu'da artmaya başlamıştır; o yıllarda 300'den fazla fabrikada 40.000'den fazla işçi istihdam edilmiştir. Çerkezköy'de artan nüfusa bağlı olarak 1975- 1990 yılları arasında şehir nüfusu %174 oranda artmıştır. Turizmin de etkisiyle 1975 yılında 5.396 kişilik Şarköy şehri 1990'da 11.425 kişi olmuştur. Çorlu'da sanayiye bağlı olarak %86; Muratlı'da ise aynı nedene bağlı işgücü talebi nedeni ile şehir nüfusu artışı %84 düzeyinde gerçekleşmiştir. Tekirdağ'da şehir nüfusunu artıran bir başka neden 1989- 1990 yılları arasında Bulgaristan'dan gerçekleşen soydaş göçüdür, göçmenlerin büyük bir kısmı sanayide işgücü ihtiyacının karşılanmasına destek olmuştur **(Erel, 1991: 55- 57).** İlde 1990 yılında 5.000'i aşan nüfusları ile Kapaklı, Marmara Ereğlisi ve Ulaş şehirleşmekte olan yerleşmelerdir **(Erel, 1992: 100).**

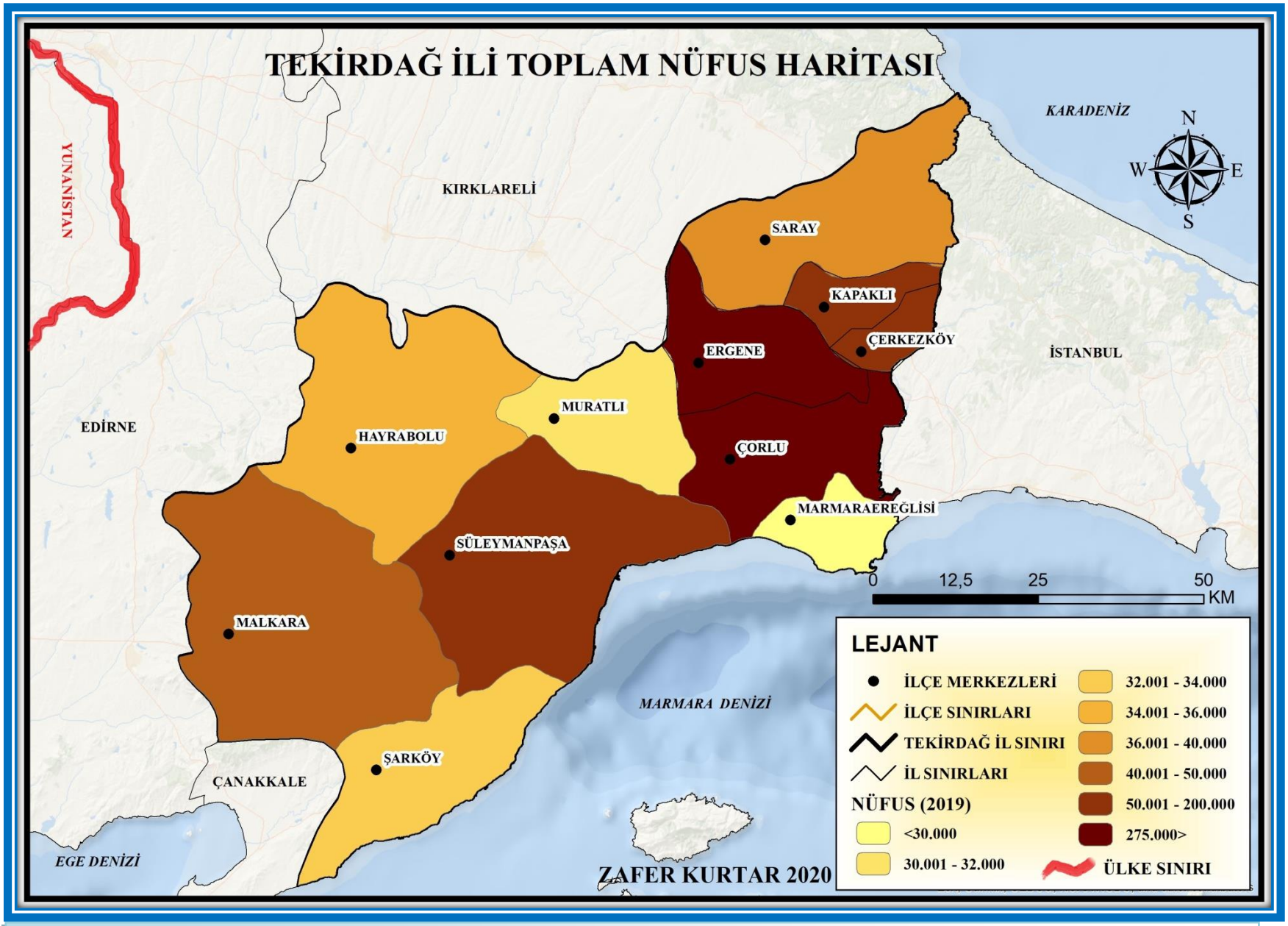
Şehirleşme hızında dikkate değer bir diğer gelişme 1985 ile 2010 yılına arasındaki 25 yıllık sürede yaşanmıştır. 1985 yılında %51,07 ile kır nüfusunu geçen şehirde yaşayanların oranı 2010 yılında %68,30'a yükselmiştir. 25 yıl içinde gerçekleşen %17,23'lük bu artış, şehrin kendi nüfus dinamiklerinden farklı bir nedenle, yanı başındaki İstanbul metropolünde yaşanan nüfus artışı ile açıklanabilir. Zira 1960'lı yıllarda başlayan hızlı şehirleşmeden payını en yüksek düzeyde alan İstanbul, sanayileşmeye bağlı göç açısından doyma noktasına ulaşmıştır.

Sanayi faaliyetlerinin yer ihtiyacı nedeni ile şehri çevresine bağlayan ana hat doğrultusunda doğuda Kocaeli ve Adapazarı'na; batıda ise Tekirdağ'a doğru yönelen bir yerleşme trendi başlamıştır. Yatırımlar için gerekli arazinin uygun fiyata temin edilmesi ve imar planlarının bu doğrultuda yeniden düzenlenmesi sanayinin Tekirdağ'ın İstanbul'a yakın, Çerkezköy ve Çorlu gibi ilçelerinde santralize olmasına yol açmıştır. Bu gelişmeye bağlı yaşanan işgücü ihtiyacı ile birlikte gerek il

ölçeğinde, gerek başka illerden şehre doğru yer değiştiren nüfusla, şehirleşme olgusu hız kazanmış ve şehir nüfusunun il nüfusu içindeki oranı büyümüştür.

Tekirdağ'da ilk genel sayımın yapıldığı 1927 ile ADNKS verilerinin kullanıldığı 2012 yılı arasındaki 85 yıl içinde il nüfusu yaklaşık 6,5 kat artmıştır. Şehir nüfusunun da 1927 yılından 2012 yılına 6,5 kat artacağı düşünülürse, 2012 yılında yaklaşık 226.272 kişiye ulaşması ve il nüfusunun %27'sini oluşturması beklenmektedir. Aynı yıl şehir nüfusunun %69 oranında gerçekleşmesi ilde şehir nüfusunun doğal artışla değil, göçle arttığını düşündürmektedir. Diğer taraftan ilk genel sayımın yapıldığı 1927 yılında oranı %75,8 olan Türkiye'nin kır nüfusu; 2012 yılında %22,7'ye düşmüştür. 1927 yılından 2012 yılına yaklaşık 62 milyon artan Türkiye nüfusunda kırsal kesimde yaşayanların oranının azalması ölüm oranlarının doğum oranlarını geçmesi ile değil, göçlerle açıklanabilmektedir. Bahsi geçen yıllar arasında Tekirdağ'ın kırsal nüfusu %73,65'ten %31'e düşerek 85 yıllık süre içerisinde 2,4 kat küçülmüştür.

2012 yılında büyükşehir vasfı kazanması ile birlikte Tekirdağ'da merkez ilçeye bağlı belde ve köylerle kurulan 'Süleymanpaşa', geçmişte Çerkezköy'e bağlı iken ilçe olan 'Kapaklı' ve geçmişte Çorlu'ya bağlı iken ilçe olan 'Ergene' ile ilçe sayısı 11'e yükseltilmiş, köy vasfında olan yerleşmeler mahalle vasfı kazanmıştır. 2012 ADNKS sonuçlarına göre şehir nüfusu %69'a ulaşan Tekirdağ'ın büyükşehir olmasıyla birlikte nüfusunun %100'ü şehir nüfusu olarak kaydedilmektedir.

Harita 0-25: İlçelere göre Tekirdağ nüfusu (2019 yılı ADNKS'ye göre)

3.2.3. Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

3.2.3.1. Doğum ve Ölüm oranları, Ortalama Ömür

Doğum ve ölüm oranları ile ilgili değerler nüfus artışı, azalışı ve yenilenmesi ve demografik değişim süreçleri hakkında bilgi vermektedir. 2009 ile 2018 yılları arasındaki ADNKS verilerine göre Tekirdağ'da doğum oranlarına dair değerler tabloda gösterilmiştir

Tablo 0-44: 2009 yılından 2018 yılına kadarki süreçte ADNKS değerlerine göre Tekirdağ iline ait doğum oranları ve sayılarına dair değerler.

Yıllar	Tekirdağ kaba doğum hızı (‰)	Toplam Doğurganlık hızı (‰)	İkamete göre doğum sayısı (Kadın)	İkamete Göre doğum sayısı (Erkek)
2009	14,4	1,69	5.368	5.787
2010	14,2	1,67	5.481	5.745
2011	14,5	1,72	5.813	5.950
2012	14,7	1,79	6.034	6.364
2013	14,8	1,82	6.173	6.578
2014	15	1,88	6.574	6.815
2015	15,3	1,94	6.886	7.248
2016	15,1	1,93	7.046	7.405
2017	15	1,93	7.217	7.587
2018	14,7	1,92	7.306	7.610

Kaynak: 2009- 2018 yılları arasında TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Tekirdağ'a dair yakın tarihte TÜİK tarafından derlenen tablodaki doğurganlık hızları yıllar içerisinde 15- 49 yaş grubundaki kadınların sahip olabileceği toplam çocuk sayısını ifade eden toplam doğrunganlık hızı ile kaba doğum hızlarının, önce artış ve 2015 yılından sonra azalma eğilimi gösterdiğini

yansıtmaktadır. 2018 yılında toplam doğurganlık hızı Türkiye değeri ‰1,99 iken; Tekirdağ'da bu değer ‰1,92 olarak gerçekleşmiştir. Doğurganlık hızlarındaki bu duruma karşı, bebek ölüm hızları 2009 yılı ile kıyaslandığında- 2014 yılı hariç- azalma eğilimi göstermiştir. Tekirdağ ilinde ikamet edenlere dair bir yıl içinde doğan kız ve erkek çocuğu sayısı yıllar içerisinde artma eğilimi göstermekle birlikte, 2017 ile 2018 yılları arasında bu artış kız çocukta 89, erkek çocukta 23 ile en küçük değeri göstermiştir.

Tablo 0-45: Tekirdağ'da 2009- 2018 yılları arasında annenin yaş grubuna göre doğumlar.

Yıl	15 yaş altı	15- 17	18- 19	20- 24	25- 29	30- 34	35- 39	40- 44	45- 49	50+
2009	15	207	610	3.182	3.908	2.168	836	125	9	6
2010	9	191	529	3.063	3.914	2.441	868	118	14	1
2011	10	220	581	3.099	4.076	2.684	876	154	11	1
2012	7	204	629	3.155	4.185	2.916	1.058	179	20	1
2013	3	201	625	3.055	4.402	3.048	1.170	172	17	1
2014	7	178	610	3.308	4.442	3.314	1.237	219	10	1
2015	3	174	624	3.390	4.624	3.516	1.461	263	19	1
2016	1	153	590	3.395	4.768	3.601	1.623	257	16	2
2017	4	144	558	3.549	4.803	3.688	1.719	272	15	3
2018	2	123	565	3.443	4.959	3.711	1.767	275	22	6

Kaynak: 2009- 2018 yılları arasında TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Tekirdağ ilinde annenin yaş grubuna göre doğumları ile ilgili son 10 yıldaki değişim dikkate alındığında en fazla artışın 30 ve 34 yaş aralığında gerçekleştiği anlaşılır. 25 ve üzeri yaş grubunun 25 altına göre gösterdiği yıllar içindeki değişim, anne olma yaşının gecikmesi ile ilgili trendin devam edeceğini düşündürmektedir. Bu trendi besleyen nedenler arasında okuryazarlık seviyesinin yükselmesi, eğitim süresinin uzaması, iş hayatına başlama yaşının gecikmesi, kadınların çalışma hayatında daha fazla yer alması ve evlenme yaşının gecikmesi sayılabilir.

Tablo 0-46: Tekirdağ'da 2009- 2018 yılları arasında kaba ölüm hızı (‰) ve 5 yaş altı ölüm hızı.

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bebek ölüm hızı (‰)	13,4	9,7	9,6	8,5	8,5	10,2	6,9	6,6	8,3	7,5
5 yaş altı ölüm hızı (‰)	15,2	11,7	11,2	10,2	9,6	11,4	8,6	7,8	9,1	9,5
Kaba ölüm hızı (‰)	5,8	5,5	5,4	5,6	5,2	5,6	5,5	5,6	5,5	5,6

Kaynak: 2009- 2018 yılları arasında TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

İlde nüfus artış hızı üzerinde etkide bulunan bir diğer parametre olan kaba ölüm hızlarının 2009 ve 2018 yılları arasında ortalama ‰5,5 değer ile devam ettiği ve büyük değişim göstermediği fark edilir.

Tablo 0-47: Tekirdağ'da 2014 ve 2018 yıllarında doğuşta beklenen yaşam süresi

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
2014	80	74,4	77,1
2017	80.4	74,9	77,6

Kaynak: 2014 ve 2017 yıllarının **TÜİK, ADNKS** verilerinden derlenmiştir

Doğumda beklenen yaşam süresinin 2014 -2017 yılları arasında erkek ve kadın nüfusta ortalamada 0,5 yıl arttığı gözlenmiştir.

3.2.3.2. Yaş Grupları, Cinsiyet Özellikleri ve Nüfus Yoğunluğu

Bir ilde nüfusu oluşturan yaş grupları il nüfusunun dinamizmi hakkında bilgi vermekte ve nüfusun hangi oranda bağımlı ve aktif nüfusa sahip olduğunu anlamayı

kolaylaştırmaktadır. Bu oranlar daha sonra il ile ilgili demografik yatırımların şekillenmesinde belirleyici olurlar:

Tablo 0-48: 2019 yılı ADNKS'ye göre Tekirdağ ili nüfusunun yaş grupları ve cinsiyete göre görünümü.

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	Oran (%)
0- 4	39.183	37.274	76.907	
5- 9	38.753	36.668	75.421	
10- 14	38.005	35.485	73.490	
Genç bağımlı nüfus	**115.941**	**109.427**	**225.368**	**21**
15- 19	36.306	31.893	68.199	
20- 24	44.053	35.063	79.116	
25- 29	43.513	39.876	83.389	
30- 34	45.655	42.561	88.216	
35- 39	45.741	48.821	94.562	
40- 44	43.853	39.517	83.370	
45- 49	38.382	35.999	74.381	
50- 54	32.476	30.178	62.654	
55- 59	28.979	28.558	57.537	
60- 64	23.291	24.229	47.520	
Faal nüfus	**382.249**	**356.695**	**740.953**	**70**
65- 69	17.428	18.552	35.980	
70- 74	11.057	12.920	23.977	
75- 79	6.332	8.347	14.679	
80- 84	3.906	5.605	9.511	
85- 89	2.019	3.366	5.385	
90+	634	1.204	1838	
Yaşlı bağımlı nüfus	**41.376**	**49.994**	**91.370**	**9**
Toplam	**542.646**	**512.766**	**1.055.412**	**100**

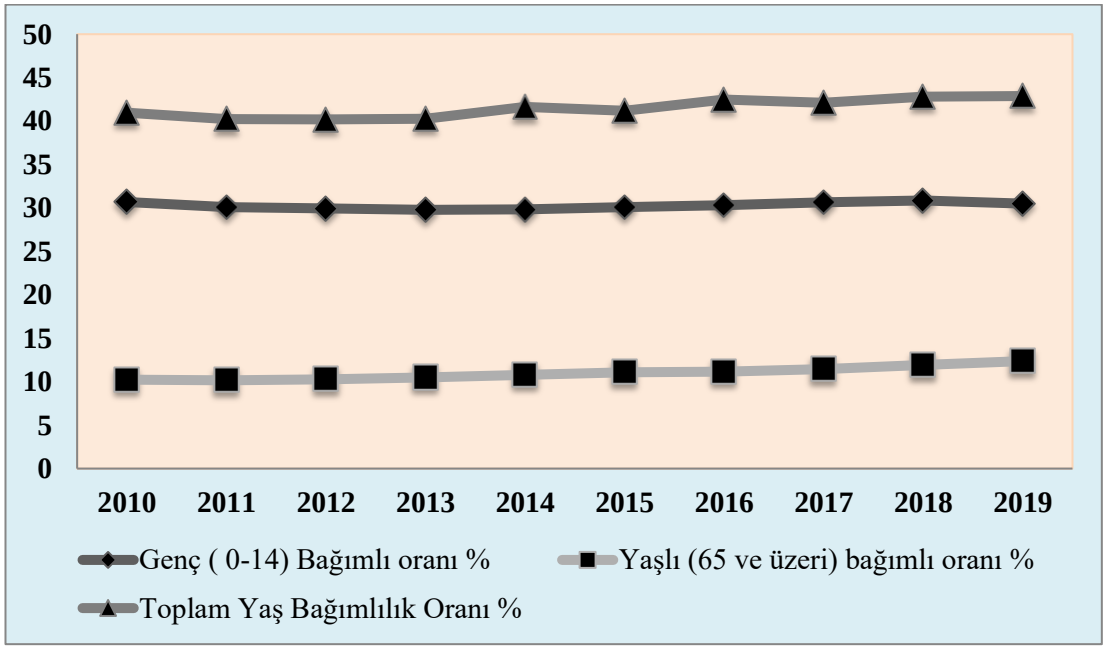
Kaynak: 2019 yılı TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir

Çocuk nüfusun fazla olması durumunda anne ve çocuk sağlığı hizmetlerinin artırılması, okul ve etkinlik alanlarının sayısının artırılması, söz konusu yatırımlara örnek verilebilir. Yine genç nüfusun fazla olduğu şehirlerde

kalifikasyonu artıracak eğitim yatırımlarına gidilmesi, istihdamı artıracak yatırımların artırılması; yaşlı nüfusun fazla olması durumunda sağlık hizmetleri ve yaşlılık hizmetleri alanlarına yatırım yapılması gibi planlamalar için nüfusun yaş grupları özelliğinin bilinmesi gerekir.

2019 yılında genç bağımlı nüfus olarak bilinen ve 0 ile 14 yaş arasındaki bireylere karşılık gelen grupta 225.368 kişi yer alır ve genç bağımlılık oranı %30,51'dir; bu değer aynı yıl Türkiye geneli için %23,1 olarak gerçekleşmiştir. Tekirdağ ilinde 1935 sayım yılında %74,23 ve 2000 yılında %33,48 olarak gerçekleşen genç bağımlılık oranı 2019 yılında Türkiye ortalamasının üzerinde bir değer göstermiş olsa da, yıllar içinde azalma eğilimini sürdürmüştür.

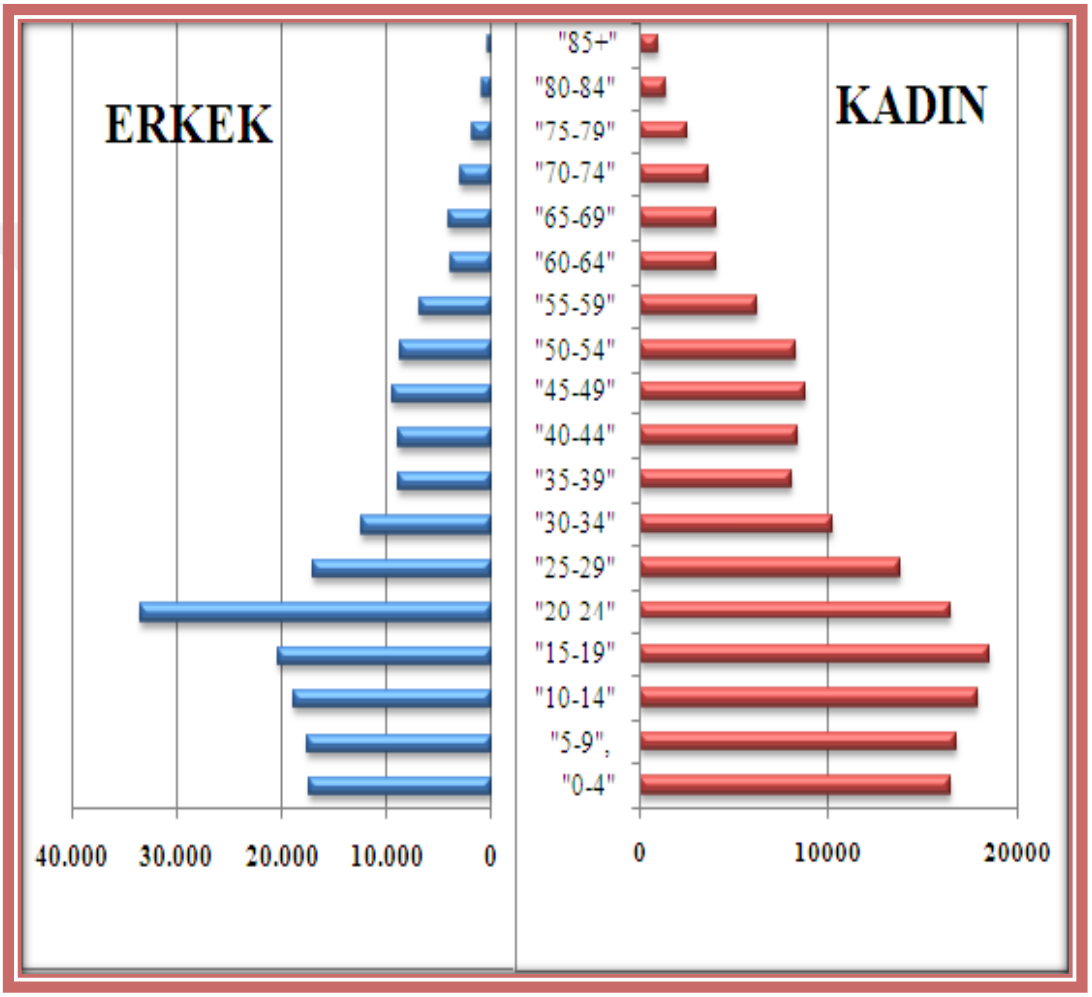
Şekil 0-21: Tekirdağ'da 2010- 2019 sayım yıllarında bağımlı nüfus oranlarının değişimi.

Kaynak: 2010- 2019 yılları arası TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

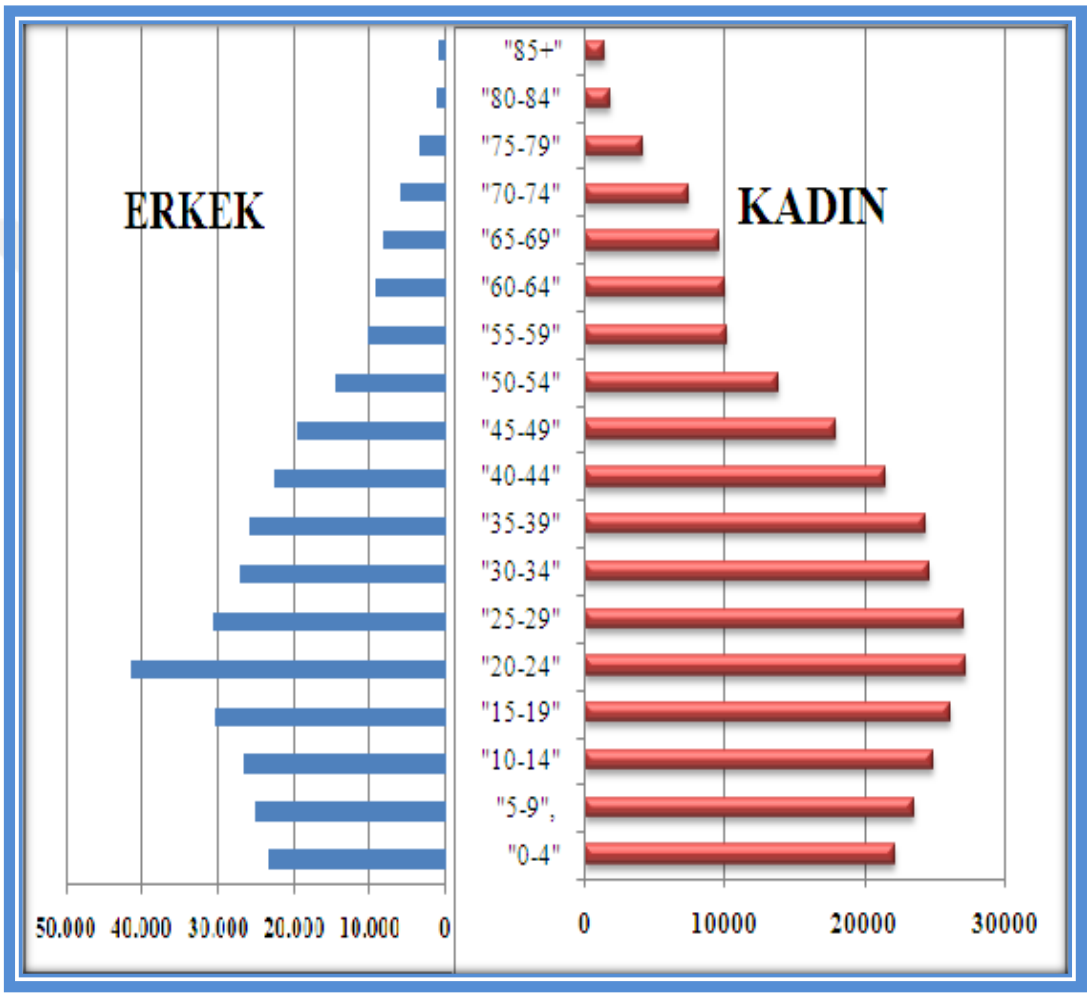
15 ile 64 yaş aralığının aktif nüfus olarak ifade edildiği yaş grubunda toplam birey sayısı 738.674'tür. Aktif nüfusun genel nüfusa oranı ise %57,12 olarak kayıtlara geçmiştir, çalışma çağındaki nüfus olarak da bilinen bu nüfusun 2019 ADNKS'ye göre Türkiye oranı %67,8 dir. 65 üzeri yaşta grubu yaşlı nüfus olarak adlandırılır, bu yaş grubundaki bağımlılık oranı ise genel nüfusun %12,37'sine karşılık gelir. Aynı yıl bu oran Türkiye geneli için %9,1 olarak gerçekleşmiştir. 1935 yılı sayımında il nüfusunun %7,58'inin yaşlı bağımlı grubunda olduğu dikkate alınırsa, süreç içerisinde il nüfusunun yaşlanma eğilimine girdiği söylenebilir. 2019 yılı ADNKS verilerine göre Tekirdağ'da çalışma çağındaki bireye düşen çocuk ve yaşlı sayısını ifade eden yaş bağımlılık oranı toplam nüfusun %42,88'ini oluştururken, bu değer Türkiye nüfusunda %47,5 olarak gerçekleşmiştir. 2010 ile 2019 ADNKS sonuçlarına göre hazırlanan yaş bağımlılık grafiğine göre yıllar içinde yakın değerler arasında değişim gösteren genç bağımlılık oranından farklı olarak, yaşlı bağımlılık oranı artış göstermekte ve bu değer toplam yaş bağımlılık oranını etkilemektedir. Tekirdağ ilinde sanayi faaliyetlerinin yoğunluk göstermeye başladığı 1980 yılı ile 2000 genel sayımı ve 2019 ADNKS verilerinden yola çıkarak hazırlanan grafikler karşılaştırıldığında doğum oranlarının geçmişe göre arttığı, ölüm oranlarının azaldığı ve ortalama yaşam süresinin uzadığı gözlenmektedir. 2019 yılında %41'lik bir oran ile 20 ile 45 yaş aralığındaki nüfustaki yığılma ve bu yığılmanın erkek nüfus lehine fazlalığı, nüfus artışı üzerinde mevcut göç baskısını yansıtmaktadır.

Şekil 0-22:1980 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı.

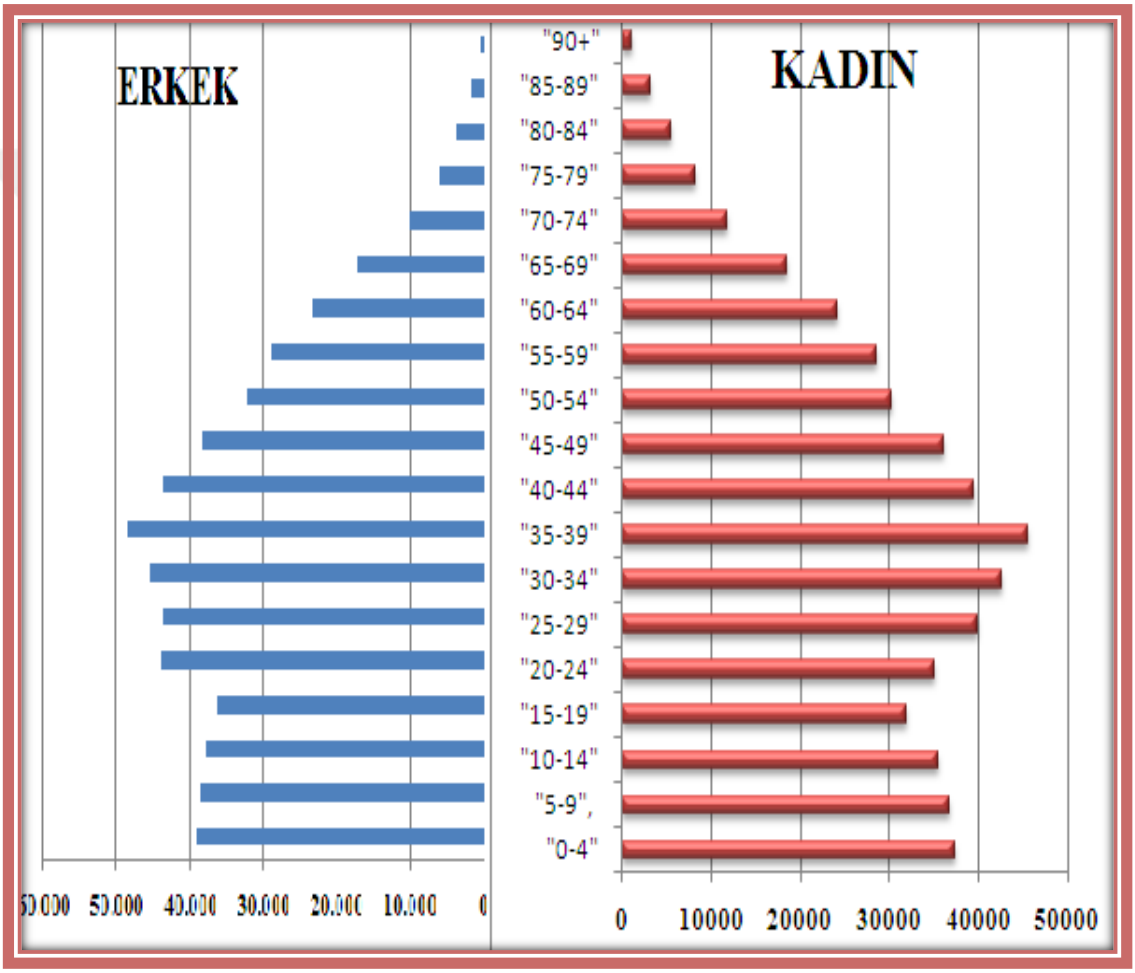
Kaynak: DİE, 1980

Şekil 0-23: 2000 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı.

Kaynak: DİE, 2000

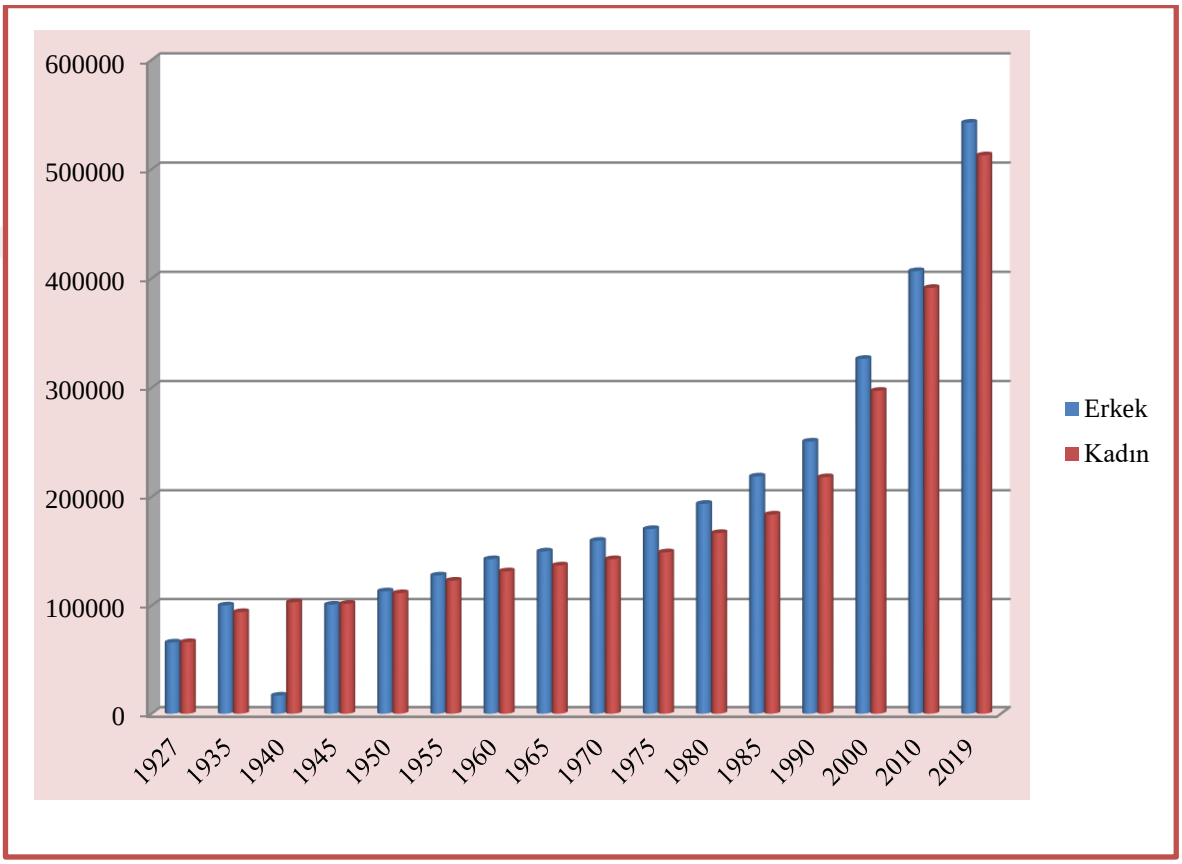
Şekil 0-24:2019 yılında Tekirdağ'da nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı

Kaynak: TÜİK, 2019

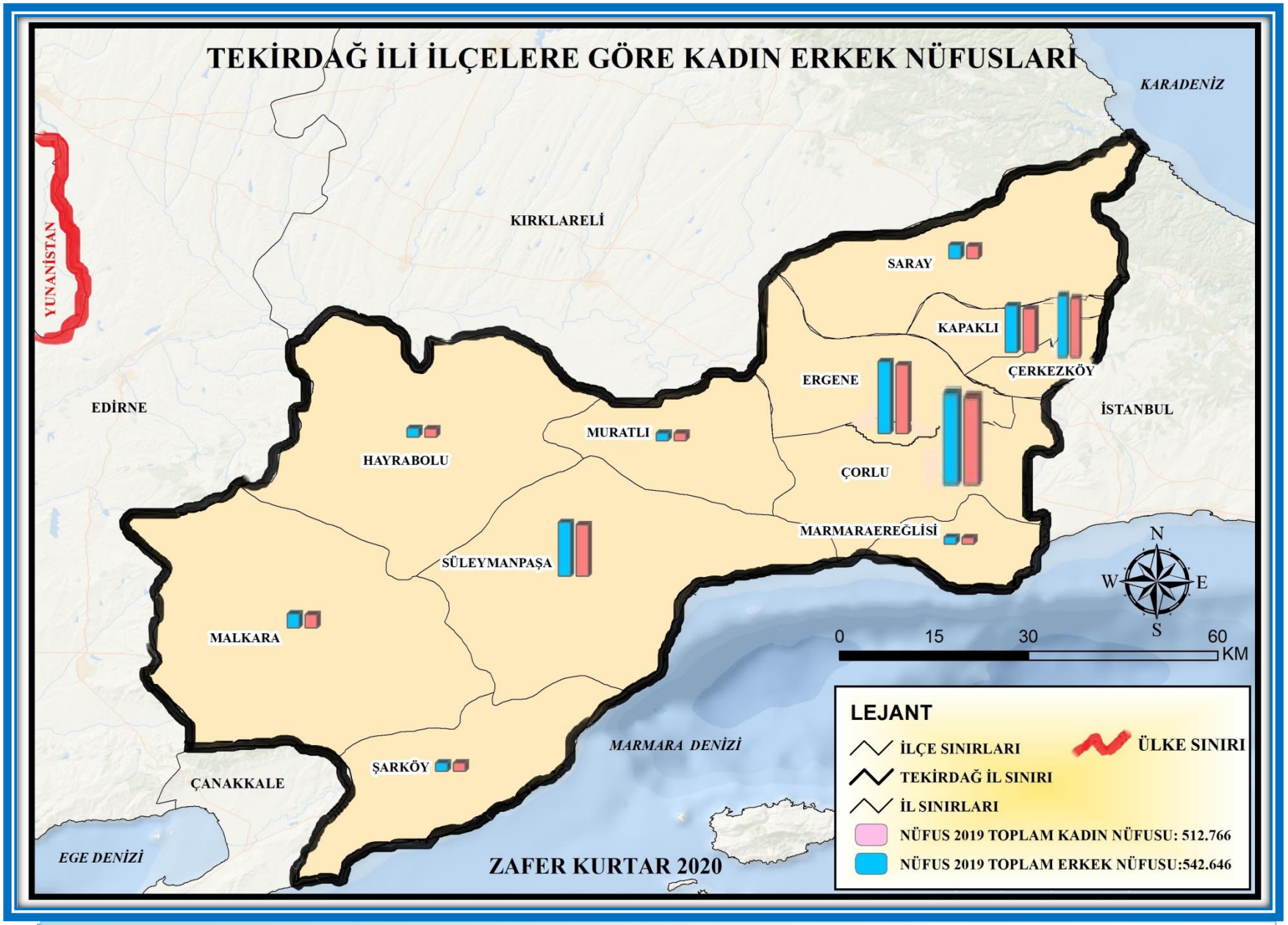
Nüfusun cinsiyet özellikleri doğumlar ve ölümlerin yanı sıra, göçlerden de etkilenmektedir. Yıllar arasında kadın ve erkek nüfusu arasında görülen oransal değişim ilde nüfus artışının karakterini yansıtmaktadır. Bir sosyal olgu niteliğinde sanayileşmeye bağlı göçlere katılan erkek işgücü ulaştığı yerde erkek nüfusu oransal olarak artırmaktadır, öte yandan bu durum göçün gerçekleştiği yerleşimde ise kadın nüfusunun fazlalığının nedeni olabilir.

Şekil 0-25:1927- 2019 sayım yılları arasında Tekirdağ'da kadın- erkek nüfusları.

Kaynak: 1927- 2000 yılları arası DİE genel sayım verileri ile 2010 ve 2019 TÜİK ADNKS verilerinden faydalanarak hazırlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, savaşlar sonrasında azalan erkek nüfus, II. Dünya Savaşı yıllarında güvenlik amaçlı garnizonlar nedeniyle artan erkek nüfusu, sanayileşmeye bağlı göçlerin etkisi ile işgücüne katılan erkek nüfusu ile nüfusunun cinsiyet özelliği üzerinde etkili koşullardandır.

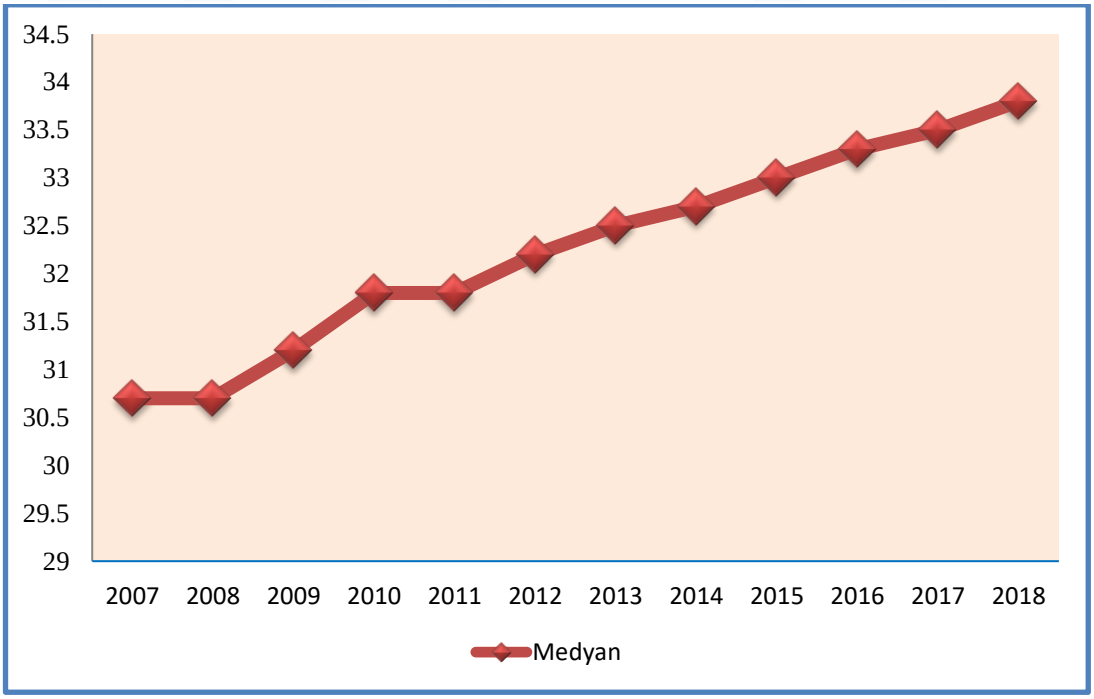
Harita 0-26: Tekirdağ ili 2019 ADNKS'ye göre ilçelerde cinsiyet oranları

Tablo 0-49: 2007- 2018 sayım yılları (ADNKS) arasında Tekirdağ'da medyanın yıllara göre değişimi.

Yıllar	Medyan	Yıllar	Medyan	Yıllar	Medyan
2007	30,7	2011	31,8	2015	33,0
2008	30,7	2012	32,2	2016	33,3
2009	31,2	2013	32,5	2017	33,5
2010	31,8	2014	32,7	2018	33,8

Kaynak: TÜİK, 2018

Şekil 0-26: 2007- 2018 sayım yılları (ADNKS) arasında ortanca yaşın değişimi.

Kaynak: TÜİK, 2018

2007 ve 2018 yılları arasında medyan yaşın değişimini gösteren grafikten anlaşılacağı üzere özellikle 2011 yılından sonra medyan yaşta görülen artış eğilimi gelecek yıllarda nüfusun yaşlanma eğilimini sürdüreceğini düşündürmektedir.

Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminin başladığı 2007 yılında Türkiye medyan yaş ortalaması 28,3 iken bu değer Tekirdağ'da 30,7 ve 2018 ortalaması 32 iken bu değer Tekirdağ'da 33,8 ile ortalamanın üzerindedir. Nüfusun mekânla olan ilişkisi hakkında yorum yapmayı sağlayan parametrelerden biri olan nüfus yoğunluğu Tekirdağ'da zamanla artan nüfusla birlikte artış göstermiş, bu artış sayım yılları arasında ve ilçeler arasında farklılıklar göstermiştir. Tabloda 1927 ile 2000 yılları arasında yapılan genel sayımlar ile 2007 yılından sonra, ADNKS değerlerinden elde edilen sonuçlar bu değişimi fark edebilmek açısından anlamlıdır.

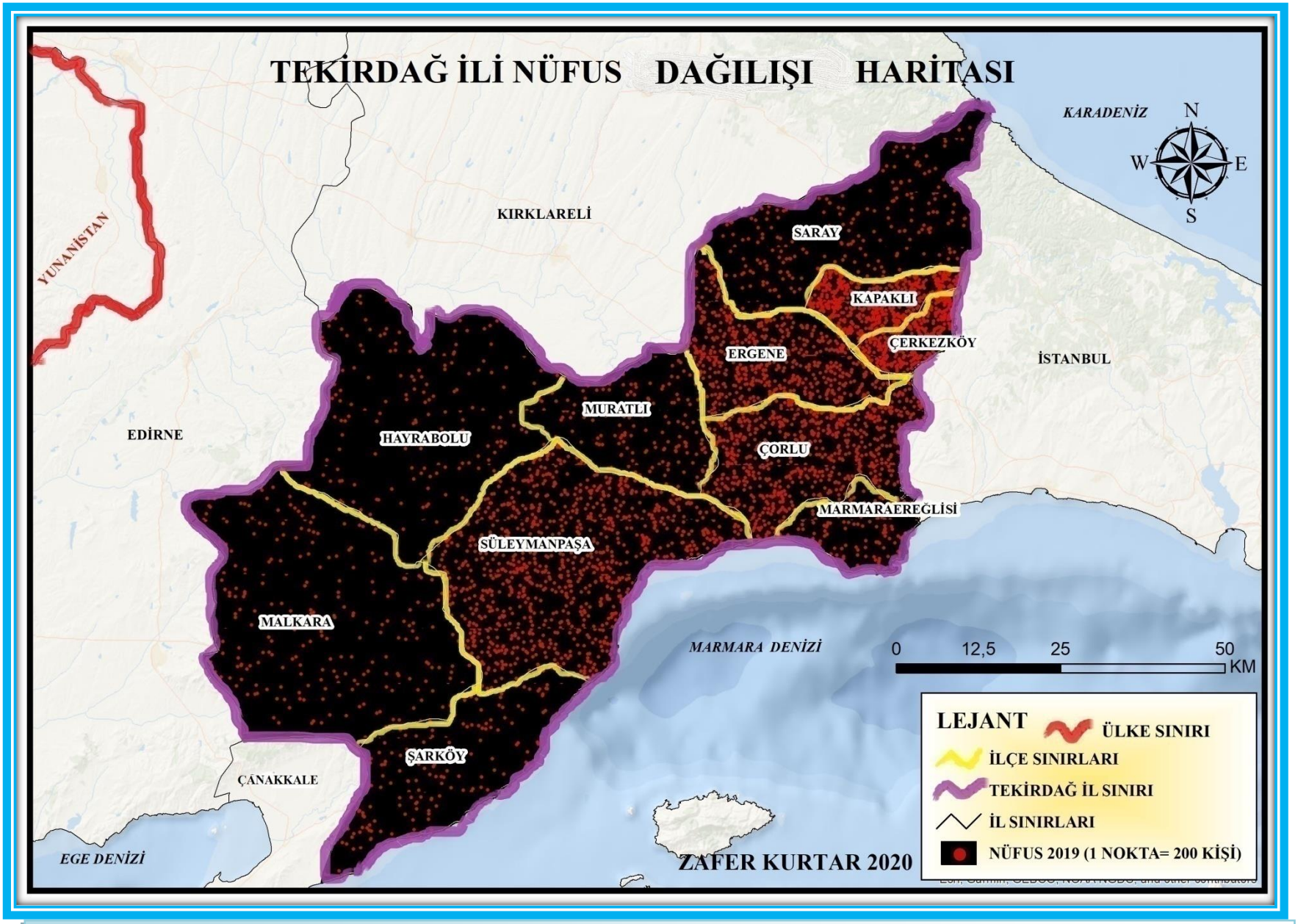
Tekirdağ'da 1940- 45 yılları arasındaki potansiyel II.Dünya Savaşı'na katılım nedeniylesilah altında tutykan erkek nüfusu dışında, 1955 yılına kadar erkek-kadın nüfusları bir birine yakın seyretmiş, 1960 yılından sonra Türkiye'de etkili olan sanayileşmeye bağlı göçler nedeniyle erkek nüfus, kadın nüfustan her zaman fazladır.

Yaş grupları arasında 65 yaş üzerinde kadın nüfusun erkek nüfustan daha fazla olduğu fark edilmiştir. Nüfusun dinamizmi hakkında fikir veren 2019 ADNKS medyan (ortanca) yaş verilerine göre, Türkiye'nin ortanca yaşı bir önceki yıla göre artış göstererek 32,4'e yükselmiştir. Tekirdağ'da ise 34,1'e ulaşmıştır.

Tablo 0-50: Tekirdağ'da sayım yıllarına göre nüfus, il arazisi ve nüfus yoğunluğu.

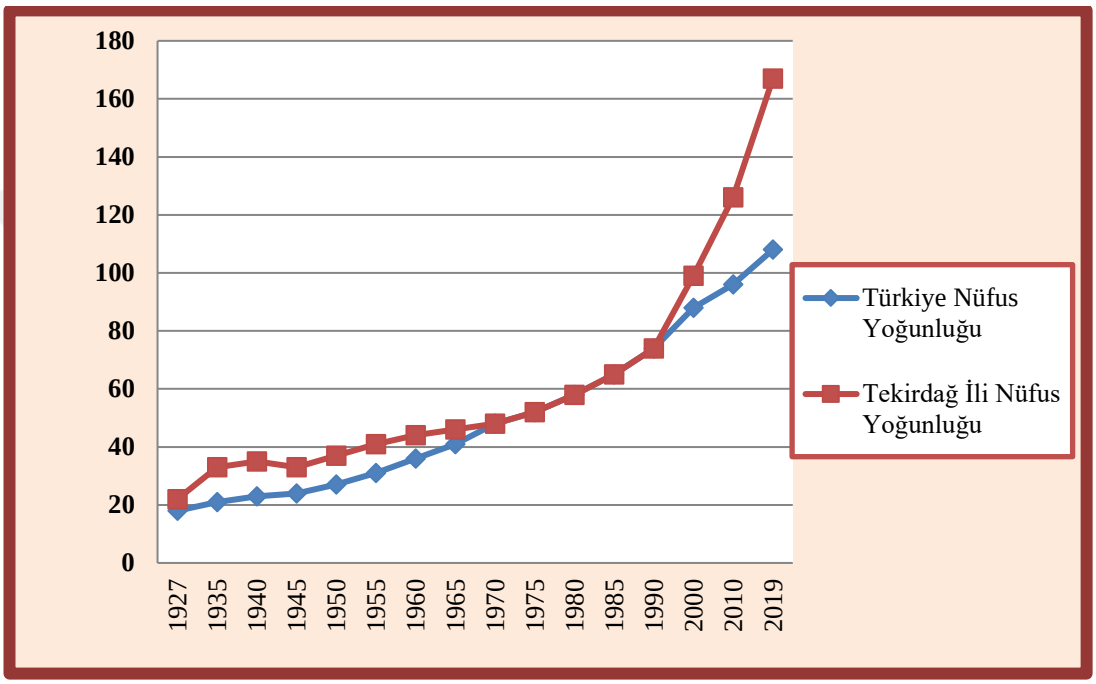
Sayım Yılı	Nüfus	Yüzölçümü (km²)	Aritmetik Nüfus Yoğunluğu (km²/kişi)
1927	132.122	5.950	22
1935	193.537	5.950	32,5
1940	209.888	5.950	35
1945	202.606	6.094	33
1950	224.821	6.094	37
1955	251.071	6.123	41
1960	274.806	6.218	44
1965	287.381	6.218	46
1970	302.946	6.218	48
1975	319.987	6.218	51
1980	360.742	6.218	58
1985	402.721	6.218	65
1990	468.842	6.313	74
2000	623.591	6.313	90
2010	798.109	6.313	126
2019	1.055.412	6.313	167

Kaynak: 1927- 2019 yılları arası nüfus sayım yıllarına dair verilerden derlenmiştir **(**Yüzölçümleri Harita Genel Müdürlüğü'nün yaptığı ölçümlemelerden alınmıştır). İllerin yüzölçümü 1988 basım tarihli Harita Genel Komutanlığı 1/1.000.000 ölçekli Mülki İdari Bölümler Haritası'ndan yararlanılarak hazırlanmıştır).

Harita 0-27: 2019 yılı ADNSK ‘ye göre Tekirdağ ili nüfus dağılışı haritası

Şekil 0-27: Sayım yıllarına göre Türkiye'de ve Tekirdağ ilinde aritmetik nüfus yoğunluğunun değişimi.

Kaynak: 1927- 2019 yılları arası DİE genel sayım ve TÜİK ADNKS verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Tekirdağ ve Türkiye nüfus yoğunluğunun sayım yıllarına göre değişimini gösteren grafiğe göre il yoğunluğu 1965 sayımına kadar Türkiye nüfus yoğunluğunun üzerinde bir değer kaydederken; 1970 ile 2000 yılları arasında benzer değerlere ulaşmış ve 2000 yılından sonra Türkiye yoğunluğunun oldukça üzerinde bir değer kaydetmiştir. İlin nüfus yoğunluğundaki artışa dair trend, 1980 yılından sonra ivme kazanmış, sanayi faaliyetleri nedeniyle artan göç nüfusu, yoğunluğu artırmıştır. Nüfus yoğunluğunun ilçeler arasında gösterdiği farklılaşma yoğunlukların ekonomik faaliyet türü ile bağlantılı olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 0-51: 1990- 2000 ve 2010 yıllarında Tekirdağ ilçelerinde nüfus yoğunluğunun değişimi

Sayım Yılları	Merkez	Çerkezk..	Çorlu	Hayrabo.	Malkara	Mar.ereğ.	Muratlı	Saray	Şarköy	Tekirdağ ili
1990	114	140	110	44	51	68	56	55	59	75
2000	128	254	199	39	51	101	62	67	59	99
2010	151	504	281	34	47	106	61	76	55	126

Kaynak: DİE genel sayım ve TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Tekirdağ ilinin büyükşehir yasası ile vasfı değişmeden önce ilçe verilerinden hazırlanan tabloya göre yıllar arasında nüfus yoğunluğu en fazla artan ilçeler Merkez Çerkezköy, Çorlu'dur. Çerkezköy ve Çorlu'nun yoğunluk değeri il ortalamasının oldukça üzerinde ve yıllar arasında yoğunluk artışı yüksektir. 2010 yılında bu üç ilçe dışındaki diğer ilçeler il ortalamasının altında yoğunluğa sahiptir. Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Şarköy'ün 2010 yılı yoğunluğu 2000 sayım yılına göre azalmıştır. Çerkezköy, Çorlu ilçelerinde artan nüfus yoğunluğu arazi kullanımı konusunda bazı limitlere neden olmuş; artan yoğunluk merkezden şehrin çeperlerine doğru saçaklanmaya tarım arazilerinin yerleşmeye açılmasına ve trafiğin motorize olmasıyla mobilitenin artmasına neden olmuştur.

Ekili dikili arazilerin toplam nüfusa oranlanması ile ulaşılan fizyolojik nüfus yoğunluğu, tarım arazisi üzerindeki nüfus baskısını anlamayı kolaylaştıran bir yoğunluk hesaplama yöntemidir, bu yoğunluk aritmetik yoğunluğa göre daha gerçekçi bir bakış açısı sunar **(Sertkaya Doğan, a.g.e: 147).** 2018 yılında yayınlanan tarım raporuna göre ilin arazi varlığı 4165 km²'dir **(Tarım raporu, 2018).** Bu değer üzerinde 30 yıl aralıklarla elde edilen fizyolojik yoğunluk değeri temel geçim kaynağının tarım olduğu düşünülerek tarım arazisi üzerindeki baskıyı göstermesi açısından anlamlıdır.

Tablo 0-52: 1935- 1965- 1995- 2015 ve 2019 yıllarında Tekirdağ ilinin fizyolojik nüfus yoğunluğu.

Sayım Yılı	1935	1965	1995	2015	2019
İl Nüfusu	194.252	287.381	536.000	906.732	1.055.412
Fizyolojik Yoğunluk	47	69	129	218	253

Kaynak: 1935- 1965- 1995 DİE genelsayım - 2015 ve 2019 TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir.

Tekirdağ'da tabloda belirtilen sayım yılları ile günümüzdeki fizyolojik nüfus yoğunluğu tarım arazilerinin nüfusun ihtiyaçlarını karşılama oranını göstermektedir. Yıllar içinde artan değerler tarım arazisinin artan nüfusun tarımsal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanacağını göstermektedir.

3.2.3.3. Nüfusun Medeni Durumu

Tekirdağ'da sosyal dinamiklerden biri olan aile kurumunun niteliklerinin anlaşılabilmesi, ekonomik gelişmenin sosyal yaşamdaki yansımasını anlayabilmek açısından konuyla ilgili değerlerin analiz edilmesinde yarar vardır. 2018 yılında ilde ortalama hane halkı büyüklüğü 3,2'dir. 2008 yılından 2018 yılında en yüksek 3,6 ve en düşük 3,2 olarak gerçekleşen bu değerin yıllar arasında azalma yönündeki trendini koruduğu anlaşılmaktadır. 2018 yılında 212.109 çekirdek aileden oluşan hane halkına karşılık, 46.883 geniş ailenin varlığı geleneksel yaşamın modern yaşama ikame edildiğinin göstergesidir.

2018 yılında 15 yaş üzeri erkek nüfus 411.813, kadın nüfus ise 391.562 ve toplamda 803.375 kişidir; hiç evlenmeyen bireyler 188.577 kişi ile bu nüfusun %23'ünü oluşturur, geriye kalan 537.438 kişi evli (%67) ve 35788 kişi (%5) boşanmıştır **(TÜİK, 2018).** 2018 yılında 6.389 evliliğin gerçekleştiği ilde kaba evlenme hızı ‰6,8 olarak gerçekleşmiştir **(a.g.e).** 2005 yılında bu değerin ‰7,99 olduğu düşünüldüğünde evlenme hızında bir azalma olduğu dikkati çeker. 2018

yılında erkeklerde ortalama evlenme yaşı 30,2 iken kadınlarda 26,7 olarak hesaplanmıştır **(a.g.e).** Yıllar içerisinde evlenme yaşı kadın ve erkekte giderek artmaktadır; nitekim 2001 yılında erkek ortalama evlenme yaşı 27 ve kadında 22,9'dur **(a.g.e)**. Medeni durum ile ilgili bir diğer değer olan 'ilk evlenme yaşı' 2001 yılında erkek için 25,3 iken 2018 yılında 27,7 olarak gerçekleşmiştir; aynı nitelik kadınlarda 2001 yılında 21,8 iken, 2018 yılında 24,6 olarak gerçekleşmiştir; kadın ve erkekte yıllar içerisinde yükselen evlenme yaşlarındaki ortalamalar, eğitim seviyesinin yükselmesi, iş hayatına başlama yaşının gecikmesi, işsizlik ve evliliğe dair geleneksel kültürel yaklaşımın farklılaşması ile ilgilidir. İlde 2001 yılında ‰1,23 olan kaba boşanma hızı, 2018 yılında ‰2,34 oranda gerçekleşmiştir **(a.g.e)**. 2001 ile 2018 yılı arasındaki sürede görülen evlenme yaşı ile ilgili ortalama değerlerdeki değişim Tekirdağ'da aile kurma yaşının yükselme eğilimi gösterdiğini ve çekirdek aile profilinin yerleştiğini düşündürmektedir.

3.2.3.4. Nüfusun Eğitim Durumu

Tekirdağ nüfusunun sosyal ve ekonomik niteliklerinin değerlendirilmesi ve geçmiş yıllarla karşılaştırılması, şehrin insan kaynağının mevcut durumunu analiz edebilmek ve geleceğe dair sağlıklı planlama yapabilmek açısından önemlidir.

Tablo 0-53: 2018 yılında Tekirdağ'da 6 yaş üzeri nüfusun okuryazarlık durumu.

Cinsiyet Özelliği	Okuma yazma bilen	%	Okuma yazma bilmeyen	%	Bilinmeyen	%	Toplam
Erkek	473.590	99,51	2.309	0,49	2.953	0,61	478.852
Kadın	440.496	97,54	11.097	2,46	2.911	0,64	454.504
Toplam	**914.086**	**98,55**	**13.406**	**2,95**	**5.864**	**0,62**	**933.356**

Kaynak: 2018 yılı TÜİK Tekirdağ ADNKS verilerinden yararlanılmıştır.

Gelişmişlik göstergelerinden biri olan eğitim seviyesi ve standartları Tekirdağ ilinde birçok açıdan Türkiye ortalamasının üzerindedir. İlde 2018 yılında okuryazarlık seviyesi %98,55 iken Türkiye genelinde bu oran %96,97 olarak kaydedilmiştir. 2018 yılında ilde 933.356 kişi okula başlama yaşı olan 6 yaş ve üzerindedir; bu nüfusun 478.852'si erkek, 454.504 kişisi kadınlardan oluşmaktadır. 6 yaş ve üzerinde okuma yazma bilmeyen toplam nüfus 13.406'dır; bu nüfusun 2.309'unu erkek ve geri kalan 11.097'sini kadınlardan oluşmaktadır. 6 yaş ve üzerinde erkek okuryazarlığı %99,5 iken kadınlarda bu değer; %97,5 olarak kaydedilmiştir. Tabloda bilinmeyen olarak yer alan nüfus, ileri yaşı nedeniyle bilgi veremeyecek durumda olan bireyler ile akli yetenekleri yeterli olmayan bireyleri ifade etmektedir. TÜİK'in Tekirdağ'daki eğitim kademelerine dair 2018 yılı verileri ilde eğitim standartları hakkında yorum yapabilmeyi sağlar. İlde ilk ve ortaokullarda net okullaşma oranı %91,9'dur. Aynı yıl bu oran Türkiye genelinde ilkokulda %91,2 ve ortaokullarda %93,28 olarak gerçekleşmiştir. İlde yıllar içerisinde artan ilkokuldaki derslik sayısı 2018 yılında 2.679 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 0-54: Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerinin eğitim ilk ve ortaokul eğitiminin karşılaştırılması.

İlk ve Ortaokul Eğitimine Dair Özellikler	Tekirdağ	Edirne	Kırklareli
Okul öncesi okul sayısı	148	44	43
Okul öncesi öğrenci sayısı	18.792	6.632	5.910
İlkokul okul sayısı	169	108	83
İlkokul derslik sayısı	2.679	1.267	979
Derslik başına düşen öğrenci sayısı (ilkokul ortaokul)	27	16	16
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (ilkokul)	20	13	16
Ortaokul okul sayısı	169	91	77
Ortaokul derslik sayısı	1.679	880	770

Ortaokul öğrenci sayısı	62.842	18.014	16.058
Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı (ortaokul)	19	12	14

Kaynak: TÜİK, 2018 ADNKS verilerinden elde edilmiştir.

Tabloda Trakya'daki yer alan Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinin ilk ve ortaokul eğitimine dair değerler yer almaktadır. Bu değerler nüfusu göçlerle artan Tekirdağ'daki dinamizmi anlamak açısından önemlidir.

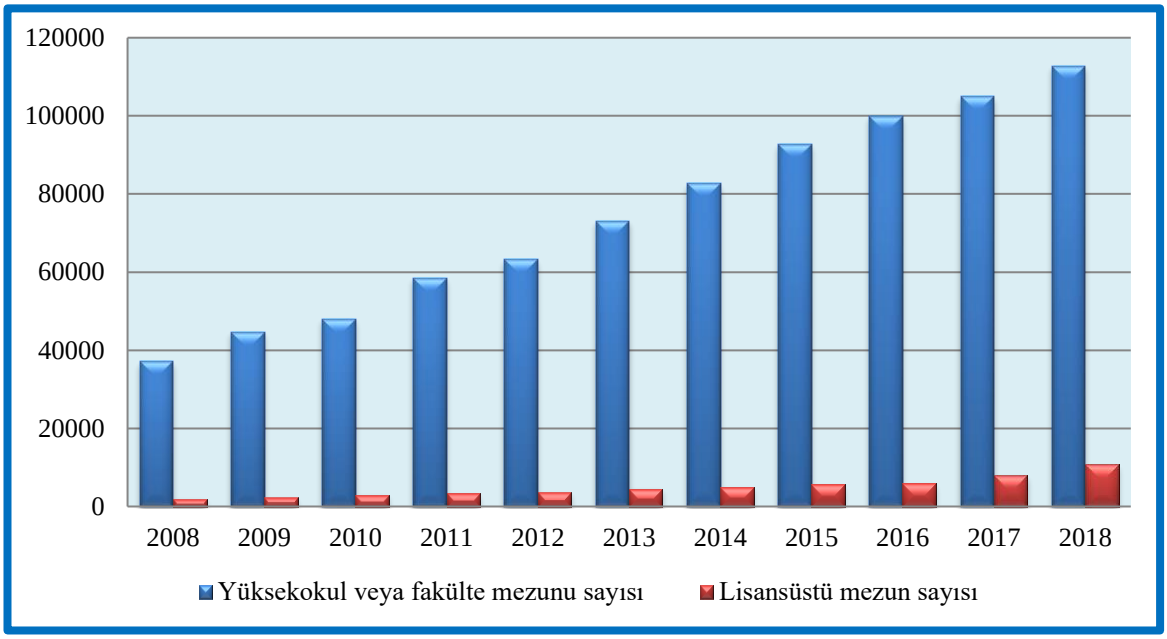
2018 yılında 1.055.412 nüfuslu Tekirdağ, 406.855 nüfuslu Edirne, 356.050 nüfuslu Kırklareli illerinin ilk ve ortaokul eğitimine dair tablodaki değerler, bu illerin eğitim kapasitesi hakkında bilgi vermektedir. Yıllar içinde artan doğum oranları ve göçler nedeniyle Tekirdağ'da ilk ve ortaokul ile derslik sayıları diğer illerden daha fazladır. Bu durum derslik başına düşen öğrenci sayısı ile öğretmen başına düşen öğrenci sayısının diğer illerden daha fazla olmasına yol açmıştır. 2018 yılında 15 yaş ve üzeri nüfusta ilkokul mezunu 176.828 kişi mevcuttur, aynı yaş grubunda ortaokul veya dengi mezunu kişi sayısı 113.959'dur.

2018 yılında Tekirdağ'da sayısı 70 olan ortaöğretim kurumunda 1.101 derslik ve 38.258 öğrenci mevcuttur, derslik başına düşen öğrenci 22 ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ise 13'tür. Ortaöğretimde net okullaşma oranı açısından bakıldığında Kırklareli %88,1; Edirne %85,9 iken Tekirdağ'da bu oran %84,6'dır. Artan nüfusun eğitim kapasitesi üzerinde yarattığı baskıya bağlı olarak ilde eğitim kaynaklı demografik yatırımların artması kaçınılmazdır. 2018 yılında 15 yaş ve üzeri lise ve dengi mezun sayısı 205.603 ile % 25,7'lik değere tekabül etmektedir.

Okuryazarlığın eğitim standartlarını ölçmek amacıyla artık yeterli gelmediği bilgi toplumlarında yüksek öğrenime ulaşabilen birey sayısı, öğretim görevlisi sayısı ve mezun birey sayısının yıllar içinde gösterdiği artış, gelişmişlik göstergesi olarak başvurulan kriterler arasındadır. Tekirdağ'da referans yıl olan 2018'te önlisans ve lisans düzeyinde öğrenci sayısı 25.064 ve öğretim elemanı sayısı 1.140'tır. Her yıl sayısı artan yüksekokul veya fakülte mezunu sayısı 2018 yılında 112.810 kişidir ve

bu %14,1' e karşılık gelir. 2018 yılında ilde yüksek lisans ve doktora mezunu sayısı 10.765'tir.

Şekil 0-28: 2008- 2018 yılları arasında Tekirdağ'da yükseköğrenimde mezun sayısının değişimi.

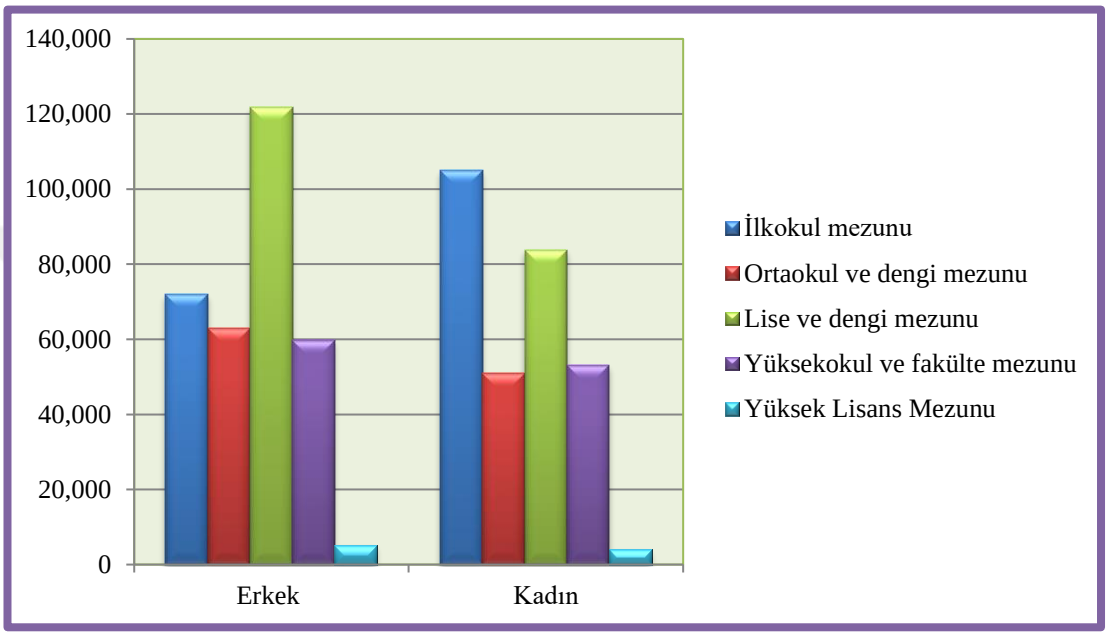

Kaynak: 2008- 2018 yılları arası TÜİK verilerinden derlenmiştir.

2006 yılında akademik çalışmalara başlayan Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, son yıllarda ulaşım olanaklarının elverişli olması ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle üniversite okuyacak öğrenciler için cazibe merkezi olmaktadır; bu durumun il eğitim istatistikleri üzerindeki etkisi hissedilir derecededir.

2018 yılında 15 yaş üzerindeki nüfusun cinsiyet özelliklerine göre mezun olduğu okullar karşılaştırmasında cinsiyetler arasındaki değerler öğretim seviyesi arttıkça kadınların erkeklerin gerisinde kaldığını göstermektedir. Cinsiyetler arası eşitlik ilde insan kaynağının niteliklerini iyileştireceği için her seviyede kadın ve erkek fırsat eşitliği desteklenmelidir.

Şekil 0-29: 2018 yılında Tekirdağ'da cinsiyete göre mezun olunan okullar.

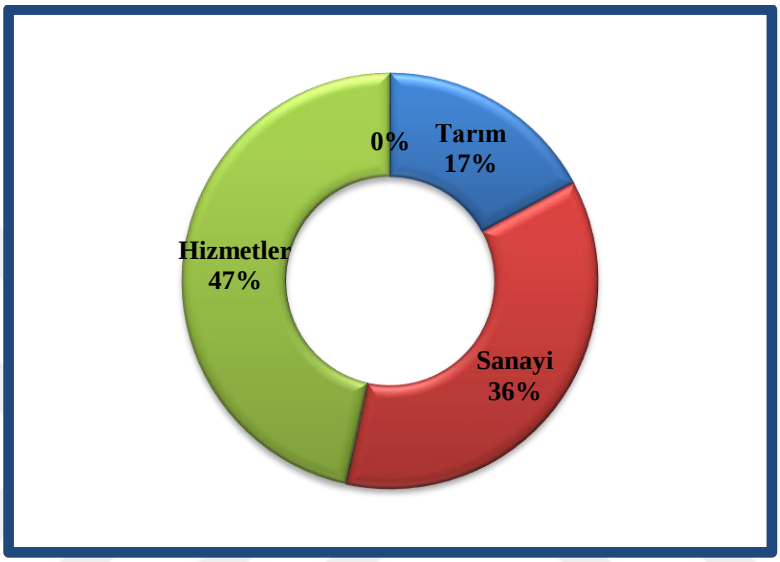
Kaynak: TÜİK, 2018

Nüfusun ekonomik yapısının süreç içerisinde gösterdiği değişim şehirlerde meydana gelen fonksiyon değişimi ile ilişkilidir. Geçmişte bir tarım şehri özelliği gösteren Tekirdağ'da bu fonksiyona ek olarak büyüyen sanayi ve hizmet gibi ekonomik faaliyet kollarına dağılan nüfusun oranları başta olmak üzere işgücünün eğitim durumu ve cinsiyet özellikleri mevcut durumu yorumlayabilmek ve geleceğe dair öngörüde bulunmak amacıyla dikkate değerdir.

3.2.3.5. Çalışma Çağındaki Nüfusun Sektörlere Göre Dağılımı

Tekirdağ ilinde 15 yaş üzerindeki faal nüfusun sektörlere göre dağılımı incelendiğinde Türkiye'deki diğer illerden farklı olarak sanayi sektöründe çalışanların oranının oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2014 yılı verilerinden yola çıkarak hazırlanan aşağıdaki grafik bu durumu doğrular niteliktedir.

Şekil 0-30: Tekirdağ ilinde 15 yaş üzeri faal nüfusun sektörlere göre dağılımı.

Kaynak: TÜİK, 2014

Sanayide istihdam edilen nüfusun tüm istihdam gruplarından %46 ile daha fazla olması Tekirdağ'ı Türkiye'nin birçok ilinden farklılaştırmakta, geçmişte tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu şehrin sanayi ve hizmet niteliği kazanmasına yol açmıştır. 2011 yılında sanayinin toplam istihdam içindeki payı Türkiye genelinde % 27,2 iken Tekirdağ'da bu oran % 46,6 ile en yüksek düzeydedir. Aynı yıl bu oran Kocaeli'de %44,1, Bursa'da % 42,6 ve Gaziantep'te %37,5 olarak gerçekleşmiştir **(TSO, 2015).**

2019 yılında İşgücü Piyasası Araştırması **(İPA)** kapsamında 1 Nisan- 3 Mayıs arasında 20'den fazla çalışanı olan 1.668 işletme ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak veri toplanmıştır. Bu işletmeler arasında ilk üç sırada 822 işletme ile imalat; 283 işletme ile toptan ve perakende ticaret; 177 işletme ile inşaat yer almaktadır, hizmet başlıklı işletmeler arkadan gelmektedir. Tekirdağ'da imalat sektöründe faaliyet yürüten işletmeler toplam işletmelerin %49,3'ünü oluşturur, aynı yıl bu sektörün Türkiye ortalaması %30,9'dur **(İŞKUR İPA, 2019: 14).**

İPA sonuçlarına göre 20 ve üzeri personeli bulunan 1.668 işletmede çalışan sayısı 178.898 kişidir, bu sayının126.033'ü erkek, 52.856'sı kadın çalışandır. %70'lik oranla erkek istihdamının fazlalığı, istihdamda cinsiyet eşitsizliğini yansıtmaktadır. İPA'dan elde edilen verilerde sektörlere göre kadın ve erkek çalışan sayısını gösteren tabloda imalat sanayisinin baskın sektör olduğu fark edilecektir **(a.g.e:25).**

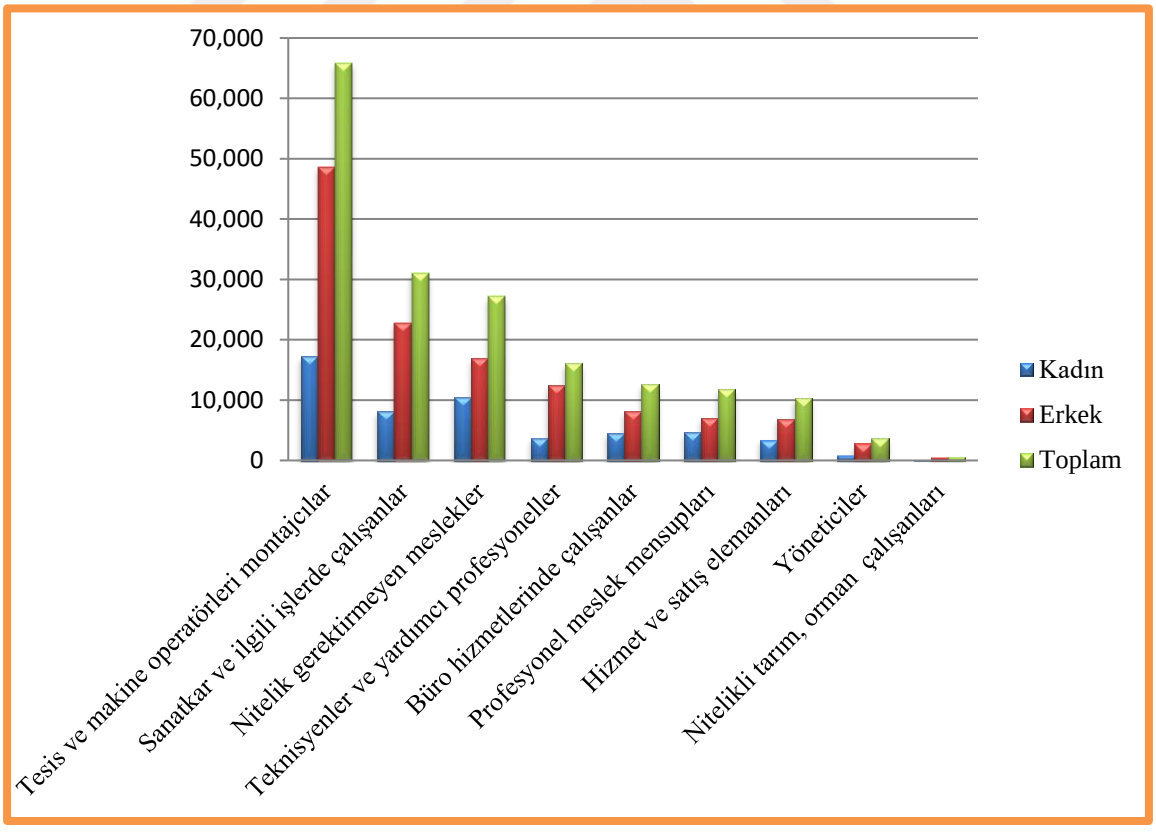
Tablo 0-55: 2019 yılında Tekirdağ'da 20 ve üzeri personeli bulunan işletmelerde çalışan kadın ve erkek sayısı.

Sektörler	Kadın çalışan sayısı	Erkek çalışan sayısı	Toplam
İmalat	37.457	87.493	124.950
Toptan ve perakende ticaret	4.513	12.055	16.567
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	2.507	7.441	9.948
Diğer hizmet faaliyetleri	1.603	3.831	5.434
İnşaat	855	4.032	4.887
Ulaştırma ve depolama	603	3.499	4.102
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	1.619	1.323	2.943
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1.719	792	2.512
Madencilik ve taş ocakçılığı	88	1.592	1.680
Eğitim	939	522	1.460
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	186	1.223	1.410
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	339	768	1.107
Su temini kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	126	837	963
Gayrimenkul faaliyetleri	192	444	635
Bilgi ve iletişim	61	109	170
Kültür, sanat eğlence, dinlence ve spor	36	31	67
Finans ve sigorta faaliyetleri	11	43	54
Genel Toplam	**52.856**	**126.033**	**178.889**

Kaynak: İŞKUR İPA, 2019

İş gücünün cinsiyete göre sektörlere dağılımını gösteren bu tabloda erkek ve kadın işgücünün en fazla faaliyet yürüttüğü sektör imalat sektörüdür. Bu sektörde çalışanların toplam içerisindeki oranı %70 civarındadır. Tabloda kadın ve erkek istihdamı arasında kadın aleyhine eşitsizlik olduğu fark edilmektedir. Birçok sektörde erkek istihdamının daha baskın olmasına karşın, konaklama ve yiyecek hizmeti; eğitim; sosyal hizmetler ve insan sağlığı sektörlerinde kadın işgücü erkekten daha fazladır.

Kaynak: İŞKUR İPA, 2019

Şekil 0-31: Tekirdağ'da 2019 yılında cinsiyete ve meslek gruplarına göre çalışanların dağılımı.

Bu durum Türkiye geneli kadın işgücü için de geçerlidir, yani insan sağlığı, sosyal hizmetler, eğitim, uluslar arası örgütler ve temsilcilikleri sektörlerinde çalışan kadın sayısı erkek sayısından fazladır. Aynı yıl elde edilen verilerden yola çıkarak hazırlanan çalışanların meslek grubuna göre cinsiyet dağılımı grafiğinde ilk sırada tesis ve makine operatörleri ile montajcıların yer aldığı anlaşılır; bu sektörde çalışanlar tüm çalışanların %36,8'ini oluşturmaktadır. İkinci grupta yer alan sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanların %17,3'ünü, nitelik gerektirmeyen meslek grubunda yer alanlar ise %15,2'sini oluşturmaktadır. İşgücü profili incelendiğinde mevcut meslek gruplarının %70'ini temsil eden ilk üç gruptaki mesleklerin insan kaynakları açısından yüksek eğitim ve çağın gerektirdiği donanıma sahip olmayanlardan oluştuğu gözlenir. Sektörlerin elaman ihtiyacına yanıt vermekle birlikte bu işgücü ile yaratılan katma değerin şehrin rekabet performansını artıracak bir altyapıya sahip olmadığı fark edilir; zira toplam çalışan sayısının en fazla olduğu meslekler arasında metal mamuller montaj işçiliği, beden işçiliği ve konfeksiyon işçiliği yer almaktadır. Hizmet ve imalat sektöründe çalışan bireylerin eğitim-donanım ve yaşam standartlarının yükseltilmesi insan kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için oldukça önemlidir.

3.2.3.6. Nüfus Projeksiyonları

2018 nüfus sayımı sonucuna göre Tekirdağ ilinin nüfusu 1.029.927'dir; 2018 projeksiyonu bu değerin üzerinde hesaplanmış olmakla birlikte; bu değere yaklaşmıştır. Projeksiyonlar hazırlanırken, mevcut nüfus artış hızı oranları dikkate alındığı için, her iki sayım yılı (2017 yılı ‰32,9; 2018 yılı ‰24) arasındaki 'artış hızı farklılıkları' bu duruma yol açmıştır denilebilir.

Tablo 0-56: 2017 ADNKS'ye göre 2018- 2025 yılları arasında Tekirdağ'ın nüfus projeksiyonu.

Yıllar	Projeksiyon
2021	1.144.978
2022	1.181.805
2023	1.219.386
2024	1.257.594
2025	1.296.443
2025 sonrası	**projekte edilmemiştir.**

Kaynak: TÜİK, 2018

Tekirdağ'a göçün çekici unsurları ve ilin potansiyelleri nedeniyle 2025 yılına kadar nüfusunun geçmiş yıla nazaran artacağı öngörülmektedir. İlin 2025 yılı nüfus projeksiyonu nüfus artışının doğrusal nitelikte olacağı ve nüfus artış hızının devam edeceğini varsaymaktadır.

Bu projeksiyon hazırlandığında doğal afet, pandemi veya savaş gibi ciddi nüfus hareketi yaratacak koşullar projeksiyon dışında bırakılmıştır. İlin yanıbaşında yer alan İstanbul megapolünde yaşanan nüfus yığılmasının komşu şehirlere dağıtılması gibi bir gündem de bu projeksiyonun dışındadır.

Tablo 0-57: Tekirdağ'da 2008- 2023 yılları arasında bazı nüfus özelliklerine dair değişimler.

	Yaş Grupları Oranı (%)						Cinsiyet Oranı	Bağımlılık Oranı	Medyan
Yıllar	**0- 4**	**5- 14**	**15- 49**	**15- 64**	**65 üstü**	**15- 49 Kadın**			
2008	7,07	14,70	57,96	71,27	6,96	56,50	107,27	0,40	31
2012	6,81	13,97	57,56	72,32	6,90	56,44	107,21	0,38	32
2016	6,50	13,49	56,90	72,63	7,39	55,99	107,16	0,38	33
2020	6,10	13,02	56,15	72,55	8,33	55,40	107,11	0,38	34
2023	5,80	12,68	55,48	72,32	9,20	54,83	107,07	0,38	35

Kaynak: TÜİK tarafından 2017 yılında yapılan nüfus projeksiyonundan yararlanarak hazırlanmıştır.

Tabloda yer alan oranlar ve 2023 yılı projeksiyonuna göre Tekirdağ'da 15- 64 yaşın tüm nüfusa oranı artarken; 0- 4 yaş ve 15- 49 yaşlara ait oranlarda hızlı olmayan bir azalma beklenmektedir. Dikkat çeken oranlardan biri 65 yaş üstü nüfusun oranındaki artış ile yaşlı topluma geçişin gerçekleşmesidir. 15- 49 yaşları arasındaki kadın nüfusun oranı azalırken, cinsiyet oranlarında azalma beklenmektedir. Bağımlı nüfus oranında hızlı olmayan azalma söz konusu olmakla birlikte, medyan yaştaki artış eğilimi korunmaktadır. Uzun yıllardır var olan kırsal nüfus oranındaki azalma ve şehir nüfusundaki artışın, kırsal nüfus aleyhine devam edeceği öngörülmektedir.

2017 yılında TÜİK tarafından ADNKS demografik verilerinden hareketle, Türkiye nüfusunun gelecekteki görünümüne dair doğurganlık, ölümlülük ve göç örüntülerinden faydalanılarak üç ayrı nüfus artış senaryosu oluşturulmuştur. Tabloda 2018 ile 2080 yılları arasında 'ana', 'yüksek' ve 'düşük artış' oranlarına göre şekillendirilen bu senaryolardan ana senaryo gösterilmiştir. Ana senaryo, projeksiyonlarda kullanılan temel senaryodur. Bu senaryo hazırlanırken toplam doğurganlık hızı ve uluslar arası net göç varsayımları gibi değerlerin bileşik etkisi

dikkate alınmıştır. Senaryoya göre, Türkiye'nin 2018- 2023 yılları arasındaki dönemde toplam doğurganlık hızı, yenilenme düzeyi olarak esas alınan 2,10 düzeyinde kalacaktır. Bu değerin zamanla doğrusal bir azalma eğilimi göstererek 2030 yılında 2,05'e, 2050 yılında 1,85'e ve 2080 yılında ise 1,80'e düşeceği öngörülmüştür. Söz konusu uluslar arası net göçün 2023 yılına dek 150.000 civarında sabitleneceği; bundan sonraki yıllarda azalma eğilimi göstererek 2030 yılında 100.000; 2050 yılında 40.000 olacağı ve 2080 yılına dek bu düzeyde sabitleneceği varsayılmıştır **(TÜİK, 2017)**.

Tablo 0-58: Türkiye ve Tekirdağ ilinin 2020 ile 2080 yılları nüfus projeksiyonu ve seçilen her 20 yılda nüfus artış miktarlarının karşılaştırılması

Yıllar	Türkiye (Ana senaryo)	Yıllar arasında artış değeri	Tekirdağ (Lineer artış yöntemine göre)	Yıllar arasında artış değeri
2020	83.900.373	-	1.081.065	-
2040	100.331.233	16.430.860	1.623.625	542.560
2060	107.095.998	6.764.765	2.166.185	542.560
2080	107.100.904	4.906	2.708.745	542.560

Kaynak: TÜİK ADNKS 2017- TÜİK ADNKS 2020

TÜİK tarafından 2017 ADNKS verileri dikkate alınarak hazırlanan nüfus projeksiyonu ana senaryosuna göre Türkiye'nin 2020 yılı projeksiyon nüfusu 83.900.373'tür, bu değer 2040 yılına gelindiğinde 16.430.860 kişilik bir artışla 100.331.233 kişiye ulaşacaktır. 2060 yılına gelindiğinde toplam doğurganlık hızı ve uluslar arası net göç hızının düşmesine bağlı olarak 6.764.765 kişilik bir artış gerçekleşecek ve Türkiye toplam nüfusu 107.095.998 olacaktır. Toplam doğurganlık hızının ve uluslar arası net göçün 2050 yılından sonraki hızlı azalışına bağlı olarak 2060 yılından, 2080 yılına sadece 4.906 kişilik bir artışın yaşanacağı ve Türkiye nüfusunun 107.100.904 kişi olacağı varsayılmaktadır.

2017 yılında TÜİK Türkiye nüfus projeksiyonlarını 2080 yılına kadar 'ana', 'yüksek' ve 'düşük' senaryolar biçiminde oluştururken, kuşak bileşen yöntemi ile Türkiye illerine dair ve sonuncusu 2025 yılını öngören nüfus projeksiyonları da hazırlamıştır. Araştırma için 2025 yılından sonra Tekirdağ ilinin nüfusunda yaşanacak değişimi projekte etmek amacıyla ve mevcut artış değerlerinden hareketle 2080 yılına kadarki değişim lineer artış yöntemine göre hesaplanmıştır. Tekirdağ'a ait tabloda gösterilen artış değerleri 2007 yılı TÜİK ADNKS referans değer olmak üzere (728.396), Tekirdağ'ın 2020 yılı ADNKS değeri (1.081.065) ile arasındaki 13 yıl süresince aritmetik artış hızı 27.128'dir. Bu sayı 20 yıllık süreçler için sabit değer olarak varsayılarak 2040, 2060, 2080 yılları nüfus değerleri hesaplanmıştır. Buna göre 20 yıllık süreler içerisinde gerçekleşecek 542.560 kişilik artışla Tekirdağ ilinin nüfusu 2040 yılında yaklaşık 1,6 miyona; 2060 yılında 2,1 milyona ve 2080 yılında ise 2,7 milyona ulaşacaktır.

Trakya Bölgesi Ergene Alt Havzası Çevre Düzeni Planı ve Tekirdağ ili Çevre Düzeni Planı kararları dikkate alındığında başta imalat sanayi olmak üzere lojistik, enerji ve hizmet sektörlerinde yatırımlara bağlı göçler ve İstanbul nüfusunun desantralizayonu ile gelecek on yılda ciddi miktarda nüfus artışı beklense de araştırmanın argümanları arasında yer alan doğal kaynakların sınırlılığı, mevcut çevre sorunları, arazi kullanımından kaynaklanan sorunlar nedeniyle taşıma kapasitelerinin bu göçü kaldıramayacağı oldukça açıktır. Tekirdağ'da giderek azalan yer altı suları ile tatlı yüzey sularında yaşanan kirlilik ve tarım alanlarındaki azalma, verimsizlik ve iklim değişikliğinin yaratacağı olası riskler nedeniyle nüfus artış trendlerinin kısa vadede (10- 20 yıl) korunacağı öngörülse de uzun vadede (2040 sonrası) sürdürülemezliğe bağlı olarak durağanlık dönemine geçilecektir. İlde gelişmenin karakterini ve nüfus artış oranlarını etkileyen imalat sanayi, göç ve şehirleşme olgusunun kaynaklar üzerinde artan stresi ve buna bağlı kirlilik, su tüketimi ve kirletici yükü yüksek işletmelerin sahadaki faaliyetlerinin durdurulmasını

zorunlu hale getirecek; bu sektördeki istihdam azalacak kısacası nüfus artışına neden olan gelişme paternleri değişim göstereceği için artış hızlarının uzun dönemde düşeceği öngörülmektedir.

3.2.4. Göçler

Tekirdağ ilinde doğal nüfus artışının dışında şehirde nüfus artışına yol açan bir başka neden, diğer yerleşmelerden iç göçlerdir. Göçlerle artan nüfusun yanı sıra ilden farklı amaçlarla başka şehirlere ya da ülkere göçler de doğaldır.

Tekirdağ İstanbul ve Avrupa arasında geçiş güzergâhında bulunması; karayoluna ek deniz yoluyla da ulaşılabilir olması ve limanının işlerliği nedeniyle Osmanlı'dan günümüze göçlerin yoğun yaşandığı şehirlerden biri olmuştur. İlde nüfusun artış hızını yükselten ve yavaşlatan doğum ve ölümlerin yanı sıra, savaşlar ve sınır değişiklikleri nedeniyle gerçekleşen göçler de il nüfusunun karakteristiğidir. Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve nihayet Kurtuluş Savaşı gibi yakın zaman aralıkları ile meydana gelen kayıplar şehir nüfusunu azaltırken, özellikle Balkan ülkelerinden gerçekleşen ve halk arasında muhacir olarak adlandırılan Türk nüfusunun yer değişikliği tüm Trakya şehirlerinde olduğu gibi Tekirdağ'da da kendisini hissettirmektedir. Bu sürecin yakın zamandaki örneği 1980'li yıllarda Bulgaristan'dan göç etmek durumunda kalan Türk nüfusunun il topraklarına yerleşimiyle gerçekleşmiştir.

Tekirdağ aynı zamanda Türkiye'de sanayileşme kaynaklı iç göçlere örnek verilebilecek şehirlerinden biridir. Türkiye'de şehirleşme hareketlerinin hız kazandığı 1960'lı yıllarda görülen şehirlerdeki yığılmadan Tekirdağ'da nasibini almıştır. 1980'li yıllara gelindiğinde deyim yerindeyse kapasitesini aştığı için İstanbul'dan taşan sanayi faaliyetlerinin yöneldiği şehirlere Tekirdağ da eklenmiştir. Sanayi teşvikleri ile verimli tarım toprakları imara açılmış ve şehirlerin alanı kırlara doğru genişlemiştir.

Tablo 0-59: Tekirdağ'ın aldığı- verdiği göç, net göç ve net göç hızı.

	Sayım Yılı	Nüfus	Aldığı göç	Verdiği göç	Net göç	Net göç hızı (‰)
Genel Sayımlar	1975- 1980	296.239	28.421	23.572	4849	16,5
	1980- 1985	335.542	31.066	27.628	3438	10,3
	1985- 1990	392.512	49.734	31.827	17.907	46,7
	1995- 2000	555.916	88.618	37.283	51.335	**96,8**
ADNKS verileri	**2007- 2008**	770.772	47.534	22.373	25.161	**33,2**
	2008- 2009	783.310	37.655	29.066	8589	11,0
	2009- 2010	798.109	41.307	29.433	11874	**15,0**
	2010- 2011	829.873	42.265	28.620	13.645	**16,6**
	2011- 2012	852.321	42.155	28.042	14.113	16,7
	2012- 2013	874.475	45.313	31.681	13.632	15,7
	2013- 2014	906.732	52.994	31.266	21.728	24,3
	2014- 2015	937.910	54.482	33.937	20.545	**22,1**
	2015- 2016	972.875	56.536	32.290	24.246	25,2
	2016- 2017	1.005.463	55.391	34.658	20.733	20,8
	2017- 2018	1.029.987	53.895	41.010	12.885	12,6
	2018- 2019	1.055.412	48.911	38.109	10.802	10,29

Kaynak: DİE Genel Sayım ve TÜİK ADNKS verilerinden derlenmiştir. (Koyu renkle gösterilen yıllarda Türkiye'de en yüksek net göç hızı Tekirdağ ilinde kaydedilmiştir).

Tekirdağ'ın 2019 ADNKS verilerine göre nüfusu 1.055.412'dir. İle bu yıl içerisinde 48.911 kişi göç ederken; 38.109 kişi ilden ayrılmıştır; 10.802 olarak gerçekleşen net göçe karşılık, net göç hızı ‰10,29 olarak gerçekleşmiştir. İlin aldığı ve verdiği göçle, net göç ve net göç hızı, nüfus artışının doğal mı, göç kaynaklı mı olduğu hakkında bilgi edinmeyi kolaylaştırır. Tabloda Tekirdağ ilinde genel nüfus sayımları ile adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden elde edilen değerler yardımıyla ilde nüfus artışı üzerinde göç hareketlerinin etkisi daha iyi anlaşılacaktır.

Tekirdağ'da göç olgusunun yıllar içerisinde gösterdiği değişimi yansıtan tablodaki değerlerden yola çıkarak şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: 1975 yılından günümüze Tekirdağ'da net göç hızı her zaman ‰10'un üzerindedir. Yıllar arasında değişen bu oran 1995 ve 2007 yılları arasında en yüksek değerlere ulaşmış ve ‰96,8'i görmüştür. 2008 ile 2013 yılları arasında net göç hızı ‰30'un üzerinde seyretmiştir. 2008, 2010, 2011 ve 2015 yıllarında Türkiye'nin en yüksek net göç hızı Tekirdağ'da gerçekleşmiştir. Göçe katılan işgücü ve nüfusun çalıştığı sektörler dikkate alındığında sanayi yatırımlarının artmasıyla ortaya çıkan istihdam arzı göç ile giderilmeye çalışılmış; ekonomik daralmaların gerçekleştiği 2009 ve sonrasında net göç hızında azalmalar gözlenmiştir.

2012 yılından sonra yeniden ‰20'nin üzerinde seyreden net göç hızı ilk defa 2017 yılında ‰15'in altına inerek %10 değerine yaklaşmıştır. İlde yeni istihdam olanaklarının oluşması halinde bu trend eskisi gibi seyredebilecektir, son iki yılda ilden göç eden nüfus ile azımsanmayacak miktarda artış göstermiştir.

İlde büyük ölçekli sanayi kaynaklı yeni yatırım sahalarının oluşması kaynakların sürdürülebilir kullanımı göz ardı edildiği için, maliyetleri artırmakta ve bu açıdan yatırımcıyı düşündürmektedir. Artan kirlilik ve su kaynaklarının kullanımında verimlilik kaybı ve yeterlilik düzeyinden uzaklaşma sanayinin yerini hizmetin alacağı ve gıda güvenliği nedeni ile tarımın yeniden öneminin artacağı öngörüsünü akla getirmektedir.2018 yılında Tekirdağ iline gerçekleşen göçlerle ile yerleşen nüfus 53.895 kişidir. Bu illerin başında %43'e karşılık gelen 23.324 kişi İstanbul'dan Tekirdağ'a göç etmiştir.

Tablo 0-60: 2018 yılında diğer illerden Tekirdağ iline göçler.

İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç
Adana	407	Batman	194	Düzce	129	İstanbul	23.324	Konya	355	Sakarya	341
Adıyaman	193	Bayburt	51	Edirne	2.478	İzmir	1.118	Kütahya	148	Samsun	1.256
Afyon	155	Bilecik	106	Elazığ	111	K.Maraş	212	Malatya	207	Şanlıurfa	335
Ağrı	610	Bingöl	80	Erzincan	159	Karabük	221	Manisa	215	Siirt	221
Aksaray	158	Bitlis	200	Erzurum	1.091	Karaman	29	Mardin	217	Sinop	429
Amasya	184	Bolu	159	Eskişehir	310	Kars	730	Mersin	356	Şırnak	114
Ankara	1.182	Burdur	41	Gaziantep	269	Kastamonu	217	Muğla	285	Sivas	240
Antalya	477	Bursa	899	Giresun	169	Kayseri	281	Muş	562	Tekirdağ	-
Ardahan	112	Çanakkale	957	Gümüşhane	201	Kilis	37	Nevşehir	81	Tokat	1.289
Artvin	61	Çankırı	56	Hakkâri	180	Kırıkkale	112	Niğde	140	Trabzon	254
Aydın	244	Çorum	146	Hatay	317	Kırklareli	2.147	Ordu	547	Tunceli	73
Balıkesir	593	Denizli	205	Iğdır	313	Kırşehir	45	Osmaniye	103	Uşak	80
Bartın	147	Diyarbakır	554	Isparta	98	Kocaeli	878	Rize	146	Van	1.650
Yalova	102	Yozgat	216	Zonguldak	586						
Toplam: 53.895											

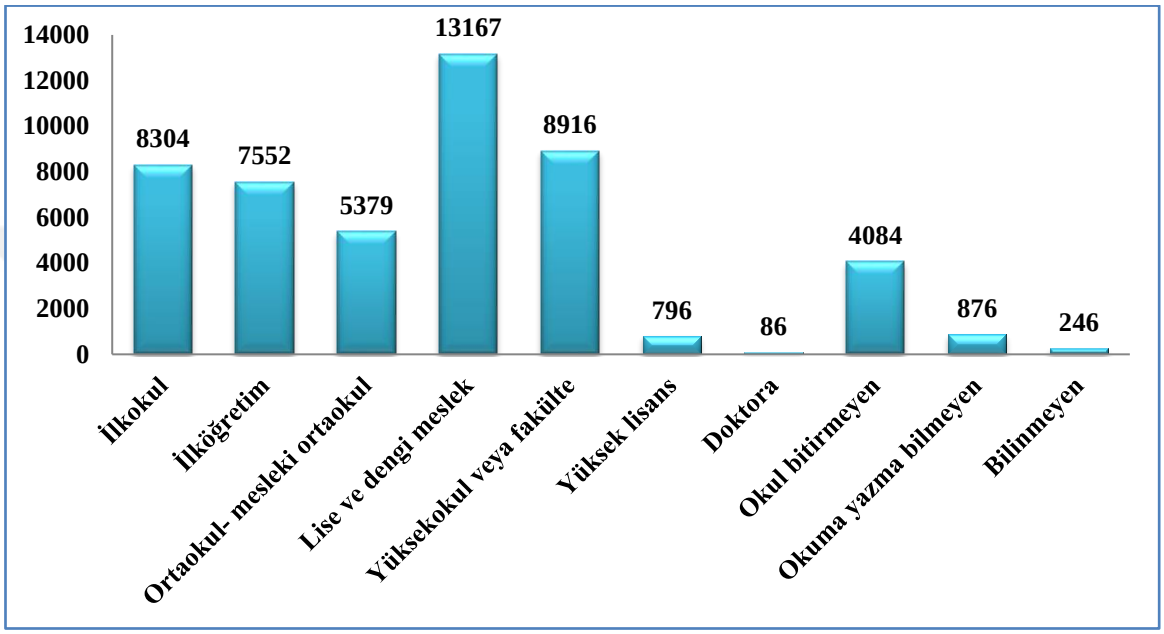
Kaynak: TÜİK, 2018 ADNKS verilerinden faydalanılmıştır.

Tekirdağ'ın İstanbul'dan sonra en fazla göç aldığı iller arasında 2.478 kişi ile Edirne, 2.147 kişi ile Kırklareli ve 957 kişi ile Çanakkale yer almaktadır. İşgücü ihtiyacının öncelikli komşu illerden gerçekleştiğini düşündüren bu değerler üzerinde yakınlık ya da kısa zamanda ulaşılabilirlik önceliği dikkati çeker; ters yönlü yani komşu illere Tekirdağ'dan gerçekleşen göçler de söz konusudur. 1.000 kişi üzerinde göç gönderen diğer iller arasında Ankara, Erzurum, İzmir, Samsun, Tokat ve Van illeri yer almaktadır. 6 yaş ve üzeri nüfusta eğitim düzeyine göre göç dağılımını gösteren grafikte lise ve dengi meslek okulu düzeyi %27 ile ilk sırada, yüksekokul veya fakülte düzeyi ikinci sırada yer almaktadır. Yükseklisans ve doktora düzeyi göç nüfusu diğer eğitim seviyelerine göre daha geride yer alır. Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen, ilkokul, ilköğretim, ortaokul ve dengi okul düzeylerinin 25.319 ile %51'i oluşturmaktadır

Harita 0-28: 2018 Yılı ADNKS verilerine göre diğer illerden Tekirdağ'a göç haritası

Şekil 0-32: Tekirdağ'a 2018 yılında göç eden 6 yaş ve üzeri nüfusun eğitim düzeyi

Kaynak: TÜİK, 2018

Tablo 0-61: 2018 yılında Tekirdağ'dan diğer illere göçler **(2018, TUİK)**.

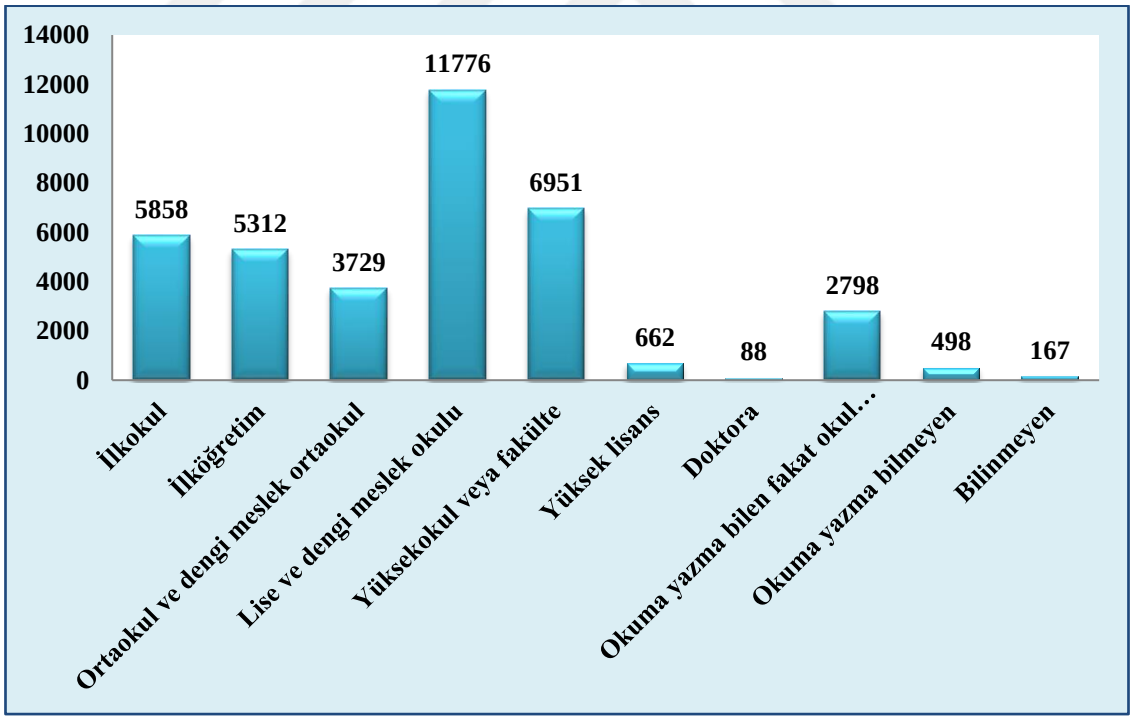
İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç	İller	Göç
Adana	268	Bilecik	67	Erzurum	495	Kastamonu	206	Nevşehir	54
Adıya-man	124	Bingöl	53	Eskişehir	324	Kayseri	234	Niğde	138
Afyon	173	Bitlis	122	Gaziantep	164	Kilis	11	Ordu	884
Ağrı	329	Bolu	154	Giresun	271	Kırıkkale	123	Osmaniye	84
Aksaray	205	Burdur	59	Gümüşhane	324	Kırklareli	2.177	Rize	317
Amasya	217	Bursa	896	Hakkâri	143	Kırşehir	58	Sakarya	393
Ankara	1.290	Çanakkale	1.166	Hatay	232	Kocaeli	771	Samsun	1.254
Antalya	465	Çankırı	138	Iğdır	117	Konya	410	Şanlı-urfa	252
Ardahan	72	Çorum	97	Isparta	183	Kütahya	170	Siirt	105
Artvin	104	Denizli	199	İstanbul	11.287	Malatya	325	Sinop	508
Aydın	417	Diyar-bakır	340	İzmir	1.365	Manisa	348	Şırnak	126
Balıkesir	892	Düzce	229	K.Maraş	193	Mardin	175	Sivas	271
Bartın	250	Edirne	2.798	Karabük	254	Mersin	241	Tekirdağ	-
Batman	147	Elazığ	101	Karaman	40	Muğla	463	Tokat	1.373
Bayburt	89	Erzincan	143	Kars	361	Muş	259	Trabzon	302
Tunceli	90	Uşak	81	Van	604	Yalova	122	Yozgat	153
Zonguldak	579	**Toplam: 41.070**							

Harita 0-29: 2018 Yılı ADNKS verilerine göre Tekirdağ'dan diğer illere göçler

2018 yılında Tekirdağ'dan diğer illere gerçekleşen göçlerle ilgili tablodan hareketle göç eden 41.070 kişinin İstanbul başta olmak üzere Edirne, Kırklareli ve Çanakkale gibi komşu illere göç eğiliminin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu illere gerçekleşen göç toplam göçün %42'sini oluşturur, ilde işgücünün özellikle kolay ulaşılabilir olması nedeniyle özellikle İstanbul olmak üzere yakın şehirleri tercih etme eğilimi söz konusudur. Şehre göç eden ve göçle gelen nüfusun komşu şehirler dışında Ankara, İzmir, Tokat ve Samsun gibi şehirler arasında benzer bir durum gösterdiği fark edilir.

Şekil 0-33: 2018 yılında Tekirdağ'dan göç eden 6 yaş üzeri nüfusun eğitim düzeyi.

Kaynak: TÜİK, 2018 ADNKS verilerinden faydalanılmıştır.

Tekirdağ ilinden 2018 yılında diğer illere göç eden 6 yaş ve üzeri nüfusun eğitim düzeyi ile ilgili değerlere göre ilk sırada 11.176 kişi ile lise ve dengi meslek okulu düzeyi yer almaktadır. İle göç eden ve ilden ayrılan nüfus grupları

arasında bu eğitim düzeyi en hareketli nüfus grubunu oluşturmaktadır. Yüksek lisans ve doktora düzeylerinde göç nüfusu diğer eğitim düzeylerine göre daha geride yer alır.

Tablo 0-62: 2018 yılında Nüfusa kayıtlı olunan ile göre ikamet edilen il.

İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet
Adana	515	Bilecik	206	Erzurum	165	Kastamonu	114	Nevşehir	69
Adıyaman	22	Bingöl	40	**Eskişehir**	**1.504**	Kayseri	245	Niğde	77
Afyon	170	Bitlis	57	Gaziantep	246	Kilis	18	Ordu	178
Ağrı	115	Bolu	204	Giresun	116	Kırıkkale	61	Osmaniye	60
Aksaray	77	Burdur	101	Gümüşhane	35	**Kırklareli**	**12.946**	Rize	78
Amasya	112	**Bursa**	**6.985**	Hakkâri	155	Kırşehir	25	**Sakarya**	**1.073**
Ankara	**4.685**	**Çanakkale**	**3.043**	Hatay	238	**Kocaeli**	**4.333**	Samsun	390
Antalya	**2.735**	Çankırı	66	Iğdır	34	Konya	423	Şanlıurfa	166
Ardahan	30	Çorum	59	Isparta	197	Kütahya	252	Siirt	69
Artvin	28	Denizli	387	**İstanbul**	**115.702**	Malatya	111	Sinop	177
Aydın	877	Diyarbakır	200	**İzmir**	**7.739**	Manisa	673	Şırnak	153
Balıkesir	**2.375**	Düzce	300	K.Maraş	89	Mardin	79	Sivas	121
Bartın	81	**Edirne**	**8.649**	Karabük	151	Mersin	451	**Tekirdağ**	**390.132**
Batman	64	Elazığ	106	Karaman	45	**Muğla**	**1.545**	Tokat	129
Bayburt	28	Erzincan	102	Kars	95	Muş	41	Trabzon	171
Tunceli	59	Uşak	77	Van	173	Yalova	753	Yozgat	34
Zonguldak	316								

Kaynak: TÜİK, 2018 ADNKS verilerinden yararlanılmıştır **(**1000 ve üzeri nüfus koyu renkle gösterilmiştir).

Tekirdağ il nüfusuna kayıtlı olup başka illerde ikamet eden nüfusla ilgili değerler dikkate alındığında 115.702 kişinin İstanbul'da ikamet ettiği gözlenir. Tekirdağ il nüfusuna kayıtlı 12.946 kişi Kırklareli'nde, 8.649 kişi Edirne'de ve

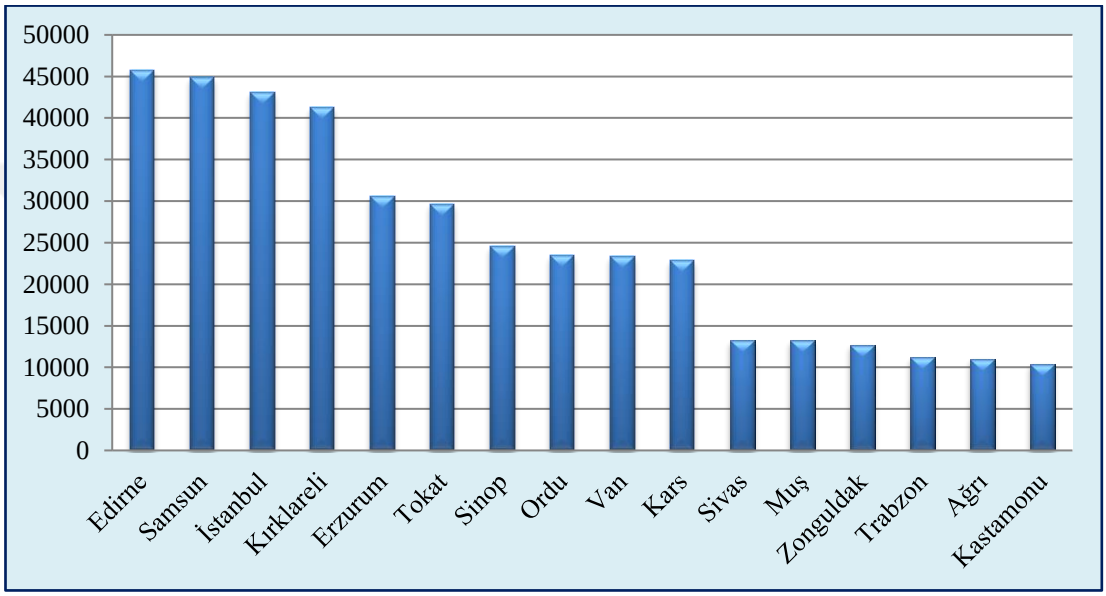
3.043 kişi Çanakkale'de ikamet etmektedir; il dışında ikamet konusunda Tekirdağ'a komşu illerin ilk sırada yer aldığı anlaşılmaktadır. Komşu iller dışında Türkiye'nin nüfusları kalabalık ve istihdam potansiyeli fazla illerden Ankara, Antalya, Balıkesir, Bursa, Eskişehir, İzmir, Kocaeli, Muğla, Sakarya gibi illerde de Tekirdağ nüfusuna kayıtlı çok sayıda birey yaşamaktadır. Tekirdağ nüfusuna kayıtlı bireyler hizmetlerin ve olanakların gelişmiş olduğu adı geçen şehirlerde yerleşmeyi önceliklendirmiştir. Kilis başta olmak üzere Adıyaman, Bayburt, Artvin, Kırşehir ve Iğdır gibi iller, Tekirdağ nüfusuna kayıtlı olanların en az yaşadığı iller arasındadır.

Tablo 0-63: 2018 yılında ikamet edilen ile göre nüfusa kayıtlı olunan il.

İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet	İl	İkamet
Adana	4.423	Bilecik	1.155	Erzurum	30.532	Kastamonu	10.397	Nevşehir	2.835
Adıyaman	4.617	Bingöl	1.331	Eskişehir	3.436	**Kayseri**	**5.520**	Niğde	4.417
Afyon	3.051	Bitlis	4.592	Gaziantep	2.964	Kilis	782	**Ordu**	**23.490**
Ağrı	**11.000**	Bolu	1.200	**Giresun**	**7.301**	Kırıkkale	3.562	Osmaniye	2.106
Aksaray	4.659	Burdur	458	Gümüşhane	3.354	**Kırklareli**	**41.227**	Rize	4.371
Amasya	**8.206**	Bursa	4.368	Hakkâri	1.167	Kırşehir	1.863	Sakarya	4.466
Ankara	3.913	**Çanakkale**	**9.509**	Hatay	4.960	Kocaeli	2.559	**Samsun**	**44.836**
Antalya	885	Çankırı	2.442	**Iğdır**	**5.357**	**Konya**	**7.652**	**Şanlıurfa**	**5.032**
Ardahan	**6.555**	**Çorum**	**5.090**	Isparta	1.523	Kütahya	1.671	**Siirt**	**5.772**
Artvin	2.280	Denizli	1.217	**İstanbul**	**43.040**	**Malatya**	**8.614**	**Sinop**	**24.584**
Aydın	1.674	**Diyarbakır**	**6.631**	İzmir	3.365	Manisa	2.866	Şırnak	725
Balıkesir	**6.712**	Düzce	1.945	**K.Maraş**	**5.067**	Mardin	3.007	**Sivas**	**13.245**
Bartın	**5.730**	**Edirne**	**45.753**	Karabük	3.780	Mersin	2.712	**Tekirdağ**	**390.132**
Batman	3.004	Elazığ	3.029	Karaman	784	Muğla	682	**Tokat**	**29.660**
Bayburt	3.857	**Erzincan**	**6.135**	**Kars**	**22.852**	**Muş**	**13.213**	**Trabzon**	**11.219**
Tunceli	2.457	Uşak	827	**Van**	**23.320**	Yalova	612	**Yozgat**	**7.416**
Zonguldak	**12.670**								

Kaynak: TÜİK, 2018 ADNKS verilerinden faydalanılmıştır (5.000 ve üzeri nüfusun kayıtlı olduğu iller koyu renkle gösterilmiştir).

Şekil 0-34: 2018 yılında Tekirdağ'da ikamet eden ve başka bir ilin nüfusuna kayıtlı 10.000 üzeri nüfus.

Kaynak: TÜİK, 2018

2018 ADNKS sonuçlarına göre Tekirdağ'da ikamet edip başka bir ilin nüfusuna kayıtlı olanların sayısını gösteren TÜİK verilerine göre Çanakkale, Edirne. İstanbul ve Kırklareli olmak üzere komşu illerin nüfusuna kayıtlı nüfus dikkat çekmektedir. Tekirdağ'a göç eden nüfusun kayıtlı olduğu illerden 10.000 ve üzeri nüfusun Türkiye dağılımı dikkate alındığında, yakın mesafede yer alan şehirler dışındaki diğer illerin geçim olanaklarının başta tarım olmak üzere sınırlı olduğu, artan nüfusun talebine yanıt verecek istihdam potansiyelinin ve arzının yetersiz olduğu iller olduğu anlaşılır. Grafikte gösterilen 16 il arasında Samsun, Tokat, Sinop, Ordu, Zonguldak, Trabzon ve Kastamonu gibi Karadeniz bölgesindeki şehirlerle; Erzurum, Van, Kars, Muş ve Ağrı gibi Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki şehirlerin kırsal nüfus karakterine bağlı olarak işsizliğin neden olduğu sanayileşmiş şehirlere göçün en çok yaşandığı iller olduğu anlaşılır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMİK ÖZELLİKLER

Tekirdağ ekonomik açıdan önemli bir yerleşim merkezi olma özelliğini tarihi çağlardan günümüze kadar sürdürmüştür. Tekirdağ limanı, Baharat Yolu üzerindeki Akdeniz limanlarıyla ve İzmir'den taşınan yüklerin İstanbul ve Bursa üzerinden Anadolu'ya ulaştırıldığı ve Anadolu'dan ve Karadeniz üzerinden gelen ürünlerin de Doğu ve Güney Avrupa'ya taşındığı önemli bir liman olmuştur.

Limanının kazandırdığı ticari niteliklerin yanı sıra şehir aynı zamanda geçmişten günümüze önemli bir tarımsal üretim merkezidir. Osmanlı Devleti döneminde Tekirdağ, sarayın ve İstanbullu'nun tahıl ihtiyacını karşılayan şehirlerden biridir. Devlet o dönemde Tekirdağ ve çevresinden tedarik ettiği tahılın Venedik ve Ege adalarına kaçak satışını engelleyebilmek için bazı düzenlemelere gitmiş ve tahıl tedariğini garantiye almak istemiştir.

Tekirdağ Limanı'ndan İstanbul'a ulaştırılmak üzere depolanan ürünler arasında Balkan ülkelerinden tedarik edilen tahıl ve canlı hayvan, Filibe'den temin edilen pirinç, İzmir'den taşınan kuru meyveler ile İskenderiye'den taşınan pirinç ve baharat da yer almaktadır. Limandan aynı zamanda Kavak ve İnöz tuzlalarından elde edilen tuz da sevk edilmektedir **(Ateş, 2011: 361).** İlde özellikle Rumlar tarafından sürdürülen şarapçılık faaliyeti bağcılığın da önemli bir faaliyet olduğunu düşündürür, Tekirdağ'da üretimi yapılan ve bugün unutulan bazı üzüm türleri bile mevcuttur. Günümüzde hala şaraplık ve sofralık üzüm üretimi konusunda marka değerine sahip üretim söz konusudur.

Ulaşım alternatiflerinin kara ve denizyolundan başka demiryoluyla çeşitlenmeye başlaması ile İstanbul ile Avrupa arasında önemli bir istasyon olma hüvviyeti kazandırmış, zamanla ulaşım da gelir kalemleri arasında yer almıştır.

Günümüzde Tekirdağ'da ekonomik hayatı oluşturan sektörler sanayi, ticaret, hizmetler ve tarımdır. Tarımsal faaliyetlerinin baskın ekonomik uğraş olarak karakter kazandırdığı Tekirdağ ili günümüzde bu özelliğinin yanı sıra, farklı ölçeklerdeki imalat sanayisine ev sahibi olmasıyla ön plana çıkmaktadır. Tarım ve ulaşım faaliyetlerine ek olarak görece daha yeni bir tarihe sahip olmasına rağmen sanayinin gelişme planlarının odağına yerleştirilmesi kalkınmanın sürdürülebilirliği açısından tartışılırdır.

2011 yılında Kalkınma Bakanlığı tarafından yürütülen sosyal ve ekonomik gelişmişlik niteliklerine göre hazırlanan SEGE 2011 endeksinde **(Kalkınma Bakanlığı, 2013: 23)** Tekirdağ Türkiye illeri arasında gelişmişlik açısından dokuzuncu sırada yer almıştır.[*] 2016 yılında Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı **(TEPAV**) tarafından yayınlanan ve Birleşmiş Milletler İnsanı Gelişmişlik Endeksi'ne **(İGE)**[**] göre hazırlanarak yenilenen sıralamada ise Tekirdağ Türkiye illeri arasında 30. sırada yer alarak, ülkeler sıralamasında ise 97. sırada yer alan ülkelerle aynı gelişmişlik düzeyini göstermektedir **(Özpınar, Koyuncu, 2016; 7)**. 81 ilin üretim ve ticaret, beşeri sermaye, yaşabilirlik ve yenilikçilik başlıkları altındaki durumlarını karşılaştıran **İllerarası Rekabetçilik Genel Endeksi'**ne göre 2012-

[*] **SEGE 2011**: Bu çalışma için sekiz başlık altında 61 göstergeden yararlanılmıştır; bunlar 81 il bazında bir kısmı illerin ülkeye göre durumunu gösteren sayı ya da oranlar olup; diğerleri ise şehirde yaşayanların durumunu gösteren oranlar veya kişi başına değerler niteliğindedir. Gösterge ana başlıkları, demografi, istihdam, eğitim, sağlık, yenilikçi-rekabetçi kapasite, mali, erişilebilirlik ve yaşam kalitesi başlıkları altında toplanmıştır.

[**] Bu çalışmada ilki Türkiye'yi dünyadaki ülkelerle diğerinde ise illeri kendi arasında karşılaştırmak amacıyla iki Birleşmiş Milletler gelişmişlik endeksi (İGE) hesaplanmıştır ve referans yıl olarak 2013 seçilmiştir. Sağlık endeksi için referans yılda TÜİK doğuşta beklenen yaşam süresi, eğitim endeksi için, referans yılın TÜİK nüfus, ulusal eğitim, yükseköğretim verileri, gelir endeksi içinse TEPAV'ın kişi başına düşen gelir verisi dikkate alınmıştır.

2013 yıllarında dokuzuncu sırada yer alan Tekirdağ, 2016- 2017 yıllarında 11. sırada yer alır **(URAK, 2018; 30).** Tekirdağ aynı yıl beşeri sermaye göstergesi için 49. sırada; yenilikçilik alt endeksinde 13. sırada; üretim ve ticaret alt endeksinde 6. sırada; yaşanabilirlik alt endeksinde 25. sırada yer almaktadır. Alt endeks türlerinde mevcut sıralar arasında paralellik olmadığı gözlenmiştir.

2014 yılında ildeki toplam gelirlerin ekonomik faaliyet kollarına dağılımı incelendiğinde %49 ile ilk sırada 'sanayi' yer alır ve bu sektörde çalışanların ildeki toplam istihdama oranı %26'dır. Toplam gelir içerisinde hizmetler sektörünün payı %39 ve bu sektörde çalışanların oranı %35'tir. Son sırada yer alan tarım sektöründen elde edilen gelir, toplam gelirin %12'sini oluşturup, istihdam içerisindeki oranı %39'dur **(Trakya Kalkınma Ajansı LMP, 2013: 21).**

Tekirdağ'da ekonomik hayata yön veren sektörler arasında sanayi ürünlerinin imalatı %43,5 ile ilk sırada yer alır. Bu değeri %12,5 ile tarım ürünleri; %12,3 ile ulaştırma ve haberleşme; %7,1 ile ticaret ve kamu hizmetleri ve %5,6 ile inşaat sektörü takip etmektedir **(Tekirdağ TSO, 2015: 26).** İlde ekonomik hayatı oluşturan fonksiyonlar çevre düzeni planlarında ilçelere göre farklı misyonlar yüklemektedir: Süleymanpaşa ilçesi daha çok hizmet sektörü ile karakterize edilirken; Çorlu, Çerkezköy, Ergene ve Kapaklı ilçeleri sanayi; Hayrabolu, Malkara, Muratlı ve Saray kırsal karakterli ve tarımsal nitelikli; Marmara Ereğlisi ve Şarköy'de ise turizm kimliği ile ön plana çıkarılmaktadır.

İlde Süleymanpaşa, Çerkezköy, Hayrabolu, Malkara ve Çorlu'da birer ticaret sanayi odası (TSO) ve Çerkezköy ilçesi hariç adı geçen ilçelerin hepsinde aynı zamanda birer ticaret borsası mevcuttur **(tobb.org.tr).** 2012 yılı verilerine göre bu ilçelerdeki ticaret odalarının üye sayısı 12.022 ve kayıtlı işletme sayısı ise 1.371'dir **(Tekirdağ TSO, 2015: 10)**. İlde ekonomik hayatı oluşturan üretim alanları uzun yıllar boyunca il ile karakterize olmuş tarım faaliyetleri ile başlar.

4.1 Tarım

4.1.1 İl Tarımının Türkiye İçin Önemi

Antik Çağ'dan günümüze Tekirdağ'a karakter kazandıran tarımsal faaliyetler son yıllarda sanayi faaliyetlerinin gölgesinde kalmış gibi görünse de il, başta tahıl üretimi olmak üzere, ayçiçeği, yulaf, üzüm gibi zirai ürünler ile et ve süt verimi yüksek hayvancılık faaliyetleri ile Türkiye'nin önemli tarımsal üretim merkezlerindendir.

Tablo 0-64: Tarım alanlarının kullanımının Türkiye ve TR21 illeri arasındaki görünümü (Dekar).

	Toplam Tarım Alanları	**Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler**		**Sebze Bahçeleri**	**Meyveler, İçecek ve baharat bitkileri**	**Süs Bitkileri**
		Ekilen alan	**Nadas**			
Türkiye	231.799.859	154.214.967	35.127.733	7.836.320	34.569. 095	51.744
TR21	9. 482.814	9. 168.092	15.607	110.001	186. 514	2.600
TR211 Tekirdağ	3.971.345	3.822.204	-	34.064	114.977	100
TR212 Edirne	3.141.348	3.031.284	6.338	57.303	43.923	2.500
TR213 Kırklareli	2. 370.121	2.314.604	9.269	18.634	27.614	-

Kaynak: TÜİK, 2019

Tekirdağ, toprakları büyük oranda tarıma uygun nadir illerden biridir. İlin tarım toprakları Türkiye tarım topraklarının ‰17'sini ve TR21 Bölgesi tarım topraklarının ise %41'ini oluşturmaktadır. Engebenin az olması ve deniz seviyesinden çok yüksek olmaması tarımsal üretimin il topraklarında yaygın olarak yapılmasını sağlamıştır. Tekirdağ topraklarında su ve mineral birikimi sağlamak amacıyla başvurulan geleneksel tarım yöntemlerinden biri olan nadasa başvurulmaz.

Tarım alanlarının büyük oranda tarla tarımına ayrıldığı Tekirdağ aynı zamanda Düzey 21 illeri arasında en geniş tarım arazisine sahip olan ildir.

Yıllık ortalama 600 mm'ye ulaşan yağış ortalamasının tarla tarımını olanaklı hale getirdiği, yer altı suyu kullanımına bağlı sulama olanaklarıyla meyve ve sebzeciliğin geliştiği Tekirdağ ili geçmişte tarımsal fonksiyonun ön plana çıktığı bir il özelliği göstermektedir. Tarım alet ve makineleri kullanım oranının yüksek, tarımsal girdiye ulaşımın kolay olduğu ilde buğday, pirinç ve ayçiçeği üretiminde sahadan alınan verim Türkiye ve bazen dünya ortalamasının oldukça üzerindedir. İlde hayvancılık açısından da genetik olarak kıymetli ve süt verimi yüksek olan büyükbaş hayvan sayısı fazladır. Başta tahıl olmak üzere üretilen tarımsal ürünler sayesinde un, yem, yağ fabrikaları, alkollü içkiler üretimi ile et ve süt ürünleri işleyen tesisler mevcuttur.

Tablo 0-65: 2018 Yılında Türkiye geneli, TR21 illeri ve Tekirdağ'da tarımsal üretim değerleri.

Saha	Bitkisel Üretim Değeri Toplam (1.000 TL)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı (ton) Toplam	Tarımsal üretim değeri Kişi başına bitkisel üretim değeri (TL)	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı (ton) Tahıllar	Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretim miktarı (ton) Yağlı tohumlar	Tarımsal üretim değeri Hayvansal ürünler değeri (1.000 TL)
Türkiye	159.142.178	115.048.445	1.941	34.408.699	4.009.495	79.150.212
TR21	5.288.366	4.554.680	2.934	2.222.313	855.142	3.774.598
Tekirdağ	1.953.450	1.589.742	1.897	715.302	405.932	1.359.001

Kaynak: TÜİK, 2019

Tekirdağ'da tarımsal faaliyetlerin üretim miktarı ile üretim değerini Türkiye ve TR21 Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak gösteren tabloya göre bitkisel üretim

değeri, Türkiye üretim değerinin %1,2'sine karşılık gelmektedir. Bu değerle il, TR21 bölgesinin %36'sını oluşturmaktadır. İlde 2018 yılında elde edilen bitkisel üretim toplamı Türkiye üretiminin %1,3'üne ve TR21 Bölgesi'nin %34'üne karşılık gelir. Dikkati çeken bir diğer değer geçmişte bir tarım şehri olarak bilinen Tekirdağ'da kişi başına bitkisel üretim değerinin 1.897 TL ile Türkiye ve TR21 ortalamasının altında olmasıdır. Tarihsel olarak buğday üretimi geleneğinin günümüzde de sürdürüldüğü ilde, tahıl üretimi Türkiye üretiminin %2'sine; TR21 Bölgesi'nin ise %32'sine karşılık gelmektedir. Ayçiçeği başta olmak üzere il yağlı tohumlar üretiminde Türkiye üretiminin %10'unu, TR21 Bölgesi üretiminin ise %47'sini karşılamaktadır. Aynı yıl Tekirdağ'da hayvansal üretim değerinin Türkiye üretiminin %1,7'sine ve TR21 Bölgesi üretiminin ise %36'sına karşılık gelmektedir.

Tablo 0-66: 2017 yılında Tekirdağ'da tarımsal gayri safi üretim değerleri.

Faaliyet Alanı	Tarımsal Gayri Safi Üretim Değeri (TL)	Tarımsal Gayri Safi Üretim Değeri Oranı (%)
Toplam bitkisel üretim	2.476.515.000	77,96
Tarla ürünleri	2.096.725.000	86
Sebzeler (SeraÜretimi Dahil)	111.000.000	4
Meyveler	268.790.000	10
Toplam Hayvansal Üretim	692.680.000	21,80
Toplam Su Ürünleri	7.700.000	0,24
Genel Toplam	**3.176.895.000**	**100**

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2017: 25

2017 yılında ilde tarımsal gayri safi üretim değerleri incelendiğinde ilk sırada yaklaşık %78 ile bitkisel üretimin yer aldığı fark edilir. Hayvancılıktan elde edilen üretim oranı bitkisel üretim oranının 1/3'ünden azdır. Zirai faaliyetlerin karakter kazandırdığı Tekirdağ'ın bu faaliyet kolunda baskın ekonomik uğraş tarla bitkilerinin

üretimi niteliğindedir. Böylece geçmişten günümüze zirai faaliyetlere tahıl tarımı damgasını vurmaktadır.

4.1.2. Tarım Arazilerinin Durumu ve Kullanımları

Tarımsal üretim potansiyeli ile arazilerin tarıma uygunluğu arasında doğrudan bir ilişki vardır.

Tablo 0-67: Tekirdağ'da arazi kullanım kabiliyet sınıfları

Kabiliyet Sınıfı	Alan (ha)	%	Kabiliyet Sınıfı	Alan	%
1.sınıf arazi	55.536	8,93	4.sınıf arazi	53.375	8,58
2.sınıf arazi	279.730	44,99	5- 8.sınıf arazi	63.199	10,16
3.sınıf arazi	169.948	27,33	1- 4. Sınıf toplamı	558.589	89,84
Toplam: 621.788					

Kaynak: T.T.İ.M. Rapor, 2013: 3

Tekirdağ'da tarıma elverişli arazi olarak değerlendirilen I, II ve III. sınıf araziler toprak varlığının çok büyük bir kısmına (%81,25) tekabül etmektedir. İlde III. sınıf araziler dahi **'özel ürün arazisi'** olarak kullanılabilmektedir.

Tablo 0-68: 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'na göre Tekirdağ ili arazisinin dağılımı

Kullanım Türü	Alan (ha)
Özel ürün arazisi	206.288
Kuru mutlak arazi	154.536
Sulu mutlak tarım	33.563
Mera alanı	32.512
Marjinal tarım	25.503
Tarım dışı izinli alan (imar amaçlı)	19.742

Göl/gölet (mevcut ve inşaat halinde)	5.370
Dikili Tarım	4.261
Toplam	481.775

Kaynak: T. T. O. İ. M Rapor, 2018: 76

5403 sayılı kanun gereği arazilerin korunması ve doğru değerlendirilmesi amacıyla illerde İl Toprak Koruma Kurulu oluşturulmaktadır; bu bağlamda ilde Tekirdağ valisinin başkanlığında İl Toprak Koruma Kurulu faaliyet yürütmektedir. Tekirdağ'da 5403 Sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği 2005 yılından 2018 yılına tarım arazilerin korunması ve kullanılmasına (bu süreçte kullanım ağır basmıştır) dair yapılan 2.088 başvuru ile ilgili koruma kurulu istatistikleri aşağıdaki tabloda değerlendirilmiştir:

Tablo 0-69: 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu yürürlüğe girdikten sonra Tekirdağ arazisinin değerlendirilmesi, korunması ve kullanılması ile ilgi başvuruların alansal dağılımı (5403 Sayılı Kanun'un geçici 1. Maddesi ve 21/A maddesi uygulamalara dâhil edilmiştir. Bu tabloda tarımsal amaçlı kullanımlar gösterilmemiştir. İlde sulu mutlak tarım arazisi (SMT) ve sulu marjinal tarım arazisi (SMA) ve sulu özel ürün arazisi (SOT) sınıflamaları yapılmamış, rakamlar yuvarlanmıştır.)

Arazi Türü	Yüzölçümü (da)	Arazi Türü	Yüzölçümü (da)
Mutlak tarım/ kuru mutlak tarım arazisi (MT/KMT)	8.491	İzin verilmeyen	44.489
Marjinal tarım arazisi/ Kuru marjinal tarım arazisi (TA/KTA)	3.226	İrtifa hakkı verilen	10.092
Özel ürün arazisi/ Kuru özel ürün arazisi (OT/KOT)	12.338	Kanun kapsamı dışında bulunan	110.259

Dikili tarım arazisi (DT)	7	Tarımsal yapılar	1.027
Toplam	**24.062**	**Genel toplam**	**189.929**

Kaynak: T. T. O. İ. M, a.g.e: 79

Tablodan hareketle 5403 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği 2005 yılından 2018 yılına kadar yapılan 2.088 başvurunun sonucunda farklı nitelikteki 24.062 dekar kuru tarım arazisinin kullanılmasına onay verilirken; 44.489 dekar arazi izin dışında bırakılmıştır. 2018 yılında Tekirdağ İl Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından elde edilen yukarıdaki değerlere ek olarak arazi kullanım değişikliklerinin gerekçelerine dair bir bilgi mevcut değildir. Tekirdağ'da 1. Kısım Arazi Toplulaştırma ve Tarla İçi Gelişim Hizmetleri (TİGH) Projesi başlığında Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa'da 36 mahallede 56.700 ha alanda İl Tarım Müdürlüğü tarafından toplulaştırma amaçlı etüd çalışmalarına başlanmış; daha sonra bu yetki Devlet Su İşleri'ne geçmiştir. 5403 Sayılı Arazi Koruma ve Kullanma Kanunu'nun 14. Maddesi doğrultusunda 3.035.786 dekar genişliğindeki Tekirdağ Ovası'nın sınırları belirlenerek, bakanlığa sunulmuş ve 02.06.2017 tarihli bakanlar kurulu kararı ile Tekirdağ'daki 13 ova 'koruma alanı' statütüsüne taşınmıştır.

Fotoğraf 0-60: Çorlu- Çerkezköy yolu üzerinde mutlak tarım arazileri üzerinde sanayi ve enerji üretimi fonksiyonlarına ayrılan alanların genişlemesi sürdürlebilir olmayan kaynak kullanımına örnektir.

Tekirdağ tarıma elverişli topraklar açısından son derece avantajlı koşullara sahip olsa da, son yıllarda artan sanayi faaliyetleri ve turizm amaçlı ikinci konut yapımı nedeniyle bu araziler üzerinde hızlı bir yapılaşma söz konusudur. Bu durum kaynak kullanımının sürdürülebilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Tekirdağ'da işlenen tarım alanları 4.164.540 dekar olup, il arazisinin %65,96'lık kısmı işlenmektedir **(TTOİM Rapor, 2018: 12).**

Tablo 0-70: Tekirdağ ilinin arazi varlığının 2003- 2018 yılları arasında karşılaştırılması.

Kullanılış Biçimi	Alan (da)		Oranı (%)		Fark (%)
	2003	2018	2003	2018	
İşlenen Tarım Alanı	3.951.032	4.164.540	63,54	65,96	2,42
Ormanlık Alan	1.047.620	1.098.125	16,86	17,40	0,54
Tarım Dışı Arazi	911.249	721.786	14,65	11,43	-3,22
Çayır- Mera Alanı	307.980	328.549	4.95	5,21	-0,26
Toplam	6.217.880	6.313.000	100	100	-

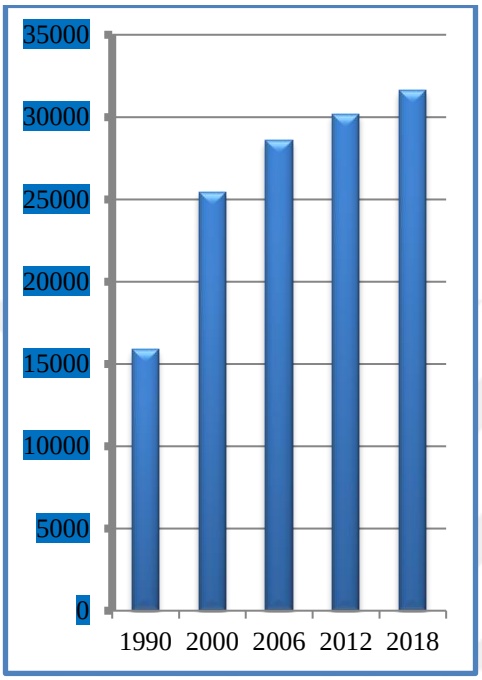
Kaynak: T. T. O. İ. M Rapor, 2018: 12

Tabloda Tekirdağ'da 2003 ile 2018 yılları arasında arazi varlığının değişimi gösterilmektedir. Bu değerlere göre yıllar içerisinde işlenen tarım arazisi %2,42; ormanlık arazi %0,54; çayır ve mera alanı %0,26 oranında artış gösterirken, tarım dışı arazi %3,22 oranında azalma göstermiştir.

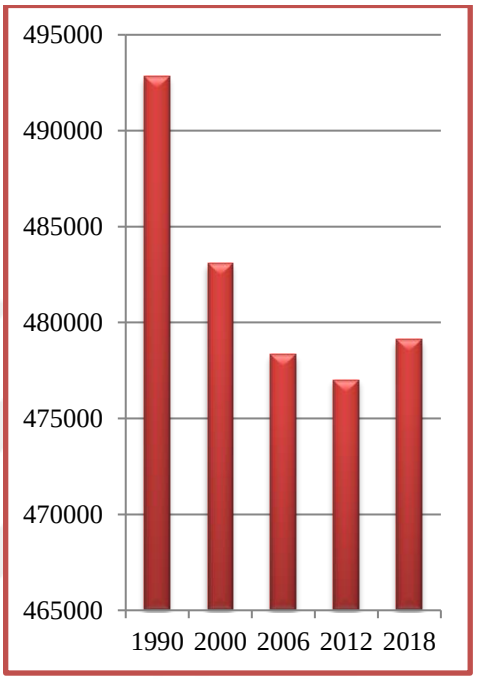
Tablo 0-71: Tekirdağ ilinin arazi kullanım durumunun yıllar arasındaki değişimi.

Arazi Sınıfı	1990		2000		2018	
	Hektar (ha)	%	Hektar (ha)	%	Hektar (ha)	%
Yapay alanlar	15.855	2,55	25.427	4,09	31.614	5,11
Tarımsal alanlar	492.835	79,37	483.084	77,80	479.117	77,41
Orman ve yarı doğal alanlar	109.839	17,70	109.739	17,67	102.676	16,59
Sulak alanlar	125,45	0,02	80,43	0,01	141,07	0,02
Su yapıları	2.306	0,37	2.630	0,42	5.350	0,86
TOPLAM					**620.961**	**100**

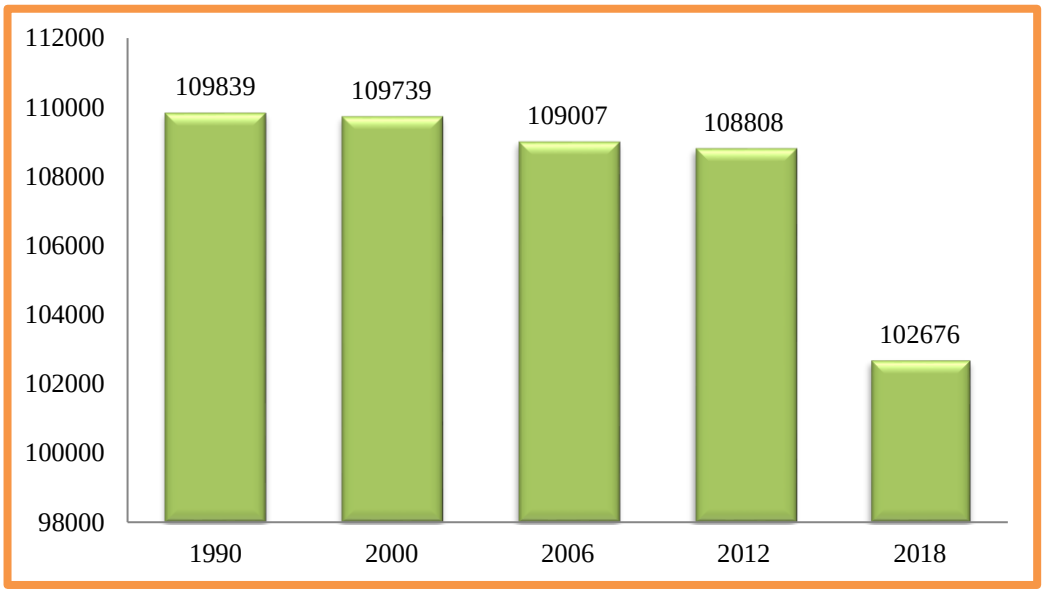
Kaynak: Orman ve Su İşleri Bakanlığı Corine veritabanı (2018 yılında su yapıları verisi su kütlesi olarak temin edilmiştir).

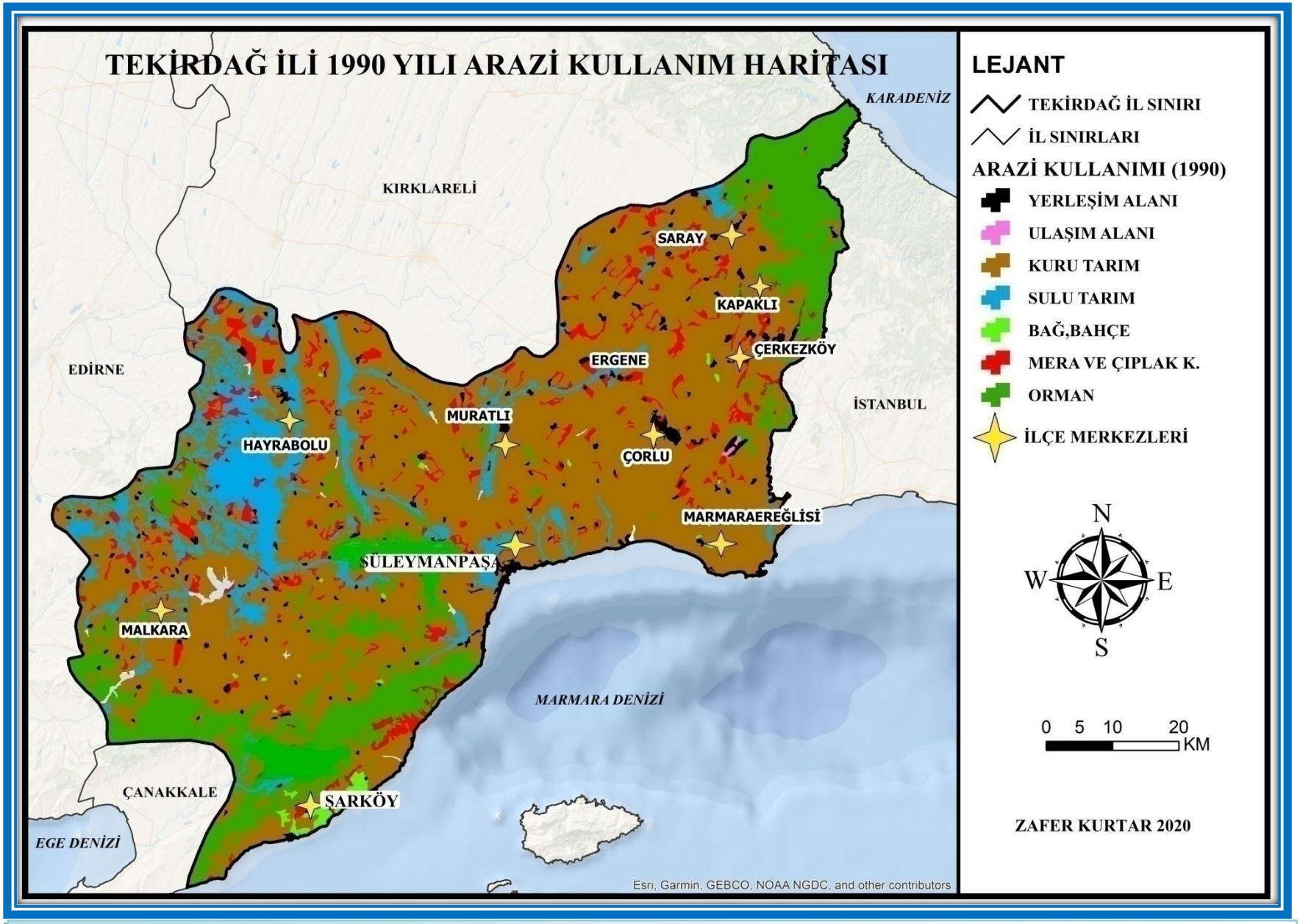
Şekil 0-35: Yapay alanların yıllar yıllar arasındaki değişimi (ha)/CORINE (ha)/CORINE.

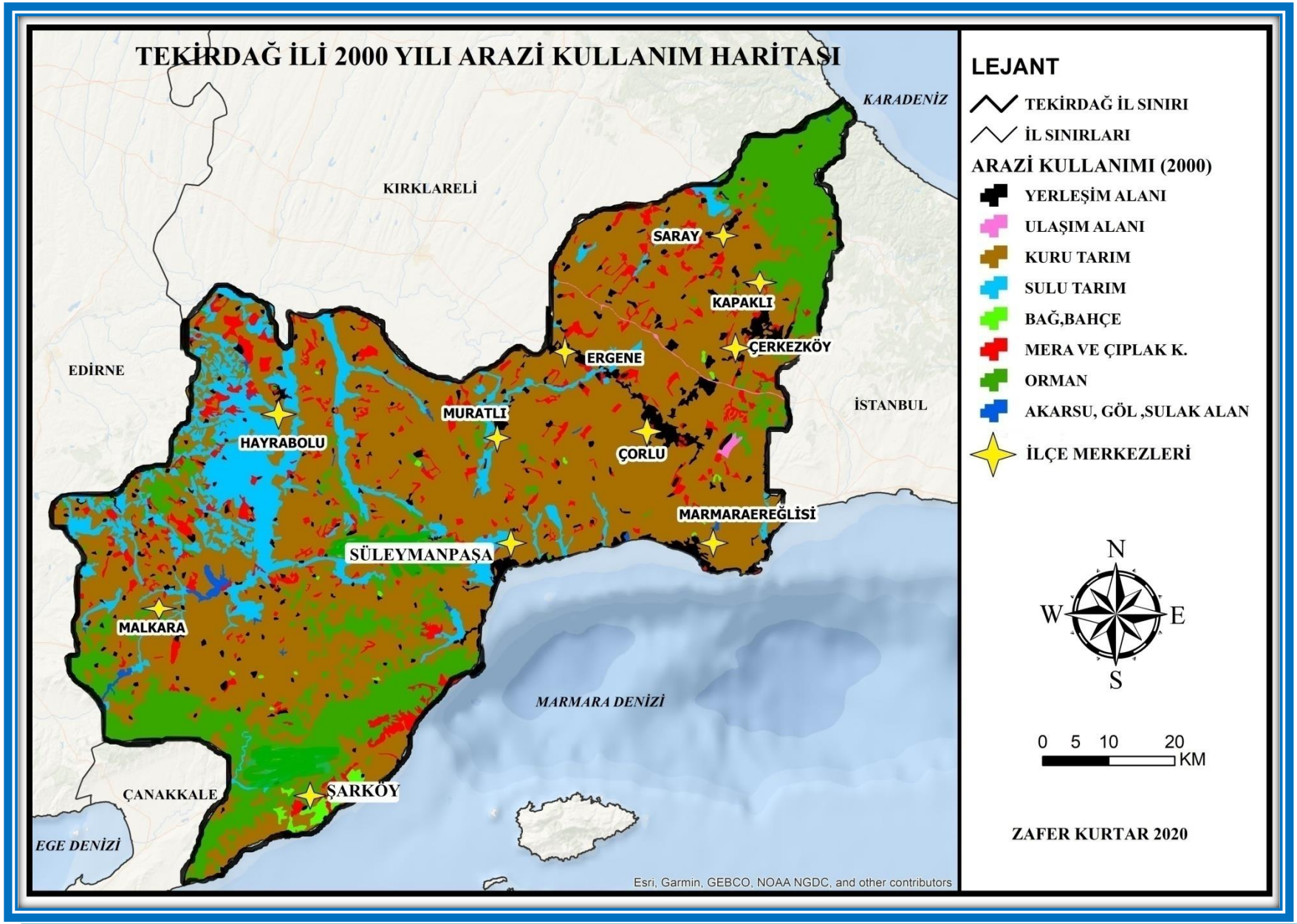
Şekil 0-36: Tarım alanlarının arasındaki değişimi

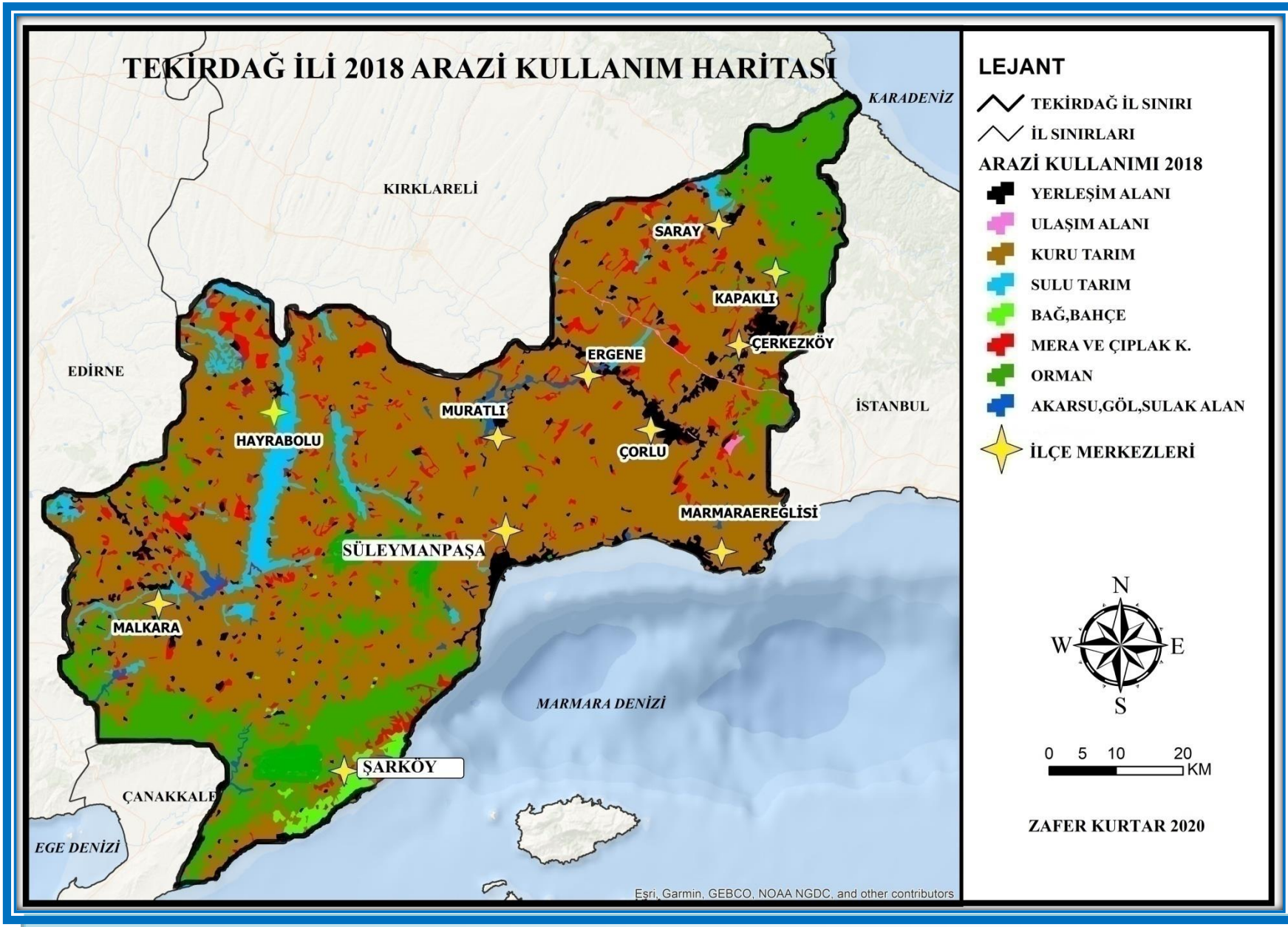
Şekil 0-37: Tekirdağ ilinde orman ve yarı doğal alanların yıllar arasındaki değişimi (ha)/ CORINE**.**

Harita 0-30: Tekirdağ İli 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-31-: Tekirdağ ili 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-32-: Tekirdağ ili 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Orman ve Su İşleri Bakanlığı CORINE veri tabanından elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan grafik ve hazırlanan haritalardan yola çıkarak arazi kullanımlarına dair şu değerlendirmeleri yapmak mümkündür: Verilerin elde edildiği 1990, 2000, 2006, 2012 ve 2018 yılları arasında yapay alanlar genişlemiştir. 1990 yılında ilde kullanılan arazizinin %2,55'ini uluşturan yapılı çevre (yapay alanlar) 2018 yılında %5,11'e ulaşmıştır. İlde şehirleşme hızı artmaya devam ettikçe bu alanların genişleyeceği öngörülmektedir. Aynı yıllar arasında genişleyen yapay alanlara karşın, tarımsal alanların azaldığı fark edilmektedir. Nitekim 1990 yılında kullanılan arazinin %79,37'ini oluşturan tarımsal alanların oranı 2018 yılında %77,41'e inmiştir. İlde orman ve yarı doğal alanların alanı verilerin elde edildiği yıllar arasında azalma göstermiştir. 1990 yılında ilde kullanılan arazinin %17,69'unu oluşturan ormanlar ve yarı doğal alanlar, 2018 yılında %16,59'a inmiştir.

İlde kullanım niteliğine göre sulu tarım arazilerinin yıllar arasında kuru tarım arazilerine dönüştüğü fark edilir. Sahanın tatlı yüzey suları açısından can damarı sayılan Ergene Nehri ve kollarının kirlilik nedeniyle kullanılamamasısın yarattığı sulama suyu sorunu yer altı su kuyuları ve göletlerle giderilmeye çalışılsa da, bu girişimin yeterli gelmediği sulu tarım arazilerinin haritada gösterilen alanlarının yıllar içindeki azalışıyla kendini göstermektedir. Genişleyen kuru tarım alanlarında tarımsal ürün deseninin sınırlı olması bu toprakların katma değerinin de sınırlı olmasına neden olmaktadır.

4.1.3. Tarımı Etkileyen Koşullar

4.1.3.1. Sulama

Tekirdağ'da tarım yapılabilen arazilerin yarıdan fazlası sulamaya uygun, buna karşılık su kaynakları sınırlıdır. 2014 yılı verilerine göre Büyükşehir belediyesine bağlı Tarımsal Alt Yapılar Şube Müdürlüğü ve Devlet Su İşleri tarafından sulanan alanların yüz ölçümü 8.536 ha'dır. Büyükşehir belediyesine bağlı sulama alanları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 0-72: Tekirdağ İli Tarımsal Alt Yapılar Şube Müdürlüğü sulama alanlarına ait bilgiler.

Sulama Sahalarına Dair Özellikler	Birim	Sulama Göleti	Yer Üstü Suları	Yer Altı Suları	Toplam
Tesis Sayısı	Adet	30	6	14	50
Faal tesisler	Adet	24	2	6	32
Envanterde mevcut sulama sahası	ha	6.550	1.699	8.360	16.609
Faal tesislerin projelerinde öngörülen sulama sahası	ha	4.494	716	1.573	6.783
2014 yılında uygulamadaki sulama sahası	ha	2.185	440	585	3.210
2015- 2019 döneminde mevcut tesislerin rehabilite edilmesi ile sulanacak alan	ha	5.657	440	3.808	9.905

Kaynak: T.G.T. H. M. Rapor, 2014

2014 yılında büyükşehir belediyesine bağlı faal tesislerin projelerinde öngörülen sulama sahası 6.783 ha olmasına karşın; uygulamada sulanan sahalar 3.210 ha ile bu değerin yarısından azdır.

Tablo 0-73: 2014 yılında Tekirdağ ilinde DSİ sulama alanlarına dair nitelikler.

İlçe Adı	Kaynak	Debi (m3/sn)	Havza (km2)	Sulanan Arazi (ha)	Sulama Durum	Sulanabilir fakat sulanamıyor	Sulanamıyor ise nedeni
Çorlu	Ulaş Göleti	0,29	3,66	-	-	-	Sulama kanalları inşa edilmedi.
Çorlu (İğneler Pınarbaşı, Velimeşe)	YAS	15 Kuyu	-	-	-	180 300 150	Tesis eski, sulama kanalları inşa edilmemiş
Hayrabolu	Bayramşah Göleti	0,28	18,125	33	Yeterli	90	Yağışların yeterli görülmesi
Hayrabolu Şalgamlı	YAS	9 kuyu	-	50	Yeterli	310	Yağışların yeterli görülmesi
Hayrabolu	Temrezli	0.264	5,47	50	Yeterli	67	Yağışların yeterli görülmesi
Malkara	İbribey Borulu Sistem	-	-	148	-	237	Pancar ekimi yapılmaması
Malkara	Karaidemir Barajı	8,7	403	4.600	Yeterli	3.120	Yağışların yeterli görülmesi
Malkara	Karacahalil Göleti	0,66	7,4	102	Yeterli	15	Yağışların yeterli görülmesi
M.Ereğlisi	Türkmenli Göleti	4,25	93,1	178	Yeterli	167	Yağışların yeterli görülmesi
Muratlı	İnanlı Göleti	0,133	5,81	47	-	-	-
Muratlı (İnanlı)	YAS	5 Kuyu		-	-	220	Tesisin eskimesi
Saray	Güneskaya Regülatörü	-	-	-	-	-	Pancar ekimi yapılmaması
Saray (Sofular)	YAS	5 Kuyu	-	-	-	200	Tesisin eskimesi
Süleymanpaşa	Bıyıkali Göleti	0,47	28	118	Yeterli	137	Yağışların yeterli görülmesi
Şarköy	Şarköy Göleti	0,176	15,35	-	-	-	İçme ve kullanma suyu amaçlı

Kaynak: T.G. T. H. M. Rapor, 2014

Aynı yıl Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından yürütülen çalışmalarda sulanan arazi ise 5.326 ha olarak belirlenmiştir. Kurum tarafından yürütülen yatırımların

toplam sulama kapasitesi 10.696 ha olmasına rağmen bu değerin yaklaşık yarısı değerlendirilmektedir. Baraj ve göletlerin yetmemesi durumunda yer altı suları kullanımı yoluyla sulama yoluna gidilmiştir.

4.1.3.2. Tarım Alet ve Makineleri

Fotoğraf 0-61: Tekirdağ- Malkara yolu üzerinde tarım alet ve makineleri üreten firmanın teşhir sahası.

Birim alanda alınan verimin artmasını sağlayan tarım alet ve makineleri açısından ildeki mevcut durum incelendiğinde tarımda makine kullanımının yoğun

ve yaygın olduğu sonucuna ulaşılır. Tekirdağ'da sarp araziler, bağlık alanlar ve meyve bahçeleri dışında traktör kullanımı yaygındır. 2017 yılında ilde mevcut traktör sayısı 20.451'dir. Traktör başına işlenen tarım arazisi 203,29 dekardır. Traktör kullanımında verimlilik sağlayan ekipmanlar açısından (pulluk, biçerdöver, gübre dağıtma makinesi vb.) bakıldığında mevcut değerlerle tarımın büyük oranda mekanize olduğu sonucuna ulaşılır **(T. T. O. İ. M Rapor, 2018: 13).**

4.1.3.3. Gübre Kullanımı, Tarım Zararlılarıyla Mücadele

Toprak verimliliğini artırmak maksadı ile kimyasal gübre kullanımı yaygın olup satışları özel sektör ve zirai birlikler tarafından gerçekleştirilmektedir. 2018 yılında kimyasal ve organik gübre alanında faaliyet gösteren firma sayısı 191'dir. İlde tohum sertifikalandırma çalışmaları İl Tarım Orman Müdürlüğü tarafından takip edilmektedir; 2018 yılında sertifikalandırılan tohum üretimi 36.440 ton olarak gerçekleşmiştir. Ziraat ve hayvancılık için devlet desteklemeleri ile zirai mücadele ve hayvancılıkta aşılama kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir. Altısı Muratlı ve biri Saray ilçesinde olmak üzere hastalıktan ari işletmelerde hayvan sayısı 3.303'tür **(TTOİM Rapor, 2018: 45).** Zirai üretimin niteliğini iyileştirebilmek maksadı ile toprak, tohum ve sulama suyu analiz laboratuarları mevcuttur. Ayrıca 2014 yılından beridir spektrafotometre cihazı ile topraklardaki nitrat birikimi ölçülmektedir; 2018 yılı ölçümleri sırasında normal değer olan 50 ml/lt'nin üzerinde 49 değer tespit edilmiş, bu durumun alternatifi olarak hayvan gübresinin mekanizasyonu proje olarak gündeme alınmıştır **(a.g.e: 83).**

Tekirdağ'da tarım zararlıları ile mücadele etmek maksadı ile kimyasal mücadele yürütülmektedir, bu amaca hizmet eden 108 zirai mücadele ilaç bayisi mevcuttur. İlde tarım zararlıları ile mücadele etmek amacıyla uygulanan kimyasal ilaçlama yöntemlerinin yanı sıra, erken uyarı sistemlerine de başvurulmaktadır. Özellikle meyve yetiştiricilerinin karşılaştıkları hastalık ve tarım zararlıları ile

mücadelenin başarılı olabilmesi ve ölçüsüz ilaçlamaya karşı Süleymanpaşa, Marmara Ereğlisi, Hayrabolu ve Şarköy ilçelerinde mevcut tahmin ve erken uyarı sistemleri ile üreticiler sms yoluyla bilgilendirilmistir **(a.g.e: 28).** Tarımsal faaliyetleri olumsuz yönde etkileyecek klimatik değişimlerle, çekirge gibi hava yoluyla taşınan tarım zararlıları ya da hastalıklar konusunda erken uyarı sistemlerinin kullanılması sürdürülebilir tarım uygulamalarında teknolojiden faydalanmaya iyi uygulama örnekleridir.

İlde faaliyet gösteren 129'u tarımsal kalkınma kooperatifi; 8'i su ürünleri kooperatifi; 26'sı sulama kooperatifi olmak üzere toplamda 163 tarımsal amaçlı kooperatif söz konusudur. Zirai amaçla faaliyet yürüten kooperatiflerin üst birliklerine ek olarak, arıcılık, damızlık hayvan yetiştirme, kırmızı et üretimi, meyve yetiştiriciliği gibi konularda faaliyet yürüten 17 birlik mevcuttur. Kooperatiflerin bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili faaliyet yürüttükleri alanlar arasında yem ve mazot bayilik desteği, süt toplama ve bakkaliye yer almaktadır. (a.g.e.: 57).

2013 yılında Trakyaka Kalkınma Ajansı tarımsal amaçlı faaliyet yürüten işletmelere dair üretici algısının tespiti için 1.137 kişiden görüş alınan bir anket araştırması yaptırmıştır; katılanların %46,4'ü Tarım Kredi Kooperatifi; %24,6'sı ise Yağlı Tohumlar Kooperatifi üyesidir. Hayvancılık alanında faaliyet yürüten süt kooperatifine üye oranı %9,1'dir. Anket sonuçlarına göre, bir kooperatife üye olmanın gerekçeleri arasında ilk sırada ürün alıp vermek ya da süt satmak ilk sırada yer alır. Araştırmayla, üreticilerin kooperatifle olan ilişkilerinin gübre, mazot veya tohumu krediyle almak ya da doğrudan kredi desteği almak üzerine şekillendiği anlaşılmıştır **(Trakya Kalkınma Ajansı Rapor, 2013: 78).**

4.1.3.4. Tarım Desteklemeleri

2018 yılında Hayrabolu, Malkara, Süleymanpaşa ziraat odaları üretici birlikleri tarafından 749 tarımsal işletmeye danışmanlık hizmeti verilmiş ve mali

desteklemelerde bulunulmuştur. 10. Kalkınma Planı'nın hedefleri doğrultusunda genç çiftçilerin eğitimi amacıyla mantarcılık, süt sığırı yetiştirme, arıcılık, meyvecilik konularında eğitimler verilmiştir. Kurumun Bitki Sağlığı ve Üretimi Şubesi tarafından yaklaşık 262.000.000 TL ödeme yapılmıştır. Mazot, gübre ve toprak analizi desteği; ilave sözleşmeli ürün desteği; hububat fark ödemesi desteği, sertifikalı tohum kullanım desteği; yem bitkisi desteği, Çevre Amaçlı Tarım Arazilerini Koruma (ÇATAK) desteği, lisanslı depoculuk desteği, Küçük Aile İşletmesi Desteği (KAİD), organik tarım desteği gibi başlıklar bitkisel üretim alanında destekleme yapılan başlıklar arasındadır. Hayvansal üretimi destekleme birimi tarafından aynı yıl 38.000.000 tutarında bir destekleme söz konusu olmuş; bu kaynağın büyük kısmı, süt desteklemesi, anaç koyun- keçi desteklemesi, buzağı, besi, ari işletme desteği olmak üzere büyük ve küçük baş hayvancılık alanında gerçekleşmiştir. Arıcılık ve arı koloni destekleri diğerlerine göre daha küçük bir alan kaplamaktadır. İlde Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı'nın 12. Etap Uygulamaları kapsamında başvurulan 59 projeden 24'üne hibe verilmesine dair sözleşme imzalanmıştır. Gıda ve Tarım Bakanlığı desteklerinden biri olan kırsal alanda bireysel sulama destekleri kategorisinde 2018 yılı içinde başvurusu yapılan 37 projeden 24'üne hibe desteği sağlanmıştır **(TTOİM Rapor, 2018)**.

Tarımda genç çiftçi girişimini sağlamak ve alternatif gelir kaynakları yaratabilmek, kırsal alanda istihdamı artırmak ve tarımsal sürdürülebilirliğe katkıda bulunmak amacıyla Genç çiftçi projelerinin desteklenmesi amacıyla başvurusu yapılan 606 projenin 157'sine toplamda yaklaşık 5.000.000 TL bütçeye ulaşan hibe desteği gerçekleşmiştir. 157 projenin 104'ü 'Sığır Yetiştiriciliği' proje başlığı altında şekillenmiştir.

Bakanlar Kurulu'nun 2018/25 Tebliği No'lu Geleneksel Kıyı Balıkçılığının Kayıt Altına Alınması ve Desteklenmesi kapsamında Tekirdağ'da geleneksel kıyı

balıkçılığının sürdürülebilir yönetimini sağlayabilmek maksadı ile 119 balıkçıya 98.250 TL toplama ulaşan destekleme yapılmıştır **(a.g.e).**

4.1.4. İl Tarımının Sorunları

2013 yılında Trakya Kalkınma Ajansı tarımsal amaçlı faaliyet yürüten işletmelerde mekâna dair sorun algısını tespit etmek amacıyla 910 üretici ile yapılan görüşmeden elde edilen sonuçlara göre, ekonomik sorunlar (%81) ve yine aynı sorunla ilişkili borçlanma (%43); işsizlik (%39) ve ürünün satışı ile ilgili sorunlar (%6) ilk sırada yer almıştır. Sorunlar demeti arasında %34 oranında göç olgusu yer almaktadır. Üretim süreçlerine dair sorunlar arasında sulama sorunları %33 ile ilk sırada yer alırken; arazilerin dağınık olması %28 ve tarım topraklarında verimsizlik %6 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Zirai üretimde çevre sorunlarının tespitine dair sorulara verilen yanıtlardan %58'i akarsu kirliliği, %47'si iklim kaynaklı kış mevsiminde yaşanan değişimler ve %46'sı su potansiyelinin azalması ve %15'i ise verim kaybı sorunlarını referans olarak göstermektedir **(Trakya Kalkınma Ajansı Rapor, 2013: 73- 74)**

Bahsi geçen algı analizi çalışmasında görüşülen 998 kişiden 493'ünün hayvancılıkla uğraştığı belirtilmiştir, diğer bireylerin hayvancılıkla ilgili geliri yoktur. Mevcut 493 kişinin %91,9 gibi büyük bir çoğunluğu büyükbaş hayvancılık faaliyeti ile uğraşmaktadır, daha az olmak üzere ikinci sırada küçükbaş hayvancılık yer alır ve onu kümes hayvancılığı takip eder; arıcılık ise oldukça az miktarda yapılan bir ekonomik faaliyettir. Büyükbaş hayvancılıkla uğraşanların işletme büyüklükleri homojen değildir; Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ile uğraşanların 3/5'inin hayvan sayısı 10 ya da 10'dan daha az olup; toplam hayvan sayısının sadece 1/5' ine sahiptirler. 50 üzeri büyükbaşa sahip olanlar toplam üreticilerin %3,8'ine karşılık gelmekte ve mevcut hayvan sayısının1/4'ü kendilerine aittir. 2018 yılında 50 ve altındaki büyükbaş hayvana sahip işletme sayısı 9.831 olup toplam hayvan sayısının %96'sına karşılık gelmektedir. 50 üzerinde hayvana sahip işletme sayısı

414 olup genelin %4,05'ine karşılık gelmektedir **(TTOİM Rapor, 2018: 46).** 2013 yılında işletme sayıları ile ilgili benzer bir dağılım küçükbaş hayvan yetiştirenler arasında da geçerlidir. 25 ya da daha az koyuna sahip olanlar koyun yetiştirenlerin %50'sini oluşturmakta birlikte, toplam koyun sayısının %10'una sahiptirler. Keçi üretiminde de hayvan sayısının yarıdan fazlası, üretici sayısının %15'ine sahip olan büyük üreticilerin elinde toplanmıştır ve keçi sayısı bu grupta üretici başına 150'nin üzerindedir **(a.y).** Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, ne ziraat ne de hayvancılık sektörlerinde üretici başına düşen arazi ve çiftlik hayvanı sayısı homojen olmayıp; toplam üretici sayısının büyük bir kısmını oluşturan grubun, işletme büyüklüğü, saha ve adet olarak sınırlı olması, kar marjını düşürerek, potansiyelleri sınırlı olduğu için krizler karşısında kırılganlığı artırmaktadır. Bu durum küçük işletme sahipleri için sürdürülebilir değildir ve kırsal alanda yaşayan nüfusun göç etmesine neden olmaktadır. Hayvancılık ticari nitelikten çok geçim amacıyla yapılmaktadır. 2013 yılında çiftçi algısı analizi amacıyla araştırmaya katılan büyükbaş hayvan üreticilerinin %90 kadarı süt satışından gelir elde etmektedir; sadece et üretimi için bu faaliyeti yapanlar genelin % 22'sine karşılık gelmektedir **(Trakya Kalkınma Ajansı Rapor, 2013: 11).**

Küçükbaş hayvan üreticileri ile yapılan anketlerde süt ve et üretimi benzer oranlarda, %60 düzeyindedir. Üretimin pazarlanması sürecinde görüşme yapılan büyük toprak sahiplerinde ürünlerini devlete satma eğiliminin yüksek olduğu anlaşılmıştır. Küçük toprak sahiplerinin ise eğilimi ise tüccara ve devlete satma yönündedir; hayvancılık açısından üreticilerin yarısı ürettikleri sütü süt birlikleri ya da kooperatiflere vermektedir; mandıraya satış yapanların oranı ise %40 dolayındadır **(a.g.e).**

2013 yılında görüşmeye katılan üreticilerin %80'i devlet teşviklerinden yararlandıklarını, fakat bu teşviklerin piyasa koşullarının olumsuz etkilerine karşı dayanıklılık konusunda yeterli olmadığını belirtmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın

sağlanabilmesi için gerekli olan yerel üreticinin desteklenmesi üreticinin kırılganlığı güçlendirecek mekanizmaları gerektirmektedir. Kendileri ile mülakat yapılan hayvancılıktan vazgeçen üreticiler, sıklıkla düşük kar oranları ve yüksek maliyetlerden şikâyet etmektedir. Yem fiyatları maliyetlidir, satışlar maliyeti karşılayamamakta ve bu alanda faaliyete deva etme konusunda motivasyonunu azaltmaktadır. 2013 yılında üreticiler ile görüşme yöntemiyle gerçekleştirilen saha araştırmasında ziraat ve hayvancılıkla uğraşan üreticiler, 2007 ile 2012 yılları arasındaki beş yıllık sürede gelir kayıplarının kazançtan daha fazla olduğunu deklare etmiştir **(a.g.e: 68)**

4.1.5. Tarımsal Faaliyet Türleri

4.1.5.1. Tarla tarımı

Tekirdağ'da işlenen tarım topraklarının büyük bir kısmı tarla tarımına ayrılmıştır (%96,64) Buğday, ayçiçeği, kanola, arpa ve yem bitkileri en fazla tarımı yapılan ürünler arasındadır. Tarım topraklarının %2,75'lik kısmında ise meyvecilik yapılmaktadır; bu topraklarda kiraz, ceviz ve üzüm en fazla tarımı yapılan ürünler arasındadır.

Tablo 0-74: İşlenen arazilerin tarımsal faaliyet türlerine göre dağılımı (Tarla arazisine ekimi yapılan ikinci ürün dâhil değildir; 2018 yılı İstatistik Veri Ağı- İVA verileridir)

Kullanılış Şekli	Alan (da)	Oran (%)
Tarla Arazisi	4.024.647	96.64
Meyvelik Arazi (Diğer)	114.492	2.75
Sebze Arazisi	24.806	0.595
Örtüaltı Arazi	496	0.012
Süs Bitkileri	99	0.003
Toplam	4.164.540	100

Kaynak: T. T. O. İ. M Rapor, 2018: 12

Trakya Kalkınma Ajansı tarafından 2013 yılında Trakya tarımının kantitatif niteliklerini belirlemek amacıyla Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli ilçelerinde yaşayan ve tarla tarımı ile uğraşan 910 çiftçi ile yapılan görüşmelerde bu kişilerin %92,3 oranla buğday ve sonra %83,2 oran ile ayçiçeği üretimi yaptıklarını ifade etmiştir. Yem bitkileri %13,1 ile üçüncü sırada yer almaktadır. Buğday ziraati yapan 910 çiftçinin %55,6'sı 50 dekar ve daha azında üretim yapmaktadır ve buğday ziraati yapılan alanların % 23,2'sine sahiptir. 50 ile 100 dekar arazide buğday ziraati yapan çiftçilerin oranı %28 olup, arazinin % 30,9'una sahiptir. Benzer bir durum ayçiçeği üretimi için de geçerlidir. Nitekim üreticilerin %58,5'i, 50 dekar ve altındaki arazilerde üretim yapmaktadır ve bu oran ayçiçeği üretimi yapılan arazinin yalnız %26,9'una karşılık gelmektedir. Fiyat mekanizmasının oluşumunda etkisi olduğunu iddia eden üreticilerin oranı %14'le sınırlıdır. Arazi büyüklüğü ile fiyatlarda belirleyici olma arasında doğrudan bir ilişki vardır; nitekim 50 dekardan az toprağa sahip olanlardan fiyat mekanizmalarında belirleyici olmadıklarını iddia edenler %71 iken; 50 dekar üzerinde toprağa sahip olanlarda bu oran %57'ye inmektedir. 50 dekar ve altında ziraat yapılan sahalarda ziraatle uğraşan çiftçilerin elde ettikleri gelirler, giderleri ile karşılaştırıldığında tatmin edici olmaktan uzaktır; bu nedenle genç nüfusun ziraat dışı alanlara yönelmesi ve göçlerin artması kaçınılmazdır **(Trakya Kalkınma Ajansı Rapor, 2013).** Küçük ve orta boy işletme sahiplerinin desteklenmesi ve kooperatifleşmenin kolaylaştırılması ya da kooperatiflerin devlet desteği ile kurulması kırsal üretimin sürdürülebilirliği açısından önemlidir.

İlde tarım yapılan toprakların kullanımı açısından da ilçeler arasında farklılık söz konusudur. Toprağın yapısal özellikleri, üretim kabiliyeti, iklim koşulları ve sulama özellikleri ile uzun yıllardan beridir alışılagelen tarımsal faaliyetin türüne bağlı olarak tarım alanlarının kullanımı ilçelere göre farklılık göstermektedir. Hayrabolu, Malkara, Süleymanpaşa ilçelerinde başta buğday, arpa ile ayçiçeği ve

kanola olmak üzere tarla tarımı ön plana çıkarken, Şarköy'de bağ alanları ve zeytinlikler görece geniş yer tutmaktadır.

Tablo 0-75: Tekirdağ'da ilçelere göre kullanılan tarım arazilerinin ürünlere göre dağılımı(da).

İlçeler	Tarla	Meyve	Sebze	Süs Bitkisi	Örtü altı	Toplam
Çerkezköy	50.918	137	21	-	-	51.076
Çorlu	310.285	3.641	914	10	36	314.886
Ergene	320.477	2.901	752	-	104	324.234
Hayrabolu	800.435	4.201	991	-	34	805.661
Kapaklı	106.962	386	152	-	6	107.446
M. Ereğlisi	153.421	1.552	4.148	-	-	159.121
Malkara	786.190	5.455	1.460	4	32	793.141
Muratlı	344.934	1.734	600	-	14	347.282
Saray	336.205	791	1.444	-	10	338.450
Süleymanpaşa	729.796	16.583	12.866	85	254	759.584
Şarköy	85.084	77.111	1.458	-	6	163.659
Toplam	4.024.647	114.492	24.806	99	496	4.164.540

Kaynak: T. T. O. İ. M Rapor, 2018: 12

Tekirdağ'da ilçelere göre tarım arazilerinin kullanımında tarla tarımına ayrılan araziler ilk sırada yer almaktadır, Akdeniz ikliminin etki alanındaki Şarköy ilçesinde diğer ilçelerden farklı olarak zeytincilik ve bağcılık dikkati çeker. Sebze tarımı en fazla Süleymanpaşa ilçesinde yapılırken; örtü altı tarımın da bu ilçede diğerlerinden daha geniş yer kapladığı söylenebilir. Trakya'da ziraati yapılan ürün seçimi ile ilgili eğilimler konusunda yapılan görüşmelerde üretim alışkanlıklarının belirleyici olduğu ifade edilmiştir; nitekim buğday üreticilerinin %76,8'i, ayçiçeği yetiştirenlerin %74,6'sı, yem bitkisi yetiştirenlerin %94'ü uzun yıllar süresince bu

bitkileri yetiştirdiklerini belirtmiştir. Toprağın üretim kabiliyetinin ürüne uygunluğu düşüncesinde olanların buğday üretenlerde oranı %76,7, ayçiçeği üretenlerde %76 ve yem bitkisi üretenlerde %85,7'dir. Meyve üretenlerin yarıya yakını, sebze ve ayçiçeği üretenlerin 1/3'ü, kolay satılması ve fiyat avantajları nedeni ile bu tercihte bulunmaktadır **(Trakya Kalkınma Ajansı Rapor, 2013: 58).**

Tablo 0-76: Ziraat yapılan tarım arazilerinin ilçelere göre 'dekar' cinsinden dağılımı (Tarımı yapılan ikinci ürün dâhil edilmemiştir; 2018 yılı İVA verileridir**).**

Tarım Ürünü	Ekim Alanı (Dekar)	Üretim miktarı (Ton)	Üretim Verimi (kg/Dekar)
Buğday	1.900.000	638	340
Ayçiçeği	1.500.000	348	235
Mısır	556	327	588
Kanola	183	58	319
Arpa	133	45	339
Mısır (Slaj)	54	242	4.5
Çeltik	39	29	752
Yonca	21	96	4.7
Şeker Pancarı	3.3	6.9	2.9
Yulaf	4.1	1.3	317
Toplam	**3.400.993.4**	**1791.2**	-

Kaynak: T. T. O. İ. M. Rapor, 2018: 12

2018 yılında tarla tarımı yapılan bitkilere ayrılan tarım alanı ve elde edilen ürün değeri yukarıdaki tabloda gösterilmektedir. Buna göre ilde en geniş tarım alanı ayrılan iki ürün buğday ve ayçiçeğidir. Bunları sırayla mısır, kanola ve slajlık mısır takip eder. 2018 yılında yaklaşık 3,5 milyon dekarlık sahada elde edilen ürün miktarı yaklaşık 1,8 milyon tondur. Dekar başına en yüksek verim sağlanan ürünler çeltik,

mısır, yulaf ve kanoladır. Pirinç ve mısırda dekar başına daha yüksek verim alınmasına rağmen, bu ürünlere ayrılan tarım alanının daha az olması, sulama kaynaklarının sınırlı olmasıyla ilişkilidir.

Fotoğraf 0-62: Tekirdağ'da tarımı en fazla yapılan ürünler arasında tahıllar ve ayçiçeği yer alır.

Dekar başına ayçiçeğinden daha yüksek verime sahip kanola bitkisine ayrılan alanın daha sınırlı olması ise beslenme alışkanlıkları nedeni ile yağının iç piyasada ayçiçeği kadar talep edilmemesi ile açıklanır. Bu bitkinin biyodizel yakıt üretimi için değerlendirilmesi durumunda üretim alanlarının genişleyeceği öngörülmektedir.

Tablo 0-77: Tekirdağ'da tarla bitkileri ziraatinin yapıldığı sahaların yüzölçümü ve oransal dağılımı.

Ürün Adı	Ziraati Yapılan Alan (da)	Oranı (%)
Tahıllar	2.091.827	51,65
Yağlı Tohumlar	1.806.474	44,61
Yem Bitkileri	133.128	3,29
Yumrulu Bitkiler	11.633	0,29
Endüstri Bitkileri	3.935	0,09
Baklagiller	2.289	0,06
Diğer Tıbbi Bitkiler	255	0,01
Toplam	4.049.571	100

Kaynak: T.T.O.M. Rapor, 2017: 12

Tekirdağ Tarım Orman Müdürlüğü'nün 2017 yılında yayınladığı raporda tarla bitkilerinin yanı sıra tarımı yapılan diğer ürünler hakkında da detaylı bilgiler verilmektedir. 2017 yılı Tekirdağ il tarım raporuna göre tarım yapılan sahalarda en geniş alan ayrılan ürünler arasında buğday başta olmak üzere tahıllar ilk sırada yer alır. İkinci sırada ayçiçeği- kanola gibi yağlı tohumların üretimine geniş alanlar ayrılmıştır. Diğerlerine göre nispeten daha az olmakla birlikte tarımı yapılan ürünler arasında üçüncü sırada yulaf başta olmak üzere, yem bitkileri gelmektedir. Yumrulu bitkiler, endüstri bitkileri (şeker pancarı başta olmak üzere), baklagiller ve tıbbi bitkilere ayrılan alanlar diğer ürünlere göre oldukça sınırlıdır.

,

Tablo 0-78: Tekirdağ'da tarla tarımında 2017 yılı sonu yıllık üretim değerleri.

Tarımsal Ürünler	Üretim Miktarı (Ton)
Yağlı Tohumlar	441.302
Tahıllar	1.252.278
Baklagiller	386
Yumrulu Bitkiler	18.080
Yem Bitkileri	491.464
Endüstri bitkileri	32.617
Tıbbi Bitkiler	38
Toplam	2.236.165

Kaynak: T.T.O.M. Rapor, 2017: 18

Tekirdağ'da 2017 yılında ekimi yapılan tarla bitkilerinin arazi dağılım oranları ve bu ürünlerin yılsonu üretim değerlerinin gösterildiği yukarıdaki tablo incelendiğinde tarla tarımı yapılan toprakların %51,65'inin ayrıldığı tahıllarda elde edilen yıllık üretim miktarı 1.252.278 ton olup, bu miktarın en büyük kısmı, 241.222 ton ile Malkara ve 205.244 ton ile Süleymanpaşa ilçelerinden temin edilmiştir. Tarla arazisinin % 44,61'inde üretimi yapılan ayçiçeği ve kanola gibi yağlı tohumların yılsonu itibariyle toplam değeri 441.302 ton olup; bu değer büyük miktarda, 97.490 ton ile Ergene ve 84.138 tonla Süleymanpaşa ilçelerinden kaydedilmiştir. Arazinin %44,61'e karşılık gelen kısmının, üretim miktarının, tahıllarla kıyaslandığında daha az olmasına rağmen, yağlı tohumlara ayrılması, ton başına getiri miktarının daha yüksek olması ile açıklanabilir. %3,29'luk araziye karşılık gelen yem bitkilerinin yıllık üretim miktarı 32.617 ton olarak hesaplanmış ve bu miktarın yalnızca 193.409 tonu Malkara ilçesinden sağlanmıştır. Arazinin yalnız %0,9'unda ziraati yapılan endüstri bitkilerinden elde edilen toplam 32.600 tonluk üretimin 29.000 tonu dikkate değer bir sonuçla Ergene ilçesinden temin edilmiştir (**T.T.O.M. Rapor, 2017: 13**)

4.1.5.2. Meyvecilik

İlde 2017 yılında gayrisafi tarımsal üretim değerleri içinde meyveciliğin oranı %2,68 olup bu oranın en büyük kısmını %36,5 ile zeytin oluşturur; zeytini %34,3 ile üzüm ve %18,41 ile ceviz takip eder. Zeytin ve üzüm çoğunlukla Şarköy ilçesinde; ceviz ise daha çok Süleymanpaşa ve Çorlu ilçelerinde üretilmektedir.

Fotoğraf 0-63: Tekirdağ'la karakterize olan üzüm üretiminin köklü bir geçmişi vardır.

Tekirdağ'da zeytincilik faaliyetleri Şarköy ilçesinde yoğunlaşmıştır. İlin güneyinde ve Marmara Denizi'nin kıyısında yer alan ilçe Ganos dağları sayesinde kuzey rüzgârlarından korunmaktadır. İlçede Akdeniz iklim tipine uygun bir sıcaklık ve yağış rejimi mevcuttur. Zeytin yetiştiriciliğinin yörenin eski sakini Rumlar zamanında başladığı düşünülmektedir. 2003 yılı il tarım raporlarına göre Tekirdağ'da zeytin tarımına ayrılan saha 15 dekardır ve bu miktar işlenen tarım alanlarının ‰38'ine karşılık gelmektedir **(T.T.İ.M, 2003: 5).** 2017 yılında zeytin tarımı yapılan alanlar 40 dekara ulaşmış ve işlenen tarım arazisinin ‰77'sini oluşturmaktadır **(T.T.O.M. Rapor, 2017: 14).** Bu oranın artmasında zeytin üretiminin teşvik edilmesine yönelik devlet destekleri vardır. Kırsal Kalkınma ve Sosyal Yardımlaşma Fonu tarafından Şarköy kırsalında 1993 yılında dağıtımına başlanan zeytin fidanları ile üretimin desteklenmesi ve Marmarabirlik'e ait Mürefte Satış Kooperatifi'nin destekleme alımları sayesinde üretim alanı genişlemektedir. Geçmişte üzüm yetiştirilen alanlarda zeytin üretimi yapılmasının nedeni değişen pazarlama koşullarıdır; ilde geçmişte üzüm alımları yapan TEKEL'in özelleştirilmesiyle düşen alım fiyatları üreticilerin tercihlerini zeytinden yana değiştirmesine neden olmuştur **(Başaran, Yılmaz, 2016: 5).**

Fotoğraf 0-64: Şarköy kuzey istikametinde genç zeytin ağaçlarından görünüm.

İlçede üretilen zeytinlerin büyük bölümü Gemlik tipi kahvaltılık zeytindir. Tekirdağ Tarım Orman Müdürlüğü'nün 2016 yılı zeytin ağaç sayısı ve verimi tabloda gösterilmiştir.

Tekirdağ'da zeytin üretimi ağırlıklı olarak Şarköy ilçesinde yapılır. Son yıllarda Marmara Ereğlisi ve Süleymanpaşa ilçelerinde de zeytin tarımı yapılmaktadır. İlde yağlık olarak ekimi yapılan ağaçlardan sofralık türlere dönüş söz konusudur. İlde bağcılık ve zeytincilik birlikte yürütülür, zeytin ağaçlarının tam kapasite verim verebilmesi için 10- 15 yıl beklemek gerekmektedir. Zeytin ağaçları meyve verene kadar üzümden gelir elde edilir **(Başaran, Yılmaz. a.g.e: 22).** 2018

yılı il tarım raporuna göre ilde 82 dekarda organik zeytin üretimine başlanmıştır **(T. T. O. İ. M. Rapor, 2018: 40).**

Tablo 0-79: Tekirdağ'da sofralık ve yağlık zeytin ağacı sayısı ve üretimi.

Ağaç Sayısı	Toplu Meyveli (Toplam)	Dağınık Meyveli (Toplam)	Toplam Üretim (Ton)	Toplu Meyvesiz (Toplam)	Dağınık Meyvesiz (Toplam)
Zeytin (Sofralık)	723.826	101.500	8.263	95.744	10.700
Zeytin (Yağlık)	100.000	18.000	1.180	5.000	1.000
Toplam	823.826	119.500	9.443	100.744	11.700

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2016

Tablo 0-80: Tekirdağ İlçelerinde sofralık ve yağlık zeytin üretim alanları ve miktarları.

İlçeler	Sofralık Zeytin (dekar)	Sofralık Üretim (ton)	Yağlık Zeytin Alan (dekar)	Yağlık Üretim (ton)
Şarköy	35.806	8.210	4200	1.180
Marmara Ereğlisi	70	30	-	-
Süleymanpaşa	91	28	-	-

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2016

Tekirdağ'da zeytin üretiminin sorunları ile ilgili bir araştırmada üreticiler, zeytin sineğinin verdiği zararları ilk sıraya yerleştirmiş ve bu sorunun çözümü için gerekli ilaçlamanın yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Şarköy'de kıyı gerisindeki tepelerde ziraati yapılan zeytin ağaçları zaman zaman yaşanan don olaylarından ve çiçeklenme dönemindeki aşırı yağışlardan zarar görmekte, bu saha eğimli, yüksek kurak ve parçalı olduğu için sulama sıkıntıları yaşanmaktadır. Zeytin üreticileri ile yapılan görüşmelerde zeytin alımını gerçekleştiren üretici birliklerin önerdiği

fiyatların maliyeti karşılama konusunda yetersiz kaldığı ifade edilmiştir **(Başaran, Yılmaz. a.g.e: 28).**

Tablo 0-81: Tekirdağ'da üzüm üretilen alanların yüzölçümü ve üretim miktarları.

Ürünler	İlçe	Toplam Kapladığı Alan (dekar)	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Üzüm (Şaraplık)	Şarköy	20.000	20.000
	Süleymanpaşa	4.950	4.950
	M. Ereğlisi	120	120
	Muratlı	80	64
	Çorlu	35	18
	Saray	10	7
Şaraplık Üzüm Toplam		**25.195**	**25.159**
Üzüm (Sofralık Çekirdekli)	Şarköy	9.650	12.062
	Süleymanpaşa	1.750	2.188
	Malkara	1.200	440
	Muratlı	70	46
	Saray	25	4
	Hayrabolu	20	9
	M. Ereğlisi	15	15
	Kapaklı	9	6
Sofralık Çekirdekli Üzüm Toplam		**12.739**	**14.769**
Genel Toplam		**37.934**	**39.928**

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2016

Tekirdağ ili Türkiye üzüm yetiştiriciliği konusunda önemli bir yere sahiptir, ilde şarap üretiminin tarihi oldukça eskidir, cumhuriyet ilan edildikten sonra ilk şaraphane 1931 yılında Tekirdağ'da kurulmuştur. İlde 1930 yılında bağ alanlarını zararlılardan korumak ve kaliteyi artırmak amacıyla kurulan Tekirdağ Bağcılık Araştırma Enstitüsü faaliyetine devam etmiştir. Tekirdağ İl Tarım Orman Müdürlüğü (T.İ.T.O.M) tarafından 2016 yılında hazırlanan tarım raporunda bağ alanlarına ayrılan sahaların yüzölçümü yaklaşık 40.000 da olarak hesaplanmıştır. Aynı yıl

şaraplık ve sofralık üzüm üretimi toplamı 38.000 ton civarındadır. Tablodan anlaşıldığı kadarıyla şaraplık üzüm üretiminde verim dekar başına 1.000 kg; sofralık üzüm üretiminde ise yaklaşık 1.500 kg kadardır. Bağcılığın sulama yapılmadan devam ettirilen bir ekonomik faaliyet olması özellikle sofralık üzüm üretiminin verimini ve kalitesini düşürmektedir. İlde bağcılığın dünya standartları ile rekabet edebiliyor hale gelebilmesi için üretici eğitimi kaçınılmazdır **(Korkutal vd. 2018: 479).** Sanayileşmeye bağlı çevre sorunları, tarım arazilerinin yerleşime açılması, şarap fabrikasının kapatılması, maliyetlerin artması ve iklim değişikliği sorunu ile mücadele eden üzüm üretiminin sürdürülebilirliği tehlike altındadır ve ilin mevcut potansiyelinin ve marka değerinin korunabilmesi için merkezi ve yerel düzeyde politika ve aksiyonlara ihtiyaç vardır.

Üzüm üretiminin %90'ına yakını Şarköy ve Süleymanpaşa ilçelerinde yapılmaktadır. Şarköy çevresindeki Gaziköy, Güzelköy, Yörgüç, Yayaköy, Mursallı, Tepeköy, Kirazlı, Çengelköy, İstiklal mevkilerinde bağcılıkla uğraşılan sahalar fazladır. Elde edilen üzüm doğrudan tüketildiği gibi, reçel, pekmez, şıra ve alkollü içkiler üretiminde ham madde olarak kullanılmaktadır.

2017 yılında Tekirdağ'ın tarımsal gayri safi üretim değerinin %2,68 lik bölümünü oluşturan meyvecilikte zeytin ve üzümden sonra %18,41 ile ceviz üretimi gelmektedir **(T.T.O.M. Rapor, 2017: 17).** Tekirdağ Tarım Orman İl Müdürlüğü tarafından 2016 yılında yayınlanan rapora göre ilde mevcut ağaç sayısı ve üretim miktarı tabloda gösterilmiştir.

Tablo 0-82: Tekirdağ'da ceviz ağacı sayısı ve üretimi.

Ağaç Sayısı	Toplu Meyveli (Toplam)	Dağınık Meyveli(Toplam)	Toplam Üretim (Ton)	Toplu Meyvesiz (Toplam)	Dağınık Meyvesiz (Toplam)
Ceviz	73.096	22.874	1.921	165.219	1.429

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2016

2003 yılı tarım raporuna göre 273,4 dekar arazide ceviz üretimi yapılmakta ve 22.655 ağaçtan ve yılda 357,5 ton ceviz elde edilmektedir **(T.T.İ.M, 2003).** Tekirdağ'da ceviz üretimi zeytin üretiminden farklı olarak daha geniş bir üretim alanına sahiptir. İl ceviz ağacının yetişebileceği iklim koşullarına ve toprak yapısına elverişlidir. 13 yıl sonra yapılan değerlendirmede ilçelerin tamamında üretim yapılmakla birlikte, en geniş üretim alanı ayrılan ilçe Süleymanpaşa (4.860 dekar) ve en az Çerkezköy'dür (125 dekar). Bu yıl içinde ceviz üretimine ayrılan toplam alan 18.301 dekardır. Aynı yıl üretim miktarları 1.921 ton olarak hesaplanmıştır **(T.İ.T.O.M. Rapor, 2016).** Ceviz Tekirdağ'da üretimi desteklenen meyveler arasındadır; zira 2003 yılında ilde ceviz üretimini geliştirme projesi kapsamında Malkara ve Süleymanpaşa ilçelerinde 620 dekarlık ceviz fidanı dağıtımı yapılmıştır. Yine Orman Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen ve 2012- 2016 yılların arasını kapsayan dönemde uygulanan Ceviz Eylem Planı ile Tekirdağ'da 120 dönümlük orman arazisinde sertifikalı ceviz ormanı oluşturma kararı verilmiş; Süleymanpaşa Naipköy'de ceviz plantasyon sahası oluşturularak, 1200 ceviz fidanının dikimi yapılmıştır **(O.G.M Plan, 2012).**

4.1.5.3. Sebzecilik

Tekirdağ Tarım Orman İl Müdürlüğü'nün 2017 yılı İstatistiksel Veri Ağı (İVA) tarımsal gayri safi üretim değeri içinde sebzeler ‰77 paya sahiptir ve bu oran içinde en önemli kısmı %44,94 ile karpuz oluşturur; karpuz üretimini %18,76 ile kavun ve %9 ile domates takip eder. Kavun, karpuz tarımının en fazla yapıldığı ilçeler arasında Süleymanpaşa, Malkara ve Marmara Ereğlisi yer alır. İlde son yıllarda ilgi gören seracılık faaliyeti ile ilgili 2017 yılı değerlerine göre 11 ilçede seracılık faaliyetinin yürütülmekte, sera için ayrılan sahaların 502 dekar yüzölçümüne ulaştığı gözlenmektedir. Türüne göre cam seraların en geniş saha kapladığı ilçe 92 dekar ile Hayrabolu; yüksek tünel alanı tipinde seracılığın 236 dekar ile daha çok Süleymanpaşa ilçesinde yapılmaktadır. Cam tipi seralarda daha çok domates (5.226 ton) ve yüksek tünel tip seralarda ise sofralık hıyar (1.121 ton) yetiştirilmektedir **(T.T.O.İ.M, 2017: 18- 9).**

4.1.5.4. Hayvancılık

Tekirdağ'da bitkisel üretim kadar ekonomik getirisi olmasa da, et ve süt üretimi için yapılan büyük ve küçükbaş hayvancılık faaliyetleri ile kümes hayvancılığı da önemli bir ekonomik faaliyet koludur. 2017 yılında ilden elde edilen toplam gayri safi tarımsal hâsılanın %24,93'üne karşılık gelen 426.777.799 TL'si bu sektörden elde edilmiştir. Hayvansal gayri safi üretim değerinin %70,73'ünü süt; %22,58'sini ise et üretimi oluşturmaktadır. Süt üretiminin %67,27'sini ise inek sütünden karşılanır **(T.T.O.İ.M, 2017: 20)**. Tekirdağ'da 2018 yılında hayvancılık kaynaklı ihracata konu olan ürünler ve miktarlar, süt ve süt ürünlerinde 18.072.180 kg; hayvansal yağda 1.478.540 kg; yün satışında 851.195 kg; balık ve balık ürünlerinde 1.075.634 kg; kuşyeminde 81.000 kg olarak gerçekleşmiştir **(T.T.O.İ.M Rapor, 2018: 53).**

Fotoğraf 0-65: Tekirdağ'da mera hayvancılığının gelişmesi amacıyla belediye tarafından kaynak suları çevresine sıvatlar inşa edilmektedir.

Kaynak: tekirdag. bel

Tablo 0-83: Tekirdağ'da ilçelere göre tarım arazisi ile çayır ve mera arazisinin yüzölçümleri (2017 İVA verileri dikkate alınmış ve tabloya örtü altı ve süs bitkileri dâhil edilmemiştir).

İlçeler	Tarım Alanı (da)	Çayır- Mera (da)
Çerkezköy	51.076	5.149
Çorlu	314.840	12.709
Ergene	324.376	19.683
Hayrabolu	805.627	98.120
Kapaklı	107.440	8.795
Malkara	795.793	79.888
M. Ereğlisi	156.423	5.247
Muratlı	343.793	18.405
Saray	338.440	31.674
Süleymanpaşa	756.145	45.852
Şarköy	163.653	3.027
Toplam	4.157.606	328.549

Kaynak: T.İ.T.O.M. Rapor, 2017: 15

Besi hayvancılığının mera tipi hayvancılığa göre daha fazla yapıldığı Tekirdağ'da meraların 4342 Sayılı Mera Kanunu'ndan hareketle aplikasyonu yapılmış ve toplam mera arazisinin 328.549 dekar olduğu tespit edilmiştir. İlçelere göre mera sahaları ve dağılışı tabloda gösterildiği gibidir: İl tarım arazisinin, çayır ve mera alanlarının yüzölçümleri ilin doğu ve batısı arasında farklılıklar gösterir. Hayrabolu, Malkara ve Süleymanpaşa ilçeleri tarım alanları açısından en geniş yüzölçümüne sahip ilk üç ilçedir. Tarım arazisi sanayi alanlarına dönüştürülen Çerkezköy ise 51.076 dekar tarım arazisi en az olan ilçedir. Çevre düzeni planında kırsal kimliği ön plana çıkarılan Hayrabolu ve Malkara ilçeleri en geniş çayır ve mera sahasına sahipken; tarım arazisi sınırlı Şarköy ise 3.027 dekar ile en sonda yer almaktadır. Tekirdağ'da büyükbaş hayvancılığın en önemli sorunlarından biri, kaliteli yem ihtiyacıdır. Bu sorunu gidermek maksadı ile İtalyan çimi ekiminin yaygınlaştırılması planlanmaktadır **(T.T.O.İ.M Rapor, 2018: 69).**

Tablo 0-84: 2018 yılında İVA verilerinden elde edilen Tekirdağ ilçeleri büyük-küçükbaş hayvan varlığı.

İlçe Adı	Büyükbaş Hayvan Sayısı	Küçükbaş Hayvan Sayısı	At Sayısı
Çerkezköy	2.910	14.209	60
Çorlu	4.665	14.592	57
Ergene	8.945	21.678	47
Hayrabolu	19.665	35.795	103
Kapaklı	5.502	11.303	274
M. Ereğlisi	3.800	8.000	45
Malkara	55.073	79.923	75
Muratlı	8.713	17.604	28
Saray	11.925	20.475	164
Süleymanpaşa	21.246	48.555	69
Şarköy	7.612	29.972	174
Toplam	150.056	302.106	1.096

Kaynak: T.T.O.İ.M, a.g.e: 46

Sorunun ikame tohumla çözülmesi biyoçeşitliliğin korunması açısından sürdürülebilir değildir; meraların korunması ve zarar gören alanların yerli türler ile rehabilitasyonu uzun vadede yerel ekosistemi koruyacak ve verimliliği artıracaktır. 2018 İVA verilerine göre Malkara en fazla büyük ve küçükbaş hayvan sayısına sahip ilçedir. 2018 yılında toplam sayısı 150.056 olan büyükbaş hayvanın 134.716'sını kültür sığırı oluşturmaktadır; sayıları 302.106 olan küçükbaş hayvanın yaklaşık %50'si ise yerli koyun cinsidir. 2018 yılında ilde sağılan toplam sığır sütü 385.319 tona; küçükbaş hayvan sütü ise 14.118 tona ulaşmıştır. İlde 31 at çiftliği bulunur ve safkan İngiliz ve Arap türler olmak üzere at sayısı 500 ile 700 arasında değişkenlik göstermektedir **(a.g.e: 46).**

Tekirdağ'ın talebini karşılamak ve aynı zamanda İstanbul'un talebini desteklemek amacıyla üretilen kümes hayvanları arasında ilk sırada yumurta tavuğu yer alır. 2018 yılında 735.342 olarak sayılan kanatlı hayvanların 703.050'si yumurta tavuğudur. İkinci sırada 15.636 ile hindi; 8.531 ile ördek ve 8.125 ile kaz bu sıralamayı takip eder. 2018 yılı İstatistik Veri Ağına göre Tekirdağ'da arıcılıkla ilgilenen, 250'si Şarköy'de olmak üzere, toplamda 926 işletme mevcuttur. 60.000 civarında olduğu düşünülen kovanlardan 677.286 kg bal ve 10.840 kg balmumu elde edilmiştir **(a.g.e.: 47).**

135,5 km kıyı uzunluğuna sahip Tekirdağ'da balıkçılık faaliyetleri ziraat ve hayvancılık ile karşılaştırılabilecek bir girdi yaratmaz; buna rağmen tuzlu ve tatlı su balık avcılığı ile geçinen bir nüfusun varlığı göz ardı edilemez. İl Tarım ve Orman Müdürlüğü İstatistiksel Veri Ağı değerlerine göre ilde 194 balıkçı gemisi mevcut olup; bu gemilerin 185'i deniz balıkçılığı ile ilgilenmektedir.

Tekirdağ'da deniz balıkçılığı Marmara Ereğlisi, Süleymanpaşa ve Şarköy kıyılarında yapılmaktadır. Eylül ve nisan ayları arasına karşılık gelen avlanma sezonu boyunca avlanan deniz ürünleri arasında istavrit, hamsi, lüfer, karides, palamut ve sardalya yer alır. Tarımsal gayri safi üretim değerinin ‰24'üne karşılık gelen deniz ürünlerinin (taze ve dondurulmuş balık, karides gibi) bir kısmı yurt dışına satılmaktadır.

Tatlı su balıkçılığı üretim girdi ve değeri olarak deniz balıkçılığına göre daha küçük hacimli bir faaliyet koludur. Tekirdağ Il Tarım ve Orman Müdürlüğü'nce göletlerde sazan balığı üretimini sağlayabilmek için balıklandırma çalışması yürütmüştür: Karaidemir baraj gölünün yanı sıra, DSİ' den kiralamak yoluyla balıklandırma çalışması yapılan Süleymanpaşa Bıyıkali Göleti; Hayrabolu Bayramşah Göleti; Muratlı Hanoğlu Göleti bu göletler arasındadır **(a.g.e: 91).**

4.1.5.5. Ormancılık

Kuzeyde Karadeniz'e ve güneyde Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan Tekirdağ'da kıyıya paralel uzanan dağların yamaçları orman örtüsü ile kaplıdır. Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan kuzey yamaçlarında artan yağış miktarına bağlı olarak nemden hoşlanan kayın, dişbudak, kızılağaç ve orman gülleri ile karşılaşılır. Bu dağların Ergene Havzası'na bakan güney yamaçlarında görülen meşe ve gürgen toplulukları yağışın azaldığının habercisidir.

Ergene Havzası daha düz ve tarıma elverişli olduğu için bu sahada geçmişte mevcut orman örtüsü yerini antropojen steplere bırakmıştır, arazide yerleşimden uzak sahalarda yer yer gürgen, meşe ve karaçamlarla karşılaşmak mümkündür; akarsuların çevresinde ise söğüt ve kavak ağaçları sıralanmaktadır. Sahada uzun yıllardan beridir süregelen tarımsal faaliyetler, yerleşmeler ve günümüzde alanı giderek genişleyen sanayi tesisleri ve ulaşım ağları nedeniyle kaybedilen orman örtüsünün kazanılması zor gibi gözükmektedir. Havzayı güneyden sınırlayan Ganos kütlesinin her iki yamacında görülen ağaç türleri değişen sıcaklık ve yağış rejiminin göstergesidir. Bu dağların havzaya bakan kuzey yamaçlarında Akdeniz tesirinin azalmasına bağlı olarak orman altı sıktır; gürgen, meşe ve ıhlamur gibi ağaçlar mevcut türler arasındadır. Marmara Denizi'ne bakan güney yamaçlarda ise değişen sıcaklık rejimi, kuzey rüzgârlarına korunaklılık ve azalan yaz yağışlarına bağlı olarak kızılçamlar ve pırnal meşesi gibi maki türleri yer tutmaktadır.

Tekirdağ'da 1988 yılında başlatılan ağaçlandırma ve zarar görmüş orman sahasında rehabilitasyon çalışmaları ile 2014 yılında amenajman planlarının yenilenmesi sayesinde 2003 yılında 1.047.620 dekar olan orman alanı, 2018 yılında 1.098.125 dekara ulaşmış ve il arazisinin %17,4'ünü kaplamaktadır. Orman alanlarının 930.450 ha'ı verimli, 167.675 dekarı ise zarar görmüş orman niteliğindedir **(Tekirdağ Ç.Ş.İ.M Rapor, 2018: 92).** İlde ağaçlandırma çalışmaları tarla tarımı, mera, yerleşme, sanayi faaliyetlerine ayrılan arazinin yeniden örtüye

kavuşmasından çok; geçmişte orman vasfında olan sahalarda zarar gören alanların rehabilitasyonu niteliğindedir. 2018 yılında yaklaşık 2.500 dekar büyüklüğünde zarar görmüş orman alanında ağaçlandırma saha hazırlığı yapılmıştır **(a.g.e).** Orman Genel Müdürlüğü'nün (OGM) 2018 yılı istatistik raporuna göre Türkiye, TR 21 Bölgesi ve Tekirdağ'da Orman varlığı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 0-85: Orman Alanlarının Türkiye ve TR21 İl Düzeyine Dağılımları.

İBBS	Düzey	Toplam (hektar)	Normal (hektar)	Boşluklu Kapalı (hektar)
TR	Türkiye	22.621.935	12.983.148	9.638.787
TR211	Tekirdağ	101.174	92.439	8.735
TR212	Edirne	103.014	72.390	30.624
TR213	Kırklareli	254.463	223.328	31.135

Kaynak: O.G.M., 2018

Fotoğraf 0-66: Şarköy'de Kızılçam ağaçlarından oluşan ormanlık saha ve özel bir enerji şirketine ait RES'e ait görünüm.

OGM'nin 2018 yılı illere göre orman varlığı istatistiklerine göre Tekirdağ ilinin orman varlığı Türkiye orman varlığının ‰44'üne TR21 Bölgesi'nin ise %22 sine karşılık gelmektedir. Bu bölgenin orman varlığı açısından en zengin ili Kırklareli'dir.

Tablo 0-86: Tekirdağ'da orman ve orman dışı alanların ilçelere göre dağılımı.

İlçe	Orman alanı (ha)	Orman dışı alanı (ha)	Ormanlık alanın toplam araziye oranı (%)
Şarköy	26.261,7	22.110,8	54
Saray	26.830	47.263	36
Kapaklı	5.123	13.077	28
Çerkezköy	2.832,5	8.629	25
Süleymanpaşa	18.749,4	88.133,1	21
Malkara	22.560	93.914	19
Çorlu	2.426	42.984,6	5
Hayrabolu	4.020,9	100.748,7	4
Muratlı	1.009	41.691	2,5
Ergene	0	41.800	0
Marmaraereğlisi	0	17.500	0
Toplam	**109.812,5**	**517.851,2**	**17**

Kaynak: Tekirdağ Ç.Ş.İ.M. Rapor, 2018: 92

Tekirdağ'da orman alanlarının dağılışı sıcaklık, yağış rejimi ve arazi kullanım niteliğinden etkilenmektedir; kuzeyde Saray ilçesindeki Yıldız dağları ormanları ile Şarköy ilçesinde Ganos dağlarının Marmara Denizi'ne bakan yamaçlarında görülen ormanlar il orman varlığının büyük bir kısmını oluşturur. Buna karşın tarım ve sanayi faaliyetlerinin belirginleştiği Çorlu, Hayrabolu, Muratlı, Ergene, ilçeleri ile Marmara Ereğlisi orman varlığının sınırlı olduğu, orman örtüsünün arazi kullanımları sonucunda azaltıldığı ilçelerdir.

Tekirdağ'da Orman işletmesi, Orman Genel Müdürlüğü (O.G.M) tarafından yapılmaktadır, sahadan elde edilen ürünler arasında, tomruk, maden direği, sanayi odunu, yakacak ve kâğıt üretiminde kullanılan odunlar ile ıhlamur yer almaktadır **(D.T.M. Plan, 2013: 29).** İlde orman ürünleri kullanılarak elde edilen parke,

doğrama, kâğıt gibi sanayi tesislerinin varlığından da bahsetmek mümkündür. Tüketim oranı yüksek olan bu sektörde gerekli ham maddeyi karşılayacak potansiyel olmadığı için ham madde ihtiyacı ithalat ile giderilmeye çalışılır. 2018 yılında Tekirdağ, Çorlu ve Çerkezköy gümrük kapılarından ithal edilen orman ürünü 145.998.522 ve buna karşılık ihraç edilen ürün miktarı 592.264 kg ve 900 m^3 civarındadır **(T.T.O.İ.M. Rapor, 2018: 30).** İlde orman köylüsünün yaşam standartlarını yükseltmek ve ormanların sürdürülebilir doğal kaynaklar olarak kullanımını sağlamak amacıyla Orköy adlı kredi destekleri sağlanmaya çalışılmaktadır **(T.Y.D.O Rehber, 2018).**

Orman örtüsü tarla açma, yerleşme, ulaşım, enerji gibi nedenlerle azaltılan ve bütünlüğü bozulan ilin ekosistem ve habitat çeşitliliğinin korunması maksadıyla ilin kuzeyinde ve güney kesimlerinde kalan az miktarda orman arazisinin korunması, bozulan alanların restorasyonu ve doğal dengeyi bozacak her tür projeden kaçınılması nüfusu giderek artan ilin doğal kaynaklarının, su rezervinin, madde döngülerinin ve biyoçeştlilik gibi doğal zenginlik kaynaklarının korunabilmesi için oldukça önemlidir. İklim değişikliğine karşı azaltım çalışmalarında en önemli araç olan ağaçlandırmanın yetersiz olduğu ilde, merkezi ve yerel yönetimin konuya dair aksiyonları kısa ve uzun vadeli planlarına almaları ve uygulamaya geçmeleri sürdürülebilirliği olumlu yönde destekleyecektir.

4.2 Sanayi

4.2.1. Tekirdağ'da 1950'den Günümüze Sanayi Faaliyetleri

Cumhuriyet'le birlikte başlayan sanayi yatırımları Tekirdağ'da 1931 yılında işletmeye açılan Tekel'e bağlı Tekirdağ Şarap ve İçki fabrikası ile devam etmiştir. Bu işletmeyi sonraki yıllarda tarımsal ham maddeli un, yağ ve süt işleme tesisleri takip etmiştir. Çorlu'da büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinin bir sonucu olarak günümüzde Eski Tabakhaneler olarak bilinen mevkide dericilik faaliyetleri yürütülmüş; 1950 yılında yedi işletmede 75 personel ile Çorlu ilçesinde, Çorlu Irmağı çevresinde faaliyet başlamıştır **(Kubaş, 20003: 3).**

Tekirdağ'da günümüzde özellikle çevresel açıdan sonuçları itibariyle büyük tartışmalar yaratan sanayi faaliyetlerinin geçmişi, İstanbul şehrinin 1950 yılı sonrasındaki gelişimi ile doğrudan ilişkilidir. Sanayi faaliyetlerinin yarattığı göçlere bağlı artan yoğunluk, doğal kaynakların hızla tüketilmesi ile artan kirlilik ve şehir merkezinde emlak fiyatlarındaki artış, sanayi yatırımlarını özellikle karayolu ile ulaşılabilecek yakın sahalara ve sonuç olarak doğuda İzmit'e ve batıda Tekirdağ'a doğru kaydırmıştır. Merkezi idarenin teşvikleri, ile kara ve demir yolu ile ulaşabilme olanağı, iç ve dış pazarlara ulaşımı kolaylaştıran limanın varlığı, tarım arazilerini ucuz ve kolay temin edilen metaya dönüştüren imar politikaları ve yer altı su kaynaklarının kullanımı konusunda her hangi bir kısıtlamanın olmayışı ile Tekirdağ işletmelerin yer seçimi ile ilgili kriterleri fazlasıyla karşılamaktadır.

Tekirdağ'da bugün kümelenme gösteren başta tekstil olmak üzere, sanayinin konumlanmasını hızlandıran süreç, 1971 ve 1977 yılları arasında Çerkezköy'ün kalkınma öncelikli yöreler arasına alınmasıyla başlar. Bu dönemde tekstil sektörünün teşviklerle desteklenmesi günümüze dek etkilerini sürdürmüştür ve günümüzde bu sektör imalat sanayisinin önemli bir yüzdesini oluşturmaya ve istihdam yaratmaya devam etmektedir. 1980'den sonra ilçede hızla büyüme gösteren ve çoğunluğunu

tekstil, boyama ve dericilik sektörünün oluşturduğu 115 sanayi tesisinde çalışan sayısı 17.000 dolayındadır ve bu dönemde tarım arazileri plansız biçimde sanayi ve yerleşim kaynaklı arazi kullanımlarına açılmıştır.

Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü tarafından 2014 yılında hazırlanan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014- 2023[***] **(Kalkınma Bakanlığı, 2014)**, bölgesel gelir düzeyi sınıflamasında Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ'ın da içinde bulunduğu TR21 Bölgesi'ni yüksek gelir düzeyi bölgesi olarak sınıflandırmıştır. Aynı belge, İstanbul'un çevresindeki illerden Kocaeli, Bursa, Adapazarı ve Tekirdağ gibi şehirleri İstanbul sanayisinin desantralizasyonu nedeniyle ulusal gelir içerisindeki paylarının artmasından dolayı 'Metropol Etki Alanındaki İller' olarak sınıflandırmaktadır. Bölge 2004- 2011 dönemi Gayri Safi Katma Değer verilerine göre nüfus payını artırırken gelirden aldığı payı da artıran Düzey 2 illeri arasında yer alır. Tekirdağ aynı zamanda imalat sanayisinin verimlilik parametrelerinden biri olan istihdam başına ciro değerine bakıldığında yüksek verimlilik değerine sahip iller arasındadır. İlde Namık Kemal Üniversitesi bünyesinde araştırma ve geliştirme çalışmalarının yürütüldüğü teknoloji geliştirme bölgesi mevcuttur ve Tekirdağ patent başvurularında diğer illere göre ön sıralarda yer almaktadır.

4.2.2. Tekirdağ'da Sanayi Faaliyetlerinin Niteliği

1980 yıllarda belirginleşen tekstil sanayi yatırımlarının ilk adımı 1972 yılında İstanbul'a yakın Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulması ile atılmıştır. Sanayi tesisleri zamanla Çerkezköy'den Çorlu'ya ve daha sonra E5 karayolu güzergâhını takiben Lüleburgaz'a doğru konumlanmıştır **(Sönmez, 2016:143).**

[***] **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014- 2023:** Kalkınma Bakanlığı'na bağlı Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan ve 24 Mart 2015'te yayınlanan ulusal strateji belgesidir. Temelde bölgesel gelişme perspektifinde ulusal düzeyde politika ve uygulamada eşgüdümü sağlayabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

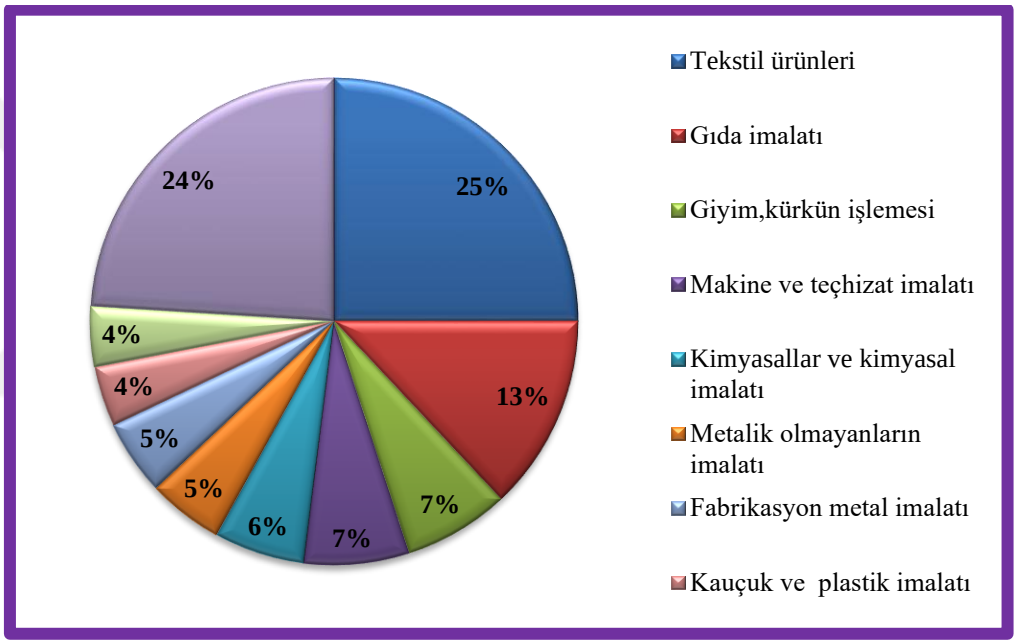
Tekirdağ'da sanayi faaliyetleri daha çok büyük ve küçük organize sanayi tesislerinde yapılmaktadır; bu tesislerde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca hazırlanan 2016 yılında yayınlanan rapora göre Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşlarından 49'u yer almaktadır **(Tekirdağ TİM, 2016: 18).** İlde 31.12.2014 itibariyle sanayi sicili ile kayıtlı firma sayısı 1.485'tir ve 2015 yılında ise bu sayı 2.537 olmuştur; şehir sanayi faaliyetlerinde istihdam edilen çalışan sayısı açısından dikkat çekicidir.

Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası tarafından Tekirdağ ekonomisindeki gelişmeleri değerlendirmek amacıyla 2015 yılında yayınlanan raporda ildeki sanayi faaliyetleri için şu değerlendirmeler mevcuttur: Özellikle imalat sanayinde faaliyet yürüten kapital sahipleri il dışı menşeilidir, büyük şirketlerin zincir bazlı üretimi sahada yapılmaktadır; ulaşımda çeşitlilik ve yakınlık, ucuz ve niteliksiz işgücü, düşük fiyatlı araziler ve yer altı sularına ulaşma kolaylığı çekici faktörler arasındadır. Doğrudan yabancı yatırımlar ve ortaklıkların söz konusu olduğu imalat sanayisinde yabancı yatırımlar bazı yan sanayilerin gelişmesine yol açmıştır. Örneğin makine ve beyaz eşya ile ilgili yabancı yatırımları ya da büyük ölçekli yerel yatırımlar ihtiyaç duydukları kauçuk ve plastik ürünlerini şehirde bu alanda faaliyet yürüten sanayi kollarından temin etmektedirler **(Tekirdağ TSO, 2015: 6- 11)**

Bilgi ve teknoloji gerektiren reklam, finans ve pazarlama gibi yüksek nitelikli işgücü ihtiyacı daha çok İstanbul'dan karşılandığı için hizmetler sektörü, sanayi sektörü kadar hızlı büyüyememiştir, imalat sanayi işgücüne bağlı olarak artan nüfus ticari faaliyetlerde tüketim odaklı hizmet sektörünün büyümesini sağlamıştır. Tekirdağ Türkiye genelindeki kâğıt ve ambalaj kağıdı üretiminin %40'ını, işlenmiş derinin %37'sini, tekstil üretiminin %10'unu, rafine ayçiçek yağı üretiminin %20'sini ve margarin üretiminin %25'ini karşılamaktadır. Trakya Kalkınma Ajansı'ndan elde edilen veriler doğrultusunda 2014 yılında Tekirdağ'da imalat sanayisinde üretim yapan firmaların ölçek büyüklüklerine göre oranlarına bakıldığında %6'lık bir oranın büyük ölçekli üretim yaptığını, en büyük oranı ise

%43 ile küçük ölçekli üretimin sağladığı fark edilir (%29 orta ölçek ve %22 mikro ölçek) **(İzmen, Daş, 2015: 99)**.

Şekil 0-38: Tekirdağ'da 2014 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı.

Kaynak: İzmen, Daş, 2015: 99

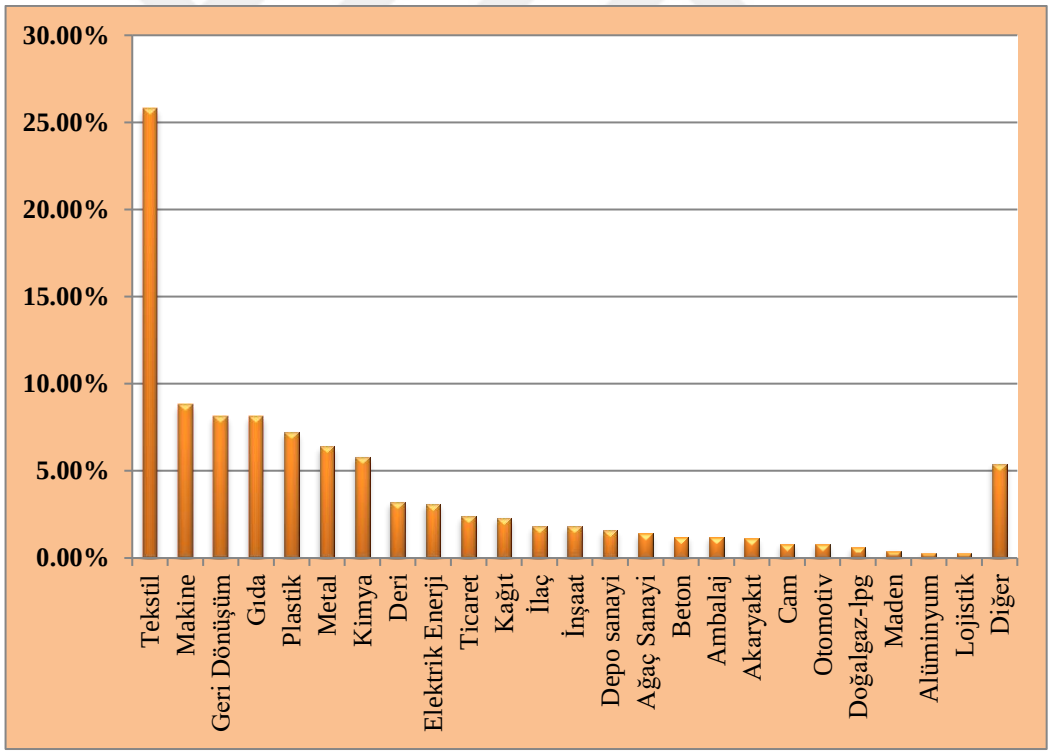
İmalat sanayisi içinde grafikte de gösterildiği üzere ilk sırada %25 ile tekstil ürünleri imalatı yer alır; 2014 yılında ildeki 1.313 firmanın 402'si tekstil bazlı ve 111'i ise dericilik sektöründe faaliyet yürütmektedir. Çalışan her 100 kişiden 37'si tekstil ürünleri imalatında 14'ü ise giyim eşyaları imalatında faaliyet göstermektedir. Aynı yıl elde edilen verilere göre sanayi sicil kaydına sahip işletmelerde çalışan işçi sayısı 105.798'dir. İlde mevcut imalat sanayisinin düşük teknolojik nitelikte olması Ar- Ge ve inovasyona verilen önemle de alakalıdır. Tekirdağ ülke ölçeğinde patent başvurusu konusunda ilk sıralarda yer alsa dahi, bunun günümüz koşullarında yeterli

olduğu söylenemez. Rekabetçilikte ön plana çıkaran Ar- Ge birimine sahip firma sayısı 195 ve imalat süreçlerine dair kalite kontrol birimine sahip işletme sayısı 573'tür. İlde genellikle düşük teknolojinin kullanıldığı ve çevreye faturasının ağır olduğu sanayileşme yapısı, sürdürülebilir nitelikte değildir **(a.g.e.: 76) .**Yoğun su ve toprak kirliliğine yol açan yeni tekstil boyama işletmelerine izin verilmemektedir, çevre ile ilgili artan kamuoyu baskısına bağlı regülasyonlar nedeniyle, işletme giderlerinin artmasından çekinen bazı firmaların özellikle çevre sorunları ile mücade ile ilgili maliyet kaygıları artmaktadır. Tekirdağ'ın katma değerinin artırılması için yürüttükleri çalışmalarında İzmen ve Daş**,** kapasitesi artırılmış ve demiryolu bağlantısı geliştirilmiş bir liman, geliştirilmiş insan kaynakları ve modern lojistik üslerle, yüksek teknolojili ve çevreye duyarlı üretimin orta gelir tuzağından çıkış için önemli bir yol haritası olacağının altını çizmiştir **(a.g.e: 88)**.

Aynı çalışmada Tekirdağ'da imalat sanayisinin 2013 yılındaki görünümüne dair TÜİK istatistikleri doğrultusunda şu değerlendirmelere yer verilmiştir: 2013 yılında toplam girişimler içinde imalat sanayisinin Türkiye ortalamasının altında yer alması ve bu sektördeki istihdamın en büyük oranı teşkil etmesi ilde imalat sanayisinin ölçek ekonomisi kaynaklı olduğunu göstermektedir. İmalat sanayi içerisinde tekstil ve giyim sanayi en büyük bölümü ve istihdam kaynağını oluşturmaktadır. Geçmişle kıyaslandığında son yıllarda özellikle hazır giyim imalatında faaliyet yürüten işyeri sayısında ve istihdamda azalma söz konusudur, azalma aynı zamanda deri işleme sektörü için de geçerlidir. Yazarlar bahsi geçen sektörlerde ilin Türkiye'de rekabet gücünü kaybetmesini artan çevre sorunları ile ilişkilendirir. İstihdamın arttığı kimyasalların üretimi ile elektrikli cihazlar imalatında istihdam artışı işyeri sayısının artışı ile paralel değildir. Elektrikli makine üretimi gibi orta ve ileri teknoloji grubundaki sanayi türüne yapılan yatırımlarda ve firma sayısındaki artış ve verimlilikte meydana gelen azalma işyeri sayısında azalmalara da yol açan nedenler arasındadır **(a.g.e).**TR 21 Trakya Bölgesi'nde faaliyet gösteren

firmaların rekabet gücünü analiz etmek ve öne çıkan sektörleri tespit etmek amacıyla Trakya Kalkınma Ajansı tarafından yapılan ve istihdam ile il bazında net satışlar üzerinden hesaplanan 'büyüklük, başatlık ve uzmanlık' parametreleri dikkate alınarak gerçekleştirilen 'üç yıldız analizinde' öne çıkan sektörlerden tekstil ürünlerinin imalatı, elektrikli teçhizat imalatı ve kauçuk ile plastik ürünlerinin imalatı, üç yıldız alan imalat sanayi sektörleri arasında yer almıştır **(Trakya Kalkınma Ajansı Rekabet Analizi, 2019).**

Şekil 0-39: Tekirdağ İlinde 2018 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı.

Kaynak: habertrak.com **(**Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nce hazırlanan Sanayi Envanteri adlı yayından derlenmiştir).

Tekirdağ Belediyesi tarafından hazırlanan ve 2019 yılının Şubat ayında basınla paylaşılan sanayi envanterine göre il genelinde sanayi kuruluşlarının sayısı

1.500'ün üzerindedir. Envanterin hazırlanmasında bu kuruluşlardan 927'si firma bilgileri ile ilgili paylaşımda bulunmayı kabul etmiştir. Bu firmalardan edinilen bilgilere göre Tekirdağ genelinde faaliyet gösteren sanayi kuruluşlarının yüzdelik dağılımı şöyledir: Tekstil %25,8; makine %8,8; geri dönüşüm ve gıda %8,1; plastik %7,2; metal %6,4; kimya %5,8.

Şekil 0-40: Tekirdağ İlinde 2018 yılında sanayi faaliyetlerinin sektörlere göre dağılımı.

Fotoğraf 0-67: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten tekstil sanayi boyama tesislerinden bir örnek.

Fotoğraf 0-68: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten makine tesislerinnden bir örnek.

Fotoğraf 0-69: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten metal sanayi tesislerinden bir örnek.

Fotoğraf 0-70: Çorlu- Çerkezköy yolunda faaliyet yürüten kimya sanayi tesislerinden bir örnek.

Veri paylaşımında bulunan 927 firmanın faaliyet türlerine göre sayıları ise şöyledir: Tekstil sanayi 239; makine sanayi 82; geri dönüşüm sanayi 75; gıda sanayi 75; plastik sanayi 67; metal sanayi 59; kimya sanayi 54; deri sanayi 30; elektrik-enerji-elektrikli aletler sanayi 29; ticaret 22; kâğıt sanayi 21; ilaç sanayi 17; inşaat sanayi 17; depo 15; ağaç ürünleri sanayi 13; ambalaj sanayi 11; beton sanayi 11; akaryakıt sanayi 10; otomotiv sanayi 7; cam sanayi 7; doğalgaz- lpg sanayi 6; madencilik 4; lojistik sanayi 3; alüminyum sanayi 3 ve diğer sanayi 50 olarak tespit edilmiştir **(**imalat sanayisinde faaliyet gösteren bazı firmalara dair veri yetersizliği ilin genel sanayi profiline dair değerlendirmeleri güçleştirse de, düşük teknoloji kullanan tekstil sanayisinin hala baskın faaliyet grubu olduğunu söylemek mümkündür. **(habertrak.com)**.

4.2.3. Organize Sanayi Bölgeleri

Tekirdağ ilinde imalat sanayisi en eskisi Çerkezköy olmak, üzere farklı tarihlerde faaliyete geçen Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) yapılmaktadır.[****] Özetle planlı sanayileşme ve kaynakları rasyonel kullanma maksadıyla organize olan sanayi bölgeleri Çerkezköy'den başlayarak kuzeyde Saray, güneyde Çorlu, batıda Muratlı ve Malkara'ya kadar genişleyen, büyük çoğunluğu Ergene Nehri'nin havzasında yer alan tarım arazilerinin parseller halinde ve yakın sahalarda kullanılması amacını taşır. Oluşturdukları katma değer sadece bölge için değil; ülke için de oldukça önemlidir; aynı zamanda TR21 bölgesinde ekonominin lokomotifi sayılabilecek sektörlere ev sahipliği yapmaktadırlar. İhracat katkısının yanı sıra istihdam üzerine de oldukça olumlu etkileri bilinen OSBler genellikle koruma arazilerinde yer almalarının yanı sıra, toprak, su ve hava gibi doğal kaynakların kirlenmesinden de sorumludurlar.

Tablo 0-87: Tekirdağ'da niteliklerine göre Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) .

OSB	Bağlı olduğu İlçe	Büyüklük (ha)	Tesis Sayısı	Parsel Sayısı	Doluluk Oranı (%)	İstihdam (kişi)
Çerkezköy	Çerkezköy-Kapaklı	1.234	259	321	86	77.000

[****] 15.04.2000 tarih ve 24021 sayı ile kabul edilen kanuna göre **Organize Sanayi Bölgesi**, Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek, kentleşmeyi yönlendirmek, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak, sanayi türlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla, sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli ortak kullanım alanları, hizmet ve destek alanları ve teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre kurulan, planlanan ve işletilen, kaynak kullanımında verimliliği hedefleyen mal ve hizmet bölgesidir **(mevzuat.gov).**

Veliköy	Çerkezköy	400	108	187	60	4.920
Veliköy Yalıboyu	Çerkezköy	38	18	50	67	1.475
Çorlu Deri İhtisas ve Karma OSB	Çorlu	130	118	133	72	10.000
Çorlu1 (Türkgücü)	Çorlu	332	51	153	34	4.900
Avrupa Serbest Bölgesi	Ergene	200	140	148	90	3.012
Ergene 1	Ergene	438	54	120	53	9.800
Ergene 2	Ergene	732	108	268	56	14.300
Velimeşe	Ergene	1.020	182	481	45	22.400
Muratlı	Muratlı	334	43	143	44	4.850
Kapaklı	Kapaklı	210	34	102	45	600
Hayrabolu	Hayrabolu	105	42	53	67	600
Malkara	Malkara	105	4	42	81	800
Toplam	**13**	**5.278**	**1.161**	**2.201**	**-**	**150.229**

Kaynak: Organize sanayi Bölgelerinin internet siteleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın OSB Envanterinden yararlanarak hazırlanmıştır, verilerin farklı olması durumunda OSBlerin internet sitelerindeki değerler dikkate alınmıştır.

Özellikle son yıllarda yatırımları teşvik etmek maksadıyla sanayiye yer tahsisi sağlayan imar planları yüzünden plansız ve altyapısız faaliyet gösteren Kapaklı, Veliköy, Yalıboyu, Muratlı, Türkgücü, Velimeşe, Ergene 1 ve 2 ve OSB niteliği göstermedikleri için için önce Islah Organize Sanayi Bölgesi ve sonra OSB statüsü kazanmıştır. İlde mevcut OSBlerin tesis, parsel ve istihdam verileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi: (ÇOSB)**,** ilk organize sanayi bölgesi olması ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle parsellerinin tamamı tahsis edilmiştir ve 2016 yılında istihdam edilen 77.000 ile kişi ile listenin en üstünde yer alır. Bölge,

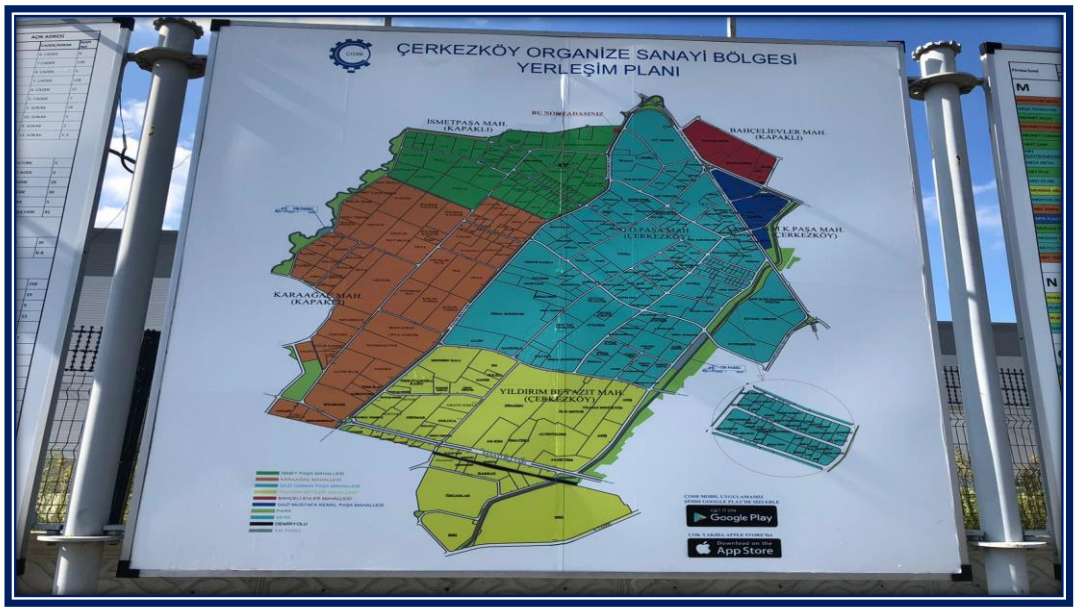
Kapaklı'nın ilçe olması ile birlikte günümüzde Çerkezköy ve Kapaklı belediyelerinin sınırı arasında kalmıştır. 1.234 ha'lık bir sahaya yayılan bölgede güncel değerlere göre büyük sanayi parsellerinin sayısı 321 olup, 291'i üretim, inşaat ve proje aşamasındadır; tesislerin 37'si yabancı yatırımcılara aittir. Ek olarak küçük sanayi sitesinde 38 adet küçük parsel mevcuttur ve 77.000 kişi istihdam edilmektedir. ISO 2018 verilerine göre ilk 500 sanayi kuruluşu listesindeki 20 kuruluş Çerkezköy OSB'de yer almaktadır, aynı yıl 1.000 en büyük ihracatçı arasında bölgede bulunan 30 firma yer alır.

Su ihtiyacı birinci kısımda bölgedeki su dağıtım hatlarından, ikinci kısımda ise derin su kuyularından sağlanır; 72 elektrik dağıtım merkezinin servis sağladığı OSB'nin 2015 yılı toplam tüketimi 1.321.000.000 kWh olmuştur. BOTAŞ'a bağlı ana iletim hattından beslenen sahada doğalgaz Proses- Buhar veya Elektrik üretim amaçlı olarak tedarik edilmektedir. 1994 yılından beridir bir analiz laboratuarı ile hizmet veren bölgenin ilk atık su arıtım tesisi aynı yıl hizmet vermeye başlamış, ihtiyaç doğrultusunda 2008 yılında ikinci kısım atık su tesisi inşa edilmiştir. Fiziksel, kimyasal ve biyolojik arıtmanın yanında, çamur susuzlaştırma ünitesi ile 190 firmaya hizmet vermektedir. Atık su deşarjı Ergene Nehri Havzası'na bağlı Çorlu Deresi'ne yapılmaktadır. Karma nitelikteki OSB'de tekstil başta olmak üzere, kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, kimyasallar, makine, elektrikli araçlar, ilaç imalat sanayisi gibi faaliyet kolları mevcuttur **(cosb.org.tr).**

Fotoğraf 0-71: Çerkezköy'de tekstil sanayisi Covid 19 pandemisi nedeniyle maske üretimini yaygınlaştırmıştır.

Fotoğraf 0-72: Çerkezköy OSB Tekirdağ'ın ilk OSB.'sidir, İstanbul'a yakınlığı nedeniyle en fazla doluluk oranınıa sahip OSB'dir.

Fotoğraf 0-73: Çerkezköy yolu üzerinde tanıtımı yapılan bu sanayi sitesi, şehrin sanayi kimliğinin korunması yönündeki beklentinin bir sonucudur.

Avrupa Serbest Bölgesi: İlçede 2003 yılından beridir hizmet veren Avrupa Serbest Bölgesi ile Çorlu Birinci Organize Sanayi Bölgesi kayda değer miktarda istihdam yaratmaktadır. Geçmişte Çorlu'da yer alan ve Ergene'nin ilçe olmasından sonra ilçe sınırlarında kalan Avrupa Serbest Bölgesi, Velimeşe ve Karamehmet köyleri arasındadır ve yaklaşık 200 ha'lık bir arazi üzerinde yer alır; 148 sanayi parseline bölünmüş sahada 200 firma faaliyet gösterir ve 3.000 kişiden fazla kişi istihdam edilmektedir. 2003 yılında açılışı yapılan bölge ulaşım açısından elverişli konuma sahiptir; İstanbul- Edirne arasında TEM yoluna 1,2 km, Çorlu havalimanına 145 km, Edirne'de bulunan Kapıkule Gümrük Müdürlüğü'ne ise 115 km uzaklıktadır. Türkiye'nin en büyük özel serbest bölgesi olma özelliğinin yanı sıra, 2 milyar dolar ticari hacimle Türkiye serbest bölgeleri arasında dördüncü sıraya yerleşmiştir **(asb.com.tr).** Su tüketimi yoğun olan tekstil başta olmak üzere imalat sanayisinin ihtiyacı, serbest bölgenin kendi mülkiyetindeki derin kuyulardan temin edilmektedir.

Elektrik tüketiminde sanayi tarifesi uygulanmakla birlikte, üreticilerden KDV ve belediye vergisi alınmamaktadır. BOTAŞ tarafından tedarik edilen Rus Doğalgazı ana hattı ile bağlantısı bulunmakla birlikte doğalgaz kullanımında KDV'den muaftır. Kirlilik oranları fazla olan üretici firmalar parsellerinde ön arıtma yaptıktan sonra biyolojik arıtma tesislerine deşarj yapmaktadır. Tekstil dışında, deri, otomotiv, kimyasallar, metal, elektrik-elektronik, kâğıt ve ambalaj, gıda, ilaç, kozmetik, enerji ekipmanları, kauçuk ve lojistik başlıklarında faaliyet yürütülmektedir.

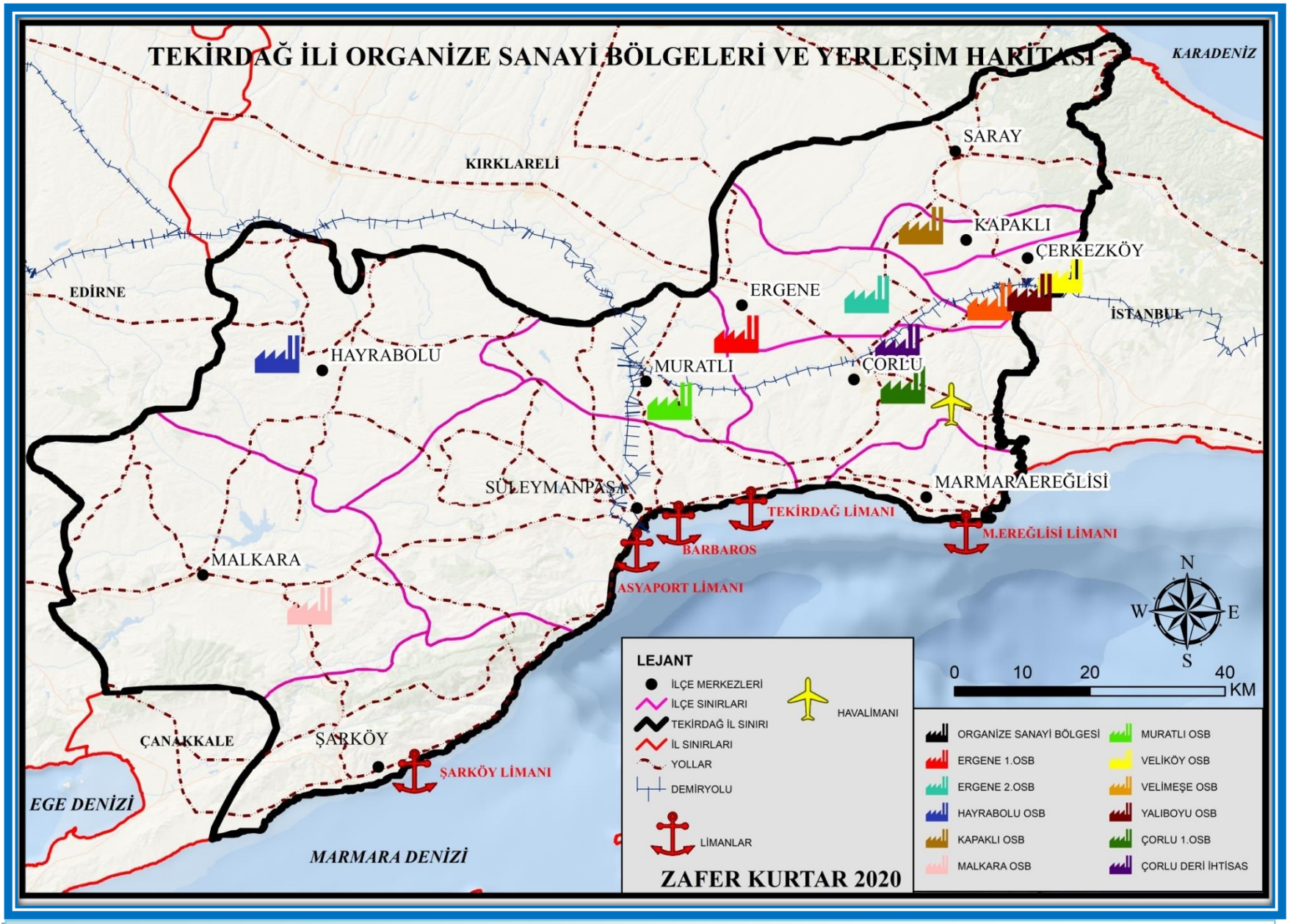
Çorlu Deri ve Karma Organize Sanayi Bölgesi: Sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı Çorlu'da, günümüzde Çorlu Deri ve Karma Organize Sanayi Bölgesi, yüzden fazla deri fabrikası ile önemli bir ticari hacme sahiptir. 1960 yılından bu yana sahada faaliyet gösteren dericilik sektörü, 1997 yılında Çorlu Deri Organize Sanayi Bölgesi bünyesinde ağırlıklı olarak faaliyet yürütmektedir.130 ha'lık tarım arazi üzerine kurulu sahada faaliyet gösteren 118 işletme yılda 50.000 ton büyükbaş ve 25.000.000 küçükbaş hayvan derisi işleme kapasitesine sahiptir ve Türkiye'deki deri üretiminin %37 gibi büyük bir çoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Deri dışında kimya ve geri dönüşüm, kâğıt üretimi gibi faaliyet kolları da söz konusudur. 10.000 kişilik istihdamın yanı sıra yıla 1 milyar dolarlık ihracat hacmine sahiptir. OSB'nin atık su deşarjı Ergene Nehri'ne yapılmakta ve debisi günde yaklaşık 10.000 $m^{3'}$ tür, fiziksel, kimyasal ve biyolojik arıtma tesisi 2015 yılında çevre izni almıştır **(corluderiosb.org).**

Ergene- 1 Organize Sanayi Bölgesi: Islah çalışmaları sonrasında 2013 yılında Ergene- 1 OSB olarak tüzel kişiliği kabul edilen sanayi bölgesi D–100–02 Çorlu-Lüleburgaz Karayolu'na yakın Misinli ve Vakıflar Mahallesi arasında son derece elverişli bir lokasyona sahiptir: Kapıkule ve İpsala Sınır Kapısı'na yaklaşık bir buçuk saat, Asyaport Limanı'na yarım saat ve Muratlı Demiryolu'na ise 15 dakika uzaklıkta bulunan OSB'nin Çorlu Havalimanı'na uzaklığı 25 dakikadır. Kumaş boyama ağırlıklı olmak üzere, tekstil, makine, kimyasallar, kâğıt, inşaat ürünleri, cam

ve ilaç imalatı gibi başlıklarda üretim yapılmaktadır, OSB'nin atık suları arıtma yapılmadan Ergene Nehri'ne katılan derelere deşarj edilmektedir. Kumaş boyama ile Ergene Irmagı'nda yoğun kirliliğe karşı Endüstriyel Atıksu Arıtma Tesisinin inşaatı devam etmekte; ortak atık su arıtma tesisinde arıtılacak suların derin deşarj sistemi ile Marmara Denizi'ne deşarjı planlanmaktadır **(ergene1osb.org).**

Ergene 2, 108 işletmeyle faaliyetine devam eden karma nitelikli sanayi bölgesidir. Yıllık 7 milyar dolarlık ihracat hacmine sahip olan saha Çorlu Havalimanı'na 25 km ve Asyaport Limanı'na ise 48 km uzaklıktadır. D100 karayoluna oldukça yakın mesafede Marmaracık ve Ulaş arasında yer alır. %58'i tekstil imalatı olmak üzere kumaş boyama sektörü ağırlıklıdır, bunun dışında plastik-kimyasallar ile metal ve makine imalatı söz konusudur. Su kirliliği sorunun belirgin olduğu OSB'nin atık su deşarjı Ergene–1 OSB'de olduğu gibi derin deniz deşarjı ile Marmara Denizi'ne yapılacaktır **(ergene2osb.org).** Kumaş boyama Ergene Nehri'nde yoğun kirliliğine karşı Endüstriyel Atık Su Arıtma Tesisinin inşaatı devam etmekte; ortak atık su arıtma tesisinde arıtılacak suların derin deşarj sistemi ile Marmara Denizi'ne deşarjı planlanmaktadır

Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi: 2013 yılında OSB ilan edilen ve 1.020 ha'lık sahaya yayılan Velimeşe OSB, Çerkezköy'den sonra Tekirdağ'ın en geniş alana kurulu organize sanayi bölgesidir. 204 parseli doludur ve bu doluluk oranı sahanın ancak %45'ine karşılık gelir. Çorlu havalimanına uzaklığı 45 km, Tekirdağ Limanı'na uzaklığı ise 47 km' dir. Karma nitelikte üretim yapılan organize sanayi bölgesinde %48'lik oran ile tekstil ilk sırada yer alır, bunu yapı malzemeleri, makine, metal ve kimyasallar takip eder. 182 işletme sayısı ile ihracat hacmi 160 milyon TL'dir **(velimeseosb.org).** OSB'nin günde 150.000 m^3 debiye ulaşan atık sular için, kimyasal, biyolojik ayrıştırmayı hedefleyen ve arıtma tesisinden çıkacak suları Marmara Denizi derin deniz deşarjı projesi ile tahliye edecek proje inşaat aşamasındadır **(ÇŞB, 2019).**

Harita 0-33: Tekirdağ ilinde yerleşimler, önemli ulaşım ağları ve organize sanayi bölgeleri (OSB) haritası

Fotoğraf 0-74: Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.

Çorlu 1 (Türkgücü) Organize Sanayi Bölgesi: 340,47 ha'lık bir arazide faaliyet yürüten**,** 2013 yılında Islah OSB statüsünün kaldırılması ile OSB olarak ilan edilmiştir. Adını Çorlu'ya bağlı Türkgücü mahallesinden almaktadır, D100 karayolu üzerinde bulunmasının yanı sıra, Tekirdağ Limanı'na 45 km ve Çorlu Havalimanı'na ise 5 km uzaklıktadır. 255 milyon TL ihracat hacmine sahip sahanın %34'ü doludur. Karma nitelikli OSB'de metal başta olmak üzere, tekstil, makine, kâğıt, plastik ve kimyasallar alanında üretim yapılmaktadır. Sahadaki işletmelere ait paket arıtma yapan 12 tesisten arıtılan sular, Şerefli Deresi'ne deşarj edilmektedir

Fotoğraf 0-75: Çerkezköy- Çorlu yolu tarım arazileri üzerinde gelişen Velimeşe Organize Sanayi Bölgesi.

Kapaklı Organize Sanayi Bölgesi: Kapaklı'nın ilçe olmasından sonra sınırları içinde kalan ve eski adı Karaağaç olan Kapaklı OSB, 2012 yılında faaliyet geçmiştir. 210 ha'lık alana yayılan OSB TEM otoyoluna 19 km, Çorlu havalimanına 29 km ve Tekirdağ limanına 57 km uzaklıktadır. Ayrıca demiryolu bağlantısı konusunda Çerkezköy istasyonundan faydalanmaktadır. Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı, geri dönüşüm, kimyasallar, inşaat malzemeleri, kâğıt ve tekstil üretim yapılan faaliyet kolları arasındadır. Atık arıtma sistemi faaliyette olmadığı için atıklar foseptik sisteme ya da doğrudan alıcı ortama tahliye edilmektedir. Kapaklı, Velimeşe, Veliköy, Yalıboyu OSBlerinin atık sularını toplayarak günde 150.000 m^3 kapasite ile

çalışacak arıtma tesislerinin inşasının tamamlanmasıyla Marmara Denizi derin deşarjı ile tahliye gerçekleşecektir.

Veliköy Organize Sanayi Bölgesi: 2012 yılında kurulan ve 2013 yılında faaliyete başlayan Veliköy Organize Sanayi Bölgesi adını Velimeşe- Çerkezköy Yolu üzerinde bulunan Veliköy Mahallesi'nden alır. 400 ha üzerine yayılan sahada faaliyet gösteren firmalar plastik, kauçuk ürünleri imalatı, metal, tekstil, kimyasalların üretimi gibi alanlarda faaliyet yürütmektedirler **(vosb.org.tr).** 183 milyon dolarlık ticaret hacmine sahip OSB'nin atık su tesisleri inşaat aşamasında olup, mevcut koşullarda deşarjı doğrudan alıcı ortama yani Çorlu Deresi'ne yapılmaktadır

Muratlı Organize Sanayi Bölgesi: Muratlı ilçe merkezine 1 km uzaklıkta bulunan**,** 334 ha'lık bir araziye yayılmıştır; bu alanın 250 ha'ı sanayi parsellerine ayrılmıştır. Halkalı- Edirne demiryoluna uzaklığı 1 km, Çorlu Havalimanı'na uzaklığı ise 35km'dir, D565 karayolu OSB'nin içinden geçmektedir. 167 ha'lık parsel sanayi üretimi için kullanılırken 83 ha'lık parsel kullanılmamaktadır. Sahanın Tekirdağ Limanı'na yakın ve demiryolu ile bağlanabilmesi Asyaport konteynır limanına yakınlığının lojistik açıdan sağladığı kolaylıkların teşvik edici nitelikte olduğu beklentisi söz konusudur. Çevre düzeni planında OSB'ye yakın sahada konut talebini karşılayacak arazinin planda yer alması yerleşim alanının büyümesi ile birlikte doğacak ihtiyacın karşılanabileceğini göstermektedir. Su tüketimi yoğun sahada su ihtiyacı derin kuyular ve şehir şebeke sularından karşılanır. Kirlilik oranı yüksek atık su deşarjı ilen için geliştirilen Muratlı Evsel ve Endüstriyel Atık Su tesisi projesine göre arıtılan sular Kurudere ile Ergene Nehri'ne akıtılacaktır. Mevcutta atıksuların tahliyesi Çorlu Deresi'ne yapılmaktadır. Yer altı su seviyesinin 300 metreye inmesi nedeniyle yeni açılacak kuyulara izin verilmemektedir. Karma nitelikteki OSB'de gıda, bitkisel yağ, plastik, makine, tekstil, elektrikli araçlar, kimyasalların üretimi gibi alanlarda üretim gerçekleştirilmektedir **(muratliosb.org).**

Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesi: Hayrabolu ilçe merkezine 7 km mesafede, Hayrabolu-Uzunköprü arasında yer alan Hayrabolu OSB, 1994 yılında kurulmuş ve 2005 yılında faaliyete başlamıştır. OSB'nin D100 karayoluna 25 km, Çorlu Havalimanı'na 90 km, Asyaport Limanı'na 62 km; Akport Limanı'na 52 km uzaklıkta yer alıp Alpullu demiryoluna uzaklığı ise 18 km'dir. 105 ha'lık arazide 53 sanayi parseli söz konusudur. Altyapı çalışmalarının tamamlanmasıyla 2005 yılında üretime başlanmıştır, karma nitelikte OSB'de gıda, plastik, soğutma sistemleri, kimyasallar, ilaç, makine, madencilik, tekstil, inşaat malzemeleri üretimi yapılmaktadır **(hayraboluosb.org).** Atık arıtma sistemleri proje aşamasında olup mevcut atıklar foseptik sistemi ile tahliye edilmektedir.

Malkara Organize Sanayi Bölgesi: 1994 yılında kurulan ve 2011 yılında faaliyete geçen, projesi %95 oranında tamamlanan 105 ha'lık arazi üzerinde yer alır ve bu sahanın 63 ha'ı sanayi alanı olarak planlanmıştır. OSB Tekirdağ'dan İpsala Gümrük Kapısı'na ulaşan yol üzerinde yer alır ve gümrük kapısına uzaklığı 64 km'dir. Aynı zamanda Tekirdağ Limanı'na 43 km, Şarköy Limanı'na 37 km ve Tekirdağ-Barbaros Konteynır Limanı'na 40 km uzaklıkta konumlanmıştır. Farklı büyüklükteki 50 parsel sanayi üretimi için düzenlenmiştir, 45 firmanın kayıtlı olduğu OSB'de doluluk oranı %81'dir. Metal, başta olmak üzere gıda, makine, mobilya, plastik ve kimya faaliyeti yürütülen sanayi kolları arasındadır. Paket biyolojik arıtmanın yapıldığı OSB'de atık sular Ergene Nehri Havzası'nda yer alan Pire Deresi'ne tahliye edilmektedir **(malkaraosb.org).**

Yalıboyu Organize Sanayi Bölgesi: 2014 yılında faaliyete başlayan Çerkezköy ilçesine bağlıdır ve 38 ha'lık arazi üzerinde yer alır. Çorlu Havalimanı'na 29 km, Tekirdağ Limanı'na ise 47 km, Çerkezköy Demiryolu İstasyonu'na ise 1 km uzaklıkta yer alır. 26 parselin tahsisi yapılmıştır. %67 doluluk oranına sahip OSB'de karma nitelikte faaliyet kolları arasında kauçuk ve plastik ürünlerinin imalatı, tekstil, makine, elektronik, metal sanayi, kimyasallar yer almaktadır **(cerkezkoytso.org).**

Atık su arıtma tesisi bulunmayan organize sanayi bölgesinin kirli suları Çorlu Deresi'ne akmaktadır, inşaatı devam eden proje ile bu sular Velimeşe atık su tesislerine oradan da Marmara Denizi derin deşarjı ile tahliye edilecektir **(ÇŞB, 2019).**

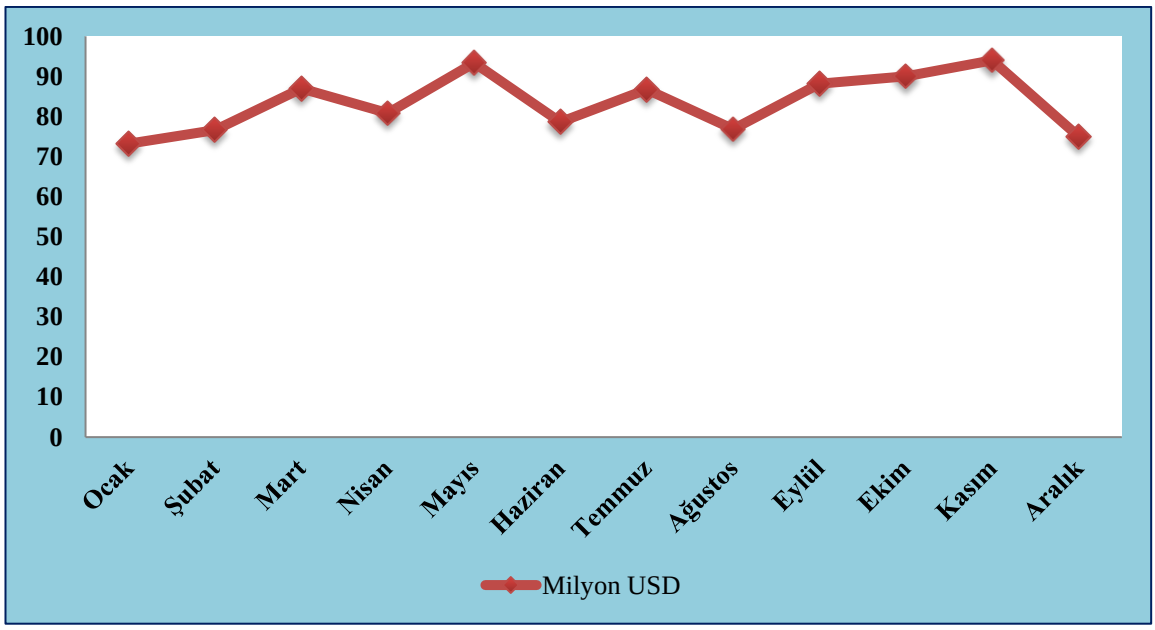
Yukarıdakilere ek olarak 2014 yılında merkez ilçe Süleymanpaşa' ya bağlı Yağcı, Nusratlı ve Karahisarlı mahalleleri arasında kalan sahada Tekirdağ Organize Sanayi Bölgesi'nin (TORSAB) kurulması hakkında Bakanlar Kurulu kararı çıkmış ve acele kamulaştırma işlemlerinin başlatılmasına karar verilmiştir. Tarım alanlarının sanayi amaçlı kullanılmasına gösterilen tepki ve artan kamuoyu baskısı nedeniyle açılan davalar neticesinde yürütmenin durdurulmasına karar verilmiştir. **(Tekirdağ TSO Rapor: 53).** 'Olay Aktif' adlı yerel gazetenin internet sayfasında konuya dair değerlendirmesinde, planlanan OSB'nin Asyaport Limanı'na yakın olması imalat sanayi için yeni yatırım sahası arayan girişimcileri ve lojistik sektörünü iştahlandırdığını, fakat sahada tarım topraklarının ve 1.700'lü yıllardan kalma tarihi yapıların korunması kaygısının sivil toplum örgütleri ile projeyi uygulamak isteyenleri karşı karşıya getirerek, projenin bu nedenle durmak zorunda kaldığını belirtmiştir **(olayaktif.com)**. Bundan başka il genelinde Çorlu'da, Koordine Küçük Sanayi Sitesi (KSS) ve Mobilyacılar KSS, Hayrabolu KSS, Malkara KSS, Tekirdağ Merkez KSS, Tekirdağ Merkez 100. Yıl olmak üzere küçük sanayi siteleri bulunur, 2016 yılında sanayi sicili kaydı olan tesis sayısı 2.537 ve çalışan sayısı 135.655 kişidir **(Tekirdağ TSO Rapor: 20).**

4.3 Ticaret

Tekirdağ'da ticari faaliyetlerin tarihi oldukça eskiye dayanır. Bir liman şehri olması nedeniyle denizyolu üzerinden taşınan malların depolandığı ve dağıtıldığı Tekirdağ şehri bugün imalat sanayi başta olmak üzere farklı ihracat kalemlerinin dünya pazarlarına sunulduğu bir merkez olma özelliği gösterir.

İlde faaliyet gösteren Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası'na kayıtlı üye sayısı 4.676'dır. 2017 yılında hazırlanan ekonomik rapora göre faaliyet gösteren firmalardan 1.812'si limited; 2.201'i şahıs firması; 491'i anonim karakterde, altısı kolektif ve 142'si ise kooperatif niteliğindedir. Odaya kayıtlı ihracat yapan firma sayısı ise 41'dir **(Tekirdag TSO, 2018: 8).**

Şekil 0-41: Tekirdağ'da 2018 yılında ihracatçı firmaların kanuni merkezleri bazında ihracat performansları (1.000 Dolar)

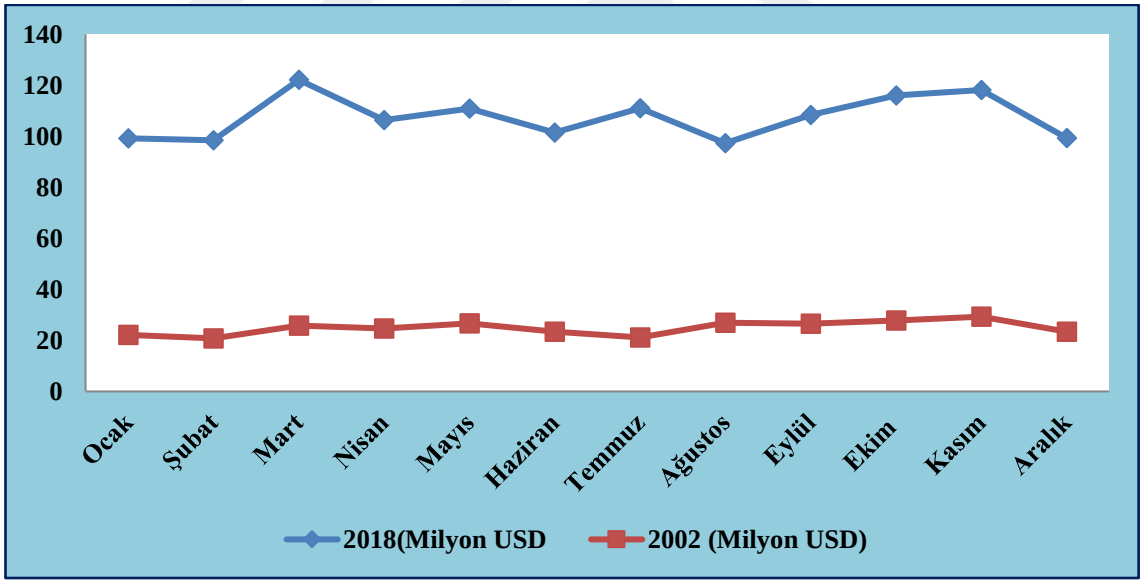

Kaynak: TİM, 2019

Tekirdağ Trakya 21 Bölgesi'nde yer alan Edirne Kırklareli'yle karşılaştırıldığında bu bölgenin en fazla ihracat ve ithalat değerine sahip ilidir. Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre 2018 yılında Tekirdağ'dan yapılan ihracatın yıllık toplamı 1 milyar dolar değerindedir **(TİM, 2019)**.

2018 yılında ihracatın aylara dağılış grafiği incelendiğinde Kasım ayında en yüksek ihracat değerine ulaşıldığı, ocak ayında ise en düşük değerin gerçekleştiği fark edilir.

Şekil 0-42: 2002 ve 2018 yıllarında Tekirdağ'ın ihracat gelirlerinin değişimi.

Kaynak: TÜİK 2018 (Rakamlar yuvarlanmıştır, illere ait ihracat verilerine 2002 yılından itibaren ulaşılabilmektedir. İl verileri girişim merkezinin bulunduğu illere göre oluşturulmuştur, girişim merkezlerinin adreslerinin yıllar arasında değişebileceğinin dikkate alınması gerekir, rakamlar yuvarlanarak yansıtılmıştır) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2018 yılında Tekirdağ'dan yapılan yıllık ihracat gelirleri 1.288.671 USD olup, her iki veri arasındaki farklılıklar veri giriş merkezlerinin niteliği ile ilgilidir.

Tablo 0-88: Tekirdağ İl genelinde ihracatçı firmaların kanuni merkezleri bazında sektör ihracat performansı

İhracata Konu Olan Sektör	İhracat Geliri (1 Ocak- 31 Aralık 2018- 1000 Dolar)	2017- 2018 değişim oranı (%)
Çelik	12.904,58	31.42
Çimento Cam Seramik ve Toprak ürünleri	15.331,55	-6.18
Demir ve demir dışı metaller	83.253,98	37.30
Deri ve deri mamülleri	22.361,72	13.24
Diğer sanayi ürünleri	38,00	-95.32
Elektrik, elektronik ve hizmet	144.909,03	30.09
Fındık ve mamülleri	5,89	454.97
Gemi ve yat	0,00	-100.00
Halı	1.440,21	4.77
Hazırgiyim ve konfeksiyon	176.745,07	6.89
Hububat, bakliyat, yağlı tohumlar ve mamülleri	10.901,44	38.73
İklimlendirme Sanayi	45.497,98	30.24
Kimyevi maddeler ve mamülleri	135.643,11	7.36
Kuru meyve ve mamülleri	42,31	8.89
Madencilik ürünleri	8.327,99	-27.29
Makine ve aksamları	76.006,06	30.64
Meyve sebze mamülleri	6.167,23	8735.61
Mobilya, kağıt ve orman ürünleri	14.592,05	3.81
Mücevher	0,08	-92.85
Otomotiv endüstrisi	103.541,81	35.46
Savunma ve havacılık sanayi	413,01	-79.82
Su ürünleri ve hayvansal mamüller	8,81	-
Süs bitkileri ve mamülleri	8,77	-
Tekstil ve hammaddeleri	141.123,79	9.04
Yaş meyve ve sebze	556,51	2097.12
Zeytin ve zeytinyağı	0,02	-
Toplam	**999.821,01**	**18.09**

Kaynak: TİM, 2018 (Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerinden derlenerek hazırlanmıştır.)

TÜİK dış ticaret istatistiklerine kaynaklık edecek veriler için, girişimlerin merkez adresleri için Gelir İdaresi Başkanlığı'nın sicil kayıtlarını dikkate almaktadır, güncelleme yapılırken TÜİK'in 20'den fazla çalışanı olan işletmelerle gerçekleştirdiği anket sonuçları da göz önüne alınmaktadır **(TÜİK, 2018).**

2018 yılında Tekirdağ'da yaklaşık 1 milyar dolar değerinde ihracat söz konusudur, 2017 ile karşılaştırıldığında %18,09 oranında pozitif yönlü artış gözlenmektedir. Tablodan ihracat ürünlerinin oldukça geniş bir ürün aralığı sunduğunu söyleyebilmek mümkündür, bu Tekirdağ'da ticaret sektörünün güçlü yanlarından biri olarak değerlendirilebilir. İhracata konu olan sektörler arasında en çok gelir getiren kalemler arasında başta hazır giyim ve konfeksiyon olmak üzere, tekstil hammaddeleri, elektrik elektronik ve hizmet, kimyevi maddeler ve mamülleri ile otomotiv endüstrisi yer almaktadır. İmalat sanayisinde katma değeri fazla ileri teknoloji ürünler üretebilmek için Tekirdağ'ın çevresel sorunların en aza indirgendiği, demiryolu ve liman kapasitesi genişletildiği, lojistik merkezlerin daha profesyonel faaliyet yürüttüğü bir profile ve vasıflı insan kaynaklarına ihtiyacı vardır. 2017 ve 2018 yılları arasında ihracattaki değişim oranları gözlendiğinde meyve ve sebze mamülleri ile yaş meyve ve sebze ürünlerinde belirgin artış olduğu gözlenecektir.

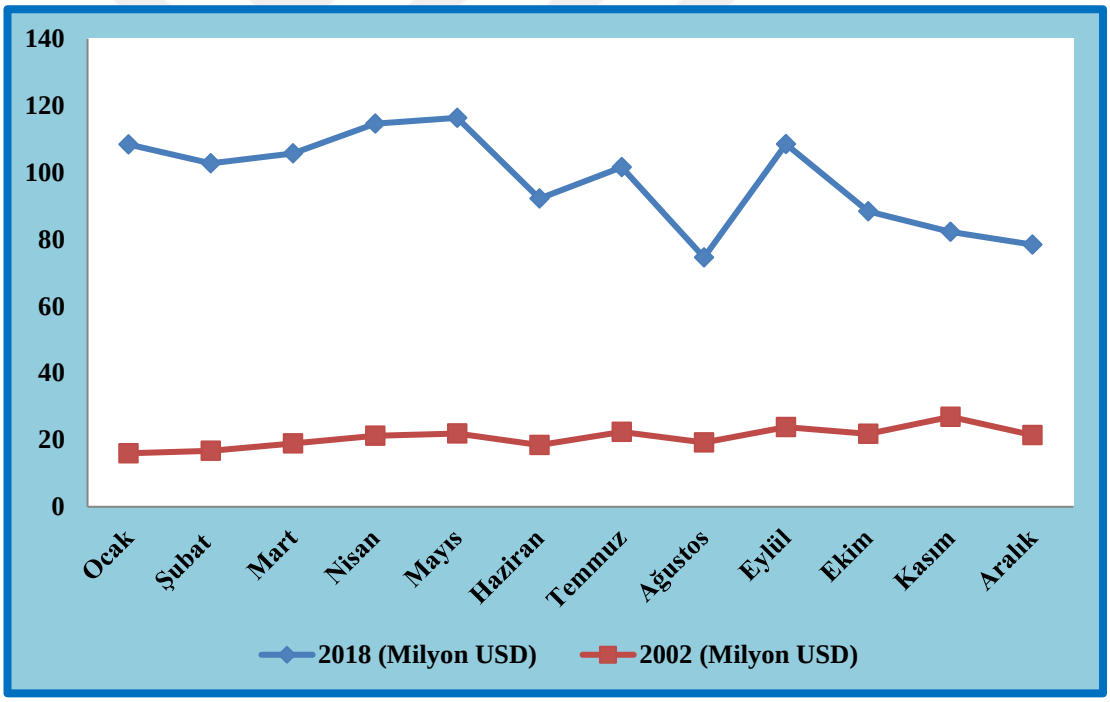
Tablo 0-89: Tekirdağ'da Mart ayı'nda (2018- 2019) en çok ihracat yapılan ülkeler ve ihracat değerleri

Mart 2018	İhracat Değeri (1000 Dolar)	Mart 2019	İhracat Değeri (1000 Dolar)
Almanya	17.111.030	Almanya	17.474.271
İspanya	5.259.277	İspanya	5.226.320
Bulgaristan	3.451.070	İtalya	4.245.764
Fransa	3.659.170	Fransa	3.886.753
İtalya	3.273.103	ABD	3.777.254

Kaynak: TİM, 2018

Örnekleme yapılan 2019 yılı mart ayında ilin ihracat partnerleri genellikle Avrupa ülkeleri olmakla birlikte ilk sırada Almanya yer almaktadır. Listenin ikinci sırasında İspanya yer almakla birlikte Fransa, İtalya bu listede yerini alamasa da, yaptıkları ihracatla varlıklarını korumaktadırlar. İllere göre dış ticaret kayıtlarına ulaşılan 2002 yılındaki TÜİK Tekirdağ verileri ile 2018 yılına ait ithalat rakamları grafikte olduğu gibidir:

Şekil 0-43: 2002 ve 2018 yıllarında Tekirdağ'ın ithalat giderlerinin değişim

Kaynak: TÜİK, 2018 [**1)** İllere ait ihracat verilerine 2002 yılından itibaren ulaşılabilmektedir**. 2)** İl verileri girişim merkezinin bulunduğu illere göre oluşturulmuştur. **3)** Girişim merkezlerinin adreslerinin yıllar arasında değişebileceğinin dikkate alınması gerekir. **4)** Rakamlar yuvarlanarak yansıtılmıştır]

İlde 2012 yılı İthalat giderleri toplamı 248.963 USD iken 2018 giderleri toplamı 1.173.342 USD olarak kayıtlara geçmiştir; 2002 yılından 2018 yılına

ihracatın artışı gibi ithalat giderleri de dört kattan daha fazla artmış, dış ticaret hacmi büyümüştür. Tekirdağ'ın ithalat yaptığı ülkeler arasında Almanya, İtalya, Çin, Güney Kore ve Bulgaristan yer alır, bu ülkelerden daha çok tekstil imalat sanayi makineleri ve yedek parçaları, deri ve tekstil imalat sanayisinde kullanılan kimyasallar ve ham deri ile yağlık ayçiçeği alınmaktadır **(Tekirdağ TSO, a.g.e: 36).**

Fotoğraf 0-76: İlde Süleymanpaşa, Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara ilçelerinde ticaret odası mevcuttur.

Fotoğraf 0-77: Malkara Ticaret Borsası'nda 2017 yılında en çok işlem gören ürünler arasında buğday, ayçiçeği, dana eti ve sütü gibi hayvansal ürünler yer almaktadır.

İthalat ve ihracat değerleri hesaplanırken, firmanın bulunduğu yer değil, vergi kaydının olduğu il esas alındığı için ve bazı firmalar vergilerini İstanbul'da ödediklerinden dolayı İstanbul'a ait olarak hesaplanan değerlerin bir kısmı Tekirdağ'la ilişkilidir. 2018 yılında Tekirdağ'da bulunan gümrük müdürlüklerinden yapılan ihracat değerleri ve ithalat değerleri tabloda gösterilmiştir.

Tablo 0-90: 2018 yılında Tekirdağ gümrük müdürlüklerinden yapılan ihracat ve ithalat rakamları.

2018 yılı	İhracat Değeri (1.000 USD)	2018 Yılı	İthalat Değeri (1.000 USD)
Tekirdağ Gümrük M.	1.585.047	Tekirdağ Gümrük M.	3.996.505
Çorlu Havalimanı Gümrük M.	27.336	Çorlu Havalimanı Gümrük M.	18.313
Avrupa Serbest Bölge Gümrük M.	205.659	Avrupa Serbest Bölgesi Gümrük M.	531.085
Çerkezköy Gümrük M.	1.001.472	Çerkezköy Gümrük M.	1.304.918
Toplam	**2.819.514**	**Toplam**	**5.850.821**

Kaynak: TÜİK, 2018

İlde Süleymanpaşa, Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara ilçelerinde ticaret odası ve Çerkezköy hariç adı geçen ilçelerde ticaret borsaları mevcuttur. 127 üyeli Tekirdağ Ticaret Borsası'nda 2017 yılında en fazla toplam tutara sahip beş ürün: buğday, yerli yağlı ayçiçeği, un, ham ayçiçek yağı, rafine ayçiçeği yağı (5 lt) ve diğer ürünler ise genellikle tahıllar, meyveler, canlı hayvan, hayvansal ürünler ile orman ürünleridir. Bu ürünleri iç talebi karşılamanın yanı sıra; buğday unu, mısır unu, işlenmemiş buğday, mantar gibi ürünlerin ihracatı da söz konusudur **(T.T.B, 2017).** Çorlu Ticaret Borsası 2018 yılı bülteni incelendiğinde en fazla işlem gören ürünler arasında buğday, un ve ayçiçeği olduğu sonucuna ulaşılır **(Ç.T.B, 2018).** Malkara ticaret borsasında en çok işlem gören ürünler arasında buğday, ayçiçeği, dana eti ve

sütü gibi hayvansal ürünler yer almaktadır **(M.T.B, 2017)** 2017 yılında Hayrabolu Ticaret Borsası'nda en fazla işlem gören tarımsal ürünler arasında yağlı tohumlar, nebati ve ham yağlar, hububat grubu ve baklagiller yer almaktadır **(H.T.B, 2018)**.

4.4 Ulaşım

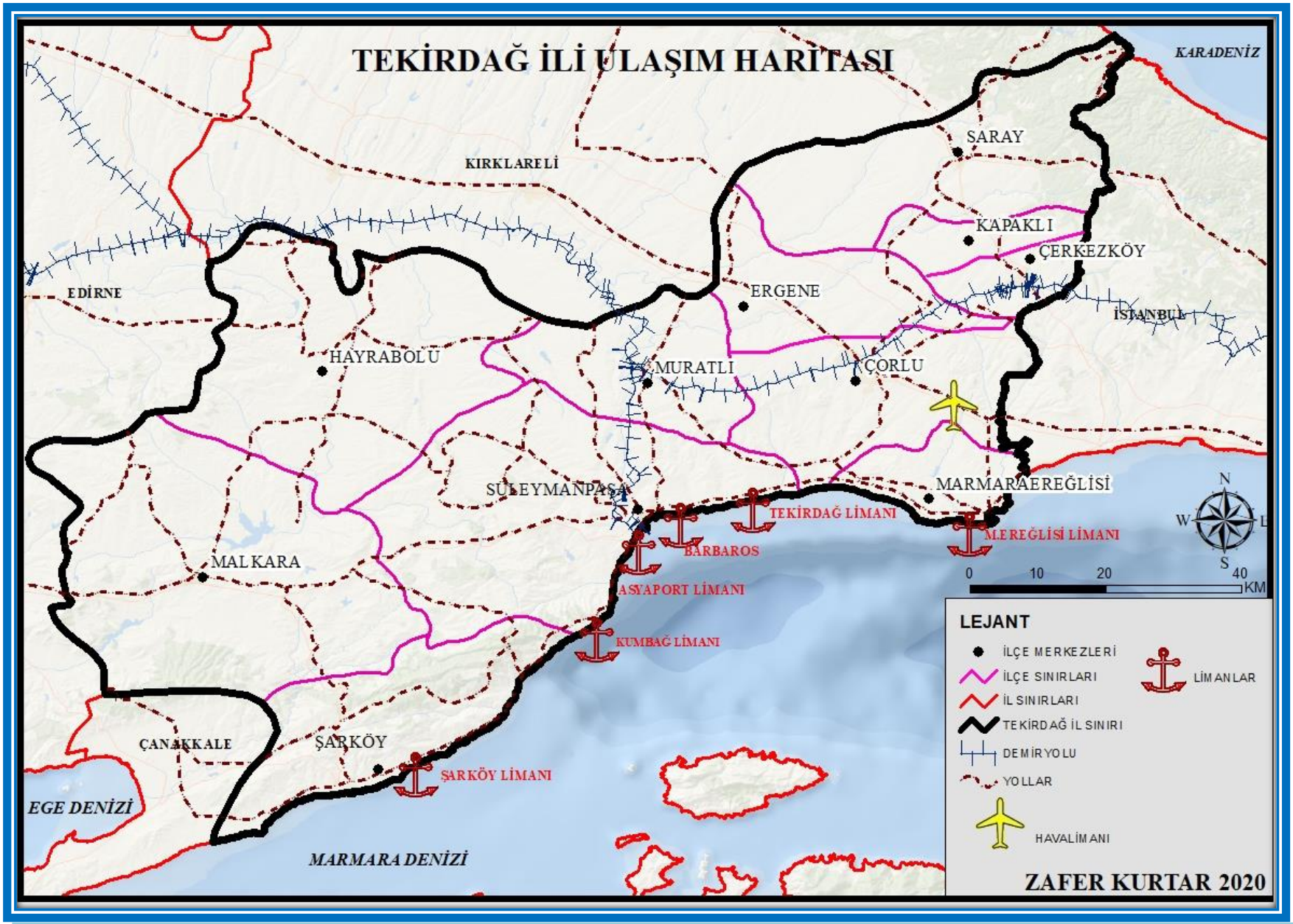
Asya ve Avrupa kıtalarını bir birine bağlayan kara ve demiryolları üzerinde bulunan Tekirdağ şehri antik çağlardan günümüze ulaşım açısından önemini korumuştur. Limanları sayesinde deniz yolu ile de ulaşılabilen ilde, Çorlu Atatürk Havalimanı'nın varlığı da dikkate alınarak intermodal taşıma tesisleri için elverişli bir durum söz konusudur.

Mevcut ulaşım sistemlerinin modernize edilmesi ve kapasite artırımı sayesinde ilin Türkiye lojistik sektörü için önemli bir merkez olacağı kuşkusuzdur ve böyle bir merkeze hava, kara ve denizyolu ile ulaşabilir olmak çekici bir faktör olmasının yanı sıra trafikte tek bir taşıma sistemi üzerinde oluşacak baskıyı da azaltacaktır. İl aynı zamanda boru hattı taşımacılığı konusunda da tedarikçiler ve tüketiciler arasında bağlantı sağlayabilecek önemli bir lokasyonda yer almaktadır.

Yapımında karlılıktan daha çok, kamu yararı gözetilen ve alt yapı yatırımları niteliğindeki otoyollar, devlet yolları, limanlar ve havaalanlarının inşası, modernizasyonu veya entegrasyonu maliyetleri nedeniyle daha çok devletlerin üstlendiği yatırımlar niteliğindedir. 2019- 2023 yılları arasını kapsayan **11. Kalkınma Plan**ı'nın kamu yatırım politikaları ile ilgili maddesinde Kınalı- Tekirdağ- Çanakkale- Balıkesir Otoyolu'nun, Malkara- Çanakkale arasındaki kısmının tamamlanması planlanmaktadır **(Hedef no: 438).**

Ulaşıma dair bir diğer kalkınma hedefi ise Ambarlı, Derince ve Tekirdağ gibi Marmara limanlarında yer sorununun çözülmesi, ihtiyacı duyulan makine ve ekipmanların temin edilmesi yönündedir (Hedef no: 529. 3)**.** 11. Kalkınma Planı'nın

343.3 No'lu maddesinde öncelikli sektörler dikkate alınarak Marmara Bölgesi'nde mevcut ve yapımına devam edilen lojistik merkezlerinin standartlarının yükseltilmesinden de bahsedilmektedir. Yeni lojistik merkezlerinin lokasyonunda ise yük talebinin fazla olduğu demiryolu koridorları dikkate alınacaktır **(CSBB, 2019).** Yük ve yolcu taşımacılığının daha fazla kara yolu ile yapıldığı Tekirdağ'da, diğer ulaşım türlerinin özellikleri ve bunlara dair değerlendirmeler ayrı ayrı ele alınacaktır:

Harita 0-34: Tekirdağ ili ulaşım haritası

4.4.1. Karayolu taşımacılığı

Uluslararası ve bölgesel taşımacılık açısından önemli bir sahada konumlanan Tekirdağ, Avrupa'nın kuzeyi ve güneyinden hareketle Yunanistan ve Bulgaristan'dan Asya kıtasına doğru devam eden 'E harfi' ile kodlanan yolların güzergâhı üzerinde yer alır. İlde özellikle Çorlu ve Çerkezköy çevresindeki imalat sanayi ürünlerinin yurt dışı sevkiyatında ve yurt içine ulaştırılmasında bu yollar sıklıkla tercih edilir. Oluşan trafiğe ek olarak yaz aylarında yurt dışından ve yurt içinden gerçekleşen çift taraflı akış da söz konusudur.

Tekirdağ merkezi İstanbul'da bulunan Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü'ne bağlıdır. İldeki en önemli ulaşım aksları ilin kuzeyinden geçen ve Avrupa ile ticarette sıklıkla kullanılan, doğu batı yönlü karayolları ile kuzeyden güneye liman bağlantısı sağlayan yollardır. Trakya'dan geçen, Avrupa'yı Asya kıtasına bağlayan, E80 otoyolu, Bulgaristan sınırında bulunan Kapıkule sınır kapısından başlayarak Tekirdağ'ın kuzeyinden İstanbul'a ve daha sonra Türkiye'nin doğusuna ve güneydoğusuna kadar uzanan AB standartlarına uygun yollardır. Aynı niteliğe sahip Yunanistan'ın İpsala sınır kapısında başlayan 'E90' yolu ise Yunanistan'ın kuzeyinden geçen Avrupa otoyolunun ülkemizde devamı niteliğindedir. Bu yollar doğu ve güneydoğu sınırlarımızda Asya kıtası ile ulaşımı sağlayan uluslararası karayolları ile bağlantılıdır ve AB projeleri ile BM projelerinde yer bulmaktadır.

İstanbul ile Edirne'yi bağlayan D100 karayolu ile İstanbul- Keşan Yolu olarak bilinen ve Tekirdağ'ın içinden geçen D110 karayolları da diğer yollar arasındadır. Motorize trafiğin yarattığı talebi yanıtlamak, kapasite artışına gitmek ve kazaları azaltmak amacıyla Karayolları Genel Müdürlüğü'nce yürütülen bölünmüş yol projelerinden biri, Kınalı Ayrımı- Tekirdağ ve İpsala Yolu 2003- 2010 yılları arasında tamamlanmıştır, bu yol 179 km uzunluğundadır, Trakya bölünmüş yolların fazlalığı açısından şanslıdır, bu yollar trafiğin güvenli şekilde akmasını sağlarken ve

trafikte geçen zamanı da azaltmaktadır **(Trakya Kalkınma Ajansı LMP, 2013: 125).**

Tablo 0-91: 01.01.2019 tarihi itibariyle Tekirdağ ilinde karayolu uzunlukları.

Devlet Yolu (km)	İl Yolu (km)	Otoyol (km)	Genel toplam (km)
369 (224.5 km'si bölünmüş yoldur)	189 (48.4 km'si bölünmüş yoldur)	43	602

Kaynak: KGM, 2018

Ulaştırma Bakanlığı'nın 2018 yılında yayınladığı 'Ulaşan ve Erişen Türkiye Raporu' nda yer alan bölünmüş yol uzunlukları değerlerine göre Tekirdağ'da 2003 yılı itibariyle bölünmüş yol uzunluğu 86 km.'dir. 2003- 2018 yılları arasında 265,5 km daha uzatılan bölünmüş yol toplamı 2018 yılı itibariyle toplam 351,5 km'ye ulaşmıştır **(UAB, 2018).**

Toplam 558 km uzunluğundaki devlet ve il yolunun 477 km.'si asfalt betonuyla kaplı olup, 343,3 km'si bölünmüş yol niteliğindedir ve bu miktar %50'yi geçmektedir. 602 km uzunluğundaki il yolunun 525 km.'si bütümlü sıcak karışım ile kaplıdır, bu karışım maliyeti düşürmekle birlikte, deformasyona karşı da dirençlidir

Tablo 0-92: 2018 yılı 1.Bölge Müdürlüğü Otoyolları yıllık ortalama günlük trafik değerleri (Trafik dağılımının tespiti net olmayıp, belirli kabuller dikkate alınarak tahmini yapılmıştır).

Kesim Adı	Uzunluk (km)	Hafif Taşıt Taşıt/Gün			Ağır Taşıt Taşıt/Gün			TOPLAM Yıllık Ortalama Günlük Trafik Taşıt/Gün		
		2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Saray-Çorlu	20,2	8.641	9.636	10.350	4.720	4.812	5.127	13.361	14.448	15.477
Çorlu-Çerkezköy	18,5	10.164	10.960	12.180	6.551	6.421	6.993	16.715	17.381	19.173
Çerkezköy Kınalı	12,3	17.549	18.566	20.556	6.551	11.483	12.629	29.276	11.483	33.185

Kaynak: KGM, 2018 (KGM 1. Bölge Müdürlüğü'nün istatistik tablolarından derlenmiştir;

Karayolları Genel Müdürlüğü'nün 2019 yılı Mayıs ayında yayınladığı Trafik ve Ulasım Bilgileri adlı raporda göre otoyollarda ve devlet yollarında yıllık ve ortalama günlük ulaşım değerlerinin Tekirdağ'a iline dair olanları tablodaki gibidir. Tekirdağ ilinde 2018 yılında 1. Bölge'de yer alan otoyollar üzerinde son üç yılın verileri dikkate alındığında hafif ve ağır taşıt sayısının ve buna bağlı trafik yoğunluğunun artışı dikkati çeker; bu artışta en fazla taşıt sayısı ile Çerkezköy- Kınalı arası otoyolu ilk sırada yer alır. Otoyolun İstanbul içinde kalan Kınalı- Silivri kısmına ulaşan bu kesimi için mevcut değerler anlaşılabilirdir. 2018 yılında günde ortalama yirmi bin hafif taşıtın sefer halinde olduğu otoyolun 12,3 km'lik bu kesiminde aynı zamanda günde yaklaşık 13.000 kadar ağır taşıt yük transferi gerçekleştirmektedir. Karayolları Birinci Bölge'de 2018 yılında günlük ortalama en fazla yoğunluğun olduğu kesim Fatih Sultan Mehmet Köprüsü kesimidir; otoyolun bu kısmında tahmini değer 169.697'dir; en düşük değer 8.738 araçla otoyolun Edirne- Havsa arasındaki kısmıdır **(KGM, 2018).**

Tablo 0-93: Kırklareli ve Edirne illeri ile Tekirdağ il sınırından başlayarak Saray, Ergene, Çorlu, Şarköy, Marmara Ereğlisi ve Çerkezköy'den İstanbul il sınırına kadar olan toplam yol uzunlukları ve ortalama günlük araç sayısına ait 2018 yılı değerleri.

KK No	Dilimler	Toplam Uzunluk (km)	Yıllık Ortalama Günlük Araç (taşıt/gün)	Ortalama Ağır Taşıt Yük Yüzdesi (%)
100- 03	1, 2, 3, 4, 5	42	95.383	16
110- 03	1, 2, 3, 4, 5	74	105.451	13
110- 04	1, 2, 3	40	69.033	11
110- 05	0	9	21.153	11
120- 02	0	19	1.070	11
555- 04	1, 2, 3	62	12.377	17
555- 05	0	33	2.899	10
565- 04	1, 2, 3	33	22.174	10
567- 01	1, 2, 3, 4	31	37.959	17
567- 03	0	13	3.988	19

Kaynak: kgm.gov.tr (Karayolları Genel Müdürlüğü 2018 yılı ulaşım bilgilerinden derlenerek hazırlanmıştır).

Otoyollara ek olarak devlet yollarında günlük ortalama seyir halindeki araç sayısı da ilde trafik yoğunluğu hakkında bilgi vermektedir. Aşağıdaki tablo kodu belirtilen il içindeki yollarda Karayolları Genel Müdürlüğü'nden temin edilen günlük ortalama araç sayısı tabloda gösterilmiştir. Tablodan anlaşılacağı üzere 2018 yılında otoyollarla birlikte devlet yollarında da yıl içinde günlük ortalama taşıt sayısı oldukça fazladır, trafikteki yoğunluğun karayolunun Tekirdağ- Malkara- Ereğli ile Çorlu- Ergene arasındaki kesimlerinde arttığı dikkati çekmektedir. Karayolunun Muratlı ilçesini Tekirdağ Limanı'na bağlayan kesiminde ise yük taşımacılığı yapan araçların diğer taşıtlara oranı %25 ile en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Trafik Eğitim ve Araştırma Dairesi Başkanlığı'nın 2018 yılı bültenine göre Tekirdağ'da meydana gelen, ölüm ve yaralanmaya neden olan kaza sayısı 2.435'tir. 2.644 kaza maddi hasara yol açarken, hayatını kaybeden kişi sayısı 31 ve yaralı sayısı 4.048 olarak açıklanmıştır **(TEADB, 2018).**

Tablo 0-94: 2010 ve 2018 yıllarında KGM 1. Bölge'ye bağlı Tekirdağ otoyollarında yıllık ortalama günlük trafik değerleri ve taşıt türüne göre oranları.

Kesim Adı	Hafif Taşıt (taşıt/gün)		Oran (%)		Ağır Taşıt Taşıt/gün		Oran (%)		Toplam	
	2010	2018	2010	2018	2010	2018	2010	2018	2010	2018
Saray-Çorlu	6.155	10.350	61.38	66.08	3.872	5.127	38.62	33.20	10.027	15.477
Çorlu-Çerkezköy	7.789	12.180	58.72	63.52	5.475	6.993	41.28	36.48	13.264	19.173
Çerkezköy-Kınalı	7.789	20.556	59.60	61.95	8.145	12.629	40.40	38.05	20.160	33.185

Kaynak: KGM, 2018 **(**Trafik dağılımı net tespit edilememiş olup, belirli kabuller doğrultusunda tahmin edilmiştir)

2010 ve 2018 yıllarında İstanbul- Edirne Otoyolu'nun Tekirdağ kesiminde günlük ortalama taşıt trafiği değerlerine bakıldığında taşıt sayısının arttığı, ağır taşıtların sayısının artmakla birlikte oranlarının azaldığı fark edilir; 2018 yılında ağır taşıt oran ortalaması %35 düzeyindedir. Ağır taşıt trafiği özellikle sanayi merkezleri çevresinde artmaktadır, sanayi bölgelerinin üretim ve dağıtım süreçleri sırasında transfer yöntemi olarak karayolu taşımacılığı etkinliğini korumaktadır. Bu sahada yoğunluğu artıran diğer transferler Çorlu ve Çerkezköy çevresinde nüfus salınımı yaratan, konut- endüstri bölgesi arasındaki yer değiştirme hareketi ile özellikle yaz mevsiminde artış gösteren turizm kaynaklı taşıt trafiğidir **(Trakya Kalkınma Ajansı LMP, 2013: 142).**

Tablo 0-95: 2018 yılı illere göre Tekirdağ'da yıllık taşıt- km, yolcu- km ve ton- km değerleri.

Taşıt- Km		Yolcu- Km		Ton -Km	
Otoyol	Devlet yolu	Otoyol	Devlet yolu	Otoyol	Devlet yolu
237.553	1.469.610	682.736	3.585.824	750.255	2.384.825

Kaynak: KGM, 2018 (KGM sorumluluğu altındaki yol ağı dikkate alınarak hesaplanmıştır.)

Tekirdağ'ın lojistik değerini artıran ulaşım türlerinin intermodal taşıma sistemlerine uygunluğu gelecekte şehrin lojistik bir üs olmaya aday olacağının habercisidir. Bu üs ile çift taraflı gelişecek ulaşım ağı odakları: limanlardan- lojistik merkeze; OSBler ve diğer sanayi merkezlerinden- lojistik merkeze ve limanlara; lojistik merkezden- İstanbul'a; lojistik merkezden- Avrupa'ya; tarımsal üretim merkezlerinden- limana ve lojistik merkeze biçiminde organize olacaktır **(Trakya Kalkınma Ajansı, a.g.e: 142).**

Lojistik merkez olma hedefi, limanlar ve bağlantı yolları arasında artan yoğunluk trafik konusunda demiryolu başta olmak üzere yeni projeler geliştirmeyi zorunlu hale getirmektedir. Trakya'da otoyol ve devlet yollarında yoğunluğu ve kaza riskini azaltacak, mesafeyi kısaltarak ulaşım olanaklarının daha nitelikli ve hızlı sunulmasını sağlayacak tamamlanmış ve mevcutta devam eden bazı projeler söz konusudur; bu projelerden biri olan 'Kuzey Marmara Otoyol Projesi' Marmara Ereğlisi, İstanbul –Kınalı arasındaki trafik yoğunluğunu azaltmanın alternatifi olarak düşünülmektedir.

Yapımına devam edilen bir diğer proje ise Kınalı- Tekirdağ- Çanakkale- Savaştepe Otoyolu'nun, **Malkara- Çanakkale Otoyolu** kesimidir. Yap- İşlet-

Devret niteliğinde inşa edilen bu yolun toplam uzunluğu, 1915 Çanakkale Köprüsü dâhil, bağlantı yollarıyla birlikte 101 km'dir.

Harita 0-35 : 1915 Çanakkale Köprüsü ve Malkara - Çanakkale Otoyolu Güzergâhı.

Kaynak: 1915canakkele.com).

Otoyol güzergâhı TEM İstanbul- Edirne Otoyolu'nun Kınalı- 1 Kavşağı'ndan başlamaktadır. Marmara Ereğlisi ve Çorlu arasından geçtikten sonra Süleymanpaşa'nın kuzeyine yönelir. Malkara ilçesinin güneyi ve Şarköy'ün kuzeyinde kalan sahadan devam ederek, Gelibolu'ya bağlı Evreşe ilçesi doğusundan yarımadaya ve Gelibolu kuzeyine devam eder. Burada Sütlüce ve Şekerkaya arasında kalan sahada Çanakkale Boğazı Köprüsü ile Avrupa Yakası'ndaki kesimi son bulur. Otoyolun, adını 1915 yılında yapılan Çanakkale Savaşlarından alan ve 2.023 metre uzunluğundaki 1915 Çanakkale Köprüsü ile Lapseki ilçesine bağlı Şekerkaya Mevkisi'ne kavuştuktan sonra Balıkesir iline bağlı Savaştepe ilçesine ulaşması

planlanmaktadır. Toplam uzunluğu 324 km olacak yolun köprü dâhil 88 kmlik kısmına karşılık gelen otoyol çalışması ile Trakya'ya ve Anadolu'dan gelen otoyolların Çanakkale Boğazı'nda birleştirilmesi hedeflenmektedir **(KGM, 2018).** Projenin uzun erimli hedefi İstanbul- Bursa- Balıkesir Otoyolu ile Edirne- Kınalı- İstanbul- Ankara Otoyolu'nun İzmir- Aydın entegrasyonunu sağlamak ve böylelikle Ege ve Marmara Bölgelerini otoyollarla bir birlerine bağlamaktır.

Projenin tamamlanmasıyla mevcut öngörüler arasında şu sonuçlar yer alır: Ulaşımı İstanbul üzerinden sağlanan Avrupa- Anadolu arasındaki ağır transit araçlarından kaynaklanan trafik yükü azalacaktır. Böylece Batı Anadolu'dan hareketle İstanbul üzerinden doğu- batı yönünde yoğunluğa neden olan ağır taşıt yükü Marmara batısına ve oradan da güneye doğru yönelerek otoyoldaki yoğunluk iki kesim arasında dengelenecektir.

Proje ile Yunanistan ve Bulgaristan üzerinden Balkanlar ve Avrupa'yla olan ticari ilişkilerin artması beklenmektedir. Otoyolun Gebze- İzmir otoyolu ile birleşmesi İzmir- Aydın ve Antalya gibi kültür ve turizm merkezleri Avrupa ile karayolu üzerinden daha kısa zamanda erişilebilir hale gelerek turizm sektörüne katkıda bulunacaktır.

Taşıt işletme maliyetleri azalıp, yolculuk süresi kısalacak, nakliye araçlarında ulaşım kısıtlamaları kalkacağı için dış ticarette zamanla ilgili maliyetler de azalacaktır. Yoldan ve zamandan kazandıran bu proje yük taşımacılığının yanı sıra, üretken nüfusun yer değişimini hızlandıracaktır. Aynı zamanda projenin inşaat ve ilişkili sektörlerde istihdam artışı sağlayacağı da öngörülmektedir **(KGM, 2018).**

Kınalı- Tekirdağ- Çanakkale- Savaştepe Otoyolu'nun Tekirdağ'daki limanlar, havalimanı ve demiryolları ile entegrasyonunun sağlanmasıyla Tekirdağ önemli bir kavşak noktası olacak ve lojistik merkez olma yönündeki hedefi gerçekleşecektir.

Her ne kadar Tekirdağ ili sınırlarında olmasa dahi, Çerkezköy'den İstanbul'daki Üçüncü Havalimanı (İstanbul Havalimanı) ve Yavuz Selim Köprüsü'ne daha kısa sürede ulaşma imkânı sağladığı için dikkat çeken bir diğer proje ise Muhtelif Yollar (2. Kısım) Çerkezköy- Subaşı Yolu Projesi'dir. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı Karayolları 1. Bölge Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmesi planlanan proje güzergâhı; Çerkezköy- İstanbul bölünmüş yolunun, Edirne- İstanbul Otoyolu ile bağlantısını sağlayan kavşağa 1,5 km uzaklıkta başlar. Çerkezköy- İstanbul devlet yolundan (D567- 02) bir kavşak ile ayrılarak, doğuya doğru verimli tarım arazileri ve koruluk, ormanlık saha içerisinden geçer. Yolun bu kesiminden ağaç kaybının 100.000'in üzerinde olacağı öngörülmektedir. Çatalca- Büyük Çekmece Yolu (D569) daha sonra Çatalca'ya bağlı Subaşı yerleşimi muhitinde D20- 06 devlet Yolu olan Tayakadın- İhsaniye yolu ile birleşir.

Tekirdağ'dan İstanbul'a, ulaşımda Kuzey Marmara Otoyolu'na alternatif ve kapasiteye yanıt verecek nitelikte çevre yolu standartlarında 36 km uzunluk ve 32 m platform genişliğinde 2X3 şerit bir yol olarak projelendirilmiştir. Çatalca- Subaşı Yolu ile birlikte yıllık ortalama günlük 15.000 araçlık trafik değerine sahip olabilecek bu yollar Çerkezköy'den Hasdal'a kadar bir çevreyolu gibi düşünülerek İstanbul'a ulaşımı hızlandıracak ve Mahmutbey'deki trafik yükünü azaltarak, Üçüncü Havalimanı'na doğrudan bağlanacaktır **(K1BM, 2018).** Çerkezköy- Subaşı Yolu'nun tamamlanması ile birlikte batıda Vize ve Pınarhisar ilçeleri ile Saray, Çerkezköy ve Kapaklı çevresindeki OSBler ve yerleşim sahalarından İstanbul'a ulaşımını rahatlatacak ve nüfus hareketini hızlandıracaktır.

Yapımına 2012 yılında başlanan ve 2019 yılında bitirilmesi planlan Çorlu Havaalanı Kavşağı- Şerefli Limanı Bağlantısı'nın (Çorlu- Marmaracık) inşası devam etmektedir. 23 km uzunluğundaki yolun ve yıllık ortalama günlük trafik değerinin 10.555 olacağı öngörülmektedir. Tamamlanması halinde Çorlu Şerefli Kavşağı'ndan Ergene ilçesine olan ulaşım süresini %60 kısaltacaktır. Marmaracık Beldesine kadar

devam eden bölünmüş yol ile Çorlu ilçesinin merkezindeki trafiğe girmeden İstanbul ve Edirne yönüne çevre yolu ile ulaşmak mümkün olacaktır. Yolun tamamlanmasından sonra Çerkezköy, Velimeşe çevresindeki sanayi sahalarından Tekirdağ Limanı'na ulaşım için Çorlu içinden geçilmediği için ulaşım süresi kısalacak ve ilçe içindeki trafik yükü hafifleyecektir **(UAB, a.g.e).**

2014 yılında projesine başlanan Tekirdağ- Malkara ayrımı- Barbaros Limanı bağlantı yolu, 6,5 km uzunluğunda bölünmüş yol ile Malkara ayrımını Barbaros Limanı'na bağlamayı hedeflemektedir **(a.e).** Yapımına 2017 yılında başlanan fakat güzergâh değişikliği de dâhil olmak üzere, bazı nedenlerle hala bitirilemeyen Süleymanpaşa- Hayrabolu bölünmüş yol projesi 46 km uzunluğunda bir bölünmüş yol projesidir. Ölüm ve yaralanma ile sonuçlanan bu karayolunda projenin hızla tamamlanması yönünde kamuoyu baskısı söz konusudur **(tekirdagodak.com).**

4.4.2. Demiryolu Taşımacılığı

Demiryolu taşımacılığı, kara taşımacılığında, motorlu araçlara göre daha fazla yük taşıma olanağı sağlaması, trafik sıkışıklığına neden olmaması, işletim maliyetlerinin düşük olması ve elektrikle çalıştığı için daha az sera gazı emisyonu yaratması nedeniyle daha çok tercih edilen yük ve yolcu taşıma yöntemidir. Demiryolu taşımacılığının kara yolunun alternatifi olabilmesi için yerleşim alanları, tarımsal üretim merkezleri, sanayi merkezleri, limanlar ve lojistik merkezler arasında etkin bir ağın varlığına ve bu ağın diğer ulaştırma yöntemleri ile entegrasyonuna ihtiyaç vardır.

Tekirdağ, karayolu ile karşılaştırıldığında demiryolları açısından yaygın bir ulaşım ağına sahip değildir; buna rağmen Sirkeci- Kapıkule demiryolu ağının il sınırlarından geçmesi, Tekirdağ Limanı'na demiryolu ile ulaşılabilmesi ve stratejik konumu nedeniyle bir lojistik merkeze sahip olması gereken nitelikler açısından değer katmaktadır. Ulaştırma Bakanlığı 2018 yılı verilerine göre Tekirdağ il sınırları

içerisinde mevcut demiryolları ağının uzunluğu 198 km.'dir. Bu ağ üzerinde taşınan yolcu sayısı 242.163 ve yük miktarı ise 703.876 tondur. Yük taşıma daha çok İstanbul, Ankara ve İzmir illeri ile yapılır, bu taşımaya konu olan ürünler arasında makine, demir çelik ürünleri ve ağaç ürünleri yer alır **(UAB, a.e).**

Tablo 0-96: Tekirdağ ilinde 2013- 2017 yılları arasında ana hat yolcu sayıları.

2013		**2014**		**2015**		**2016**		**2017**	
Giden	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**
9.815	9.219	Veri yok	Veri Yok	5.086	4.866	22.102	20.080	77.876	66.679
Toplam: 19.034		**Toplam: Veri Yok**		**Toplam: 9.952**		**Toplam: 42.182**		**Toplam:144.465**	

Kaynak: TCDDTAŞ, 2019: 74 (2014 yılına dair istatistik değer verilmemiştir).

Tablo 0-97: Tekirdağ ilinde 2013- 2017 yılları arasında Tekirdağ'da net ton cinsinden yük taşımaları.

2013		**2014**		**2015**		**2016**		**2017**	
Giden	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**	**Giden**	**Gelen**
263.512	487.472	355.150	570.949	488.928	766.253	252.519	443.396	170.969	402.351
Toplam: 750.983		**Toplam: 926.099**		**Toplam: 1.255.81**		**Toplam: 695.914**		**Toplam: 573.320**	

Kaynak: TCDDAŞ, 2019: 74 **(**Uluslararası taşımalar dâhil değildir).

Tekirdağ'da 2013 ve 2017 yılları arasında giden ve gelen yolcu trafiği değerlendirildiğinde diğer yıllara oranla ciddi artışlar söz konusudur. Yük taşımacılığında ise 2013 yılından 2015 yılına niteliğini koruyan artış yönündeki eğilim, 2016 yılından sonra inişe geçmiştir.

Halkalı'dan başlayarak Edirne'deki Kapıkule sınır kapısına ve Bulgaristan'dan geçerek Romanya'nın başkenti Bükreş'e kadar uzanan İstanbul-Sofya Ekspresi Haziran 2013'e kadar İstanbul- Belgrad arasında çalışan Balkan Ekpresi'nin yerini almıştır. İlk seferini 2017 yılının Şubat ayında yapan ekspres

Halkalı'dan sonra Çerkezköy İstasyonunda durmaktadır, Halkalı- Sofya arasında hattın toplam uzunluğu 571,2 km'dir. Hatta ilave edilecek vagonlarla Bükreş ve Belgrad bağlantısı da mümkün olmaktadır. 'İstanbul- Sofya Ekpresi' sırasıyla şu istasyonları takip etmektedir. Halkalı, Çerkezköy, Alpullu, Edirne, Kapıkule, Svilengrad, Dimitrovgrad, Plovdiv, Pazarcık, Sofya. Yolculuk her gün her iki yönde mümkün, gece yapılan yolculuğun İstanbul Halkalı'dan hareket saati 22.40 ve Sofya'dan ise saat 21.00'dir **(tcddtrakyablog).**

12701/ 12702 Halkalı- Edirne/Kapıkule Bölgesel treni Halkalı, Ispartakule, Çatalca istasyonlarını geçtikten sonra Çerkezköy'e ulaşır, bu istasyondan sonra sanayi faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir diğer ilçe olan Çorlu'yu geçer ve Muratlı'dan sonra kuzeybatıya, Lüleburgaz'a yönelir. Çerkezköy, Velimeşe ve Çorlu gibi önemli sanayi üretim alanları arasında yük ve yolcu taşıma konusunda hızlı tren hattı yapılana kadar tek hat olarak gidiş ve dönüş yapmaktadır. Yolculuğun başladığı Halkalı'dan, bittiği istasyon Kapıkule'ye kadar 17 istasyon geçilir; iki istasyon arası mesafe 276 km ve yaklaşık yolculuk süresi dört saattir. 12703 ve 12704 kodlu Halkalı- Uzunköprü gidiş ve dönüş hattı, Halkalı- Kapıkule hattından farklı olarak Pehlivanköy'den Uzunköprü'ye yönelir, Uzunköprü sınır kapısından sonra Yunanistan tarafında devam eder, geçmişte Selanik ve İstanbul arasında bu hat üzerinden yolcu taşımacılığı yapılmaktaydı **(tcddtrakyablog)** .

8 Temmuz 2018 tarihinde Uzunköprü- Halkalı seferini yapan 12.703 nolu yolcu treni Balabanlı- Çorlu istasyonları arasında raydan çıkarak, 25 kişinin hayatını kaybetmesine ve 268 kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Kaza sonrası zarar 3,5 milyon TL olarak açıklanmıştır. Sahada öğle saatlerinde meydana gelen sel, menfezin travers altı ile menfez tabliyesi arasında kalan kısmındaki balast ve dolgu malzemesinin boşalarak yolun askıda kalmasına yıl açmıştır; ilk vagonun arka bojisinin raydan çıkması nedeni ile arkasındaki 2,3, 4.5.6 nolu vagonların raydan çıkıp demiryolu hattının sağına yatmasına neden olmuştur **(UAB, 2019)**.

Fotoğraf 0-78: Çorlu'da meydana gelen tren kazasında 25 kişi hayatını kaybederken, 268 kişi de yaralanmıştır

Kaynak: rayhaber.com

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'na bağlı Ulaşım Emniyeti İnceleme Merkezi Başkanlığı tarafından 23 Ağustos 2019 tarihinde yayınlanan kaza inceleme raporunda kazanın nedenleri için şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

Kazanın meydana geldiği 161+955'deki menfez Osmanlı Devleti tarafından 145 yıl önce inşa edilmiştir. Dolayısıyla günümüz meteorolojik ve hidrolojik koşullarına göre elden geçirilmesi gerekir. Kaza öncesinde aşırı yağış ile ilgili bir uyarının yapılmaması nedeniyle lokal yağıştan sonra yol kontrolü yapılmamıştır. Kaza yapan tren ile aynı hattan önceden geçen trenin kaza mahalinden geçiş saatleri arasında büyük zaman farkı vardır, büyük olasılıkla kazadan bir süre önce aynı

sahadan geçilmesi durumunda riskin fark edilebilmesi olasılık dahilindedir. Menfezin boşalmasına neden olan selin meydan geldiği saha yerleşim merkezlerine uzak ve en yakın karayoluna ise 2 km mesafede olduğu için fark edilmemiştir. Demiryolu hatlarındaki köprü, menfez, yarma, tünel gibi yapıların iklim değişikliğinin neden olduğu aşırı hava olaylarından sonraki durumları geleneksel yöntemlerle takibi yetersiz olduğu için modern algılamayı zaruri hale getirmektedir. Bu tür kazaların yeniden yaşanmaması için demiryolu alt yapılarının günümüz koşullarına dayanıklı olabilecek nitelikte yapılması ve yenileme çalışmalarının yapılması, meteorolojik erken uyarı sistemlerinin ulaşım sistemlerin etkisi ile ilgili olası senaryolar için kurumlar arasında koordinasyon ve ortak müdahale çalışmalarının yürütülmesi gerekmektedir **(a.g.e)**.

Tekirdağ Limanı'nın ve merkez ilçe Süleymanpaşa'nın mevcut demiryolu ile bağlantısını sağlayan Tekirdağ- Muratlı demiryolu projesine 2012 yılında başlanmış ve 2013 yılında tamamlanmıştır; proje ile eklenen 31 km uzunluğundaki ikinci hat ile bu güzergâh çift hatlı hale getirilmiştir. Böylece Bandırma Limanı'ndan Tekirdağ limanına taşınan yükler için yol mesafesi 600 km kısalacaktır. Tekirdağ Limanı'nda vagon taşıyan Ro-Ro gemilerinin taşıyacağı bir rampanın inşa edilmesi ile Derince Limanı'ndan ve Bandırma Limanı'ndan yük ve yolcu taşıyabilmek mümkün olacaktır. Bu projenin Türkiye'de önemli sayıda motorlu araç ve iş makinesi nakliyesi yapılan Derince Limanı'nında yük transferinin Arifiye- Haydarpaşa güzergâhını kullanmadan Muratlı'dan Kapıkule sınır kapısına ulaşması sağlanacaktır. 2012 yılında başlayan hattın sinyalizasyon ve elektrifikasyon çalışmaların tamamlanmış ve 2019 yılında geçici kabulü yapılacaktır **(UAB, a.ge.).** Tekirdağ tren garının Süleymanpaşa ilçe merkezinin hayli uzağında olması bu hatta yolcu taşımacılığı için talebin azaltan nedenlerinden bir diğeridir.

Marmaray Projesi'nin devamı niteliğinde planlanan Halkalı- Kapıkule Demiryolu Projesi'nin tamamlanması ile Asya ve Avrupa kıtaları arasındaki

demiryolu taşımacılığının yeni bir boyut kazanması beklenmektedir. AB ve Türkiye'yi bir birine bağlayan bu proje, Trans Avrupa Ağı'nın Taşımacılık (TEN- T) koridoruna uygun olarak, Türkiye üzerinden AB'yi Asya'ya bağlayacak ve Türkiye'nin jeopolitik önemini artıracaktır. Avrupa'dan Kapıkule sınır kapısı ile ülkemizde devam eden taşımacılık, bu modern ve hızlı ağ ile İstanbul üzerinden Ankara'ya, doğuya doğru, Kars üzerinden Tiflis ve Bakü'ye kadar devam edecektir. Böylece Balkanlar'dan Bakü'ye kadar hızlı bir yük ve yolcu taşıma dönemi başlayacak; AB Türkiye üzerinden Asya kıtasına bağlanacaktır. AB ile Çin arasında ticari ilişkilerin hacmini artıracak hızlı tren projesi Çin'in 'tek kuşak tek yol' hedefi ile de örtüşmektedir. Çin güzergâh üzerinde yeni lojistik üsler yaratarak ticareti geliştirme gibi bir hedefi önceliklendirirken, AB ise doğu- batı arasında hızlı ve ekonomik ulaşıma odaklanmıştır. Projenin AB desteği alabilmesi için demiryolunun İstanbul Boğazı üzerinden Gebze'ye bağlanması sözü alınmıştır. Bu bağlamda inşaatı kısa süre önce tamamlanıp hizmete açılan Üçüncü Köprü'nün orta kesiminin hızlı trenin geliş gidiş güzergâhına ayrıldığı belirtilmiştir. Edirne'den Kars'a kadar uzayacak hızlı tren hattının Halkalı Kapıkule arasındaki kısmının yenilenmesi ile yılda 12- 13 milyon ton yük taşımacılığı beklentisi söz konusudur.

Halkalı- Kapıkule Demiryolu Hattı Projesi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın AB- Türkiye Mali İşbirliği Çerçevesinde ve IPA II (IPA: AB Katılım Öncesi Yardım Aracı) Dönemi'nde gerçekleştireceği en büyük altyapı projesidir. IPA II Dönemi'nde tahsis edilen bu fon, toplam fonların %8'ini ve ulaştırma sektörüne, ayrılan fonun ise %74'üne karşılık gelmektedir. 2018 yılında ihale ve hazırlık çalışmalarının başladığı projenin Trakya ayağı Halkalı- Ispartakule, Ispartakule-Çerkezköy ve Çerkezköy- Kapıkule olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır. Projenin Çerkezköy- Kapıkule kesiminin inşası için AB ve Türkiye ortak finansmanı kullanılacaktır, fonlanan değer 275 miyon Avro civarındadır.76 km'lik diğer kesimler için gerekli bütçenin, TCDD Genel Müdürlüğü tarafından milli

bütçeden karşılanma yoluyla giderilmesi planlanmaktadır. Proje nihayete erdiğinde Halkalı- Kapıkule arasında 231 km'lik güzergâh boyunca çift hatlı ve saatte 200 km hıza ulaşan yük ve yolcu taşımacılığı mümkün hale gelecektir. Projenin AB tarafından karşılanacak Çerkezköy- Kapıkule kesimi için gerekli fon değeri amacıyla AB Türkiye Delegasyonu ile Haziran 2019 tarihinde karşılıklı anlaşmalara dair imzalar atılmıştır **(USOP, 2019)**.

Projeye konu olan İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illerinde hattın geçtiği sahada bulunan arazilerin TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü tarafından acele kamulaştırılmasına, 23 Ekim 2018 Tarih ve 202 karar sayısı ile cumhurbaşkanlığı tarafından onay verilmiştir. Tekirdağ'da kamulaştırmanın yapılacağı sahalar Çerkezköy'de İstasyon, Fevzipaşa ve Gazi Mustafa Kemal Paşa mahallelerinde; Kapaklı'da Yanıkağıl ve Karaağaç'ta, Saray'da Göçerler Mahallesi; Ergene'de Velimeşe, Karamehmet, Bakırca, Ulaş, Ahimehmet, Misinli mahalleleri olarak belirlenmiştir; kamulaştırmanın en fazla yapılacağı arazi Ergene ilçesinde yer almaktadır **(Resmi Gazete, 2018).**

Halkalı Kapıkule hızlı tren hattının Çerkezköy ve Halkalı arasındaki kısmında daha çok yolcu taşındığı için bu kesimin yenilenmesi söz konusudur. Çerkezköy'den Üçüncü Köprü'ye ve oradan Gebze'ye kadar inşa edilecek hızlı tren hattının Çerkezköy Kapıkule kesiminin temel atma töreni günümüzde Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak kullanılan ve geçmişte Karaağaç Tren Garı olan yapıda 25 Eylül 2019 tarihinde gerçekleşmiştir**.**

4.4.3. Havayolu Taşımacılığı

Taşımacılık sistemleri arasında son yıllarda dünyada ve Türkiye'de büyük ivme kaydeden havayolu taşımacılığının ulaşım sektörü içindeki payı her geçen gün artmaktadır. Mal ve hizmet taşımacılığında trendlerinin zamandan tasarruf ve hız

olgusunun ön plana çıkardığı günümüz dünyası, havayolu taşımacılığını ön plana çıkarmakta ve havacılık kaynaklı emisyonların artmasına neden olmaktadır.

Fotoğraf 0-79: Çorlu Atatürk Havalimanı'nda iç hat ve dış hat seferleri yapılmaktadır.

Kaynak: hurriyet.com

Çorlu ve Çerkezköy çevresinde yoğunlaşan sanayi faaliyetlerinin yarattığı taşıma sistemlerinde hız ve alternatif ulaşım yolları arayışı 1993 yılında Çorlu'da bir Havalimanı'nın inşa edilmesine neden olmuş; 1998 yılında bu limanın açılışı gerçekleştirilmiştir **(Çorlu DHMİ, 2019).** Havalimanı İstanbul'a 90 km, Tekirdağ Limanı'na 61 km ve Çorlu ilçe merkezine 15 km uzaklıkta; Çorlu- İstanbul istikametinde bulunan Seymen Mahallesi mevkiinde yer almaktadır. Yedi gün 24

saat sivil ve askeri kategoride hizmet veren limanının işletmesini Devlet Havalimanları İşletmesi üstlenmiştir.

6.521 m²'lik bir alanda konunmlanan terminal binası ile havalimanı, 3000x45 m büyüklüğünde bir pist; 150x546 m ve 162,50x130 m ebadında 50 uçağın park edebileceği, iki apron ve taksirut ile yılda 1 milyon yolcuya hizmet verebilecek kapasitededir. Limanda 297 aracın park edebileceği bir otopark mevcuttur **(UAB, a.g.e).**

İç hat seferlerinin yapıldığı havalimanda dış hat seferleri de yapılmaktadır, Çorlu Atatürk Havalimanı aynı zamanda hava hudut kapısıdır. Bu havalimanı'nda yolcu taşımaktan daha çok, kargo taşıma işlemleri önceliklendirilmiştir. Limanın 3150 m² büyüklüğündeki geçici gümrüklü depolama terminali, özel bir kuruluş tarafından işletilmektedir; gümrüklü depolama, dağıtım; sevk ve envanter yönetimi hizmetleri sunulan hizmetler arasındadır. Terminalde çabuk bozulabilir ürünlerin saklanılabileceği 112 m^3 hacimli bir soğuk hava deposu, kıymetli malların muhafazası için kasalar mevcuttur; tehlikeli maddelerin sevkiyatı için bir barınak ile canlı hayvan nakliyatı için ihtiyaç duyulacak üniteler hedeflenmektedir, havalimanı daha çok imkânı daha az sıkışıklıkla sağlamayı amaçlar. Havalimanında yer hizmetleri veren işletmeye ait internet sitesinde Türkiye geneli, Orta Doğu ve Doğu Avrupa sevkiyatlarında günün her saatinde özel karayolu taşıma sistemleri, demiryolu bağlantısı, deniz yoluna ulaşım sağlayacak liman bağlantıları, İstanbul havalimanlarına ulaşacak gümrüklü karayolu bağlantısı imkânlarının sunulmaya çalışıldığından bahsedilmektedir **(ODRAP, 2019).**

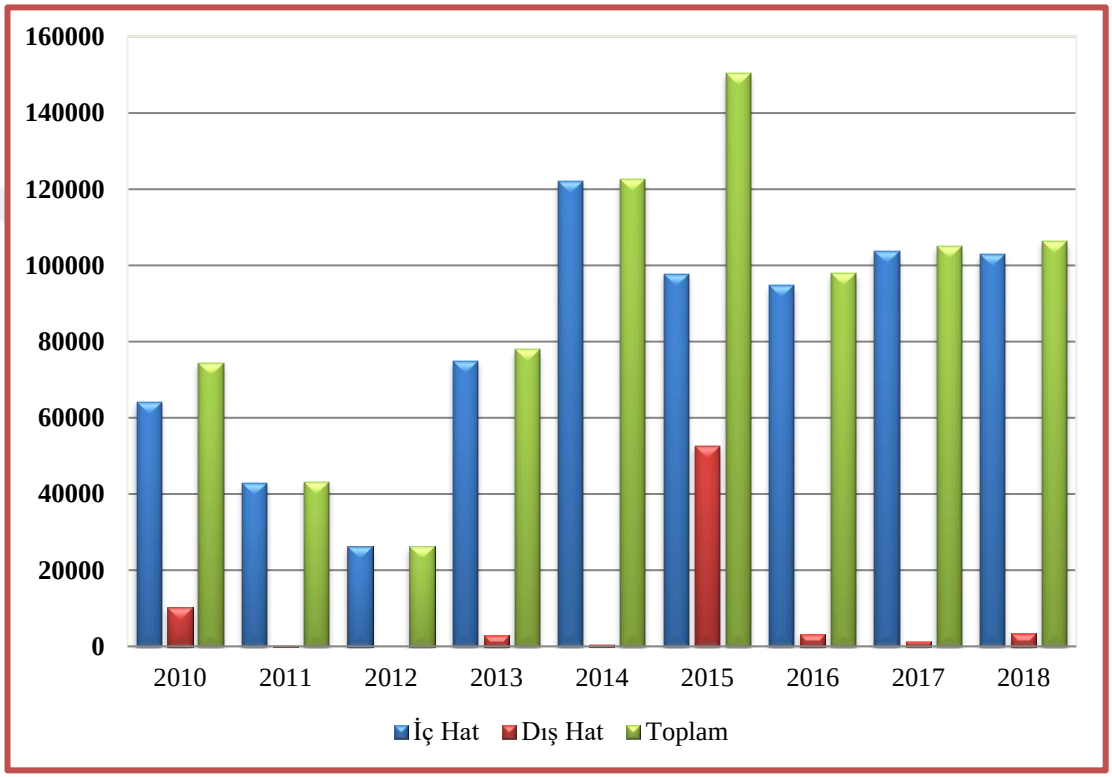
Tablo 0-98: 2017 ve 2018 yılsonu haziran Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı'nda yolcu, uçak, ticari ve yük trafiği ve değişim oranları

UÇUŞ TRAFİĞİ	2017 Yıl Sonu			2018 Yıl Sonu			2017/ 2018 (%)		
	İç Hat	Dış Hat	Toplam	İç Hat	Dış Hat	Toplam	İç Hat	Dış Hat	Toplam
Tüm Uçak Trafiği	35.325	581	35.906	22.403	503	22.906	-37	-13	-36
Yolcu (Gelen-giden)	103.678	1.201	104.879	102.783	3.424	106.207	-1	185	1
Ticari Uçak Trafiği	758	78	836	682	87	769	-10	12	-8
Yük (Bagaj, kargo ve posta/ ton)	615	1.107	1.722	599	1.255	1.854	-3	13	8
Kargo trafiği (ton)	1	247	248	-	704	704	100	185	184

Kaynak: DHMİ, 2019

Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nden elde edilen verilere göre Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı'nda 2017 ve 2018 yılsonu hava trafik değerleri tablodaki gibi gerçekleşmiştir. Verilere göre 2018 yılında havalimanına inen tüm uçak sayısı 2018 yılında % -36 oranında bir azalma söz konusudur. Gelen giden yolcu trafiğinde 2018 yılında %1 oranında artış kaydedilmiştir. Ticari amaçla inen uçak sayısı azalırken, yük miktarında artış söz konusudur. Havalimanı kargo trafiğinde dış hatlar iç hatlara göre daha fazla yük transferi gerçekleştirmiştir **(DHMİ, a.g.e).**

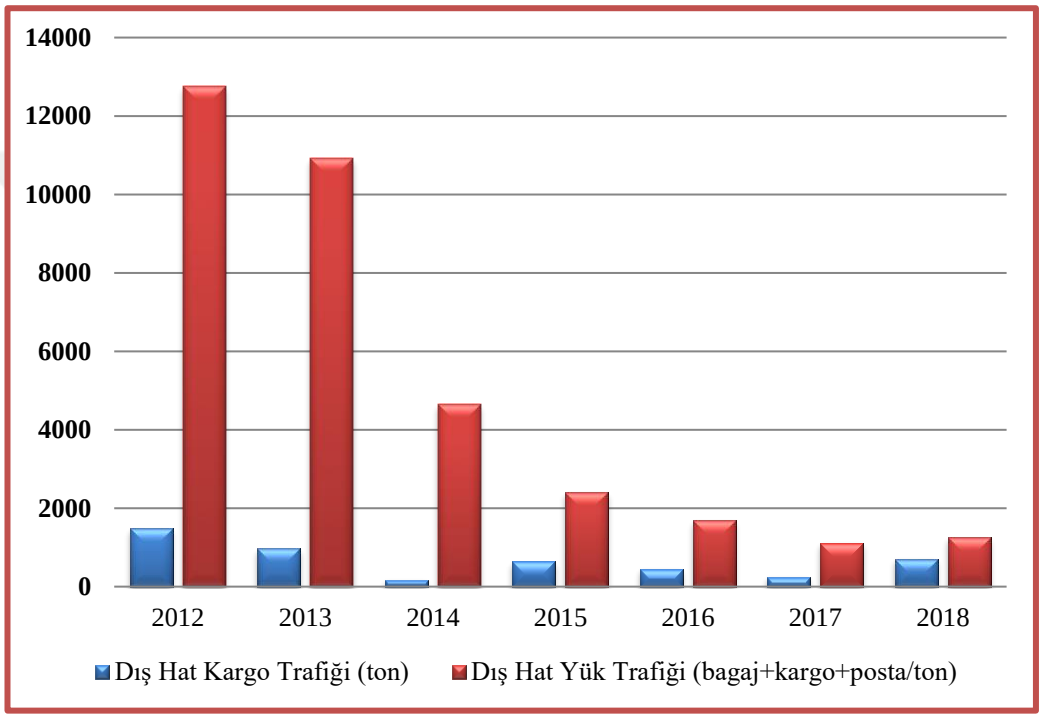
Şekil 0-44: Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı 2010- 2018 yılları arası gelen- giden ve toplam yolcu trafiği.

Kaynak: DHMİ, 2019

Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı'nda 2010- 2018 yıllarında DHMİ tarafından tutulan yolcu trafiği değerlerine göre yıllar arasında gelen giden yolcu trafiği lineer bir artış göstermeyip, artış ve azalışlar söz konusudur. 2016 yılından sonra genellikle toplam yolcu açısından yakın değerler gözlenmektedir. Dış hat trafiği 2015 yılı dışarıda bırakılırsa yolcu sayısı açısından dikkate değer bir artış göstermez. 10 yıllık değerler dikkate alındığında havalimanında yolcu trafiği daha çok iç hat seferlerine hizmet vermektedir.

Şekil 0-45: Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı dış hatlar 2012- 2018 yılları sonu itibariyle ton cinsinden kargo ve yük miktarları.

Kaynak: DHMİ, 2019

Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı'nın 2012 ve 2018 yılsonu ton cinsinden kargo ve yük değerleri incelendiğinde taşınan yük ve kargo miktarının azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Vaktiyle Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Rusya Federasyonu'ndan gelecek yolcu ve yük trafiğine yeni bir mecra yaratıp, Atatürk Havalimanı'nda yoğunlaşan kargo trafiğini azaltmak; günümüzde ise farklı ulaşım modlarının entegrasyonu ile yeni bir lojistik merkez oluşturmayı hedefleyen havalimanı projesinin, grafiğe yansıyan yük değerlerindenden yola çıkarak, istenilen trafiğe ulaşamadığı anlaşılmaktadır. 2018 yılında havalimanında kargo trafiğine dair bir makalesinde ekonomi yazarı Güntay Şimşek, 2012 yılında ihaleyi kazanarak geçici depolama ve antrepo inşaatına başlayıp kargo trafiğini üstlenen özel

teşebbüsün 2012 ile 2018 yılları arasında altı senede yatırım dâhil 11 milyon TL zarar ettiğinden bahsetmektedir **(Güntay, 2018).** Çorlu Havalimanı'nın bir lojistik merkez olması ile ilgili görüşme yöntemi ile sektör temsilcileri ile yaptıkları mülakatlarda havayolu taşımacılığının maliyet ve alt yapı yetersizliği nedeniyle pek tercih edilmeyen bir taşıma sistemi olduğu hatırlatılmaktadır. Görüşmelerde sektör çalışanları kısa vadede Çorlu Atatürk Havalimanı'nın alt yapı açısından yetersiz, İstanbul'a uzak ve hava kargolarının büyük kısmının yolcu uçaklarının yük kısmı ile taşınmasına bağlı olarak lojistik merkez olabilme projesine yanıt olamayacağını belirtmektedir. Katılımcılara göre alt yapının iyileştirilmesi ve hızlı tren gibi yatırımlar entegre ulaşım açısından elverişli olan havalimanının lojistik merkez olabilme hedefine yaklaşmasını mümkün hale getirebilecektir **(Yavaş vd., 2013: 11).**

Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı yük ve kargo trafiğinin son altı yıldaki seyri beklentileri karşılamak konusunda yetersiz kalsa da, farklı ulaştırma modlarının tamamlayıcısı niteliğindeki havayolu taşımacılığı Tekirdağ ve Trakya'nın gelişme trendleri dikkate alındığında havayolu lojistiği kaynaklı ihtiyaçlara yanıt verecektir. Sanayinin İstanbul'dan çevre illere yönelme eğilimine bağlı olarak sayıları her geçen gün artan sanayi tesisleri ve sektörden kaynaklanan taşımacılık ve kargo talepleri; havalimanının aynı zamanda bir hava hudut kapısı olması; hinterlandında İstanbul, Balıkesir, Bursa, Çanakkale ve Edirne'nin yer alması alt yapısı güçlendirilmiş ve kara deniz ve demiryolları modları ile bağlantılı hale gelmiş bir lojistik merkez ihtiyacının belirginleşmesine yol açacaktır. Günümüzde İstanbul havalimanları üzerinden sanayi üretiminin yarattığı karayolu taşımacılık maliyeti ve trafiği dikkate alındığında Trakya'da Çorlu Atatürk Havalimanı'ndan gerçekleşecek kargo trafiğinin firmalar açısından zamandan tasarruf ve lojistikte verimliliğe katkısı büyük olacaktır.

Çorlu Atatürk Havalimanı Lojistik Köy Projesi: Tekirdağ'ın Çorlu ilçesindeki lojistik firmaların bir merkezde toplanıp faaliyet yürütebilmeleri düşüncesinden hareketle Çorlu Ticaret Sanayi Odası öncülüğünde ve Trakya Kalkınma Ajansı'nın

destekleri ile girişilen lojistik köy kurma düşüncesi 2014 yılının Mart ayında bir fizibilite çalışmasına soyunmuştur. Fizibilite çalışmalarını tamamlayan ve raporlayan kuruluş, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Teknopark işletmesi olan **ARSEAD** adlı kuruluştur.

Lojistik köy projesi için Çorlu'nun seçilmesindeki mevcut motivasyonlar Çorlu ve Çerkezköy çevresindeki OSB kapsamı ve dışındaki sanayi tesislerinin artan kargo trafiğine yanıt verebilmek, Avrupa Serbest Bölgesi'ne, Çorlu ve Çerkezköy gümrük sahalarına yakın olmak, Asya- Avrupa arasındaki ulaşım yollarının üzerinde bulunmak, kara ve demir yollarına ve Tekirdağ Limanı ile Marmara Ereğlisi limanlarının yakınında yer almak ve Çorlu Havalimanı'nı trafiğini artırmakla alakalıdır. Fizibilite raporunun finansmanı Trakya Kalkınma Ajansı tarafından sağlanmıştır **(trakyagazetesi.com).**

Bir kargo havalimanı olması öngörülen Çorlu Atatürk Havalimanı'nında kargo trafiğinin artmasını destekleyecek bu lojistik köyü için düşünülen modele göre, havayolunda uluslararası taşımacılık ile kargo taşımacılığı yapan firmalar bir lojistik köyde bir araya gelecek, bu merkeze ulaşacak kargolar firmaların taşıma modu tercihine göre hava, kara, deniz ya da demir yolu ile hedeflenen istasyonlara ulaştırılacaktır. Böylece havalimanı kargo trafiği artacak, İstanbul'da bulunan havalimanlarının kargo trafik yükünün bir kısmı burada kaydırılacaktır. Karayolunda trafik yoğunluğunu azaltacak; Avrupa'ya doğrudan ulaşan alternatif bir kapı olması planlanan, istihdam ve katma değer yaratacağı öngörülen projeye finansman desteği için kamu kurum ve kuruluşları ile özel teşebbüse çağrıda bulunulmuştur Çorlu Lojistik Köyü için uygun görülen saha Asyaport konteynır limanına 49 km; Ereğli'de bulunan Martaş kuru ve dökme yük limanına 31 ve Tekirdağ Limanı'na 41 km uzaklıktadır. Havalimanına uzaklık ise 11 km'dir **(Bütüner, 2014).**

4.4.4. Denizyolu Taşımacılığı

Sadece Tekirdağ'ın değil aynı zamanda hinterlandında bulunan İstanbul'un Trakya kesimi, Edirne, Kırklareli, Balıkesir, Bursa'nın deniz taşımacılığı için de önemli olan Tekirdağ Limanı ve iskeleleri, demiryolu, karayolu ve havayolu taşıma modlarına yakınlığı nedeniyle Türkiye'nin denizyolu lojistiğinde önemli bir merkez olmaya adaydır. Asya ve Avrupa kıtaları arasında yük ve yolcu taşımacılığında Tekirdağ limanının kullanılması zamandan kazanç sağlamanın yanı sıra, ulaşım kaynaklı maliyetlerin azalmasını da sağlayacaktır. Trakya'da üretilen tarım, sanayi ürünleri ile hizmetin ülke içi ve dışına dağıtımı konusunda stratejik bir noktada bulunan limanın kapasitesinin geliştirilmesi, antrepoların sayısının artırılması, demiryolu projeleri ile bağlantılarının sağlanması ve otoyollara kısa mesafede ulaşılabilirliği göz önüne alındığında il, coğrafi konumun kentsel gelişime etkisine iyi bir örnek olacaktır.

Tekirdağ'a bağlı doğuda Marmara Ereğlisi ve batıda Şarköy ilçeleri arasında kıyı uzunluğu 133 km'dir; kıyının kavis yaptığı kesimin çevresindeki kıyı taraçaları ve gerisindeki vadilerin çevresine Süleymanpaşa ilçesi yerleşmiştir. Marmara Ereğlisi kıyıları bir tombolo olması nedeniyle Tekirdağ'ın doğal liman özelliğine sahip kıyılarıdır. Marmara Denizi'nin bir iç deniz olması nedeniyle ve Lodosun kuvvetli estiği günler dışında deniz taşımacılığı yıl içinde sürekliliğe sahiptir.

13 Haziran 2018 tarih ve 30450 sayılı yönetmelikle liman yönetmeliği değiştirilmiş ve Tekirdağ Limanı'nın sınırları yeniden belirlenmiştir. Buna göre geçmişte liman başkanlıklarının iki ilin sınırı olarak tayin edilen koordinatlara ilişkin liman idari sahası il sınırları ifadesi kaldırılarak yeniden tayin edilmiştir. Buna göre Tekirdağ Liman Başkanlığı'nın liman idari sahası, koordinatlarla sınırlanmış deniz ve kıyı alanları olarak ifade edilmiştir **(Resmi Gazete, 2018).**

Tarihi çağlarda Trakya'da üretimi yapılan tahıllar, şarap ile deri gibi hayvansal ürünlerin Akdeniz limanları ve Anadolu'ya transfer edildiği Tekirdağ Limanı, Rumeli Demiryolu'nun yapılmasıyla ulaşımın demiryoluna kayması nedeniyle bir süre canlılığını yitirse de, Cumhuriyet'in kurulmasıyla gerçekleşen sanayi ve ulaşım yatırımları ile eski günlerine geri dönmüştür.

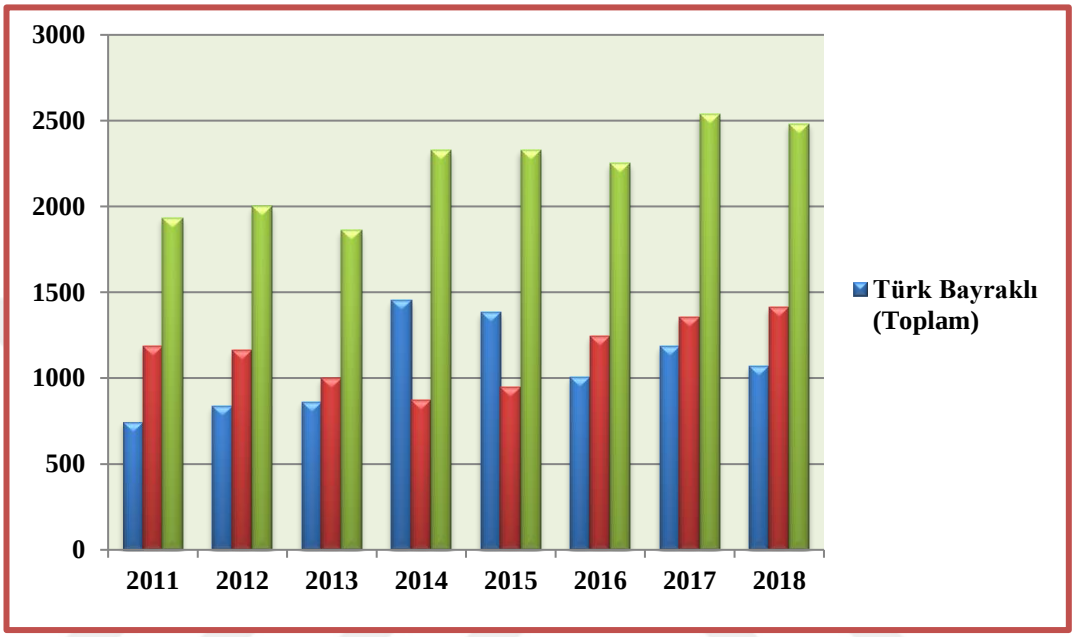
İlin doğu ve batı kıyıları arasında yolcu, kuru yük, dökme yük ve akaryakıt taşımacığının yapıldığı ve inşası kamu kaynakları ya da özel sektörce üstlenilmiş 32 iskele mevcuttur ve bu iskelelerin toplam uzunluğu 7,3 km'dir. İskeleler üç alana toplanmıştır, ilki Marmara Ereğlisi, ikincisi Süleymanpaşa ilçe merkezi ve üçüncüsü ise daha batıdaki Barboros'tur. Bu iskelelerin dışında balıkçı teknelerinin bağlandığı barınaklar ile Süleymanpaşa'da yer alan bir yat limanı (marina) mevcuttur **(Eroğlu, 2016: 191)**

Tablo 0-99: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlara 2018 yılı itibariyle uğrayan toplam gemi sayıları ve grostonları

Türk Bayraklı (Toplam)		**Yabancı Bayraklı (Toplam)**		**Toplam**	
Gemi Sayısı	Gros Ton	Gemi Sayısı	Gros Ton	Gemi Sayısı	Gros Ton
1.068	5.434.899	1.413	37.810.874	2481	43.245.773

Kaynak: UAB Atlantis, 2019

Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü'nden temin edilen ve 2018 yılında Tekirdağ Limanı Başkanlığı'na bağlı limanlara uğrayan gemi sayısını gösteren tabloya göre, yılsonu itibariyle Tekirdağ limanlarına uğrayan gemi sayısı 2.481'dir, gemi trafiğinin %57'sini yabancı bayraklı gemiler oluşturur. Yıllar içerisinde limanlara uğrayan yabancı ve yerli gemi sayıları arasında değişkenlik olmakla birlikte; 2013 yılından sonra toplam gemi sayıları ortalamada yılsonu itibariyle 2.000'den fazladır.

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Şekil 0-46: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlara uğrayan gemi sayılarının 2011- 2018 yılları arasındaki yılsonu görünümü.

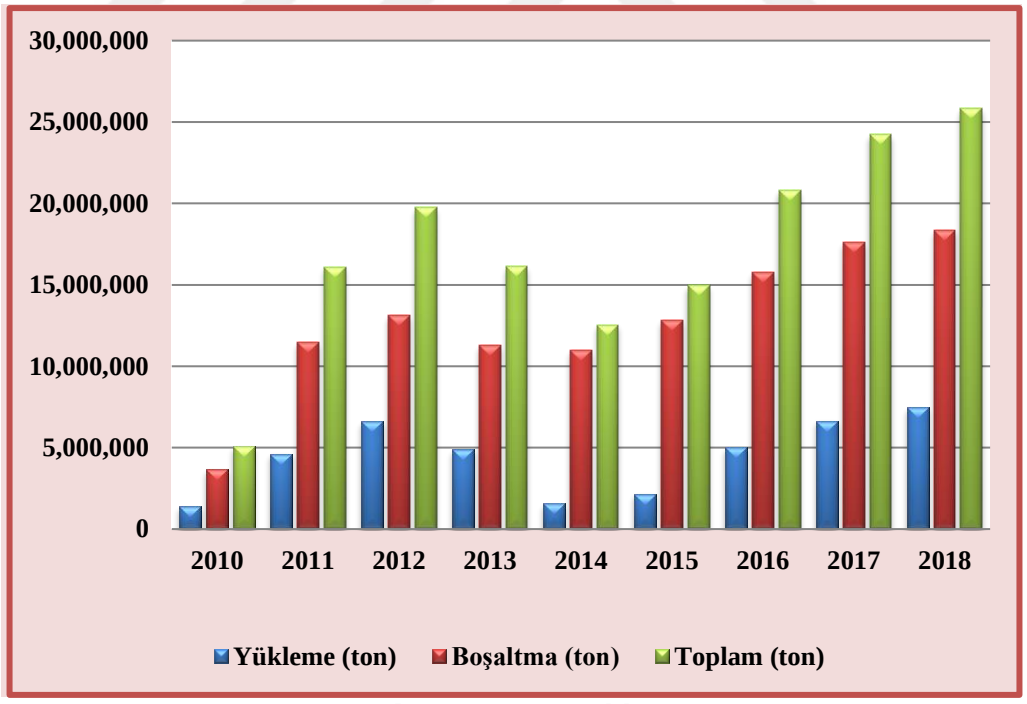
Tablo 0-100: Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda 2018 yılı sonu itibariyle gerçekleştirilen yükleme ve boşaltma ve toplam elleçleme miktarları.

Yükleme (Toplam)	**İhracat Yükleme**	**Kabotaj Yükleme**	**Transit Yükleme**	**Toplam Yükleme**
	2.312.110	720.165	4.412.245	7.444.520
Boşaltma (Toplam)	İthalat Boşaltma	Kabotaj Boşaltma	Transit Boşaltma	Toplam Boşaltma
	11.973.430	2.990.610	3.407.743	18.371.783
Yükleme Boşaltma Toplamı	**14.285.540**	**3.710.775**	**7.819.988**	**25.816.303**

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü'nden temin edilen, 2018 yılında Tekirdağ Limanı Başkanlığı'na bağlı limanlarda yük trafiği ile ilgili değerlere göre hazırlanmış yukarıdaki tabloya göre, 2018 yılsonunda Tekirdağ Liman Başkanlığı'ndan 7.444.520 ton yükleme; 18.371.783 ton boşaltma ve toplamda 25.816.303 tonluk yükleme ve boşaltma yapılmıştır. Değerler arasında 11.973.430 ton ile ithalat kaynaklı boşaltma tüm faaliyetlerin %46'sına karşılık gelmektedir.

Şekil 0-47: Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü'nden temin edilen Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda 2010- 2018 arası yılsonu ton cinsinden yükleme ve boşaltma miktarları

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Deniz Ticaret Genel Müdürlüğü'nden elde edilen Tekirdağ Liman Başkanlığı yılsonu verilerine göre 2010- 2018 yıllar arasında yük miktarı açısından doğrusal bir artış olmamakla birlikte, 2014 yılından sonra yükleme ve boşaltma rakamlarının arttığı gözlenmektir. Son sekiz yıl süresince her yıl yükleme miktarları boşaltım

miktarlarından fazladır. Yükleme ve boşaltmanın en az olduğu yıl 2010, en çok olduğu yıl ise 2018'dir. 2018 yılında Tekirdağ ilinde şubeleri ile birlikte 13 gemi acente firması bulunmakta ve bu sayı ile Türkiye'deki acentelerin %1'ine karşılık gelmektedir (**DTO Rapor, 2017**). Liman işletmelerinin ağırlıklı özel sektör tarafından üstlenildiği Tekirdağ limanları yük ve hacim özellikleri ile alt başlıklar halinde değerlendirilecektir:

Tekirdağ Limanı (Ceyport Tekirdağ): İlk iskelesi 1952 yılında Türkiye Denizcilik İşletmesi (TDİ) tarafından inşa edilen Tekirdağ Limanı, merkez ilçe Süleymanpaşa'da Yavuz Mahallesi, Barbaros Caddesi üzerinde yer alır. Muratlı Demiryolu'nun yapımından sonra demiryolu bağlantısı sağlanan Tekirdağ Limanı, otoyol bağlantısı sağlayan yollar sayesinde denizyolu, demiryolu ve karayolu kombine taşımacılığına uygundur, limanın tarım, hizmet üretim merkezleri ile önemli havalimanları ve komşu ülkelere olan uzaklığı tablodaki gibidir.

Tablo 0-101: Tekirdağ Limanı'nın bazı önemli lokasyonlara uzaklığı.

Lokasyon	Uzaklık (km)	Lokasyon	Uzaklık (km)
İstanbul	135	Yunanistan sınır kapısı	125
Edirne	140	Bulgaristan sınır kapısı	150
Çorlu	37	Çorlu Atatürk Havalimanı	44
Çerkezköy	84	Sabiha Gökçen Havalimanı	200
Lüleburgaz	59	Atatürk Havalimanı	135
Kırklareli	121	İstanbul Havalimanı	137
Avrupa Serbest Böl.	45	Muratlı Demiryolu İstasyonu	25

Kaynak: ceyporttekirdag.com

1997 yılında Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'ndan devralınan Tekirdağ Limanı'nın işletmesi özel şirketler grubuna geçmiştir. Akport olarak değiştirilen limanın işletmesi denizin doldurulması ile genişletilen alan için Milli Emlak Genel

Müdürlüğü'nün kira taleplerinin karşılanamaması nedeniyle 2012 yılında yeniden Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne geçmiştir **(UTİKAD, 2019).**

Fotoğraf 0-80: Tekirdağ/Ceyport Limanı ve Süleymanpaşa ilçesinin batı kesiminden bir görünüm.

Kaynak: ceyporttekirdag.com

Denizcilik işletmeleri limanda pilotaj- römorkaj, barınma, palamar, tatlı su, terminal, yükleme- boşaltma ve atık alınması hizmetlerini üstlenmiştir. Liman işletmesinin TDİ'ye ait olduğu 2017 yılında 425 gemiye liman hizmeti verilmiş ve toplam 1.391.844 ton yük elleçlenmiştir. Aynı yıl Bandırma- Avşa ve Erdek arasında gerçekleşen 1.627 Ro-Ro seferi ile 29.166 TIR, 10.401 kamyon, 34.808 otomobil ile 2.533 kamyonetin ve toplamda 76.908 adet aracın transferi sağlanmıştır **(T.D.İ.A.Ş Rapor, 2017)**

Özelleştirme İdaresi tarafından 2018 yılında açılan ihaleyi kazanarak işletme hakkını devralan özel kuruluşla birlikte adı Ceyport olarak değiştirilen Tekirdağ Limanı 150.000 m²'lik bir sahaya yayılır; konteyner terminali için ayrılan alan 102.000 m²'dir. Limanda toplam rıhtım uzunluğu 2.310 metre ve su derinliği 6 ve 12 m arasında değişen 8 ana rıhtıma ek olarak bir köprü rıhtım ve bir dâhili yolcu rıhtımı mevcuttur; tren ferry uzunluğu ise 184 metredir. Limanın yıllık elleçleme kapasitesi 3 milyon ton; yıllık gemi kabul kapasitesi 2.000 ve konteyner kapasitesi ise yılda 300.000 TEU'dur **(T.D.İ.A.Ş Rapor, 2017).**

Limanda verilen hizmetler arasında konteyner, kargo, ro- ro ve gemi hizmetleri yer alır. Kargo hizmetleri verilen yükler arasında dökme katı yükler (ayçiçeği, buğday, çimento, gübre, cam kumu gibi) ile paletli, ambalajlı bigbagli ve slingbagli olarak ise rulo kâğıt, cam, aliminyum, boru, selüloz gibi yüklerin elleçlemesi yapılır. Katı yüklere ek olarak, dökme sıvı yüklerin yükleme ve boşaltıma işlemleri yapılmaktadır. Türkiye'de en fazla otomotiv sevkiyatının yapıldığı Derince limanından Tekirdağ Limanı'na yapılan feribot seferleri ile gelen yüklerin demiryolu ferisine aktarımı için gerekli rampa, vagon yükleme- boşaltma hizmeti de kargo limanında faaliyeti yürütülen alanlar arasındadır.

Limanda 2017 yılında dökme sıvı- katı, genel ve proje kargo yük gruplarında elleçlenen toplam 1.395.000 ton ve talep üzerine yapılan proje boşaltmacılığında ise 207.908 canlı hayvan ile demiryolu bağlantısı kullanılarak 116 biçerdöverin elleçlemesi yapılmıştır **(ceyporttekirdag.com)**.

Limanda mevcut ro- ro taşımacılığına uygun rıhtımlar ile Marmara, Ege ve Karadeniz bölgeleri limanlarına ro- ro seferleri düzenlenmekte; ayrıca günlük seferler ile Marmara Denizi'nin her iki yakası arasında yolcu ve yük taşımacılığı yapılmaktadır. Bu seferler Tekirdağ Limanı'ndan Bandırma, Erdek, Marmara Adası ve Karabiga arasında her gün karşılıklı olarak gerçekleşmektedir.

Tekirdağ Toprak Mahsulleri Ofisi Liman İşletmesi: Tekirdağ ili Süleymanpaşa ilçesinde yer alan Toprak Mahsulleri Ofisi işletmesine bağlı liman, Tekirdağ limanının batısında ve ona komşudur. 590 m uzunluk ve azami 11 metre derinlikteki limanın yıllık elleçleme kapasitesi 2,7 milyon tondur.

Toprak Mahsulleri Ofisi liman işletmesine bağlı liman siloları 1990 yılında faaliyete başlamış 70.000 ton kapasiteli beton silodur. Silo işletmesi karayoluyla tam otomatik alım, dış satışa uygun olarak yükleme ve transfer ile eleme ve kurutma özelliklerine sahiptir, aynı zamanda silo sahası içerisinde fiziksel ve kimyasal analizler de yapılabilmektedir **(tekirdagyenihaber.com).**

Martaş Limanı: Martaş Limanı, Trakya'nın uluslararası nitelikteki ilk özel sektör limanı olarak 1993 yılında Marmara Ereğlisi'nde kurulmuştur. Ana ulaşım akslarına ve organize sanayi bölgelerine oldukça yakındır. 40˚ 57' Kuzey Paraleli ve 27˚55' Doğu Meridyenleri arasına konumlanan liman, İstanbul'un 48 deniz mili batısındadır. NATO ve askeri gemiler tarafından da kullanılan limanın D 110 Karayolu'na uzaklığı 700 m, Çorlu Havalimanı'na olan uzaklığı 35 km ve İstanbul'a olan uzaklığı ise 70 km'dir. 1.500 m toplam uzunluk ve derinlikleri 4 ile 18m arasında değişen sekiz rıhtımda elleçlenen yükler arasında kuru- sıvı, genel yük, ro-ro, yolcu, konteyner ve canlı hayvan yer almaktadır. Yaklaşık 100.000 m²'lik sahaya yayılan limanda depolama sahası, kapalı ambar, genel antrepo, gümrüklü alan, otomobil- kamyon park alanı, ekipman park alanı gibi üniteleri yer almaktadır. Martaş Limanı'nın yıllık konteyner kapasitesi 200.000; dökme ve karışık yük kapasitesi ise yıllık 6 milyon tondur **(DTO, a.g.e).**

Limanda verilen hizmetler arasında atık su ve çöp kabulu, romörkor, palamar ve hizmet teknesi ile hizmet, kılavuz bot il kılavuzluk hizmeti yer almaktadır. Limanda mevcut beş adet ro- ro rampası ile ulusal ve uluslararası ro- ro taşımacılığı

mümkündür. Ayrıca limandan Trakya proje hizmetleri vinçler yardımıyla yapılmaktadır.

Genel yük ve katı yük elleçlemenin yanı sıra 1, 2 ve 3 no'lu rıhtımlarda Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı izin alan ve kimyasal sıvı taşıyan tankerlerin yükleri elleçlenmektedir, Trakya'da sıvı elleçlemenin %90'ı Martaş Limanı'nında yapılmaktadır. Limanda ayrıca stok ve sevkiyatın yapılabildiği açık ve kapalı antrepo mevcuttur **(kaptangroupturkey.com).**

Opet Marmara Ereğlisi Terminali: 40˚ 58' 19" Kuzey Paraleli ve 27˚ 58' 42" Doğu Meridyenleri arasında yer alan Opet Marmara Ereğlisi Terminali iskelesi 2006 yılında yapılan ve özel kuruluş tarafından işletilen akaryakıt terminalidir. Yaklaşık 700 m uzunluk ve 22 m derinlikteki iskelesi ile Ereğli terminali Opet Depolama tesisinin deniz bağlantısı olup toplam akaryakıt depolama kapasitesi 721.000 $m^{3'}$tür. Bu değerin 150.000 $m^{3'}$e yakın olanı yurt içi ürün ikmalinde kullanılmakta ve tesiste aynı zamanda uluslararası akaryakıt ticareti de yapılmaktadır.

Liman ile depolama sahaları arasında 2,2 km'lik bir boru hattı bağlantısı vardır **(opet.com).** Terminal Trakya'da akaryakıt taşımacılığının yapıldığı en önemli limanlardan biridir.

Botaş LNG Terminali İskelesi: 40˚ 59' 30" Kuzey Paraleli ile 27˚ 59' 00" Doğu Meridyenleri arasında yer alan LNG ithal terminali Marmara Denizi kuzeyinde Süleymanpaşa ilçe merkezinin 35 km ve İstanbul' un 85 km güneybatısında Marmara Ereğlisi sahilinde yer almaktadır. 1994 yılında inşa edilen terminalin uzunluğu yaklaşık 400 m ve derinliği ise 17 m'dir. Terminalde gerçekleştirilen işlemler LNG gemilerinin boşaltımı, LNG depolama ve LNG'yi gazlaştırarak ana iletim hatlarına sevk etmektir.

Botaş Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş. tarafından işletilen limanda doğal gaz iletim hatlarına erişimin olmadığı sahalar için tankerlerle LNG transferi için üç

rampadan günde 75 LNG tankeri dolumu yapılmaktadır. İletim hatlarının ve işletme koşullarının elverişliliğine bağlı olarak yıllık maksimum gaz gönderimi 8,2 milyar m^3'tür. Terminal iskelesi 40.000 ile 130.000 m^3 LNG taşıma kapasitesine sahip gemilerin yanaşabileceği biçimde inşa edilmiştir. Terminalde yer alan üç LNG tankının her birinin kapasitesi 85.000$m^{3'}$ tür **(lngebt.botas.gov.tr)**.

Argaz LPG Akaryakıt Dolum ve Depolama Tesisi: 41˚ 01' Kuzey Paraleli ve 27˚ 59' Doğu Meridyenleri arasında Marmara Ereğlisi'ne bağlı Sultanköy Mahallesi'nde yer almaktadır. Yaklaşık 150 m uzunluk ve 20 m derinlikteki iskelesinde daha çok akaryakıt ve LPG gibi sıvı yük elleçlemesi yapılmaktadır. Tesis, 1,2 km deniz ve 1,75 km kara boru hatları ile ithal edilen ve yerel rafinelerden tedarik ettiği LPG'yi filtre edip tüp gaz, otogaz ve dökme gaz halinde stoklayarak tüketiciye ulaştırmayı hedeflemektedir. 110.000 m²'lik sahaya yayılan limanın yıllık kapasitesi yılda 72.000 tondur **(argaz.com)**.

Bütangaz Trakya Depolama Terminali: 40˚ 54' Kuzey Paraleli ve 27˚ 55' Doğu Meridyenleri arasında yer alan Butangaz LPG dolum ve depolama terminali Marmara Ereğlisi'ne bağlı Sultanköy Mahallesi'nin Hendekli Tarla mevkisinde yer almaktadır. 2002 yılında kıyıdan yaklaşık 1,1 km açıktaki deniz bağlantısıyla faaliyete geçen tesiste 53 bin DWT (detveyt ton) ağırlığındaki gemileri boşaltabilecek iki adet şamandıra sistemi bulunmaktadır. Yılda yaklaşık 25.000 m^3 stoklama kapasitesine sahip tesiste 5000 m^3 hacimli küre ve silindirik tanklar mevcuttur. Yaklaşık 150.000 m² sahaya yayılan iskelenin derinliği 10 m'den fazladır. Geçmişte Butangaz A.Ş. tarafından işletilen tesis hisselerinin %50'si 2018 yılında İpragaz tarafından satın alınmıştır **(lojiport.com).**

Marmara Terminali Liman Tesisi: Marmara Terminali Liman Tesisi 40˚ 59' 05" Kuzey Paraleli ile 27˚ 58' 55" Doğu Meridyenleri arasında Marmara Ereğlisi'ne bağlı Sultanköy Mahallesi kıyısında yer alır. Marmara Limanı 230 m uzunluk ve yaklaşık

20 m derinlikte bir akaryakıt limanıdır. 255.000 $m^{3'}$ lük depolama kapasitesine sahip terminal limanına 3.000- 50.000 DWT ağırlığındaki tankerler yanaşabilmektedir.

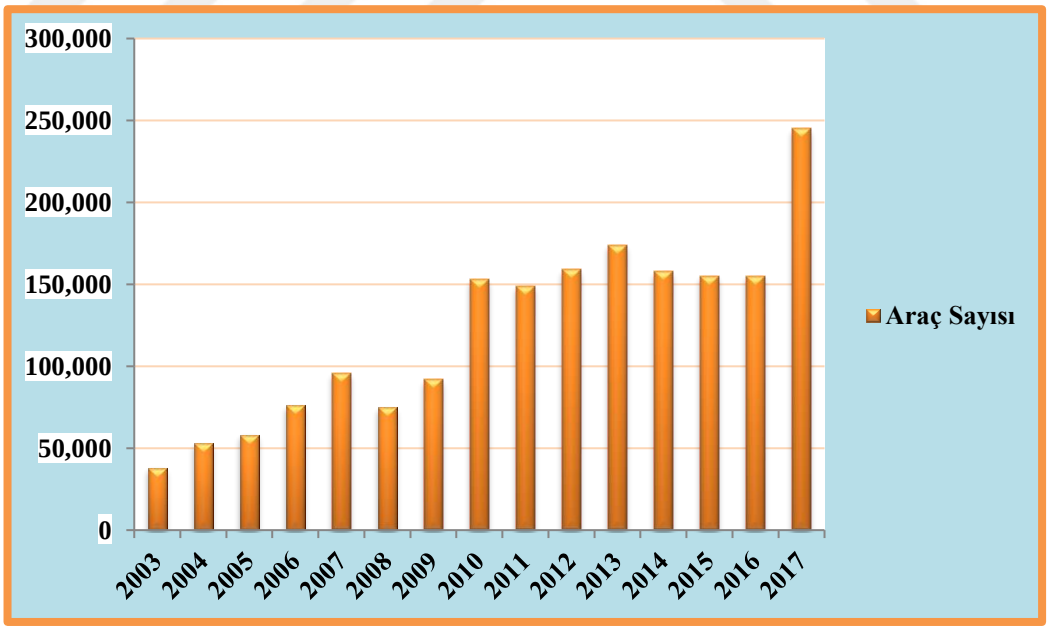
Dört farklı ürün için boru hatlarıyla depolama tanklarına saatte 1.600 m^3 boşaltım ve tanklardan gemilere saatte 800 m^3 yükleme yapılabilmektedir. Limanda elleçleme kapasitesi yılda 14 milyon m^3 civarındandır. Terminalin gerisindeki depolama sahası 89.000 m^2'lik bir saha üzerine kurulu 10 antrepo tankından oluşur. Terminalde mevcut arıtma tesislerinin varlığı nedeniyle yasal mevzuata uygun olarak gemilerden atık kabul edilmektedir. Limanın işletmesini üstlenen Marmara Depoculuk A.Ş adlı ortaklık, müşterilerin talepleri doğrultusunda liman ve boru hattı bağlantısı sayesinde terminalde depoladığı akaryakıtı karayolu ve denizyolu ile alıcısına ulaştırmaktadır **(mdh.com).**

Marmara Ereğlisi'nde Botaş Limanı'na doğalgaz; Marmara ve Opet terminallerine motorin, benzin ve uçak yakıtı olmak üzere önemli miktarda akaryakıt ve LNG girişi söz konsudur. Özellikle Botaş Terminali'ne deniz yolu ile taşınan LNG boru hatları sayesinde Botaş'ın ana dağıtım hatlarına nakledilmektedir. Aynı zamanda tehlikeli madde taşımacılığı olarak tanımlanabilecek karayolunda tanker taşımacılığı özellikle yaz aylarında artmakta ve kaza riski gibi önemli riskleri beraberinde getirmektedir, kış aylarında hava koşullarına bağlı olarak gelişebilecek riskli durumlar da buna dâhil edilebilir.

Barbaros Limanı: Tekirdağ ili Süleymanpaşa ilçesine bağlı Barbaros Yolu'nun üzerinde 40˚ 54' 15" Kuzey Paraleli ile 27˚ 28' 04" Doğu Meridyenleri arasında yer alır. Marmara'nın kuzey kıyısındaki Barbaros Limanı'ndan hareketle güney kıyıdaki Erdek limanı arasında karşılıklı ro- ro ve yolcu taşımacılığı yapılmaktadır. Erdek seferi sırasında Marmara Adası'ndaki Marmara ve Saraylar Limanlarına da ulaşabilmek mümkündür.

Erdek- Tekirdağ ve Marmara Adası arasında yolcu ve ro- ro seferlerinin yapıldığı bu güzergâh dışında kuzey ve güney kıyılar arasında Tekirdağ ve Bandırma seferlerinin yapılabildiği diğer liman ise daha önce de bahsedildiği gibi Tekirdağ Limanı'dır (Ceyport). Sis ve rüzgârın etkili olduğu günlerde Bandırma'ya yapılacak seferler Erdek'e yönlendirilmektedir. Marmara Ro – ro adlı kooperatife bağlı olarak yürütülen ve yaklaşık dört saat süren bu yolculuklarda yılda ortalama 60.000 araç taşınarak, karayolu üzerindeki taşıt emisyonları azaltılmakta yoğunluktan kaynaklanan trafik kazalarının önüne geçilmektedir **(marmararoro.com).**

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı verilerine göre Tekirdağ- Bandırma, Barbaros- Erdek- Karabiga hatlarında taşınan araç sayısı 2003 yılına göre 2017 yılında %544 artarak toplamda 245.000 araca ulaşmıştır **(UAB, a.g.e)**.

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Şekil 0-48: 2003- 2017 yılları arasında Tekirdağ-Bandırma, Barbaros- Erdek-Karabiga Hatlarında Taşınan Araç Sayısı - Bin Adet.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan temin edilen veriler doğrultusunda hazırlanan yukarıdaki grafiğe göre 2010 yılından sonra Tekirdağ- Bandırma, Barbaros- Erdek- Karabiga hatlarında taşınan araç ayısı 100.000'i geçmeye başlamış 2017 yılında ise bu sayı en yüksek değer olan 245.000'e ulaşmıştır. Zamandan ve yakıt masrafından tasarruf sağlayan denizyolu ulaşımı aynı zamanda karayolu ulaşımından kaynaklanan emisyonların azalması için de oldukça önemlidir.

Asyaport Limanı: Türkiye'de son yıllarda artan konteyner taşımacılığı İstanbul limanları başta yoğunluğun artmasına ve talep karşılama konusunda yetersizliklere neden olmaktadır. Özellikle büyük konteyner gemilerinin elleçlenmesi ile ilgili kapasite yetersizliği ve artan rekabet olgusu deniz taşımacılığında yeni limanların oluşturulması ya da mevcut olanların alt yapısının güçlendirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Konteyner elleçleme kapasitesinin artırılması ile azalan trafik ve maliyetler rekabet gücünü artırarak, Türkiye ve Karadeniz çevresinde lojistik hizmetlerinin gelişmesine destek olacak ve transit sevkiyat faaliyetlerinin gelişmesini destekleyecektir işte bu motivasyondan hareketle Tekirdağ'da Asyaport Limanı ve tesislerinin inşasına karar verilmiştir **(European Bank, ty).**

Fotoğraf 0-81: Asyaport Limanı'nda tahliye işlemi gerçekleştirilen Süper Post Panamax Konteyner Gemisi.

Kaynak: asyaport.com

Asyaport Limanı yerli ve yabancı sermaye ortaklığı ile konteyner limanı maksadı ile Süleymanpaşa ilçesine bağlı Barbaros Mahallesi kıyısında 2015 yılında hizmet vermeye başlamıştır. 40˚ 54' Kuzey Paralelleri ve 27˚ 28' Doğu Meridyenleri arasında yer alan devletin tasarrufu altında deniz üzerine inşa edilen Asyaport Limanı'nın terminal sahası 300.000 m² olup, kara terminali 1.000 m²; rıhtım uzunluğu 2.010 m ve derinliği ise 18 m'dir. Tekirdağ Limanı'na (Ceyport) 2km; Ambarlı Limanı'na 120 km ve Haydarpaşa Limanı'na 160 km uzaklıktadır.

Asyaport Türkiye'de konteyner taşımacılığı hedeflenerek inşa edilen transit limandır (hubport). Türkiye topraklarından durmadan- gümrüksüz geçiş anlamına gelen bu tür taşımacılıkta Asyaport'a yaklaşan büyük gemilerle gelen yükler burada

daha küçük gemilerle pazarlara ulaştırılır ya da tam tersi küçük gemilerle gelen yükler büyük gemilere aktarılır. Yabancı limanlarda indirilip Türkiye limanlarına aktarma gemileri (feeder) ile ulaşan konteynerler bundan sonra doğrudan Asyaport'a ulaşarak ve buradan dağıtımlarını yapabileceklerdir **(asyaport.com)**

Limandan Trakya'daki organize sanayi bölgelerine ve İstanbul'a otoyollar ve bölünmüş yollarla ulaşabilmek mümkündür. Öte yandan mevcut kapasite ve hız yeterli olmamakla birlikte, 31 km uzunluğundaki Tekirdağ- Muratlı demiryolu bağlantısıyla Balkanlara ve Avrupa'ya ulaşılabilecektir. Asyaport Limanı'ndan daha küçük tonajlı gemiler kullanılarak Karadeniz limanlarına ve Marmara Bölgesi'ndeki diğer limanlara kısa zamanda çok miktarda yük transfer edebilmek mümkündür.

Asyaport Limanı'nın soğutmalı konteyner kapasitesi 2.000 ve yıllık elleçleme kapasitesi ise 2.500.000 TEU'dur (1 TEU 20 fitlik ve 34 $m^{3'}$ lük konteyneri ifade eder). 500.000 konteynerin elleçlenmesi ile ilgili MSC (Mediterranean Shipping Company) ile anlaşmaya varılmıştır. Bu liman, 13.000 TEU kapasiteli Süper Post Panamax olarak adlandırılan gemilere konteyner elleçlemek maksadıyla inşa edilmiştir.

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ve Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü tarafından limanlarımızda konteyner trafiğini hareketlendirmek ve döviz girdisini artırmak amacıyla, ticari maksatlı geçiş yapmak veya bakım- onarım amacıyla gelinmesi durumunda özellikle Çanakkale Boğazı geçişlerinde olmak üzere 300 m üzerindeki gemilerden kılavuzluk ve römorkor hizmetleri içi standart ücret alınması 2018 yılının Ekim ayında duyurulmuştur **(V.D.A, 2019).** Bu düzenlemeden bir süre sonra, MSC ile COSCO Shipping'in Hindistan servisinde yaptığı anlaşma sonrası bu hatta hizmet veren 336,7 m uzunluktaki Xin Shanghai gemisi Asyaport'a yanaşan ilk COSCO Shipping gemisi olmuştur **(virahaber.com)**

Limanda verilen hizmetler arasında konteyner yükleme, boşaltma ve shifting başta olmak üzere, terminal hizmetleri, soğutmalı ve tehlikeli konteyner hizmetleri yer almaktadır. Ayrıca genel yük gemilerine paletli, big bagli, ambalajlı ve bundle yükleme ve boşaltma hizmetleri ile yatların gemiye yüklenmesi ya da denize indirilmesi hizmetleri de verilmektedir, **(asyaport.com).**

Limandan limana transit konteyner taşımacılığı düşüncesinden hareketle benzer faaliyetlere sahip İskenderiye, Demietta (Dimyat), Port Said (Mısır); Free Port (Malta); Pire (Yunanistan) ve Gioia Tauro (İtalya) limanlarıyla rekabet edebilecek niteliktedir. Diğer ulaşım modlarının da kombine edilmesi ile Asyaport'un Rusya içi, Kuzey Avrupa, Orta Avrupa ve Balkanlar sahasında yeni ulaşım koridorları oluşturabileceği öngörülmektedir. Limanın önemi giderek artan gıda ve hassas plastik kimyasallarının nakliyesinde ihtiyaç duyulan soğutmalı konteynerlar taşımacılığında hız kazandırması açısından önemi büyük olacaktır. Asyaport'la aynı zamanda Marmara limanlarından özellikle Ambarlı'da yoğunlaşan yük trafiğinin alternatifi olmayı da hedeflemektedir, bu bağlamda İkitelli-Hadımköy- Arnavutköy- Çerkezköy, Çorlu, Lüleburgaz ve son olarak Muratlı eksininde sanayi ve tarımsal üretim için gerekli yükleme ve boşaltmanın yapılmasını hedeflenmektedir. Tekirdağ'da santralize olacak yükler Asyaport'a transfer edilebilir ve Tekirdağ ya da Ömerli üzerinden gümrükleme söz konusu olabilir **(a.y.)**

2006 yılında hazırlanan Çevresel Etki Değerlendirme **(ÇED)** Raporu'nda limanın deniz ulaşımının destekleyeceğine ve liman faaliyetlerinin ulusal ve standartlara uygun olarak yürütülmesine katkıda bulunulacağından bahsedilmektedir **(Ak-Tel Mühendislik, 2006).** Proje kıyıya yanaşan gemi sayısını artırıp, bekleme süresini kısaltacağından yabancı bayraklı gemilere demuraj ödenmesinin önüne geçecektir. Sürdürülebilir liman tesisi ve hizmetleri ile çevreye duyarlı liman inşaatına dair taahütler veren, her fırsatta bu durumun altını çizen Asyaport liman işletmesi, Süleymanpaşa'da özel sektör istihdamına da katkıda bulunmaktadır.

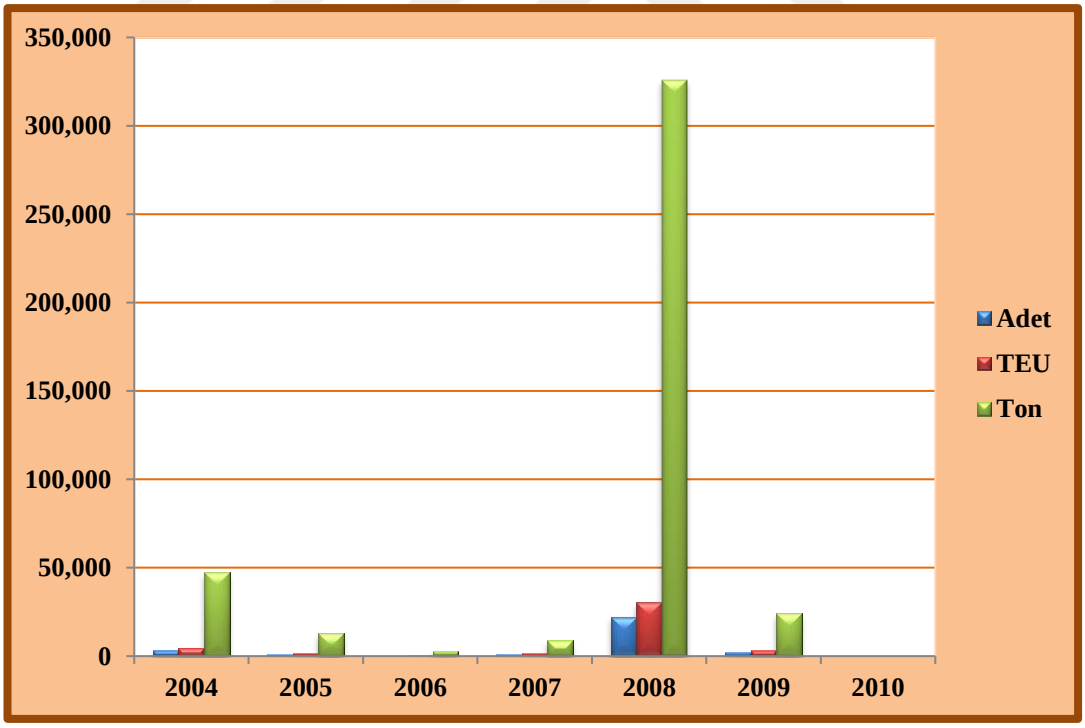
ÇED Raporu Asyaport Liman tesislerinin Barbaros kıyı morfolojisini değiştirecek geniş bir dolgu sahasının varlığından bahsetmektedir. Yaklaşık 400 m boy ve 1 km enlik sahada yapılacak dolgu ile denizden kazanılacak kara alanı 310.000 m² olup bu saha için, 3.472.633 $m^{3'}$ lük dolgu malzemesine ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir. Raporda kumtaşından oluşan zeminin dolgu yükünü taşıyabilecek nitelikte olduğu ifade edilmiştir. 9 milyon ton ağırlığına ulaşacak dolgu malzemesinin Tekirdağ ve çevresindeki taş ocaklarından temin edilecek kristalli yapıdaki masif kayaçlardan oluşmasına dikkat edilerek, ayrışmayla oluşacak bulanıklık engellenmiş olacaktır.

ÇED Raporu'nun kıyının morfolojik ve jeolojik özellikleri ile ilgili bölümünde, tortul nitelikli yarlı bir kıyıdan ve kil taşı ve kumtaşı ihtiva eden tortul tabakaların denize güneydoğu yönünde eğimle sokulduğundan bahsedilmektedir. Zeminin ise sertlik derecesine göre gevşek ve orta sıklıktaki kum tabakasından sonra kumtaşı içeren kayaçlardan oluştuğu ifade edilmiştir. Dolgu sahasının 10 km kadar kuzeyinde Kuzey Anadolu Fay Kuşağı'nın Marmara'yı ihtiva eden kısmı Ganos Dağlarından geçtiği için saha birinci derecede deprem bölgesinde yer almaktadır.

2018 yılında liman işletmesinin açıkladığı değerlere göre Asyaport Limanı'ndan yapılan ithalatlardan Tekirdağ Vergi Dairesi'ne ödenen vergi değeri 245 Milyon TL'dir, liman ve bağlı kuruluşlarında yaklaşık 1.000 kişinin istihdam edildiği belirtilmiştir. Yine 2018 yılında 1 milyon 110 bin TEU konteyner ve 17 milyon 750 bin ton yük elleçlenmiş ve Türkiye'nin en fazla konteyner elleçleyen limanı olmuştur. Şirket kapasite artırımına gitmek için liman sahasını doğuya doğru genişletme, Süleymanpaşa ilçesinde demiryolu yük aktarma istasyonu inşa etme, bunun dışında bir kara terminali ile tarımsal depolama tesisi inşa etmeyi planlamaktadır.

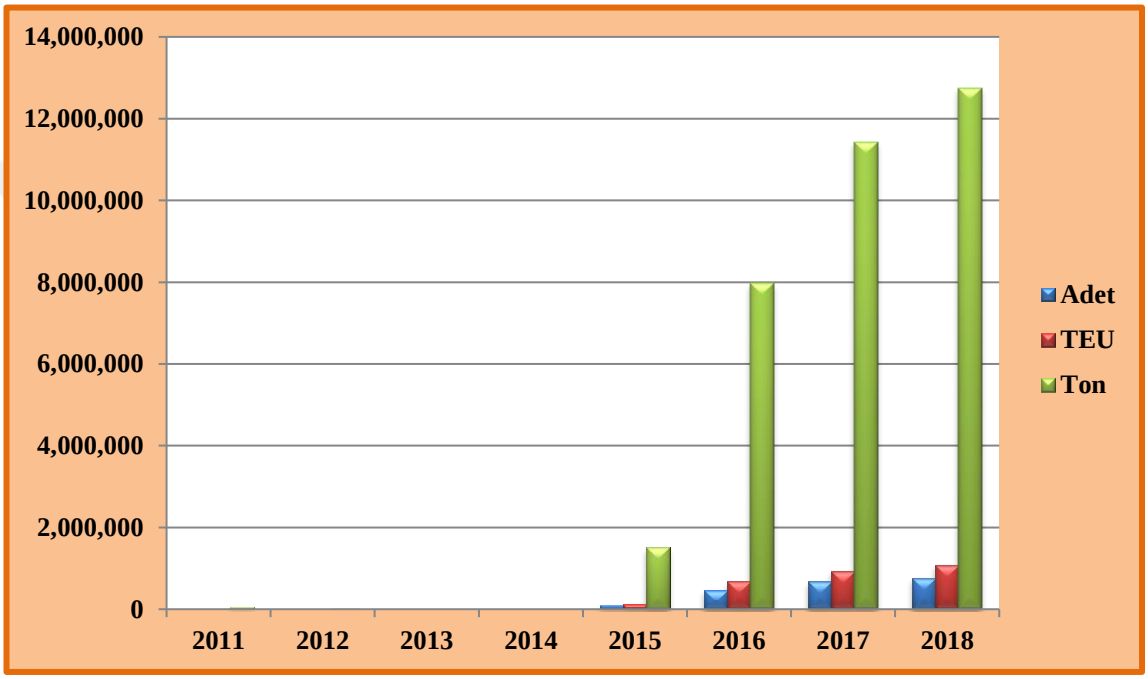
Asyaport Limanının rekabet edebilirliğinin artırılması ve aynı anda iki mega geminin operasyonunun yapılabilmesi için Asyaport AŞ tarafından mevcut rıhtımın kuzeyinde 135 m en ve 400 m uzunluk ve 54.000 m² lik sahanın dolgu alanı olarak inşasına Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 26.06.2019 verilen onay **(ÇB ÇED, ty)**, sahada mevut Barbaros Balıkçı Barınağı'na giriş ve çıkışları olumsuz yönde etkileyeceği düşünüldüğü için Süleymanpaşa Belediye Meclisi tarafından olumsuz görüş belirtilerek desteklenmemiştir **(devrimgazetesi.com).**

Şekil 0-49: 2004- 2010 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na Bağlı Limanlarda Elleçlenen Toplam Konteyner Değerleri (Adet, TEU ve Ton olarak)

Kaynay: UAB Denizcilik, 2019

Şekil 0-50: 2011- 2018 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda elleçlenen toplam konteyner istatistikleri (Adet, TEU ve ton olarak)

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Tablo 0-102: 2004- 2018 yılları sonu itibariyle Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda elleçlenen toplam konteyner değerleri (Adet, TEU ve ton olarak).

YILLAR	KONTEYNER ADEDİ	TEU	TON
2004	3.045	4.680	47.266
2005	1.023	1.510	13.042
2006	191	361	2.511
2007	983	1.826	8.731
2008	22.165	30.265	326.048
2009	1.989	3.184	24.099
2010	11	17	44
2011	4.250	8.175	54.475
2012	834	1.627	9.193

2013	768	1.602	7.169
2014	356	784	4.357
2015	88.852	129.259	1.505.987
2016	469.855	680.271	7.965.458
2017	667.758	936.481	11.432.024
2018	767.569	1.084.196	12.753.971

Kaynak: UAB Denizcilik, 2019

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın Tekirdağ Liman Başkanlığı'na bağlı limanlarda 2004- 2018 yılları sonu konteyner elleçleme değerlerine göre oluşturulan yukarıdaki grafik ve tablodan da anlaşılacağı üzere yıllar arasında belirgin farklar gözlenmektedir. Tekirdağ'da Asyaport Limanı yapılana kadar konteyner elleçleyen önemli limanlardan biri olan Tekirdağ Limanı'nda 1997- 2012 yılları arasında özelleştirme ihalesini kazanan Akport Liman işletmeciliği faaliyet yürütmektedir. 2010 yılında denizin doldurulmasıyla kazanılan ek liman sahasından kaynaklanan vergiler nedeniyle işletmeci şirket ve Milli Emlak Genel Müdürlüğü arasında bazı anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu durum liman trafiğini olumsuz etkilemiş 2010 yılında elleçlenen konteyner sayısı bariz biçimde azalmıştır **(UTİKAD, 2019).**

2012 yılında işletme hakkı yeniden Türkiye Denizcilik İşletmeleri'ne geçen limanın elleçleme performansında ciddi bir artış gözlenmezken; 2015 yılında Asyaport Konteyner Limanı'nın faaliyete girmesi ile elleçlenen konteyner sayısı, TEU ve tonajında belirgin artışlar yaşanmıştır. 2018 yılında işletme hakkı yeniden özel bir şirkete devredilen Tekirdağ Limanı (Ceyport) ve Asyaport konteyner limanlarının performanslarının ortak katkısı ile Tekirdağ Liman Başkanlığı 767.569 konteyner ile bahsi geçen yıllar arasında en yüksek değere ulaşmıştır.

4.4.5. Boru Hattı Taşımacılığı

Tekirdağ konumu nedeniyle yalnızca kara hava ve demir yollarının değil, aynı zamanda boru hatlarının da geçtiği önemli bir iletim hattı üzerinde yer alır.

Doğal gaz ve petrol tedarikçisi ülkelerle, bu kaynaklara ihtiyaç duyan, başta Türkiye olmak üzere, Avrupa ülkeleri arasındaki doğu- batı eksenli hatların önemli bir kısmı Trakya topraklarından geçmektedir. Alt yapı yatırımları ve hattın döşenmesi sırasında doğal ve kültürel sit alanlarının korunması, tarım alanlarının korunması, deniz tabanının kimyasal özelliklerinin ve deniz canlılığının korunması gibi başlıklarda kişi ve kurumları karşı karşıya getiren bu ulaştırma biçimi, çevre hukuku ve siyasetinin gündemini sıklıkla meşgul etmiştir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Türkiye'nin çevresindeki hidrokarbon yataklarının Türkiye'ye ve dünya pazarlarına ulaştırılmasını sağlayan projeleri Irak-Türkiye Ham Petrol Boru Hattı; Bakü- Tiflis- Ceyhan Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı; Trans- Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi **(TANAP)** ve Türk Akım Gaz Boru Hattı Projesi olarak tasnif etmektedir **(E.T.K.B, 2019).**

Kömürle karşılaştırıldığında kirliliğe ve sera gazı emisyonlarına daha az katkıda bulunduğu için tercih edilen ve tüketim oranı giderek artan doğal gazın Türkiye'nin ihtiyacını karşılaması ve Avrupa ülkelerine taşınması amacıyla iki önemli projeden biri olan Rusya- Türkiye- Türk Akımı Projesi ve Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı **(TANAP)** Tekirdağ ilinden geçerek devam etmektedir.

Bu hatlardan ilki 'Rusya- Türkiye- Türk Akımı Projesi', 10 Ekim 2016 yılında Türkiye ve Rusya hükümetleri arasında imza edilmiştir. Rusya ve Ukrayna arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle doğal gaz tedariğinin riske girmesine engel olmak ve üçüncü ülkeleri devreden çıkarmak amacıyla yapılan anlaşma ile boru hattının tamamlanması sonucunda Rusya'dan Türkiye'ye bu hat üzerinden yılda 14 milyar m^3 doğal gazın akıtılması planlanmaktadır **(a.y.)** Altyapı çalışmaları tamamlandıktan sonra Türkiye'nin doğal gaz talebi karşılanırken, aynı zamanda Bulgaristan üzerinden Avrupa'ya Rus doğal gazının taşınması da hedeflenmektedir. 2020 yılının Ocak ayında Rusya ve Ukrayna arasındaki doğal gaz transit

anlaşmasının bitmesiyle Türkiye'nin taşımacılıkta Ukrayna'nın yerini alması söz konusudur.

Projeye göre Rusya Federasyonu'ndan başlayan boru hattı Karadeniz'i geçerek Kıyıköy'de karaya ulaşacak ve Tekirdağ'ın Saray ve Çorlu ilçelerini geçerek Türkiye ve komşu ülkelerin ihtiyacını karşılayan iki hat olarak devam edecektir. Türk Akımı Kara Kısmı- Doğal Gaz Boru Hattı'nın Çorlu Misinli arasındaki kısmı 69 km olup inşası Botaş tarafından üstlenilmiştir. 40 km'si Saray ilçesinden geçecek hattın güzergâhı, Kastro- Çamlıköy yol ayrımı; Bahçeköy, Güngörmez, Kavacık mahalleleri üzerinden Vize'ye bağlı Çakıllı Beldesi; çevre yolunu takiben yeniden Saray ilçe merkezi, Edirköy, Çukuryurt, Kurtdere, Sinanlı ve Osmanlı Mahallelerini geçerek İğneler ve Misinli biçiminde şekillenecektir. Saray ilçesine bağlı Güngörmez ve Bahçeköy ormanlarında 15 km'lik bir sahayı etkileyecek projenin 26 m genişliğindeki alt yapısı için yüzeyde çok sayıda ağaç kesilerek orman örtüsüne ciddi zararlar verilecektir. Hat yer yer Pabuç Deresi, Kazan Deresi, Vize Dere ve Kuru Dere gibi su kaynakları ile kesişmektedir; 30 km'si orman olan ve tarım arazisinin yoğun olduğu boru hattı güzergâhındaki kamulaştırma BOTAŞ tarafından yapılmaktadır **(saraygazetesi.com)**.

Tekirdağ topraklarından geçmesi planlanan bir diğer boru hattı projesi ise 'TANAP' olarak bilinen Trans Anadolu Doğal gaz Boru Hattı Projesi'dir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bu projenin hareket noktasını Türkiye'nin artan doğal gaz talebi olarak değerlendirmektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle 2011 yılında Azerbaycan hükümeti ve Azerbaycan'daki Şahdeniz Sahası'nı geliştiren konsorsiyum ile bir anlaşma imzalanarak 2018 yılından başlayarak yıllık 6 milyar m^3 doğal gazın Türkiye'ye ulaştırılması kararlaştırılmıştır. Bu anlaşmayla Türkiye'nin doğal gaz talebi karşılandığı gibi, inşa edilecek yeni bir boru hattı ile Avrupa ülkelerinin ihtiyaç duyduğu doğal gazın Türkiye üzerinden transit geçişine onay verilmiştir. Bu projede başlangıç kapasitesi 16 milyar m^3 ve maksimum kapasite olarak da iki katı kadar

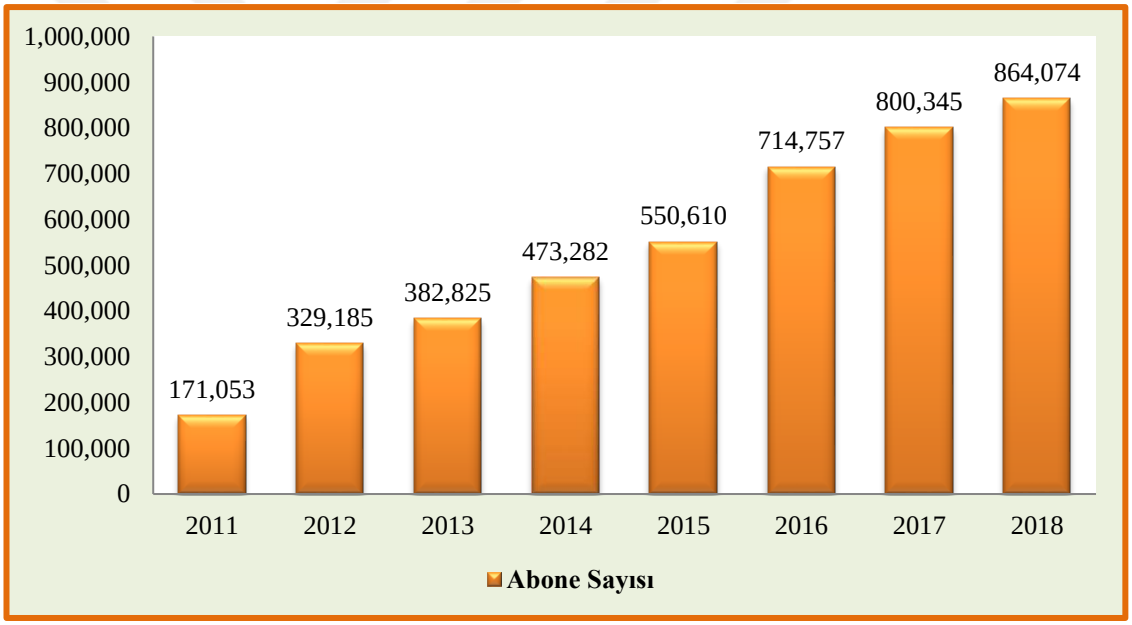
doğal gaz, Türkiye'nin Gürcistan sınırından başlayarak, Yunanistan sınırına (buradan Trans Adriyatik Boru Hattı'na-TAP bağlanır) kadar 1.850 km'lik bir hat boyunca akış halinde olacaktır. Bu hat üzerinden Türkiye'ye doğal gaz akışı 2018 yılında gerçekleşmiş; projenin Avrupa ayağındaki akışının ise 2020 yılında gerçekleşeceği beklentisi söz konusudur **(E.T.K.B, a.y)**. Türkiye ve Avrupa ülkelerinin enerji ihtiyacının karşılanması amacıyla geliştirilen bu projenin ÇED raporunu inceleyen İstanbul Çevre Konseyi'nin basın açıklamasında bir takım risklerin altı çizilmektedir. Risklerden biri, boru hattının döşenmesi sırasında deniz tabanında oluşacak çamur akıntısının bulunduğu sahayla sınırlı kalmayıp, Akdeniz'den gelen dip akıntısı nedeniyle Marmara Denizi'nde daha geniş sahalara yayılacağı düşüncesidir. Öte yandan inşaatta kullanılacak betondan yayılacak kimyasalların deniz altı habitatlarına zarar vereceği öngörülmektedir. Sakıncalardan bir diğeri boru hattı çevresinde yapılacak balıkçılık faaliyetlerine getirilecek avlanma yasağı uygulamasıdır. Bahsi geçen durumların Marmara Denizi'ndeki balıkçılığa büyük zarar vereceği ve hatta bitirme noktasına getireceği kaygısıyla doğalgazın deniz tabanında boru hattı ile iletilmesi projesinin durdurulması düşüncesi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Öte taraftan sivil toplum örgütü projenin 'Deniz geçişi balıkçılık gelir kaybını önleme planını' yetersiz bulmakta ve alternatiflerin oluşabilecek sonuçları gidermede yetersiz kalacağının altını çizmektedir **(ick.org).**

4.4.6. Haberleşme

Ulaşım coğrafyası içerisinde değerlendirilen haberleşme olgusunun kapsayıcılığına ve gelişmişliğine dair parametrelerden biri sayılan ildeki geniş bant abone sayısı 2018 yılında 864.074'tir **(uab.gov)**. Yıllar içerisinde bu hizmetten faydalanan abone sayısının arttığını grafikten yola çıkarak söyleyebilmek mümkündür.

Bu bilgilere ek olarak mobil telefon kullanıcı sayısı da her geçen gün artmaktadır **(trakyaka.org)**. 2007 yılında 638.095 olan mobil telefon kullanıcı sayısı 2017 yılında 827.180 kişiye ulaşmıştır. 2003 öncesinde 1.042 km olan fiber kablo uzunluğu 2018 yılında yaklaşık 4,7 kat artarak 4.894 km'ye ulaşmıştır.

Şekil 0-51: 2011- 2018 yılları arasında Tekirdağ'da geniş bant internet abonesi sayısında yaşanan değişim.

Kaynak: trakyaka.org

Ulaştırma ve Alt Yapı Bakanlığı yukarıdaki bilgilere ek olarak 2009 yılında Süleymanpaşa ve Çorlu ilçelerinde Sayısal Kablo TV, 2008 yılında ise yine Süleymanpaşa'da kablo internet, 2011 yılında Çorlu ve Süleymanpaşa'da yüksek hızlı internet ve 2015 yılından sonra da ses hizmeti verilmeye başlandığını belirtmektedir. 2018 yılı durum değerlendirmesinde ayrıca kullanıcı sayısı açısından Analog Kablo TV'de 19.120; Sayısal Kablo TV'de 17.781; ve kablo internette 14.661'e rakamlarına ulaşıldığı belirtilmektedir **(uab.gov)**.

4.5 Madencilik

Yer altı ve yer üstü maden kaynakları ile ilgili yapılan araştırmalarda Tekirdağ linyit kömürü ile ön plana çıkmaktadır. MTA tarafından Tekirdağ'ın da içinde bulunduğu Trakya Havzası kömür ve hidrokarbon açısından önemli havzalardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu sahada kömür arama çalışmalarının geçmişi eskidir. 1846 yılına tarihlenen arşiv belgelerinde Mosyö Haris adlı bir kişi tarafından Tekirdağ ve Silivri'de kömür madeni keşfedildiği ve madenin kendisi tarafından işletilmek istediğine dair dilekçesi söz konusudur (**Yıldız ve Koltuk, 2016: 45).** Sahada kömür araştırmaları Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA) tarafından, petrol ve doğalgaz potansiyelini tespit etmek için yapılan çalışmalar ise Türk Petrollari Anonim Ortaklığı (TPAO) tarafından yapılmaktadır.

Havzada kömür içeren oluşumlar Paleojen Oligosen yaşlı Danişmen Formasyonu içerisinde yer almaktadır. Oligosen çökelleri arasında tabanda Mezardere, formasyonu ile başlar, üzerinde Osmancık formasyonu ve Danişmen Formasyonu yer alır, formasyon içerisinde ince linyit bantları söz konusudur. Danişmen Formasyonu kiltaşı, kumtaşı ve çakıltaşı, tüf ve linyit oluşumlarını içermektedir. İlde linyit oluşumları Saray ve Malkara ilçelerinde mevcuttur **(Şengüler, 2007: 18).**

Saray ilçesindeki linyit sahaları Küçükyoncalı, Safaalan ve Edirköy çevresinde yoğunlaşmaktadır. MTA tarafından 2010 yılında yayınlanan bir makalede çevrede tespit edilen görünür rezervin 31.360.000 ton olduğu tespit edilmiştir. Bu sahadaki linyitlerin alt ısıl değeri 1.677 Kcal/kg ile 1.947 Kcal/Kg arasındadır. Linyit yatakları Malkara ilçesinde Evrenbey- Karamurat ile Hasköy- İbrice arasında tespit edilmiştir. Sahadaki rezervin 11.600.000 ton olabileceği tahmin edilmektedir. Bu sahadaki linyitlerin alt ısıl değeri 2.277 Kcal/kg ile 2.359 Kcal/kg arasındadır **(MTA, 2010)**. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın 2005 yılında hızlandırdığı kömür arama çalışmaları sonucunda ilde yeni kömür yatakları bulunmuştur: Bu araştırmalar

sonucunda Trakya Çerkezköy havzasında 574 milyon ton ve Tekirdağ – Malkara arasındaki sahanın ise 618 milyon ton potansiyele sahip olduğu tespit edilmiş ve Çerkezköy sahası 2012 yılında Elektrik Üretim Anonim Şirketi'ne (EÜAŞ), Malkara sahası ise 2017 yılında Türkiye Kömür İşletmelerine (TKİ) devredilmiştir. Çerkezköy sahasındaki kömürlerin ortalama ısıl değerinin 2.054 Kcal/kg olduğu tespit edilmiştir **(Kara, 2019)**.

Linyit madenciliğinin yapıldığı ilçelerden biri olan Malkara ilçesi yüzölçümünün %50'si maden sahası ruhsatına bağlıdır ve bu sahalar içinde farklı büyüklükte 38 işletme faaliyette bulunmaktadır. Özel sektöre ait bu işletmeler açık ve kapalı işletme olabilmektedir. Malkara Belediyesi'nden edinilen bilgiye göre ilçede 38'i aktif ve 29'u aktif olmayan toplamda 67 kömür ocağı mevcuttur. Kömür yatakları Karamurat, Kırıkali, Evrenbey, Batkın, Ahmetpaşa, İbrice, Tekke, Şahin, Doğan, Davuteli, Yaylagöne, Kozyörük, Pirinççeşme, Hasköy, Yörücek, Sarıyer ve Dolu yerleşmelerinin arazilerinde yapılmaktadır. Üretim daha çok iç pazarda alıcı bulmaktadır. Maden üretimi Malkara ilçe ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. İlçede madencilik sektöründe çalışanlar ağırlıklı Zonguldak, Sinop, Samsun, Ordu ve Giresun illerinden çalışmak için bu bölgeye yerleşmişlerdir **(malkara.bel.tr)**. Tekirdağ Ticaret İl Müdürlüğü tarafından 2015 yılında hazırlanan Tekirdağ ekonomik durum raporuna göre maden ve taş ocağı niteliğindeki 40 işletmede çalışan sayısı 1.660'tır; bu değer il istihdamının %1,2'sine karşılık gelmektedir **(T.İ.T.M Rapor, 2016: 19).**

Türkiye'de enerji arzının yerli kaynaklarla giderilmesi yönündeki düşüncenin bir sonucu olarak Tekirdağ'da kurulması planlanan termik santraller kamunun tepkisi ve çevre örgütlerinin girişimleri nedeni ile engellenmiştir. 2017 yılında bu konudaki makalesinde Kantarcı, Tekirdağ'da bir termik santral düşüncesine karşı bazı argümanlar ileri sürmüştür: Buna göre mevcut kömürün içinde yer aldığı tortul kütleler havzanın kenarına doğru incelmekte ortasına doğru ise derine

gömülmektedir. Bu durum derine doğru açılacak işletme maliyetini artıracaktır. Kömürle birlikte çıkacak diğer minerallerin ayıklanabilmesi için yıkanması gerekir, aynı zamanda çalıştırılacak bir termik santrallerin soğutulması için de suya ihtiyaç duyulacaktır. İlde su potansiyeli yeterli olmadığı ve bu amaçla yer altı suyu kullanımı sakıncalıdır. Havzada termik santralden çıkacak kirletici partiküllerin sisle birlikte Ergene Havzası'na çökmesi ile tarım sahalarının, tarım ürünlerinin ve halkın bu durumdan oldukça olumsuz etkileneceği, meydana gelecek ekonomik yıkımın geri dönülemez olduğu belirtilmektedir **(Kantarcı, 2017).**

Tekirdağ'da linyit madenine ek olarak geçmiş yıllarda bir süre işletilmiş olan manganez yataklarından bahsedilebilir. Bu yataklar Saray ilçesi Saafalan mevkiindedir. Tenör oranı %29 Mn (Bir ton cevher içindeki tenörün (% Mn) nakliye hariç TL bazındaki katsayısı), olan madenin mümkün rezervinin 18.000 ton olduğu hesaplanmıştır. Safaalan mevkiinde tespit edilen bir diğer maden ise %88- 93 gibi bir orana sahip olan kuvars kumunun (SiO_2) toplam görünür olası rezervinin 6.338.770 ton olduğu hesaplanmıştır. İlde Keşan ve İnecik arasındaki sahada iyi kalitede 10 milyon ton rezerve sahip Tuğla- Kiremit tespit edilmiştir **(MTA, 2010).** Tekirdağ'da tuğla ve kiremit fabrikaları Oligosen yaşlı Mezardere Formasyonu'na ait şeyl katmanının kalın olduğu Kumbağ- Naip Ovası arasında açık işletmeler çevresinde yoğunlaşmıştır. Önemli bir üretim merkezi olan sahada ağır metal birikimi başta olmak üzere su ve toprak kirliliği yanı sıra, tarım arazisinin hatalı kullanımına bağlı gelişen toprak kayıpları da söz konusudur.

4.6 Turizm

Konumu ve doğal kaynakları nedeniyle uzun yıllar farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Tekirdağ şehri günümüzde her ne kadar tarım ve sanayi şehri olarak bilinse de, İstanbul'a yakınlığı ve ulaşım açısından önemli yollar üzerinde yer alması nedeniyle dikkate değer bir turizm noktasıdır.

Tekirdağ doğal ve kültürel değerleri sayesinde farklı turizm tiplerine ev sahipliği yapabilecek bir şehirdir ve bu potansiyel ile önümüzdeki yıllarda turizm gelirlerinin artacağı öngörülmektedir. Kalkınma planlarında önemli yatırım sahalarından biri olarak gösterilen turizm ve turistik değerlere ulaşım motivasyonundan hareketle Tekirdağ'ın deniz, kara, havayolu bağlantıları konusundaki avantajları ve turistik değerleri yatırım yapılacak alanlar olarak öne çıkmaktadır.

Farklı turizm türleri arasında Tekirdağ deyince akla gelen Marmara Ereğlisi'nden Şarköy kıyılarına kadar etkisini hissettiren yaz turizmidir, sezonluk nitelikteki bu turizm türüne ek olarak şehirde tarihi geçmişe bağlı kültür; natürel güzellikler ile doğa; yeme- içme kültürü ile gastronomi turizminin yapılabileceği değerler ve coğrafi işaret taşıyacak ürünler söz konusudur.

Fotoğraf 0-82: Tekirdağ Köftesi Türk Paten ve Marka kurumu tarafından coğrafi işaret belgesi almıştır.

Kaynak: aa.com

Avrupa'dan Anadolu'ya ulaşan kara ve demiryolu üzerinde yer alması, Çorlu Atatürk Havalimanı ve uluslararası ve bölgesel taşımacılığa uygun limanları nedeniyle Tekirdağ önemli bir ulaşım güzergâhı üzerinde yer almaktadır ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle yaz aylarında ülke içi turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Yunanistan İstanbul arası yolculuk yapan yerli ve yabancı turistlerle, Gelibolu- Çanakkale yönüne seyahat eden yerli turistler Tekirdağ'da dinlenip, yöresel mutfak ürünleri ve içecekleri tadarlar; buna karşın konaklama ve şehri gezme- tanıma eğilimi arka planda kalmaktadır.

Fotoğraf 0-83: Süleymanpaşa ilçesi sahil şeridinde dinlenme eğlenme ihtiyacının karşılanması kıyı şeridi doldurularak oluşturulan parklar.

Karayolunun Süleymanpaşa ilçe merkezinden geçtiği Süleymanpaşa sahil bandının çevresinde Tekirdağ köftesi ve tatlılarının yenilebileceği restoranlar ve kafelerle, halkın spor ve dinlenme ihtiyacına cevap verecek parklar mevcuttur. Süleymanpaşa kıyısının doldurulması ile oluşturulan bu parkta aynı zamanda turizm enformasyon ofisi de yer almaktadır.

Kuzeyden Karadeniz, güneyden Marmara Denizi ile komşu olan ilde farklı iklim tiplerinin neden olduğu fauna ve flora çeşitliliği Tekirdağ'ı doğa turizmi

açısından önemli bir değer haline getirmektedir. Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçlarında görülen, nemden hoşlanan bitki türleri ile güneyde Marmara Denizi'ne bakan yamaçlarda görülen maki ve kızılçamlar; iç kesimlerde ağaçlı stepler ile Tekirdağ bitki örtüsü ve hayvan varlığı açısından dikkate değer çeşitliliğin fark edilebileceği doğal bir zenginliğe sahiptir. Ne yazık ki, doğal hayat aşırı avlanma, bilinçsiz arazi kullanımı, sanayileşme, hızlı şehirleşmenin yol açtığı çevre kirliliği nedeni ile oldukça zarar görmüştür. Geçmişte Şarköy ormanlarında yaşayan yaban horozu, sülün ve karaca neredeyse artık yoktur; tavşan ve keklik sayısı oldukça azalmıştır. Deniz kirliliği nedeniyle Gün Balığı, Kofana, Kolyoz, Mırmır, İstakoz, İstiridye, Gelincik, Kılıç gibi balık türlerinde ciddi bir azalma söz konusudur **(T.K.A. Rapor, 2012: 8).**

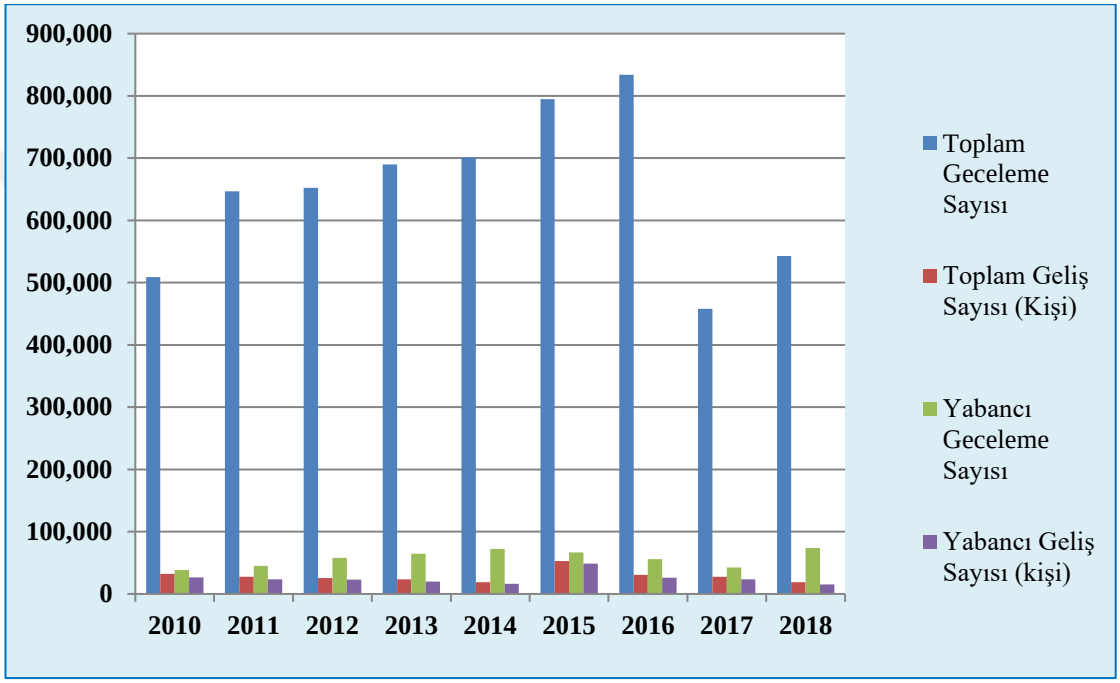
Şarköy ve Marmara Ereğlisi kıyıları yaz aylarında özellikle İstanbul başta olmak üzere çok sayıda iç turisti ağırlamakta, kapasitenin üzerindeki talep nedeniyle tüketim ve kirlilik denizlere ve kıyı ekosistemlerine ciddi zarar vermektedir. Giderek artan ikinci konut inşası Marmara Ereğlisi ve Şarköy kıyılarının bazı kesimlerinde kıyı ile iç kesim arasındaki doğal bağlantıyı kesen beton sıralar oluştumaktadır.

Tekirdağ tarihte yerleşik topluluklardan Traklara, Roma, Bizans ve Osmanlı Devleti'ne kadar farklı medeniyetlere ev sahipliği yaptığı için bu medeniyetlere ait kültürel katmanlara ve kalıntılara ulaşılabilecek bir ildir. İlde medeniyetin inşasına katkıda bulunan bahsi geçen uygarlıklar dışında Prehistorik Çağ'a ait kalıntılara rastlanması insanlık tarihi açısından ilin önemini artırır.

Türklerin Avrupa'ya geçişini sağlayan Trakya'nın Osmanlı kontrolüne geçmesi ile Osmanlı kültürü de Avrupa'ya taşınmıştır. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden, tarih sahnesinden çekildiği zamanın kanıtı tarihi izler ile genç Cumhuriyet'in inşasına dair hatıralar şehre tarihin tanığı kimliği kazandırmaktadır.

Tesisler ve Konaklama: Tekirdağ'da belediye ve bakanlık onaylı mevcut turizm tesisleri ve yatak sayıları 30.06.2019 tarihi itibariyle 76 tesis ve 5.809 yataktır **(tekirdag.ktb.gov).** İlde Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm İşletme Belgeli 25 konaklama tesisinin ikisi beş yıldızlı, beşi dört yıldızlı, onu üç yıldızlı, yedisi iki yıldızlı ve biri ise bir yıldızlıdır ve en çok işletmeye sahip ilçe Çorlu'dur. Türkiye Otelciler Federasyonu'nun (TUROFED) 2019 yılında yayınladığı rapora göre istatistiki bölge sınıflandırmasına göre turizm belgeli konaklama tesislerinin il bazında dağılımına göre Batı Marmara Bölgesi'nde (Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli) turizm yatırım belgeli işletme sayısı toplamda 65'tir ve bu tesislerin yedisi Tekirdağ'da yer alır; tesislerde oda sayısı 529 ve yatak sayısı 1.160'tır. Aynı yıl turizm işletme belgeli işletme sayısı bölgede 211'dir ve bu tesislerde oda sayısı 1.558; yatak sayısı ise 3.061'dir. İlde faaliyet gösteren Kültür ve Turizm Bakanlığı kriterlerine göre çevreye duyarlı faaliyet yürüten işletme sayısı iki olarak belirlenmiştir. Türkiye'de 2018 yılında mavi bayrak almaya hak kazanan plaj sayısı 463' tür ve bu plajlardan beşi Tekirdağ'da yer almaktadır **(TUROFED, 2019: 55).**

Şekil 0-52: Tekirdağ ilinde 2010- 2018 yılları arasında geceleme sayıları ile geliş sayılarının değişimi.

Kaynak: TÜİK, 2019

Tekirdağ'da yıllara göre toplam geceleme sayısı ve geliş sayılarının değişimini gösteren yukarıdaki grafiğe göre toplam geceleme sayısı 2010'dan 2016 yılına doğru artış eğilimi göstermiş; 2016 yılında en yüksek değer olan, 833.677'ye ulaşmıştır. Toplam geliş sayısının en fazla olduğu yıl 52.736 kişi ile 2015'tir; yabancı geceleme sayısının en fazla olduğu yıl 73.637 kişi ile 2018 yılıdır. 48.502 kişi ile 2015 yılı yabancı geliş sayısının en fazla olduğu yıldır. Toplam geceleme sayısında 2016 yılında kırılan 833.677'lik rekorun 2017 yılında 458.058 olarak neredeyse yarıya düşmesi, Türkiye turizm sektörünün yaşadığı genel sorunlarla açıklanabilir: 2015 yılında Türkiye ve Rusya ilişkilerinde yaşanan sıkıntılar ile 2016 yılında Türkiye'de yaşanan siyasi sorunlar, turizm pazarının küçülmesine yol açmış; bu durumun etkileri Tekirdağ'da da hissedilmiştir. İyimser bir gelişme olarak 2018

yılında toplam geceleme sayısı 542.947'ye çıkarak, 2016 öncesi günlere dönüleceğinin habercisi olmuştur. Tekirdağ'da bakanlık ve belediye işletme belgeli turizm tesislerine geliş sayısı ve geceleme sürelerine bakıldığında şehirde iç turizmin daha baskın karakter kazandığı anlaşılacaktır.

Tablo 0-103: Tekirdağ'da 2017 yılında turizm işletme belgeli tesislerde konaklama değerleri.

İLÇELER	TESİSE GELİŞ SAYISI			GECELEME		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	**Toplam**
Çerkezköy	1.479	16.524	18.003	5.066	30.615	35.681
Çorlu	9.290	79.494	88.784	21.113	144.303	165.416
Ergene	22	686	708	122	1.747	1.869
Hayrabolu	58	3.543	3.601	80	4.508	4.588
Kapaklı	1.540	4.928	6.468	4.641	8.099	12.740
Marmara Ereğlisi	56	1.184	1.240	58	1.376	1.434
Süleymanpaşa	1.901	33.567	35.468	4.987	55.495	60.482
Şarköy	139	7.113	7.252	261	11.967	12.228
Toplam	**14.485**	**147.039**	**161.524**	**36.328**	**258.110**	**294.438**

Kaynak: K.T.B Bülten, 2019

Tablo 0-104: Tekirdağ'da 2017 yılında belediye işletme belgeli tesislerde konaklama değerleri.

İLÇELER	**TESİSE GELİŞ SAYISI**			**GECELEME**		
	Yabancı	Yerli	Toplam	Yabancı	Yerli	**Toplam**
Çerkezköy	72	7.204	7.276	589	22.814	23.403
Çorlu	2.240	41.292	43.532	3.830	77.073	80.903
Hayrabolu	2	2.417	2.419	5	2.536	2.541
Kapaklı	173	234	407	337	448	785
Malkara	37	4.766	4.803	147	13.606	13.753
Marmara Ereğlisi	43	2.584	2.627	122	6.434	6.556
Saray	262	10.004	10.266	623	18.728	19.351
Süleymanpaşa	174	13.147	13.321	368	13.539	13.907
Şarköy	19	823	842	40	2.381	2.421
Toplam	**3.022**	**82.471**	**85.493**	**6.061**	**157.559**	**163.620**

Kaynak: K.T.B Bulten, 2019

İlde bakanlık ve belediye onaylı tesislerde konaklayan turistlerin 2017 yılı ziyaretleri dağılımına bakıldığında gerek geliş ve gerek geceleme sayısı açısından yerli ziyaretçi sayısı yabancı ziyaretçiden fazladır.

Bakanlık belediye onaylı tesislerde hem geliş sayısı hem de geceleme sayısının fazlalığı ile dikkat çeken ilçe Çorlu'dur. 2019 yılında turizm işletme belgeli 25 tesisin 10'u Çorlu'da yer alır. Çorlu'yu Süleymanpaşa, Çerkezköy ve Kapaklı ilçeleri takip etmektedir. Sanayi ve hizmet fonksiyonlarına ek bahsi geçen ilçeler, Çorlu başta olmak üzere, nüfusun en fazla olduğu ilçelerdir.

Tablo 0-105: Tekirdağ'da 2017 yılında turizm işletme belgeli tesislerde ortalama konaklama süresi ve doluluk oranları.

İlçeler	**Ortalama Kalış Süresi**			**Doluluk Oranı (%)**		
	Yabancı	Yerli	**Toplam**	Yabancı	Yerli	**Toplam**
Çerkezköy	3.43	1.85	1.98	3.22	19.44	22.65
Çorlu	2.27	1.82	1.86	4.35	29.76	34.11
Ergene	5.55	2.55	2.64	3.18	45.49	48.67
Hayrabolu	1.38	1.27	1.27	0.44	25.04	25.49
Kapaklı	3.01	1.64	1.97	8.48	14.80	23.28
Marmara Ereğlisi	1.04	1.16	1.16	1.07	25.48	26.56
Süleymanpaşa	2.62	1.65	1.71	2.91	32.39	35.30
Şarköy	1.88	1.68	1.69	0.44	20.27	20.71
Toplam	**2.51**	**1.76**	**1.82**	**3.80**	**27.03**	**30.84**

Kaynak: K.T.B Bulten, 2019

Tablo 0-106: Tekirdağ'da 2017 yılında belediye işletme belgeli tesislerde konaklama süresi ve doluluk oranları**.**

İlçeler	**Ortalama Kalış Süresi**			**Doluluk Oranı (%)**		
	Yabancı	Yerli	**Toplam**	Yabancı	Yerli	**Toplam**
Çerkezköy	8,18	3,17	3,22	0,54	20,78	21,31
Çorlu	1,71	1,87	1,86	1,88	37,80	39,68
Hayrabolu	2,50	1,05	1,05	0,05	23,48	23,53
Kapaklı	1,95	1,91	1,93	9,36	12,44	21,81

Malkara	3,97	2,85	2,86	0,77	71,31	72,08
Marmara Ereğlisi	2,84	2,49	2,50	0,75	39,72	40,47
Saray	2,38	1,87	1,88	0,95	28,58	29,53
Süleymanpaşa	2,11	1,03	1,04	1,04	38,38	39,42
Şarköy	2,11	2,89	2,88	0,20	12,17	12,38
Toplam	**2,01**	**1,91**	**1,91**	**1,25**	**32,57**	**33,82**

Kaynak: K.T.B Bulten, 2019

Belediye işletme belgeli tesislerde geliş ve geceleme sayısı ile dikkate değer bir durum da Saray ilçesinde gözlenmektedir; Çorlu ve Süleymanpaşa'dan sonra tesislere geliş sayısında üçüncü sırada yer alırken; geceleme sayısında Çorlu'dan sonra yer almaktadır.

Bakanlık ve belediye işletme belgeli tesislerde yabancı ve yerli ortalama kalış süresi yaklaşık iki gündür. Yabancı ziyaretçi kalış süresinin en fazla olduğu ilçe Çerkezköy, Çorlu ve Kapaklı ilçelerinin sanayi fonksiyonu turizm amacının arka planda kaldığı bir konaklama türünü düşündürmektedir. Yabancı ziyaretçilerin ortalama kalış süreleri yerli ziyaretçilerden daha fazladır, buna karşılık doluluk oranlarının %30- 35 arasında seyrettiği iki tesis tipinde bu oranı oranı artıran ziyaretçilerin yerli olması dikkati çeken bir başka durumdur.

Tablodaki değerlerden yola çıkarak Tekirdağ'da ağırlıkla yerli turistin konakladığı sonucuna ulaşılır. Şehirde yabancı turistin de ilgisini çekebilecek aktivitelerin artırılması ve mevcut olanlara uluslararası nitelik kazandırılması, doğa-kültür turizmi amacıyla turistik değerlerin tanıtımı, ulaşım altyapısının güçlendirilmesi ve konaklama tesislerinin niteliğinin artırılması ve insan kaynağının geliştirilmesi gerekmektedir.

4.6.1. Turizm Varlıkları

Doğal Varlıklar: İlde Mavi Bayraklı plajı ile bilinen Şarköy kıyıları 2006 yılından 2019 yılına kadar Mavi Bayrak ile ödüllendirilmiştir. 700 m uzunluğa 10- 15 m genişliğe sahip plaj Şarköy merkezdedir ve havalimanına 200 km uzaklıktadır

(mavibayrak.org). Eriklice, Gaziköy, Hoşköy, Karaevli, Topağaç yerleşmeleri arasında yaklaşık 60 km uzunluğundaki sahili ile Şarköy kıyıları hızlı deniz akıntıları nedeniyle temiz ve rüzgârlılık nedeni ile sörf gibi deniz sporlarına açıktır. Yörede bu amaca hizmet eden sörf eğitim merkezi mevcuttur. Marmara Ereğlisi'nden başlayarak Şarköy'e kadar kıyı boyunca neredeyse boşluk bırakmadan devam eden ikinci konutlar özellikle yaz mevsiminde turizme bağlı olarak inşa edilmiş ve kıyıların betonlaşmasına engel olunamamıştır.

Fotoğraf 0-84: 2006 yılından 2019 yılına kadar Mavi Bayrak ile ödüllendirilmiş Şarköy Plajı'ndan bir görünüm.

Mürefte'de yıllardır devam eden bağcılık, şarap ve rakı üretimini beraberinde getirmiş Tekirdağ'a bu anlamda bir marka hediye etmiştir. Balıkçılık ve karides avcılığının bir sonucu olarak sahilde balık restoranları yaz aylarında yüksek

talep görmektedir. Sanayi faaliyetlerinin bir sonucu olarak hızla kirlenen ve kapasitenin üzerinde yerli turist ağırlayan, ikinci konut inşası devam eden Marmara Denizi kıyılarında deniz turizminin sürdürülebilirliği tehlike altındadır.

Şarköy'e göre Tekirdağ merkeze daha yakın (yaklaşık 11 km) ve bu nedenle hafta sonu günübirlik tatilcilerin tercihi Kumbağ Plajı doğal güzelliği ve Şarköy gibi rüzgar sörfüne açıklığına rağmen, sahildeki çarpık yapılaşma ve doğusunda kalan Asyaport Limanı'na yakınlığı nedeniyle doğal özelliklerini yitirmekte ve beklentinin altında bir ekonomik girdi yaratmaktadır.

Fotoğraf 0-85: Elverişli doğal koşulları nedeniyle yamaç paraşütü sporunun yapıldığı Uçmakdere'den bir görünüm.

Kaynak: suleymanpasa.bel

Kumbağ'dan sonra Mürefte ve Barbaros yolu üzerinde yer alan Uçmakdere**,** Tekirdağ'da yamaç paraşütü sporunun yapıldığı, doğal güzellikleri ve tarihi evleri ile eko turizme uygun yerleşmelerinden biridir. Yamaç paraşütü sporu ile ilgilenenler 625 m yükseklikteki Nişantepe'ye çıkarak rüzgarın desteği ile Ayvasıl Koyu'na iniş gerçekleştirirler. Uluslar arası yamaç paraşütü festivalinin organize edilmesi ile birlikte adı daha fazla duyulmasına rağmen, uçuşların ücretli hale getirilmesi sporcuların ilgisinin başka sahalara yönelmesine neden olmuştur.

Uçmakdere ile Şarköy arasında Ganos Dağlarını tırmanan virajlı yol boyunca zengin bitki örtüsü çeşitliliğine eşlik eden deniz manzarası, doğal malzemelerden kullanılarak yapılmış evler ve üzüm bağları şehrin eko turizm potansiyelini güçlendiren unsurlardır. Doğa yürüyüşü ile ilgilenenler için Ganos Dağları üzerinde 924 m rakımlı Uçakbaşı Tepesi tercih edilebilir bir yürüyüş güzergâhıdır. İlde bu güzergah dışında kuzeyde Ergene Vadisi ve İnecik, Karaçalı, Tatarlı, Beyoğlu, Sağlamtaş ve Çınarlıdere rotası tercih edilmekte ve son yıllarda Saray kuzeyindeki dağlık sahalar doğa yürüyüşü için tercih edilmektedir **(tekirdag.ktb.gov).**

Trakya Kalkınma Ajansı'nın desteği ile hazırlanan ve 2013 il 2023 yılları arasını kapsayan Trakya Bölgesi Turizm Master Planı'nda, Trakya'da turizm faaliyetleri üç ana koridor üzerinde değerlendirilmiştir: Bunlar Kuzey ve Güney Trakya Turizm Koridoru ile Trakya Kültür Koridoru'dur. Kuzey Trakya Turizm Koridoru için uygun görülen turizm türleri arasında Yıldız Dağları çevresinde eko-agro turizmle orman köylerinin temel ekonomik faaliyeti olan hayvancılığın aynı zamanda bir turizm tipine dönüştürülmesi öne çıkarılmaktadır. Tekirdağ'ın kuzeyinde Saray iline bağlı Çamlıköy Mahallesi'nde Bahçeköy Deresi'nin Karadeniz'e ulaştığı yerde, halk arasında adı Kastro Plajı olan sahil şeridi için kamping ve yanı sıra Karadeniz'in dalgalı kıyıları nedeniyle su sporlarının geliştirilmesi önerilmektedir. Kastro Plajı'na yakın mevkilerde mevcut restoranlarda

yöreye ait ürünlerinin tadımı ile yeme- içme turizminin geliştirilmesinin de mümkün olacağı belirtilmektedir **(T.K.A. Rapor, 2012: 17).**

Master planda yer verilen Güney Trakya eko- agro turizm tipinde Tekirdağ'a dair önceliklendirilen başlıklar arasında, Uçmakdere, Hoşköy ve Mürefte'nin doğal güzelliklerinin yanı sıra, tarım ve hayvancılık niteliklerinin korunarak turizm değeri haline getirilmesi yer almaktadır. Şarköy'ün Mavi Bayraklı Denizi'nin potansiyellerinden istifade ederek kıyı turizminin alt yapısının güçlendirilmesi, su sporlarının ön plana çıkarılması ve Uçmakdere'de yamaç paraşütü sporunun marka haline getirilmesi gündemdedir. Bu koridordaki girişimlerden bir diğeri Şarköy'de geçmişi çok eskiye dayanan şarapçılığın bağ bozumu ve tadım turları ile eno turizm odağı haline getirilmesidir.

Trakya'da üçüncü koridor olarak yerini bulan Trakya Kültür Koridoru'nda ise Marmara Ereğlisi'ndeki gibi mevcut kazı alanları ve müzeler, festival ve yöresel yiyecek ve içecekler bir turizm potansiyeli olarak turizm yatırımlarının yapılacağı alanlardır **(a.g.e: 21).**

Antik Kentler ve Tümülüsler: Tekirdağ, Trakya'ya adını veren ve Avrupa'ya Anadolu uygarlığının taşıyıcısı görevini üstlenen Trak kültürüne ait arkeolojik değerlerin yer aldığı bir açık hava müzesi niteliğindedir. Kazılarla zenginleştirilen bu tarihi değerlerin tanıtımının yapılması ve koruma koşullarının iyileştirilmesi Tekirdağ kültür turizmi için değer yaratmak konusunda önemli bir adım olacaktır.

Şehirde önemli arkeolojik kazı alanları ve bulguların elde edildiği sahalar arasında tümülüsler ve antik kentler yer alır. Tekirdağ ilinde mevcut tümülüsler, Süleymanpaşa'da Karaevli Harekattepe, Işıklar, Kaşıkçı ve Hacıköy tümülüsü; Çorlu'da Sarılar, Çeşmeli Tümülüsleri; Marmara Ereğlisi'nde Aytepe tümülüsü; Hayrabolu'da Kabahöyük, Delibedir, Hacıllı, Kadriye Tümülüsleri; Malkara'da

Kermeyan, Gözsüz, Müstecep, Kavakçeşme Tümülüsleri ve Muratlı'da yer alan İnanlı tümülüsleridir.

Kazılar sonucu karakterize edilebilen tümülüsler arasında yer alan Naip Tümülüsü, Karaevli Harekattepe ve Hayrabolu Hacıllı Köyü tümülüsü belki de en fazla biliniyor olanlardır: Süleymanpaşa ve Çorlu arasında yer alan Karaevli Mahallesi'nde bulunan Harekattepe Tümülüsü'nde yapılan kazılarda Trak Odyris Kabilesi krallarından Kersepleptes'e ait sandık mezar buluntuları günümüzde Tekirdağ Müzesi'nin taş eserler salonunda sergilenmektedir.

Buluntular arasında altın kaplama boncuklarla süslü erguvan renginde kraliyet elbisesi, meşe dalı biçiminde kraliyet tacı, sarmaşık dalı biçiminde rahiplik tacı, kraliyet yüzüğü ve ayakkabı olarak kullanılan sandaletler yer almaktadır. Kralın iskeleti etlendirilmiş haliyle ve buluntularla birlikte ziyarete açıktır.

Fotoğraf 0-86: Tekirdağ Müzesi'nde sergilenen Trak Odyris Kabilesi Krallarından Kersepleptes'e ait olduğu düşünülen mezar buluntuları.

Kaynak: tekirdag.ktb.gov

Tümülüslerden bir diğeri bulunduğu Naipköy Mahallesi'nden adını alan Naip Tümülüsü'dür. 1984'te kazısı yapılan mezar odası içinde mermerden bir ölü yatağı, ziyafet masası ve sehpalar yer almakta; kemikleri bulunamadığından kime ait olduğu net olmayan fakat bir Trak prensine ait olduğu düşünülen ve M.Ö. 350 yılına tarihlenen mezar odasında Makedon etkisinin hissedildiği gümüş eserler bulunmuştur. Bu eserler de Tekirdağ Müzesi'nde aynı bölümde sergilenmektedir. Diğerlerinden farklı nitelikteki Hayrabolu Hacıllı Tümülüsü ölü yakma niteliğindeki kremasyon mezar tipine örnektir; I. Yüzyıl'a tarihlenen mezarın sahibi atı ve kendisinin yakıldığı ve mezar çukurunda bulunan kılıç ve kalkan gibi eşyalarından anlaşılacağı üzere bir Trak komutanıdır **(T.K.A. Rapor, 2012: 63).**

Tekirdağ'da kazısı tamamlanmış veya devam eden ören yerleri şehrin yerleşim tarihi hakkında bilgi vermenin yanı sıra arkeoloji ile ilgilenenler için ilginç seçenekler sunmaktadır: Tekirdağ Müze Müdürlüğü tarafından yapılan araştırmalarda Saray ilçesinde Ergene ve Galata dereleri tarafından oluşturulan Güneşkaya ve Güngörmez vadilerinin yamaçlarında bulunan mağaralarda M.Ö. 5.000 ile 3.000 yılları arasına (Kalkolitik Çağ) tarihlenen seramik parçaları bulunmuştur.

İlin güneyinde Marmara Denizi kıyısında ise devam eden kazılarda Tunç Devri'ne ait buluntulara rastlanmıştır. Süleymanpaşa'nın 12 km doğusunda; Tekirdağ- İstanbul karayolunun yaklaşık 50 m güneyinde deniz taraçaları üzerinde ve Menekşe Deresi'nin her iki yanında konumlanan ve Kültür Bakanlığı tarafından tescillenen Menekşe Çatağı Höyükleri yer almaktadır. 1993 yılında başlayan ve devam eden kazılardan, elde edilen bulgulara göre bu sahayı M.Ö. 3000 başlarında gelişen Anadolu ticaret ağına benzer bir merkez olarak düşünmek olasıdır. Bugünkünden farklı olarak kıyının 3.000 yıl önceki formu, deniz tarafından aşındırılan bir burun ya da Menekşe Deresi'nin oluşturduğu bir koyun olabileceğini düşündürmektedir. Derenin doğu kıyısındaki kazı çalışmaları sırasında Helenistik Dönem'e ait çukurlar, İlk Demir Çağı'na ait en üst evre; çukur barınakların görüldüğü evre ile dörtgen planlı kerpiç yapılar evresine ait mimari örneklerine rastlanmıştır **(tayproject.org).**

Fotoğraf 0-87: Perintos- Heraklia Bazilikası kazı alanın ve çevresinin görünümü.

Ören yerlerinden bir diğeri bir Trak yerleşimi olan Heraion Teikhos, Tekirdağ'a 10 km uzaklıkta ve İstanbul- Tekirdağ Karayolu üzerinde antik bir yerleşmedir. Kazısına 2000 yılında başlayan bu kent, M.Ö 2000'den M.S.13. yüzyıla kadar sürekli yerleşilmiştir. Kazı sahasında Demir ve Tunç Devri'ne ait eserlerin yanı sıra farklı kültür katmanlarına dair kalıntılara rastlanmıştır. M.Ö 8. Yüzyıl'da Sisam adasından gelerek koloni oluşturan adalılar tanrıça Hera'nın adını ölümsüzleştirmek için kente Heraion Teikhos ya da Hera'nın Duvarları adını vermiştir. Elde edilen buluntular Klasik ve Helenistik dönemde kentin Ege adaları ve Yunanistan ile canlı bir ticaret hayatının olduğunu düşündürmektedir. Geçmişte Perinthos olarak bilinen Marmara Ereğlisi'nin bir diğer adı Herakleia'dır. Şehrin girişinde Kalekapı olarak bilinen sahada Tekirdağ Müze Müdürlüğü tarafından başlatılan kazıda Erken Bizans dönemi bazilika formunun örneği olan Perinthos-Herakleia Bazilikası'nın kalıntıları ile karşılaşılmıştır. Yapılış tarihi M.S. 5. yüzyıl'a tarihlenmiş, altıncı ve yedinci yüzyıllarda kavimlerin istilaları nedeni ile yıkıldığı

anlaşılmıştır. Bulunan eserler arasında döneme ait mozaik ve fresklerin yanı sıra, mermer işçiliğinin güzel örnekleri ile de karşılaşılmıştır **(T.K.A. Rapor, 2012: 67).**

Müzeler: Bugün Tekirdağ Müzesi olarak kullanılan bina 1927 yılında Vali Konağı olarak inşa edilmiş ve 1997 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na tahsis edilerek restorasyondan sonra müze olarak kullanılmaya başlanmıştır. Müzenin envanterinde 2012 yılında mevcut eser sayısı 14.726 olup bu eserlerin 1.066'ı sergilenmektedir. Müzenin Taş Eserler Salonu'nda Apri, Heraion Teikhos, Perinthos, Bizanthe ören yerlerinden elde edilen mezar taşları, heykeller ve seramikler sergilenmektedir. Arkeolojik Küçük Eserler Salonu'nda ise Bizans Dönemi'ne kadar olan objeler sergilenmektedir. Osmanlı döneminden kalma geleneksel eşyalar, silahlar, yerel kıyafetler, Karacakılavuz'a ait yerel dokumalar etnografya salonunda sergilenirken; bahçede bulunan açık teşhirde ise Helenistik, Roma, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait taş eserler ve kabartmalar sergilenmektedir.

Rakoczi Müzesi: Macaristan'ın bağımsızlığı için tarihi bir karakter olan Prens II. Ferenc Rakoczi ülkesinden uzak geçirdiği 1720 ile 1735 yılları arasındaki 15 yıllık süreyi Tekirdağ'da, bugün müze haline getirilen evde geçirmiştir. Osmanlı sivil mimari özellikleri taşıyan Rakoczi Müzesi Süleymanpaşa ilçesindedir ve 1932 yılındaki orijinali dikkate alınarak yeniden yapılmıştır. Türkiye ve Macaristan arasındaki tarihi ilişkilerin hatırası niteliğindeki müze yerli ve çoğu Macar halkından olmak üzere yabancı ziyaretçiler tarafından ziyaret edilmektedir **(T.K.A. Rapor, 2012: 67).**

Namık Kemal Evi Müzesi: Tekirdağ Üniversitesi'ne adını veren ünlü yazar Namık Kemal'in hatırasını anmak amacıyla 19. Yüzyıl mimarisi dikkate alınarak Tekirdağ Namık Kemal Derneği tarafından inşa edilen Süleymanpaşa İlçesi'nde Orta Cami Mahallesi'nde yer alır. Müzede Namık Kemal'in yaşamından eserlerin sayıca azlığı

buna karşın etnografya eserlerinin çokluğu dikkat çekicidir. Mekânda zaman zaman kültürel aktiviteler yapılmaktadır **(a.g.e).**

Aker ve Kutman Şarap Müzeleri: Şüphesiz Tekirdağ deyince akla gelen üzüm üretimi ve şarapçılığın tarihini yaşatmaya çalışan Aker ve Kutman Şarap Müzeleri üzüm diyarı Mürefte'de, obje ve fotoğraflar ile geçmişte kullanılan üretim ekipmanları ile Roma'dan günümüze şarabın yolculuğunu anlatmaktadır. Bu müze üzüm, şarap üretimi ile bilinen Şarköy'de, şarap gezilerinin önemli duraklarından biri niteliğindedir **(a.g.e)**.

Malkara Müzesi: Diğerlerine göre daha küçük olmakla birlikte Malkara Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından 1992 yılında açılan Malkara Müzesi'nde Antik Dönem ve etnografik nitelikte 1837 eser envantere kaydedilmiştir **(a.g.e., : 68)**

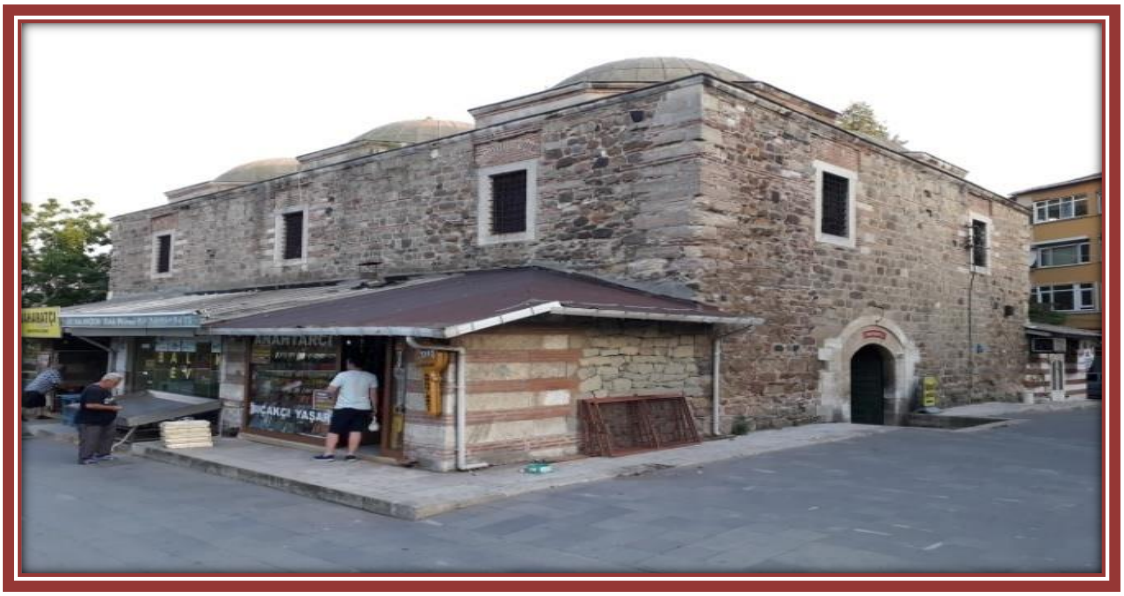
Tekirdağ Hükümet Konağı. Bir müze olmamakla birlikte, cumhuriyet tarihi için son derece anlamlı Tekirdağ Hükümet Konağı, 1912- 1913 yılları arasında Mutasarrıf Selanikli Hüsnü Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapının arka kısmı ve ön bahçesi 1934 yılında Tekirdağ Valisi Haşim İşcan tarafından yaptırılmıştır. Mustafa Kemal 23 Ağustos 1928 yılında Tekirdağ'a yaptığı ikinci ziyareti sırasında Yeni Türk Alfabesi'nin halka tanıtımını bu binada yapmıştır. Günümüzde valilik hizmet binası olarak kullanılmaktadır **(tekirdag.gov).**

Dini ve Sosyal Yapılar: Osmalı Devleti padişahlarından Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı ve damadı, Damat Rüstem Paşa tarafından yaptırılan han gibi ticari amaçlı yapılar olanlar dışında Tekirdağ'da inşa edilen cami ve külliyeler de vardır. Sadrazamın adıyla anılan **Rüstempaşa Cami ve külliyesi** bunlardan biridir.

Fotoğraf 0-88: Mimar Sinan tarafından inşa edilen Rüstempaşa Camisi

Fotoğraf 0-89: Rüstempaşa Camisi'nin günümüze kalan bedesteni

Süleymanpaşa ilçesi Ertuğrul Mahallesi'nde bulunan ve ibadete açık olan caminin mimarı Mimar Sinan'dır. 1554 yılında inşası tamamlanmıştır, caminin avlusundaki şadırvan Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılmıştır. Caminin günümüze kadar kalan sosyal yapılarından bedesteni hala kullanılmakta olup, medrese ve hamamının sadece temelleri kalabilmiştir, kitaplığı restore edilmiş, 1988 yılında caminin doğusuna külliyenin dönem özelliklerine uygun 49 dükkânlı yeni bir çarşı yaptırılmıştır **(T.K.A. Rapor, 2012: 68).**

Süleymanpaşa ilçe merkezinde yer alan bir diğer tarihi cami 1830 yılında Zahire Nazırı Tekirdağlı Ahmet Ağa tarafından yaptırılan **Eski Cami**, oldukça sade görünümlü, dikdörtgen planlı ve ahşap çatılıdır **(tekirdag.ktb.gov).** Süleymanpaşa ilçesinde yer alan Orta Cami Mahallesi'ne adını veren **Orta Cami,** 1885 yılında Kürkçü Sinan Bey tarafından yaptırılan caminin yıkılmasından sonra hayırseverler tarafından yeniden yaptırılmış; Rüstempaşa ve Eski Cami'nin arasında kaldığı için Orta Cami adı verilmiştir **(a.y.).**

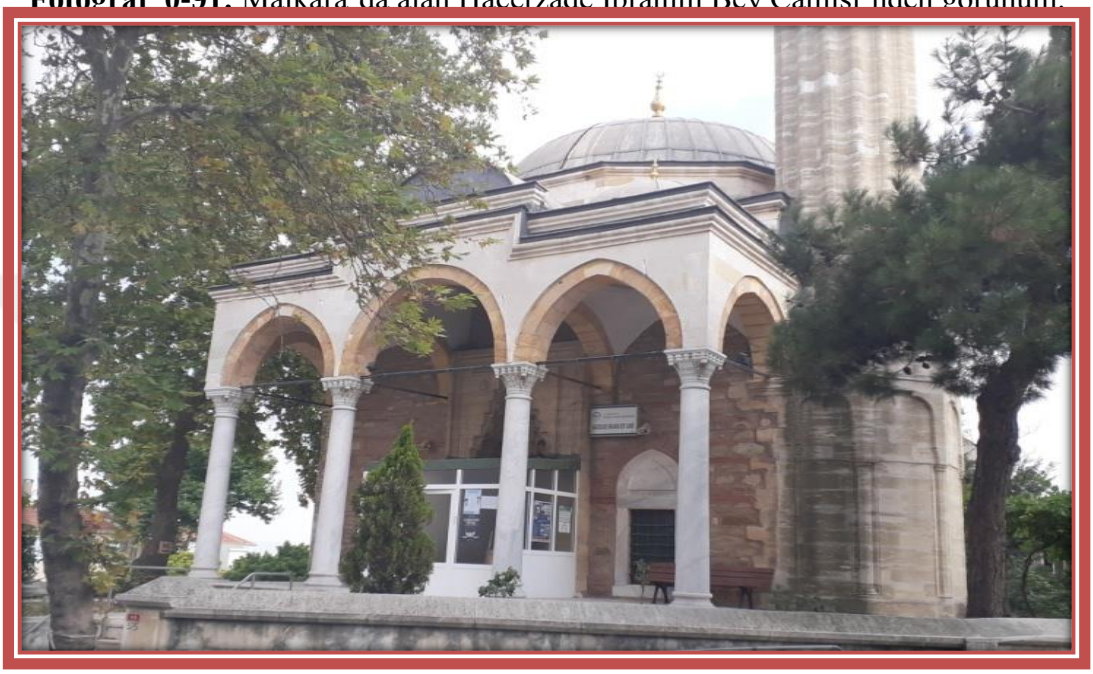
İlçede yer alan diğer camilerden, **Hasan Efendi Camisi,** 1627 yılında Şer'iye Başkatibi Hasan Efendi tarafından ahşaptan yaptırılmıştır. Muratlı Caddesi üzerinde yer alan **Yusuf Ağa Camisi** 1790 yılında camiye adını veren Yusuf Ağa tarafından yaptırılmıştır. Tekirdağ'ın en eski camilerinden biri **Mirliva Hüseyin Paşa Camisi (İnecik İmaret Camisi),** Antalya mirlivası Hüseyin Paşa için yaptırılmıştır, cami İnecik Mahallesi'ndedir; 1498 yılında yaptırılan cami ters T planlıdır ve caminin batısında Hüseyin Bey'in türbesi yer alır **(a.g.e.).**

Fotoğraf 0-90: Saray Ayaspaşa Camisi'nden görünümler

Geçmişte merkez ilçe olup, bugün Süleymanpaşa ilçesinin sınırlarında kalan camilerden başka, diğer ilçelerde de şehrin geçmişini yansıtan camiler mevcuttur: Saray ilçesinde yer alan **Ayaspaşa Cami,** 1539 yılında Sadrazam Ayas Paşa tarafından yaptırılmıştır. Hayrabolu'da ilin eski camilerinden **Güzelce Hasan Bey Camisi** II. Beyazıt'ın damadı Güzelce Hasan Bey tarafından 1499 yılında yaptırılmıştır; bir diğer adı da **Ulu Cami**'dir **(a.g.e).** Tekirdağ camileri mimarlık tarihindeki öneminin yanı sıra Trakya'nın Osmanlı kültürü ile tanışmasının günümüze kalan tanıklarıdır. Malkara'da geçmişte kilise iken, Yıldırım Beyazıt tarafından camiye dönüştürülen ve **Gazi Süleymanpaşa** adı verilen cami her iki mimari kültürün izlerini taşımaktadır. Kayıtlara 1365 yılında cami olarak geçmiştir, caminin batı kapısı üzerinde yer alan kitabede kiliseden camiye dönüştürüldüğünden bahsedilmektedir.1888- 1889 yılları arasında Sultan Abdülhamid'in isteği üzerine onarımı yapılmıştır ve bugün hala ibadete açıktır **(T.K.A. Rapor, 2012: 70).**

Fotoğraf 0-91: Malkara'da alan Hacerzade İbrahim Bey Camisi'nden görünüm.

Fotoğraf 0-92: Çorlu Süleymaniye Camisi'nden Görünüm.

Malkara'da 14 Kasım Caddesi üzerinde yer alan **Hacerzade İbrahim Bey Camisi (Taşoğlu Camisi),** 1406 yılında adını taşıdığı kişi tarafından yaptırılmış, Balkan Savaşı ve depremden zarar görerek onarımlarla aslına uygun hale getirilmiş bir Osmanlı eseridir. Minaresinde taş işçiliğinin başarılı örnekleri mevcuttur. İlçede 15.yüzyıl'a tarihlenen bir diğer cami **Gazi Ömer Bey Camisi'**dir, Mora Yarımadası'nı Osmanlı Devleti'ne bağlayan Turhan Bey'in oğlu tarafından külliyesi ile birlikte yaptırılmış, geriye camiyle birlikte sadece türbesi kalmıştır. Çorlu ilçesinde mevcut Osmanlı camilerinden ilki Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1521 yılında yaptırılan **Süleymaniye Camisi**; diğeri ise Fatih Sultan Mehmet'in sütannesi Daye Hatun tarafından yaptırılan **Fatih Camisi**'dir. Osmanlı Devleti dönemine ait, Tekirdağ'daki en erken tarihli cami Gazi Süleyman Paşa tarafından 1325- 1330 tarihlerinde yaptırılan **Cami-i Kebir'**dir. 1983'teki yangından zarar gören cami, onarımdan sonra yeniden ibadete açılmıştır **(a.g.e: 70- 71).**

Kaleler, Köprüler: Tekirdağ'da ilk ve Orta Çağ yerleşim tarihine ışık tutan yapılardan arasında yer alan kale ve köprülerden bazılarının temel ya da duvarları korunabilmişken bazılarının sadece varlığı bilinmektedir. Günümüze kadar kalabilenlerin çevre temizliklerinin yapılması ve restorasyonlarının tamamlanarak kullanıma uygun hale getirilmesi ya da ziyarete açılması kültür turizmine katkıda bulunacaktır.

İlde mevcut kalelerden ilki Çorlu'nun kuzeybatısında yer alan **Çorlu Kalesi**'dir. 1993 yılında birinci derecede arkeolojik sit alanı ilan edilen kalenin VI. Yüzyıl'da Bizanslılar tarafından yaptırıldığı varsayılmaktadır. Çorlu şehrinin ilk çekirdeğinin kale çevresinde geliştiği düşünüldüğünde bu kalenin önemi daha iyi anlaşılır, günümüze kadar ulaşan ve bakımsız durumda olan duvarları kurtarılmayı beklemektedir **(T.K.A. Rapor, 2012: 73). Karacahalil veya Koca Kale,** Malkara ilçesinin Karacahalil Mahallesi'nde Saros Körfezi ve Çanakkale Boğazı'nın gören bir

yükselti üzerinde konumlanmıştır. Kazılardan Tunç Çağı'ndan Bizans Devleti'nin yıkılışına kadar kullanıldığı anlaşılan kale yapısı korunamamıştır. Günümüze çok az bir kısmı ulaşan **Kermeyan Kalesi,** Malkara'ya bağlı eski ismi Apri olup, İmparator Claudius tarafından kurulan ve bugün Kermeyan Mahallesi'nde kalan garnizon kentinin kalesidir. Kalenin kavimlerin saldırısı sırasında ve kalan kısımlarının ise depremle yıkıldığı tahmin edilmektedir. I. Murat zamanında Kütahya'daki Germiyan Beyliği'ne bağlı köylüler bu sahaya yerleştirilmiş, gelenler kale çevresine yerleşmeyi tercih etmeyerek günümüzdeki Kermeyan Köyü'nü kurmuşlardır. Malkara ilçesinde bu kalelerin dışında Elmalı Mahallesi'nde **Elmalı** ve Yenidibek Mahallesi'nde ise **Bolavazt Kalesi'nin** kalıntıları mevcuttur **(malkara.bel).** Tekirdağ ilçelerinin Osmanlı yönetimine geçmesinden sonra yeniden Bizans tarafından alınmasını engellemek amacıyla yıktırılan kalelerin günümüze kadar kalan kısımları tarihi önemleri nedeniyle korunmaya alınmalı ve şehir turları programlarına dâhil edilmelidir.

Çoğu günümüze kadar sağlam olarak ulaşmış ve kullanılmakta olan köprülerden **İnecik Köprüsü,** Süleymanpaşa ilçesine bağlı İnecik Mahallesi'nde kesme taştan yapılmış iki gözlü olduğu tahmin edilen kesin olmamakla birlikte XVII. yy'a tarihlenen bir köprüdür. Çorlu'da Romalılar döneminde inşa edildiği varsayılan **Kırkgöz Köprüsü,** XV. Yy'da Osmanlı yönetiminde elden geçirilerek kullanımı sağlanmış yuvarlak kemerli kesme taştan yapılmış bir köprüdür. Çorlu- Lüleburgaz Yolu'nda, Çorlu Suyu üzerinde yer alan 58 metre uzunluğundaki Mustafa Paşa Köprüsü'nün yapım tarihi ve kim tarafından yapıldığı hakkında bilgi yoktur. Hayrabolu ilçesinden geçen ve ilçenin adıyla anılan Hayrabolu Irmağı üzerinde, halkın **Hacılar Köprüsü** olarak adlandırdığı ve 1800 lü yıllarda Ataullah isimli biri tarafından yaptırıldığı varsayılır. Yıkılmasının ardından 1861 yılında kesme taştan ve altı gözlü olarak yeniden yaptırılmıştır. Ergene Nehri üzerinde yer alan muhtemelen Mimar Sinan tarafından yapılan **Ergene 1 ve Ergene 2 köprüleri** güzelliği ile bugün

hala kullanılmaktadır. İlde bunların dışında Hayrabolu ilçesinde **Yörgüç,** Malkara ilçesinde **Yenice, Süleymanpaşa'da Naip 1 ve 2** ve Muratlı'da **Muratlı Köprüsü** büyük ölçüde kullanılabilir durumdadır **(T.K.A. Rapor, 2012: 75).**

Diğer Tarihi Yapılar: İstanbul'a yakınlığı ve Avrupa'ya uzanan yollar üzerinde yer alması nedeniyle il Osmanlı yönetiminde imar edilmiş ve sivil mimari eserleriyle donatılmıştır. Şehir içinde su şebekesi oluşturulmadan evvel içme ve kullanma suyu ihtiyacı karşılanan çeşmeleri Süleymanpaşa ilçesi ile diğer ilçelerde görebilmek mümkündür. Kitabesinden 1691 yılında yaptırıldığı anlaşılan **Meydan Şadırvanı,** 1856 yılında yaptırılan ve İskele Caddesi üzerinde yer alan **Sahil Şadırvanı,** Aydoğdu Mahallesi'nde yer alan ve 1720 yılında yaptırılan **Hacı Çeşmesi,** Çengelliköy Meydanı'nda 1776 yılında yaptırılan **Meydan Çeşmesi;** Eski Cami Mahallesi'nde yaptıranın ve yapım tarihinin belli olmadığı **Tavanlı Çeşme** ve Barbaros Yolu üzerinde Hacı İbiş Ağa tarafından yaptırılan **Barbaros Çeşmesi** Süleymanpaşa ilçesinde günümüze kadar kalabilmiş çeşmeler arasındadır **(T.K.A. Rapor, 2012: 72- 73)**.

Şarköy ilçesi Mürefte yakınlarındaki Hoşköy Mahallesi'ndeki **Hora Feneri**, tıpkı İğneadağa Limanköy feneri gibi Fransızlar tarafından yaptırılmış ve ne tesadüftir ki, dört kuşaktır aynı aile tarafından çalıştırılmıştır. Fener 1861 yılında Sultan Abdülmecit tarafından Karadeniz ve Marmara kıyılarına yaptırılan fenerlerdendir, çelik konstrüksiyon ile dökümün kullanıldığı tamamı metalden oluşan fenerin yapımında kaynak kullanılmamış, civatalarla tutturularak yükseltilmiştir. Geçmişte gaz yağı ile çalışan fener günümüzde elektrikle çalışmaktadır; ışığın doksan altı kristalli bir aynadan çoğaltılarak yansıtıldığı fenerin etrafındaki dönüşü yirmi saniyede tamamlanmakta ve bu sürede dört defa çakmaktadır. Görünüş mesafesi 19 deniz milidir. Fener kıyı emniyetinin sorumluluğuna olup ziyarete kapalıdır. Son yıllarda muhafaza memuru konutu zarar görmüş ve fenerin dış yüzeyi paslanmış haldedir **(a.g.e: 63).**

Fotoğraf 0-93: Ahşap Tekirdağ evi.

Süleymanpaşa ilçesinde geçmişin çok kültürlü günlerini, yerleşme ve mimari karakterini yansıtan az sayıda tarihi ve Ertuğrul Mahallesi gibi eski mahallelerin çevresinde restorasyonla turizme kazandırılmış ya da ayakta kalabilmek için restorasyondan geçirilmeyi beklemektedir.

Kültürel öğeler, coğrafi işaret taşıyan ürünler ve etkinlikler: Tekirdağ yöre mutfağı, uzun süre yerel unsurların etkisi ile şekillenmiş olmasının yanı sıra, Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı nedeniyle gerçekleşen göçlerle, sanayi faaliyetlerine bağlı işçi göçünün taşıdığı kültürel katkılarla zenginleşmiştir. Çok kültürlülük etkisiyle yöre mutfağına has ve gastronomi turizmine konu olacak

ürünler arasında **Tekirdağ köftesi, peynir helvası, Hayrabolu tatlısı**, Türk Patent Enstitüsü tarafından tescillenen **Çerkez Müsellim Pabuç Köftesi**, **Malkara eski kaşar peyniri**- tescillenen bu marka aynı zamanda coğrafi işaret taşımaya adaydır- **bulama ve ciğer sarma** yer almaktadır.

Tekirdağ'ı şüphesiz marka haline getiren bağcılığa bağlı olarak uzun yıllardır üretimi yapılan Yapıncak, Gamay, Papazkarası, Şensu, Semilyon gibi üzüm türlerinin yanı sıra son yıllarda üretimi yapılan Kabarnet ve Merlot türlerinin üretimindeki kalite sayesinde şarap ve rakı üretiminde ulusal öneme sahiptir. Tarihsel olarak Şarköy ve daha özelde Mürefte, Gaziköy, Hoşköy limanlarından ticareti yapılan şarapların taşındığı amforalar Tekirdağ müzesinde sergilenmekte; bu faaliyet günümüze kadar devam eden tarihsel bir miras niteliği taşımaktadır. Tekirdağ'ın güneyinde Akdeniz ikliminin etkisi ile Şarköy çevresinde yapılan zeytincilik ve zeytinyağı üretiminde miktar açısından diğer üretim bölgeleri ile rekabet edebilir düzeye ulaşılamasa da, elde edilen zeytinyağı aromasının yoğunluğu ve lezzeti nedeniyle tercih edilir bir bir niteliğe sahiptir **(tekirdag.ktb.gov).**

Tekirdağ'ın kültür turizmine katkıda bulunan ve şehre karakter kazandıran öğelerden biri sayılan festivaller, geleneksel kutlamalar ve bağbozumu etkinlikleri son yıllarda daha fazla bilinir hale gelmiştir. 2019 yılında 5 ile 9 Haziran arasında kutlanan **Kiraz Festivali** ilde kiraz üretiminin geleneksel bir değer olduğunu anımsatmak amacıyla ilk defa 1962 yılında **Kiraz Cümbüşü** adıyla kutlanmış, belediyenin bu işi üstlenmesiyle gelenek haline gelmiştir. Festival bir gelenek olarak haziran ayının ilk ya da ikinci haftasında Süleymanpaşa sahilinde kutlanmaktadır, dört gün süren festivalde, kiraz yarışmaları, sergiler, konserler, fener alayları, yelken yarışları yapılmaktadır. Bu tarihlerde ilde turizm canlanmakta ve uluslar arası davetliler ağırlanmaktadır. Tekirdağ'da her yıl eylül ayının ilk haftalarında yapılan **Şarköy Bağbozumu Şenlikleri** geniş kapsamlı bir etkinlik olmaktan çok bireysel katılımlarla devam eden bir etkinliktir. Bu şenliklere katılımın artması için

organizasyonun daha nitelikli hale getirilmeli ve tanıtımla ziyaretçi sayısı artırılmalıdır.

Fotoğraf 0-94: Şehrin girişindeki bu heykel Tekirdağ'da kiraz üretiminin önemli bir ekonomik faaliyet olduğunu hatırlatmaktadır.

Şarköy'de üreticilerin girişimiyle gerçekleşen tadım turları ise konaklama ve yeme- içme tesislerinin yetersizliği nedeniyle henüz beklenen performansa sahip değildir.

Tekirdağ'ın çok kültürlü yaşam değerlerinden biri olan ve her sene ilde yaygın olarak kutlanan **Hıdırellez** bir bahar bayramı olarak değerlendirilebilir. Mayıs ayının altısında başlayan kutlamalar ayın 15'ine kadar devam eder. Tekirdağ'da yerel nitelikli bu kutlamalara ek olarak, Çerkezköy'de **Yağlı Güreş ve Sünnet Şöleni**; Çorlu'da mayısın ilk haftasında **Dudulenge Şenlikleri**; ağustosun son haftasında uluslar arası **Ceviz Festivali;** Marmara Ereğlisi'nde ağustosun ilk iki haftasına rast gelen **Karpuz Festivali** ve eş zamanlı sünnet şöleni; Hayrabolu'da ağustosun ikinci haftasında **Ayçiçeği festivali** ile Malkara'da eylül ayının başlarında **Tarım ve Süt Festivali** yapılmaktadır. Daha çok yerel ilginin olduğu bu şenlik ve festivallerin daha organize olması ve tanıtımlarının yapılmasıyla, uluslar arası nitelik kazanmaları mümkündür **(T.K.A. Rapor, 2012: 72- 73)**.

Trakya Kalkınma Ajansı ve Boğaziçi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliği ile hazırlanan **TR21 Trakya Bölgesi 2013-2023 Master Planı**'nda bölgenin bir turizm varış noktası olabilmesi, Trakya kimliğinin korunarak turizmin sürdürülebilir bir nitelik kazanabilmesi için bazı eylemler önerilmiştir. Tüm önerilerde şehri ziyarete gelenlerin tecrübelerinin farklılaştırılması ve memnuniyetin ancak kalite ile sağlanacağı sıklıkla tekrar edilmiştir. Turizmde paydaş kurum ve organizasyonlara yapılan anketlerde planlama süreçleri ve uygulama süreçlerine katılamadıkları ve konuyla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorunu giderebilmek amacıyla Trakya Hizmet Platformu'nun oluşturulması; aktörlerin işleyişe dâhil edildiği bir yönetim anlayışı ile plan ve projelerin oluşturulması- uygulanması ve koordinasyonda platformun görevlendirilmesi önerilmiştir. Potansiyeli olan turizm türlerinin geliştirilebilmesi için konaklama tesislerinin kalite sistemine tabi olmaları, denetleme ve sertifikasyonun sağlanması, personelin çalışma alanıyla ilgili eğitimin sağlanması ve güncellenmesi tavsiye önceliklendirilmiştir. Yiyecek ve içecek kültürü ile tanınan sahanın bilimsel çalışmalar ve derlemeler ile bu kültürünün araştırılması ve

tanıtılması, öğretilip- sunulmasına imkân veren bir gastronomi akademisinin üniversitelere bağlı olarak işleyişe geçmesi düşüncesi önemsenmiştir. Ayrıca bu turizm türünde hizmet veren işletmelerin standartın altına düşmemesi için hijyen denetimleri ve kalite sertifikasyon sistemlerinin hayata geçirilmesinin şart olduğu belirtilmiştir **(T.K.A. M.Plan, 2013:128).**

BEŞİNCİ BÖLÜM

TEKİRDAĞ'DA MEKÂNSAL PLANLAMANIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

5.1 Türkiye'de Şehirlerin Sürdürülebilirliğini Etkileyen Koşullar

Türkiye'de 1950'li yıllarda belirginleşen kırsal kesimdeki hızlı nüfus artışı, tarım arazilerinin miras yoluyla küçülmesine; küçülen tarımsal işletmelerin nüfusu doyuramayacak hale gelmesine ve tarım alet ve makinelerinin kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak sanayi yatırımlarının yoğunlaştığı sahalara nüfus hareketine neden olnuştur. Nüfusları hızla artan yerleşmelerde, şehirleşme hızının artmasına bağlı olarak, doğal alanların kullanım formları değişirken, şehirlerin saçaklanmasına ve yapılaşmış alanların genişlemesine neden olmuştur.

Şehirlerde kalabalıklaşan nüfusla orantılı olarak artan barınma talebi, konut sayısının yetersiz olduğu sahalarda, altyapısı olmayan hazine arazileri üzerinde izinsiz inşa edilen gecekondu sayısının artmasına yol açmıştır. Zamanla şehir sahasının saçaklanması ve genişlemesi orman arazileri, sulak alanlar, meralar, tarım arazileri ve kıyıların vasıf değiştirerek yerleşim alanı haline dönüştürülmesine ve biyoçeşitliliğin azalarak ekosistemlerin zarar görmesine, doğal kaynakların hızla tükenmesine ve kullanılamaz hale gelmelerine yol açmıştır.

Araştırmaya konu Tekirdağ ili son otuz yılda nüfusu hızla artan illerden biridir: Türkiye ve Marmara Bölgesi'nin endüstri başkenti İstanbul'da sanayinin 1980'li yıllarda desantralizasyonuna karar verilince, batıdaki komşusu Tekirdağ sanayi yatırımları için tercih edilmiştir. Çerkezköy ve Çorlu başta olmak üzere İstanbul- Edirne demiryolu ve karayolu üzerinde artan sanayi yatırımlarına bağlı olarak işgücü göçleri hızlanmıştır. Sanayi sektöründe çalışacak nüfus, yerleşme amacıyla tesislere yakın mesafedeki köyleri tercih ettiğinden konut talebinin artmasına ve bu sahaların kalabalıklaşarak belediye statüsüne kazanmasına neden olmuştur. Belediye statüsü kazanan yerleşmelerde üst ölçek planların eksikliğinden istifade ederek uygulanan imar planları nedeniyle öncelikli koruma alanları, sanayi, yerleşim ve ulaşım gibi fonksiyon alanlarına dönüştürülerek vasıflarını kaybetmiştir.

Türkiye ekonomisinde destek ve yatırımlar nedeniyle sektörel dönüşüme bağlı olarak sanayi ve hizmetler sektörünün geliştiği Tekirdağ gibi illerde, şehir nüfusları artmaya devam etmekte ve bu küresel trendin uzun yıllar süreceği öngörülmektedir. Nitekim 2019 yılı TÜİK ADNKS verilerine göre 83,5 milyon olan ülke nüfusunun %92,8'i şehirlerde ikamet etmektedir. 2050 yılında 94 milyon olması öngörülen Türkiye nüfusunun %90'ının şehirlerde yaşıyor olacağı tahmin edilmektedir **(TÜİK Nüfus Projeksiyonları).** Şehirlerde artan konut talebini karşılamak amacıyla yeni yerleşim alanlarının oluşturulması, şehir sahasının saçaklanmasına ve genişlemesine yol açacaktır. Yerleşim ve fonksiyon alanları arasında mesafe artıkça trafik artacak, motorize trafik ve genişleyen betonarme alanlarda mevsimine göre ısıtma ve soğutma sistemlerinin de etkisiyle sera gazı emisyonları artarak ısı adası etkisi şehir klimasını oluşturacaktır. Sıcaklık ve yağış değerlerinde değişimlere neden olan bu süreçler, şehirlinin yaşam konforunu olumsuz yönde etkileyecektir. Türkiye'de şehirlerin karşı karşıya olduğu jeolojik, jeomorfolojik kökenli afetlere ek olarak, son yıllarda meteorolojik kökenli afetler de giderek artmaktadır. Şehirlerde yaşamsal riskler yaratan, yıkıcılık oranı yüksek

sorunlar arasında ‘iklim değişikliği kaynaklı hava hadiseleri’ son yıllarda sıklıkla yaşanmaktadır.

İklim değişikliğinin Türkiye üzerine etkilerine dair akademik çalışmalar, gelecekte olası sorunlara dair senaryoların oluşturulabilmesi ve adaptasyon planlarının yapılabilmesi açısından son derece önemli ve hayatidir. Buna karşın küresel ve ulusal ölçekte iklim değişikliğinin etkilerine dair sorunların politika düzeyinde ele alınma süreci oldukça yenidir. Ulusal, bölgesel ya da yerel düzeyde politika geliştirip, aksiyonlar planlayabilmek için bu olgunun gelecekteki etkilerinin bilimsel olarak öngörülmesi, etki ve etkilenebilirlik analizlerinin yapılması gereklidir. Türkiye’de artan şehir nüfuslarının yanı sıra, şehirlerden elde edilen gelirlerin, ulusal gelir içindeki payının giderek artması, başta şehir düzeyinde olmak üzere, iklim değişikliği ile her seviyede mücadele, sürdürülebilir bir kalkınma ve gelecek için zorunludur.

İklim değişikliği ile şehir ölçeğinde mücadele edebilmek için küresel ya da bölgesel ölçüde hazırlanan senaryoların yerel ölçeğe indirgenmesi tahmini güçlüklerin belirlenebilmesi ve mücadele yöntemleri geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir. 2013 yılında Şen tarafından yürütülen Türkiye’de iklim değişikliği ile ilgili bir araştırmada mevcut duruma dair şu değerlendirmeler yer almaktadır: Türkiye’de iklim değişikliği kaynaklı sonuçlara göre, son 42 yıllık dönemi kapsayan gözlemlerde özellikle yaz sıcaklıkları her yerde artmış ve sıcak dönem uzamıştır, kıyılarda deniz seviyesi yükselmiş; artan sıcaklıklara bağlı doğal afetlerin frekansında (kuraklık, taşkınlar, kasırgalar) sıklıklar gözlenmiştir **(Şen, 2013: 21)**. Mevcut durumu yansıtan bu gözlemlere ek olarak, geleceğe dair senaryolarda ise şu öngörülere yer verilmiştir: 21. yüzyıl’ın ilk yarısında Türkiye’de 1 ile 2,5˚C’lik sıcaklık artışı beklenirken, yüzyılın diğer yarısında bu sıcaklıklar 5˚C’ye kadar yükselebilecektir. Sıcaklık artışının Türkiye’nin her bölgesinde aynı olmayacağı; Güney ve Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da görülen artışların daha belirgin olacağı;

yüzyılın sonuna doğru 30˚C'yi aşan sıcaklıkların Güneydoğu'da ve Akdeniz kıyılarında artışa geçeceği ve yaz sıcaklıklarının kış sıcaklıklarına göre belirgin derecede artacağı öngörülmektedir. Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli (IPCC) tarafından hazırlanan ve 2041- 2070 yılları arasını kapsayan A2 kodlu[*] senaryoya göre Türkiye'nin güneyinde yağışlar azalırken, kuzey kesimlerinde yağışlarda artış beklenmektedir. Özellikle kış aylarında Akdeniz kıyılarında görülen yağış miktarında yüzyılın ortasına kadar %20 ve yüzyılın sonuna doğru %30 oranda azalma gözlenecektir. Bu senaryoda yüzyılın ortasında Marmara Bölgesi'nde ve Ege Bölgesi'nin kuzeybatısında rüzgâr hızının %15 artacağı, yüzyılın sonunda ise bu artışın %20'ye ulaşabileceği ve yüzyılın yarısında güneş radyasyonunda %3; yüzyılın sonunda ise %6 oranında artacağı öngörülmektedir. Doğu Karadeniz kıyılarında güneşlenme süresi azalacak; diğer kesimlerde artan güneşlenme süresi sıcaklık ortalamalarını etkileyerek yaz aylarında ısı adası etkisini şiddetlendirecektir **(Şen, 2013).**

İklim değişikliği ile ilgili senaryolar artan nüfusları ve Türkiye ekonomisindeki katma değerleri ile şehirlerin iklim değişikliğine yerel düzeyde hazırlıklı olmaları gerektiğinin bilimsel gerekçelerini oluşturmaktadır. Son yıllarda yaşanan klimatik ekstremlerden kaynaklanan afetlere rağmen, yakın zamanda yapılan araştırmalar Türkiye'de pek çok şehir sakini için iklim değişikliği olgusunun öncelik sıralamasında yer almadığını göstermektedir, buna ek olarak şehirlerin iklim değişikliğinin etkilerine karşı direncini artıracak planlama sürecinin yerel düzeydeki aktörlerinin konu hakkında bilgi- deneyim eksikliği ve teknik ekipman yetersizliği gibi kapasite sorunları mevcuttur. İklim değişikliği plan ve aksiyonları genelde uzun dönemli yatırımları içerdiği için, yerel yönetimler bu konuyu gündeme almaktan çekinmektedir. Yerel yönetimler iklim değişikliği ile mücadelede eşit imkânlara

[*] IPCC Dördüncü Değerlendirme Raporu'nda kullanılan CMIP3 simülasyonu Türkiye ile ilgili projeksiyonlara yer vermekle birlikte, bu projeksiyon ECHAM 5 Genel Sirkülasyon Modelini kapsar ve bu simülasyonda A2 kodlu kötümser senaryo dikkate alınarak, 2041- 2070; 2071- 2099 olmak üzere otuzar yıllık iki periyot projekte edilmiştir.

sahip olmadıkları gibi alt yapı yatırımları için gerekli kaynak yaratmak hepsinin ortak sorunudur.

Türkiye'de iklim değişikliği ile ilgili politikalar ulusal düzeyde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirlenirken, uygulamalar ise daha çok yerel yönetimlerden beklenmektedir. 5216, 5393, 6360 sayılı kanunlar iklim değişikliği ile mücadele ederken, yerel yönetimlere düşen sorumluluklardan bahsetmektedir; Türkiye'nin Dokuzuncu Kalkınma Planı'ndan (2007- 2013) hareketle hazırlanan Türkiye İklim Değişikliği Eylem Planı'na göre (2011- 2023) belediyeler şehir planlama, atık yönetimi, yenilebilir enerjiye geçiş, çevre planlama, ulaşım faaliyetleri ve farkındalık yaratma gibi başlıklarda sorumluluk üstlenmesi gereken kurumlar olarak tanımlanmıştır. 12.11.2012 tarihinde kabul edilen 6360 Sayılı Kanun'la, Tekirdağ'ın da içinde yer aldığı, büyükşehir sayısı 30'a çıkarılmış; bu şehirlerde yerel yönetim mekanizmalarından olan il özel idareleri kaldırılmış ve valiliklere bağlı "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları" yatırımlardan sorumlu organ olarak tesis edilmiştir. Belediyeler iklim değişikliği ile mücadelede sorumlu kurumlar olarak tanımlansa da, iklim değişikliğinin etkilerine dair etkilenebilirlik analizleri ve senaryolar geliştirme, kapasite oluşturma, farkındalık yaratma ve mücadele yöntemlerini çeşitlendirme konusunda bilim insanlarının ve kurumların birlikte çalışacağı daha detaylı ve kapsamlı çalışmalara ihtiyaç vardır **(Krellenberg, 2015).**

Türkiye'de iklim değişikliği ile mücadelede araçlarından biri olarak şehir planlama bazlı mücadele, Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010- 2023 (KENTGES)[**] mekânsal planlamanın iklim değişikliği ile mücadele

[**]Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010- 2023 **(KENTGES)** : Sürdürülebilir Kentsel Gelişme İçin Bütünleşik Kentsel Gelişim Stratejisi Eylem Planı Hazırlama Projesi'nin sonuç dökümanıdır. Yerleşme ve yapılaşma konularında kentleşme ve imar için merkezde düzenleyici ve denetleyici tek bir koordinasyon birimini, yerelde ise daha güçlü ve donanımlı kimliğiyle icracı yerel yönetimleri ve onların hizmetlerini geliştirmeyi hedef alır.

ederken bir araç olarak kullanılabileceğinden bahsetmektedir. Enerji tüketimini azaltarak, enerji verimliliğini artırmanın yanı sıra, sürdürülebilir arazi kullanım stratejileri geliştirmekle biyoçeşitlilik, ekosistemler, koruma alanları ve üzerindeki baskının ortadan kaldırılabileceğini vurgulamaktadır. Bazı belediyeler şehir planlama yöntemiyle sera gazı emisyonları azaltmak maksadı ile raylı ulaşıma, enerji verimliliğine, ağaçlandırma çalışmaları ve atık kontrolüne dair planlama girişimlerinde bulunmuştur: Bursa Büyükşehir Belediyesi Çevre ve Şehircilik Bakanlığı koordinasyonunda iklim değişikliği ilgili çalışmalara başlamış ve 2015 yılında İklim Değişikliği Eylem Planını (BBB- İDEP) yayımlamıştır. Bu çalışmada iklim değişikliği ile sektörel mücadelede azaltım hedefleri ve aksiyonlar belirlenmiştir. 2017 yılında Bursa Sürdürülebilir Enerji ve İklim Değişikliği Uyum Planı (BUSECAP) yayımlanmıştır. Gaziantep Belediyesi 2011 yılında Gaziantep İklim Değişikliği Eylem Planı'nı (GİDEP) yayınlamış ve emisyonlarını %15 oranında azaltmayı hedeflemiştir. 2015 yılında yapılan bir revizyonla bu yılın emisyon değerlerinden 2023 hedef yılına kadar %20 azaltım hedefi konulmuştur. 2016 yılında Bursa Nilüfer Belediyesi 2013 yılı değerlerini baz alarak emisyonlarını % 20; Antalya Büyükşehir Belediyesi 2012 yılını referans alarak %23; Bornova belediyesi 2011 yılını baz alarak %25; Eskişehir Tepebaşı Belediyesi 2010 yılını baz alarak %23; İzmir Büyükşehir Belediyesi 2014 yılını baz alarak %20; Kadıköy Belediyesi 2010 yılını baz alarak %20; Karşıyaka Belediyesi 2009 yılını baz alarak %35; Maltepe Belediyesi 2014 yılını referans alarak %22; Seferihisar Belediyesi 2012 yılını temel alarak %24 oranında azaltım hedefleyen Sürdürülebilir Enerji Aksiyon planları hazırlamıştır **(Kurtar, 2020:81).**

Türkiye'nin iklim değişikliğine uyum kapasitesini geliştirmek amacıyla hazırlanan Ulusal Uyum Stratejisi ve Eylem Planı 2011- 2023 **(ÇŞB UUSEP, 2012**)

iklim değişikliğinin etkileri ile mücadele kapsamını ulusal düzeyde tutarak, içeriği su kaynaklarının korunması ve yönetimi, tarım ve gıda güvencesi, biyoçeşitlilik ve ekosistem restorasyonu, orman rezervini koruma, doğal afet risk yönetimi ve halk sağlığı tedbirleri olarak belirlemiştir.

İklim değişikliğinin etkileri ile mücadele ederken adaptasyon bazlı hedefler şehirlerde dayanıklılığı artırmaya destek olacaktır. Ulusal Uyum Stratejisi ve Eylem Planı'nda (UUSEP), iklim değişikliğine uyum planlarının mevcut plan ve mevzuata entegre edilmesi istenmiştir. Bu hedefe uygun olarak, su kaynakları yönetimi ile ilgili kuruluşların, kurumsal ve sektörel strateji planlarını adaptasyona uygun olarak revize etmeleri beklenmektedir. KENTGES'ten referansla, şehir planlamanın iklim değişikliği ile mücadele araçlarından biri olduğu ifade edilmiş, mekânsal gelişim stratejileri için su kaynakları yönetimi, risk yönetimi ve bütünleşik kıyı alanları yönetimiyle uyum sürecini destekleyen aksiyonların geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. 'Ayrıca su havzalarının bütüncül yönetimine' uygun olarak taşkın planlaması, taşkın riskleri için yeni politikaların belirlenmesi gereğinden de bahsedilmiştir. UUSEP'te ayrıca şehir gelişim planlarının 'iklim değişikliği dikkate alınarak düzenlenmesi' gerektiği hatırlatılmıştır. Bu amaçla, acil içme suyuna ihtiyacı olanlar başta olmak üzere, 81 il merkezinin İçme, Kullanma ve Sanayi Suyu Temini Eylem Planı (2008- 2012) hazırlandığı belirtilmiştir. Yerleşim alanlarında kanalizasyon ve yağmur suyu toplama sistemlerinin ayrıştırılması; suların arıtılması, yeniden kullanılması ve su kullanımında verimlilik sağlayabilmek için sosyo-ekonomik koşullar dikkate alınarak ücretlendirme politikasına gidilmesi; su kaçaklarının ve suyun kaçak kullanımının tespit edilmesi ve önlem alınması, bu amaçla Veri Tabanlı Kontrol ve Gözetleme Sistemi'nin (SCADA) etkin hale getirilmesi; şebeke suyunun içilebilir hale getirilmesi ile su havzalarındaki baskının azaltılması gibi politika ve uygulamalar entegre su yönetimi ve planlamayı sürdürülebilir hale getirmeyi hedeflemektedir. 'Tarım sektörü ve gıda güvencesi'

başlığı altında il bazında kuraklık haritalarının hazırlanması, toplumun her kesiminin iklim değişikliğinin olumsuz etkilerine karşı erken uyarı sistemleri ile bilgilendirilmesi ve iklim ile ilgili bilgilerin ulaşılabilir olması ve farkındalık artırıcı çalışmaların desteklenmesi gerektiğine yer verilmiştir **(a.g.e).**

UUSEP'te, ekosistem süreçleri ve işlevlerinden elde edilen faydayı kastederek, 'ekosistem hizmetlerinin ve biyolojik çeşitlilik ve ormancılık başlığı altında', orman alanlarından vasfını yitirerek yerleşim alanlarına dönüştürülenlerin tespit edilmesi ile şehirsel kirleticilerin ormanlar üzerine etkisinin araştırılması gerektiği belirtilmiştir. 'Deniz ve kıyı alanlarının yönetilmesi' için hazırlanan planlara ise iklim değişikliğine uyum politikalarının entegre edilmesi istenmiştir: Deniz seviyesinin yükselmesinin kıyı sitemleri üzerine etkisinin araştırılması, yükselen deniz sularına bağlı olarak içme ve kullanma sularının tuzlanma potansiyelinin tespit edilmesi, su altında kalması muhtemel yerleşim alanlarının haritalanması planlanmıştır. Ayrıca, bütünleşik kıyı kullanımı çalışmalarına iklim değişikliği adaptasyon perspektifi ile yaklaşılması, kıyı yerleşimleri planlanırken 'ekosistemlerin direncini azaltan koşulların kontrol altında tutulması gerektiğine' yer verilmiştir.

Şehirler için önemi giderek artan 'doğal afet risk yönetimi' başlığı altında potansiyel afet risklerinin tespiti için kısa vadede afet riski yaratacak sahaların haritalanması; orta vadede afet risk azaltım ve yönetim planlarının hazırlanması, uygulama ve denetim kılavuzlarının oluşturulması ve kamuoyu ile paylaşılması, risklerin erken uyarı sistemleri ile duyurulması; afetlerin yaratacağı çok boyutlu etkilerin projekte edilerek, uzun vadede afetlerden etkilenebilecek her sektör için afet yönetim planlanması uygun görülmüştür. **(a.g.e).**

Doğal afetlere müdahale mekanizmalarının güçlendirilmesi hedefine uygun olarak, illerde İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri afet önleme - acil durum

planlama ve müdahale planlarını yerel yönetimler ile kamu kurum ve kuruluşlarının taşra teşkilatıyla yapmak ve uygulamakla sorumlu tutulmuştur. Afetlere toplum temelli yanıt verilebilmesi için yerel yönetim ile kamu kurum ve kuruluşlarının risk azaltımı, afet sonrası reahabilitasyon çalışmaları ve uygulamaları konusunda kapasitelerinin tespit edilmesi ve yetersizliklerin geliştirilmesi planlanmaktadır. Bu faaliyetler il düzeyinde yönetime dair aktörlerin geniş katılımı ile birlikte yürütülecektir; kurumlar arası koordinasyonun güçlendirilmesi, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum örgütlerinin bu sürece dâhil edilmesi kapsayıcılık ve dolayısıyla sürdürülebilir toplumun inşa edilebilmesi için önemlidir.

Türkiye'nin İklim Değişikliği Altıncı Ulusal Bildirimi'nde **(ÇŞB A.U.B, 2016: 210- 217)** bir önlem olarak, 2017 yılına kadar bütün yapılarda enerji performansı ve verimlilik yönetmeliklerinin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Yeni yapıların enerji ihtiyaçlarının en az %20'sinin yenilenebilir enerji kaynaklarından karşılanması ve 2023 yılına kadar yeni yerleşim alanlarında eskilere oranla %10 emisyon azaltımı hedeflenmiştir. Ulaşımda araç kullanımından kaynaklanan emisyonların sınırlandırılması ile ilgili mevzuatın düzenlenmesi, şehir içi ulaşımda alternatif yakıt ve temiz araç kullanımı için yerel ölçekte tedbirlerin alınması gerektiği belirtilmiş ve bu sorumluluk yerel yönetimlere yüklenmiştir. Çevrenin korunması amacıyla her gün artan atıkların entegre atık tesislerinde işlenmesi ve 2023 yılına kadar vahşi depolama tesislerinin kapatılması gündeme alınmıştır. Su kaynaklarının iklim değişimi uyum perspektifine uygun yönetilmesi bir hedef olarak belirtilmiştir; buna göre konutlarda su kullanımının azaltımını sağlayan teknolojiler ile konutlarda kullanım kaynaklı gri suyun arıtılıp yeniden kullanımı ile yağmur suyunun arıtılması hedeflenmektedir. Gıda güvenliği ve suyun sürdürülebilir kullanımı için apartman ve bahçelerde tarım yapılması ve bunun için atık suların kullanılmasına tedbirler arasında yer verilmiştir. Diğer taraftan rezerv alan olarak düşünülen ve yerleşime açılacak alanlarda endemik türlerin korunmasının

ekosistemin korunması açısından önemli olduğuna yer verilmiştir **(a.g.e).** 2018 yılında yayımlanan İklim Değişikliği Yedinci Ulusal Bildirimi'nde yerel yönetimler iklim değişikliği ile mücadelede kilit aktörler olarak değerlendirilmiş; şehirler iklim değişiklikleri ile ilgili politikaların realize edileceği mekânlar olarak adres gösterilmiş ve iklim değişikliği ile ilgili mücadele alanları olarak ulaştırma kaynaklı emisyonlarının azaltılması, biyoçeşitliliğin korunması, kentsel dönüşüm ve atık yönetimi gibi başlıklar sıralanmıştır (Ç.Ş. B. Y.U.B, 2018: 75). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2018 ve 2022 yıllarını kapsayan stratejik planında şehirleşme ile ilgili üç hedefin altı çizilmiştir: Bunlardan ilki mekânın afete dayanıklı biçimde planlanmasıdır; odağına insan ve faaliyetlerini alan, çevreye dost planlama motivasyonuyla altyapısı afete dayanıklı şehirler tasarlanması hedeflenmektedir. Stratejik planda ikinci hedef, akıllı şehirler oluşturup, kamu hizmetlerini iyileştirmek, dijital şehirleri mümkün hale getirmektir. Üçüncü hedef, yerleşimlerde enerji vermililiği sağlayarak, binalarda inşaat güvenliğini artıran çevreye dost yapı teknikleri ve ekipmanlarını geliştirebilmektir **(ÇŞB 2018- 2022 Stratejik Plan, 2017).** Ulusal ölçekteki iklim değişikliği bildirim, eylem planı ve strateji planlarında sürdürülebilirlik kalkınma konusunda şehirler politika ve aksiyonlar konusunda uygulama sahası olarak ele alınmakta ve şehir yönetimlerine sorumluluklar yüklenmektedir. Ulusal ölçekte hazırlanan iklim değişikliği, enerji verimliliği ve sürdürülebilirlik planlarına karşın, yerel ölçekte şehir yerleşmeleri için hazırlanan sürdürülebilirlik içerikli planlarından bahsetmek için henüz erkendir.

Türkiye'de belediyelere verilen imar denetim yetkisi yerleşimlerde hava kalitesinin iyileşmesi, trafik sıkışıklığının giderilmesi, enerji giderlerinin azaltılması gibi faydalar sağlayacaktır. Bilimsel araştırmalar ve sivil toplum girişimleri sayesinde şehir sakinlerinin farkındalık düzeyi artacak, sürdürülebilirlik talepleri yerel yönetimler üzerinde baskı yaratarak planlama süreçlerini hızlandıracaktır. İklim değişikliğinin neden olduğu sonuçlar küresel ve yerel ölçüde hissedildiği için her

seviyede mücadeleyi gerektirir, bu amaçla azaltım ve uyum çalışmalarının yürütülmesi konusunda bazı ülkelerin gönülsüz yaklaşımları, yerel yönetimlerin inisiyatif geliştirmesine neden olmuştur.

Yerel yönetimler iklim değişikliğine uyumun da dâhil olduğu sürdürülebilir planlama girişimlerinde, ulusal düzeyde ihtiyacı hissedilen politika ve yasal düzenleme, bilgi, teknoloji ve finans desteğinin yanı sıra, uluslararası düzeyde yerel yönetimler arası bilgi akışı ve bağlılıklarla sağlanacak desteklere de ihtiyaç duyarlar. Türkiye şehirlerinin uluslararası şehir ağlarının içinde yer almaları, donanım ve teknik açıdan kapasitelerini geliştirmelerini sağlayacaktır. 'Sürdürülebilirlik İçin Yerel Yönetimler (ICLEI) Belediye Başkanları Sözleşmesi', 'Büyükşehirler İklim Liderlik Grubu (C40)', 'Enerji Kentleri, Avrupa Kentleri Çevre Grubu', 'Belediye Başkanları Sözleşmesi (Covenant of Mayors)' ve 'Belediye Başkanları Uyum Sağlıyor' adlı ağlara üye olan ve emisyon azaltımı için orta vadeli hedefler belirleyen belediyeler söz konusudur. 2009 yılında ICLEI ve Bölgesel Çevre Merkezi Türkiye (REC) tarafından 'İklim Dostu Şehirler Kampanyası' başlatılmış ve bu kampanyaya Alanya, Beyoğlu, Bodrum, Çankaya, Halkapınar, Kadıköy, Karadenizereğli, Keçiören, Muğla, Nevşehir, Nilüfer, Sivas, Şişli ve Yalova belediyeleri katılmıştır. Belediyelerinin bazılarının üye olduğu platformlardan biri Belediye Başkanları Sözleşmesi'dir (Covenant of Mayors), sözleşmeye taraf olan şehirler arasında Antalya Büyükşehir, Bornova, Çankaya, Eskişehir Tepebaşı, İzmir Büyükşehir, Kadıköy, Karşıyaka, Maltepe, Nilüfer ve Seferihisar Belediyeleri yer almaktadır **(Ç.Ş.B.Y.U.B, 2018).**

Akdeniz Havzası'nın iklim değişikliğine maruziyetinin mevcut sonuçları ve bu etkilerin yüzyılın ortasından sonra kuvvetleneceği yönündeki IPCC projeksiyonları, sürdürülebilir şehirler için iklim değişikliğine uyum planlamasını gerektirir, etkilenebilirlik düzeyi yüksek şehirlerde planlama ve eylem süreci, can ve mal kayıplarının yaşanmasını engellemek için hızlandırılmalıdır. Balaban ve

Balaban, Türkiye şehirlerinde sürdürülebilirliği sağlayacak uyum politikaları oluşturma ve uygulama konusunda bazı limitlerin söz konusu olabileceğinden bahsetmiştir **(Balaban ve Balaban, 2015).** Bunlardan ilki 'yasal eksikliklerdir': İklim değişikliği ve sürdürülebilirlik içerikli planlamalar yerel ölçüde, gönüllülük niteliğinde ve yasal bağlayıcılığı yoktur; Bursa ve Gaziantep belediyelerinin iklim değişikliği eylem planlarında da yer verdikleri türden yumuşak önlemler 'piyasa mekanizmalarının kullanılması ile enerji tasarrufu', 'enerji verimliliğinin artırılmasına dair standartlar', 'yenilenebilir enerji projelerine yatırımlar' gibi stratejiler içerirler. Öte yandan 'su tedariği ve su kaynaklarının yönetilmesi', 'yüksek yoğunluklu alt yapı yatırımları', 'afet riskleri ile mücadele', 'gıda güvenliği', 'kendine yeterlilik' gibi adaptasyon plan ve uygulamaları ise yapısal bazı önlemleri ve yatırımları gerektirir. Bu türden bir planlama merkezi yönetim desteğini, kurumlar, akademi, kamu ve özel sektörle ve yerel aktörleri aynı platformda buluşturmak anlamına gelmektedir. Türkiye'de iklim değişikliğinin etkileri ile mücadele konusunda ulusal ve yerel nitelikte bağlayıcı, düzenleyici yasal düzenlemeler ve yaptırımlara dair mevzuatın olmayışı, yerel düzeydeki planların başarıya ulaşmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Sürdürülebilir planlama ve iklim değişikliği ile mücadele konusunda merkezi yönetim organları ve yerel yönetimler arasında işleyiş açısından yaşanan koordinasyon sorunları ulusal ve yerel ölçüde politika ve planlamalar konusunda anlaşmazlık ve belirsizliklere yol açabilmektedir. Bu konuda merkez ve yerel yönetimler arasında kolaylaştırıcı nitelikte bir mevzuata ve işleyişe ihtiyaç vardır.

Yerel yönetimler uyum politikalarının doğası gereği uzun süren, karlılık yerine sosyal fayda sağlayan nitelikleri nedeniyle yatırımdan kaçınmakta, gerekçe olarak bütçe ve kaynağa dair limitleri öne sürerler. Merkezi yönetimlerin illere yatırım desteklerini nüfuslarıyla orantılı dağıtması sınırlayıcı bir diğer faktördür. Meteorolojik, jeolojik veya jeomorfolojik kökenli afetlerle mücadele eden bazı yerel

yönetimlerin maruziyet oranları yüksek olmasına karşın, az nüfuslu olmaları nedeniyle alt yapı yatırımları için aldıkları destekler sınırlıdır. 'Teknik engeller' olarak ifade edilen limitler ise planlama süreçlerinde görev alan yönetici, personelin, kuruluş ve farklı toplumsal aktörler için söz konusu olan bilgi eksikliği ile ekipman sorunlarıdır. Kapasite sorunları bir kerede çözülebilecek bir mesele olmaktan öte, süreç içerisinde sürekli iyileştirme yapmayı gerektiren sorunlardır. Sürdürülebilir planlama ve iklim değişikliği ile mücadelenin başarısı, bilimsel açıdan yeni sayılabilecek bu fenomen karşısında akademik çalışmalardan gelecek desteklerle sağlanaca kapasite artışı sayesinde mümkün olabilecektir.

Merkezi yönetimden kaynaklanan 'politik engeller' Türkiye'nin kalkınma politikalarında düşük karbonlu büyümeye öncelik verilmesi ve uygulamaların bu yaklaşımla tutarlılık göstermemesi ile ilgilidir. Kalkınma planları, bölgesel planlar ve üst ölçek planlarda sürdürülebilirlik desteklenirken, uygulamada sürdürülebilir olmayan; koruma alanlarına zarar veren projeler olumlu ÇED raporları almakta ve proje ve planlar yerel aktörleri yok sayarak yaşam alanlarına müdahale etmektedir; bu durum teori ve pratik arasında uyuma engel olan limit olarak değerlendirilebilir.

Tekirdağ'ı kapsayan TR21 Trakya Bölgesi'nde iklim değişikliğinin yaratacağı sonuçları analiz ederek, adaptasyon çalışmalarını hızlandırmak amacıyla, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin sorumluluğunda, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, TESKİ ve TRAKYAKENT gibi akademi ve kurumların katılımı ile 2017 yılında başlatılan ve Avrupa Birliği tarafından desteklenen proje 2019 yılında tamamlanarak, akademik araştırma sonuçları yayımlanmıştır **(iklimdegisikligi.tekirdag.bel).** Farkındalık yaratmak ve kapasite artırmak amacına yönelik konferanslarda ilde hızlı nüfus artışı ve sanayileşme ile iklim değişikliğinin olası etkileri ile toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve iklim değişikliğinin sebep olacağı taşkınlar başta olmak üzere afet risklerinin azaltılmasına dair adaptasyon koşulları

tartışılmıştır. Geniş katılımla yürütülen bu çalışmalar Tekirdağ'ın içinde yer aldığı Trakya bölgesinde iklim değişikliği aksiyon planlarının hazırlanabilmesi için önemli bir zemin yaratmaktadır. Nitekim proje çıktılarından biri olan İklim Değişikliği İzleme, Mücadele ve Adaptasyon Platformu bu girişim için gerekli enformasyon akışını sağlamaya hizmet edecektir.

Türkiye şehirleri için sürdürülebilirlik ölçütleri arasında iklim değişikliğine uyum ve azaltım çalışmalarının ilk sırada yer alması, iklimin insan faaliyetlerinin üzerinde geniş etkinlik sahası ve diğer sürdürülebilirlik ölçütleri ile doğrudan ya da dolaylı ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Coğrafi konum özellikleri, ekonomik potansiyeller ve sorunlar, demografik yapı ve yerel dinamikler gibi nitelikler belirleyici olmak üzere; 'doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı', 'çevre sorunları ve atık yönetimi', 'sürdürülebilir arazi yönetimi ve kullanımı', 'hassas ekosistemlerin korunması ve restorasyonu', 'yenilenebilir enerji kaynakları kullanımı', 'doğal ve kültürel mirasın koruma- kullanma dengesi altında değerlendirilmesi', 'gıda güvenliği', 'ekonomide kendine yeterlilik,' 'rekabet edebilirlik', acil durum planlaması', 'katılımcılık, kapsayıcılık ve sosyal eşitlik' gibi ölçütler yardımıyla Türkiye şehirlerinin ve özelde Tekirdağ'ın sürdürülebilirlik değerlendirmesi yapılabilir. Her şehrin doğal ya da kültürel özelliklerinden kaynaklanan kendine özgün koşulları dikkate alınarak bu ölçütleri artırabilmek mümkündür. 2015 yılında Birleşmiş Milletler toplantısında kabul edilen 2030 Gündemi ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri olarak şekillenen temel hedefler ışığında toplumların sürdürülebilirliği ve yarınlar için yaşanılır bir çevre bırakma isteği bu konsepte dair ölçütlerin şehirlere uyarlanmasını olanaklı hale getirebilmektedir.

5.2 Planlama Mevzuatına Göre Fiziki Planlama ve Tekirdağ İliyle İlgili Üst Ölçek Planlar

Modern dünyada şehirsel mekânın planlanması ve organizasyonuna daha çok insan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetler form vermiştir. Son yıllarda

sıklıkla yaşanan çevresel felaketler ve tükenen doğal kaynaklar, arazi yönetimi ve kullanımı ile planlanmaya dair mevcut yaklaşımların gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürmektedir. En bilineni iklim değişikliği olmak üzere sonuçları can ve mal kayıplarına yol açan küresel sorunlar ve yerel dinamiklere bağlı olarak şekillenen çevresel yıkımların arkasında, kaynakları "tüketmek" üzerine inşa edilen antroposentrik davranışlar yatmaktadır.

'İhtiyaç' motivasyonuyla doğal sistemlere ve madde döngülerine müdahale devam ederken, kaynakların devamlılığı ve kontrollü kullanımını sağlamak için regülasyonlar ve yaptırımlara gerek duyulmaktadır. Toprak ve su kaynakları başta olmak üzere doğal kaynakların sınırlılığına karşın, nüfusla doğru orantılı artan ihtiyaçların sınırsızlığı sorunu kaynak kullanımını sınırlamayı ve planlamayı zorunlu hale getirmiştir.

Türkiye'de arazi kullanımına form veren ve fonksiyonları tanımlayan merkezi ve yerel planlama mekanizmaları yasayla tanımlanmıştır. Arazinin fiziki planlanması ile doğrudan ilişkili kanun 1985 yılında kabul edilen 3194 sayılı İmar Kanunu'dur **(Resmi Gazete, 1985**). Kanunun amacı, yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygunluğunu sağlayabilmek olarak ifade edilmiştir (Madde 1). Kanunun kapsamı, belediye ve mücavir alan sınırları içinde ve dışında kalan yerlerde yapılacak resmi ve özel yapıları içerir (Madde 2). Geniş kapsamlı, sosyal ve ekonomik kalkınmayı hedefleyen kalkınma ve bölge planlarından farklı olarak, arazi üzerinde doğrudan planlamayı amaçlayan planlar, çevre düzeni ve imar planlarıdır. 3194 sayılı kanun '**çevre düzeni planını (ÇDP)'**, "Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plan", olarak tanımlamaktadır.

14 Haziran 2014 tarihinde, 29030 Sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 'Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği' mekânsal planı, 3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca hazırlanan, kapsadıkları alan ve amaçları açısından üst kademeden alt kademeye doğru sırasıyla, mekânsal strateji planı, çevre düzeni planı ve imar planı olarak tasnif etmektedir **(Resmi Gazete, 2014)**. Yönetmelik çevre düzeni planının şu özelliklerinin altını çizer: Bu plan şayet mevcutsa, mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği şehirsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlere ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirlemektedir. Planın amacı yerleşmeler ve sektörler arasında ilişkilerde "koruma ve kullanma" dengesini sağlayabilmektir.

Havza ya da il düzeyinde ve 1/50.000 ya da 1/100.000 ölçeğindeki haritalarda hazırlanabilen çevre düzeni planları aynı zamanda plan notları ve raporlarıyla bir bütündür **(a.y)**. Üst ölçekte ülke geneline ve bölgelere hitap eden mekânsal strateji planından sonra gelen 'Çevre Düzeni Planı (ÇDP)', Tekirdağ ilinde merkeze bağlı kuruluşlar ile büyükşehir belediyesinin mücavir alan içerisinde dikkate alıp, alt ölçek planları hazırlamak ve buna uygun imar ve uygulama planlarını yürütmek durumunda olduğu plandır. Bu yönetmelik, çevre düzeni planının bir alt uygulama alanı olarak nitelenebilecek olan imar planlarında, çevre düzeni planının genel ilke ve hedef ve kararlarına uygunluğunu zorunlu hale getirir.

İmar planları arazilerin kullanım fonksiyonlarını, bölgeler ve bölgelerin gelecekte nüfusa dair yoğunluklarını, kırsal- şehirsel yerleşme sahalarının gelişme yönünü, hacmini ve ilkelerini tayin eder. İmar planları uygulama imar planlarının hazırlanabilmesi için üzerinde şehirsel, sosyal, teknik alt yapı alanları ile ulaşım sistemleri gösterilmiş ve kadastral durumu işlenmiş 1/25.000 ve 1/5.000 onaylı hali

hazır haritalar üzerine plan notları ve ayrıntılı raporla bütünlük içeren bir rapordur **(a.y).**

Şekil 0-53: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı (ÇDP) Paftaları

(Kaynak: Ç.Ş.B, 2020)

Tekirdağ'ı içine alan 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP, 01.07.2010 tarihinde onanmıştır; E20, F17, F18, F19, F20 ile G17, G18, G19 paftalarının Tekirdağ il mücavir alanına karşılık geldiği planın onanmasıyla birlikte 13.07.2004 tarihli 1/100.000 Ölçekli Ergene Havzası ÇDP yürürlükten kalkmıştır. Planlama bölgesindeki diğer iller gibi Tekirdağ'da da planın ilke ve stratejilerine uygun 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanmıştır.

Planın hazırlanması sürecine katılımcı kuruluşlar arasında Çevre ve Orman Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı,

TRAKAB (Trakya Kalkınma Birliği), İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi, Trakya Üniversitesi yer alır. Planlamanın farklı aşamalarında mimar, inşaat mühendisi, şehir plancısı ağırlıklı olmak üzere, harita mühendisi, jeoloji mühendisi, jeofizik mühendisi, orman mühendisi, maden mühendisi, ziraat mühendisi, çevre mühendisi gibi fiziki planlama konusunda faaliyet yürüten meslek grupları yer almıştır, mekânda insan ve doğa karşılıklı ilişkisini araştıran coğrafya, planlamanın toplumsal süreçler açısından değerlendirilmesini sağlayan sosyoloji, kaynak kullanımı ile ilgili ekonomi ve yönetişim deneyimi ile ilgili siyaset bilimi ve diğer sosyal bilimlerin perspektiflerinin göz ardı edilmesi, planlamanın bütüncül niteliği açısından düşündürücüdür.

Trakya'ya adını veren Traklar'ın yaşadığı ve uygarlık geliştirdiği, Neolitik Çağ'dan günümüze insan yerleşimlerine ev sahipliği yapmış Tekirdağ, elverişli konumu, verimli toprakları ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle her dönem yerleşim açısından cazibesini korumuştur. 2012 yılında 6360 sayılı yasa ile büyükşehir ilan edilen Tekirdağ ilinin geçmişten günümüze taşıdığı doğal ve kültürel değerlerin korunabilmesi, yüzey ve yer altı kaynaklarının gelecek nesillere sağlıklı olarak aktarılabilmesi ve ekosistemlerin varlıklarını sürdürebilmesi bütüncül ve sürdürülebilir planlama ile söz konusu olabilecektir.

İstanbul'un kapasitesinin üzerinde bir nüfusu barındırması ve şehirde sanayi yatırımları için gerekli arazinin yetersizliği nedeniyle İzmit, Bursa, Adapazarı, Tekirdağ ile Kırklareli çevresinde konumlanan yatırımlar ve yerleşimlere bağlı olarak İstanbul odaklı birleşik şehirler alanı oluşmuş ve bu şehirlerin planlama ve kaynak kullanımları İstanbul odağında gelişmiştir.

Arazi ve kullanma suyu teşvikleriyle 80'li yıllarda sanayi yatırımlarının, Çerkezköy ve Çorlu ilçeleri başta olmak üzere, tercih ettikleri Tekirdağ, işçi göçleriyle 1980'den günümüze net göç hızının bazı yıllarda (1995- 2000 yılları

arasında ‰96,8) Türkiye'de en yüksek seyrettiği illerden biri olmuştur. Göçlerle nüfusları artan köyler belediye statüsü kazanınca üst ölçek planların yokluğundan istifade edilerek mevzii imar planları hazırlanmış ve Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün onayı alınmadan, birincil öncelikli koruma alanları sanayi ve yerleşim amaçlı kullanımlara açılmıştır. Ayrıca bu sahalarda planlamaya esas nüfus artışları oldukça yüksek gösterilerek, ana ulaşım ağları çevresindeki verimli arazilerinin imarına onay verilmiştir. Başlangıçta tekstil ağırlıklı işletmelere zamanla kimya, metal, kağıt ve makine sanayi eklenmiş, sahaya dağınık olarak yerleşen tesisler karayollarının çevresinde büyürken yerel yönetimlerin izinleriyle açılan yer altı su kuyuları her hangi bir limite takılmadan kullanılarak katı atıklar toprağa, sıvı atıklar ise Çorlu Deresi ve Ergene nehrine deşarj edilmiştir.

I., II. ve III. kullanım sınıfındaki arazilerin il arazisinin %80'ini oluşturması ile Türkiye illeri arasında toprakları büyük oranda tarıma elverişli nadir illerden biri olan Tekirdağ'ın tarım toprakları bugün sanayileşme ve şehirleşmenin yarattığı kullanım baskısı ile karşı karşıyadır. Kırsal ekonomi kan kaybedip, kırsal faaliyetlerle geçinen nüfusun oranı giderek azalırken, şehirler vasıfsız işgücü ile kalabalıklaşmaktadır. Süleymanpaşa ilçesinin doğu ve batısındaki şehirler bir birinden farklı gelişim ve nüfus özellikleri ile ayrışmaktadır. Kıyıları imara açılan ilde ikinci konutların neden olduğu betonlaşma ve kirlilik kıyı ekosistemlerine zarar vererek, balıkçılık ve deniz turizminin sürdürülebilirliğine engel olmaktadır.

Tekirdağ'da artan nüfus ile bu nüfusun dağılışındaki düzensizlik başta olmak üzere, hayati öneme sahip toprak ve su gibi doğal kaynakların kullanımından kaynaklanan çevre sorunlarını giderebilmek; adaptasyon ve azaltım uygulamaları ile iklim değişikliklerinin yaratacağı olumsuz etkilere karşı dirençli bir Tekirdağ yaratabilmek ve kalkınmayı sürdürülebilir hale getirmek, mevcut planlama paradigmasında değişime gitmeyi, ekosistemlerin taşıma kapasitesini odağa alarak yeni bir planlama çalışması yürütmeyi zorunlu hale getirmiştir.

Doğal kaynak kullanımına yön vererek, fonksiyon alanlarını dizayn eden 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planları her ne kadar sürdürülebilir kalkınma anlayışı ile potansiyel ve sorunlar dikkate alınarak hazırlansa da, çözüm bekleyen çevre sorunları, iklim değişikliği kaynaklı afet frekanslarındaki artışlar, kırsal nüfus kaybı, doğal alan kayıpları ve şehir nüfusundaki artışlar mevcut plan perspektiflerinin sorgulanmasını gerektirmektedir.

Bu bölümde kullanılmakta olan üst ölçek planların mevcut sorunların çözümü konusundaki yeterlilikleri ve sürdürülebilir gelişme hedefine uygunlukları, plan hüküm ve kararlarından hareketle değerlendirilecektir.

5.3 Hükümler ve Kararlar Açısından Kullanılmakta Olan Çevre Düzeni Planları (ÇDP) ve Sürdürülebilirlikleri

5.3.1. 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi

Tekirdağ'ı da kapsayan 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP, 2009 yılında hazırlanıp, 01.07.2010 tarihinde onanmıştır, bu plan üzerinde, sonuncusu 31.12.2019 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onanan çok sayıda değişiklik söz konusudur **(Ç.Ş.B Plan Değişiklikleri, 2020).** Türkiye'nin 2023 yılında Avrupa Birliği üyesi olacağı varsayılarak hazırlandığı için plan kararları üzerinde Avrupa Birliği Uyum Kriterleri belirleyici olmuştur.

Trakya'nın Avrupa ve Asya'yı birleştiriciliğinden hareketle planlama sahasına özel fonksiyonlar tayin edilmiştir. Tekirdağ'ın içinde yer aldığı planın vizyonu, 'küresel ekonomik koşullardan hareketle, Trakya'nın kültürel, tarihi ve doğal kimliğini koruyarak; çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkeleri doğrultusunda yerel potansiyelin ve doğal varlıkların değerlendirilmesidir.'

1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın (ÇDP) açıklama raporunda Trakya'nın yüksek tarımsal potansiyeline karşın, İstanbul ağırlıklı Marmara Sanayi Bölgesi'nin desantralizasyonu ve taşımacılığın tarım arazileri üzerinde yarattığı baskı ve artan nüfus hareketlerinin planlamayı gerektirdiği ifade edilmektedir. Sanayi sektörünün çıktılarından kirlilik, tatlı su kaynaklarının tükenmesi, şehirlere göçler ve kırsal kesimde gelir kaybı nedeniyle başta tarım olmak üzere yerel potansiyellerin korunması; doğal kaynakların korunarak kullanılacağı ekolojik gelir kaynaklarının oluşturulması ve lojistik potansiyelin değerlendirilmesi ile bölgenin rekabet edebilir ekonomik yapıya kavuşturulması hedeflenmiştir **(Ç.D.P Rapor, 2009: 5).** Planda, Trakya alt bölgesinin tarımsal potansiyelini merkeze alarak tarım topraklarını koruma, tarımsal üretime destek olma, tarım dışı sektörleri tarımla ilişkili olarak geliştirme; toprak, su ve orman, madenler gibi kaynakları koruma kullanma dengesi ile bölgesel olarak planlanmanın önemsendiği belirtilmektedir.

Planın açıklama raporunda 'sürdürülebilirlik,' planlama bölgesi için önerilen fonksiyonların kendi aralarındaki bütünlüğü ve çevresel koşullara uyumu olarak tanımlanmıştır. İhtiyaçlar karşılanırken çevreyi yok saymamak, kaynakları kullanırken yarını unutmamak için, başta tarım arazileri ve doğal alanların ekosistem yıkımlarına yol açmayacak ekonomik faaliyetlerle, örneğin agro turizmle, desteklenmesine öncelik verileceği belirtilmiştir **(a.g.e: 2)** Plan açıklama raporunda pek çok kez sürdürülebilirliğin mekânsal planlama dışındaki ortak geleceğin inşasında da temel planlama ilkesi olması gerektiği söylemi sıklıkla ile getirilse de, uygulamada bu durum kar maksimizasyonu nedeniyle göz ardı edilmektedir.

1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın amaçlarından ilki ve en önemlisi, 'Trakya'nın potansiyeli dikkate alınarak, tarımsal ağırlıklı en yüksek ekonomik ve sosyal faydaya sahip olacak nitelikte geliştirilmesidir.' Planın onanmasından günümüze geçen 10 yıllık süre içerisinde tarımsal üretimde maliyet

artışları, iklim değişikliği ve su yetersizliği kaynaklı verim kaybı ve tarım arazilerinin vasıfları dışında kullanımı nedeniyle bu amaca ulaşılamamıştır, bölgede imalat sanayi başat sektör olarak yerini korumaktadır.

Planda, bölgeler arasında gelişme farklarının giderme amacına yer verilmiştir. Bu amaca uygun olarak, tarımsal faaliyetlerin temel gelir kaynağı olduğu ve tarımsal nüfusun göçlerle azaldığı kırsal kesimde TOB ve TAB uygulamaları ile fiziksel ve ekonomik alt yapının geliştirilmesi ve tarımsal faaliyetlerin desteklenmesi stratejisine karşın; ilin doğu kesimindeki imalat sanayi odaklı gelişme ile batısındaki kırsal üretimin hâkim olduğu sahalar arasında gelişme ve şehirleşme hızları arasındaki makas giderek açılmaktadır.

Tekirdağ, İstanbul Metropoliten Alanı'nda geliştirilmesi planlanan Silivri ilçesinin batısında yer aldığı için yatırımlar ve nüfus hareketlerinden etkilenecektir. Planda Silivri'nin yaklaşık 1,5 ile 2 milyon arası bir nüfusa sahip olacağı öngörülmüş ve yanı başındaki Tekirdağ'la organik ilişkisinin artacağı dikkate alınmıştır **(Ç.D.P. Rapor, 2009: 7).** Silivri odaklı bölgesel kalkınma anlayışında Tekirdağ bu odağın periferi ve alt bölgesi olarak pozisyonlandırılmıştır.

Bölgesel gelişme politikaları uygulanırken bağlı kalınacak ilkelerin, sürdürülebilirlik, bölgelerarası bütünleşme, sosyal ve ekonomik dengelerin sağlanması, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, fırsat eşitliği, kültürel gelişme ve katılımcılık olduğu beyan edilmiştir **(Ç.D.P Rapor, 2009: 3).** Bu ilkelere uygun olarak kısmi ilerlemeler sağlansa da, 2023 için beklentilerin karşılanmasına zemin sağlayacak koşullar yeterince olgunlaşmadığı, bölgeler arası gelişme farklarının devam ettiği gözlenmektedir. Revizyon çevre düzeni planı, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerin, yaşam destek sistemlerine, hassas ve kritik ekosistemlere zarar vermesini engellemeyi ilke edinirken, Ergene Nehri ve kollarında kirlilik ve yer altı

sularının ölçüsüz kullanımları, toprak ve deniz kirliliğinin yol açtığı ekosistem kayıpları varlığını korumaktadır.

İlkeler arasında yer bulan rekabet üstünlüğü taşıyan sektörlerin desteklenmesi gerektiği belirtilmesine rağmen, Tekirdağ ve Trakya'da asırlardan beridir sürdürülen ve bölgeyi ön plana çıkaran bağcılık gibi tarımsal faaliyetlerin kan kaybetmesi konusunda yeterince yol kat edilememiştir. Entegre bir ulaşım sistemi ve şehrin lojistik bir merkez olma ideali yolundaki sıkıntıların aşılabildiğini söylemek için henüz erkendir. İlde karayolu taşımacılığının etkinliği devam etmektedir ve sera gazı emisyon artışını azaltma yönünde katkısı büyük olan demiryolu ve denizyolu taşımacılığı karayolunun önüne geçememiştir.

Planın deprem ve doğal afetleri dikkate alarak hazırlanması ilkesinde, deprem riskine rağmen yapılaşmanın devam ettiği sahalar ile su baskınları, taşkın riski konusunda alt yapı yetersizlikleri, iklim değişikliğinin yaratacağı kuraklık riskine karşın su kaynaklarının korunması ve verimli kullanımı ile ilgili sorunlar, risk kaynakları farklı olmak üzere Trakya ve Ergene Alt Bölgesinin benzer sorunlarındandır.

Kullanılmakta olan üst ölçek ÇDP nüfus baskısı, merkezi yönetimin müdahaleleri, imalat sektörü yatırımları ve yerel yönetimlerle değişen şehirleşme politikaları nedeniyle sıklıkla değişim geçirmiş ve bütüncül olma özelliğini yitirmiştir.

5.3.1.1. Planın Hedef ve Stratejileri

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın hükümleri, Tekirdağ'da mevcut sorunlara planlamayla getirilen çözüm önerilerinin sürdürülebilirliğini değerlendirmek açısından önemlidir. Vizyon ve amaçlarla planın hedef ve stratejileri, üst ölçek planlamaya form vermiştir **(Ç.D.P Revizyon, 2009: 4-8)**.

Planda sağlıklı büyüme ve gelişmenin sağlanabilmesi amacı sıkça kullanılan söylemler arasındadır, buna uygun olarak, plan sahasındaki merkezler arasında ulaşım, lojistik ve ekonomik sektörler arasında bütünlüğün sağlanması, verimlilik artışına gidilmesi hükmü yer almaktadır. İstanbul'a yakınlığı dikkate alınarak, bu odağa bağlı geliştirilmiş alt bölgeler arasında bütünlük ve dinamizm sağlanması hedeflenmektedir: Planlama bölgesindeki merkezler ve bunlara bağlı alt merkezler arası derecelemenin sektörel gelişmelerle bütünlük göstermesi; nüfusun sahada dengeli dağılımını sağlayacak yeni odakların oluşturulması; çevreleri ile etkileşimi yüksek mekânsal alt bölgeler ile bölgenin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte uzmanlaşmış merkezlerin belirlenmesi yaklaşımının önemsendiği belirtilmiştir.

Çevre düzeni planında bölgenin kendi potansiyellerinden beslenen ekolojik girişimlerin teşvik edileceği ve yerleşimlere uyumu ve bütünlük göstermesine dikkat edileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda tarım ve hayvancılık gibi yerel potansiyellere destek verilmesi, süreklilik ve dinamizm kazandırılması hedefine yer verilmiştir. Bölgenin dışa bağımlılığının azaltılması ve yeterliliğinin sağlanabilmesi açısından bu hedefe uygun politikaların geliştirilmesi beklentisi söz konusu olacaktır.

Planda üretim alanlarının ihtiyaç duyacağı fonksiyonların geliştirilmesi ve bu sahalarda uzmanlaşmanın önemli olduğundan hareketle, potansiyelleri ve dinamikleri farklı olan merkezler ve yerleşmeler kademelenmesinin oluşturulması hükmü yer bulmaktadır. İmalat sanayi üretiminin kalkınmanın motoru kabul edildiği mevcut plan uygulamalarında yatırım odağının İstanbul ağırlıklı olması ilde uzmanlaşma için gerekli koşulların oluşmasını geciktirmektedir. Yatırım planlarının ilin potansiyel değerleri üzerinden devam etmesi bu durumun alternatifidir.

Bölgenin kalkınmasına destek olacak, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin ve enformasyon teknolojilerinin üniversite sanayi işbirliği içinde yürütülmesi, ek olarak üniversitelerden uluslar arası rekabet üstünlüğü taşıyan sektörleri

desteklemeleri maksadı ile bilgi toplumu ve bilgi ekonomisine geçişi sağlayacak akademik çalışmalar yürütmeleri beklentisi söz konusudur. Planlama sahasında yer alan üniversitelerin tarımsal potansiyelin korunup geliştirilmesi konusunda yürütülecek çalışmalarda öncül olması beklentisi, sanayi yatırımları kadar önemsenmiş değildir.

Revizyon çevre düzeni planında sanayiye yeni alanlar açmak yerine, daha önce planlanmış ve inşaatı tamamlanmış boş sanayi alanlarının kullanılması hükmü yer almaktadır. Günümüze dek varlığını koruyan bir sorun olarak, yüzey ve yer altı su kaynaklarının miktar ve kalite açısından korunması, amaçlar arasında yer almasına rağmen, sahada su kaynakları ile ilgili sorunlar devam etmektedir.

Planda Tekirdağ'ın doğusunda yoğunlaşan sanayi faaliyetlerinin, çevre sağlığını tehdit etmeyecek, getirisi yüksek ve enerji talebi az sanayi türlerine dönüştürülmesi gerektiğine dair hükümler söz konusudur: Faaliyetlerini sürdüren metal ve kimya sanayisi başta olmak üzere sektörlerde yüksek teknoloji geçişinin nasıl bir süreçle sağlanacağı net değildir. Çevre açısından sorunlu sanayi türlerinin, kapasitesi bu duruma uygun olan sanayi bölgelerine taşınması, sanayi faaliyetlerine uygun olmayan ve hali hazırda faaliyetlerin yürütüldüğü sahalarda dönüşümün ve kamusal kullanıma uygunluğun sağlanması ve küçük ölçekli üretim tesislerine planlama açısından destek verilmesi amaçlanmamıştır. Kirletici oranı yüksek olan işletmelerin OSBler içerisine alınması kirliliğin sentralize edilmesinden öte fayda getirmemektedir.

Tekirdağ'ın hayati fonksiyonlarından olan lojistik sektörü için taşıma sistemlerinde çeşitliliğin sağlanması, niteliğin geliştirilmesi ve verimliliğin artırılarak sürdürülebilir gelişimin desteklenmesi amaçlar arasındadır: Plan vizyonuna uygun olarak taşımacılıkta demiryolu ve denizyolu odaklı, kapasite ve nitelikleri artırılmış entegre ulaşım sisteminin geliştirilmesi; toplu taşıma ağırlıklı yolcu taşımacılığının

ön plana çıkarılması; ulaşım kararlarının doğal, tarihi ve kültürel yapıya zarar verecek; uzun vadede ulaşım sorunlarına neden olacak kararlardan uzak tutulacağı belirtilmiştir. Planlama tarihinden günümüze dek geçen on yıldan daha uzun sürede ilde taşımacılık ve yük taşımacılığında hala karayolu ilek sırada yer almaktadır. Planlama sahasında ulaşım politikaların süreklilik sağlaması, fonksiyon alanlarının ulaşım stratejileri ile birlikte değerlendirilmesi, planlama yapılırken deprem ve diğer acil durumların göz önüne bulundurulması stratejisine gidileceği belirtilmiştir. Limanların uluslar arası nitelikte kurgulanması, havalimanının etkinliğinin artırılması ve havalimanına ulaşımın toplu taşıma sistemleri ile desteklenmesi ulaşım ile ilgili planda yer bulan diğer hükümler arasındadır.

Planın amaçları arasında, doğal ortamda ekolojik koridorların oluşturulması, bu koridorların şehirle entegrasyonunun sağlanması ve vadilerin şehir ventilasyonuna katkısı düşünülerek bu sahalara yerleşim yapılmamasına da yer verilmiştir. Ayrıca yerleşmelerin ekosistem servisleri ile kırılgan ekosistemlere duyarlı gelişmesi amacına uyacak hedefler de yer almaktadır, bu bağlamda orman kadastrosu kesinleşmeyen ve amenajman planlarında gösterilmeyen fakat orman vasfı bulunan alanların orman olarak değerlendirilerek, mutlak korunması gereken alanlara dâhil edilmesi; orman sahalarının erozyonla mücadeledeki önemi düşünülerek mevcudun korunması ve zarar gören alanların geri kazanılması; ormana zarar verenlere dair cezai yaptırımların artırılmasına çalışılacaktır.

Planlama koruma altındaki alanlarda, ekosistemlerin devamlılığını sağlayan sistemlerde, kıyı ve çevre yönetiminde ortak bir perspektifin tanımlanmasını, programlanıp yaygınlaştırılmasını amaçlar. Bu doğrultuda doğal, tarihi ve kültürel alanların korunmasını, bu sahalara yönelik şehirleşme baskılarının engellenmesini; turizm ve hizmet sektörüyle çeşitlendirilmesini hedefler.

Tekirdağ'ın tarımsal potansiyelinden hareketle tarımla ilgili amaçlar arasında, organik tarıma uygun alanların tespit edilip, organik üretimin teşvik edilmesi ve bu sahalarda agro- eko turizmin desteklenmesi stratejisi yer alır. Organik tarıma elverişli olmayan arazilerde konvansiyonel tarımla, biyoçeşitlilikte sürdürülebilirliği sağlamak ve bu sahalarda polikültürel tarıma geçmek; gübreleme ve ilaçlamayı denetlemek, sulamayı toprağı koruyacak nitelikte yapmak koruma- kullanma hedefleri arasındadır.

Tarım arazilerinin korunması başlığı altında, tarım topraklarının ve meraların amaçları dışında kullanılmasına engel olunması ve meraların koruma kanunu doğrultusunda ıslah edilmeleri hükmüne yer verilmiştir. Planda tarımda verimliliği hedefleyen arazi kullanım planlarının hazırlanarak işlerlik kazandırılması; koruma-kullanma dengesine bağlı olarak, tarımsal niteliği zayıf sahalarda, Tarımsal Organize Bölgelerle (TOB) ve Tarımsal Alt Bölgelerin (TAB) geliştirilmesi; bu sahalarda üretimde sürekliliğin teşvik edilmesi; kırsal nüfus istihdamının desteklenmesi; sulama başta olmak üzere, toprak verimliliğini artırıcı önlemler ve arazi toplulaştırmasına gidilmesi tarımla ilgili amaçlar arasında yer bulmuştur.

ÇDP'de sanayi faaliyetlerinin yüksek enerji ve doğal kaynak ihtiyacına yanıt verecek taş ocakları, maden sahaları, enerji kaynakları ve ham madde kaynaklarının işlenmeden önce fayda ve zararlarıyla birlikte değerlendirilmesi ve çevre koruma tedbirleri alınarak işletilmesi hükmü yer almaktadır, ayrıca verimliliğini kaybetmiş taş ocakları ve maden alanları rehabilite edilerek yeniden kullanılır hale getirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Doğal kaynakların kullanımı ile ilgili yaşanacak potansiyel sorunlardan bahsedilmemiş ve mevcuttaki kaynak kullanım politikası ÇED şartına bağlanarak dolaylı olarak desteklenmiştir.

Planda iklim değişikliğine neden olan emisyonların azaltılması için güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyelinin değerlendirilmesi, beşeri faaliyetler ile enerji üretimi ve

tüketimi sırasında ortaya çıkan emisyonların azaltılması hükmü de yer almaktadır. Teknoloji ve sanayide yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve bu kaynaklardan elde edilen enerjinin depolanması; sahada yerel doğalgaz kaynaklarının araştırılıp kullanılması ve böylece enerjide kendine yeterliliğin sağlanması hedeflenmiştir. Bu hedefle, enerji talebi ve güvenliği söz konusu olduğunda yenilenebilir kaynaklarla, fosil yakıtların aynı sepette yer alacağını düşündürmektedir.

Planda Tekirdağ'ın depremsellik potansiyeli göz önünde tutularak, doğal afetlere karşı duyarlı bir şehir olarak planlanması, afet riskinin fazla olduğu sahalarda nüfus ve yapı yoğunluğunun azaltılması; afetlere hazırlık amacıyla acil eylem planları ile afet lojistik planlarının hazırlanması gerektiğinden bahsedilmektedir. Ayrıca kıyı kullanımı ile ilgili girişimlerden önce, kıyıdaki alüvyal dolgu sahalarının depremsellik, tsunami ve zemin sıvılaşması riskleri açısından değerlendirilmesi hükmü da planda yer bulmuştur.

Sahadaki yağış miktarının ve yüzey sularının yetersizliğinden hareketle, koruma ve kullanma dengesine uygun olarak, Entegre Havza Yönetim Modeli'nin geliştirilmesi planlanmıştır. Yerleşmelerin atık sularının içme sularına karışmasına engel olmak için atık su toplama- arıtma sistemlerinin duruma göre yenilenmesi, kuşaklama drenajlarının oluşturulması ve içme suyunu besleyen akarsuların mutlak koruma kuşaklarının yerleşimden uzak tutulması hedefler arasındadır. İçme sularını besleyen havzalarda tarım yapılacaksa, ekolojik tarım olması halinde izin verilmesi; yapılaşma ve kaçak kullanımlar nedeni ile niteliklerini kaybeden akiferlerin kullanılabilir hale getirilmesi; yüzey sularının depolanarak kullanımda ilk sırada yer alması ve yer altı su kaynaklarının korunması; baraj ve göletler çevresinde kimyasal gübre kullanımının kontrol altına alınması su kaynaklarının korunması başlığı altında yer verilen hükümler arasındadır. Su yönetimi ile ilgili hükümler havzada su kullanımı ile ilgili sorunların düşündürücü boyuta ulaştığının göstergesidir. Planlama

sahasında su kaynakların üzerinde yoğun kullanım ve kirlilik stresine neden olan imalat sanayisinin sürdürülebilirliği mevcut koşullarda söz konusu değildir. Sektörlerin büyük kısmında su tüketimi oldukça yoğundur. Bu konu gündeme alınmadığı için uzun vadede yaşanacak su stresinin kaynağını engellemek konusunda bir süreç plana dâhil edilmemiştir.

Yerleşmelerin gelişimleri ile ilgili planlarda tarihsel- kültürel peyzaja dair çalışmaların yapılması, bu dokunun yerleşme, sanayileşme, imalat ve depolama gibi fonksiyonlar tarafından zarar görmesine engel olunması tedbirler arasında yer almaktadır.

5.3.1.2. Planın Genel Hükümleri

Planda strateji ve hedeflere uygun olarak belirlenen hükümlerin yanı sıra, farklı tarihlerde gerçekleşen değişiklik ve iptal edilen hükümler alt ölçek planlar hazırlanırken dikkate alınmak durumunda kalmıştır **(Ç.D.P. 2009: 17- 22).**

Genel hükümler arasında şehir ve kır yerleşmelerinin gelişme alanlarının, doğal ortamlara zarar vermeden, koruma kullanma dengesi gözetilerek, nüfus projeksiyonları dikkate alınarak belirlenmesi yerleşim sahalarının limitlerini oluşturması açısından önemlidir (H.2.10.16). Sahada doğal kaynaklar arasında yer alan doğal ve kültürel sit alanları, ormanlar, biyoçeşitlilik koruma sahaları, tarım arazileri, meralar ve kıyıların korunması ile ilgili hükümler şüphe bırakmayacak derecede korumayı önemsemektedir (H.2.1.09- 10- 11- 15- 16- 17).

01.07.2010 tarihinde yapılan değişiklik ile sahada atık toplama ve bertarafı, entegre sistemleri ile ilgili projelere öncelik verileceği (H.2.10.18); sınırlı su kaynakları göz önüne alınarak aşırı su tüketen ya da su kaynaklarını kirleten faaliyetlerin tespit edilmesi ve yaptırım uygulanmasına da yer verilmiştir (H.2.10.19). Yer altı sularının kontrolsüz kullanımına karşı önlem ve denetimlerle yer altı su rezervi korunmaya çalışılacaktır (H.2.10.20).

Genel hükümler arasında, meydana gelecek bir afetin yaratacağı zararları engelleyebilmek amacıyla tedbirlere yer verilmesi, bu tedbirlerin 1/25.000 ölçekli planda belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir (H.2.10.21- 22- 23- 24).

Mekânda fonksiyon alanları için arazi kullanımında bazı limitler söz konusudur: Sosyal donatı alanlarının dengeli oluşturulması (H.2.10.25), konut ve sanayi sahası için yapılan planlamada 2023 yılı projeksiyonlarına uygunluk (H.2.10.26), tarihsel yerleşimlerin kimliklerinin korunması (H.2.10.27), çevreyi koruyabilmek amacıyla sanayi tesislerinin organize olmasına çalışılması, denetim mekanizmaları ve önlemlerin belirlenmesi (H.2.10.28); sanayi faaliyetlerinin var olan sanayi bölgelerinde sınırlandırılması ve teşviki (H.2.10.29); planlı sanayi alanlarında kırsal kalkınmaya destek veren hayvancılık ve tarımsal sanayinin desteklenmesi önemsenmiştir (H.2.10.30).

08.10.2015 tarihinde mahkemece yürütmeyi durdurma kararı verilen kirletici oranları yüksek ve yer altı su kullanım izni olmadığı için, planlama alanında yer alamayacak sanayi türleri şöyle sıralanmıştır: 'tuzla metal sertleştirme', 'metal kaplama', 'asit ile yüzey temizleme', 'tekstil boyama- yıkama', 'emprime baskı','maden işlemesine dayalı ağır sanayi türleri', 'lifli yıkama ve yağlamacılar', 'selüloz ve saman kullanarak kâğıt üreten tesisler', 'ham deri işleme', 'asit imal ve dolum yerleri', 'pil, batarya- akü imalatı yapılan yerler', 'gres yağ fabrikaları'; 'ilaç sentez fabrikaları'; 'ağır metal tuzu üretimi'; 'demir- çelik üretimi'; 'petrokimya'; 'klor alkali üretimi' ve 'rafineriler'. 27.10.2016 tarihinde bu sanayiler arasında yer alan "kömüre dayalı termik santral" hükmü iptal edilmiş (H.2.10.31/31.1); bahsi geçen sanayilerin (H.2.10.31.1), OSB mevzuatına ve OSB iznine bağlı olarak OSBlerde yer almalarına dair hüküm mahkemece iptal edilmiştir. Planlama sahasında kömürle çalışan termik santrallerin inşasını mümkün hale getirebilmek için ÇED raporlarıyla çeşitli dönemlerde merkezi müdahalelerle elverişlilik onayları alınarak planın sürdürülebilirlik konusundaki vizyonu göz ardı edilmiştir.

01.07.2010 tarihinde onaylanan bir değişiklik ile bahsi geçen sanayiler (H.2.10.31.1), çevresel limitleri zorlamadan, kirlilik kapasitelerini artırmadan, teknoloji yenilemesi ile üretim ve kapasite artışına gidebilirler; adı geçen sanayi faaliyetleri dışındaki sanayi türleri için su kullanacaklarsa ÇED aşamasında izin belgelerini sunmak zorunda bırakılmıştır. Bu hükümde çevresel yıkımlara neden olan işletmelerin teknoloji yenileme ile kapasite artışlarına olanak tanınmıştır, süreç içerisinde oluşacak kümülatif kirlilik değerleri ile ilgili her hangi bir fizibilite yapılmadan verilmiş bu karar kirlilik yükünü artırması açısından sakıncalıdır.

Kirlilikle baş edebilmek amacıyla planlama sahasında yer alacak sanayi faaliyetlerinin "su kirliliği yönetmeliğine" uyması (H.2.10.32); sanayide teknolojik yenileme ile arıtma ve kirlilik önleme çalışmalarının zorunlu hale getirilmesi (H.2.10.33); 2004 yılından önce var olan sanayi tesisleri için gerekli önlemlerin 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planında yer alması gerektiği planda yer bulmuştur (H.2.10.34). 01.07.2010 tarihinde değişikliği onaylanan fakat sonra mahkemece iptal edilen hükme göre, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'na aykırı kaçak tesisler için tanınacak imtiyazlar iptal edilmiştir (H.2.10.35). 09.05.2013 tarihinde plandaki değişimi onanmış kamusal üst ve alt yapı çalışmaları için plan ilkelerine bağlı kalmak üzere eklenecek fonksiyon alanları için gösterilecek uygunluklara dair hüküm mahkemece iptal edilmiştir(H.2.10.36). 01.07.2010 tarihine onaylanan bir değişim ile planlama alanındaki su kaynakları çevresindeki maden ve taş ocakları, ancak yönetmeliklere göre faaliyet yürütecebileceklerdir (H.2.10.37).

Enerji ihtiyacının giderilmesi maksadıyla rüzgar ve güneş gibi alternatif enerji kaynaklarının desteklenmesi, üretim tesislerinin yapılabileceği (H.2.10.39) belirtilmiş ve gümrük kapılarının 1/25.000 ölçekli planda gösterilmesi 14.02.2017 plan değişikliği ile onaylanmıştır (H.2.10.40).

31.12.2019 tarihinde yapılan son değişiklik ile OSB ya da Islah OSB sahalarında doluluk oranı %100 oranına ulaşana dek, planlı sanayi alanlarında yeni sanayi yatırımlarına izin verilmeyeceği; ilgili OSB'de kapasiteye uygun yer bulunamaması halinde valiliğin teklifi ve bakanlığın uygunluk görüşü ile mevcut planlı sanayi alanlarından yer seçimine izin verileceği hükmü yer almıştır.

5.3.1.3. Planın Özel Hükümleri

Çevre düzeni planı yerleşmelerin potansiyellerinden hareketle ihtisaslaşmasını, yerleşmeler arasında fonksiyonel bağlar kurularak bütüncül bir yaklaşımın gerçekleşmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda sanayi merkezleri, hizmet merkezleri, lojistik merkezler, kırsal merkezler gibi fonksiyonlar üzerinden yürüyen yerleşme kimlikleri tanımlanmıştır. Üretim ve hizmet fonksiyonlarının dengeli dağılımını hedefleyen bu planlama anlayışının nüfusun dengeli dağılımına katkı sağlayacağı öngörülmüştür.

Bölge içerisinde nüfusun dengeli dağılımını sağlamak için kademeli merkez yerleşim sistemi geliştirilmiş ve buna uygun olarak yerleşmeler gruplara ayrılmıştır: Tekirdağ ilçelerinden Çorlu ve Süleymanpaşa birinci kademe; Çerkezköy ikinci kademe; Malkara, Hayrabolu, Muratlı, Saray ve Şarköy üçüncü kademe ve Marmaraereğlisi dördüncü kademe merkez grubunda yer almıştır. Asıl amacın dengeli bölgesel kalkınma ve kırsal nüfustaki azalmanın önüne geçmek olduğu belirtilen bu planlama anlayışına göre, Tekirdağ'ın artan nüfusu, sahaya yerel potansiyel ve fırsatlara göre yayılacak; böylece kendisine ve çevresel yeterliliğe sahip ticaret ve hizmet merkezleri oluşacaktır.

Merkezler farklılıklarını koruyan ve çevresini tamamlayan, rekabet edebilir, dinamik ekonomiler haline dönüştürülmelidir; özellikle orta büyüklükteki merkezlerin sayı ve etki alanı genişledikçe, kır ve şehir arasındaki keskin ayrışmanın azalabileceği düşünülmektedir. Çevre düzeni planında Tekirdağ'ın (bugünkü Süleymanpaşa ilçesi kastedilmektedir) bölgesel olarak üretim merkezlerine yakınlığı,

limanlarının varlığı, özetle konumu nedeniyle nüfus artışı ve hizmet sektörünün büyüyeceği bir merkez olacağı düşünülmüştür. Yanı başında nüfusunun 2 milyonu bulacağı tahmin edilen Silivri'yle Trakya Alt Bölgesi'nin ticaret, kültür, turizm, eğitim ve yönetim olmak üzere 'birinci derece merkez' kademesinde olması planlanmıştır. Süleymanpaşa odaklı gelişmenin dengeli olabilmesi için, Edirne, Kırklareli, Keşan, Lüleburgaz, Çorlu ve Çerkezköy gibi II. kademe merkezlerin de gelişimi sağlanacaktır. Kademeli merkez planlaması ilde mevcut gelişim kalıplarından farklı bir alternatif getirmemekte, mevcut gelişim zincirini korumaktadır.

Planlama Çorlu ve Çerkezköy'de nüfus artışının devam edeceği ve bu merkezlerde artan nüfusun hizmet talebinin karşılanması gerektiği ve Çorlu Atatürk Havalimanının etkinliğinin artması ile hizmetlerin de çeşitlenebileceği kurgusu üzerine inşa edilmiştir. Planlamaya yön veren nüfus artışı öngörüleri yatırım destekleri verilen sektörler, özellikle imalat sanayisi üzerinden şekillenmektedir. Bu zemin üzerinde yükselen planlama anlayışı nüfus artışını destekler nitelikte olduğu için sürdürülebilir değildir. İmalat sanayi yatırımlarının yoğunlukta olduğu Çorlu, Çerkezköy arasında mevcut tarım topraklarının zamanla yitirilmesine yol açmaktadır. III. ve IV. kademe merkezlerden Saray, Hayrabolu, Malkara ilçelerinin tarımsal potansiyellerinden hareketle, Tarımsal Alt Bölge (TAB) ve Tarımsal Organize Sanayi Bölgeleri (TOB) ve fuarlar yardımıyla çevrelerindeki kırsal sahalara hizmet sağlayan merkezler olmaları önerilmiştir; demiryolunun içinden geçtiği Muratlı ve limanları ile Marmaraereğlisi çevrelerine lojistik açıdan hizmet sağlayan III. Kademe merkezler olarak planlanacaktır **(Ç.D.P. Rapor, 2009: 23- 25)**. 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'nin özel hükümleri Trakya Alt Bölgesi'nde Tekirdağ iline bağlı yerleşimleri kimlikleri ve fonksiyonlarına göre tablodaki gibi sınıflamıştır.

Planda Süleymanpaşa ve Çorlu ilçeleri kendi ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, hizmet ve lojistik merkezleri olarak üretim merkezlerinin gereksinim duyduğu uzmanlaşmış hizmetleri sağlayacak merkezler olarak kurgulanmıştır. Bu ilçelerde ticaret, bankacılık, eğitim, turizm ve kültürel fonksiyonların desteklenmesi kararlaştırılmıştır. Süleymanpaşa'nın bir liman şehri olduğu göz önünde bulundurularak, hinterlandındaki üretim sahalarının lojistik ihtiyacına yanıt vereceği bir merkez olacağı öngörülmüştür **(a.g.e: 27)**.

Tablo 0-107: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre Tekirdağ iline bağlı yerleşim merkezlerinin kimlikleri ve fonksiyon türleri.

Yerleşim Kimliği	Yerleşim Fonksiyonu	Yerleşimler
Hizmet Merkezleri	Bu merkezler 'ticaret- hizmet' gibi uzmanlaşmış fonksiyonları ile etki alanlarındaki yerleşmelerin ihtiyaçlarını karşılar, Hizmet donatıları ve kültürel ihtiyaçların karşılanacağı yerler olarak da tanımlanırlar (H.2.11.1.1).	Süleymanpaşa (ticaret, eğitim, kültür hizmetleri); Çorlu (sanayi kaynaklı nüfusun taleplerine yanıt verecek hizmetler).
Hizmet ve Lojistik Merkezleri	Liman, sanayi ve tarımsal üretim alanlarına yönelik lojistik faaliyetlerinin ağırlıklı olduğu merkezlerdir (H.2.11.1.2).	Süleymanpaşa (liman bölgesi ve hinterlanın ihtiyaç duyacağı hizmetler); Muratlı (sanayi ve limanlara yönelik lojistik uzmanlaşma).

Kırsal Merkezler	Bu merkezler Tarım Organize Bölgeleri (TOB) ve Tarımsal Alt Bölgeler olarak (TAB), üretim, depolama, pazarlama ve standart yükseltici çalışmaların yapılabileceği merkezler olarak desteklenecektir (H.2.11.1.3).	Hayrabolu, Saray ve Malkara
Turizm Merkezleri	Turizm politikaları oluşturulurken koruma ve kullanma dengesi ve sürdürülebilirlik ilkesi göz önüne alınarak marka kent ve eko kent kimlikleri ile önerilen merkezlerdir (H.2.11.1.4)	Marmaraereğlisi (arkeolojik turizm faaliyetleri), Şarköy (agro turizm faaliyetleri).
Sanayi Merkezleri	Kanun ve yönetmeliklere uygun olarak toplu olmaları gereken, ileri teknoloji kullanan, sanayi sektörünün ihtiyacı olan lojistik ve ticaret hizmetleri ile Ar-ge ve fuar alanlarının yer alacağı merkezlerdir. Bu alanların kimliklerinin devamlılığı yapısal dönüşüm ile gerçekleşecektir (H.2.11.1.5)	Çerkezköy- Çorlu (sanayi merkezi; sanayi aksı),

Kaynak: Ç.D.P, 2009: 22- 23

Çevre düzeni planında Muratlı ilçesi Tekirdağ limanları ve çevresindeki sanayi üretim alanlarına hizmet verecek nitelikte bir lojistik merkez olarak kurgulanmaktadır; bu kurguda limanlara yük taşımacılığının ve havalimanına ulaşımın, demiryolu ve banliyo hatları ile gerçekleşeceği düşünülmüştür. Yolcu taşımacılığında bölgesel ağların yanı sıra Yunanistan ve Bulgaristan'la bağlantılı hatların geliştirilmesi söz konusudur **(a.g.e: 28).**

Plan sahasında sürdürülebilir sanayi üretimi konusunda sorunların yaşandığı Çerkezköy ve çevresindeki tesislerin yüksek teknolojiye geçiş ve çevreye duyarlı üretim gibi yapısal dönüşümleri gerçekleştirmeleri koşuluyla faaliyetlerini

sürdürmelerine izin verilecektir. Planlamada ileri teknolojiye geçiş sürecinin nasıl ve hangi mekanizmalarla sağlanacağına açıklık getirilmemiştir.

Sanayi üretim sahalarının genişlemesini sınırlandırmak maksadıyla çevre yerleşmelerde sanayiyi tamamlayan hizmet ve lojistik hizmetleri geliştirilecektir. Sanayi tesislerinin kümelendiği sahalarda liman ve lojistik sahalar arasında denizyolu ve demiryolu bağlantıları güçlendirilecektir **(a.g. e: 29).** Planlama stratejileri imalat sanayisi sektörünün uzun vadede üretimini devam ettireceği öngörüsü üzerine şekillendirilmiştir. İlin doğal kaynakları üzerinde baskıya neden olan sektörün sürdürülebilirliği tamamlayıcı sektörler değil; sahayı yeniden kurgulayacak sektörlerin reformu ile söz konusu olabilecektir.

Tekirdağ ili büyük kısmı Ergene Nehri'nn havzasında ve Çorlu, Çerkezköy arasında faaliyet gösteren ve 4805,5 ha'lık planlı sanayi alanına sahiptir. Bu sahalarda yürütülecek üretimin OSBler içinde ve çevre koşulları dikkate alınarak sürdürülmesi gerekmektedir. Tekirdağ'da sanayi üretimi 1980lerde Çerkezköy çevresinde yoğunlaşmaya başlar, referans yılı olan 2009'da tekstil ürünleri imalatı sektörün %60'ını oluşturur. Çerkezköy OSB ile dericiliğin yoğunlaştığı Çorlu Deri OSB tam doluluk oranları ile çalışmaktadır. Planda yatırımcının yer sorununun henüz dolmamış Hayrabolu ve Malkara'daki OSB alanlarıyla giderileceği belirtilmiştir. Tekstil ve deri sanayisinin su kullanımı yoğun sanayi türü oluşu ve su potansiyelinin sınırlılığı karşısında işletmelerin ileri teknoloji ile kaynak kullanımının azaltılması ve çevreye duyarlılığın artırılması beklentileri söz konusudur. Sahada sanayi üretiminin dünya standartlarına ulaşmasını sağlayacak serbest bölge ile AR- GE ve fuar alanları gibi tamamlayıcı fonksiyonların öneminden bahsedilmektedir. Merkezler kademelenmesinde imalat sanayi yatırım odağı olarak öne çıkan Çorlu ve Çerkezköy için planlamada öne sürülen alternatifler sektörün yarattığı sorunların hafifletilmesini sağlamaktan öteye gidemeyecek ve doğal alan kayıpları, su stresi başta olmak üzere, çevre sorunları ile iklim değişikliği kaynaklı sorunların kümülatif etkisinin artmasını

sağlayacaktır. Hammadde tedarik zincirinin iklim değişikliğinin kontrolünde olduğu tekstil imalat sanayisinin ve dericilik sektörünün sahadaki yarattıkları tahribatın uzun vadede sonuçları yoksulluk ve göçler olacaktır.

Plan raporunda Marmaraereğlisi'nde mevcut akaryakıt limanının faaliyetinin sürdürülmesi enerji ihtiyacının karşılanması için gerekli görülmektedir. **(a.g.e: 30-32).** 2006 yılı denizyolu taşımacılık değerleri referans alınarak hazırlanan planın limanlarla ilgili 2023 yılı projeksiyonlarında, Trakya Alt Bölgesi'nde taşımacılık hacminin %100 artarak 14.650.000 tona ulaşması öngörülmüştür: Doğuda Derince Limanı'nda kapasite artışına rağmen, Haydarpaşa Limanı'nın deaktive olması Tekirdağ limanlarında trafiğin artacağını öngörmektedir. Plana göre Marmaraereğlisi'nin enerji limanı, Nato Limanı'nın askeri liman olarak fonksiyonlarını sürdürecekleri düşünüldüğünde, Tekirdağ limanı ile Asyaport Limanı'nın kapasitelerini güçlendirmek gerekecektir. Bu öngörü liman çevresindeki arazinin kullanılmaya elverişli olması ve limanın hinterlandında gelişecek fonksiyonların varlığı ile desteklenmektedir. İstanbul 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Marmaraereğlisi'nin hemen yanındaki Gümüşyaka Limanı'nın rezerv liman olma potansiyeli ve diğer limanlarla sanayi merkezlerine yakınlığı nedeniyle, Asyaport Limanı'na kadarki limanların bir sistemin kolları gibi çalışacağı ve sahanın Muratlı, Çorlu ve öneri Silivri Havaalanı limanları ile lojistik olarak destekleneceği kurgusu mevcuttur **(a.g.e: 32- 33).** Marmaraereğlisi akaryakıt limanı ve depolama tesisi potansiyel Marmara Depremi ile ağır sonuçlar yaratacak bir saha üzerinde yer almaktadır. Bu limanın yakınında yer alan turizm faaliyetlerinin devamlılığı ve yerleşmelerin güvenliği açısından risk analizi yapılmalı ve fonksiyon alanları daha az risk yaratacak bir alana taşınmalıdır. Uzun vadede yenilenebilir enerji yatırımlarının artması ile doğalgaz transferi için kullanılan bu limanın ulaşım ve turizm için kullanılmasında fayda vardır. Tekirdağ ve Asyaport limanları ile ilgili yatırımlar, bölgenin imalat sanayi lojistiği ve tedarik planlaması dikkate alınarak

yapılmaktadır. Bu limanların karayolunun alternatifi olacak yolcu taşıma potansiyellerinin dikkate alınması, taşımacılıkla ilgili emisyonların azaltılması açısından anlamlı olacaktır.

Tekirdağ'ın tarım ve hayvancılık potansiyelin koruma ve geliştirme üzerine kurgulanan plan raporunun açıklamasında yerleşme kimliği kırsal merkez olarak adlandırılan sahalar, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü sahalara hizmet sunacak merkezler olarak düşünülmektedir. Tarım Organize Bölgeleri (TOB) ve Tarımsal Alt Bölgeler (TAB) kırsal sahaları geliştirecek proje sahaları olarak görülmektedir. Toplam sayısı Trakya Alt Bölgesi'nde 33, Tekirdağ'da 11 olan TOB ve TAB sahalarının pazar, girdi desteği ve çıktıların işlendiği, depolandığı, sevk edildiği yerler olacağı öngörülmektedir. TOB ve TAB stratejisinin teşviklerle birlikte standartları artıracağını ve böylece tarımla uğraşan nüfusun azalmasına engel olacak yeni üretim odakları oluşturulabileceği öngörülmüştür **(a.g.e: 36).**

Tablo 0-108: 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre Tekirdağ ilinde planlanan TAB ve TOB sahaları

İlçe	Saha	Tarımsal Alt Bölge (TAB) Tarım Organize Bölgesi (TOB)
Hayrabolu	Çerkezmüsellim civarı	TOB
Malkara	Kozyörük- Tekkeköy arası	TAB
Marmaraereğlisi	Çeşmeli civarı	TAB
Çerkezköy	Kızılpınar merkez civarı	TOB
Malkara	Hasköy Kültürlü arası	TAB
Şarköy	Çınarlı- Kirazlı arası	TOB
Malkara	Ahmetpaşa civarı	TOB
Saray	Çukuryurt civarı	TOB
Hayrabolu	Merkez ilçe civarı	TAB
Süleymanpaşa	Karacakılavuz civarı	TAB
Saray	Kadıköy civarı	TAB

Kaynak: Ç.D.P. Rapor, 2009: 35

İlde tarımsal faaliyetlerin geçmişi ve tarıma uygun arazilerin varlığı göz önüne alındığında merkezi planlama öngörülerindn daha önce tarımsal üretimin desteklenmesi, üretim süreçlerine ve pazarlama koşullarına devlet desteklerinin artırılması, iklim değişikliği ve verim kayıplarına karşı tarım sigortalarının yaygınlaşması ve sübvansiyonlar gibi destekler ile planlama odağında tarımsal üretime hak ettiği yerin verilmesi öncelik teşkil etmelidir. İlde toprak ve su gibi doğal kaynak kullanımlarında tarımsal faaliyetler koşulsuz olarak ilk sıraya alınmalıdır. Artan nüfusa bağlı gıda talebinde arz güvenliği için bu koşul zaruridir.

Üst ölçek planda Trakya Alt Bölgesi turizm politikalarının, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2023 stratejileri makro politikasından hareketle bütüncül ve turizm potansiyellerinin koruma kullanma dengesi gözetilerek oluşturulduğu belirtilmektedir. Ön çalışmalar doğrultusunda ilde turizm potansiyeli mevcut olan ve bu potansiyelin geliştirilebileceği faaliyet alanları arasında, marka kent oluşturma, eko turizm alanları geliştirme, arkeo turizm potansiyelini geliştirme, yat turizmini geliştirme, sağlık turizmi potansiyeli oluşturma, doğa turizmini geliştirme yer almaktadır. Bu sahalar arasında ulaşım ağlarının güçlendirilmesi; turizmde çekim merkezleri haline getirilecek tanıtımların yapılması ve turizm altyapılarının güçlendirilmesi hedefler arasındadır. Turizmin bölgenin tamamına yayılması düşüncesinden hareketle Tekirdağ ilinde, Süleymanpaşa, Saray ve Şarköy illerinde agro- eko turizmin geliştirilmesi planlanmaktadır. Saray'da organik tarım, Şarköy'de üzüm yetiştiriciliği gibi potansiyel ve kültürel geçmişi bulunan tarımsal faaliyetlerin kırsal alanda turizmle desteklenmesi önemsenmiştir: Bağcılığın geliştirilmesi ile birlikte, üzümden şaraba kadarki sürecin gözlenebileceği, bu yolculukta Trak uygarlığının izlerinin de değerlendirilebileceği, aynı zamanda amfora yapımının da anlatılacağı bir tur programının oluşturulması örneğine yer verilmiştir. İlde turizme olanak sağlayacak doğal ve kültürel varlıkların korunması önünde risk oluşturan şehirleşme- nüfus baskısı ve çevre kirliliği sorunu öncelikle çözülmeli ve iklim

değişikliğinin ve jeolojik kaynaklı afetlerin yol açacağı risklerin azaltılabilmesi sürdürülebilirlik planlarına dâhil edilmelidir.

Limanlarda ulaşım koşullarının iyileştirilmesinin deniz turizmini canlandıracağına yer verilerek, Şarköy ve Süleymanpaşa, Marmaraereğlisi sahillerinde yat turizminin geliştirilmesinin kıyı turizmine canlılık katacağı önerilmiş; limanların İstanbul'la bağlantılarının deniz otobüsleri ile sağlanması gündeme alınmıştır. Marmarareğlisi'nin Trakya Alt Bölgesi'nde arkeolojik turizmin destekleneceği merkez olmasından hareketle, kazı, restorasyon, koruma ve gezi güzergahı oluşturma hizmetleri ile desteklenmesi planlanmaktadır. Tekirdağ'da doğa turizmi potansiyelinin geliştirileceği sahalar arasında Ganos ormanları, Korudağı Yaban Hayatı Geliştirme Alanı, Şarköy ve Tekirdağ kıyıları önerilmektedir. Doğa ve sporu bir araya getirecek yamaç paraşütü ve Şarköy'de sörf ve dalış gibi alternatiflerin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir **(a.g.e: 38- 39).** Tekirdağ'da diğer turizm türlerine göre daha belirgin hale gelen ve yaz mevsiminde yoğunluk kazanan kıyı turizmi, atıklar, betonlaşma ve kapasite sorunları nedeniyle yeterli ekonomik girdi yaratmaktan uzaktır. Sahada uzun süre göz ardı edilen turizmin tamamlayıcı faaliyet olmak yerine tarım gibi odak faaliyet haline getirilmesi, doğal kaynakların korunmasına destek vererek, turizmden gelen katma değeri artıracaktır. Tekirdağ yeryüzü şekilleri, klimatik özellikleri, tarihi geçmişi ve kültürel özelliklerinin yanı sıra İstanbul'a yakınlığı nedeniyle bu potansiyele fazlasıyla sahiptir.

Planda yerel potansiyellerin koruma kullanma dengesi ile turizme kazandırılması, turizm gelişme bölgelerinin ve alternatif turizm türlerinin envanterlerinin tamamlanması, ulaşılabilirliğin artırılması ve turizmde altyapı kalitesinin güçlendirilmesi turizm alanında yapılacak planlamaların başlangıç aşaması olarak görülmüştür. Diğer yöntemler arasında, konaklama hizmeti verecek alanların alt ölçekli planlarda gösterilmesi ve mevcut yapılardan konaklamaya uygun

olanların değerlendirilmesiyle yatak kapasitesinin artırılmasına yer verilmiştir Eski eserlerin korunarak kullanılması, özel belgeli konaklama tesislerinin desteklenmesi ve konaklama için kullanılması öneriler arasında yer almaktadır **(a.g.e: 40).**

Türkiye'den Avrupa'ya çıkışın gerçekleştiği sınır kapıları, kara ve demiryolları ile Trakya Alt Bölgesi ulaşım açısından önemli bir güzergâh üzerinde yer alır. Planlamaya dair önerilen fonkiyonların başarıya ulaşabilmesi, altyapısı güçlü ve entegre edilmiş bir ulaşım sistemi ile mümkün olabilir. Planın ulaştırma ile ilgili vizyonu, 'Üretim alanları ile limanlar arasında bağlantı sağlayarak, Avrupa ve yurt içi yolcu ve yük taşımacılığına işlerlik kazandıran; demiryolu ve denizyolu taşımacılığını ön plana çıkaran, çevreye zarar vermeyen bütünleşik bir ağın sağlanabilmesidir.' Sera gazı emisyonlarının azaltılması için, emisyon oranları daha düşük ulaşım türlerinin tercih edilmesi ve toplu taşımanın ön plana çıkarılması ilin sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Trakya Alt Bölgesi'nin Avrupa ve İstanbul bağlantısını sağlayan ulaşım sisteminin Tekirdağ sınırlarından geçen akslarından ilki, D100 No.lu Kınalı- Çorlu- Edirne Devlet Yolu'dur. İkincisi, D110 No.lu Kınalı- Tekirdağ- İpsala Devlet yoludur. Üçüncü önemli aks ise D020 No.lu Kınalı- Çerkezköy-Kırklareli- Edirne Devlet yoludur. Çevre Düzeni Planı'nda potansiyel gelişme alanları bağlantısını sağlayan D100 ve D020 karayollarında kapasite artışına gidilmesi, Edirne Eskiköy'de yeni bir sınır kapısının oluşturulması ve buna bağlı olarak; Tekirdağ-Hayrabolu arasında D555 no'lu Devlet yolunun 1. derece karayolu standartına kavuşturulması önerisi mevcuttur. Genel anlamda motorlu taşıt sayısının artmasına bağlı olarak karayolu kapasitelerinin artırılması tarım arazilerinin daha fazla ulaşım amacıyla işgal edilmesine ve emisyon artışına yol açmaktadır. Bu durumun alternatifi demiryolu ve denizyolu gibi toplu taşıma alternatiflerinin geliştirilmesidir.

Demiryolu hattının hız ve işlerlik kazanabilmesi için, hızlı tren hattının Trakya'yı geçerek Marmaray ile bağlanması; hattın bölge içi bağlantılarının sağlanması desteklenecektir. Planda İstanbul- Tekirdağ arasındaki D110 karayolunda yaz mevsiminde oluşan trafik yoğunluğunu azaltacak hızlı ve güvenli bir ulaşım alternatifi sağlamak için, Silivri'den başlayarak Barbaros'a kadarki limanları bağlantılı hale getirecek, İstanbul limanlarına ve Çorlu Atatürk Havalimanı'na bağlantıyı sağlayacak Silivri- Marmaraereğlisi, Süleymanpaşa, Malkara, Keşan, İpsala- Yunanistan demiryolu hattı önerilmektedir. ÇDP'nin ulaşım vizyonundan hareketle, Trakya Alt Bölgesi'nin limanlarının yer aldığı, sanayi üretiminin ve lojistik hizmetlerinin yoğunlaştığı Marmaraereğlisi, Çorlu, Çerkezköy ve Muratlı arasında mevcut karayolu ağındaki yolcu ve yük taşımacılığının demiryolu ve denizyoluna kaydırılması, etkinliğinin artırılması ve entegrasyonun sağlanması önerilmektedir.

Planda sanayi fonksiyonu devam eden sahalarla, limanlar arasındaki hareketliliği desteklemek için Çorlu Çerkezköy bağlantısı sağlayan 59- 04 no'lu yolun birinci derece karayolu niteliğine kavuşturulması ile NATO limanı ve Çorlu Atatürk Havalimanı- Ergene ilçeleri arasında bağlantı sağlayacak yüksek standartta karayolu önerileri mevcuttur. Marmaraereğlisi enerji limanı ile Tekirdağ limanı arasında demiryolu bağlantısının sağlanması ve sanayi üretim sahaları ile entegre edilmesi; demiryolu hattı ile Marmaraereğlisi limanı'ndan Çorlu Atatürk Havalimanı, Çorlu, Çerkezköy ve Muratlı bağlantılarının sağlanması; Tekirdağ limanı ile Muratlı, Çorlu ve Çerkezköy arasında demiryolu ağı ile direkt bağlantıların kurulması ve böylece Marmara limanlarının etkinliğinin artırılması planlanmaktadır. Demiryolu bağlantılarının sağlanması ile Muratlı önemli bir lojistik merkeze dönüşecek; fonksiyon alanları ile hızlı ve entegre ulaşımı mümkün olacaktır. Sahada önerilen ve stratejik açıdan önemli bir hat ise Tekirdağ Limanı'nı, Muratlı'dan Büyükkarıştıran'a ve Avrupa transit hattına bağlayacak olan demiryolu hattıdır: Bu hat, Tekirdağ

limanını Avrupa Transit hattına bağlayan en kısa hat olacaktır. Böylece Silivri-Yunanistan ve Sirkeci- Edirne arasındaki bağlantı, Muratlı lojistik istasyonu ile doğrudan sağlanabilecektir. Planda sanayi üretim alanları ile işgücü akışını demiryolu ile sağlayabilmek amacıyla da Saray- Çerkezköy- Büyükyoncalı Kırklareli Dereköy bağlantısını sağlayan demiryolu hattı önerilmiştir (**a.g.e: 40 -41- 42).** Planda yer verilen ulaşım ağları üretim ve hizmet alanları arasında mal ve hizmet akışına hız kazandırma ve kapasite artışını sağlamaya yöneliktir. Demiryolu ulaşımının karayolu ulaşımının alternatifi haline gelmesi sürdürülebilir bir Tekirdağ için oldukça önemlidir. Ulaşım vizyonunun her ilçeye raylı sistemlerle ulaşılabilecek nitelikte yenilenmesi, özellikle kırsal merkez olması hedeflenen ilçelerde tarımsal ürünlerin pazarlara ulaştırılmasını kolaylaştıracağı için ulaşım master planında yer verilmelidir. Enerjisini yerel ve yenilenebilir kaynaklardan elde eden elektrikli demiryolu iletim hatları emisyonların azaltıldığı ve ulaşılabilirliğin sağlandığı bir ulaştırma perspektifini yansıtması açısından sürdürülebilirdir.

5.3.1.4. Plana Göre Arazi Tanımları ve Kullanımları

Revizyon ÇDP'de 2013 yılından 2020 yılına dek yapılan değişimler, ağırlıkla arazileri tarımsal vasıflarından çıkarmaya ve kullanım fonksiyonunu dizayn etmeye yöneliktir. İlde geçmişte önemli bir kısmı I. ve II. sınıf tarımsal arazisi olan sahaların sanayi, ulaşım, yerleşme ve madencilik amacıyla tarım vasfı düşük arazi sınıfı kategorisinde değerlendirilerek imara açılması yönündeki politika, doğal kaynakların sürdürülebilirliği açısından tarım arazilerini korumaya yönelik hükümleri zorunlu hale getirmiştir. 09.05.2013 tarihinde onanan karar ile 'Tarım Arazisi' tanımlamasına, 'Ergene Havzası sınırları içinde' ön tanımı eklenerek, 2.11.2.1. no'lu hüküm ile tarım arazisi; "5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'nda yer bulan ve il tarım müdürlükleri tarafından sınırları belirlenmiş arazilerdir" biçiminde tanımlanmıştır. Bu araziler I. ve II. derecede tarımsal niteliği öncelikli korunacak alanlar ile tarımsal niteliği sınırlı sahalardır. 01.07.2010 tarihinde onaylanan bir değişiklik ile I. derece öncelikli koruma alanlarında sadece tarımsal

amaçlı yapıların yer alabileceği ve bu yapılarda 'hayvancılık işletmelerinin kuruluşuna' dair yönetmeliğin geçerli olduğu belirtilmiştir. 'I. ve II. derecede öncelikli korunacak alanlar ve tarım niteliği sınırlı sahalarda tarımsal amaç dışı kullanımlarda ilgili kurum görüşlerinin alınması ve alt ölçek planlarda bu durumun belirtilmesi gerektiği hükmü yer alır'. Bu sahalarda tarımsal amaçlı yapılar için İnşaat Alanı Kat Sayısı (İAKS) I. derece için: 0.08; İkinci derece için 0.10 ve niteliği sınırlı saha için 0.20'dir **(ÇDP, 2009 Rapor: 24).** Tarım arazileri için havza içi ve dışı tespiti doğal kaynakların bütüncül yönetimi anlayışına aykırıdır. Ergene Havzası çevresindeki arazi ile organik ilişkisi devam etmekte olan, canlı bir havzadır. Tarım arazisi olarak tanımlanan arazilerin, yerleşme, ulaşım, altyapı, enerji gibi sektörlerin ihtiyacı doğrultusunda kurum görüşleri alındıktan sonra vasıf değişikliğine gidilmesi arazi koruma kanununu tartışmalı hale getirmektedir. Kurumlar üzerinde oluşacak merkezi ve yerel yönetim baskıları nedeniyle bu manipülasyon söz konusu olabilmektedir.

Tablo 0-109: 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre arazi tanımları ve nitelikleri**.**

Arazi Tanımı	Niteliği
Mutlak Tarım Arazileri	Sahada tarımsal yapıların yapılabilmesine ve çiftçinin barınabileceği yapıya izin verilmiştir, bu yapıların alanı 75 m²'yi geçmemelidir (Emsal değer (E): 0.20'dir. Bu sahada İmar Kanunu'nun 27. Maddesi hariç hayvancılıkla ilgili yapılara izin yoktur).
Dikili Tarım Arazileri	Sahada tarımsal yapıların yapılabilmesine ve çiftçinin barınabileceği yapıya izin verilmiştir, bu yapıların alanı 75 m²'yi geçmemelidir (E: 0.10'dur, bu sahada İmar Kanunu'nun 27. Maddesi hariç hayvancılıkla ilgili yapılara izin yoktur.
Özel Ürün Arazileri	Sahada tarımsal yapıların yapılabilmesine ve çiftçinin barınabileceği yapıya izin verilmiştir, çiftçinin barınacağı alan 75 m²'yi geçmemelidir (E: 0.10 dur, bu sahada İmar Kanunu'nun 27. Maddesi hariç hayvancılıkla ilgili yapılara izin yoktur).
Örtü Altı Tarım	Sahada tarımsal yapıların yapılabilmesine, çiftçinin barınabileceği yapıya izin verilmiştir**.** Çiftçinin barınacağı alan 75 m²'yi geçmemelidir (Toprak sınıfına bakılmaksızın tarımsal

Arazileri	amaçlı yapılar için E: 0.05'tir. Seralar emsale dâhil değildir).
Marjinal Tarım Arazileri	Sahada tarımsal yapıların yapılabilmesine ve çiftçinin barınabileceği yapıya izin verilmiştir (Tarımsal amaçlı yapılar için E: 0.30'dur ve çiftçinin barınacağı alan 150 m²'yi geçmemelidir).
Orman Alanları:	Bu sahalarda 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri geçerlidir. Orman kadastrosuna alınacak arazilerde aynı yasa geçerli olacaktır (Bu alanlarda akaryakıt istasyonları yapılamaz. Madencilik çalışmaları ancak orman, maden ve çevre kanununun ilgili hükümleri dikkate alınarak yapılabilir. 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile meskûn mahal ve yerleşim alanlarında yangınların yayılma riskine karşı orman sınırının dışında koruma bandı oluşturulacak ve bu bantta yerleşime izin verilmeyecektir). Tekirdağ'ın kuzey ve güneyinde yer alan orman alanları kırsal kalkınma amacı ile koruma kullanma dengesi sağlanmak üzere bu sahalarda turizm ve ticaret faaliyetlerinin geliştirilmesi söz konusu olabilecektir **(Ç.D.P. Rapor, 2009: 11)**.
Sanayi Alanları	Bu alanlar yüksek üretim standartlarına sahip ya da tamamlayıcı nitelikte teknopark, depolar, Ar- Ge, fuar alanları, showroomlar ve ticari üniteleri kapsamaktadır. Planda dağınık ve denetimsiz sanayi alanlarının OSBler altında toplanmasına karar verilmiş ve ileri teknoloji kullanan, çevreye duyarlı tesislerin teşvik edileceği duyurulmuştur [ÇED raporu gerektiren tesisler, bu raporu alıp, bir yıl içinde alt yapı ve arıtma tesisi yaparlarsa tesis çalıştırma izni alabilecektir (H.2.11.2.3)].
Şehirsel Yerleşme Alanları	Yerleşilen ve yerleşimin planlandığı sahalardır; burada ticaret, turizm, sosyal, kültürel, teknik alt yapı ve küçük sanayi sitesi gibi fonksiyonlar bulunabilir. Bu sahaların sınırı 1/25.000 ölçekli planda belirtilecektir [Nazım ve uygulama imar planları için, 'sağlıklı yerleşmeler için dönüşüm projeleri gerçekleştirilebilir; korunması gereken alanlar için de koruma planları yapılabilir' ifadesi yer almaktadır (H2.11.2.4)].
Kırsal Yerleşim Alanları	01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile bu alanlar, şehirsel yerleşme alanlarının dışında kalan, özgün dokuları korunması gereken ve alt ölçekli planlarda gösterilmesi gereken alanlar olarak tanımlanır [Hızlı nüfus artışı ile büyüyen ve doğal afetler için risk taşıyan kırsal yerleşim alanlarında imar planlarının yapımı zorunludur; bu plan yapılana kadar 'plansız alanlar yönetmeliği' uygulanır (H. 2.11.2.5)].
Göller ve Barajlar:	Bu sahalarda içme ve kullanma kaynakları olan doğal ve yapay göl ya da göletlerin koruma kuşaklarında gerçekleştirilecek faaliyetlere ilişkin kanun ve yönetmeliklere göre işlem yapılacaktır (H.2.11.2.6)

Kaynak: (ÇDP Rapor 2009: 26-27).

Yüksek oranda kamu yararı görülen, esansiyel yatırımlar için arazi kullanımlarındaki vasıf değişikliği için kamunun bilgilendirilmesi ve vasıf değikliğinden etkilenecek tarafların bilgisi, onayı ve bilimsel değerlendirmeler yapıldıktan sonra vasıf değişikliğine karar verilmesi şeffaflık ve sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Üst ölçek ÇDP'de tarım arazilerinde ekolojik üretime öncelik verilmesi; konvansiyonel üretimin devam ettiği yerlerde ürün çeşitliliğine gidilmesi ve tarımsal faaliyetlerin agro turizmle desteklenmesi yoluna gidileceği belirtilmiştir. Söz konusu saha içme suyu koruma havzası ise ilgili kurumun görüşlerinin alınması yoluna gidilecektir.

Sahada üretim artışı için, drenaj, ıslah ve arazi toplulaştırması gibi yöntemlere başvurulacak ve toplulaştırılan arazide ekolojik ve daha ekonomik yeni parseller oluşturulacaktır. 09.05.2013 tarihinde onanan bir değişiklik ile TAB ve TOB alanlarında toprak niteliğine bakılmaksızın maksimum İAKS, 0.20 olarak belirlenmiştir. Arazi toplulaştırmasına gidilirken küçük işletme sahiplerinin ekonomik olarak desteklenmesi ve toplulaştırılan işletmeler için kooperatifleşmenin desteklenmesi söz konusu olabilmelidir. Toplulaştırmanın hangi presnsiplere göre düzenleneceği net değildir.

'Ergene Havzası dışındaki' arazilerin kullanımına dair hükümlere 09.05.2013 tarihinde onanan değişiklik ile karar verilmiştir: Havza dışındaki tarım arazileri, sınıflara ayrılmamıştır; sahada yapılacak ifraz için 5403 sayılı kanun maddeleri geçerli olacaktır. Mutlak tarım arazilerinde emsal (E) 0.20'yi; marjinal tarım arazilerinde ise 0.30'u geçmeyecektir. Bu alanlarda 3194 sayılı kanunda yer alan hayvancılık amaçlı yapılar dışında hayvancılık tesislerine izin verilmeyeceği fakat kurumlarca desteklenen projelerde bu oranın %50 oranında artırılabileceği belirtilmiştir. Planda tarımsal yapıların amaçları dışında kullanılamayacağı ve 'il

çevre düzeni planlarında TAB VE TOB sahalarında niteliğine dikkat edilmeden emsal değerin (E) 0.30 olacağı hükümlerine yer verilmiştir **(a.g.e: 25)**

Planda tanımlanan arazi nitelikleri ile bu arazilerde emsal değere göre yapı izinleri dikkate alındığında tarımsal niteliklerine göre tanımlanmış emsal değerleri arasında tarım toprağının vasfı belirleyici olmaktadır. Tarım işletmelerinde barınma alanları ve bağlı ünitelerinin yaratacağı çevre sorunları dikkate alıdığında mimarinin taşınabilir nitelikte ve araziye uygun, ekolojik nitelik, göstermesi gerekecektir. Bu mimari için gerekli araştırma desteği üniversitelerden sağlanabileceği gibi, imar için gerekli mekanizmalar devlet desteği ile kredilendirilebilir nitelikte olmalı ve standartları bilimsel olarak düzenlenmelidir. Orman alanları içerisinde her ne sebeple olursa olsun maden ocağı açma girişimleri planın sürdürülebilirlik vizyonuna aykırıdır. Ormanlar belirli koşullar altında yenilenebilir doğal kaynak olmalarının yanı sıra, kırılgan ekosistemler barındırmakta ve biyoçeşitlilik rezerv alanı yaratmaktadır. İlin klimasından su kaynaklarına yaşamsal destek ünitelerini destekleyen orman alanlarının restorasyonu sürdürülebilir, buna karşın madencilik çalışmaları kati süretle kurumların insiyatifine bırakılmayacak kadar net tanımlanmalı ve ormanlık alanlar koruma altına alınmalıdır. Takip eden yıllarda Safaalan kömürleriyle çalıştırılması istenen ormanlık alanda tahribata neden olabilecek termik santral için iki defa ÇDP'de değişikliğe gidilmiştir.

Sanayi yatırımları açısında ÇED Raporu gerektiren işletmelerin araştırma sahasında ve özellikle havzada yatırımları zaten zorlanan taşıma kapasiteleri üzerinde yeni bir stres yaratacağı için yasal limitlerle sınırlanmalıdır. Madencilik ve ÇDP raporu gerektiren sanayi yatırımları konusunda muğlaklığa neden olan yatırımlar planın sürdürülebilirliği açısından turtarsızlık nedenleridir. Hızlı nüfus artışı ile nüfusu artan ya da doğal afetler açısından risk yaratan kırsal yerleşmelerde imar planları zorunluluğu yerleşmelerin sağlıklı gelişimini sağlamak amacıyla hazırlanmalı, koruma alanlarına zarar verir nitelikteki plansız yerleşimler kesin

limitlerle sınırlanarak, büyümeleri yasayla sınırlanmalıdır. İzinsiz yapılaşmayı meşrulaştıran imar planları sürdürülebilir kalkınma üzerinde çevresel, sosyal ve ekonomik strese neden olmaktadır.

5.3.1.5. Plan Hükümlerinde Yer Verilen Fonksiyon Alanları ve İşlevleri

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP'ye göre fonksiyon alanları ve işlevleri aşağıdaki başlıklar altında sıralanmıştır:

Fuar alanları: Planda **'**Ulusal ve uluslar arası nitelikteki fuarlar ile bu alanlara hizmet veren tesislerin bulunduğu sahalar' olarak tanımlanır (H.2.11.3.1)**.** 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni planlarında kullanım koşulları tanımlanacak olan; Saray ilçesinde tarımsal ürünler ile Çorlu ilçesinde sanayi ürünlerinin sergileneceği fuar alanları önerilmiştir **(Ç.D.P Rapor, 2009: 29)**

Lojistik alanları: 'Bu sahalar taşımacılıkla ilgili depolar, tesisler ve lojistik destek hizmetleri ile sosyal fonksiyonların yer aldığı sahalardır' (H.2.11.3.2). Çorlu, Muratlı, Süleymanpaşa ilçeleri üretim alanlarına ve limanlara yakınlıkları nedeniyle lojistik alanlar olarak önerilmiştir. Planda bu alanlarda üretim faaliyetlerinin yer alamayacağı ve yapım koşullarının, kullanım türlerinin alt ölçekli planlarda gösterileceği belirtilmektedir **(a.g.e: 29).**

Enerji üretim alanları: 08.10.2015 tarihinden onanan değişiklik ile mahkemece yürütmesi durdurulan kararda şu maddelere yer verilmiştir: 'akaryakıt depolama tesisleri ile yerleşmeler arasında mesafe, karayolu taşıtları için LPG ikmal istasyonu emniyet kuralları standartlarına göre ayrılacaktır. Şayet enerji üretimi yakma yoluyla gerçekleşecekse, kül bertaraf sistemi yapılması; enerji üretimi kıyılarda yapılacaksa, Kıyı Kanunu ve yönetmeliklerinin uygulanacağı' belirtilmiştir. Tesislerin çevresel önlemleri alarak üretim yapmaları gerektiği ve ÇED raporu almalarının zorunlu olduğu belirtilmektedir **(a.g.e: 30).** Doğalgaz boru hatları, enerji iletim hatları ile tesisleri için ilgili mevzuat hükümlerinin dikkate alınacağı alt ölçekli planlarda

yaklaşma mesafeleri ve çevredeki yapılarla ilgili olarak ilgili kurum görüşlerinin alınması gerektiği ifade edilmiştir (H.2.11.3.3).

Planda enerji üretim alanları içerisinde yenilenebilir kaynaklara yer verilmediği, enerjinin ağırlıkla fosil yakıtlardan sağlanacağı açıktır. Öte taraftan kömür, doğalgaz, biyokütle ya da atık yakma ile elde edilen enerjinin sera gazı emisyonları üzerine etkisi, toprak ve su kirliliğine katkısı göz önüne alındığında sahadaki varlıkları sürdürülebilirlik açısından tartışmalıdır. Enerji üretim alanlarını tartışmalı hale getiren bir diğer mevzu bu sahaların Marmaraereğlisi gibi kıyı şehirlerinde turizmin sürdürülebilirliği ve kıyı ekosistemleri üzerinde yaratacağı tahribatın göz ardı edilmesidir. Tesislerin yerleşim alanlarına mevcut konumları potansiyel yangın riski karşısında şehir sakinlerinin yaşamlarını tehlikeye sokabilecektir.

Teknik altyapı alanları: Yerleşme alanlarının altyapı ve üstyapı ihtiyacını karşılayacak donanımlar ve tesisler, nüfusun ihtiyacı kadar olmak üzere alt ölçekli planlarda gösterilir. Tesisler, 01.07.2010'de onanan değişiklikle ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla, korunması gereken ve sakıncalı alanlar dışındaysa, yer seçimi ilgili kurum ve kuruluşların uygunluk görüşü atık türüne göre mevzuat ve atık yönetimine dair yönetmelik hükümlerine göre yapılacaktır (H.2.11.3.4). Bu tesislerin amaç dışı kullanımı yasaktır, onayları ilgili kurum tarafından verilir, entegre olmayan ve geri kazanıma dair tesisler planlı sanayi alanı içinde olacaktır **(a.g.e: 30- 31).** Sahada sayıları giderek artan geri kazanım tesisleri ekolojik gibi görünse de, süreç boyunca yarattıkları riskler, tesisler OSBler içinde olsalar dahi sayı ve kapasite kısıtlamalarına ihtiyaç duyurmaktadır.

Teknoloji geliştirme alanları: Yer seçimi, yapı ve fonksiyonları alt ölçekli planlarda belirtilecek olan bu alanlar sanayi, üniversite, araştırma kurumları ve kamu sektörü arasında işbirliğini geliştirebilecek, bilgi ve iletişim teknolojilerinin

geliştirdiği alanlardır (H.2.11.3.5). Bu alanların Çerkezköy'de yer alması planlanmıştır **(a.g.e: 31).** Teknoloji geliştirme alanlarının imalat sanayi alanlarına yakın olması, uzun vadede sanayi alanında inovasyonların devam edeceğini, tarım teknolojileri konusunun yeterince önemsenmediğini düşündürmektedir.

Serbest bölgeler: Yapı ve kullanım koşulları alt ölçekli planlarda belirtilecek olan ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'na ve yönetmeliğine tabi, Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü'nce uygun görülen faaliyetler söz konusu olacaktır **(a.g.e: 31).** 'Çorlu Serbest Bölgesi' bu kapsamda faaliyetini devam ettirecektir (H.2.11.3.6) .

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB): Yapılanma konumları ve koşulları alt ölçekli planlarda belirlenecek olan, 4562 sayılı OSB Kanunu ve yönetmeliğine uygun, sanayi faaliyetlerinin planlı olarak yürütülmesi ve çevre zararlarının azaltılması amacıyla oluşturulan alanlardır (H.2.11.3.8) **(a.g.e: 31).** Ergene Nehri'ni deşarj sahası ve yer altı su kaynaklarını kullanım suyu olarak uzun yıllardır tüketmeye devam eden sanayi tesislerinin OSBler altında sentralize edilmesi kirlilik kaynaklarının toplanarak deşarj sahalarında kümülatif etki yaratmanın ötesinde, büyük bir değişim yaratmamaktadır. OSBlerde üretim standartlarının iyileştirilmesi, çevre zararlaraının giderilmesi amacıyla çalışmaların sürekli olarak yürütülmesi, kirlilik denetimlerinin takip edilmesi ve verifiye edilmesi, kirlilik miktarı üzerinde stres yaratan işletmelerin faaliyetine son verilmesi gerekmektedir. Prensip olarak çevre odaklı olmayan ve taşıma kapasitesinelerini dikkate almayan, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını desteklemeyen OSBler fabrikalar kampüsünden öteye geçemeyecektir.

Tarımsal Organize Bölgeler (TOB): 01.07.2010 tarihinde yapılan değişiklikle onanan ve ilçeler arasında taksimi yapılan; daha sonra 'mahkemece iptal edilen', Tarımsal Organize Bölgeler (TOB), Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı arasında imzalanan protokole göre, tarımsal üretimin, ürün

işlemenin ve ürün sevkinin tek elden organize edileceği, üretici- sanayici ve pazarlayıcı koordinasyonunun sağlanacağı alanlar olarak planlanmıştır (H.2.11.3.9). Planla Tekirdağ'da önerilen TOB alanları, Hayrabolu'da Çerkezmüsellim, Çerkezköy'de Kızılpınar merkez, Şarköy'de, Çınarlı- Kirazlı arası, Malkara'da Ahmetpaşa ve Saray'da Çukuryurt civarıdır **(a.g.e: 32- 33).** TOBlar mahkeme tarafından iptal edilen ÇDP hükümleri arasındadır. Tarımsal faaliyetlerin merkezileştirilmesi ile sektöre dinamizm kazandırmayı planlayan projelerden daha önce yapılması gereken sektörün üretim ayağında yaşanan gerilemenin nedenleri üzerinde yürütülecek olan samimi çalışmalar ve çözümlerdir.

Tarımsal Alt Bölgeler (TAB): Sanayi fonksiyonlarının yer almadığı, tarımsal faaliyetler, ormancılık faaliyetleri ve destek ünitelerinin (5403 sayılı kanuna göre) yer aldığı alanlardır. TAB içindeki fonksiyonlar iklime, tarım potansiyeline, ekolojik koşullara göre belirlenir**(a.g.e: 33- 34).** Tarımsal Alt Bölgelerin büyüklük ve sınırları 5807 sayılı yasaya göre komisyonlarca belirlenerek alt ölçekli planlarda kesinleşir. 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile önerilen TAB alanları, Malkara, Kozyörük- Tekkeköy arası; Marmaraereğlisi, Çeşmeli civarı; Hayrabolu, Merkez ilçe civarı; Süleymanpaşa, Karacakılavuz civarı; Saray, Kadıköy civarı; Malkara, Hasköy- Kültürlü arasıdır (H.2.11.3.10).

Turizm alanları: 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile turizm alanlarında 4957/2634 sayılı kanun doğrultusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ilgili idare tarafından olur verilmesi halinde alt ölçekli planlar yapılacağı belirtilmektedir **(a.g.e: 34).** Turizm alanlarında yapılacak planlamaların kurum görüşlerinin yanı sıra, kent konseylerinde değerlendirmeye alınması ÇDPlerin kapsayıcılığı açısından önemlidir. Planlama süreci paydaş katılımı konusunda merkezi idareye bağlı kurumlar dışında planlama mekanizmalarında sivil katkıları dışarıda bırakarak katılımcılığı ötelemektedir. Planlarda topografya ve doğal bitki örtüsü dikkate alınacaktır. İçme

suyu kaynağı olmayan baraj ve göletler çevresinde günübirlik turizm ve rekreasyon yapılabilmesi mümkündür (H.2.11.3.11).

Agro- Eko turizm alanları: Bu konseptte doğal üretim, yöresel gıdalar, doğal-kültürel sit alanlarının tanıtılması, doğa sporlarının yaygınlaşması ve kırsal müzelerin artırılması gibi girişimler söz konusudur; konaklama, yeme – içme gibi aktivitelerin kırsal yerleşimlerde mevcut tesislerde yapılması, inşa edilecek tesislerin yerel dokuya uygun ve yerel istihdamı destekleyecek nitelikte olması hedeflenmektedir. 01.07.2010 tarihinde onanan bir değişiklik ile Süleymanpaşa, Şarköy ve Saray ilçelerinin agro- eko turizme dayalı gelişim alanı olacağı öngörülmüştür **(a.g.e: 35).** Planın sürdürülebilir kalkınma vizyonunu destekleyen bu uygulama ile tarımsal üretim turizm sektörü ile tamamlanarak yerel ekonomik kaynaklar çeşitlendirilmeye çalışılmıştır.

Doğa odaklı spor turizm alanları: Sahanın doğal değerlerinin korunup tanıtılması amacıyla ekolojik yapıyla uyumlu turizm faaliyetleri ile deniz turizminin yapıldığı sahalardır. Bu sahalarda yer alacak turizm amaçlı fonksiyonlarda ilgili kurum görüşleri alınacak ve alt ölçekli planlarda yer verilecektir. 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile Süleymanpaşa, Saray ve Şarköy ilçeleri doğa ve spor turizminin değerlendirileceği alanlar olarak belirlenmiştir **(a.g.e: 35).**

Arkeoloji turizmi gelişim alanları: Tarih öncesi ve tarih çağlarına ait antik yerleşmelerin, arkeolojik değerlerin ortaya çıkarılması, restorasyonlarının yapılması, envanterlenmesi, tanıtım ve turizmi için gereken çalışmalar konusunda Tekirdağ'ın Marmaraereğlisi desteklenecek alanlar içinde yer almıştır. Sahanın sınırları alt ölçekli planlarda gösterilecektir (H.2.11.3.11.2) **(a.g.e: 35).**

Yat turizmin geliştirileceği alanlar: Sahada kıyı turizmini canlandırmak amacıyla Şarköy ve Süleymanpaşa kıyılarında yat turizminin geliştirilebileceği öngörülmektedir, bu sahaların sınırları alt ölçek planlarda gösterilecektir

(H.2.11.3.11.2) **(a.g.e: 36).** Tekirdağ'da mevcut turizm tesisleri, altyapıları ve kapasiteleri ile kıyı taşımacılığından kaynaklanan kuzey Marmara kıyıları kirlilik sorunlarına çözüm bulunmadan ve bu sorunla yüzleşilmeden yat turizmi potansiyeli üzerine yürütülecek çalışmaların sürdürülebilir olmayacağı ortadadır. Bu turizm çeşidi kıyılar üzerinde mevcut kirlilik oranlarını artırmaktan öteye gitmeyecektir.

Üniversite alanları: Kampüs biçimde tasarlanan yükseköğretim hizmetlerinin ve destekleyici birimlerin yer aldığı alanlardır.

Ulaşım alanları: Planda gösterilen uzun dönemli ulaştırma projeleri, planın çerçevesi dikkate alınarak güzergâh olarak belirlenmiş ve 1/25.000 ölçekli planda plan ilkelerine uygun olarak belirtilmek durumundadır **(a.g.e.: 37).** Ulaşım ile ilgili diğer esaslar, toplu taşımanın geliştirilmesi; raylı sistemin ve denizyolu taşımacılığının desteklenmesi, büyük liman ve havalimanları planlanmasında lojistiğin dikkate alınmasıdır (H.2.11.4)

Karayolu ulaşım sistemi (H.2.11.4.1)

Bu sistem içinde tanımlı yollar arasında otoyol ve ekspres yollar şüphesiz ilk sırada yer alırlar, araştırma bölgesinde imalat sanayi üzerinde etkili ulaşım faktörünün ana aksıdır. Tam erişim niteliğindeki İstanbul- Edirne arasındaki karayoludur ve Kapıkule Sınır Kapısı'na bağlanır. Bu ağ üzerinde birinci derece yollar**,** ÇDP'de bu yollar bölgeler arasında bağlantıyı sağlayan ana yol niteliğindeki bölünmüş yollar olarak tanımlanan: 1) Kınalı- Çorlu- Edirne Devlet yolu (D100), 2) Kınalı- Tekirdağ- İpsala Devlet Yolu (D110), 3) Kınalı- Çerkezköy- Kırklareli- Edirne Devlet yolu (D020) ve İkinci Derece Yollar: Yerleşim bölgelerini bir birine bağlayan yollardır **(a.g.e: 37).** Bu güzergâhlar üzerinde her yıl araç sayısı artmakla birlikte, taşınan yük miktarı artmaktadır. Karayolların çevresinde kümelenen sanayi tesisleri birleşik şehir görüntüsü vermekte ve tarım arazilerini yutarak büyümektedir. İşletmelerin lineer olarak sıralandığı bu güzergâhlar aynı zamanda yerleşimlerin de

gelişme trendlerini belirlemektedir. Ergene havzasını yatay ve dikey doğrultuda kesen ulaşım ağlarında şerit genişletme ve kapasite artırımı, şerhirleşmeyi beslemekte ve koruma alanlarının vasıflarını yitirmesine yol açmaktadır.

Demiryolu ulaşım sistemi (H.2.11.4.2)

Banliyö ve raylı sistem kullanılarak yük ve yolcu taşımacılığı yapılan ağlardır. Havza için belirlenen ve Tekirdağ'dan geçmesi planlanan demiryolu güzergâhları,

1. İstanbul- Bulgaristan sınırı arasındaki öneri hızlı tren projesi
2. Silivri, Marmaraereğlisi, Süleymanpaşa, Malkara, Keşan, İpsala'yı takiben Yunanistan'a uzanan öneri demiryolu hattı,
3. Bulgaristan, Kırklareli, Babaeski, Malkara, Çanakkale üzerinden Ege Bölgesi bağlantısı sağlayacak kuzey- güney öneri demiryolu hattı,
4. Çorlu havalimanı, Çorlu- Çerkezköy sanayi alanları ve Muratlı lojistik alanından, Marmaraereğlisi ilçesi limanına uzanan öneri demiryolu hattı
5. Çerkezköy- Büyükyoncalı ve Saray arasında öneri demiryolu hattı,
6. Tekirdağ, Muratlı ve Büyükkarıştıran demiryolu hattıdır **(a.g.e: 38).**

Karayolunda yük ve yolcu taşımacılığının alternatifi olarak geliştirilen öneri ağların, ulaşım kaynaklı emisyonlarda mitigasyona yardımcı olacağı mutlaktır. Ağların jeolojik zemin etüdlerinin yapılması ve koruma alanlarına en az zarar verir nitelikte konumlandırılması gerekmektedir. İstasyonların lojistik üniteler yaratacağından hareketle oldukça geniş sahalar üzerinde yer alacak depolar ve fonsiyonel birimlerin sentralize edilmesinde yarar vardır. Demiryolu ulaşımı üretim merkezleri arasında yük taşımanın alternatifi olmanın yanı sıra, yolcu taşımacılığının odağına oturmalı ve ulaşım politikaları ile teşvik edilmelidir.

D

Denizyolu ulaşım sistemi (H. 2.11.4.3)

Çevre düzeni planında NATO limanı ile Marmaraereğlisi enerji limanının varlığını sürdürmesi, Tekirdağ limanının kapasitesinin artırılması; Asyaport yük limanı ile İskele ve yat limanları konum, ölçek ve kapasite açısından alt ölçekli planda yer alacaktır. İskelelerde antrepo, depo gibi fonksiyonların yer alamayacağı belirtilmiştir **(a.g.e: 38).** Denizyolu ulaşım sistemleri ile planlamada enerji limanlarında uzun vadede alternatif kullanımlara geçişe dair her hangi bir öneri yer almamaktadır. Kıyıda jeolojik açıdan sakıncalı olan akaryakıt limanlarının yerleşim alanlarına yakınlığı ve deniz ekosistemleri üzerinde yaratacağı risklerin öngörülerek, uzun vadede bu limanlara turizm gibi alternatif ve sürdürülebilir kullanımların değerlendirilmesinde fayda vardır.

Havayolu ulaşım sistemi (H.2.11.4.4)

Çorlu Atatürk Havalimanı'nda kapasite artırımına gidilmesi öngörülmüş, buna dair sınırların alt ölçekli planlarda gösterilmesi ifade edilmiştir. Sahayı ulaşım alternatiflerini çeşitlendirerek cazip hale getiren havayolu ulaşımı hacminin istenilen seviyeye çıkarılabilmesi için sübvansiyonlara rağmen Tekirdağ'ın İstanbul havalimanlarına yakınlığı dikkate alınarak kapasite artırımı yerine İstanbul limanlarına ulaşılabilirliğin raylı sistemlerle hızlandırılması ve sefer sayılarının artırılması havayolu kaynaklı emisyonların mitigasyonuna katkı sağlayacak; koruma alanlarının vasıf değiştirerek atıl hale gelmesine engel olacaktır. Yük taşımacılığının deniz ve demiryoluna tahvil edilmesi ile havayolunda kapasite artırımı sağlamak amaçlı yatırımlar, daha gerçekçi ve sürdürülebilir nitelik kazanacaktır.

Enerji alanları: Bu alanlar iletim hatları ve yenilenebilir enerji kaynakları başlıkları altında değerlendirilmiştir **(a.g.e: 39).**

Plan hükmü niteliğinde, petrol ve doğalgaz iletim hatları, enerji nakil hatları geçiş alanlarında BOTAŞ Bölge Müdürlüğü ile Petrol Taşıma AŞ Genel

Müdürlüğü'nün görüşü alınmadan doğal gaz ve petrol hattı güzergâhı boyunca tesis yapılması ve kazı çalışmaları yapılmasına izin verilmeyeceği ve güzergâh çevresinde yanıcı ve patlayıcı madde depolanamayacağı duyurulmuştur (H.2.11.5). Yaklaşma mesafeleri, boru hatlarının üzerinden geçecek yollar, yeşil alan ve sosyal tesisler söz konusu olduğunda, ilgili idareden görüş ve onay istenecek; enerji hatları çevresi içinse, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın konu ile ilgili mevzuatı; NATO boru hattı ile ilgili koşullar 2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri kanununa göre değerlendirilecektir. Planlama sahasında petrol ve yenilenebilir kaynakların rezervlerinin araştırılarak bulunması, bölge yararına sunulması teşvik edilmesi önemsenmektedir (H.2.11.5.1). Sahanın kıtalararası konumu akaryakıt kaynakların taşınması konusunda boru hatları yatırımlarının artmasına neden olmaktadır. Taşıma hatları doğrultusunda kamulaştırma ile koruma alanları niteliğindeki ormanlar, tarım arazileri ve sulak alanlar kaybedilmekte ve atıl duruma düşmektedir. Bu tür planlamalar da fizibilite biyoçeşitliliğin korunması, kırılgan ekosistemlerin zarar görmemesi için dikkatle yapılmalı, çevresel yıkımın en az olacağı sahalar tercih edilmelidir, sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak yenilenebilir enerji kaynak potansiyellerinin değerlendirilmesi ile küresel ölçüde fosil kaynakların kullanımının azaltılması, araştırma sahasında yaşanacak çevresel yıkımların azalmasına destek olacaktır. ÇDP'de fosil kaynakların potansiyellerinin araştırılması ve değerlendirilmesi düşüncesi enerji kaynakları kullanımında birincil kaynakları desteklediği için planın sürdürülebilir olma vizyonunu tartışmalı hale getirmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynakları: Plan hükümleri arasında, sahada her geçen gün artan enerji talebinin karşılanması amacıyla ilgili kurumların uygunluk görüşleri alınarak ve çevre faktörleri göz önünde bulundurularak yenilenebilir enerji üretim tesisleri inşa edilebileceği hükmü yer almaktadır (2.11.5.2) **(a.g.e: 39).** Güneş, rüzgar, gibi yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli yüksek olan sahada fosil yakıtların alternatifi niteliğindeki yenilenebilir kaynaklar ÇED raporu alınarak

santrallerin kurulması yoluna gidilmelidir. Bu sahaların koruma alanlarına zarar vermeyecek nitelikte yer seçiminin yapılması ve ekosistemler üzerinde yaratacağı yüklerin sağlıklı planlanması gerekmektedir. Her geçen gün enerji talebi artan sahada enerji kaynakları fosil kaynak tüketiminin alternatifi olmakla birlikte, mevcut talebi karşılama konusunda yetersiz kalacağı için, yatırımların kapasiteye göre limitlenmesi ve enerji verimliliğinin her alanda sağlanması gerekmektedir.

Madencilik alanları: Mahkemece iptal edilen hükümler içerisinde madencilik faaliyetlerinin hangi mevzuatlarla yapılması gerektiğinden ve alınması zorunlu raporlardan bahsedilmektedir (H.2.11.5.3). Havzada yer alan linyit yatakları enerji ihtiyacının karşılanması konusunda her dönem ilgi odağı olmuş ve konuyla ilgili politika düzeyinde girişimler sivil toplumun girişimleri ve kamuoyu desteği ile engellenmiştir. Planlama sahasında başta kömür arama çalışmaları olmak üzere madencilik çok yönlü yıkımlara neden olacak havzada mevcut çevre sorunlarını artırarak, yerleşmelerde yaşam kalitesini oldukça olumsuz yönde etkileyecektir. Planlamanın sivil toplum katkısından uzak, teknokratik hazırlanma süreçleri planlama sahasında madencilik, enerji ve sanayi konusunda sürdürülebilir vizyonunda tutarsızlıklara neden olmaktadır.

Sakıncalı alanlar: ÇDP'de yerleşmeler ve fonksiyon alanları için sakıncalı bulunan alanlar aşağıdaki başlıklar altında sıralanmıştır:

Yer altı suyu Beslenme Alanları (YAS) (H.2.11.6):

Sahanın sürdürülebilirliği açısından yer altı suyu potansiyellerinin korunması oldukça hayatidir. Bu maksatla, yüzeysel akış ve yer altı suyu beslenmesinin yönü kuzeyden güneye olduğu için plan hükümleri arasında kuzey kesimlerde sanayileşmeye izin verilmemesi ve bu sahada kimyasal gübre ile ilaç kullanımının sınırlandırılmasına yer verilmiştir. Geçirgen yapıların yer aldığı kuzeydeki kesimlerde akiferlerin beslenebilmesi için hafriyata ve arazi tahribatına izin

verilmeyeceği belirtilir. Sahanın ağaçlandırılması mühimdir; bu sahalarda yerleşmelerin sınırları ve yapıların yoğunluğu DSİ ve diğer kurumların görüşleri doğrultusunda alt ölçekli planlarda belirtilecektir **(a.g. e: 40).**

Havzanın güneyinde geçirgen ortamların bulunduğu dikkate alınarak, bu sahalara evsel endüstriyel atık deşarjına izin verilmeyecek ve bu sahadaki yerleşim alanlarında kanalizasyon şebekesi öncelikli olarak tamamlanacaktır. Yer altı ve yerüstü su kaynaklarını kirleten kaynaklar, aşırı su kullanımı ile rezerve zarar veren tesisler tespit edilerek, planın onayından itibaren beş yıl içinde, 2872 sayılı kanun doğrultusunda ve DSİ ve İl Çevre- Orman Müdürlüklerince çevresel yaptırımlara başvurulacaktır. Yer altı sularını doğrudan besleyen formasyonlar doğal kaynakların kullanılması söz konusu olduğunda DSİ'den uygunluk görüşü isteneceği belirtilmektedir. Planda yer altı suyunun aşırı kullanıldığı alanların yönetimi DSİ XI. Bölge yetki ve sorumluluğuna bırakılmıştır (H.2.11.6.2). Planlama sahasında yer altı suyu akiferlerini korumak amacıyla yapılaşma, sanayi yatırımları ve tarımsal ilaçlama sınırı getirilmesi giderek azalan su talebi ile her geçen gün artan kullanma suyu ihtiyacı için oldukça mühimdir. Planlama sahasında içme suyu ve kullanma suyu ihtiyacının büyük oranda yer altı sularından elde edildiği düşünüldüğünde, kuzeydeki akiferleri ve güneydeki su kaynakları korumak yarınlar için hayati öneme sahiptir. Havzada su kaynaklarının bütüncül olarak yönetilmesi, kullanma suyunun öncelikle yüzey sularından karşılanma yoluna gidilmesi bu amaçla nehirlerin deşarj sahası olması biçiminde işleyen mekanizmanın son bulması gerekmektedir. Araştırma alanında yüzey sularının yetersizliği ve yıllık yağış miktarının azlığı dikkate alındığında kullanma suyu tüketimi daha az olan sektörlerin gelişimi desteklenmeli ve nüfus artış hızı ile şehirleşme hızına sınırlama getirmek zaruridir.

Jeolojik açıdan sakıncalı alanlar (H.2.11.6.3.):

Çevre düzeni planında bu alanlardan, heyelan alanları, zemin sıvılaşması potansiyeli taşıyan sahalar, tahkimat amacıyla doldurulmuş kıyılar, tsunami riski taşıyan alçak kıyılar, kumsallar, birikinti yelpazeleri, falezler ve %70'den fazla eğime sahip sahalar olarak bahsedilmiştir **(a.g.e: 41).**

Planda bu sahalarda yapılacak imar planları için yetkili kurumca onayı alınmış, 1/000 ya da 1/2.000 ölçekli mikro bölgeleme çalışmalarından hareketle hazırlanacağı hükmü yer almaktadır. Mikro bölgeleme çalışmaları yapılmayan sahalarda ise, 'yerleşime uygunluk harita ve raporları' dikkate alınacağı belirtilmiştir. Jeolojik olarak sakıncalı alanların mevcudiyetleri dahilinde, 1/1.000 uygulama imar planlarında 'yapılaşmaya izin verilmeyecek alan' olarak tanımlanacak; bu sahalar alt ölçek planlarda rekreasyon alanı olarak tayin edilecektir. Bir afet olması halinde bu alanlarda 7269 sayılı kararname dikkate alınacaktır.

Bu hükme göre, yapılaşmaya izin verilmeyecek alanların şehir dokusu içinde kalması halinde, günlük ya da sezonluk açık rekreasyon alanı olarak düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu sahaların dışında kalan alanlarda, ayrıntılı etütlere göre düşük yoğunluklu yapılaşma alt ölçekli planda yer alacaktır. Deprem başta olmak üzere, afet riski yüksek sahalarda afeti tetikleyecek kullanımlara izin verilmeyecek ve yerleşim alanlarının dışına çıkarılacaktır. Planda bu sahaların alt ölçek planlarda kesinleşen sınır değişiklikleri ya da bölgesel kurumlar tarafından kısıtları ya da havza kısıtları yoksa nasıl kullanılacakları meri planlardan hareketle yeniden ele alınmak durumundadır ifadesi yer almaktadır. (H. 2.11.6.3) **(a.g.e: 42).**

ÇDP açıklama raporunda Saros Körfezi'nden başlayıp Marmara Denizi'ne kadar olan sahayı etkileyecek Ganos Fayı'nın yaratabileceği 7 büyüklüğündeki bir yer depremin vereceği zararları azaltabilmek için jeoloji ve sismoloji başta olmak üzere bilimsel araştırmaların, kuvvetli hareket sismografları ile artırılması gereğinden

bahsedilmiştir **(ÇDP Rapor, 2009: 16).** Jeolojik açıdan sakıncalı alanlarda yapılaşma izinlerini sınırlayan ve mikroölçek planlamayı zorunlu hale getiren plandaki bu hükümler, mevcut yapıların tahliyesi için gerekli dönüşümün nasıl gerçekleşeceği konusunu havada bırakmaktadır. Sahanın depremle ilgili simülasyonlarda zarar görecek alanların simüle edilmesi ve heyelana açık sahaların tespiti ve kentsel dönüşüm planlamasının sürdürülebilirlik planına dâhil edilmesi gerekmektedir.

Sulak alanlar, sazlık- bataklık, taşkın alanları (2.11.6.4):

ÇDP'de taşkın ve sellerin yaşandığı planlama sahasında, taşkın önleme gerçekleşmeden yapılaşmaya izin verilmeyeceği ve yapılaşma şartlarının zarar görebilirliği azaltma yönünde olması gerektiğinden bahsedilmiştir. Geçmişte ekolojik yıkımlara yol açan sulak alanların kurutulması ya da yapılaşmaya açılması fikrinden vazgeçilerek, sulak sahalarda 1/5.000 ölçekli planlama safhasında DSİ Bölge Müdürlüğü'nün ayrıntılı görüşünün isteneceğine yer verilmiştir. Bu sahalarda yerleşmeye izin verilmeyecek ve 'Ramsar yönetmeliği' dikkate alınacaktır ayrıca atık deşarjının yapılamayacağı ve sulama amaçlı su kullanılamayacağı da belirtilmektedir **(a.g.e: 42).** Sulak alanları koruma yönünde atılan bu adımların başarılı olabilmesi için yüzeysuyu kaynaklarının korunması ve deşarjların önün egeçilmesi zaruridir.

Koruma alanları: ÇDP'de koruma alanları ile ilgili hükümlere aşağıdaki başlıklar altında yer verilmiştir.

Yüzeysel içme suyu havzaları ve koruma kuşakları (2.11.7.1):

Planda 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile içme ve kullanma suyu rezervuarından maksimum 300 m'ye kadar uzakta olan alanlar 'mutlak koruma alanı' olarak tanımlanmıştır. Mutlak koruma sınırından 700 m sınırına kadar uzanan alanlar 'kısa mesafeli koruma alanı' olarak değerlendirilmiştir. Bu sahadan 1000 m uzaklıktaki alanlar 'orta mesafe koruma alanı' ve bu mesafeden havza sınırına

kadarki saha, ‘uzun mesafe koruma alanı’ olarak tanımlanmıştır. Bu kuşaklar korunması gereken alanlardır. 01.07.2010 tarihinde onanan plan değişikliği ile bu sahalarda ‘su kirliği kontrol yönetmeliği ve teknik usuller tebliğinin dikkate alınacağı havzada suyun korunması, dağıtımı ve kaçak kuyuların denetimi ile ilgili kurumun DSİ Bölge Müdürlüğü olacağı belirtilmektedir **(a.g.e: 42).** Tekirdağ’da içme ve kullanma suyu olarak kullanılan kuyuların güvenliğini sağlamak amacıyla belirlenen bu sınırların sanayileşme, şehirleşme ve tarım kimyasallarından korunabilmesi için mevzuatta tanımlanmış limitler ve yaptırımlara ihtiyaç vardır. Yer altı su kaynaklarının güvenliği, uzun vadede bu kaynakların tatlı yüzeysuları ile ikame edilmesine bağlıdır; bu süreç imalat sanayi ve evsel deşarjların sona ermesi ile mümkün olacaktır. Su kaynaklarının yönetimi bütüncül olmalı ve yetki dağılımı sentralize edilmelidir.

Yer altı içme suyu kaynakları ve koruma kuşakları (2.11.7.2):

Yer altı su kaynaklarının 50m çevresinde hiçbir yapılaşmaya (yol dâhil) izin verilmeyecektir. 50m sınırı dışında kalan alanlarda yer altı suyunu kullanacak tesisin talebi söz konusu olursa, DSİ, MTA, İl Çevre – Orman ve Sağlık Müdürlüklerinin görüşleri doğrultusunda fizibilite raporu ve 1/1.000 ölçekli imar planı yapılması ile izin verilecektir. Su kullanım miktarı ilgili kurum tarafından belirlenecek, DSİ yer altı suyu rezerv ve kirlilik durumlarını takip ederek raporlayacak valiliğe, belediye ve Çevre- Orman Bakanlığı’na bildirecektir **(a.g.e: 43).** Tekirdağ’ın İstanbul üzerinde biriken sanayi yükü için adres gösterildiği 1980li yıllardan günümüze kaynak suları üzerinde yoğun baskı yaratan sektörlerin devamlılığı ve ilin kalkınma dinamikleri yer altı su potansiyelinin sürdürülebilirliğine bağlıdır. Taban seviyesinin yıllar içerisinde giderek derinlere indiği düşünüldüğünde yer altı su kaynakları havzalarının korunması ve restorasyonu iklim değişikliği kaynaklı kuraklıkla mücadele edilmesi açısından oldukça hayatidir. Sahada su tüketim oranı yüksek olan sektörlerin varlıklarını tartışmalı hale getiren su kaynaklarının kısıtlılığı karşısında, su

kullanımını azaltan teknolojilerin ve tarımsal üretim yöntemlerinin tecrübe edilmesi planlanmaldır. Su kaynaklarının yönetimi bütüncül olmalı ve yetki dağılımı sentralize edilmelidir.

Akarsular (2.11.7.3):

Akarsular deyince şüphesiz planlama sahasında kirlilik değerleri oldukça yüksek olan Ergene Nehri akla gelmektedir. ÇDP'de akarsulara doğrudan 'evsel ya da endüstriyel atık deşarjının yapılamayacağı' belirtilmiştir. Su kirliliğinin takibi ve denetimi ilgili kuruluşlarca yapılacağı ifade edilmiştir. Nehir kalitesinin iyileştirilmesi ve su kalitesinin yönetimi kalkınma ajansı dâhil, ilgili kurum ve kuruluşların sorumluluğuna bırakılmıştır. İçme suyunun elde edildiği sahaları kirlilikten koruyabilmek için ilgili kuruluşların görüşleri alınarak, koruma sınırları belirlenecek ve bu sahalar yapılaşmaya kapatılacaktır. 01.07.2010 tarihinde onanan değişiklik ile Ergene Nehri üzerinde gözlem istasyonlarının kuruması, yeni temizleme modelleri ile nehir temizleme planının oluşturulması kararlaştırılmıştır **(a.g.e: 43).** Ergene Nehri'ni koruma amaçlı yürütülecek planlama ve politikaların samimiyeti sorunun kaynağı ile yüzleşmekle mümkün olacaktır. Sanayileşme ve şehirleşmenin yarattığı baskı sınırlanmadan ve konvansiyonel tarım metodlarından vazgeçilmeden Ergene Nehri'ni geçmişteki içilebilir ve sulama amaçlı kullanılabilir bir nehir olarak tasavvur edebilmek olanaksızdır.

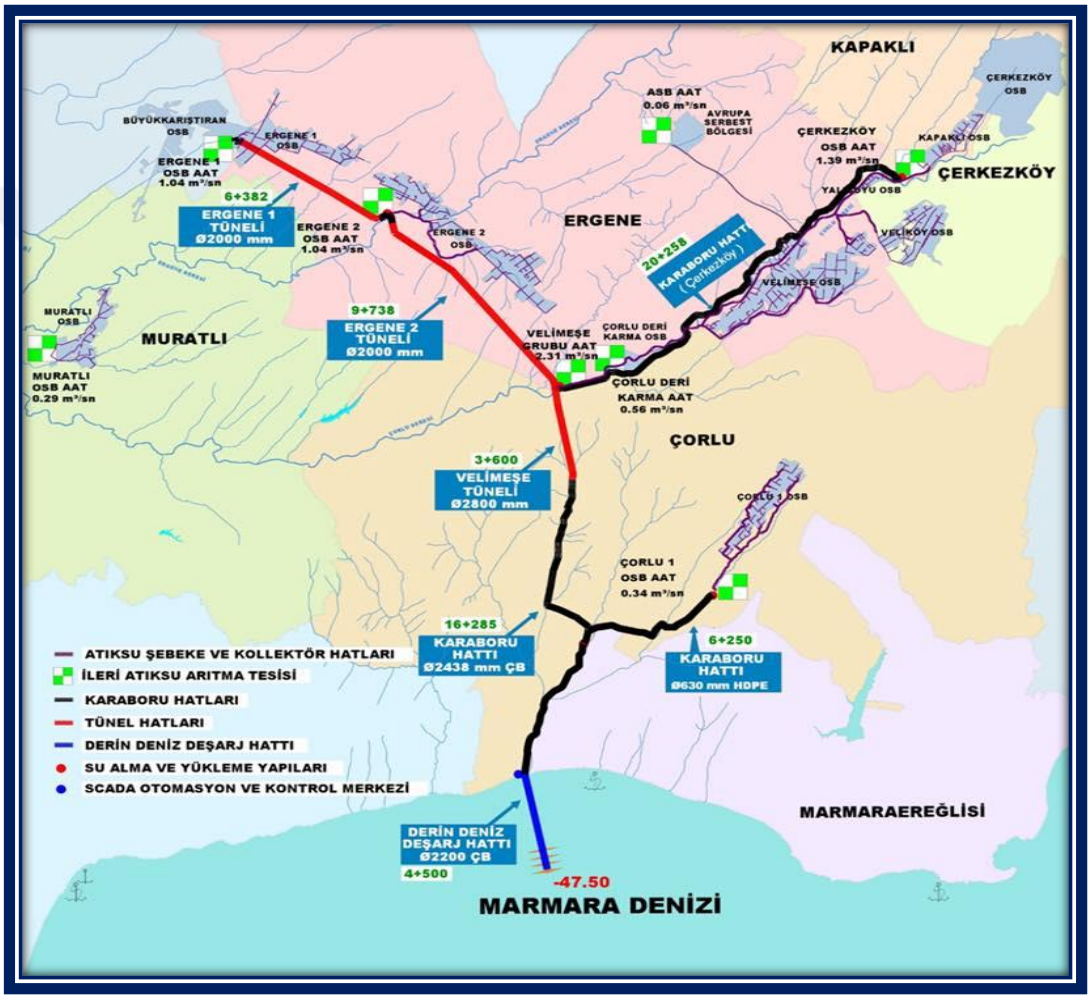
Fotoğraf 0-95: Ergene Nehri ve bu ırmağa karışan Çorlu Çayı'na tekstil başta olmak üzere fabrika atıksuları deşarj edilmektedir.

Kaynak:hurriyet.com

Ergene Nehri'nde kirliliği azaltmak amacıyla 2010 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı'nda yürütülen ve Ergene Nehri'ni kurtarma projesi olarak bilinen 'Meriç-Ergene Havzası Endüstriyel Atıksu Yönetimi Planı" **(Meriç- Ergene, Rapor)** doğrultusunda inşaatına başlanan Marmara Derin Deniz Deşarjı Projesi 2020 yılında tamamlanarak faaliyete geçmiştir. Çorlu- Çerkezköy çevresinde üretim yapan ve atık sularını Ergene Nehri ile Çorlu Çayı'na deşarj eden tesisler nedeniyle yüzey suları kullanılamaz duruma gelmiştir.

Harita 0-36: Ergene Nehri'ni kurtaracağı iddia edilen Marmara Derin Deniz Deşarjı Projesi

Kaynak: tarim.orman.gov

Proje Çerkezköy ve Çorlu Deri OSB'ye ait iki atık su tesisine ek olarak endüstriyel atıksuların arıtılacağı beş yeni ileri arıtma tesisinin inşasını gerekli hale getirmiştir. 2019 yılı Çevre Durum Raporu'nda belirtildiği üzere Velimeşe OSB arıtma tesisi 2021 yılında; diğer tesisler ise 2020 sonu itibariyle çalıştırılmaya başlanacaktır.

Tesislerin tamamının çalışması halinde 1.000'den fazla fabrikaya ait 350 civarındaki lokal atıksu arıtma tesisleri devreden çıkacak, kolektörlerde toplanan atıksular ileri arıtma tesislerinde arıtılarak yükleme odasına gelecek ve buradan 47 m derinlikte, yaklaşık 19 km tünel, 42 km kara boru hattı ile karanın 4.5 km açığında Marmara Denizi'ne deşarj edilecektir. Çorlu- Çerkezköy çevresinde üretim yapan ve atık sularını Ergene Nehri ile Çorlu Çayı'na deşarj eden tesisler nedeniyle yüzey suları kullanılamaz duruma gelmiştir. Bu proje ile atıksular akarsulara karışmadan kolektörlerde toplanıp arıtıldıktan sonra Marmara Denizi'ne deşarj edilerek yüzeysuları korunacak ve sulama ve kullanma suyu olarak kullanılabilecektir **(2019 Çevre Durum: 63).**

Öte taraftan Türkiye Barolar Birliği, Türk Tabipler Birliği, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Marmara Çevre İzleme Projesi (MAREM) yetkilileri, Ergene ve Trakya Platformu'nun sahada birlikte yürüttükleri arazi çalışması sonucu 2015 yılında yayınlanan raporda projeye dair şu değerlendirmelere yer verilmiştir: Proje bütünsel olarak değerlendirilmemiştir çünkü, sahadaki sekiz OSB atıksu arıtma tesisinin etkilerini ÇED Yönetmeliği'nden hareketle ayrı ayrı değerlendirmiş; yükleme odasında birikecek atıksuların kümülatif etkisine yer vermemiştir, açık kanal ve tünel çalışması sırasında ÇED Yönetmeliği'ne göre her hangi bir çalışma yürütülmemiştir. Zamanla debisi artacak sıvı atık yükünün dikkate alınmamasından bahsedilmiştir. Marmara Denizi'nin taşıma kapasitesini 1975 yılından sonra kaybettiğinin altı çizilerek, denize yapılacak deşarjların sudaki oksijen miktarını azaltarak, denizdeki yaşamın sonunu getireceği ifade edilmiştir. Marmara'da balıkçılığı bitirecek olan bu proje Marmara sahillerinde turizmin sekteye uğramasına ve halk sağlığının ciddi oranda zarar görmesine neden olacaktır **(TBB Ortak Rapor, 2015).**

Plan açıklama raporunda sürdürülebilir kaynak kullanımı ilkesi gereği, yüzey suyu potansiyeli daha fazla olduğu için kullanımda yüzeysuların özendirilerek, yer

altı su rezervlerinin korunması desteklenmektedir. Planda DSİ koruma alanında bulunan baraj ve göletler çevresinde tarım kimyasallarının kullanımının durdurulması ve tarımda alternatif yöntemlere gidilmesi teşvik edilirken; kuzeyde Yıldız Dağları çevresinde yer altı sularını besleyen ve akarsu kaynaklarının bulunduğu sahalarda sanayi yatırımlarından ve tarım kimyasallarının kullanımından kaçınılması gerektiği ifade edilmiştir.

Yer altı suyunun aşırı kullanıldığı Ergene Nehri havzasında 05.11.2009 tarih ve 27397 sayılı Resmi Gazete'de yayınlandığı üzere havzanın yıllık işletme rezervi 376,2 hm^3 olup saha yedi alt bölgeye ayrılmıştır. Tekirdağ sınırları içinde bulunan iki bölgeden Çorlu'da (1- 1) yıllık işletme rezervi 61,8 hm^3 ve Hayrabolu'da (1- 4) 85,6 hm^3'tür. Aynı maddede Çorlu 1- 1 alt havzasındaki yer altı suyu tahsisinin emniyetli işletme rezervine ulaştığı için, yeni yer altı suyu tahsisi yapılamayacağı da ifade edilmektedir. Hayrabolu alt havzasında 10 m'den derin açılacak kuyular için belge alınması gerektiği ve emniyetli işletme rezervi aşıldığı zaman yeni tahsislere izin verilmeyeceği belirtilmiştir **(Ç.D.P Rapor, 2009: 12**)

Milli parklar tabiat koruma alanları ve mesire yerleri (2.11.7.4):

Planda Milli Parklar Kanunu'na tabi olan bu alanlarda yapılacak çalışmalarda mevzuyla ilgili kurumların onayının isteneceği, endemik bitki sahası ile doğal yapısı korunması gereken tabiat parklarında sadece sökülebilir ünitelere izin verilebileceği; doğal yapıyı bozacak hiçbir düzenlemeye izin verilmeyeceği ifade edilmektedir. Saha ile ilgili uzun vadeli gelişme planlarını yapma yetkisi Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün onayına bırakılmıştır. Ayrıca 872 sayılı Milli Parklar Kanunu ile 6831 sayılı Orman Kanunu'na göre belirlenen Mesire alanları ile ilgili gelişme planları Çevre- Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak, 1/1.000 ya da 1/5.000 ölçekli imar planları bahsi geçen kurumlar tarafından onaylanarak ve ruhsatlandırılacaktır. Halk sağlığı için önemli

olan ve kamusal yararı yüksek olan bu sahaların organize edilip kullanılmasında sivil girişim ve kent konseylerinin insiyatif alması, sürdürülebilir şehirleşme açısından oldukça önemlidir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda şehirde kllimatik konfor sağlayan bu fonksiyonların halk sağlığını olumlu yönde etkilediğinin altı çizilmektedir.

Sit alanları (2.11.7.5):

01.07.2010 tarihinde onanan bir değişiklik ile tanımlanan sit alanları, 2863 sayılı kanun ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge kurullarınca tescil edilmiş, arkeolojik, doğal, tarihi ya da karma sit alanlarıdır. Bu sahaların tescili için, Koruma Bölge Kurulu'na teklif götürülecek ve buna göre işlem yapılacaktır

5.3.1.6. Plan Raporuna Göre İl Tarımının Sorunları ve Tanımlı Çevre Sorunları

ÇDP Açıklama Raporu'nda tarımsal faaliyetlerin ilin önemli potansiyellerinden biri olduğu ifade edilmektedir. Plan açıklama raporunun koruma alanları başlığında yer verilen tarım toprakları büyük ölçüde mutlak koruma alanlarıdır.

İl tarımının sorunlarının değerlendirildiği raporda sulamalı tarıma uygun olmasına rağmen, kuru tarım yapılması tarımsal katma değeri etkileyen bir sorun olarak ifade edilmiştir. Raporda kuru tarımdan elde edilen verimin daha düşük ve çeşitliliğin az olduğu, polikültür tarımın yapılamayışının biyoçeşitliliğin azalmasına ve pestisit ve insektisit kullanımının artmasına da yol açtığı belirtilmiştir.

İl tarım arazilerinden Saray ilçesi toprakları I. sınıf tarım arazisi niteliği gösterip, potansiyel sulu tarım arazisidir, sulu tarım arazisi potansiyeli taşıyan diğer araziler II. sınıf tarım arazisidir. Sahada sulanamayan ve kuru tarım yapılan arazilerin, düşük getirisi nedeni ile tarım vasfından çıkarılarak başka amaçlarla kullanılmasının daha faydalı olacağı algısı söz konusudur. Çok parçalı ve küçük işletmeler niteliğindeki kuru tarım arazilerinin sanayi, inşaat ve ulaşım sektörlerine

tahvil edilmesi, tarımla uğraşan kırsal nüfusun işsiz kalarak şehirlerde yeni iş olanakları aramasına, şehir nüfusunun ve şehirleşme hızının artmasına neden olmaktadır. Planda 'arazi toplulaştırmasının' bu durumun çözüm önerilerinden biri olacağı belirtilerek, Tarım Reformu Kanunu ile desteklendiğinde, ağır ilerleyen bir süreç olmasına karşılık, her yıl toplulaştırma ile ilgili gelişmelerin yaşanacağı ifade edilmiştir. Toplulaştırmanın yanı sıra, küçük işletmelerin kooperatifleşerek üretimlerini sürdürmeleri ve alım garantileri ile tarım sigortalarının teşvik edilmesi, küçük işletmelerin sahada varlığını sürdürmesini kolaylaştırmakta ve kırsal alanda nüfus kaybının önüne geçebilmektedir.

Planda analiz edilen tarımsal üretime dair diğer sorunlar arasında üreticinin üretim deseni oluşturma konusundaki teknik yetersizliği ve değişen piyasa koşullarına karşı dayanıksızlığıdır. ÇDP raporunda bu durumu gidermek amacıyla Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın farklı periyotlar için stratejik ürünler tespit etmesi ve 1/5.000 ölçekli tarımsal arazi kullanım planlarını oluşturması önerisine yer verilmektedir. Arazi kullanım planları için tarım arazilerinin lokasyon, mülkiyet, toprak yapısının yer alacağı "il arazi bilgi sistemi" veri bankasının oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Plan raporunda tarımsal verimin artırılması, üretimin desteklenmesi ve pazar olanaklarının genişletilebilmesi amacına uygun olarak, TOB ve TAB alanları belirlenmiş ve daha sonra TOB alanları ile ilgili mevzuat mahkemece iptal edilmiş; tarımsal alt bölgeler anlamına gelen (TAB) tarım ve hayvan yetiştiriciliği ile destek üniteleri niteliğinde tarımsal amaçlı yapıları barındıran alanlar olarak yer almıştır **(ÇDP Rapor, 2009: 12- 16).**

Tekirdağ'ın artan nüfusuyla ilişkili konut ve işletmelerden kaynaklanan endüstriyel ve tarımda kimyasallar ve gübrelere bağlı olarak tarımsal kirlilik kaynakları başta su ve toprak kirliliği olmak üzere farklı ölçü ve etkilerde kirliliğe yol açmaktadır. Plan açıklama raporunda hava kirliliğinin asıl nedenleri arasında, sanayinin plansız gelişimi ile yerleşmelerin plansız büyümesine yer verilmiştir.

Şehirlerde hava kalitesini artırmak maksadı ile işletmelerin yerleşim alanlarının dışına taşınması, kirletici faktörlerin filtrelerle etkisinin azaltılması, yakıt olarak doğalgazın tercih edilmesi ve yeşil alanların genişletilmesi önerisi yer almaktadır.

Tekirdağ'da su kaynaklarının kirletilmesinden büyük oranda plansız sanayileşme ve genişleyen yerleşme alanları sorumlu tutulmuştur. İşletmeler yerel yönetimlerden aldıkları su kullanım teşvikleriyle yer altı sularını ölçüsüzce kullanmış, atık suları akarsulara deşarj ederek yüzey sularını ve akiferleri kirletmiştir. Su kirliliğinin bir diğer nedeni artan nüfusa bağlı evsel deşarjlardır. Raporda su kirliliği ile mücadele ederken yapılacaklar listesinde, sanayi tesislerinin İhtisas Organize Sanayi bölgeleri altında yönetilmesi; kirlilikte taşıma kapasitesinin zorlanmaması; arıtma tesislerinin sayısının artırılması ve tahliye stratejilerinin belirlenmesine yer verilmiştir. İşletmelerin ihtiyaçları için kuyuların DSİ tarafından açılması ve denetlenmesi, havza koruma planlarının yapılması ve uygulanması, şehirlerin kanalizasyon sistemleri ve su şebekelerinde bakım onarım hizmetlerinin verilmesi ile mevzuatın gözden geçirilmesi, kirlilik ile ilgili cezaların caydırıcı nitelikte olması gerektiği belirtilmiştir **(a.g.e: 17).**

Endüstriyel, evsel ve tarım kaynaklı kirleticilerin tarım topraklarında oluşturduğu tahribatın önüne geçmek maksadıyla, kirliliğe maruz kalan eski endüstriyel sahaların ıslah edilmesi, sıvı atıkların yol açtığı ağır metal kirliliği ile mücadele ve gübre ve pestisit kullanımının kayıt ve denetim altına alınması, anız yakılması ile mücadele yöntemleri sıralanmıştır. Ayrıca katı atıklar için, atıkların kaynağında ayrıştırılması, geri dönüşümü, doğru yerde depolanması, termik dönüşüm tesislerinde yakılması gibi öneriler söz konusudur **(a.g.e: 18).** Kirlilik kaynakları ve yöntemlerine dair plan açıklama raporunda yer verilen yöntemler kısa vadeli çözümler olarak faydalar sağlasa da, sahada uzun vadeli çözümler için sürdürülebilir planlama motivasyonuyla ekosistemlerin taşıma kapasitelerinin dikkate alınması gereklidir. Bu durum yeni bir planlama anlayışıyla su, toprak ve hava üzerinde stres

yaratan faktörlerin sahadan uzaklaştırılmasını; ekosistem taşıma kapasitelerinin dikkate alınarak üretim tekniklerinde ileri teknoloji ve kaynak verimliliğine geçişin sağlanmasıyla mümkün olabilecektir. Kirliliğe sebep olan odakların kirleticilik oranlarıyla paralel olarak vergilendirilmesi ekolojik planlama ve politikalarının gerektirdiği altyapı yatırımları için finansman sağlamayı kolaylaştıracaktır.

Tekirdağ'da, sayı ve kapasitesi giderek artan endüstriyel tesislerin enerji talebinin karşılanması doğalgaz başta olmak üzere, yerel kaynaklar açısından pek mümkün değildir. Plan açıklama raporunda yer verilen 2010 yılında Tekirdağ'ın elektrik tüketimi ile ilgili aşağıdaki tablo, enerji talebinin karşılanması konusunda yerel ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmanın argümanı olarak sunulmaktadır.

Tablo 0-110: 2010 yılında Tekirdağ'da elektrik tüketimin sektörel dağılımı

Sektör	MwH (Megawatt- saat)	%
Konut	451.256	9,3
Ticaret	201.737	4,2
Kamu	43.630	0,9
Sanayi	3.849.114	79,5
Tarımsal Sulama	4.915	0,1
Aydınlatma Fatura	24.689	0,5
Aydınlatma Diğer	265. 574	5,5
Toplam	**4.840.913**	**100.0**
Tüketimin Türkiye içindeki payı		**%3,1**

Kaynak: TÜİK, 2010

Planda elektrik üretimi için kapasite artışına gidilmesi ve rüzgâr enerjisi lisanslarının verilmesine rağmen, artan enerji açığının Ergene havzasındaki linyitlerle karşılanması düşüncesi kısa vadede enerji ihtiyacını giderecek bir alternatif olsa da,

başta hava ve su kirliliği olmak üzere akiferlerin zarar görmesi, yaşam kalitesinin düşmesine bağlı yaşanacak göçler, planın çevreci yaklaşımı ve sürdürülebilirlik ilkelerine ters düşmektedir.

Tekirdağ'da 2007 yılında 18 rüzgar enerjisi üreten firmanın kurulu gücü yaklaşık 1.359 megawattır, ilin doğusu, güney ve güneybatısında rüzgar enerjisi potansiyeli yüksektir, il aynı zamanda güneş enerjisi açısından da yatırıma uygun sahalar barındırmaktadır. Raporda bu alanlara yatırım yapılmasının yanı sıra doğal gaz arama çalışmalarının da desteklenmesi öneriler arasında yer almıştır. Planda yerel ve yenilenebilir kaynaklarla birlikte fosil yakıt potansiyelinin teşvik edilmesi ÇDP'nin sürdürülebilirlik anlayışına tezat oluşturmaktadır **(a.g.e: 23).**

5.3.2. 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı (T.İ.Ç.D.P) ve Sürdürülebilirlik Yaklaşımı İle Değerlendirilmesi

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı Tekirdağ İl Özel İdaresi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin destekleri, Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB)[*], İstanbul Büyükşehir Belediyesi Metropoliten Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi gibi kurumların katılımıyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzenini planlayan ekip tarafından, hazırlanmıştır. Fiziki planlama süreci ağırlıkla teknokrat bir yaklaşımla hazırlanmış, sosyal bilimlerin planlama süreçlerine katkısı dışarıda tutulmuş, planlama kararlarından etkilenen il nüfusuna kayıtlı paydaş temsili sürece dâhil edilmemiştir. Bu durum ÇDP'yi sürdürülebilirlik ilkelerinden temsil ve katılımcılık açısından tartışılır hale getirmektedir.

1/25.000 ölçekli ÇDP'nin, planlama mevzuatlarına uygun olarak, temelde arazi kullanım ve ulaşım kararlarının tayin edilebilmesi; yatırımların etkinliğinin ve

[*] **Trakya Kalkınma Birliği (TRAKAB):** Trakya Alt Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın hükümlerini uygulamada eşgüdüm sağlamak amacıyla sahadaki valilikler ve yerel yönetimler tarafından oluşturulan birliktir.

verimliliğinin sağlanabilmesi ve alt ölçekli fiziki planlara yasal çerçeve çizmesi amacıyla, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda hazırlandığı ifade edilmiştir. Arazi kullanım kararlarının tayin edildiği planlama çalışmalarında kullanımdan kaynaklanan sorunlardan etkilenecek olan tarafları temsil etmesi açısından vatandaş temsili söz konusu olmamıştır. Sürdürülebilirlik motivasyonuyla hazırlanan ÇDP'de, sürdürülebilirliği tartışmalı hale getiren uygulamalar ve çevre sorunlarına ekolojik perspektifle yaklaşmayı sağlayacak çevrebilim desteği ile yerel çevre örgütleri ve kent konseyinin dışarıda bırakıldığı bir planlama anlayışından geriye verimliliğin planlaması kalacaktır.

2010 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın internet sitesinde yayımlanan plan açıklama raporuna ek olarak, yıllar içinde yapılan değişikliklere de yer verilmiştir; buna göre planda 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 ve sonuncusu 2019 yılı olmak üzere planda 11 değişiklik yapılmıştır **(mpgm.csb.gov.tr)** . 'Plan Değişikliği Hükümleri ve İlaveleri', Haziran 2015 tarihli olmak üzere Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin internet sitesinde kamuoyuyla paylaşılmıştır. Merkezi idareyi temsilen kurumların talepleri doğrultusunda gerçekleşen plan değişikliklerinin geniş ölçüde destek bulabileceği bir katılım zemini söz konusu değildir. Değişimler kurumların talep ve insiyatifleri doğrultusunda planın bütüncül olma iddiasını tartışmalı hale getirmektedir.

Tekirdağ ilinin idari sınırları ÇDP'nin geçerli olduğu alanların sınırlarını da çizmektedir. 1/25.000 ölçekli ÇDP'nin vizyonu, 'Hizmet ve kültür odaklı gelişen, sosyal ve ekonomik açıdan yüksek refah seviyesine sahip, çevreye duyarlı bir Tekirdağ şehridir.'

Tekirdağ büyükşehir ilan edildikten sonra, ÇDP'de yer alan bazı tanımlar değiştirilmiştir örnek vermek gerekirse, 1.10 No.lu maddesinde yer alan, 6360 sayılı yasa ile mahalleye dönüştürülen ve geçmişte köy statüsüne sahip olan yerleşmeler ile

nüfusu 5.000 altında olan ve kırsal özellik gösteren ve imar planı olmayan yerler, 'kırsal yerleşmeler' olarak tanımlanmıştır **(ÇDP Değişiklik 2015: 2).** Planın 1.92. No.lu maddesinde enerji depolama ve üretim alanları, 'petrol ve doğalgaz (LNG, LPG, Petrol ve türevleri) depolamak; petrol, doğalgaz ve kömürden enerji elde etmek için ayrılan sahalardır', ifadesi yürürlükten kaldırılmıştır **(a.g.e: 8).**

1/25.000 Ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı, 1/100.000 ölçekle hazırlanan planın alt ölçekli planı olması nedeniyle, imar planları ile uygulama imar planlarını belirleyen plana göre uyumlu ve kendine özgü bazı hükümler barındırır: 2.9 No.lu hükme göre, Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi, ÇDP paftaları ve açıklama raporunun ilgili idarelere, kurumlara dağıtılması ve izahı konusunda sorumludur. Nazım İmar Planı (NİP) ve Uygulama İmar Planı (UİP) gibi alt ölçekli planlar 1/25.000 ölçekli ÇDP'ye uymak durumundadır ve plan 2023 nüfus öngörüleri dikkate alınarak hazırlandığı için bu öngörüye aykırı sanayi ve konut kullanım kararlarına izin verilmeyeceği belirtilmiştir (H.2.10/11). 2.16 No.lu hükme göre, iklim değişikliğinin etkisi ile kıyılarda deniz suyu seviyeleri yükselmeleri dikkate alınarak, kıyı alanları kullanım yönetmeliği hazırlanacak ve bu sahalarda kamuya açık, rekreasyon amaçlı kullanımlar düzenlenecektir **(a.g.e: 10).** ÇDP'de sanayi ve konut gelişim sahalarını 2023 nüfus öngörülerine göre kurgulayarak, planlama sahasında limitler koymanın gerekli olduğunu hatırlatmaktadır. Sahanın doğal gelişim sürecinde büyük değişiklik yaratan ve 1980 yılı ile başlayan sanayileşme ve şehirleşme hızındaki artışlar, Tekirdağ ilinin sürdürülebilir gelişimi için sınırlanmak durumundadır. Doğal kaynakların sınırlılığına karşın, nüfus artış hızı ve imalat sanayi yatırımlarındaki artışlar, limitlerin tanımlandığı rasyonel planlamayı gerektirmektedir.

Planda 'doğal alanların korunmasını sağlayan' hükümlerden 2.20, orman varlığı dışına çıkarılan alanlardan üzerinde orman varlığı fiziki olarak devam eden ya da kadastral sınırın devam ettiği sahaların ormanla bütünleştirilmesini karara bağlamıştır. Ayrıca kırsal yerleşmelere yakın ve üzerinde tarım yapılan sahaların

tarım arazisi olarak değerlendirilmesi ve ekolojik tarım önceliğinin korunması kararlaştırılmıştır. 2.21 No.lu hükümde ise yatırım ve sulama projesi kapsamındaki arazilerin birinci öncelikle korunacak tarım arazisi olarak değerlendirilmesi söz konusudur. 2.23 No.lu hüküm tarım arazilerinin kesin sınırları ve toprak sınıflarının İl Tarım Müdürlüğü'nün görüşü alındıktan sonra alt ölçekli planlarda gösterileceğini ifade eder. 2.26 No.lu ve değişimi onanmış hükme göre arazi kullanım sınıflarının tamamından hareketle, parsel bazında tarım dışında kullanım için Tarım il Müdürlüğü ve Toprak Koruma Kurulu'nca uygunluk verilen sahada 'Tarımsal Niteliği Sınırlı Alanlar' için karar verilmiş yapılaşma koşulları dikkate alınacaktır. Bu madde tarım arazilerinin korunmasında İl Tarım Müdürlüğü'ne büyük sorumluluklar yüklemektedir; İlde tarım arazilerinin amaçları dışında kullanılması olgusu yakın zamana kadar devam etmiştir. 2.27 No.lu hüküm, tarım dışı kullanıma uygun alanlar için öncelikle Tarım İl Müdürlüğü'nün toprak koruma projesi geliştirmesi gereğinden bahseder; 2.28 No.lu hüküm ise bu maddeyi destekler nitelikte tarımsal nitelik kazandırılacak alanlarda tarımsal önceliği birinci derece korunacak sahalar için gerekli yapılaşma koşullarının geçerli olduğunu belirtir **(a.ge.: 11).** Plan bir yandan tarım topraklarını korumaya çalışırken, diğer taraftan ekolojik tarım, tarımsal çeşitlilik, toplulaştırma, agro turizm gibi sürdürülebilir yöntemlerle de kaynak kullanımında koruma- kullanma dengesini oturtmayı hedeflemiştir.

5.3.2.1. Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na Göre Arazi Kullanımları ile İlgili Hükümler

Planın **arazi kullanım başlığı** (H.3.3) altında 'meskûn alanlar', kesin sınırları alt ölçekli planlarda belirlenecek, konut yapımı ve kullanımına izin veren alanlar olarak tanımlanmıştır, bu sahalarda koruma, yenileme, sağlamlaştırma ve tasfiye projelerine izin verilmiştir (H.3.3.1.1). İmar planı dışında gelişen konut alanlarının bulunduğu sahalarda ilgili kurumun görüşü alınarak plan ve projeler yapılabileceği, bu sahalarda 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli imar planları yapılmadan uygulamaya izin

verilmeyeceği belirtilmektedir. Bu hükümle şehrin gelişiminin geçmişteki uygulamalardan farklı olarak planlı olması amaçlanmıştır.

Meskûn alanlarda, imar kanununun öngördüğü sosyal donatı alanları sağlanacak, kanalizasyon ve su altyapısı tamamlanacak ve evsel atıklar doğrudan alıcı ortama deşarj edilmeyecektir. Yerleşim alanlarında yüksek kalitede yaşam sahalarının oluşabilmesi için AB Kentli Hakları Deklarasyonu'nun "konut", "dolaşım", "spor ve dinlence", "kaliteli mimari ve fiziksel çevre", "işlevlerin uyumu", "kişisel bütünlük ve eşitlik" gibi hükümlerinin alt ölçekli planlarda dikkate alınacağı hükmüne yer verilmiştir **(a.g.e: 26).**

"Gelişme sahaları" başlığı (H.3.3.1.2) altında, hedef yıl ve nüfus artış projeksiyonundan hareketle şehirsel gelişme etaplamasının planlanması ve yapılaşmaya etap sınırları dâhilinde izin verilmesi, bu alanlar dışında kalan sahaların imar programına dâhil edilene kadar tarımsal üretime devam edilecek alan olarak belirlenmesi hükmedilmiştir. Bu hükümle şehir merkezlerinde nüfus artışının devam edeceği öngörülmekte ve gelişme sahaları aşamalı olarak organize edilmektedir. Şehirlerin gelişim limitlerini belirleyen nüfus projeksiyonlarının gerçekçi artış değerleri üzerinden şekillendirilmesi ve bu değerlere bağlı kalınması sürdürülebilir şehir gelişim politikaları açısından önemlidir. Geleneksel planlama anlayışına göre Tekirdağ'da bilimsel artış öngörülerinden uzak nüfus artış öngörüleri şehrin koruma alanlarının imara açılmasına neden olmuş, su havzaları ve tarım toprakları üzerinde geri dönüşü olmayan hasarlar bırakmış ve araştırma sahasına nihai formunu vermiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun geçerli olduğu bu sahalarda yapılaşmaya alt ölçekli planların hazırlanması ve imar uygulaması söz konusu olunca izin verileceği belirtilmektedir. Yerleşime açılacak sahalarda jeolojik etütlerin yapılması gerektiği ve deprem yönetmelik hükümlerinin dikkate alınacağı ifade edilmiştir. Araştırma

sahasında olası depremin neden olacağı potansiyel riskler dikkate alınarak, zemin etüdlerinin yapılması ve imara uygun olmayan sahalarda yerleşim izinlerinin verilmemesi dayanıklı şehirler inşa etmek amaçlı proaktif yaklaşımlardan biridir. Şehir gelişme sahaları için nazım ve uygulama imar planlarında sosyal donatı alanlarına yer verilerek, yaşam standartları önemsenecektir. Bu sahalarda yine AB Kentli Hakları Deklerasyonu hükümlerinin göz önünde bulundurulması ve demografik yapı dikkate alınarak farklı konut tipolojilerinin uygulanması zorunludur hükme bağlanmıştır **(a.g.e: 27).**

Planın **'kırsal yerleşim alanları'** (H.3.3.1.3) başlığının 'a' maddesi, ekonomik yatırımlar nedeniyle hızla büyüyen veya doğal afetler nedeniyle özel önlemler almayı gerektiren kırsal yerleşim sahalarında alt ölçekli imar planlarının yapılmasını zorunlu hale getirir. 'B' maddesi, 6360 sayılı büyükşehir yasası ile mahalle vasfı kazanan köylerin yerleşik alanı ve sınırları ilgili idare tarafından yapılacaktır demektedir; 'c', 'd' ve 'e' maddeleri imar planı bulunmayan yerleşmelerde ifraz, emsal değerler ve yapı şartnamesinden bahsetmektedir. Kırsal yerleşim alanlarında sosyal, kültürel, idari veya ekonomik yapılar yaptırılmak istenirse alt ölçekli imar planlarını hazırlamak gerektiği 'h' maddesinde ifade edilmiştir; 'k' maddesinde ise kırsal yerleşmelerde agro- eko turizmi destekleyen ev pansiyonculuğu gibi işletmelerin söz konusu olabileceği ifade edilmektedir **(a.g.e: 28- 29).**

3.3.2 no'lu hükümde yer bulan **çalışma alanlarının** merkez kademelenmesi 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Çevre Düzeni Planı'nda bahsedildiği gibidir. Buna göre yerleşmelerden Süleymanpaşa 'birinci derece ve hizmet'; 'Çorlu ve Çerkezköy 'ikinci derece sanayi ve sanayinin gerektirdiği hizmet'; Muratlı 'üçüncü derece ve sanayi alanlarına lojistik hizmeti' verecektir. Marmaraereğlisi 'üçüncü derece ve giderek artacak sanayi nüfusuna hizmet', Şarköy ise yine 'üçüncü derece ve turizm ihtiyacını karşılayacak merkez' olarak planlanmıştır. Dördüncü derece

olarak kademelenmiş Hayrabolu, Saray ve Malkara 'tarımsal üretimin karşılanmasına yönelik kırsal merkezler' olarak kurgulanmıştır **(a.g.e: 29).** Merkezler kademelenmesinde ilçeler arasında derecelenme ve fonksiyon farklılığı yaratan bu planlama stratejisi mevcut gelişim farklarını koruyacak ve araştırma sahasında sanayi ve sanayinin gerektirdiği hizmet odağında gelişme mantelitesini sürdürecektir. Hali hazırda doğal alanlar üzerinde yoğun tahribat yaratan bu gelişim anlayışının sürdürülemez olacağı açıktır.

Planda 3.3.2.1 No.lu hükümde yer verilen ve **'ticaret ve hizmet alanları'** başlığı altında tanımlanan alanlar; şehirlere, kırsal alanlara hizmet sunacak sosyal donatı alanlarını barındıran sahalar olarak tanımlanmıştır. Konutların da yer alabileceği bu sahalarda imar planlarına uygun yenileme, tasfiye işlevlendirme gibi dönüşümlere dair revizyonlara izin verileceği belirtilmiştir **(a.g.e: 30).** 3.3.2.2 No.lu hüküm ile planda yer alan **'konut dışı çalışma alanları',** imar kanunu ve planlarında yer alan tesisler olup, yüzey yer altı su kaynaklarına 50m'den fazla yaklaşılamayacağı ve atıklarının arıtılmadan deşarj edilemeyeceği, servis yolları ile giriş çıkışının yapılacağı sahalar olarak tanımlanmıştır.

1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli ÇDP'de **'sanayi alanları'** (H.3.3.2.3) tanımının 'b'maddesinde mevcut sanayi tesislerinde atık su arıtma tesislerinin gereği, bu tesisleri kurmanın zorunluluğu ve takibinin yapılması gerektiği hükmüne yer verilmiştir, 'c' maddesinde henüz yapılaşmamış sanayi bölgelerinde arıtma ve katı atık depolama projeleri yapılmadan ruhsat ve su kullanım belgesi verilmeyeceği yer almaktadır. 'd' maddesinde tesislerin yer altı su kullanımı için DSİ Bölge Müdürlüğü'nden izin almaları gerektiği, yeni sanayi tesislerinin ancak imar planlarının izin verdiği yerlerde kurulabileceği, içme suyu yüzey ve yer altı kaynaklarına 50m'den fazla yanaşamayacakları, mevcut olanların tedbir almaları gerektiği ve çevre sorunu yaratmayacak sahalara taşınmalarıyla atıklarının kesinlikle su kaynaklarına deşarj edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu maddeler planlama sahasında

su kaynaklarının sürdürülebilir yönetimi ile atık yönetiminin başarılı olabilmesi açısından uygulanacak kısa vadeli politikalar niteliğinde önemli olmakla birlikte, giderek tükenen kaynakların korunabilmesi ve sürdürülebilirliği açısından, rasyonel kaynak kullanımını destekleyen yenir bir planlama anlayışına ihtiyaç vardır. Hükmün 'f' maddesinde, Çorlu, Çerkezköy, Süleymanpaşa, Muratlı ve Marmaraereğlisi ilçeleri dışındaki planlı sanayi alanlarında yerel potansiyelden beslenen, kırsal kalkınmayı destekleyen hayvancılık ve tarıma dayalı fonksiyonların teşvik edileceği belirtilmiştir **(a.g.e: 30).** Plan vizyonu tarımsal faaliyetlerin yürütüleceği kırsal merkezlerde üretim hacmine bağlı olarak tarımsal sanayinin gelişimine izin vermekte bu açıdan diğer üretim sahalarından ayrışmaktadır. Diğer taraftan ÇDP ile mevcut gelişim kalıpları sanayi ve tarımsal sahalar arasında bölünme yaratacak nitelikte var olan statüyü korumaktadır.

Arazi kullanımı ile ilgili mevzuata aykırı tesis edilen sanayi işletmelerinden, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'nun geçici 1. Maddesi ve 5751 sayılı kanunun geçici 4. maddesinde tanımlı yükümlülükleri yerine getirenler, ilgili kurumların onayıyla hazırlanan alt ölçekli planların onayı ile gerekli izin ve ruhsatları almaları halinde bulundukları yerlerde faaliyetlerini devam edebileceklerdir. Planın bu maddesi arazi kullanım kanununa aykırılık teşkil etmesine rağmen, çevresel yükümlülüklerini yerine getiren işletmelerin varlığını meşrulaştırarak, planda koruma alanlarının vasıf değiştirmesine dolaylı destek sunmaktadır. Mevzuatın gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmeyen işletmeler ise planlı sanayi tesislerine taşınacaklar ya da toplam parselleri kadar bir alana tarımsal nitelik kazandıracaklar ve bu durum alt ölçekli imar planlarda gösterilip onaylanarak, ruhsatları alınınca bulundukları yerlerde çalışmalarını sürdürebileceklerdir. Tarım arazileri ile iç içe faaliyet yürütülmesine neden olan ve kirlilik kaynağı olabilecek işletmelerle ilgili bu hüküm, rasyonel kaynak kullanımına ve planın sürdürülebilirlik ilkesine ters düştüğü için iptal edilmiştir **(a.g.e: 30).**

Planda 3.3.2.5 No.lu hükümde, **'Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)'**, 4562 sayılı OSB Kanunu ve yönetmeliklerinin geçerli olduğu alanlardır; bu alanlarda var olacak sanayi tesislerinin yerleştikleri alanların dere yatakları ve nehirlere uzaklığının 30 m'den; şehirlerin gelişme alanları ile içme kullanma suyu için açılan kuyu ve kaynaklara 50 m'den fazla olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu mesafe yüzey, yer altı suları ve yerleşmelerin sağlığı açısından yeterli bir korunma mesafesi sağlamayacaktır. Tekirdağ'da OSBlerin yakın tarihi içerisinde önemli gelişmelerden biri olan **'Islah Organize Sanayi Bölgeleri'** planda 3.3.2.6 No.lu hükümde yer bulmuş ve ağırlıkla Çorlu, Çerkezköy ve Muratlı ilçelerinde imar planlarına göre sanayi alanlarında dağınık olarak yer almış tesislerin, alt ve üst yapı açısından yeterli, çevre kirliliği daha az, ortak yönetim ve denetimi olan bir mekanizma altında organize olabilmeleri amacıyla oluşturulan alanlar olarak tanımlanmaktadır.

Islah OSBlerde altyapı, planlama, arıtma, sağlıklı hale getirme, denetleme gibi hizmetlerin Sanayi ve Ticaret İl Müdürlükleri öncülüğünde belediyeler, odalar, parsel ve işletmeleri sahipleri, sanayi kuruluşları ve çevre kuruluşlarla, dernek ve odaların katkısı ile gerçekleştirileceği ifade edilmiştir **(a.g.e: 31).** Sanayinin gereksinim duyduğu mal ve hizmetleri, kirlilik kaynaklarını sentralize edebilmek ve doğru yönetebilmek ve arazi kullanımlarını sınırlamak amacıyla bu yönteme başvurulmasında yarar görülmüştür. OSB olmadan önceki süreç olarak nitelenebilecek olan Islah OSBler sahadaki sanayi tesislerinin dağınık gelişimini Ergene Nehri yatağı ve kolları boyunca lineer hale getirerek kümülatif etkilerini yönetmeyi amaçlayan, su ve toprak kirliliğinde deşarj kaynaklarını değiştirmeyen uzun vadede sahayı sanayinin atık arazisi haline getirecek kampüslerdir. Havzadaki taşıma kapasitelerini fazlasıyla zorlayan tesislerin merkezileştirilmesinden ziyade ileri teknoloji ve daha az doğal kaynak tüketimi sağlayan ve sahadaki yükü azaltacak planlama anlayışına geçilmesi gerekmektedir.

Ölçek olarak daha küçük ve el sanatları üretiminin daha yoğun olduğu **Küçük Sanayi Siteleri (KSS)** 1593 sayılı yasaya uygun olarak faaliyet yürütmektedirler, bu tesisler alt ölçekli planlarda belirtilirler. Çevre koruma tedbirleri ve yeşil koruma bandı ile planlanan bu alanların su kaynaklarına yakınlık değerleri OSBler ile aynıdır.

Planda **'Madencilik Faaliyetleri (H.3.3.2.8)'** ile ilgili hüküm, ÇED mevzuatına uygunluk koşulunu ilk sıraya yerleştirmektedir. Madenciliğin, Maden Kanunu, Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu ve Orman Kanunu gibi kanun ve yönetmeliklere uygun olması gerektiği; maden sahalarında sağlık koruma bandı bırakılmasının zorunluluğu; maden ruhsat süresi ya da rezervin bitmesi akabinde çevrenin rehabilite edilebilmesi için proje hazırlanması ve bu projeye uyulacağına dair taahhütler; mutlak ve kısa mesafe su kaynakları çevresinde madenciliğe izin verilmeyeceği, uzun mesafede yapılacaksa gerekli önlemlerin alınması ve yaptırımların uygulanması gibi hükümlere planda yer verilmiştir **(a.g.e: 32).** Planlama sahasında maden rezervi olarak işletmeye uygun kömür rezervlerinin çıkarılmasına zemin hazırlayacak bu düzenleme sahada yol açacağı çevre sorunlarının nüfus ve doğal kaynaklar üzerinde yaratacağı tahribat açısından sakıncalıdır.

Tekirdağ'da geliştirilmesi planlanan lojistik merkez için gerekli 3.3.2.9 No.lu hüküm ile **'Depolama Alanları'**, sanayi işletmelerinin kesinlikle yer alamayacağı sahalar olarak tanımlanmıştır. Su kaynaklarının korunması kaygısı nedeniyle bu sahaların akarsu, yer altı su akiferleri ve kaynaklara 50 m'den fazla yanaşamayacağı belirtilmiştir. Bu sahada ham madde, mamül maddelerin korunacağı ve lojistiğinin yapılabileceği, lojistik ile ilgili diğer donatı alanlarının yer alabileceği ve yapım koşulu, tür ve ebatlarının alt ölçekli planlarda yer alması gerektiği belirtilmiştir. 3.3.2.10 No.lu hüküm ile **'gümrük alanları',** millileştirme, ithalat, ihracat, transit işlemlerinin yapılabildiği özel ya da hazine arazisinde yer alabilecek alanlar olarak

değerlendirilmiştir. 3.3.2.12 No.lu hükümde ifade edilen lojistik alanları, lojistiğin yapılması için gerekli donatılar ve destek hizmetlerinin verilebileceği; imalat sanayinin yer alamayacağı ve alt ölçekli planlarda belirtilmesi gereken alanlar olarak tanımlanmıştır **(a.g.e: 33).**

Planın 3.3.2.11 No.lu hükmünde **'enerji depolama ve üretim alanları'**, enerji ihtiyacını karşılamaya yönelik sahalar olarak tanımlanmakta ve linyitli termik santrallere dair kararın durdurulmasıyla ilgili içerikler yer almaktadır. Hükmün 'a maddesi' yürütmesi durdurulan kararlardan biridir: Bu maddede petrol, doğal gaz, kömür depolama tesisleri ile doğal gaz santralleri ve yerleşmeler arasındaki mesafenin alt ölçekli planlarda belirtilmesinden bahsedilmektedir. Marmaraereğlisi'nin depremsellik niteliğinden hareketle zemin fizibilite raporunun hazırlanması gerektiği; zeminin iyileştirilmesi ve yangın riskine karşı tedbirlerin alınmasının önemli olduğu ifade edilmiştir. Aynı başlık altında yürütmesi durdurulan bir diğer karar olan 'd maddesi' bu sahalarda bulunacak sanayi tesislerinde uygulamayı bağlayan hükümlerden bahsederken, 'e' maddesi ÇED Yönetmeliği ve mezuatına uymanın gerekliliğinden ve 'f' maddesi ise Malkara ilçesinde ruhsatlı kömür santralleri içinde bir kömürlü termik santralin inşa edilebileceğinden bahseder **(a.g.e: 33).** Bu maddeler jeolojik açıdan yaşanacak sakıncalar, yerleşmelerde yaşanacak çevre sorunları gibi sorunlarla planın sürdürülebilirlik hükümlerine aykırı olduğu için kamuoyu baskısıyla yürütmeleri durdurulmuştur. Plan enerji stratejisi açısından yerel kaynakları öne çıkarmakla çevreyi koruyup kendine yeterliliği sağlamaya çalışıyor gibi görünse de termik santral ve yerel fosil yakıt yatırımları açısından çelişkilidir.

Planın **'kaynak suların şişeleme ve ambalajlama tesis alanları'** ile ilgili 3.3.2.13 No.lu hükmünde uygulamaların D.S.İ Bölge Müdürlüğü'nün onayı ile hazırlanan alt ölçek planlarla yapılabileceği, buradaki tesislerin yapılanma koşullarının ilgili mevzuata uygunluğu dikkate almaları gerektiği belirtilmiştir.

Planın **‘serbest bölge’**ye dair 3.3.2.14 No.lu hükmünde, insan ve çevre sağlığı açısından tehdit oluşturmayan faaliyetlere izin verilebileceği; buna karşın, yapı yoğunluğu sağlayacak planlamalara izin verilmeyeceği hükmü yer almaktadır. Çorlu Serbest Bölgesi’nin planlama sahasındaki serbest bölge olduğu ifade edilmiştir. Planlama sahasında çevre ve insan sağlığı gibi önceliklerin ilk sırada yer alması ÇDP’nin bütünü için öncelikle dikkate alınması gereken prensip olmalıdır.

3.3.2.15 No. lu plan hükmünde bilişim ve iletişim teknolojilerinin yer alacağı **‘teknoloji gelişim parkı’**nın Veliköy’de yer alacağı belirtilmiştir. Bu sahada prototip üretimin dışında seri üretimin yapılamayacağı hükmü yer almaktadır **(a.g.e: 34).** Plan Çorlu ve Çerkezköy’ü ileri teknoloji kullanılarak üretimin yapıldığı bir sanayi üretim alanı olarak tasarlamıştır. Teknoloji gelişim parkı ve imalat sanayi arasındaki ilişkide tarımsal teknolojiler arka planda kalmaktadır.

Planın 3.3.3 No.lu hükmü **turizm ve kültür alanları** ile ilgilidir. Planlama yaklaşımı olarak turizmde sürdürülebilir uygulamalardan sıklıkla bahsedilmektedir. 1/25.000 ölçekli plan bu amaca uygun arazi kullanımlarına açıklık getirecektir: Turizm ve kültür amaçlı kullanımlar için ayrılan sahalarda doğal yapıya, tarihi ve kültürel değerlere uygunluk ve uyumluluk dikkate alınacaktır. Bu sahalarda sosyo kültürel tesislere ek konaklama, yeme içme ihtiyaçlarına yanıt verilen tesisler yer alabilecektir. Tesislerin niteliği için, başta Turizm Teşvik Kanunu olmak üzere, işletmelerin niteliğini belirleyen yönetmeliğe (4957/2634) uyulacak, bakanlığın vereceği turizm yatırım belgesini almak zorunlu olacaktır; ruhsatların bu talebe yanıt verecek 1/1.000 ölçekli uygulama imar planının hazırlanıp ve onaylanmasından sonra verilebileceği belirtilmiştir.

Planda tesislerin doğal ve kültürel karakteristiğe uyumlu çözümler getirmesi beklentisi yer almaktadır, böylece koruma kullanma dengesi sağlanabilecektir. İlde bu konseptle uyumlu sahalar olarak, ekolojik turizm için Şarköy ve Saray ilçeleri;

deniz turizmi için Marmaraereğlisi ve Süleymanpaşa ilçeleri; arkeolojik turizm için Marmaraereğlisi ve yat turizmi içinse Şarköy ilçesi önerilmiştir **(a.g.e: 34).** İlçelerin turistik potansiyelleri dikkate alınarak turizmde kaynak planlamasına gidilmiş ve koruyarak kullanma anlayışı ile turizm gelirlerinin artacağı ve yeni girdi kaynaklarının yerel ekonomiyi de olumlu etkileyeceği projekte edilmiştir. Planda günübirlik turizm faaliyetlerinin yapılabileceği ve rekreasyon amaçlı turizm sahalarında inşa edilecek tesislerin belediyelerin onayıyla yapılacağı ve kalıcı nitelik taşımayacak- sökülebilir nitelikte- tesisler olması gereğinden bahsedilmektedir. Geçmişte kamusal turizm kaynaklarının ranta dönüştürülmesinin yarattığı çevre sorunları nedeniyle, mevcut kaynakların korunması yaklaşımı doğru bir strateji olarak değerlendirilebilir.

Çevresel, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla teşvik edilen '**ekolojik turizm ya da eko-turizm'** (H.3.3.3) başlığı altında öne çıkarılan ilçelerden biri, Şarköy'dür. Bu ilçede bağcılık ve onun çevresinde gelişen faaliyetler desteklenerek alt ölçekli planlarda belirtilecektir: Küçük otel ve pansiyonculuk tarzında yapılan olması planlanan bu faaliyetlerde, zeytincilik ve bağcılık alanında yapılan organik tarım ve orman içi kontrollü bitki toplama gibi uğraşlar agro- eko turizme konu olacaktır. Süleymanpaşa, Saray ve Şarköy doğa ve spor turizminin geliştirileceği alanlar olarak donatıları ile birlikte planlamada yer alacaktır. Ekolojik turizm yapılacak alanlarda doğal, kültürel, tarihi yapıya uyum ve hassas ekosistemlerin korunması ve bu sahalarda yapılaşmaya izin verilmeyeceği belirtilmiştir **(a.g.e: 35- 36).** Planın sürdürülebilirlik açısından öne çıkan eko- agro turizm anlayışı, ilin kimliği ve rekabet edilebilirliği açısından da teşvik edilecektir. Marmaraereğlisi'ndeki antik Perinthos kenti arkeolojik park olarak ilan edilecek alt ölçekli planlarda, arkeoloji turizmi sahası olarak yer alacaktır. Bugün Marmaraereğlisi ilçesinin İstanbul yolu üzerindeki belediye binası bu stratejiye uygun mimari stil ile inşa edilmiştir. Tekirdağ'ın sürdürülebilir gelişimini

destekleyen turizm faaliyetlerinde çeşitliliğin artırılması ve bu faaliyetlerin ilin karakteristik özelliğini yansıtan tarımsal faaliyetlerle birlikte yürütülmesi sürdürülebilir bir Tekirdağ'ın planlanması açısından manidardır. İlde turizm faaliyetlerinin sürdürülebirliliği büyük ölçüde doğal kaynakların korunması ve restorasyonuyla, klimatik koşulların yaratacağı olumsuz süreçlere dayanıklılığın planlanmasından geçmektedir. Ergene Nehri'nde kirlilik kontrolünün başarıyla ulaşması ile birlikte su havzası çevresinde agro eko turizm potansiyelinin artacağı unutulmamalıdır. Turizm varlıklarının değer olarak sürdürülebilirliği il sakinlerinin bu değerlerden istifade edebilmesi ve elde edilen pozitif çıktılardan faydalanabilmesine bağlıdır. Yerel insiyatiflerin turizm planlamasına dâhil edilmesi turizm politikalarının başarıya ulaşabilmesi açısından önemlidir.

Alt ölçekli planlarda gösterilmesi istenen **'şehirsel hizmet ve donatı alanları'** hükmü (H.3.3.4) altında, yeşil alanlar, üniversite ve kampüs alanları ve fuar alanlarının yer ve yapılaşma koşullarının belirtileceği ifade edilmiştir. Planda daha geniş yer verilen **'teknik alt yapı tesisleri'** (H.3.3.4.4) ile ilgili koşullar şöyle sıralanmıştır: Yerleşmelerde toplum sağlığı ve çevreyi korumak amaçlı alt ve üst yapı tesislerinin nüfusa yetecek düzeyde alt ölçekli planlarda yer alması zorunludur: Plan yerleşim ve sanayi sahalarında pis su şebekesi ve arıtma tesislerinin yapım ve kullanımının şehirsel atık su arıtım yönetmeliğine uygun olması gerektiğini belirtmektedir. Birinci ve ikinci derece arıtma sularının işlev alanlarında kullanılması ve katı atıkların yeniden kullanımını sağlayacak bölgesel bir arıtma sisteminin kurulması için kirlilik kontrol yönetmeliklerinin dikkate alınması ve gerekli mekanizmaların ilgili kurumlar tarafından geliştirilmesi esasa bağlanmıştır. Entegre atık bertaraf ve depolama tesisleri, arıtma tesisleri, deniz taşıtlarından kaynaklanan atıkların bertaraf edileceği yerler ve bu yerlerin seçimi ile ilgili olarak, su kaynakları, birinci derece tarım alanları, jeolojik açıdan tehlikeli alanlar, milli parklar, hassas ekosistemler ve doğal afet olasılığının yüksek olduğu sahaların dışında kalan sahalar

ilgili kurumun düşüncesi, atık türüne göre mevzuat ve yönetmelikler dikkate alınarak belirlenecektir. Tekirdağ'da yerleşmelerin sürdürülebilirliği atıkların toplanması, bertarafı ve yeniden kullanım hizmetlerinin sağlıklı planlanıp, uygulamaların takip edilmesi gerekecektir. Atıklar ilgili yürütülecek çalışmalarda halk sağlığı ile ilgili hizmet veren kurumların sürece dâhil edilmesi ve toplumsal farkındalık çalışmalarının da işleyişin bir parçası olması sürdürülebilirlik planına işlerlik kazandırabilir. Diğer taraftan, plan atık yönetimine odaklanırken atık azaltımı ilgili planlama ve yöntemeler konusunda alternatif üretmeyerek, mitigasyon konusunda perspektif oluşturmakta yetersizdir. Atıkların nasıl yönetileceği kadar, nasıl azaltılabilceği perspektifine olan ihtiyaç aynı zamanda kaynak kullanımına sürdürülebilir çözümler getirerek, yeşil iş olanakları yaratabilmektedir.

Bu hükme göre orman içinde kalabilecek teknik alt yapı tesisleri için Orman Kanunu ve yönetmelikleri uygulanacaktır. İnşa süreçlerinde tarım dışı kullanım izni alınan bu tesisler öncelikle tarımsal açıdan sınırlı alanlarda, şayet bu alanlar ihtiyaca yetmezse, tarımsal açıdan ikincil öncelikli alanlarda konumlanacaktır, bu tesislerin amaçları dışında kullanımına izin verilmeyecektir. Planlama sahasında kimyasal, tıbbi, tehlikeli atıklarla katı atıkların toplama, ayrıştırma, depolama ve transferi ile ilgili yönetim sistemi Çevre ve Orman Bakanlığı (günümüzde iki ayrı bakanlık niteliğindedir), valilik ve belediyelerle birlikte yürütülecektir. Bu konuda işleyişin nasıl olacağına dair mevzuat ve yetki alanlarının tanımlanması işleyişi hızlandıracaktır. Katı atık ve arıtma çamurlarının su kaynakları ve kaynakları besleyen sahalar ile jeolojik sakıncalı alanlar, tarımda birinci derece korunacak alanlar, sulak alanlar ve potansiyel afet alanları çevresinde depolanmasına izin verilmeyecektir. Planda katı atık tesislerinin yerleşimlerden en az 1 km uzaklıkta olması gerektiği, daha yakın olması söz konusu olacaksa, bakanlık oluru ve çevre kurullarının uygunluk görüşü alınacağı ifade edilmiştir. Öte taraftan sadece geri kazanım yapacak işletmelerin, OSBler içinde yer alacağı ifade edilmiştir **(a.g.e: 37-**

38). ÇDP'de alt ölçek planları bağlayacak bu hükümlerin işlerlik kazanabilmesi, süreçlerin hızlı yönetilebilmesi için atık yönetiminin su yönetimi gibi bütüncül olmasında fayda vardır. Atık yönetimi, atık azaltımı, atık geri dönüşümü ve kaynak olarak yeniden kullanımını sağlayacak döngüsel ekonomi üzerine inşa edilmelidir. Atık miktarı ile ilgili mitigasyon politikalarının eksikliği geri dönüşümün tek başına yeterli olmayacağını göstermiştir. Sahada yoğun kirliliğe neden olacak atık geri dönüşümü ve atık yakma planlaması gibi riskli yatırımların sağlıklı alternatifler olmayacağı açıktır.

Planda **'mezarlık alanları'** (H.3.3.4.5) olarak gösterilecek sahalar; ilgili kuruluşların onayı alınmak üzere enerji nakil hatları altında, hava mania alanlarında, dolgu sahalarında, rehabilite edilmiş çöp ve maden sahalarında, akarı olmayan vakıf alanlarıyla, ormana bitişik ve yapılaşmamış 2/B alanlarında mevzuata göre planlanabilecektir.

İlin geneli için gerekli '**rekreasyon alanları'** (H.3.3.4.6) alt ölçekli planlarda detaylandırılacaktır. Saray ve Çorlu ilçelerinde önerilen bölge parklarına, 1/5.000 ölçekli NİP ile 1/1.000 ölçekli UİPlerde yer verilecektir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce planlanan **'mesire alanları'** 1/5.000 ölçekli NİP ve 1/1.000 ölçekli UİP hazırlanıp, onayladıktan sonra kamu kullanımına açılacaktır **(a.g.e: 38).** Şehir ve bölge parklarının planlaması ve dizaynının yerel insiyatiflerle yapılması, planın kapsayıcılığı ve hizmetlere ulaşabilirlik açısından önemlidir. Rekreasyon alanları şehirlerde yaşamsal konforu artıran elemanlar olabileceği yerel ekonomiye destek ünitelerine de dönüştürülebilmektedir. Kendine yeterliği destekleyen bu tür politikalar geniş tabanlı katılım ile gerçekleşirse başarıya ulaşabilmektedir. Planın sıklıkla eleştirilen özelliklerinden biri, katılıma kapalı olması ve teknokrat bir planlama anlayışı ile inşa edilmesidir.

Doğal afetler sırasında geçici iskân alanı olarak kullanılacak **'afet iskan sahaları'** (H.3.3.4.9) prefabrik konutlar ve sosyal kullanımlar için geçici amaçla kullanılacak sahalar olarak her ilçede tanzim edilecek alanlardır. Bu alanlarda süreklilik gösteren bir fonksiyonun mevcudiyeti afet sırasında tahliye ve organizasyona mani olacağı ve sorun yaratabileceği için bu sahaların kullanım performanslarının takip edilmesi gerekecektir. ÇDP'de gösterilmeyen askeri alanlar ve güvenlik bölgelerinin sınırları, kurumların uygunluğuna bağlı olarak 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli imar planlarında gösterilecek yapılaşma koşulları komutanlıkların görüşü alınarak belirlenecektir; meskûn alanlar yakınındaki bu sahalar tahliye edilip yer değiştireceklerse bu saha, eğitim, sağlık, teknik ve sosyal amaçlı donatı alanı olarak kullanılabilecektir **(a.g.e**: **39).**

Planda geniş yer verilen **'enerji- iletim hatları'** (H.3.3.5) ilin stratejik konumunu her geçen gün daha önemli bir seviyeye taşımaktadır.

2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler Kanunu ve yönetmeliklerinin geçerli olduğu NATO Boru Hattı sahasında kamulaştırma sınırı aynı zamanda koruma bandı olduğu için, sınırın 5 m çevresinde yapılacak kazı çalışmalarının ilgili kurumla koordine edileceği, istimlâk şeridi üzerinde telefon ve enerji naklini sağlayacak direklerin bulundurulamayacağı; bu şeritten yol geçirilemeyeceği ve şeridin 150m yakında taş ve maden ocağına izin verilmeyeceği belirtilmiştir.

Doğalgaz boru hatlarının alt ölçek planlarda yerlerinin gösterilmesi, bu hatlar ve enerji nakil hatlarının geçtiği sahalarda Botaş Bölge ve Petrol Taşıma A.Ş Genel Müdürlüğü tarafından verilecek uygunluk görüşü alınmadan istasyon ve yapı izni verilmeyecektir. Bu hatların yakın çevresinde patlayıcı ve yanıcı maddelerin depolanamayacağı belirtilmiş, yaklaşma mesafeleri, yer altı gömülü hat için 35m; doğalgaz istasyonları için 50m olarak sınırlanmıştır. Benzin istasyonlarının doğalgaz istasyon ve boru hatlarına mesafesi 500 m; patlayıcı madde bulunduran tesislerin 750

m olup, hattın üzerinden yol geçmesi zorunlu ise veya yeşil alan, otopark, spor alanı gibi tesisler yapılacaksa kurumdan uygunluk görüşü isteneceği ifade edilmiştir. Enerji iletim hatlarının yerleşimler ve ekosistemler için yaratacağı riskler göz önüne alınarak bu sahaların seçiminde kar marjı ya da en yakın mesafenin dikkate alınmasından daha çok çevresel önceliklerin dikkate alınması gereklidir.

Sahada doğalgaz ve petrol arama çalışmalarının hızlandırılması gerektiğinden de bahsedilmiştir. Plan, yenilenebilir enerji kaynakları üretim tesislerinin (H.3.3.5.1) ilgili kurumun onayı ve çevreye uyumunun sağlanması şartıyla alt ölçekli planlarda belirtilebileceğine yer vermiştir. Planlamada fosil yakıtların kullanımı ile elde edilen enerji sahaları ve iletim hatları ile ilgili hükümlere geniş yer verilmiş, sondaj çalışmaları desteklenmiş; yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli ve kullanımı ile ilgili mevzuat ve yatırımlara yeterince değinilmemiştir. Planlama ilde sera gazı emisyon artışını azaltacak politika ve uygulamalar konusunda yeterli perspektife sahip değildir **(a.g.e: 40).**

Tablo 0-111: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda Derecelerine Göre Karayolu Türleri

Derecesi	Niteliği
1.Derece Karayolu	Bu yollar, merkezi yerleşimler ve erişim kontrollü yollar arasında bağlantı sağlayan bölünmüş yollardır.
D100 No.lu Kınalı- Çorlu- Edirne Devlet yolu	
D110 No.lu Kınalı- İpsala- Tekirdağ Devlet Yolu	
D020 No.lu Kınalı- Çerkezköy- Kırklareli- Edirne Devlet Yolu	
D555 No.lu Devlet yolu ile Hayrabolu- Uzunköprü ve Eskiköy arasında 59- 78 ve 22- 34 numaralı yol	

Muratlı- Hayrabolu arasındaki yol	
2.Derece Karayolu	Yerleşmeler arasında ve içinde ana yol aksı niteliğindedir.
3.Derece Karayolu	İkinci derece yollar arası bağlantılarla mahalle yollarını kapsar niteliktedir.

Kaynak: Tekirdağ Belediyesi Plan, 2015: 41

Her fırsatta Tekirdağ'ın yerel potansiyellerinden hareketle sürdürülebilir gelişmeyi hedeflediği belirtilen planın 3.3.6 No.lu hükmü **'ulaşım alanlarından'** bahsetmektedir: ÇDP'de uzun süre alan büyük ulaştırma projelerinin ve ana yol güzergâhlarının gösterilmesi gerektiği, diğer ulaşım ağlarının ise alt ölçekli planlarda yer alacağı belirtilmiştir.

Planın ulaştırma anlayışı, toplu taşımanın geliştirilip yaygınlaştırılması ve trafiğin azaltılacağı raylı sistem ve denizyolu taşımacılığı üzerine kurgulanmıştır. Karayolunda mobiliteyi azaltan bu öneriler ulaşım emisyonlarını azaltmak konusunda işlerlik kazanmayı beklemektedir. Planda ayrıca denizyolu ve havayolu taşımacılığı için limanların ihtiyaç duyduğu lojistik alan ve sistemlerin geliştirilmesi ve intermodal taşımacılığa geçiş projelerinin destekleneceği belirtilmiştir. Öneri raylı sistem ve karayolu ulaşım ağları için fizibilite yapılarak yeni hatlar inşa edilebilecek; tarımsal amaçlı uçuşlar için kurumların görüşleri doğrultusunda uçak pistleri yapılabilecektir.

ÇDP'de ulaşım başlığını oluşturan alt segmentlerden **'karayolu ulaşımı'** (H.3.3.6.1) için 'sahada tam ve yarı erişime izin verecek yollardır' tanımını tercih etmiştir.

Karayolları, belediyeye ait yollar ve mahalle yollarına en az 40 m cepheli ve 2 dönüm parseli bulunan arazilerde bu yollara hizmet amacıyla tesislerin yer alabileceği ve bu tesislerin imar planlarında belirtilmesi gerektiğine yer verilmiştir.

Tesisler karayolları mevzuat ve yönetmeliklerine uygun olmak durumundadır ve imar planı uygunluk raporu verilmeden faaliyet gösteremeyecektir. Planda ayrıca akaryakıt servisi veren sahaların ormanlar çevresinde yer alamayacağı ve (H.3.3.6.5); otogarların giriş- çıkışları ile çevre yolu bağlantılarının alt ölçekli planlarda yer alması gerektiğine yer verilmiştir.

Fotoğraf 0-96: Süleymanpaşa ilçesi otobüs terminali İstanbul- Çanakkale karayolu üzerinde önemli bir aktarım merkezidir.

Ulaşımda **‘demiryolu taşımacılığı’** (H.3.3.6.6) banliyö, metro, tramvay ve hafif raylı sisteme karşılık gelmektedir. Planda öneri demiryolu hatlarına, ilgili kuruluşlar tarafından fizibilite yapıldıktan sonra, değişiklik ya da ilave yapılabileceği belirtilmiştir. 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP’de yer verilen öneri demiryolu güzergâhları; 1) Bulgaristan’dan, Kırklareli, Hayrabolu, Malkara ve Çanakkale üzerinden Ege Bölgesi’ne kuzey- güney yönlü bağlantı güzergâhı, 2) Silivri, Marmaraereğlisi, Süleymanpaşa, Malkara, Keşan ve İpsala ile Yunanistan bağlantısı sağlayacak, doğuda İstanbul ile bağlantıyı güçlendirecek güzergâh, 3) Çorlu Atatürk Havalimanı, Çorlu, Çerkezköy sanayi bölgesi ile Muratlı lojistik sahasından Marmaraereğlisi limanına erişimi sağlayacak güzergâh, 4) Çerkezköy-Büyükyoncalı- Saray arası işgücü transferi sağlayacak güzergâh, 5) Süleymanpaşa-Muratlı- Büyükkarıştıran öneri demiryolu güzergâhı; bu hat bir banliyö hattı niteliğinde planlanmakla birlikte, limanlar arasında sağlanacak demiryolu bağlantısı ile denizyollarına aktarımın mümkün olduğu bir ağ halini alacaktır. Hattın Kapıkule-İstanbul entegrasyonunun sağlanmasıyla deniz ve demir yolu modları arasındaki intermodal yük ve yocu taşımacılığı mümkün olabilecektir. **(a.g.e: 42).** İlin birçok noktasından demiryolu ile ulaşımın mümkün olması ve demiryolu- denizyolu mod değişikliğinin sağlanması planda emisyonları azaltma konusunda yardımcı ve kirliliği engelleyici politikalar arasındadır.

Sürdürülebilir ulaşım açısından potansiyellerinden yararlanılması planlanan bir diğer taşımacılık türü olan **‘denizyolu taşımacılığı’** (H.3.3.6.8) ile ilgili olarak Tekirdağ Limanı ve Barbaros Asyaport limanlarının kapasitelerinde artış miktarı ve sınırları, kurumların düşünceleri alınarak alt ölçekli planlarda belirtilecektir. Asyaport Limanı ile kapasite artışına gidilen Süleymanpaşa limanlarında denizyolu taşımacılığı nedeniyle emisyon artışları beklenirken kıyı ekosistemlerinin artan deniz kirliliğinden dolayı zarar görmesi kaçınılmazdır. Liman çevresinde kirlilik ölçümünün sıklıkla yapılması, denizaltı ekosistemlerinin uluslar arası taşımacılık

kaynaklı yabancı ve yayılmacı türlere karşı takip edilmesi sürdürülebilir ulaşım politikalarına dahil edilmelidir.

Gemilerin atık transferi, ilgili yönetmeliğe göre yapılacaktır. Yat limanları ise konum ve kapasiteleri doğrultusunda alt ölçekli planlarda yer bulacak ve limanlarda çevreye zarar vermeyecek teknik ve sosyal donatı alanları yer alabilecektir. İskelelerde limanlarda yapılan lojistik işlemler için gerekli fonksiyon alanları yer almayacak ve liman kapasiteleri alt ölçek planlarda tayin edilecektir. Sürdürülebilir denizyolu taşımacılığında yük taşımanın yanı sıra yolcu transferinin İstanbul'dan başlayarak batıda limanlar arasındaki yer değişimi karayolu trafiğindeki yükün ve emisyon miktarının azaltılabilmesi açısından yararlı olacaktır; liman kapasiteleri denizlerin taşıma kapasitelerinin analiz edileceği ÇED raporları alınmadan artırılmamalıdır. Çevresel değerlendirmeleri yapılmadan inşa edilen ya da kapasitesi artırılan limanların uzun vadede yaratacağı çevre sorunları ekosistem taşıma kapasitelerini, deniz altı flora ve faunasını olumsuz etkileyerek alt ölçek ekonomilere kalıcı zararlar verebilmektedir.

'Havayolu taşımacılığı' (H.3.3.6.12) ilgili hükümde Tekirdağ'ın tek havalimanı olan Çorlu Atatürk Havalimanı'nın kapasitesinin geliştirilmesi; gürültü kirliliğini azaltabilmek için çevresel gürültü yönetmeliğinin dikkate alınması; alt ölçekli planlarda uçuş konisinin dikkate alınması; çevre yapılaşmasında mania planı kriterlerinin önemsenmesi; inşaat ruhsatı öncesi 1. Taktik Hava Komutanlığı'nın görüşüne başvurulması gibi hükümlere yer verilmektedir **(a.g.e: 43).**

5.3.2.2. Plana Göre Arazi Tanımları ve Kullanımları

2010 yılının temmuz ayında yayınlanan Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Analitik Raporu ilin fiziki, sosyal, ekonomik, ulaşıma dair plan kararları ile yerleşmeler özelinde hazırlanan plan kararlarını içermektedir **(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010)**. Raporun giriş kısmında yer verilen planın vizyon, amaç ve hedefleri plan metniyle aynıdır. Analitik rapor, plan raporundan farklı olarak

yerleşimlere özgü durum değerlendirmesi ile arazi kullanımlarına detaylı olarak yer vermektedir. Planda niteliklerine göre arazi kullanımlarına dair kararlar başlıklar halinde yer almaktadır:

5.3.2.2.1. Doğal Yapıya Dair Alınan Kararlar

Planda doğal yapıyla ilişkili kararlar, koruma alanları ve özel önem gerektiren alanlara dair plan kararlarıdır. 2009 yılı verilerine göre, il arazisinde yüzölçümüne göre koruma alanları şu alt başlıklardan oluşmaktadır.

Tablo 0-112: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli ÇDP'de yer verilen koruma alanları ve oranları

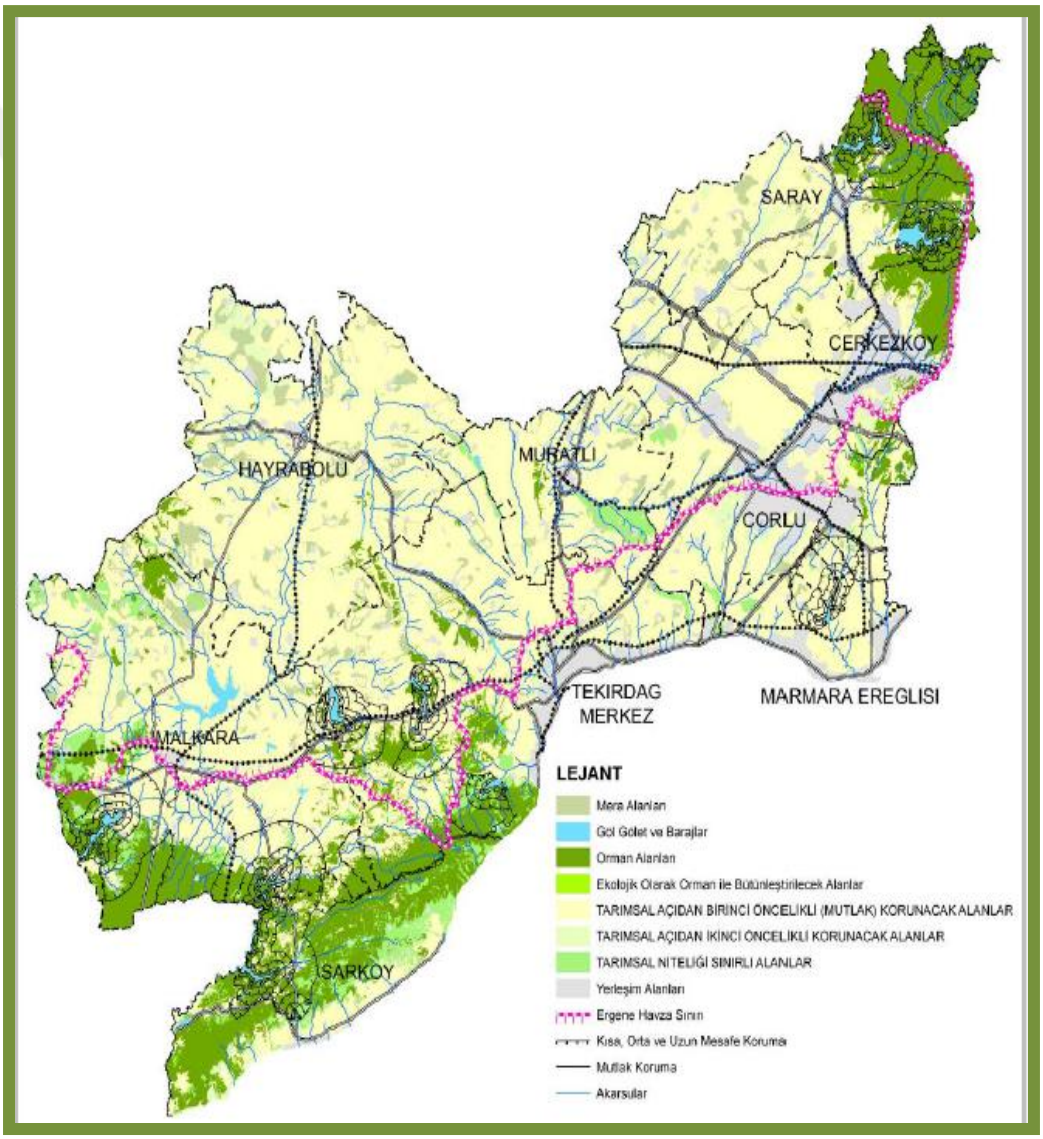
Arazi Türü	Alan (ha)	Oran (%)
Orman alanları	105.118	16,72
Ağaçlandırılacak orman ile bütünleştirilecek alanlar	2.046	0,33
Tarımsal açıdan birinci öncelikli (mutlak) korunacak alanlar	388.741	61,84
Tarımsal açıdan ikinci öncelikli korunacak alanlar	12.317	1,96
Tarımsal niteliği sınırlı alanlar	23.466	3,73
Mera alanları	26.113	4,15
Baraj/göl/gölet	6.385	1,02
Koruma alanları toplamı	564.186	89,75
Toplam Alan	**628.629**	**100.00**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 7

2009 yılı değerlerine göre Tekirdağ'ın 564.186 ha koruma arazisi il arazisinin %90'ını oluşturmaktadır. Koruma alanları içerisinde yer alan sahalardan **orman alanları,** ilin kuzeydoğusu ve güneyinde, haritada koyu yeşil renkle gösterilen, 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamında koruma altına alınan, kadastro çalışmaları ile orman olması lehine karar verilme olasılığı yüksek alanlardan oluşur; bu sahalar il arazisinin %17'sini kaplamaktadır. Orman arazisi ile bütünleştirilebilecek nitelikteki

alanlar orman alanlarının çevresinde yer alır yaklaşık 2 ha alana sahiptir ve orman alanları yüzölçümünün % 0,33'ünü oluştururlar.

Harita 0-37:1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'de yer verilen koruma alanları

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 7

5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'ndan hareketle ilin tarım arazileri kullanım kabiliyetlerine göre üç gruba ayrılmıştır: **Birinci öncelikle korunacak alanlar**; sulu, kuru mutlak tarım arazileri ile dikili araziler ve özel ürün arazilerinden oluşmakta ve yaklaşık 390.000 ha alan ile il topraklarının %63'ünü oluşturmaktadırlar. Türkiye'de arazisi tarıma bu oranda uygun olan il sayısı oldukça sınırlıdır. Orman ve yerleşim alanları dışında bu sahalar ilin tamamına yayılmış, lejantta sarı renk ile gösterilmiştir. Haritada Marmaraereğlisi, Çorlu, Çerkezköy arasında gri renkle gösterilen yerleşim alanlarının büyük bir kısmı, geçmişte birinci öncelikle korunması gereken ve vasıf değiştiren arazilerdir. 1980 ile 2000 yılları arasında İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün onayı alınmadan yerel yönetimlerin izni ile imara açılan araziler nedeniyle koruma öncelikli arazileri sanayileşme ve şehirleşme nedeni ile tarım vasfını kaybetmiştir. İmar planları ile vasıf değiştirerek sanayi ve yerleşim alanı niteliğine dönüştürülen arazilerin yanı sıra, gelişme sahalarının sınırlı tutulması ve koruma önceliklerinin dikkate alınarak tarım arazilerinin sürdürülebilir kullanımı, gıda güvenliği açısından son derece önemlidir. **Tarımsal niteliği ikinci öncelikli korunacak olan araziler** il genelinde 13.000 ha'lık alanla %2,1'lik orana sahiptir. IV ve daha üzeri arazi kullanım kabiliyetine sahip, tarımsal niteliği sınırlı alanlar 23.500 ha ile arazinin %3,75'ini oluşturmaktadır. Koruma alanı içerisinde yer alan **meralar** 26.113 ha ile il arazisinin %4'ünü oluşturmaktadır. 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamında parçalı olan araziler, sıklıkla amaçları dışında kullanılmış ve ağırlıkla konut alanlarına dönüştürülmüştür. Sürdürülebilir hayvancılık için meraların korunması ve zarar gören meraların rehabilite edilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir hayvancılık ve sera gazı emisyonlarının azaltılması için meraların korunması mühimdir.

Koruma alanları içerisinde yer alan bir başka saha ise içme ve kullanma suyunun elde edildiği **baraj, göl ve göletler** ile bunların koruma kuşaklarıdır. Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla bu sahaların çevrelerinde

mutlak, kısa, orta ve uzun mesafeli koruma kuşakları oluşturulmuştur: Planda mutlak koruma alanlarında tarım ve hayvancılık faaliyetlerine izin verilmeyip, bu sahanın dışında özel izin alınmak şartıyla ekolojik tarım, organik arıcılık, kontrollü otlatmaya izin verilebilecektir.

Yaklaşık 6.400 ha'lık alana sahip yüzey sularının il arazisine oranı %1 civarındadır. Koruma altında olan yüzey sularından kuzey ve güney yönlü beslenme havzasına sahip akarsuların tarımda kullanılabilmeleri, yer altı sularının korunabilmesi açısından oldukça önemlidir. Su kirliliğinin giderilmesi, kanalizasyon sorunlarının çözümüne hız verilmesi, düzenli olarak yenilemenin yapılması ve yeni yerleşim sahalarında atık su tahliyesi gibi önlemler alt yapı sorunlarının önceliklendirilmesi ve bu plana iklim değişikliğinin yaratacağı etkilerin de dahil edilmesi ile mümkün olacaktır. İlde altyapı aşırı yağışların yol açacağı sel ve taşkın gibi doğal afetlere dayanacak kapasitede değildir.

Planda imalat sanayi deşarjlarının yol açtığı su kirliliğini sorunların gidermek amacına uygun olarak ön arıtmanın yapılması, arıtma tesislerinin zorunlu olarak kurulması, kirlilikle ilgili mevzuatın uygulanması, denetimlerin artırılması, cezalarda caydırıcılığa gidilmesi, atık yönetiminin tek elde toplanması ve bu amaçla işletmelerin OSBlere yönlendirilmesi gibi çözümlere yer verilmektedir. Su kalitesini iyileştirmeye yönelik bahsi geçen çözümlerin uygulanması kısa vadeli çözümleri olanaklı kılmasına rağmen, Ergene Nehri'nin su toplama havzasında yoğun su tüketimi ve deşarjına sahip işletmelerden doğal kaynaklara daha az zarar veren ve ileri teknoloji ile verimlilik sağlayan üretim yöntemlerine geçiş süreci zorunludur. Kirliliği azaltma yönlü politikaların yanı sıra kirlilik kaynaklarının sahadaki taşıma kapasiteleri üzerinde yarattığı stres oranında fiyatlandırmaya gidilmesi gerekmektedir. OSBler kısa vadede kirlilik kaynaklarını ve arıtma tesislerini sentralize etmekte, havzadaki kirlilik sorununu giderme konusunda yeterli gelmemektedir.

Planda tarımsal ilaç ve gübre kullanımı kaynaklı su kirliliğinin önüne geçebilmek için, ilaç ve gübre kullanımında sınırlandırmalara gidilmesi, üreticilerin bilinçlendirilmesi, akarsu kaynaklarının çevresinde koruma bantlarının oluşturulması önerileri yer almaktadır. Su rezervlerinin sürdürülebilirliği amacıyla yer altı su kaynaklarının 50 m yakınlarında yapılaşma izni verilmeyecektir. Ayrıca 30- 50 m genişliğindeki kumul ve kumsalların korunması amacıyla, sökülebilen ahşap yapılar dışında, kalıcı yapılara izin verilmeyeceği ifade edilmiştir **(a.g.e: 4- 7).**

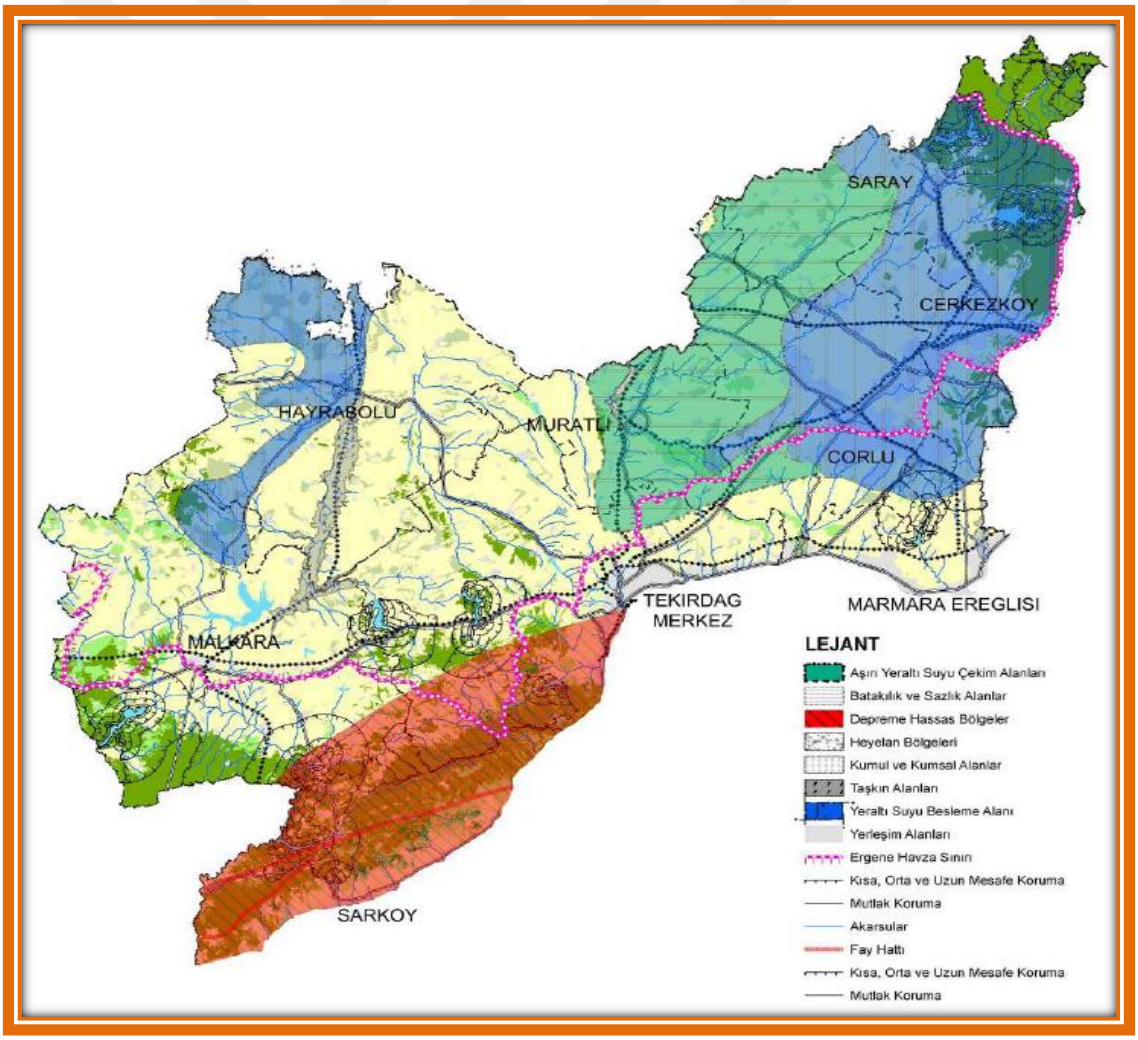
Planda '**özel önem gerektiren alanlar'** başlığı altında yer verilen ve lejantta da gösterilen sahalar arasında; sel ve taşkın sahaları, yer altı suyunun aşırı çekildiği sahalar, heyelan sahaları, aktif fayların geçtiği alanlar yer almaktadır. Haritada gri renkle gösterilen **taşkın sahası,** Ergene Nehrir'nin kollarından Hayrabolu Deresi'nin geçtiği ilçe merkezi çevresinde yer almaktadır. Yapılaşmış olan bu saha risk grubu içerisinde yer almaktadır. Bir diğer saha Marmaraereğlisi ilçesinde yer alan Kınıklı Deresi çevresidir. 1/5.000 ölçekli nazım imar planları ile 1/1.000 ölçekli uygulama imar planlarında sınırları netleştirilecek olan bu sahalar, DSİ'nin sorumluluğunda olup, rehabilitasyonu yapılmadan yapılaşmaya açılamayacak ve bu sahaların çevresinde var olan yerleşimlerin koşullarının iyileştirilmesi planlanacaktır **(a.g.e:8).**

İklim değikliğine bağlı yağış ekstremlerinin sıklıkla yaşanacağı öngörüleri dikkate alındığında bu sahalarda risk analizlerinin yapılması, erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, afete hazırlık eğitimlerinin verilmesi gibi adaptasyon tedbirleri planlamaya alınmalıdır.

Yüzey sularının kirlilik nedeni ile kullanılamadığı ve yer altı suyu kullanımının yaygın olduğudu Tekirdağ ilinde kuzey kesimler yer altı suyu beslenme sahası olarak özel önem gösterilecek alanlar olarak belirlenmiş ve haritada mavi renk ile gösterilmiştir. Bu alanlar Hayrabolu'nun kuzeyi ile Çorlu ve Saray, Çerkezköy çevresindeki ormanlık sahaya karşılık gelir. Sahada kömürlü termik santral için

ÇDP'de yapılacak değişiklikler yer altı su kaynaklarının kirlenmesi başta olmak üzere kalıcı çevresel yıkımlara yol açacaktır. Bu sahalarda yapılacak her hangi bir üst ve altyapı çalışmasının ÇED raporuna tabi olması ve kamuoyuna bilgisi sunulmadan ve desteği alınmadan icraata geçilmemesi gerekir. İlin doğal mirası olan su havzaları olan ormanlar, kurumların yanı sıra yurttaş bilinci ile de korunmalıdır.

Harita 0-38: 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre özel önem gerektiren alanlar

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 7

Özel önem gösterilmesi gereken yer altı suyu beslenme alanlarında su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı için önce yüzey sularının kullanımının teşvik edilmesi gerekmektedir. Saray çevresinde kireçtaşı yoğunluklu yüzeyde geçirimliliğe engel olacak yapılaşmaya izin verilmemesi, ağaçlandırmanın artırılması ve bu sahadaki ekosistemlerin korunması strateji olarak benimsenirken; Hayrabolu, Çorlu ve Çerkezköy çevresinde sedimenter yapı nedeniyle akiferlere kirli suların karışmasını engelleyecek uygulamalar önceliklendirilmelidir. Bu uygulamalar arasında yapı izinlerinin yer altı sularını koruyacak nitelikte düzenlenmesi ve mevcut altyapının rehabilitasyonu, yeni yerleşim sahalarında altyapıya öncelik verilmesi yer alacaktır **(a.g.e: 9).** Saray, Muratlı, Ergene, Kapaklı, Çorlu ve Süleymanpaşa ilçeleri arasında yer alan ve lejantta yeşil ile gösterilen **aşırı yer altı suyu çekim alanları** başta endüstriyel amaçlı su kullanımının yarattığı talebe bağlı, beslenmeden daha çok tüketimin gerçekleştiği ve yer altı su seviyesinin her geçen gün düştüğü sahalardır. Bu sahalarda su kullanımının ilgili kurumlarca denetlenmesi ve ek kuyuların açılmasına engel olunması sürdürülebilirlik stratejisi olarak benimsenmiştir. İlin konumu nedeniye imalat sanayinin uzun dönemli planlamada yer değişikliği fikrine yanaşmaması, ÇDP'de bu sahalarda OSB dışında radikal değişikliklere gidilmemesi, artan nüfus ve genişleyen şehir alanının yer altı su kaynakları üzerinde yarattığı stresi engellemek amacıyla daha kalıcı politika ve aksiyonlara ihtiyaç vardır, taşıma kapasitesinin dikkate alınarak sahada kirlilik oranı yüksek işletmelerin yarattığı doğal alan tahribatlarının fiyatlandırılması ve takvimlendirilmiş süreçte sahadan tahliye edilmesi gerekmektedir.

Alt ölçekli planlarda sınırları gösterilmesi beklenen ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün onayı ile planlanmasına karar verilen **heyelan sahaları,** özel önem verilen alanlardan bir diğeridir. Planda yer verilen doğal alanlardan diğeri **aktif fay sahası ile depreme duyarlı sahalardır (a.g.e: 8- 11).** Saros Körfezi'nden başlayarak doğuya, Şarköy, Mürefte ve Süleymanpaşa üzerinden devam eden Ganos

Fayı tarihte yıkıcı depremlerin görüldüğü ve lejantta turuncu çizgi ile gösterilen sahadır. Planda bu kuşak üzerinde yer alan Gaziköy, Güzelköy, Mursallı, Yayaköy, Yorguç, Gölcük ve Sofuköy mahallelerindeki yapılaşma koşullarının Afet İşleri Genel Müdürlüğü'nün 10.337 sayılı genelgesi dikkate alınarak hazırlanacak jeolojik ve jeoteknik etüt çalışmalara göre yapılması gerektiği belirtilmiştir. Sahada fayın geçtiği yerden 100 m uzaklığa kadar yerleşim izni verilmeyeceği, aktif faylara yakınlığı nedeniyle 0,5 ile 0,95 g ivme değeri yaratan sahalara depreme **'duyarlı bölgeler'** ve **yapılaşmanın sakıncalı olduğu sahalar** tanımı getirilmiştir. Bu sahalar aynı zamanda depremlere bağlı heyelan üretme potansiyeline sahiptir. Şenköy, Şarköy, Eriklice, Mürefte, Gaziköy çevresinde; Işıklar- Yenice doğrultusunda Balaban ve Çevirimkaya arasında; Süleymanpaşa'nın doğusunda, depremlerle meydana gelebilecek ve heyelan oluşturabilecek sahalar mevcuttur. Geçmişte yaşanan depremler ve heyelanlara bağlı olarak zemin direncinin azaldığı düşünüldüğünde bu yüzeyler olası depremlerden hasar görecektir. Can ve mal güvenliği için aktif faylar çevresinde strateji olarak yapılaşmanın dondurulması ve yerleşme izinlerinin 1/5.000 ve 1/1.000 ölçekli zemin etüdlerinden çıkan sonuçlara göre düzenlenmesi gereklidir. ÇDP'den farklı olarak araştırma sahasında iklim değişikliğinin hızlandıracağı sel, taşkın, hortum, sıcaklık dalgaları ile depremler ve heyelanlar için ilde etki ve etkilenebilirlik analizlerinin yapılarak yerleşimde afete maruz kalabilecek sahaların tespiti, tahliyesi ve afetlerle kurum, akademi ve vatandaş düzeyinde mücadeleyi sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi gerekir. İlin jeolojik, jeomorfolojik ve klimatik nitelikleri afetler söz konusu olduğunda zarar görebilirliği artırdığı için, dayanıklı şehirleri inşa edebilmek konusunda samimi eylem planları ve uygulamalarına ihtiyaç vardır.

5.3.2.2.2. Sosyo- Ekonomik Yapıya Dair Alınan Kararlar

Tekirdağ'da ekonomik faaliyetlerin il topraklarında farklı tür ve düzeylerde gelişme göstermesine bağlı nüfus artışı dağılışı ve şehirleşme hızlarındaki farklılıklar, gelişme düzeylerinde de farklılıklara yol açmaktadır. ÇDP'de alınan sosyal ve ekonomik kararlar da sanayi alanları ile kırsal alanlar arasındaki nüfus ve ekonomik faaliyetler arasındaki eşitsizlikleri giderme amacıyla alınmış ve kalkınmayı ilin tamamına yaymayı hedeflemiştir.

ÇDP için hazırlanan Tekirdağ ilinin 2023 yılı nüfus projeksiyonunda il nüfusunun 1.683.200 olacağı öngörülmüştür. Bu değer, TÜİK tarafından öngörülen doğal nüfus artış hızı, planda geliştirilmesi beklenen fonksiyonlar sayesinde gerçekleşecek nüfus artışı ve yerleşmelerin mevcut imar planlarındaki öngörü nüfus değerleri dikkate alınarak hesaplanmıştır. TÜİK tarafından 2007 yılı nüfus artış değerleri dikkate alınarak 2023 yılında Tekirdağ için 934.903 nüfus projekte edilmiştir. Planın açıklama raporunda iki projeksiyon arasındaki farkın kaynağı olarak, nüfus artışına yol açacak sanayi tesislerinin OSBler altında toplanması, liman ve lojistik faaliyetlerin entegre hale getirilmesi, kırsal kalkınmayı hedefleyen tarımsal alt bölgeler ve tarımsal organize bölge projeleri ile doğal, tarihi, kültürel hizmet alanlarının planlanması gibi projelerin yaratacağı nüfus artışı öne sürülmektedir. Bir diğer neden Tekirdağ ilinin, 1/100.000 ölçekli Trakya Çevre Düzeni Planı'nda geliştirilmesi planlanan Silivri şehrine yakınlığı ve bu yakınlıktan kaynaklanacak nüfus hareketleridir **(a.g.e: 12).**

Tablo 0-113: Tekirdağ'da 2000 yılı nüfus sayımı ve ÇDP yer verilen 2023 yılı projeksiyonuna göre ilçelerin aktif nüfus oranları ve aktif nüfusun sektörlere dağılımı (2000 yılında Tekirdağ'da ilçe sayısı 9' dur).

İlçeler	2000 Yılı				2023 Yılı			
	Aktivite Oranı	Tarım	Sanayi	Hizmet	Aktivite Oranı	Tarım	Sanayi	Hizmet
Merkez	42	33	16	51	38	21	12	67
Çerkezköy	53	31	42	27	45	10	41	48
Çorlu	46	18	41	41	45	7	37	56
Hayrabolu	54	65	10	25	48	59	12	29
Malkara	57	68	7	25	50	64	8	27
Marmaraereğli	54	47	14	39	33	17	26	56
Muratlı	45	41	35	24	33	25	34	41
Saray	56	49	27	24	41	34	29	37
Şarköy	48	68	7	26	45	65	5	30
İl Geneli	48	39	26	35	43	18	31	51

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 15

İlde 2.000 yılında çalışan nüfusun sektörel dağılımı dikkate alındığında, tarım sektöründe çalışanların oranı %38,8, hizmetler sektöründe %35 ve sanayi sektöründe çalışanların %26,2'dir. 2023 yılında OSBlerin dolacağından hareketle artacak sanayi nüfusu ve hizmet nüfusundaki artış hızıyla sektörel dağılım projeksiyonunda tarım sektörü %18; sanayi sektörünün %31 ve hizmetler sektöründe çalışanların oaranı ise %51 düzeyinde gerçekleşecektir. Tarım sektöründe çalışanların oranı azalacak, buna karşın sanayi ve hizmetler sektöründe çalışanların oranı artacaktır. Tarım sektöründe çalışan sayısının azalması, aktif nüfus oranında da azalmaya yol açacaktır.

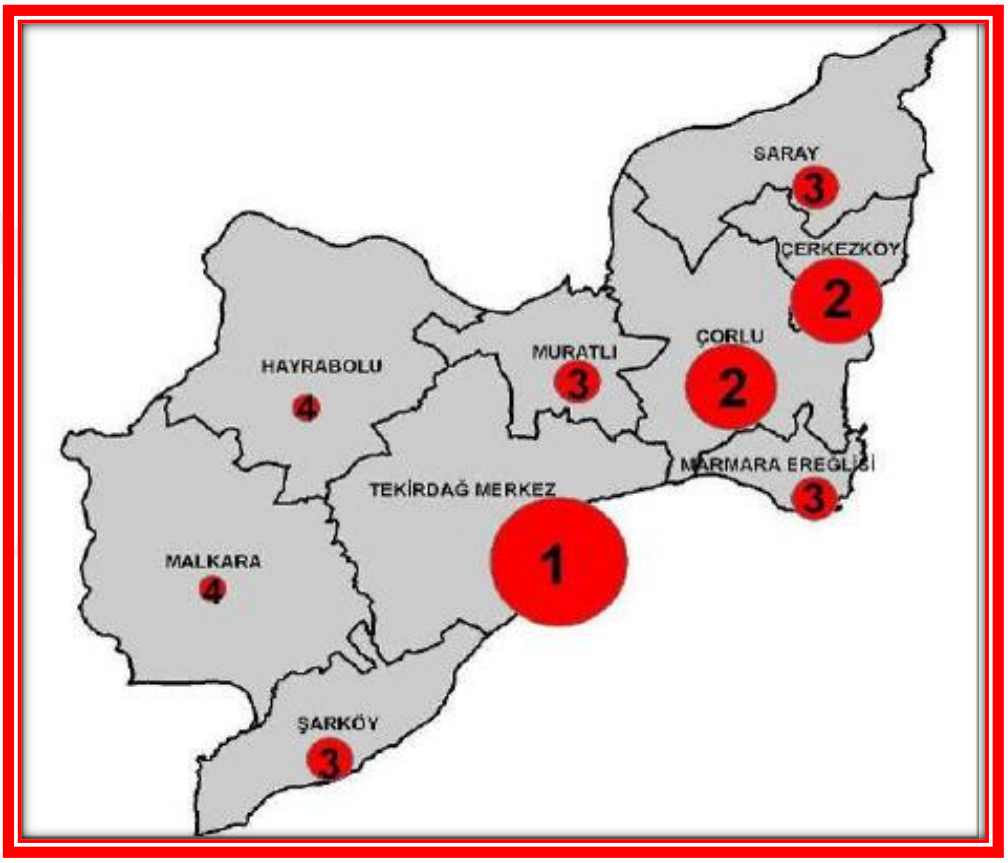
Planda 2023 yılında ilde OSBlerde doluluk oranının artacağı ve Tekirdağ limanı ile Muratlı ilçesindeki lojistik faaliyetlerin gelişmiş olacağı öngörüsü

mevcuttur. Geçmişte olduğu gibi Çerkezköy'de sanayi; Çorlu'da sanayiye ek olarak hizmet; Süleymanpaşa'da hizmet fonksiyonunun geliştirilmesi planlanırken; Süleymanpaşa, Marmaraereğlisi ve Şarköy ilçeleri turizm ve hizmet; Hayrabolu ve Malkara ise kırsal merkez olarak gelişecektir **(a.g.e: 16).** Planlama koşullarından nüfus artış hızı ve nüfusun sektörlere dağılışını etkileyen imalat sanayi ve buna bağlı hizmet nüfusu, kırsal alanda çalışan sayısını azaltmakta, nüfusu şehirlerde toplamakta ve şehirleşme hızını artırarak doğal yapı üzerinde yıkımlar ve kalıcı çevre değişikliklerine neden olmaktadır. Planın sürdürülebilirlik ilkeleri dikkate alınarak hazırlandığı iddia edilse de bu gelişme kalıpları araştırma sahasının sürdürülebilirliğini tartışılır hale getirmektedir.

İlde günümüzde de varlığını koruyan bir sorun olarak, ekonomik gelişmenin ve nüfus dağılımının dengesizliğine karşı geliştirilen plan politikalarından biri olan merkez kedemelenmesi ve yerleşim kimlikleri oluşturma stratejisi ilçede yerel potansiyelleri farklı bölgelerin etkileşim içinde gelişmesini amaçlamıştır **(a.g.e: 17).**

Haritada gösterildiği üzere bugün Süleymanpaşa olarak bilinen Tekirdağ Merkez ilçe, 2007 yılı verileri planlamaya altlık olmak üzere, **birinci derecede ve hizmet sektörünün** gelişeceği bir merkez olarak planlanmıştır.

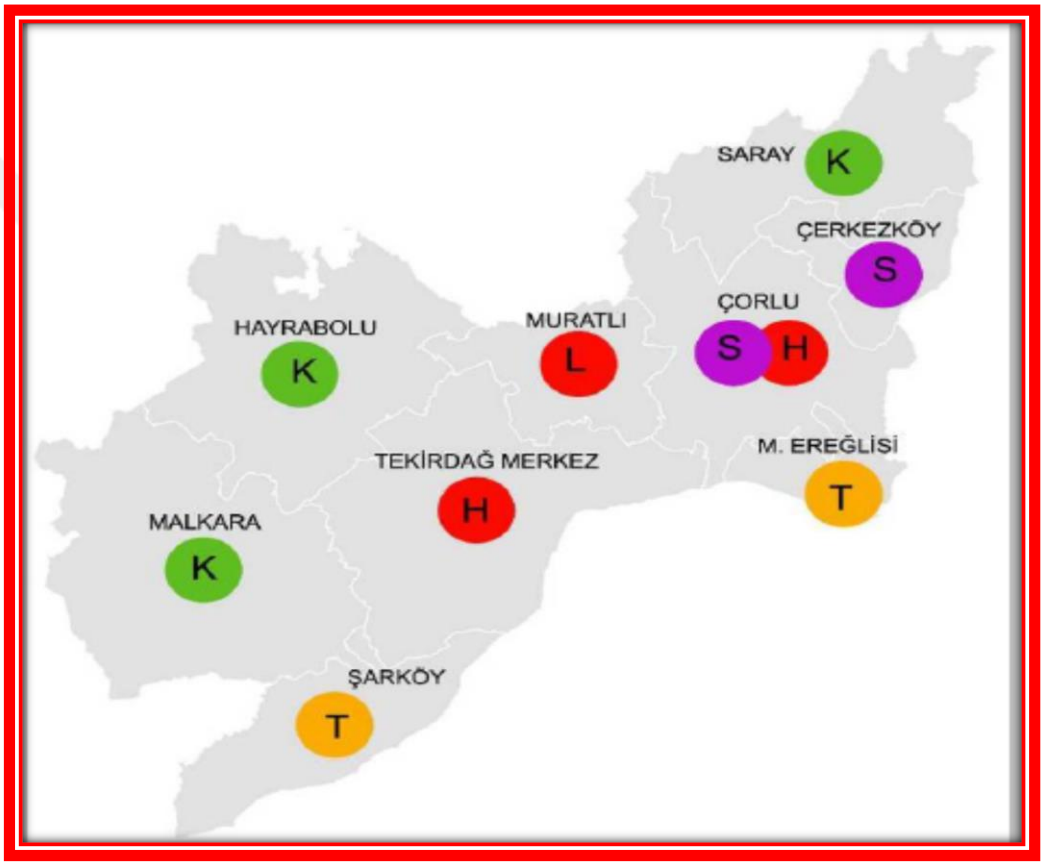
Harita 0-39: Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre Tekirdağ'da ilçeler arası kademelenme

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 17

Çorlu ve Çerkezköy ilçeleri **ikinci derecede, sanayi ve hizmet** sektörünün büyüyeceği ilçeler olarak kademelendirilmiştir. **Üçüncü derece merkezler** olarak gelişmesi beklenen Muratlı ilçesi, Tekirdağ limanlarına ve sanayi merkezlerine yakınlık göz önüne alınarak **lojistik merkez** olarak kurgulanmıştır. Marmaraereğlisi gelişen turizm sektörüne bağlı **turizm merkezi** özelliği göstermesinin yanı sıra; işgücünün yerleşmek amacıyla tercih edeceği ve bu nedenle **hizmet sektörünün** de gelişeceği bir merkez olarak planlanmıştır.

Harita 0-40: Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'na göre Tekirdağ'da ilçe kimlikleri S: Sanayi, H: Hizmetler, T: Turizm, L: Lojistik, K: Kırsal

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 18

Üçüncü derece merkez olması planlanan Şarköy **turizm kimliği** ile gelişimini sürdürürken, Saray ilçesi **kırsal merkez** özelliğini koruyacaktır. Nüfus artış hızı diğer ilçelere göre daha düşük olan Malkara ve Hayrabolu **dördüncü kademe** ve tarımsal ihtiyaçları karşılayan **kırsal merkezler** olarak planlanmıştır.

İlçelerin kademelendirilerek mevcut durumlarından hareketle tayin edilen derece ve kimlikler, planlama vizyonu açısından 'nüfusun dengesiz dağılımı ve eşit olmayan gelişimi sorununa çözüm getirebilme' konusunda yetersiz kalmaktadır.

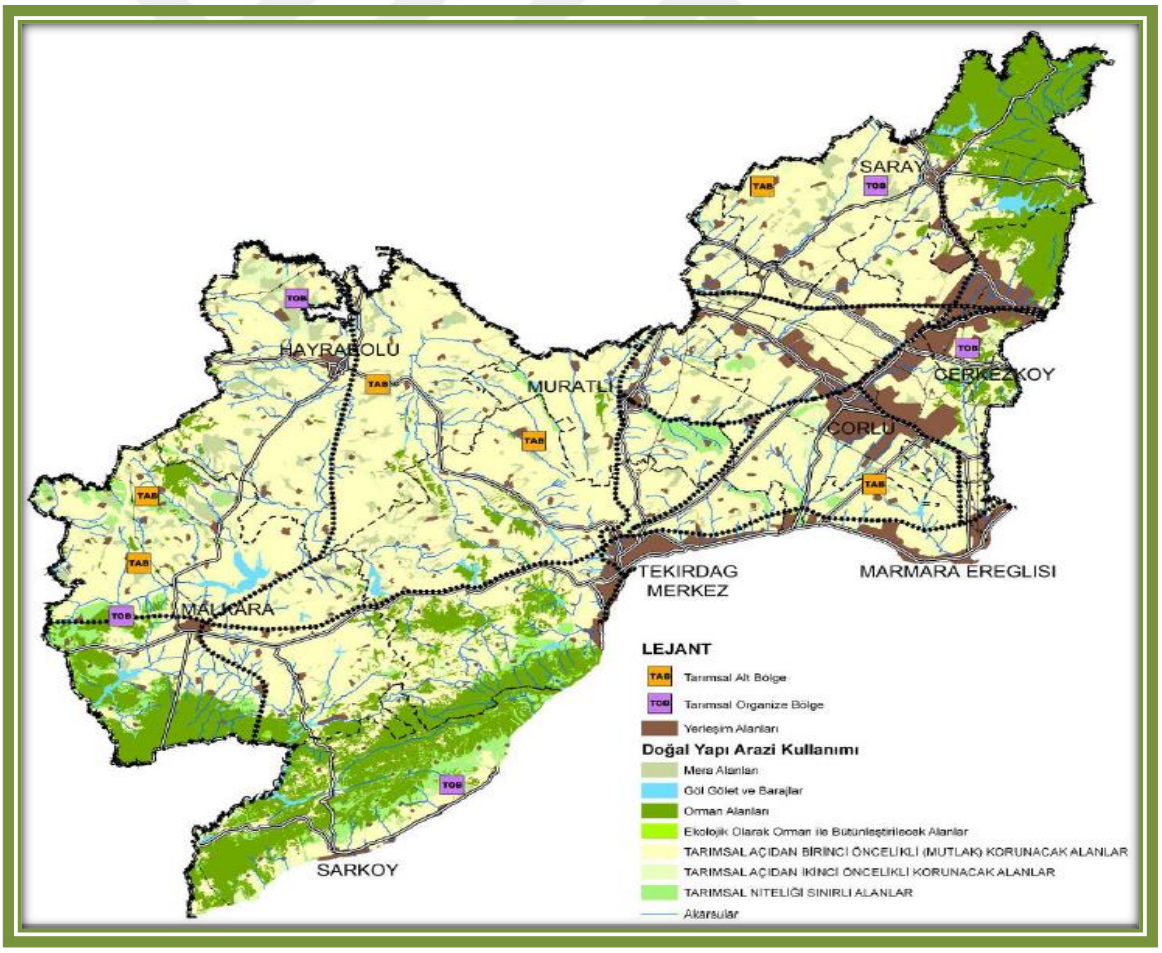
Sanayi ve hizmet sektörünün gelişim sahalarında yer alan Çorlu, Çerkezköy ve Süleymanpaşa'nın gelişim dinamikleri konumları ve ulaşım kolaylıkları ve doğal kaynak tüketimleri gibi koşullara bağlıdır. Bu yerleşimlerde su başta olmak üzere doğal kaynakların giderek azalması ve mevcut kirlilik sorunları taşıma kapasiteleri üzerinde oluşan baskının sonuçlarıdır. Yerleşimlerin gelişme alanlarının sınırladırılması ve nüfus artış hızının düşürülmesi için imalat sanayi tesislerinden çevresel yıkım oranı yüksek olanların tahliyesi ve üretimde kaynak verimliliğini sağlayan geçişin rasyonel olarak planlanması gereklidir. Atıkları ile ekosistemlerin zarar görmesine yol açan ve doğal alan restorasyonuna katkıda bulunmayan işletmelerin sahadan uzaklaştırılması yoluna gidilmeli ve her ilçe gıda ve enerji güvenliği açısından yeniden yerel kaynakları, değerleri ve potansiyelleri dikkate alınarak sürdürülebilir plan süreçlerinde dereceler değil, organik ağlar üzerinden yeniden tanımlanmalıdır.

1/100.000 ölçekli ÇDP'de kırsal kalkınma amacıyla planlanan ve 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İli ÇDP'de yerleri belirtilen ve mahkemece iptal kararı verilen **Tarımsal Organize Bölgeler** (TOB), kırsal alanda istihdam yaratarak göçe engel olmak amacıyla geliştirilmiş plan politikaları arasındadır. TOBlar üretimde sürekliliğin sağlanabilmesi, tarımsal tesislerin planlamayla bir araya getirilip, üreten, işleyen ve pazarlayan arasındaki entegrasyonun sağlanması amacıyla geliştirilmiş projeler olmakla birlikte uygulama şansı bulamamıştır. TOB projesi, tarımsal faaliyetlerin üretim ve pazarlama sürecindeki proseslerin sentralize edilip, yönetiminin kolaylaştırılması düşüncesi bakımından endüstriyel OSBlerle benzerlik taşır, faklı tarafı bu OSB türünde tarımsal endüstriye ayrılan oranın %10'dan daha fazla değildir **(a.g.e: 19).**

Mahkeme kararıyla iptal edilen Tarımsal Organize Bölgeler, kırsal merkezler arasından seçilen, Malkara ilçesi Ahmetpaşa Mahallesi'nde hayvancılık ağırlıklı; Şarköy ilçesinde Çınarlı ve Kirazlı mahalleleri arasında, marjinal tarım arazileri

üzerinde tarla tarımı ağırlıklı; Hayrabolu ilçesi Çerkezmüsellim Mahallesi marjinal tarım arazileri üzerinde tarla tarımı ağırlıklı; Çerkezköy ilçesi Kızılpınar Mahallesi marjinal tarım arazilerinde hayvancılık ağırlıklı; Saray ilçesi Çukuryurt Mahallesi çevresindeki marjinal tarım arazileri üzerinde hayvancılık ağırlıklı olarak planlanmıştır **(a.y).**

Harita 0-41: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'na Göre Tarımsal Alt Bölgeler ile Tarımsal Organize Bölgelerin Dağılımı

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 20

Harita lejantında turuncu ile gösterilen **Tarımsal Alt Bölgeler (TAB),** planda tarımsal üretimin yapıldığı kırsal kalkınmanın destekleneceği alanlar olarak öngörülmüştür; bu sahada sanayi fonksiyonlarına izin verilmeyecek; sahadaki diğer fonksiyonlar 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu ile yerel koşullara göre şekillenecektir. Haritada gösterilen TOB ve TAB alanlarının sınırlarının yerel organizasyonların öncülük ettiği bir komisyon ile sınırlarının belirleneceği ifade edilmektedir. Haritada yer yerilen Tarımsal Alt Bölgeler, Malkara ilçesinde Kozyörük- Tekkeköy ile Hasköy- Kültürlü arasındaki tarla tarımı için düşünülen marjinal tarım arazileri; Hayrabolu ilçe merkezinde hayvancılık için düşünülen marjinal tarım arazileri; Marmaraereğlisi Çeşmeli Mahallesi'nde dış mekan süs bitkileri için ayrılan marjinal tarım arazileri; Saray ilçesi Kadıköy Mahallesi'nde dış mekan süs bitkilerine ayrılan marjinal tarım arazileri; Süleymanpaşa ilçesine bağlı Karacakılavuz Mahallesi'nde hayvancılık için düşünülen marjinal tarım arazileridir **(a.y).** TOB ve TAB gibi plan politikalarına işlerlik kazandırabilmek için kırsal üretimde mevcut sorunların süreç içerisindeki değişim ile birlikte analiz edilmesi, kırsal üretimde finans, teknik ve ekipman desteği ile özellikle küçük üreticinin desteklenmesi, kooperatifleşmenin yaygınlaştırılması ve destekleme alımlarının sürdürülmesi gerekmektedir. Planın tarım politikalarını belirlemedeki en önemli handikaplarından biri, fiziki planlamanın yurttaş temsilini dışarıda bırakmasıdır. Teknik olarak hazırlanan planlar pratikte beklentiyi karşılamak konusunda yetersiz kalmaktadır. Diğer taraftan Ergene Havzası'nın verimli topraklarında sulamalı tarımın önündeki su kirliliği sorunu aşılmadan tarımsal potansiyelin doğru değerlendirilmesi ve katma değer yaratma beklentileri yanıtsız kalacaktır.

5.3.2.2.3. Fiziki Planlamaya Dair Alınan Kararlar

1/25.000 ölçekli ÇDP nüfus ve yerleşim merkezleri sayısı 2007 yılına göre, 9 ilçe ve 24 beldenin iskân edilmiş alanları ile gelişme konut alanları dikkate alınarak hazırlanmıştır. 1980 yılından sonra İstanbul'dan Tekirdağ'a taşınan imalat sanayi

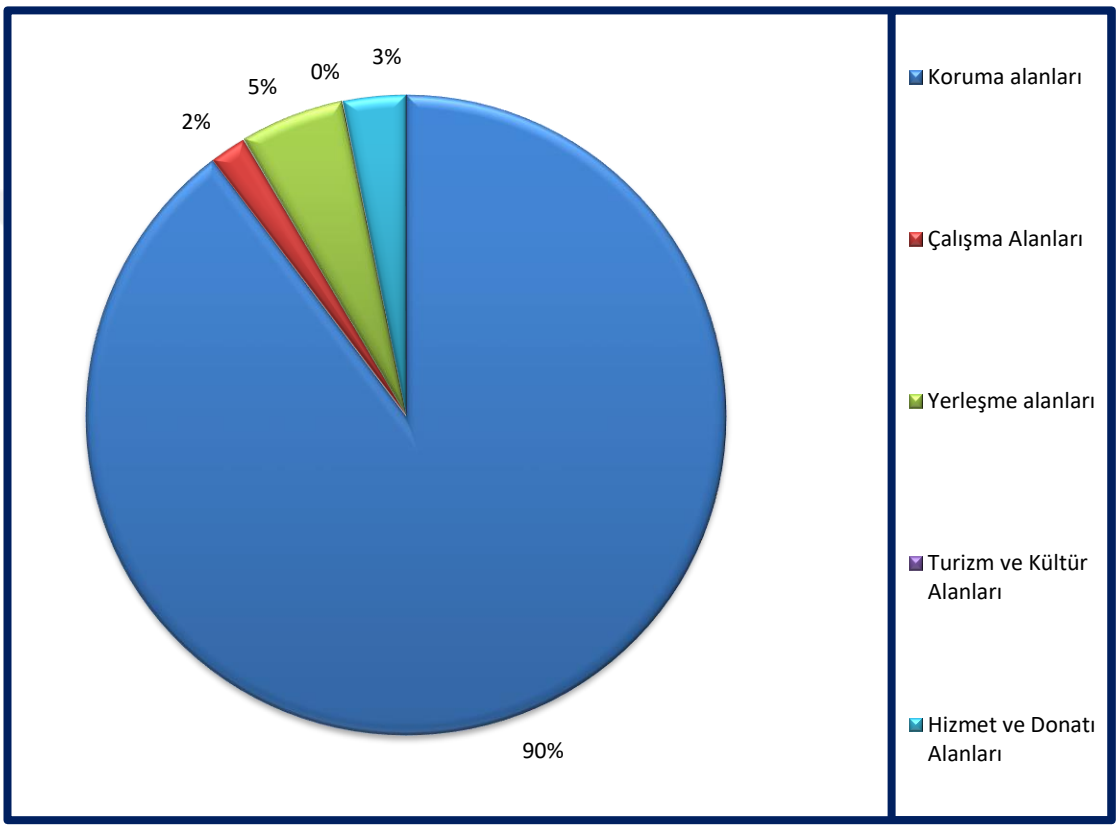
sektörünün neden olduğu nüfus artışı, köyleri beldeye dönüştürürken, yerel yönetimler tarafından hazırlanan imar planları rasyonel olmayan öngörü nüfusları nedeniyle konut ve sanayi gelişme alanlarını fazlasıyla geniş tutmuşlardır. Gerçekçi olmayan değerlerden hareketle tahsis edilen arazilerin önemli bir kısmı mutlak (birincil) nitelikteki koruma alanıdır. 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'de bahsi geçen arazi kulanım türleri hektar ve yüzde olarak tabloda gösterilmiştir.

Tablo 0-114: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'de fiziki plan kararlarına göre tahsis edilen arazi türlerinin alan ve oranları.(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 21)

Arazi Türleri	Kullanım Türü	Alan (ha)	Oran (%)
Koruma Alanları	Orman arazisi	105.118	16,72
	Orman ile bütünleştirilmesi planlanan araziler	2.046	0,33
	Mutlak (birinci) derece korunacak tarım arazileri	388.741	61,84
	İkinci derece korunacak tarım alanları	12.317	1,96
	Tarımsal niteliği sınırlı araziler	23.466	3,73
	Meralar	26.113	4,15
	Baraj/göl/göletler	6.385	1,02
	Koruma alanları toplam arazisi	**564.186**	**89,75**
Yerleşme Alanları	Meskun Konut Alanları	9.889	1,57
	Gelişme Konut Alanları	12.222	1,94
	Kırsal Yerleşim Alanları	10.988	1,75
	Yerleşme alanları toplam arazisi	**33.099**	**5,27**
	Ticaret ve hizmet alanları	980	0,16
	Konut dışı kentsel çalışma alanları	560	0,09
	Sanayi alanları	664	0,11
	Organize sanayi bölgesi	1.433	0,23

Çalışma Alanları	Islah edilecek sanayi alanları	5.555	0,88
	Küçük sanayi sitesi	318	0,05
	Depolama alanları	105	0,02
	Lojistik alanları	449	0,07
	Enerji depolama alanları	570	0,09
	Serbest bölge	408	0,06
	Gümrük alanları	215	0,03
	Teknoloji geliştirme parkı	164	0,03
	Çalışma alanları toplam arazisi	**11.421**	**1,82**
Turizm ve Kültür Amaçlı Kullanımlar	Günübirlik turizm ve rekreasyon alanları	52	0,01
	Turizm ve kültür amaçlı kullanımlar	272	0,04
	Arkeolojik park alanı	68	0,01
	Turizm ve kültür amaçlı toplam arazi	**392**	**0,06**
Kentsel Hizmet ve Donatı Alanları	Donatı alanları	593	0,09
	Üniversite kampüs alanları	588	0,09
	Fuar alanı	112	0,02
	Teknik altyapı tesisleri	174	0,03
	Rekreasyon alanları	3.842	0,61
	Spor alanları	6	0,00
	Bölge parkı	714	0,11
	Mezarlık arazileri	171	0,03
	Ağaçlandırılacak araziler	20	0,00
	Afet iskan arazileri	889	0,14
	Askeri amaçlı araziler	8.081	1,29
	Askeri güvenlik ve yasak bölgeler	3.172	0,50
	Havalimanı	1.475	0,23
	Liman+ Otogar	71+15	0,01
	Kentsel hizmet ve donatı alanları toplamı	19.923	3,17
	Toplam	**628.629**	**100,00**

Şekil 0-54: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP fiziki plan kararlarına göre arazi kullanım oranları

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 21

ÇDP'de fiziki planlamaya dair kararlara göre, arazi dağılımlarında koruma alanları %89,75 oranla ilk sırada yer almaktadır. Mevcut ve gelişme konut alanları %5,27 ile ikinci sıradadır, %3,17 ile kentsel donatı alanları üçüncü sırada yer alır. %1,82'lik oran ile çalışma alanları dördüncü ve %0,06 ile turizm ve kültür amaçlı kullanılan araziler beşinci sırada yer alırlar. Aşağıdaki tabloda ÇDP'den önce ilçe ve beldelerin imar planlarında öngörülen nüfusları ve tahsis edilen konut alanları ile TÜİK'ten temin edilen ADNKS sonuçları yer almaktadır:

Tablo 0-115: Tekirdağ ilçelerinin 2007 nüfusu ve imar planlarında projekte edilen nüfus (kişi) ve tahsis edilen konut alanları (ha).

İlçeler	İmar Planlarında Tahsis Edilen Konut Alanları (ha)	İmar Planlarında Öngörülen Nüfus	2007 Nüfusu
Merkez ilçe	4.511	636.517	145.026
Çerkezköy	4.972	680.098	131.723
Çorlu	6.990	900.000	225.244
Hayrabolu	0.501	25.477	36.942
Malkara	0.844	140.333	56.484
Marmaraereğlisi	3.022	312.962	16.188
Muratlı	0.495	55.000	18.915
Saray	2.808	110.448	31.870
Şarköy	0.790	99.085	20.517
Toplam	**24.933**	**2.959.930**	**705.229**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 22

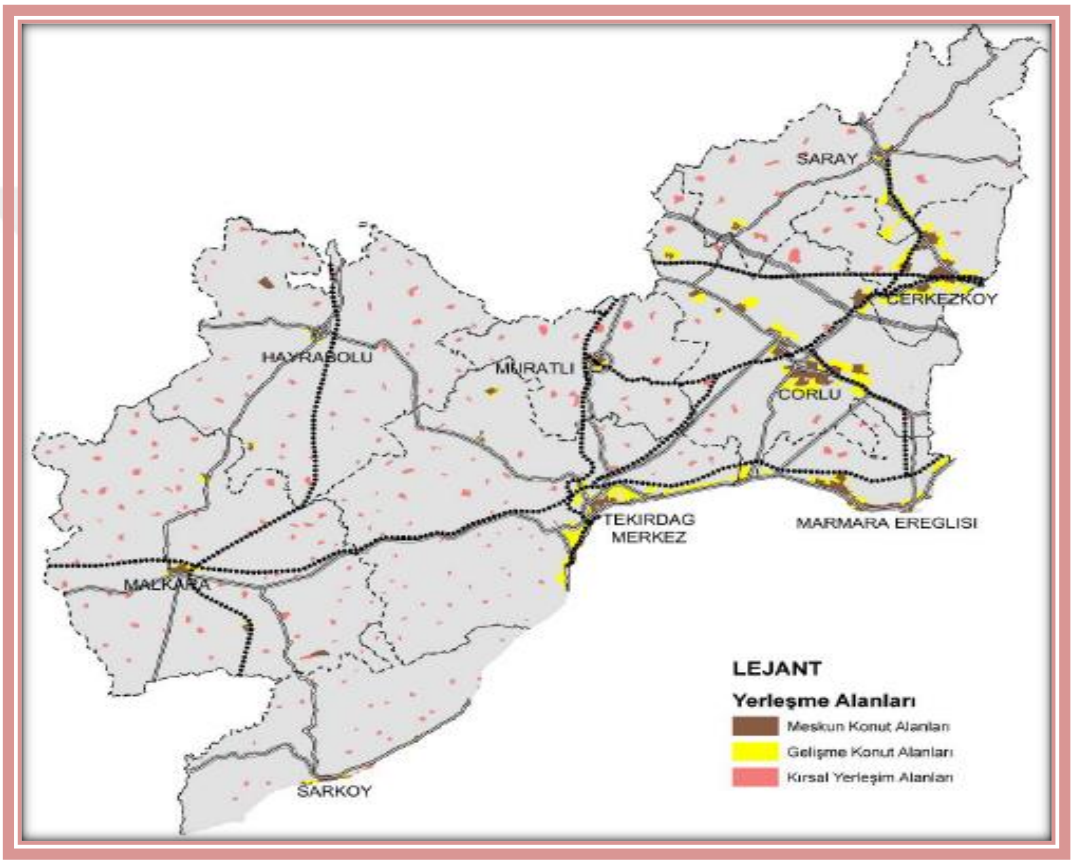
Tekirdağ'ın 1/25.000 ölçekli ÇDP'si hazırlanmadan önce ilçe ve beldelerin kendi insiyatifleri ile hazırladıkları imar planlarında yer verdikleri rasyonel olmayan nüfus artış öngörüleri nedeniyle, meskûn ve gelişme konut alanları için ayrılan, çoğu mutlak koruma arazisi olan saha oldukça geniş tutulmuştur.

ÇDP'de planlı alanlar dışında gelişimi sınırlanan sanayi faaliyetlerinin ildeki nüfus artış hızını eskisi kadar artırmayacağı tahmin edilmektedir. Sosyoekonomik yapıya dair planlar bölümünde bahsedildiği üzere, çevre düzeni planında 2023 yılı için öngörü nüfusu 1.683.200 kişi olduğu için, geçmişte hazırlanmış imar planlarındaki meskûn konut alanları için tahsis edilen 25.000 ha arazide revizyona gidilerek; meskun konut alanları 9.966 ha Ve **gelişme konut alanları** 12.059 ha olmak üzere ve toplamda 22.025 ha ile sınırlanmıştır. ÇDP'de planlı alanlar dışında imalat sanayi yatırımlarına izin verilmemesi doğal kaynak kullanımı üzerinde baskı

yaratan sanayi faaliyetlerinin ve nüfus artışının sınırlandırılması ve sahaya dağılımının düzenlenmesi ilde sürdürülebilir kaynak kullanımı sağlamak amacıyla yer verilen stratejiler arasındadır. Planlamada gelişim kalıplarının mevcut eğilimini koruyacağı anlayışı ve yerleşim kademelerinin bu anlayışa göre dizayn edilmesi nedeniyle ÇDP'de öngörülen 2023 yılı nüfusu rasyonel değildir. 2019 TUİK ADNKS değerlerine göre 1.055.412 olarak tespit edilen Tekirdağ nüfusunun 2023 yılı için öngörülen 1.683.200' e ulaşması realist bir tespitten uzaktır.

1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'ye altlık oluşturan 2007 yılında Tekirdağ henüz büyükşehir değildir ve kırsal yerleşmelerin belde ve köy gibi tüzel kişilikleri korunmaktadır, ilde köy sayısı 258'dir. Köy sayısının en fazla olduğu ilçeler Merkez, Hayrabolu ve Malkara'dır ve yerleşme alanlarını gösteren harita lejantında pembe renk ile gösterilmiştir. Planda merkez ilçe Tekirdağ'a bağlı Karaçalı, Ahmetçe, Oğuzlu, Işıklar, Mermer, Karahisar, Aşağı Kılıçlı, Yukarı Kılıçlı, Nusratfakı, Avşar, Çanakçı, Naip, Yenice, Ormanlı, Akçahalil, Kınıklar, Hacıköy, Bıyıkali, Ahmetli, Tatarlı, Demirli, İnecik; Malkara ilçesine bağlı, Esendik, Dereköy, Çimendere, Elmalı, Emirali, Bukruva, Bunak, Pişmanköy, Teteköy, Deveciköy, Aliışık, Karacahalil, Teslimköy, Danişment, Halil, Izgar, Yaylagöne, Yaylaköy, Ahmetpaşa, Tatarcirit, Prafça; Şarköy ilçesine bağlı Yeni Mahalle, Pınarca, Uçmakdere, Gaziköy, Güzelköy, Beyoğlu, Palamut, Mursallı, Bulgur, Yayaköy, Yörgüç, Çengelli, Araplı, Tepeköy, Şenköy, Kocalı, Kızılcaterzi, Sofuköy, Yayaağaç, Ulaman, Gölcük, İshaklı; Saray ilçesine bağlı Bahçeköy, Güngörmez, Ayvacık, Kavacık, Safaalan, Küçükyoncalı köylerinin orman köyü niteliği gösterdiği için planlama vizyonuna uygun olarak eko- turizm sahası olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür **(a.g.e: 24).**

Harita 0-42: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında yerleşme alanlarının dağılımı.

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 25

Kırsal yerleşim alanlarının şematik olarak gösterildiği planda mevcut sınırlar, gelişme sahaları ve diğer özelliklerin alt ölçekli planlarda gösterilmesine karar verilmiştir. Harita incelendiğinde meskûn konut sahaları ile gelişme konut alanlarının Saray- Çerkezköy ve Çorlu – Marmaraereğlisi aksı ile Süleymanpaşa ilçesi çevresinde yoğunlaştığı anlaşılır. Şehirleşme hızının yüksek, imalat sanayinin neden olduğu kirliliğin yoğun olduğu bu yerleşimler, genişleme alanlarının yaratacağı yükü kaldıramayacak seviyeye gelmiştir. ÇDP'de bu sahaların dönüşümünü sağlayacak

somut politikaların eksikliği, mevcut sorunların artarak devam edeceğini düşündürmektedir.

11.500 ha alan ile il arazisinin %1,82'sini kaplayan '**çalışma alanları'** hizmet sektörünün ağırlıkla yer tuttuğu Süleymanpaşa ilçe merkezi ile Çorlu ve Çerkezköy ilçeleri dikkate alınarak hesaplanmıştır. Bu arazinin sadece 980 ha'ı Süleymanpaşa ilçe merkezinde ticaret ve hizmet alanı olarak planlanmıştır. Konut dışı alan olarak ihtiyaçlara göre şekillenen bu alanlar Marmaraereğlisi, Muratlı, Çorlu, Şarköy olmak üzere 559 ha kentsel çalışma sahası olarak projekte edilen ve alt ölçekli planlarda gösterilecek sahalardır. Planda yer verilen Süleymanpaşa, Çorlu ve Muratlı ilçelerinde gelişmesi beklenen hizmet sektörü imalat sanayi, lojistik; Şarköy'de ise daha çok turizm sektörü ile ilişkilidir. Mevcudun korunması ve geliştirilmesi anlamına gelen bu duruma bağlı olarak tahsis edilen çalışma sahaları bu ilçelerde yoğunluk gösterecektir. Plan geniş toprakları ile Malkara- Hayrabolu ilçeleri için kırsal hizmetler dışında alternatif üretmediği için nüfusun sosyo ekonomik nitelikleri ile dağılışı için alternatif yaratma konusunda radikal bir değişim yaratmamıştır.

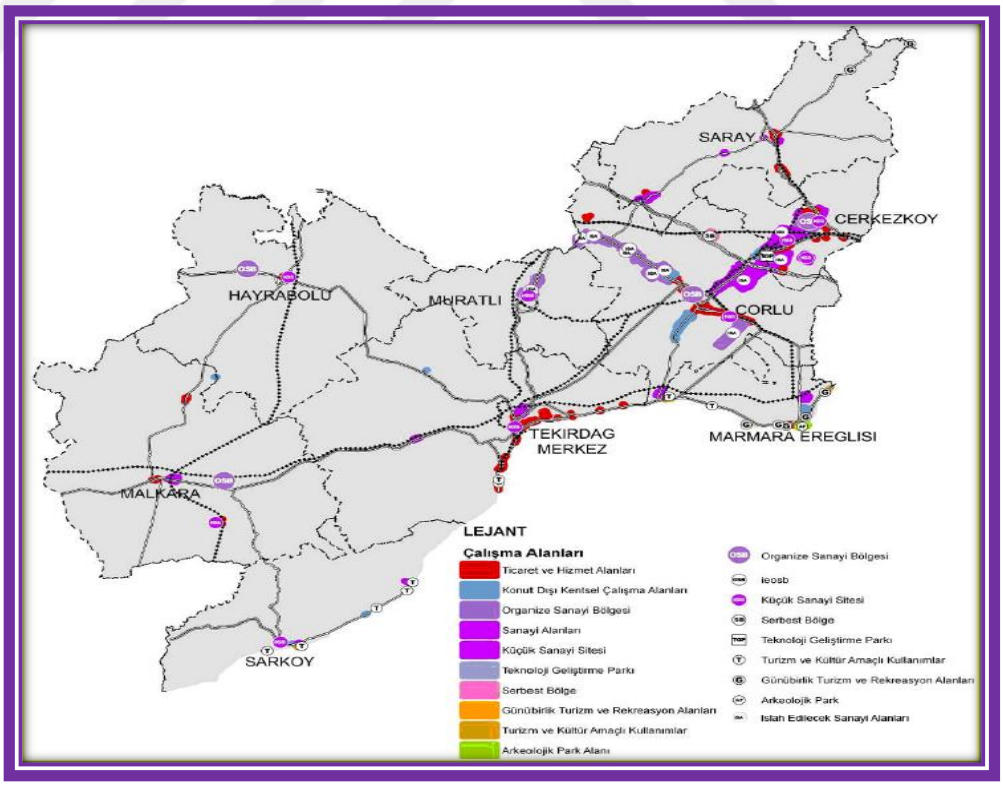
Araştırma sahasında **'sanayi alanları'** Çorlu- Çerkezköy arasında ve Lüleburgaz'ın ilçesi Büyükkarıştıran'a kadar devam eden aksta lineer doğrultuda kümelenmiştir. ÇDP'de imalat sanayi üretimlerinin yapıldığı bu sahalar ile ilgili de planlama politikaları mevcuttur: İşletmeleri sahadaki dağınık formlarından kurtarmak ve çevre sorunlarını merkezileştirip, yönetebilmek için, sanayi faaliyetlerinin ıslah OSBler bünyesinde toplanması ve tesislerin ileri teknoloji ile çevreye duyarlı hale getirilmesine öncelik verilecektir. Politikalar arasında mevcut OSBler dolmadan yeni sanayi sahalarının açılmaması ve OSBlerde alt yapı ile ilgili dönüşümün sağlanması gibi kararlara yer verilmiştir. Dinamiğini sanayinin oluşturduğu merkezler ile çevre yerleşimler arasında gelişim farklarının giderilebilmek için bu lojistik ve hizmet fonksiyonlarına yatırım yapılması desteklenmektedir. Sanayinin kalkınmanın odağına alındığı ve çevre yerleşimlerin bu

sektörün tamamlayıcı unsurları hizmet ve lojistik servisleri ile geliştirilmesi stratejisi kısa dönemde işe yaramakla birlikte, başta su olmak üzere doğal kaynaklara doğrudan bağımlı olan imalat sanayinin sürdürülemezliği nedeniyle uzun vadede anlamlı sonuçlar yaratmaktan uzaktır. İlde imalat sanayi sektöründe faaliyet yürüten işletmelerin büyük bir kesimi İstanbul'daki vergi dairelerine kayıtlıdır ve şirketlerin hizmet sektöründe ihtiyaç duyduğu uzmanlık gerektiren ihtiyaçlar İstanbul'dan sağlanmaktadır; bu durum hizmet sektöründe standartların yükselmesine engel olmaktadır. Yerel kalkınmaya doğrudan katkısı olmayan imalat sanayi sektörünün ilin potansiyellerinden beslenen, doğal kaynaklar üzerinde yıkıcı hasara neden olmayan ve ilde katma değer yaratabilen imalat sanayisine geçiş süreci yeni ve sürdürülebilir bir planlama perspektifini gerektirmektedir.

ÇDP'de ilde ticari hayatın canlılığını sağlayabilmek için Çorlu ilçesinde yer alan Avrupa Serbest Bölgesi'nin faaliyetini devam ettirmesi gereğinden bahsedilmiştir. Sanayide gelişmiş ülkelere olan teknoloji bağımlılığının giderilebilmesi için, '**teknoloji geliştirme bölgeleri**' faaliyet yürütecektir. Planda ayrıca farklı ölçeklerdeki endüstriyel üretimleri, üniversiteler ve kurumlar arasında işbirliğini artırmak ve AR-GE sahasında proje yapmaya yönlendirmek amacıyla Çerkezköy'e bağlı Veliköy Mahallesi'nde 164 ha'lık teknoloji parkına öneri olarak yer verilmiştir **(a.g.e: 27).** ÇDP'de ildeki imalat sanayisinin devamlılığı kalkınma stratejisinin odağına oturtulmuş ve planlama stratejileri bu çekirdeğin çevresinde şekillenmiştir. İlin tarihi kimliği ve karakteristiği haline gelmiş ve potansiyeli ile uyumlu tarımsal yatırımlar ve lojistik sektörü için AR- GE desteğinin sağlanması konusunda kırsal üretimin yaygın olduğu Süleymanpaşa, Malkara ve Hayrabolu arasında bir planlamanın eksikliği söz konusudur. ÇDP'de il arazisinin 272 ha'ı turizm ve kültürel kullanımlar amacıyla tahsis edilmiştir; bu sahaların 41 ha'ı Marmaraereğlisi'nde; 26 ha'ı Şarköy'de ve 11 ha'ı ise Süleymanpaşa'da yer alır. Kıyı yerleşmelerinde turizm ve kültür amacıyla tahsis edilen bu araziler amaç dışı

kullanımlara kapatılmıştır; bundan başka 52 ha arazi Marmaraereğlisi'nde günübirlik turizm ve rekreasyon alanı olarak önerilmiştir. Marmaraereğlisi'nde aynı zamanda arkeolojik nitelikleri nedeniyle arkeoturizmin desteklenmesi için 68 ha arazi ile arkeopark alanı tahsis edilecektir **(a.g.e.: 28)**. İlçenin arkeolojik özelliklerinden hareketle geliştirilmesi planlanan bu potansiyel sürdürülebilir ekonomik gelişim ve plan vizyonu açısından önemlidir, bu strateji ve yerel potansiyellerden hareketle koruma kullanma dengesi ilçenin kalkınmasına destek olurken, rekabet edebilirlik açısından fark yaratarak sürdürülebilirliğe destek olacaktır.

Harita 0-43: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında çalışma alanlarının dağılımı

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 29

İmalat sanayi için ham- yarı mamül maddelerin tedariği ve imal edilen ürünlerin ulusal ve uluslar arası ölçekte pazarlanması, şehir sakinlerinin ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve mevsimlik turizmin yarattığı talebe yanıt verebilmek amacıyla il genelinde dört '**lojistik alan'** ve bu alanlar arasında bağlantıyı sağlayabilecek, ulaşım ağları planlanmıştır:

Bu alanlardan ilki, Süleymanpaşa ilçesinde gelişme konut alanı olarak planlanan, demiryolunun içinden geçtiği, bugün Bağcılık Enstitüsü'nün güneyinde yer alan 180 ha'lık sahadır. Barbaros ile Kumbağ arasında tuğla fabrikaları sahasının genişletildiği ve taşkın sahası dışında kalan 54 ha'lık bir diğer saha, liman arkası lojistik alan olarak planlanmıştır. Çorlu'da D100 ve Velimeşe yollarının kesiştiği, Çorlu- Çerkezköy sahasında demiryolu terminali niteliğinin yanı sıra, Tekirdağ'dan Güney Marmara'ya giden yüklerin Muratlı'ya ulaştığı 150 ha'lık bir lojistik alan olacaktır. Demiryolun içinden geçtiği Muratlı ilçesinde ise Süleymanpaşa'dan kuzeye uzanan demir ve karayolunun bağlandığı 65 ha alanlı dördüncü lojistik saha yer almaktadır **(a.g.e: 30).**

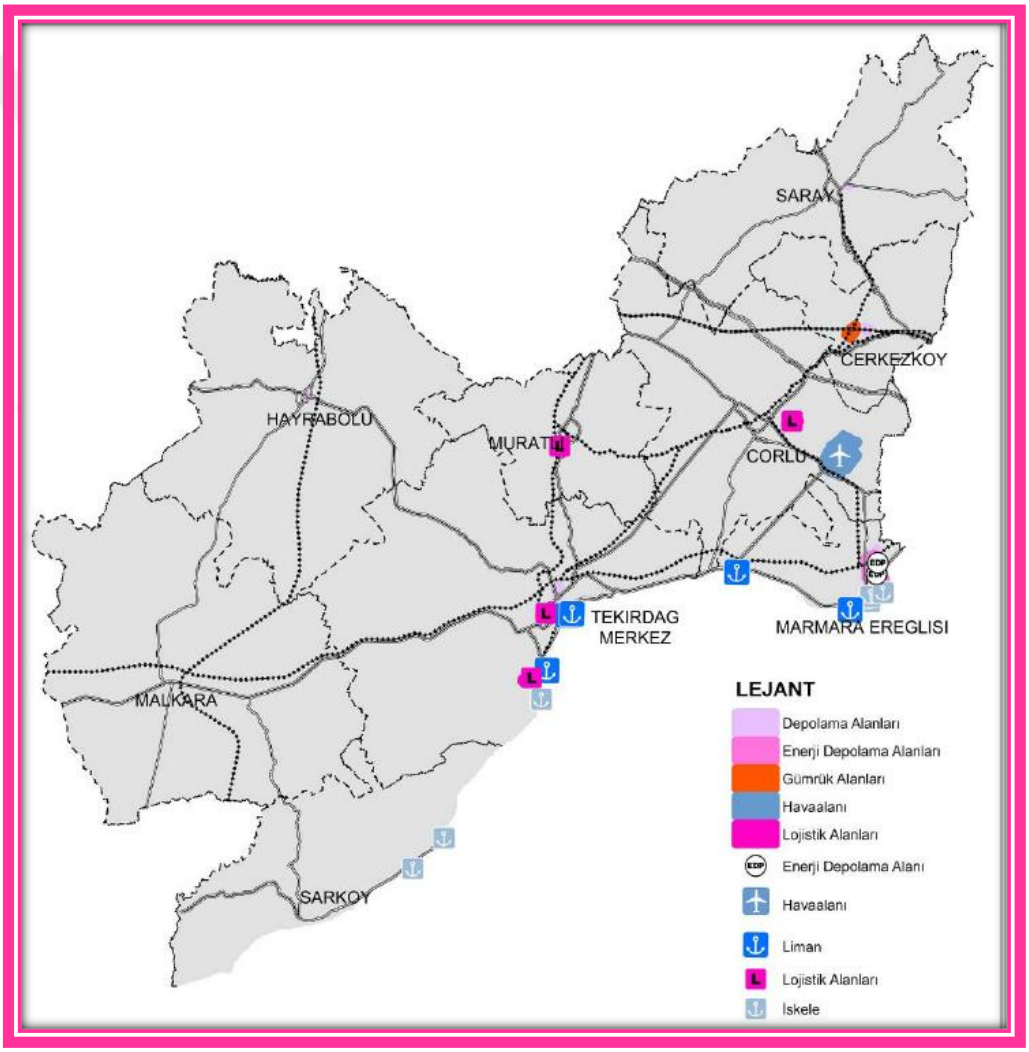
Bu sahalara işlerlik kazandırılabilmesi için demiryolu altyapısı ile ilgili projelerin tamamlanması ve lojistik alanlardan çevre yerleşimlere demiryolu ağı ile ulaşılabilirliğin mümkün olması gerekecektir. Karayolunda emisyon oranını azaltacak bu uygulamaların yanı sıra lojistik süreçlerin karbondan arındırılması ve konuyla ilgili faaliyet yürüten firmaların emisyon azaltım niyeti ve planı sunmaları ve faaliyetleri sırasında denetlenmeleri zaruridir. Karbon ayak izi her geçen gün artan lojistik sektöründe kullanılacak enerji kaynağının yenilenebilir enerji türlerinden elde edilmesi sektörün fark yaratmasına neden olacak ve doğal kaynakların kullanımı üzerindeki baskıyı azaltacaktır. Denizyolu ve demiryolu ulaşımının entegrasyonu ve intermodal ulaşımının sağlanması lojistik merkezlerde kalkınma ve rekabet edebilirliği artırma yönlü aksiyonları gerektirmektedir.

Planda Süleymanpaşa, Çerkezköy, Hayrabolu, Marmaraereğlisi ve Saray'da 105 ha'lık arazi '**depolama alanı'** olarak öngörülmüştür. Süleymanpaşa kuzeyindeki vahşi depolama alanına yeşil alan fonksiyonu kazandırılması hedeflenmektedir. Vahşi depolama başta yer altı akiferleri olmak üzere çok yönlü kirliliğe yol açtığı için bu sahaların her ölçekte rehabilitasyonunun sağlanması ve yeniden işlev kazandırılması, depolama sahasında geri dönüşüm süreçleri ile ilgili altyapı yatırımları ile çevre sorunlarının yönetilmesiyle mümkün olabilecektir. Hayrabolu ilçe merkezindeki imalat ve depolama alanının çevreye vereceği zarar nedeni ile şehrin dışına çıkarılmasında fayda görülmüştür. Bu uygulama her yerleşim alanı için planlama aksiyonlarına dâhil edilmelidir. Şehir hava kalitesi, biyo çeşitliliği ve rezerv alanlarının korunabilmesi için imalat ve depolama alanlarının yerleşim alanlarından uzakta, regülasyonlarla düzenlenmiş ve kontrollerinin sağlandığı mekanlar olması şarttır. Depolama sahalarının yerleşimlerden uzağa taşınması atık sorununun kısa vadeli çözümleri arasındadır. Atıkların geri dönüşümünün sağlanması, geri dönüşüm zincirine işlerlik kazandırılması, atık azaltımı konusunda yürütülecek kamu hizmetlerinde yurttaş girişiminin önemi göz ardı edilmemelidir. Sonuçları halk sağlığını etkileyen planlama alanlarında yurttaş girişimi ve sivil toplum temsilcilerinin çevreyi dizayn eden fiziki planlama süreçlerinin dışında bırakılması planlama süreçlerinin katılımın dikkate alınmadığını düşündürmektedir.

Planda **'akaryakıt depolama alanı'** vasfı devam ettirilen Marmaraereğlisi kuzeyindeki enerji depolama alanının genişletilmesi yerleşim alanlarına yakınlığı nedeniyle bazı riskleri beraberinde getirecektir. Bu amaçla yerleşim alanı ile tampon bölgeler oluşturulması ve Sultanköy Mahallesi'ndeki enerji depolama merkezinin batıya doğru genişletilmesi yönünde alınan kararla depolama için 570 ha'lık bir alan ayrılmıştır **(a.g.e: 31).** Artan nüfusla tüketimi de artan ilin enerji talebine yanıt vermek, uzun dönemde yeşil yatırımlarla fosil yakıtlardan uzaklaşarak çevre kalitesini sürdürebilir hale getiren ve enerji güvenliğini yerel kaynaklardan sağlayan

projelerle mümkün olabilecektir. Kıyı gerisinde giderek genişleyen depolama sahasının varlığı, koruma öncelikli arazilerin vasıf değiştirmesine neden olmaktadır.

Harita 0-44: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ il çevre düzeni planında çalışma alanlarının dağılımı

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 31

Üniversite kampüsleri, fuar arazileri, mezarlık alanları, teknik altyapı tesisleri, şehir parkları, rekreasyon alanları, spor alanları, afet iskan sahası, askeri

araziler, havalimanı, liman, otobüs terminalleri **'şehirsel hizmet ve donatı alanları'** olarak bilinir. Tekirdağ için planda belirtilen hizmet ve donatı alanlarının yüzölçümü 19.923 ha'dır **(a.g.e: 31).** İlde donatı alanları nüfusun yoğunlaştığı ve hizmet sektörünün gelişeceğinin tahmin edildiği Çorlu, Çerkezköy ve Süleymanpaşa ilçelerinde yer almaktadır. Süleymanpaşa hizmet sektöründe ön plana çıkarılırken, Çorlu ve Çerkezköy'de bu sektörler sanayi ve hizmet odaklıdır. Hizmet ve donatı alanlarının ilin diğer ilçelerinde özellikle kırsal sahalarda ihtiyaçlar doğrultusunda organize edilmesi göçle nüfus kaybının önüne geçebilecektir. Çevre düzeni planında Süleymanpaşa, Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde '**üniversite kampüs alanları'** ve Çorlu- Çerkezköy sanayi üretim alanında üretilen sanayi ürünlerinin sergilendiği bir 'fuar alanı' öngörülmüştür. Planda her ilçede rekreasyon sahası ve il için **şehir parkı** öngörülmektedir. Olası bir doğal afet sırasında ihtiyacı karşılamak amacıyla her ilçede nüfusun %10'unu barındıracak '**afet iskân sahaları'** planlanmıştır **(a.g.e: 32).** Şehirsel yaşam konforuna ve halk sağlığını korumaya yardımcı olacak sürdürülebilirlik alt başlıklarından biri olan şehir parkları ve sulak alanlar klimatik konfor sağlayarak ısı adası etkisini azaltacaktır. Yeşil alanların ve suyla kaplı yüzeylerin şehir iklimine olumlu etkisi, yaşam konforunu olumlu etkileyerek, sağlık giderlerini azaltmaktadır. Çevrenin kamu sağlığı üzerine olan bu pozitif etkisi planlamada sağlık alanındaki maliyetlerin uzun vadede azaltacağı için planlama süreçlerine mümkün olduğunca dâhil edilmelidir. Deprem, heyelan, tsunami, taşkın gibi geniş ölçüde etkili jeolojik ve klimatik afetlerin potansiyel etkilerinden hareketle şehirlerde afet iskân sahalarının ayrılması afetlere hazırlık ve adaptasyon için alınması gereken acil önlemler arasındadır.

Plan açıklama raporunda ilin enerji talebinin karşılanabilmesi için, yenilenebilir kaynakların kullanılmasından bahsedilirken, Saray ilçesinde bir öneri termik santral ve bu termik santralin yaratacağı çevre sorunlarından bahsedilmektedir. **(a.g.e: 34).** Saray ilçesi Safaalan çevresinde yer alan kömür

potansiyelinin kul1anılması ve ilde kömürlü termik santral inşası sıklıkla gündeme getirilmektedir. Yer altı su kaynakları ve ormanlar üzerinde kalıcı tahribata yol açacak santral projesine kaynaklık eden kömür ocakları ile ilgili olarak ÇDP'de şu bilgilere yer verilmiştir. Sahada 39 milyon ton düşük kalorili kömür rezervi mevcuttur; ortalama 60 metre derinlikteki kömürlerin kalori değeri 2.000 kcal, kükürt oranları %2- 2,5 civarı ve kül oranı %25- 30 düzeyindedir. Planda kil içeren tortul tabakalar altında yer alan bu linyitlerin termik santrallerde yakılması ile yaşanacak sorunlar şöyle sıralanmıştır. Kömür ocağının açılması ile çoğu mutlak tarım arazisi olan 3.000 ha'lık alan üretim dışı kalacaktır. Saha Yıldız Dağları'ndan kaynağını alan ve Ergene Havzası'ndaki akiferleri besleyen kaynakları kesintiye uğratacak aynı zamanda maden çukurlarından su tahliyesi yapılacağı için yer altı su kaynakları zarar görecektir. Kömürdeki kükürtü tutabilmek için uygulanan prosesler sonucu yakma ile kömür çukurlarında biriktirilen küller yer altı suyunun tuzlanmasına yol açabilecektir. Termik santralde kullanılan soğutma suyunun tahliyesi su ekosistemlerine zarar verecektir. Soğutma suyunun baraj sularından temin edilmesi zorunluluğu, hidrografik şebekenin değişmesine yol açacaktır **(a.g.e: 33- 34).**

İl ÇDP raporunda alternatif enerji kaynakları ön plana çıkarılırken linyitle çalışan termik santrallere dair merkezi yönetim tarafından geliştirilen projelerin havzanın sürdürülebilirliği açısından dikkatle değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Geçmişte bu tür projeler sivil toplum örgütü ve kamuoyunun yoğun tepkisi nedeniyle durdurulmuş ve ÇED raporları olumlu görüş belirtmemiştir. Sonuçları kamu fayda ve sağlığına etki edecek fiziki planlama süreçlerinde yurttaş temsili ve katılımı, planlamanın sürdürülebilir olması ve politika ile uygulamaların geniş ölçüde sahiplenmesini sağlayacaktır.

5.3.2.2.4. Ulaşıma Dair Alınan Plan Kararları

Tekirdağ konumu ve farklı ulaşım türlerinin entegre kullanımı için önemli bir lokasyonda yer almaktadır.

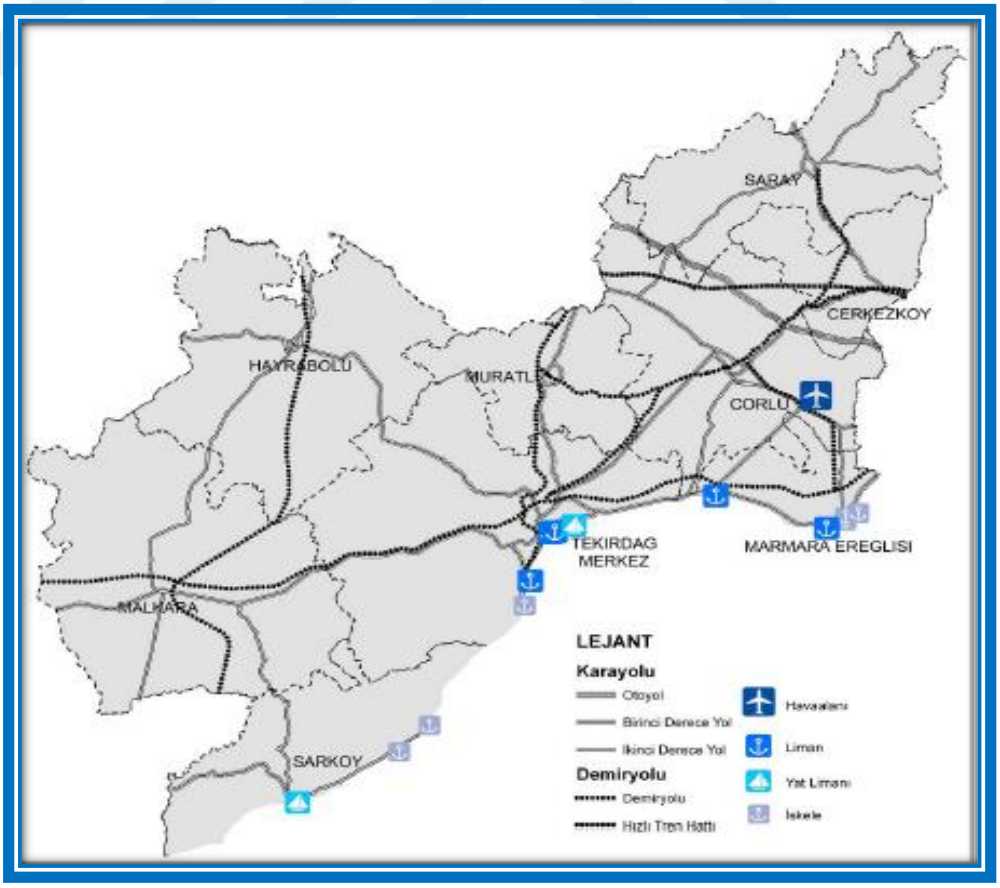
İl Trakya'nın diğer bölgelerle ve ülkelerle bağlantısını sağlayan kara ve demiryolları üzerinde yer alır. Bu yollardan D110 numaralı Kınalı- Tekirdağ- İpsala devlet yolu Süleymanpaşa ilçe merkezinin kuzeyinden geçmektedir. Süleymanpaşa'nın deniz ile bağlantısına engel olan şehirlerarası yolun kuzeye taşınması şehrin makroformunu etkilemiştir. Bu yol 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planında **birinci derecede yol** olarak değerlendirilmiştir. Çevre düzeni planında D100 Kınalı- Çorlu- Edirne devlet yolu ile D020 Kınalı- Çerkezköy- Kırklareli- Edirne devlet yollarının kapasitelerinin geliştirilmesi gerektiği önerilmiştir. Ayrıca Tekirdağ'ın Yunanistan'a açılan Eskiköy sınır kapısına karayolu bağlantısının iyileştirilebilmesi için, Tekirdağ- Hayrabolu arasındaki D555 yolu ile Hayrabolu- Uzunköprü- Eskiköy arasındaki 59- 78 ve 22- 34 no'lu il yollarının birinci derece karayolu standardına yükseltilmesi plana dâhil edilmiştir. Projelerden bir diğeri ise Alpullu- Hayrabolu- D100 bağlantısının bölünmüş yol niteliğinde iyileştirilmesidir. Çorlu'nun ulaşım açısından önemli bir bağlantı sahasında bulunmasından hareketle Çorlu ve Çerkezköy arasında bağlantı sağlayan 59- 04 no'lu karayolunun birinci derece yol niteliğine yükseltilmesi kararlaştırılmıştır. Planda NATO askeri limanı ile Çorlu Atatürk Havalimanı arasında doğrudan bağlantı sağlayacak ve standartları yüksek birinci derecede yol önerisi yer almaktadır. Proje niteliğinde Süleymanpaşa ve Ergene arasında bağlantının sağlanması ile karayollarında güvenli yolculuğu sağlayabilecek Süleymanpaşa'dan başlayan, Yunanistan sınırına kadar bölünmüş yol projesine de planda yer verilmiştir. Muratlı'ya demiryolu dışında bir alternatif ile ulaşmak amacıyla ilçenin dışından geçen bir çevreyolu ile Şarköy'ün diğer ilçelerle bağlantısını güçlendirecek yollar karayolu ulaşımı ile ilgili olarak planda yer bulmuştur **(a.g.e: 36)**

Sahada mevcut otoyol projeleri gelecek yıllarda yük ve yolcu taşımacılığında karayolunun ağırlığını hissettirebileceğini düşündürmekte, genişleyen yollar tarım alanlarını bölmekte; otoyol çevresi yerleşme ve iş yerleri alanlarını genişletmektedir. Planda bu yolların standartlarına ve yaratacağı çevre sorunlarının nasıl giderileceğine dair her hangi bir açıklama yoktur. Bölünmüş ve genişlemiş yollara rağmen, taşımacılıkta son yıllarda bireysel araç kullanımındaki artışlara bağlı olarak otoyollarda geçirilen süre artmaktadır. Araç sayısı artarken akaryakıt depolama alanları genişlemekte, petrol taşımacılığından kaynaklanan küresel emisyonlar da artmakta, deniz ekosistemleri de bu durumdan kalıcı olarak etkilenmektedir. Sahada mobilizasyonu azaltmak ve giderek motorize olan karayolundan kaynaklanan karbon ayak izini küçültmek amacıyla yolcu ve yük taşımacılığının demiryolu ile yapılmasının planın amaçlarından biri olduğu belirtilmiştir. Bu amaçla trafiğin fazla ve ekonomik hayatın en canlı olduğu Süleymanpaşa, Muratlı, Marmaraereğlisi, Çorlu, Çerkezköy ilçelerini bir birleriyle ve demiryolu ağı ile bağlantılı hale getirmek planın ulaşımla ilgili hedefleri arasındadır. Demiryolu taşımacılığında stratejik açıdan en önemli hat Avrupa Transit Demiryolu ağının Trakya'yı geçerek Marmaray ile ulaştığı **Hızlı Tren Hattı'**dır. Bu hat Çerkezköy, Büyükkarıştıran, Lüleburgaz, Babaeski, Edirne ve Kapıkule Sınır Kapısı'ndan geçerek Bulgaristan'a bağlanır.

Planlamada ana ağ niteliğindeki bu hatta bağlanan diğer ağlar da söz konusudur. Çerkezköy'den geçerek İpsala'ya ulaşan hat bağlantı ağlarından biridir. Yunanistan ile sınır ticaretinin güçlenmesini sağlayacak ağlardan diğeri, 1/100.000 üst ölçekli ÇDP'de gelişme alanı olarak belirlenen Silivri'den başlayarak, Marmaraereğlisi, Süleymanpaşa, Malkara, Keşan ve İpsala üzerinden Yunanistan'a ulaşacak hattır, bu hatla İstanbul- Tekirdağ arasındaki D110 yolundaki yoğunluk azaltıldığı gibi limanlar da bir birine bağlanacaktır. Barbaros Limanı'ndan Tekirdağ Limanı'na süreklilik gösteren bir demiryolu hattı sayesinde kuzeydeki Muratlı ilçesi ile bağlantı sağlanacaktır, böylece İstanbul limanları ve Çorlu Atatürk Havalimanı'na

demiryolu bağlantısı mümkün olabilecektir **(a.g.e:37).** Öneri yollardan bir başkası kuzey güney yönünde Edirne'den başlayarak, Hayrabolu ve Malkara üzerinden Çanakkale'ye uzanacak hat ile Ege Bölgesi demiryollarına ulaşılmasıdır. Böylece Kuzey'den güney şehirlerine demiryolu ile bağlanmak ve turist hareketliliğini başlatabilmek mümkün olacaktır. Ayrıca Saray'dan başlayarak, Büyükyoncalı, Çerkezköy, Çorlu Merkez, Çorlu Havalimanı, Marmaraereğlisi'nde son bulacak demiryolu hattının, Silivri'den gelen ağ ile birleşmesi planlanmaktadır, böylece Marmaraereğlisi enerji limanı ve havalimanlarına demiryolu ile ulaşabilecektir.

Harita 0-45: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı'nda Öneri Ulaşım Yolları

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 38

Tekirdağ Limanı'nın kuzeydeki transit demiryoluna bağlanabilmesi için, Süleymanpaşa ilçe merkezi, Muratlı, Büyükkarıştıran bağlantısının gerçekleşmesi zaruridir. Böylece Tekirdağ Limanı, Silivri- Yunanistan ağı ile Süleymanpaşa ilçe merkezinde, Sirkeci- Edirne hattı için de Muratlı'da bağlantı sağlayabilecektir.

İstanbul Atatürk Havalimanı'nın yolcu trafiğindeki sıkışıklığı azaltmak amacıyla inşa edilen Çorlu Atatürk Havalimanı, geçmişte iç hatlarda az sayıda uçuşla, Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelere hizmet vermekteyken, limanların kapasitesinin artması ve demiryolu ile bağlantılı hale getirilmeleri, Muratlı lojistik sahası ile Çerkezköy- Çorlu sanayi bölgeleri arasında demiryolu bağlantısının güçlendirilmesi gibi projelerle erişim kolaylıkları sayesinde trafiğin artacağı bir havalimanı olarak öngörülmektedir.

Havacılık kaynaklı emisyonların ilin karbon ayak izini artırması nedeniyle, bu havalimanı demir ve denizyoluna alternatif bir uçuş güzergâhı yerine, demiryolu ile ulaşımın güç olduğu şehirler için alternatif haline getirilebilir. Alternatiflerden bir diğeri kapasite geiştirmek yerine raylı sistemle üçüncü havalimanı ile olan bağlantıyı hızlandırmak ve sıklaştırmaktır. Şüphesiz havalimanı ile Çorlu Çerkezköy ve Süleymanpaşa bağlantısının raylı sistemlerle yapılması ve toplu taşımacılığın özendirilmesi sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

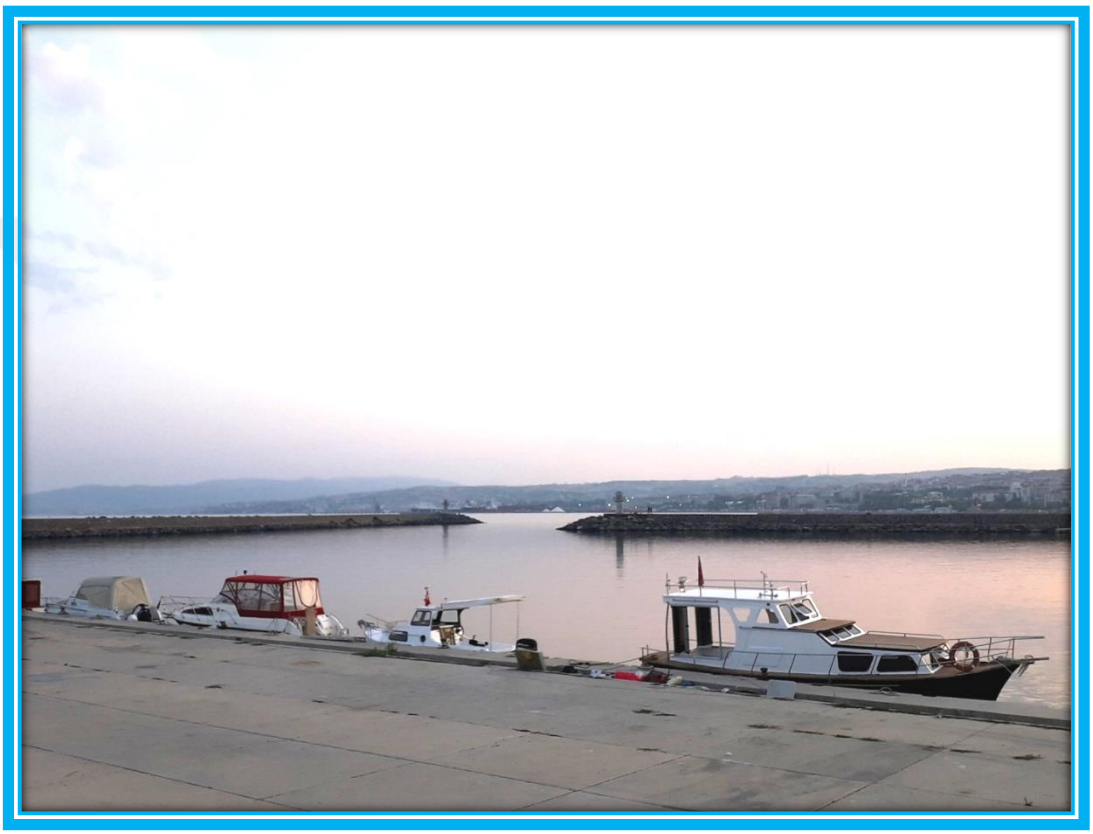
ÇDP'de Tekirdağ'ın entegre ulaşım sistemleri projeleri demiryolları ve denizyolları üzerinden yoğunlaşır. Karayolunda yoğunluğun ve sera gazı emisyonlarının azaltılması amacıyla ulaşımın sürdürülebilir nitelik kazanması gerekir. Bu amaca uygun aksiyonlardan biri olarak Tekirdağ Limanı'nın geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Süleymanpaşa ilçesinde liman gerisinde lojistik faaliyetler için yeterli alanın olmayacağı ve bu faaliyetin şehir içerisinde yaratacağı trafik baskısı düşünülerek, limandan demiryolu ile ulaşılabilen Muratlı ilçesi düşünülmektedir. Muratlı, aynı

zamanda Süleymanpaşa, Çerkezköy ve Çorlu arasında bağlantı sağlayabilecek bir merkezdir **(a.g.e: 37).** ÇDP'nin yayınlandığı 2010 yılında çalışmaları devam eden Asyaport Limanı'nın, Büyükkarıştıran- Muratlı ve Tekirdağ Limanı arasındaki demiryolu ağı ile birleştirilmesi planlanmıştır, bu hattın daha sonra, hızlı tren hattına entegre edilmesi hedeflenmektedir. Hızlı tren hattının Çerkezköy- Kapıkule kesimi için temel atma töreni 25 Eylül 2019 yılında gerçekleştirilmiştir. ÇDP'de ilin hizmet şehri olmak ile ilgili vizyonu ile paralellik gösteren ve denizyolu ile entegre edilmiş, kapasitesi geliştirilmiş ve niteliği artırılmış bir demiryolu ağı, karayolu ile yolcu ve yük taşınması ile oluşacak kaza ve emisyon artışlarını azaltacak sürdürülebilir ulaşım yöntemlerinden biri olacaktır.

Tekirdağ ve Barbaros Limanı dışında Marmaraereğlisi limanları için planda öngörülen projelerden biri karayollarına ait asfalt yapım iskelesinin hızlı feribotlar kullanılarak yolcu ve yük taşımacılığına açılmasıdır. Bu proje ile Marmaraereğlisi İstanbul, Bandırma ve Marmara Adası ile bağlantılı hale gelecek, mevcut limanlardaki yük ve yolcu yığılmasının önüne geçilecektir. BOTAŞ'a ait enerji limanının Çorlu Atatürk Havalimanı ile entegre edilmesi ve İstanbul ile Tekirdağ Limanları ile demiryolu bağlantısının sağlanması daha erişilebilir olmasını sağlayacaktır **(a.g.e: 37).**

Fotoğraf 0-97: Tekirdağ Yat Limanı

Bu entegrasyon sahada mobilitenin ve karbon emisyonlarının artacağını akla getirmelidir. Havayolu, deniz ve demiryolunun alternatifi değil, tamamlayıcısı nitelik taşımalıdır. Planda Süleymanpaşa'da yer alan yat limanının geliştirilmesi ve aynı zamanda Şarköy'deki balıkçı barınağının yat limanına dönüştürülmesi önerilmiştir. Süleymanpaşa'da inşa edilen yat limanı atıl halde beklemekte, liman sahasında hissedilen kötü koku deniz suyunda kirlilik değerlerinin arttığını hatırlatmaktadır.

5.3.2.3. 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nda Yerleşmeler Ölçeğinde Alınan Kararlar

Planda 2007 yılındaki ilçe sayısı dikkate alınarak, ilçeler özelinde alınan kararlara ayrı başlıklar altında yer verilmiştir. 2007 yılında henüz büyükşehir vasfı kazanmamış olan Tekirdağ ilinde ilçe sayısı 9 ve merkez ilçe Tekirdağ'dır. Büyükşehir olmasının ardından Kapaklı ve Ergene ilçesinin yanı sıra, Süleymanpaşa ilçesinin ilan edilmesiyle, Tekirdağ Merkez ilçe yerine Süleymanpaşa ilçesi ifadesi kullanılacaktır.

5.3.2.3.1. Merkez ilçe (Süleymanpaşa)

ÇDP'ye altlık oluşturan 2007 TÜİK verilerinin alındığı yıl, Süleymanpaşa ilçesi olarak bilinen Tekirdağ Merkez ilçede Banarlı, Barbaros, Karacakılavuz, Kumbağ olmak üzere 4 belde ve 55 köy mevcuttur. Merkez ilçe idari açıdan Aydoğdu, Altınova, Çınarlı, Değirmenaltı, Ertuğrul, Eskicami, Gündoğdu, Hürriyet, Karadeniz, Ortacami, Turgut, Yavuz, Zafer ve 100. Yıl olmak üzere 14 mahalleden oluşmaktadır. 2007 yılında köyler ve beldelerle birlikte Tekirdağ Merkez ilçede 161.136 kişi yaşamaktadır, bu nüfusun 133.322'si (%82,7) şehir nüfusu ve 27.814 kişisi (%17,3) ise kırsal nüfustur.

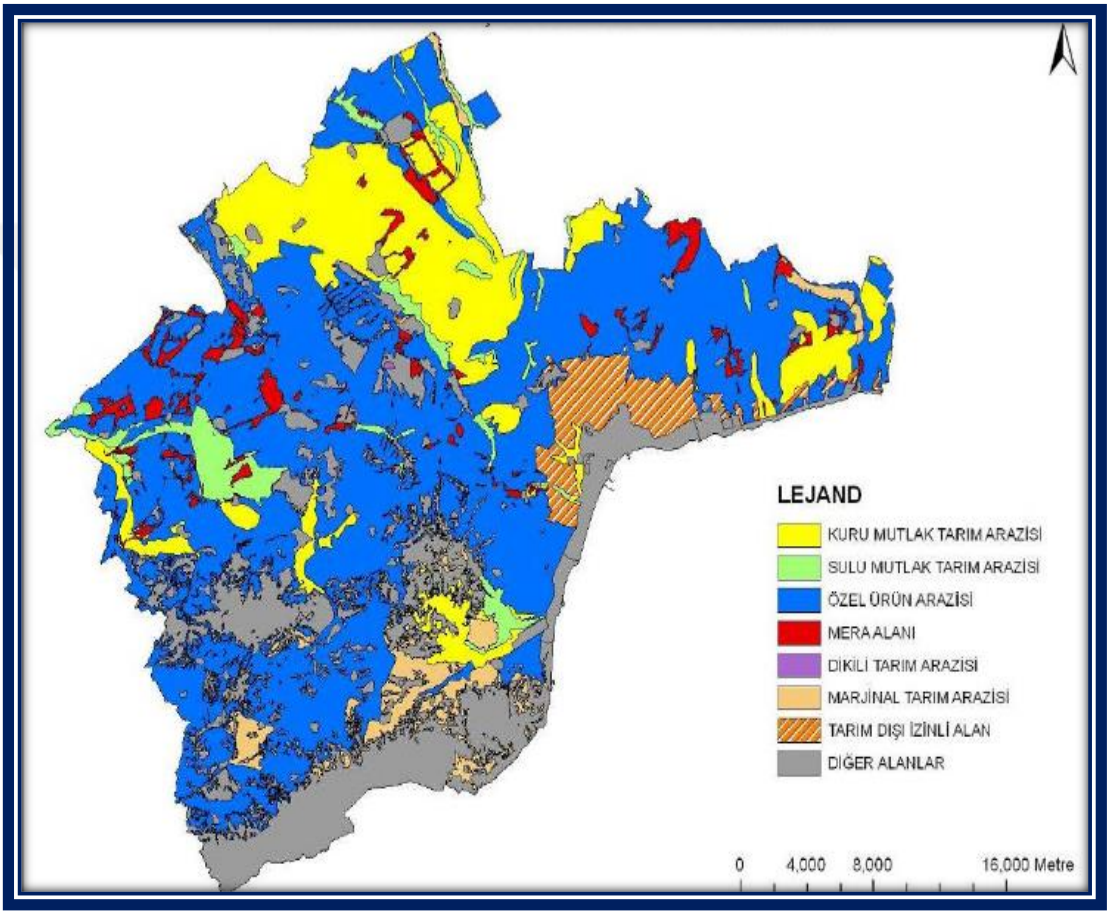
1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nın alt ölçek planlarında bugünkü Süleymanpaşa- eski Merkez ilçe, Marmaraereğlisi- Yenice- Tekirdağ- Kumbağ planlama alanı içerisinde yer almaktadır, plan karar ve hükümleri üst ölçekli plan için genel hatlarıyla değerlendirildiğinden bu bölümde sahaya dair özel hükümlere yer verilecektir:

Planlama sahasının 2020 yılı nüfusunun 450.000 olacağı tahmin edilmektedir. Yaz aylarında şehrin yanı başında yer alan İstanbul'dan 300.000'e yaklaşan ikinci konut nüfusu hareketliliği öngörüldüğü için, bu eğilimden hareketle alt ölçekli planlarda, ikinci konut sahalarının da iyileştirilmesi planlanmaktadır.

Sahanın ekosistemlerin taşıma kapasitesi üzerindeki nüfusu dikkate alınarak, yoğunluğu artırmak yerine, sınırlandırmalarla iyileştirme yoluna gidilmesine karar verilmiştir. Bu karar mevcudun korunması ve kaynaklar üzerindeki baskıyı azaltmak açısından zorunlu bir stratejidir. Planlama stratejisi İstanbul kaynaklı ikinci konut nüfusunun ihtiyaçlarına yanıt verecek fonksiyon alanlarının geliştirilmesi ile sosyal donatı alanlarının kapasitesinin genişletilmesi üzerine inşa edilmiştir. Mevsimsel nüfus artışının gerektirdiği yatırımların il bütçesini zorlaması nedeniyle ötelenmiş bazı altyapı çalışmaları, kronikleşen sorunlara neden olduğu için, şehir sakinlerinin yerel yönetimler üzerindeki hizmet beklentileri artmaktadır **(T.İ.Ç.D.P**. **Analitik Rapor, 2010: 39- 41).**

Üst ölçekli planda özetle Kumbağ- Şarköy arası denize bakan yamaçlardaki **orman yapısı ve kıyı kumsallarının** korunması; Uçmakdere'de yamaç paraşütü sporunun geliştirilmesi; imar izinsiz sanayi tesislerinin aşamalı olarak planlı sanayi alanlarına taşınmaları; Tekirdağ Limanı'nın kapasitesinin geliştirilmesi ve liman arkası tesislerin genişletilmesi gibi kararlar yer almaktadır. Planda ayrıca kırsal kalkınmayı sağlayabilmek amacıyla, Süleymanpaşa, Saray ve Şarköy ilçelerinde agro- eko turizmin; Süleymanpaşa ve Şarköy ilçelerinde ise üzüm, amfora ve şarap üretimi ile ilgili süreçlere bağlı eko turizmin geliştirileceğine yer verilmiştir. Planlamada deniz turizmine katkıda bulunabilmek için Tekirdağ yat limanı ile Kumbağ Balıkçı barınağının yat limanına dönüştürülmesi söz konusudur. Tekirdağ'da ulaşım başlığı altında mevcut plan kararları 1/25.000 ölçekli planda yer verildiği gibidir **(ÇDP Rapor: 2009).**

Harita 0-46: Süleymanpaşa ilçesi (eski Merkez ilçe) arazi kullanım sınıfları haritası

Kaynak: 2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.

1/25.000 ölçekli plan analitik raporunda bugün Süleymanpaşa olarak bilinen Tekirdağ Merkez ilçe ve belde belediyelerine ait 1/5.000 ölçekli Nazım İmar Planları **(NİP)** ile 1/1.000 ölçekli Uygulama İmar Planlarının **(UİP)** tarihleri ve karar sayıları belirtilmiştir. Buna göre Merkez ilçe Süleymanpaşa'ya ait 1/5.000 Ölçekli NİP ve Açıklama Raporu ile 1/1.000 Ölçekli UİP'in %70'i, 04.07.2001 tarihli Belediye Meclisi'nin 92 No.lu kararı ile kabul edilmiştir. 1/1.000 ölçekli UİP'in %30'luk kalan kısmı ise 07.03.2002 tarih ve 60 sayılı meclis kararı ile kabul edilmiştir.

Büyükşehir statüsünden önce Merkez ilçeye bağlı Barbaros Belediyesi, 1/1.000 ölçekli UİP'i 07.02.2005 tarih ve 10 no'lu karar ile kabul edilmiştir. Yine Kumbağ Belediyesi'ne ait 1/5.000 ölçekli NİP, Açıklama Raporu ve 1/1.000 Ölçekli UİP'i 03.04.1998 tarihinde 54 sayılı karar ile kabul edilmiş, her iki plan 07.12.2007 tarih ve 49 no'lu kararla revizyondan geçirilmiştir. Karacakılavuz beldesine ait 1/1.000 Ölçekli UİP 06.06.2007 tarih ve 27 sayılı karar ile kabul edilirken; Banarlı beldesine ait 1/1.000 Ölçekli UİP ve plan açıklama raporu 11.12.1990 tarihinde kabul edilmiştir **(a.g.e: 48).**

2007 yılı esas olmak üzere, Süleymanpaşa ya da Merkez ilçeye ait 1/5.000 Ölçekli NİP 5.028 ha'lık bir sahayı kapsamaktadır. Bu alan doğuda ikinci konutların yaygın olduğu saha ile batıda şehrin gelişme alanı arasında kıyı doğrultusunda ve kuzeyde Muratlı Yolu'nu takip eden güzergâha kadarki alanı kapsar. Sahanın 1.913 ha'a karşılık gelen %38'i konut sahası, 121 ha'ı (%2,4) ticaret alanı, 155 ha'ı (%3,1) sanayi, küçük sanayi ve depolama sahası olarak plan dâhiline alınmıştır. Nüfus öngörüsüne yer verilmeyen planda mahalle bazında yapılaşma için bazı emsal değerler verilmiştir **(a.g.e: 49)**

Geçmişte şehrin içerisinden geçen D110 Karayolu kuzeye taşınmıştır, bu yol kuzeyde Muratlı, doğuda İstanbul, batıda Çanakkale ve Hayrabolu bağlantılarını sağlamaktadır. Güneyde Marmara Denizi ile ve kuzeydeki sırtlarla sınırlanan tarihi şehir kuzeyde coğrafi açıdan gelişmeye elverişli olmadığı için, fonksiyonları kuzeybatı yönünde artırılan yeni bir şehir merkezi önerilmiştir. Doğuda Namık Kemal Üniversitesi kampüsü ve fonksiyon alanlarının yer alacağı saha ile çevre yolunun kuzeyinde 124 ha'lık sanayi sahası projelendirilmiştir. Bir liman şehri olan Süleymanpaşa'da lojistik açıdan gerekli arazinin olmayışı bu tür yatırımların Muratlı yönüne doğru projelendirilmesine yol açmıştır **(a.y.)**

Tablo 0-116: Süleymanpaşa'da (eski adıyla Merkez ilçede) 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı'na Göre Fonksiyon Türleri, Alanları ve Oranları.

Fonksiyon Türü	Hektar (ha)	Oran (%)	Fonksiyon Türü	Hektar (ha)	Oran (%)
Konut alanı	1.913	38,03	Kültürel tesis alanı	27	0,53
Günübirlik tesis alanı	2	0,03	Park alanı	519	10,33
Turizm ve II. konut alanı	3	0.07	Spor alanı	75	1,50
Ticaret alanı	121	2,41	Mesire alanı	30	0,59
Küçük sanayi alanı	12	0,24	Ağaçlandırılacak alan	26	0,51
Sanayi alanı	124	2,47	Mezarlık alanı	20	0,39
Sanayi ve depolama alanı	19	0,38	Tarım alanı	326	6,48
Pazarlama alanı	7	0,14	Fuar alanı	40	0,80
İlköğretim tesis alanı	47	0,94	Askeri alan	2	0,05
Kreş alanı	1	0,02	Akaryakıt istasyonları	2	0,05
Ortaöğretim tesis alanı	47	0,93	Jeolojik alanlar	55	1,10
Mesleki ve teknik öğretim tesis alanı	2	0,05	Demiryolu istasyonu	7	0,13
Özürlüler eğitim alanı	4	0,07	Liman alanı	6	0,12
Üniversite alanı	102	2,03	Teknik altyapı sahası	7	0,14
Resmi kurum alanı	123	2,44	Trafo alanı	2	0,04
Sağlık tesis alanı	43	0,86	Yollar	1.274	25,34
Dini tesis alanı		0,25	Belediye hizmet Alanı		0,55
TOPLAM ARAZİ: 5.028 ha					**100**

Kaynak: Süleymanpaşa (Merkez ilçe) 2001 yılı 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı Açıklama Raporu'ndan derlenerek hazırlanmıştır **(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 50).**

ÇDP'nin ilçeler kademelenmesinde birinci derece yerleşim ve hizmet kimliği ile öne çıkarılan Süleymanpaşa'da 1/5.000 ölçekli NİP'te yer alan fonksiyonlar ile bu fonksiyonlara dair oranlara tabloda yer verilmiştir.

ÇDP'de şehirdeki nüfus artışında benzer kalıpların varlığını koruyacağından hareketle ilçe arazisinde %38 gibi büyük bir oranla konut arazisine geniş alan ayrılmıştır. İl hali hazırda doğuda ve kuzeybatı yönünde genişlemesini devam ettirmektedir. Şehir arazinde ikinci sırada %25.34 oran ile yollar geniş alan kaplar. Bu oran şehrin konumu ve şehir arazisinin genişlemesine bağlı ulaşımın karayolu ağırlıklı, motorize oluşuyla ve karayollarına yapılan yatırımlar ile açıklanabilir. Kıyı dolgusu ile kazanılan ve yeşillendirilen kıyı alanı dâhil olmak üzere en geniş yer kaplayan üçüncü saha park alanlarıdır (%10,33). ÇDP'de donatı alanlarının artırılması ile ilgili plan hükümleri, park ve rekreasyon alanlarının artacağını düşündürmektedir. Genişleyen şehir sahası nedeniyle şehrin periferinde alanı giderek küçülen koruma öncelikli tarım arazileri şehir arazisinin %6,48'ini oluşturmaktadır.

Günümüzde belde niteliğini kaybederek ve mahalle niteliği kazanan Barbaros'un plan açıklama raporunda belirtildiği üzere 2007 yılında NİP'i mevcut olmayıp, UİP'i mevcuttur. Yakın tarihte belde statüsü kazanan ve nazım imar planları yapılmadan imara açılan yerleşmeler nedeniyle Tekirdağ ilinde ÇDP'den önce parçalı planlama anlayışı mevcuttur. Bu durum, koruma alanlarının vasıf değiştirmesine neden olurken şehrin formunu olumsuz etkilemiş ve altyapısı olmayan yerleşimler nedeniyle çevre sorunları artmıştır. 984 ha'lık planlama alanının 758 ha'ı konut alanı olarak tahsis edilmiş ve şehrin gelişme yönü, D110 karayolu güzergâhı üzerinde ve kuzeybatıya konumlanmıştır.

1/5.000 Ölçekli NİP ve 1/1.000 Ölçekli UİP mevcut Kumbağ Mahallesi'nin 2010 hedef yılı plan nüfusu 7.500 iken, yaz aylarında yaklaşık 55.000 olarak dikkate alınmıştır. Tekirdağ'ın sayfiyesi niteliğindeki bu yerleşim için planlama alanı 1998

tarih ve 1/5.000 ölçekli NİP'te 500 ha'a yakındır. Bu sahanın 142 ha'ı yollar ve otopark alanları; 39 ha'ı mevcut konut alanı; 86 ha'ı ise gelişme konut alanı olarak tahsis edilmiştir. Gelişme konut sahası, konut fiyatlarının yüksek getirisi nedeniyle oldukça yüksek değerlerde tutulmuştur. Üst ölçek planlar hazırlanmadan uygulanan imar planlarında ortak gibi duran özellik, gelişme konut ve sanayi sahalarının her hangi bir norma bağlı kalınmadan, yerel yönetimlere verilen insiyatif doğrultusunda ihtiyaç dışı ölçüde geniş tutularak doğal kaynak kayıplarına izin vermeleridir.

Mahalleye dönüştürülen Karacakılavuz beldesinde 170 ha'lık planlama alanı için 1/5.000 ölçekli NİP ile 1/1.000 ölçekli UİP hazırlanmıştır **(a.g.e: 51).** NİPler hazırlanırken şehrin gelişme potansiyeli dikkate alınmadan, oldukça geniş tutulan gelişme konut sahaları betonlaşma ile çevre üzerinde büyük bir baskı yarattığı için mevcut planlardaki bu değerler revize edilmeli ve yerleşme limitleri belirlenmelidir.

Tablo 0-117: Süleymanpaşa ilçesinin (Tekirdağ Merkez ilçe) sorunları ve potansiyelleri

Çözüm Bekleyen Sorunlar	Potansiyeller
Şehir nüfusu artarken, kırsal nüfusun azalma eğilimi göstermeye devam etmesi.	İmar planlarında tarım arazilerinin vasfının değiştirilmesi ile imara açılması; böylece genişleyen konut sahaları açısından imar problemlerinin yaşanmaması (ÇDP'de sürdürülebilir olmayan bu durum, potansiyel olarak algılanmaktadır).
İhtiyaçtan daha fazla yerleşim alanı yaratmak için tarım arazilerinin amaç dışı kullanımlarına izin verilmesi ve büyük ölçüde arazinin 'tarım dışı arazi' vasfına dönüştürülmesi.	Süleymanpaşa'nın büyükşehirin idari açıdan merkezi olması nedeni ile diğer ilçelerden farklı fonksiyonlara sahip olması (Bu durum kalifiye işgücü açısından istihdam olanakları yaratabilmektedir). Namık Kemal Üniversitesi'nin yaratacağı

	eğitimli nüfus hareketi.
İhtiyaçtan fazla gelişme konut sahası.	İlçede limanların varlığı ve limana bağlı lojistik fonksiyonların geliştirilebileceği bir şehir özelliği göstermesi.
Liman gerisinde lojistik faaliyetler için mevcut arazinin yetersizliği.	Üniversiteden zirai bilimler açısından alınacak informasyon desteği, bağcılık enstitüsünün varlığı, tarımsal üretim potansiyeli.
İkinci konutların D110 karayolunun kuzey ve güneyinde Marmaraereğlisi'ne kadar yol boyunca devam etmesi	Pazarlama ve dağıtım açısından merkez olma özelliği, mevcut ve planlama dâhilindeki ticaret alanlarının varlığı.
Deprem ve heyelan riski başta olmak üzere jeolojik açıdan sakıncalı sahalarda yerleşimlerin ve sanayi tesislerinin varlığı.	Ulaşım türleri açısından elverişlilik, farklı turizm alternatiflerine sahip olması.

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor'da yer verilen Süleymanpaşa ilçesinin sorun ve potansiyelleri

Süleymanpaşa ilçesi ile ilgili plan kararlarının alınması, ilçenin sorunları ve potansiyellerinin ışığında şehrin vizyonunun belirlenmesi ve bu vizyona uygun aksiyonların tanımlanması ile gerçekleşmiştir. Şehirlerin kalkınma vizyonlarının belirlenmesi, şehir sakinlerinin nasıl bir şehirde yaşamak istedikleri ve gelecek ile ilgili tasarılarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle şehirlerin vizyonu, kamuoyu yoklaması, anketler ve yurttaş temsilcileri ve sivil toplumun katılımı ile belirlendiğinde planlama süreçlerinin katılımcı, kapsayıcı ve benimsendiği açıktır. Üst ölçek çevre düzeni planlarından alt ölçek uygulama planlarına fiziki planlama mekanizmalarının bu bağlamda yurttaş katılımı ve toplumbilimleri bilgi, birikim ve deneyimlerine açık olması plan politikalarının uygulanabilirliği açısından hayati öneme sahiptir.

Süleymanpaşa ilçesinin mevcut sorun ve potansiyellerinden yola çıkarak ÇDP için oluşturulan vizyonu, 'doğal, kültürel ve ekonomik potansiyellerini verimli ve

sürdürülebilir kullanabilen; hizmet merkezi olarak gerekli donanımlara sahip; lojistik açıdan bölge ihtiyaçlarını karşılayabilen bir şehir olabilmektir.' Bu bağlamda planlamanın amacı, hizmet sektörü için gerekli donanımın sağlanması ve kaynakların koruma kullanma dengesi ile yönetilerek kalkınmanın ve rekabet edilebilirliğin sağlanması olacaktır. Bu amacı destekleyeck politikalar arasında arasında, hizmet sektörünü ilin tamamına hizmet verecek donatı alanlarıyla desteklemek; konaklama kapasite ve koşullarını iyileştirmek, turizm faaliyetlerinde çeşitlenmeye giderek ekonomik girdi yaratmak; doğal, kültürel değerleri turizme kazandmak; rekabet gücü yüksek olan sektörler için kalifiye eleman yetiştiren eğitim merkezlerinin kurmak ve bu merkezlere işlerlik kazandırmak yer almıştır **(a.g.e: 53).**

Şehrin lojistik kimliğini ön plana çıkarmak için, limanların kapasitelerinin genişletilmesi, organize olmuş ve entegre lojistik sahaların oluşturulması; limanların lojistik sahalarla bağlantısının sağlanması ve etkinleştirilmesi ve taşımacılığın intermodal yapıya kavuşturulması lojistik ile ilgili politikalar arasında yer bulmuştur **(a.g.e: 54).**

Planda ilçenin kırsal nüfus kaybını gidermek ve yeni gelir kaynakları yaratmak amacıyla doğa ve agro- eko turizm insiyatiflerinin geliştirilmesi; tanıtım ve konaklama olanaklarının artırılması ya da var olanların niteliklerinin iyileştirilmesi hedefleri yer almaktadır. Aynı amaç doğrultusunda tarım topraklarının korunması, sürdürülebilir tarım yöntemlerinin benimsenmesi bu amaçla bilinçlendirme çalışmalarının artırılması, sulama olanaklarının geliştirilmesi ile çeşitliliğin sağlanması, kuruluşlar yardımı ile tanıtım ve pazarlama koşullarının geliştirilmesi yoluna gidilecektir. Kırsal alanda gelir kaybı ve buna bağlı nüfus kaybının önüne geçebilmek amacıyla tarımsal maliyetlerin azaltılması ve gelirleri artıracak, tarımsal işletmeleri piyasa belirsizliklerine karşı koruyacak mekanizmalara ihtiyaç vardır. Bölgesel planlamadan farklı olarak bu durum kalkınma planlarında belirtilmeli, politika ve uygulamalar ile desteklenmelidir.

ÇDP'de planlanan merkezler kademelenmesi ve yerleşim merkezlerinin kimlikleri Süleymanpaşa'da hizmet odaklı politikaları öncelemiştir. Çoğu mutlak tarım arazisi olmak üzere, tarım dışı kullanım izni verilen ve imara açılan sahalar planda 'gelişme konut sahası' olarak yer almıştır. Planlamaya yön veren nüfus öngörülerinden kaynaklanan gerçek dışı kararlar konut gelişme sahalarını çok geniş tutarak tarım arazilerinin vasfını kaybetmesinde neden olmuştur. Geçmişte Merkez ve günümüzde Süleymanpaşa ilçesine bağlı olan ve imar panında gelişme konut sahası olarak belirtilen bu araziler merkezde 2.280 ha, Barbaros mahallesinde 586 ha; Kumbağ mahallesinde 227 ha; Karacakılavuz mahallesinde 79 ha ve Banarlı beldesinde 35 ha olmak üzere toplamda 3.207 ha'dır.

Planda günümüzde mahalleye dönüştürülen beldelerde yerleşme yoğunluğunun merkeze göre daha düşük olacağı öngörüsü mevcuttur. Özellikle ilçenin doğusunda yer alan ikinci konut alanlarının **'düşük yoğunluklu birinci konut alanı'** olarak dikkate alınacağı belirtilmiştir. Böylece zamanla süreklilik kazanan bu sahadaki yerleşmeler için yıllardır ötelenen altyapı yatırımları için gerekli süreçler daha hızlı ilerleyebilecektir. Kıyıya yakın yerleşmelerde Marmara Denizi'nde meydana gelebilecek deprem ve tsunami senaryoları yapılarak kentsel dönüşüm gerektiren konutların tahliye edilmesi ve bu çevrede yaşayanların daha güvenli bölgelere taşınması gerekmektedir. Deprem başta olmak üzere, bir doğal afet sırasında kullanılmak üzere şehrin kuzeyinden geçen çevreyolu çevresinde ve tarımsal amaç dışı kullanım izni verilen 25 ha'lık arazi, **'afet iskân sahası olarak'** belirlenmiştir. Meydana gelebilecek bir afet sırasında geçici iskân alanı olarak kullanılacak bu sahanın her şehir için potansiyel afet tehlikesine karşı tahsis edilmesi proaktif bir aksiyon örneğidir.

ÇDP'de Süleymanpaşa Tekirdağ ve Barbaros Asyaport Limanları'nın genişletilmesine karar verilmiş ve limanların etkinliğinin artırılması için çalışılacağı belirtilmiştir. Şehirde lojistik faaliyet ve depolama sahaları için arazi yetersizliği

nedeniyle Bağcılık Enstitüsü'nün güneyinde konut gelişim sahası olarak ayrılan saha lojistik amaçlı kullanıma açılacaktır. Diğer lojistik alanlar daha önce sıralandığı gibi, Barbaros Limanı'nın gerisinde, Barbaros- Kumbağ arasında, tuğla fabrikalarının bulunduğu yerin genişletilmesi ile kazanılacak 54 ha büyüklüğündeki arazidir. Planda lojistik faaliyetleri için plan sahasında öneri demiryolu ağlarının inşa edilmesi, lojistik hizmeti verecek sahaların kapasitesinin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir **(a.g.e: 54).** Kapasiteleri artırılan limanlarda uluslar arası deniz ticareti hacminin artacağı projeksiyonundan hareketle kıyı ekosistemlerinin ve Marmara Denizi biyoçeşitliliğinin korunabilmesi için denizaltı canlılığı monitoring sisteminin kurulması ve sahaya özgü deniz canlılarının deniz trafiğinden kaynaklanan risklere karşı takip edilmesi gerekmektedir. Lojistik faaliyetlerin şehir içinde yarattığı mobiliteyi azaltabilmek için yük ve yolcu taşımacılık sistemlerinin demiryolu ile yapılması desteklenmelidir. Bu bağlamda Süleymanpaşa ilçesinin kıyı yerleşimleri ile limanlar arasında bağlantıyı sağlayacak raylı sistemler desteklenmelidir. Lojistik sektörünün yaratacağı yüksek enerji talebi düşünülerek, yerel ve yenilenebilir kaynakların planlamaya dâhil edilmesi ve ekosistem koruma hizmetlerinin bu plana dahil edilmesi, sürdürülebilir lojistik sektörü için zaruridir.

ÇDP'de tarım alanlarının gelişme sanayi alanına dönüştürülerek vasfını kaybetmesine yol açan politikaların önüne geçebilmek amacıyla işletmeler planlı sanayi alanlarındaki boş sahalara yönlendirilecek ve yeni sanayi sahası açılmayacaktır. Şehir içinde faaliyet yürüten küçük sanayi tesisleri ilçenin kuzeyinde gösterilen sanayi sahalarına taşınacaktır. Barbaros ve Kumbağ Mahallelerinin sınırında çevreye zararlı olduğu düşünülen tuğla fabrikaları çevre şartları göz önüne alınarak İnecik Mahallesi'nde 30 ha'lık arazide gösterilen kil yataklarının bulunduğu sahaya taşınacaktır. Şehir sakinlerinin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkından yola çıkarak sanayi tesislerinin şehir içerisinde yer alması halk sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir, bu bağlamda sanayi tesislerinin ölçeğine bakılmadan konut

sahalarından uzaklaştırılması gerekmektedir. Tarihi TEKEL fabrikası kuzeyde bahsi geçen sanayi alanına taşınacak ve bu saha ticari hizmetler maksadıyla kullanılacaktır. Tekirdağ'ı marka şehir yapan ve şehirle bütünleşen bu işletmede şehir tarihi müzesi ya da kültürel bir fonksiyon kazandırmak, sürdürülebilir tuzim uygulamaları için tamamlayıcı niteliktedir.

ÇDP'de Namık Kemal Üniversitesi kampüsüne yeni fakülte ve bölümlerin ekleneceği belirtilmektedir. Süleymanpaşa'da hizmet sektöründe nitelik artışı sağlayabilmek için sosyo- kültürel amaçlı eğitim yapılarının kalifiye eleman ihtiyacına yanıt verecek standartlara yükseltilmesi yönünde uygulamalara yer verileceği belirtilmiştir. Planda sosyal donatı alanlarının genişletilmesi yönündeki kararın uygulanabilmesi amacıyla depremsellik ve tsunami riski bulunan sahalar ile taşkın sahalarının yeşil alan olarak dizayn edilmesi gerektiği, yaz mevsiminde nüfusu artan Kumbağ'da konaklama ihtiyacına yanıt verecek tesislerin inşa edilmesi; Naip-Yenice sahasında arkeolojik açıdan önemli turizm sahalarının geliştirilmesi ile yat limanı çevresindeki ticaret ve hizmet alanlarının geliştirilmesini sağlayacak yatırımlardan bahsedilmektedir **(a.g.e: 55).** Afet riski oluşturan sahaların rekreasyon amacıyla kullanılması, afetlerin yaratacağı zararları önlemek amacıyla rasyonel bir planlama aracı olup, şehrin havasını temizleyen havzalar olarak şehir klimasını düzenlemektedir. Diğer taraftan Kumbağ'da yaz mevsiminde artan nüfusun yaratacağı etkilerin kıyı ekosistemleri üzerinde yaratacağı sonuçlar dikkate alınmadan tesis sayısının ve kapasitenin artırılması erken alınmış bir karardır.

Şehirde ulaşım sektörü için alınan kararlar arasında arasında Tekirdağ Limanı'nın Muratlı, Büyükkarıştıran demiryolu hattı ile Halkalı- Bulgaristan hızlı tren hattına bağlanması projesi söz konusudur; böylece sahada deniz ve demir yolu taşımacılığında modlar arası transfer söz konusu olabilecek; ağlar arasında bağlantı hızlanıp geliştikçe trafikteki karayolu yükü demir ve denizyolu sayesinde azaltılmış olacaktır. Hammadde ve mamülatın sıklıkla transfer edildiği Tekirdağ- Ergene

hattında karayolu bağlantısının kapasitesi artırılırken; Süleymanpaşa ve Çorlu arasında karayolu trafiğinin yükünü azaltacak öneri demiryolu hattı söz konusudur. ÇDP sahanın gelişm trendleri hakkında imalat sanayiye dair reformist bir perspektif oluşturmadığı için mevcut ulaşım aksında kapasite artımı sorunların kısa vadeli çözümüne hizmet etmektedir.

Planlama alanında azalan kırsal nüfusu yerinde tutabilmek ve ekonomik hayatı canlandıracak bir strateji olarak Karacakılavuz Mahallesi, Tarımsal Alt Bölge (TAB) ilan edilmiştir (a.y.). Planlama düzeyinde kalan TAB ve TOB projeleri gibi projeler yerine, planlama sahasında şehrin tarımsal vizyonunu ve işletme sahiplerini ekonomik açıdan destekleyecek politikalara ihtiyaç vardır. Piyasa koşullarının belirsizliği, üretime dair girdi maliyetlerindeki artışlar, vergiler ve azalan teşvikler konusunda üretici ile geliştirilecek rasyonel politikalar inşa edilmeden kalkınma projelerinden fayda beklentisi sorunların sürdürülebilir çözümüne katkı sağlamamaktadır.

Şehrin kuzeyinde yer alan vahşi depolama alanının, yeşil alan fonksiyonu kazandırılması plana dâhil edilirken, atıkların nasıl toplanacağı ve geri dönüşümün nasıl sağlanacağı net olarak ifade edilmemiştir **(a.y).**

Tablo 0-118: Günümüzde adı Süleymanpaşa olarak değiştirilen, eski Tekirdağ Merkez ilçede imar planı kararlarıyla belirlenmiş arazi kullanımlarının alan ve oranları

Arazi Kullanım Türü	Alan (hektar)	Oran (%)
Koruma alanları	99.575	91,50
Yerleşme alanları	5.915	5,44
Çalışma alanları	643	0,59
Turizm ve kültür amaçlı kullanımlar	205	0,19

Kentsel hizmet ve donatı alanları	2.486	2,28
Toplam	**108.824**	**100.00**

Kaynak: Süleymanpaşa (Merkez ilçe) 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı (NİP Rapor, 2001) Açıklama Raporu'ndan yararlanarak hazırlanmıştır.

ÇDP'de bugün Süleymanpaşa olarak bilinen Merkez ilçe ve bağlı beldelerin 1980- 2007 yılları arasındaki nüfus artış oranlarından hareketle 2023 yılı plan öngörü nüfusu 207.147'dir. İlçenin ve beldelerinin projeksiyon nüfusu ile imar planlarına esas nüfusları arasında bariz farklar mevcuttur, bu fark nedeniyle mutlak koruma arazisi niteliğinde olan yerlerde imar izinleri verilerek meskun ve gelişme konut sahalarının gerçekçi olmayan değerlerde tahsisleri yapılmıştır. İlin doğasını değiştirerek, kalıcı tahribat yaratacak politikalara engel olabilmek için, planlama sahasında nüfus projeksiyonları gerçekçi değerlere göre ve taşıma kapasiteleri dikkate alınarak, ilin sürürülebilir gelişme planları, katılımcılık ve şeffaflık ilkelerine göre yeniden hazırlanmalıdır.

Tablo 0-119: Eski Merkez, bugünkü Süleymanpaşa ilçesi ile bağlı beldelerde 'planlarla imara açılan konut sahaları', 'yoğunluk değeri, 'planların kapasite nüfusu' ve 1990- 2007 yılları artış eğilimine göre 2023 yılı nüfus projeksiyonu (Kır nüfusu hariçtir / m: mevcut, b: boş)

Belediyeler	Yapılaşma Niteliği	Toplam Konut Sahası (ha)	Kapasite Nüfusu	Yoğunluk (ha/kişi)	2023 Projeksiyonu (TÜİK)
Tekirdağ Merkez(Süleymanpaşa)	Planlı (m)	926	133.322	144	178.783
	Planlı (b)	2.330	600.000	258	
	Toplam	**3.256**	**733.222**	**225**	
Barbaros	Planlı (m)	130	4.855	44	6.417

	Planlı (b)	648	25.578	39	
	Toplam	**778**	**30.433**	**39**	
Kumbağ	Planlı (m)	103	1.886	18	2.624
	Planlı (b)	227	4.460	20	
	Toplam	**330**	**6.346**	**19**	
Karacakılavuz	Planlı (m)	110	3.449	31	3.771
	Planlı (b)	88	2.976	34	
	Toplam	**198**	**6.425**	**32**	
Banarlı	Planlı (m)	59	1.514	26	2.254
	Planlı (b)	35	2.710	77	
	Toplam	**94**	**4.224**	**45**	

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 58

Tablodan da anlaşılacağı üzere imar planlarında planlı boş araziler oldukça geniş tutulmuştur. Bu gerçekten uzak değerler ve nüfus artış hızlarından hareketle oluşturulan projeksiyonların dışında; 1/25.000 ölçekli planın projeksiyon nüfusu ise şehirde geliştirilmesi planlanan lojistik, eğitim, turizm gibi fonksiyonların yaratacağı istihdam ile gerçekleşecek artışlar ve kırsal nüfusun göçüne engel olunacağı varsayılarak hesaplanmıştır. Bahsi geçen değerlendirmeye göre, 2023 yılında Süleymanpaşa ilçe merkezi beldeleri ile birlikte 286.250 kişilik bir nüfusa sahip olacak bu nüfusun %94,1'ine karşılık gelen 269.250 kişisi şehirlerde; %5,9'a karşılık gelen 17.000 kişisi ise kırsal alanlarda yaşayacaktır **(a.g.e: 59).** Aşağıdaki tablo planla öngörülen projeksiyon değerleri ile imar planları arasındaki öngörü nüfus arasındaki bariz farkı yansıtır niteliktedir.

Tablo 0-120: Süleymanpaşa ya da Tekirdağ Merkez ilçe ve bağlı beldelerin (günümüzde mahalle) 2007 nüfusları, mevcut plan nüfusları ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı projeksiyon nüfusları

Yerleşmeler (Şehir nüfusu)	2007 Nüfusu	2023 TÜİK Projeksiyonu	İmar Planlarına Göre 2023 Nüfusu (Tahmini)	2023 ÇDP Öngörü Nüfusu
Tekirdağ Merkez	133.322	178.738	600.000	250.000
Barbaros	4.855	6.417	21.051	10.000
Kumbağ	1.886	2.624	5.811	3.000
Karacakılavuz	3.449	3.771	5.431	4.000
Banarlı	1.514	2.254	4.224	2.250
Toplam (şehir)	**145.026**	**193.849**	**636.517**	**286.250**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 59

Tekirdağ'ın 2007 yılına ait nüfusu ile 2023 yılı dikkate alınarak yapılan projeksiyonlarının gösterildiği yukarıdaki tablo incelendiğinde TÜİK projeksiyonu ile imar planlarından yola çıkılarak hesaplanan öngörü nüfusları arasında fark yaratan değerin mevcut ve boş planlı konut sahalarının rasyonel olmayan nüfus artışı beklentisinden kaynaklanmaktadır. Planlamada TÜİK projeksiyonlarının yanı sıra ÇDP'de yer bulan plan politikalarının işlerlik kazanması ile ilçenin 2023 nüfusu 286.250 olarak tahmin edilmiştir. ADNKS verilerine göre 2019 yılında 204.001 olan ilçe toplam nüfusu, rasyonalize edilmesine rağmen 2023 ÇDP nüfusuna ulaşma olasılığının zayıflığı hakkında bilgi vermektedir. Gerek mevcut plan değerleri ve gerek ÇDP nüfus öngörüsü Süleymanpaşa ilçesinde doğal kaynaklar üzerinde baskı yaratan nüfus artışı ve şehirleşme hızı konusunda reformist bir söyleme sahip değildir. Şehrin yaşayanlar açısından, sağlıklı, ulaşılabilir, kendine yeten, döngüzel ekonomiye elverişli bir vizyon kazanması anlamına gelen sürdürülebilirlik ideali için

planlama üzerinde baskı yaratan nüfus faktörünün il topraklarına dağılarak sentralize olması önlenmelidir.

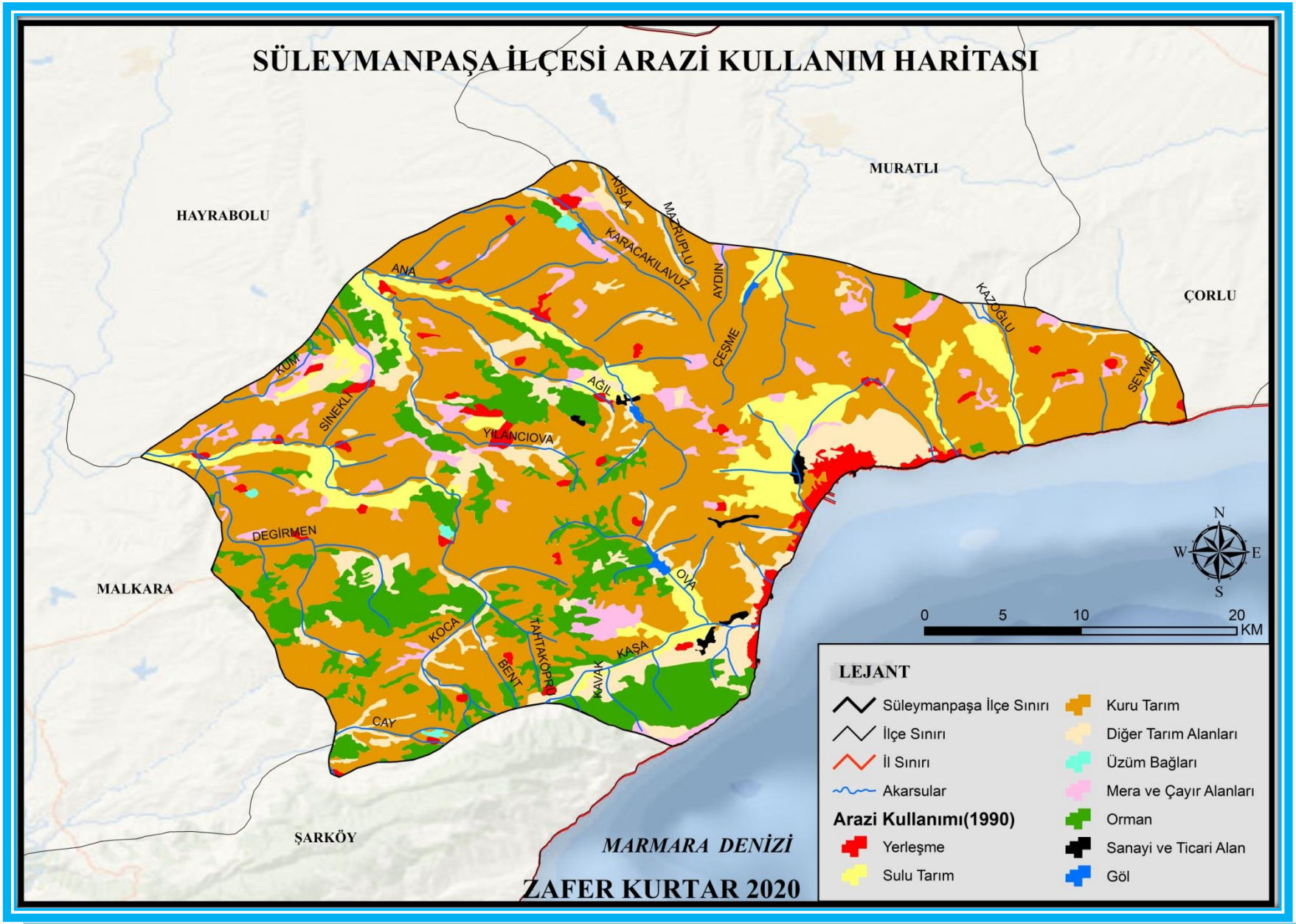
Gerek 1/100.000 ölçekli üst ölçek planda gerek 1/25.000 ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı'nda Süleymanpaşa ilçesinde hizmet sektörünün geliştirileceği, sanayinin sınırlanacağı, tarım topraklarının korunarak, tarımda üretim çeşitlemesine gidileceğine yer verdiği için, 2023 projeksiyon yılında Süleymanpaşa, eski adıyla Tekirdağ Merkez ilçede, çalışan nüfusun sektörler arasındaki dağılımında değişim beklentisi şu yönde olacaktır: Tarım sektörü 2007 yılında olduğu %33,25'ten 2023 yılında %20,58'e gerileyecektir. İmalat sanayide yatırım amaçlı arazi taleplerine getirilen sınırlamalara bağlı olarak, sanayi sektörü %16,11'den, %12,17'ye gerilerken; hizmet sektörünün desteklenmesi ve yatırımlar nedeniyle %50,64'ten,% 67,25'e yükseleceği öngörülmektedir **(a.g.e: 60).**

Tekirdağ'da imar planları ile şekillenen arazi kullanım politikaları araştırma sahasında doğal ve yapılı çevrenin yıllar içerisinde geçirdiği değişiklik ile gözlemlenebilmektedir. Türkiye'de arazi kullanım envanteri oluşturmak amacıyla yürütülen CORINE (Çevresel Bilginin Koordinasyonu) çalışması bu amaçla başvurulacak veri kaynaklarından birdir. Sistem uydu görüntüleri yardımı ile arazi kullanımını algılamayı kolaylaştıran görsel yorumlama tekniğine veri sağlamaktadır

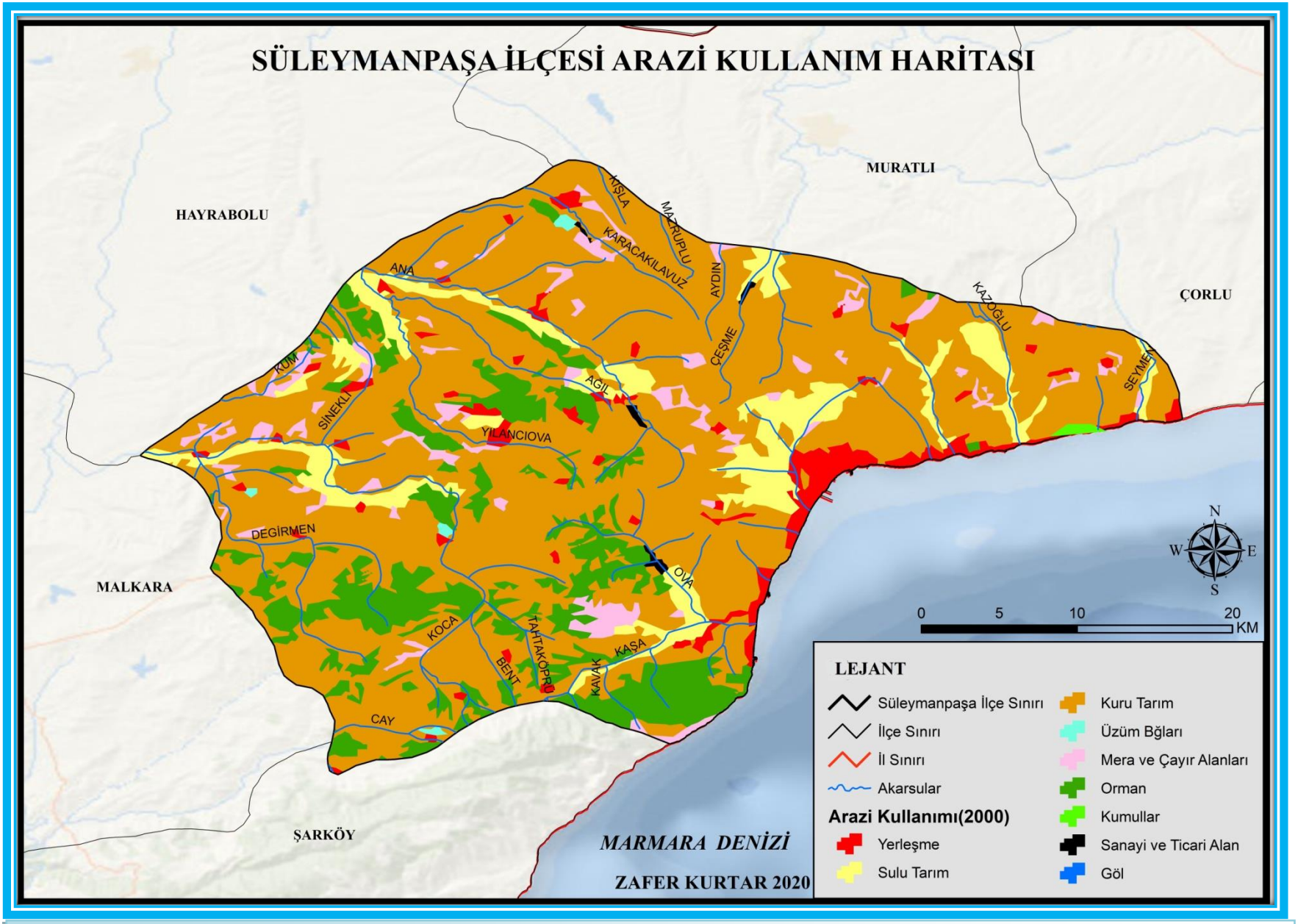
Sisteme kaynaklık eden proje Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın Avrupa Çevre Ajansı'nın kriterleri ve sınıflandırma sistemleri kullanarak, 1990, 2000 yılı ile 2006, 2012 ve 2018 yılları envanterlerini görebilmek amacıyla kullanılan bir veritabanıdır. CORINE sistem verileri 44 sınıftan oluşmaktadır **(corine.tarimorman.gov).** Kullanılan arazi türüne göre ilçelere göre oluşturulan I. ve II. düzey arazi kullanımlarının yıllar içerisindeki değişimi Süleymanpaşa ilçesi ve diğer ilçeler için 1990, 2000 ve 2018 yılları arasında tablo halinde gösterilmiştir.

Tekirdağ ilinin 2010 yılında yayımlanan ve 2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan ÇDP'sinde ilçeler arası derecelendirme ve kimliklendirme politikası CORINE sisteminden temin edilecek veriler üzerinde de belirleyici olmuştur. Bu bağlamda Süleymanpaşa ilçesinde 'yerleşme alanları', 'sulu tarım alanları', 'kuru tarım alanları', 'diğer tarım alanları', 'üzüm bağları', 'mera ve çayırlar', 'orman alanları', 'sanayi ve ticaret alanları' ile baraj gölü ve göletlerden oluşan su kaynakları sınıflarının yıllar içinde alansal değişimi karşılaştırulmıştır.

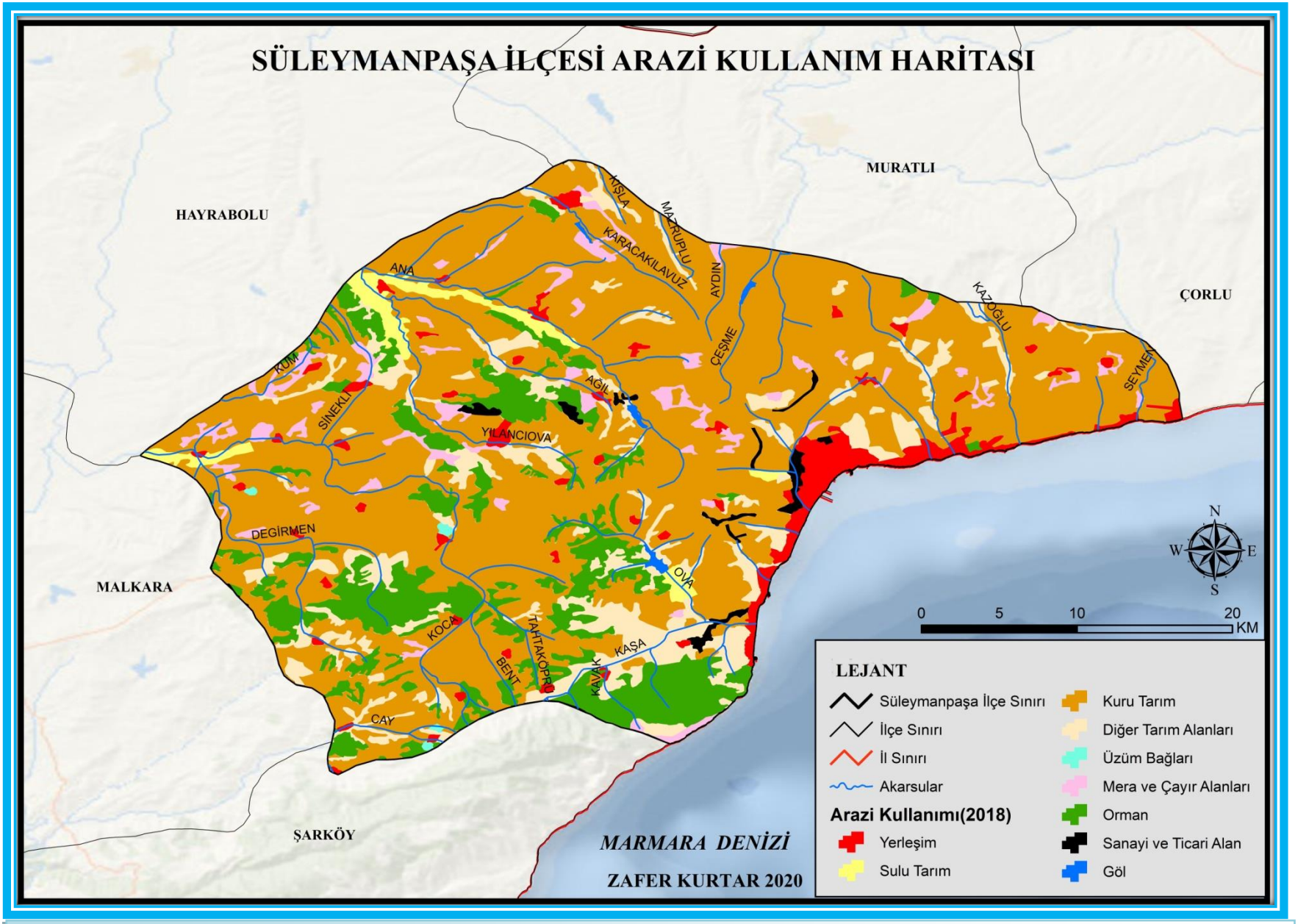
Elde edilen verilerle oluşturulan arazi kullanım haritaları Süleymanpaşa ilçesinde 1990, 2000 ve 2018 yılları arasında meydana gelen arazi kullanımlarının neden olduğu alansal değişmi görme fırsatı sağlamaktadır.

Harita 0-47: Süleymanpaşa ilçesinin 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-48: Süleymanpaşa ilçesinin 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-49: Süleymanpaşa ilçesinin 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-121: CORINE veri sistemine göre Süleymanpaşa ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990-2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	2.567,8	3.679,4	3.889,0	1321,2
Sanayi ve Ticaret Alanı	358,6	504,176	861,8	503,2
Kuru Tarım Alanı	62.308,8	70.708,6	67.050,4	4741,6
Sulu Tarım Alanı	8.889,3	8.903,7	7.937	-952,3
Üzüm Bağları	194,3	193,8	125,8	-68,5
Mera ve Çayır Alanları	4.229,8	4.181	3.514,8	-715
Diğer Tarım Alanları	9.011,1	9611,1	10.612,2	1601,1
Ormanlık Alanlar	12.787,12	12.722,4	12.382,1	-405,02
Göller	194,7	200,4	208,6	13,9

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

CORINE veri sisteminden yararlanılarak Süleymanpaşa ilçesinin 1990, 2000, 2018 yılları arasında arazi kullanım sınıfları dikkate alınarak hazırlanan haritalar ve tablo incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmaktadır: 1990 yılında 2.568 ha alana sahip yerleşme amacıyla kullanılan araziler yıllar içinde artış göstererek, 2000 yılında 3.680 ha ve 2018 yılında 3.890 ha'ya ulaşmıştır. Yerleşme alanları 1990 ve 2018 yılları arasında 1321,2 ha'lık bir genişleme göstermiştir. ÇDP'de birinci derece ve hizmet şehri olarak planlanan Süleymanpaşa'da lojistik, idari hizmetler, eğitim ve sağlık hizmetlerine yapılan yatırımlarla artan nüfusa bağlı olarak yerleşim amacıyla kullanılan alanların genişlediği anlaşılmaktadır.

Sanayi ve ticaret amacıyla kullanılan arazi 1990 yılında 358,6 ha iken, 2000 yılında 504,176 ha'ya ulaşmış ve 2018 yılında ise 861,8 ha alan kaplamıştır. Yıllar arasında sanayi ve ticaret amaçlı kullanım alanlar genişleyerek, 1990 ile 2018 yılları arasında 503,2 ha artış söz konusu olmuştur.

İlçe arazisinin büyük bir kısmını oluşturan koruma alanları nietliğindeki doğal alanlar, tarım arazileri, ormanlar, meralar ve su kaynaklarıdır. İlçede su kaynaklarının yetersizliği ile daha çok kuru tarım yapılmaktadır. Yüzeysel su kaynaklarının kirlilik nedeniyle kullanılamadığı havzada, iklim değişikliği kaynaklı yağış yetersizliği ve sıcaklık dalgalarının yol açacağı buharlaşmayla yaşanacak su kayıpları ve kuraklık riski arazide üretim deseninin değişmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu bağlamda 1990 yılında 62.300 ha olan kuru tarım arazisi 2018 yılında 67.000 ha'ya ulaşmış ve kuru tarım arazileri yaklaşık 5.000 ha artmıştır.

İlçede sulamalı tarımın yapıldığı araziler 1990 yılında yaklaşık 8.900 ha genişliğe sahipken; 2018 yılında bu değer 900 ha azalarak 7.900 ha düzeyine inmiştir. Adeta şehrin simgesi olan Tekirdağ'da her geçen gün azalan üzüm üretimi ve bağcılık faaliyetlerinin değişimini yansıtan arazi kullanım değişimlerinde ise şu değerler dikkati çekmektedir. 1990 yılında 194 ha alan kaplayan üzüm bağları 2018 yılında yaklaşık 70 ha azalarak 125 ha düzeyine inmiştir. İlde gelenekselleşen üzüm üretiminin yıllar arasında gösterdiği bu değişim üzüm üretimi ile ilgili destekler ve bu üretimle ilgili sanayi kollarına dair politikaların gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

Araştırma sahasında kuru, sulu tarım ve bağcılık dışında faaliyet yürütülen diğer tarım alanlarının yıllar içinde artış gösterdiği fark edilir. 1990 yılında 9.000 ha düzeyindeki bu sahalar, 2018 yılında 10.000 ha seviyesine yükselmiştir. Tarım alanlarındaki yaşanan değişim kuru tarım alanlarının genişlemesi ve sulu tarım alanları ile üzüm bağlarının daralması biçiminde bir karşıtlık oluşturmaktadır. Sulu

tarım ve bağcılıktan elde edilen katma değerin azalmasına yol açan değişimler, tarım politikalarının yukarıdan aşağı değil; üreticilerin de içinde yer aldığı yatay ve geniş kapsamlı planlama ve bu sahalarda tarımsal sürdürülebilirlik politikalarının dikkate alınması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Koruma altında olan ve ilde geleneksel ekonomik faaliyetlerden biri olan-hayvancılık konusunda son yıllarda desteklenen mera hayvancılığı için kullanılan-mera ve otlak alanların ilçe arazisi içindeki yüzölçümleri, 1990 yılında 4.200 ha iken 2018 yılında 3.500 ha düzeyine inmiştir. İklim değişikliği konusunda emisyonların azaltılması ve serinletici etkisi mitigasyona destek olmasının yanı sıra hayvancılık için elverişli olan arazilerde 700 ha civarında gerçekleşen azalma meraların korunması ve rehabilite edilmesi konusundaki politikaların sürdürülebilirlik planlarına dâhil edilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Son olarak, kaygı veren gelişmelerden bir diğeri azalan orman alanlarının yüzölçümü ile ilgilidir. ÇDP'de orman alanlarının koruma altına alındığı ve amenajman planlarının yapılarak bu sahalarda kullanım izinlerinin katı kurallarla sınırlandığı duyurulmuş olmasına rağmen, 1990 yılında yaklaşık 12.800 ha alan kaplayan orman arazisi 400 ha azalarak 2018 yılında 12.300 ha düzeyine inmiştir. İlçede tarım arazileri, orman ve mera alanları gibi koruma arazilerinin azalmasına yol açarak, yerleşme ve sanayi alanlarının gelişmesine destek olan plan politikalarının gözden geçirilmesi, taşıma kapasiteleri ve sürdürülebilirlik ilkeleri dikkate alınarak yeni bir planlama sürecinin inşa edilmesinde ihtiyaç vardır.

5.3.2.4. Çerkezköy İlçesi

Plan raporunun yayımlandığı 2010 yılında henüz belde statüsündeki Kapaklı'nın da bağlı olduğu Çerkezköy, 326 km² yüzölçümü ile Tekirdağ'ın İstanbul'a en yakın ilçesidir.

E80 kodlu Avrupa yolu ile Çorlu ve Kırklareli karayolları ilçe topraklarından geçer, Çerkezköy aynı zamanda İstanbul'dan, Edirne ve Bulgaristan'a kadar uzanan demiryolu ağı üzerinde bir istasyon şehridir. Marmara Bölgesi'nin sanayi üretim üslerinden biri sayıldığı için pazarlama ve tedariğini kara ve demiryollarının yanı sıra, Çorlu Atatürk Havalimanı ve Tekirdağ Limanı üzerinden gerçekleştirebilecek bir konumda yer almaktadır.

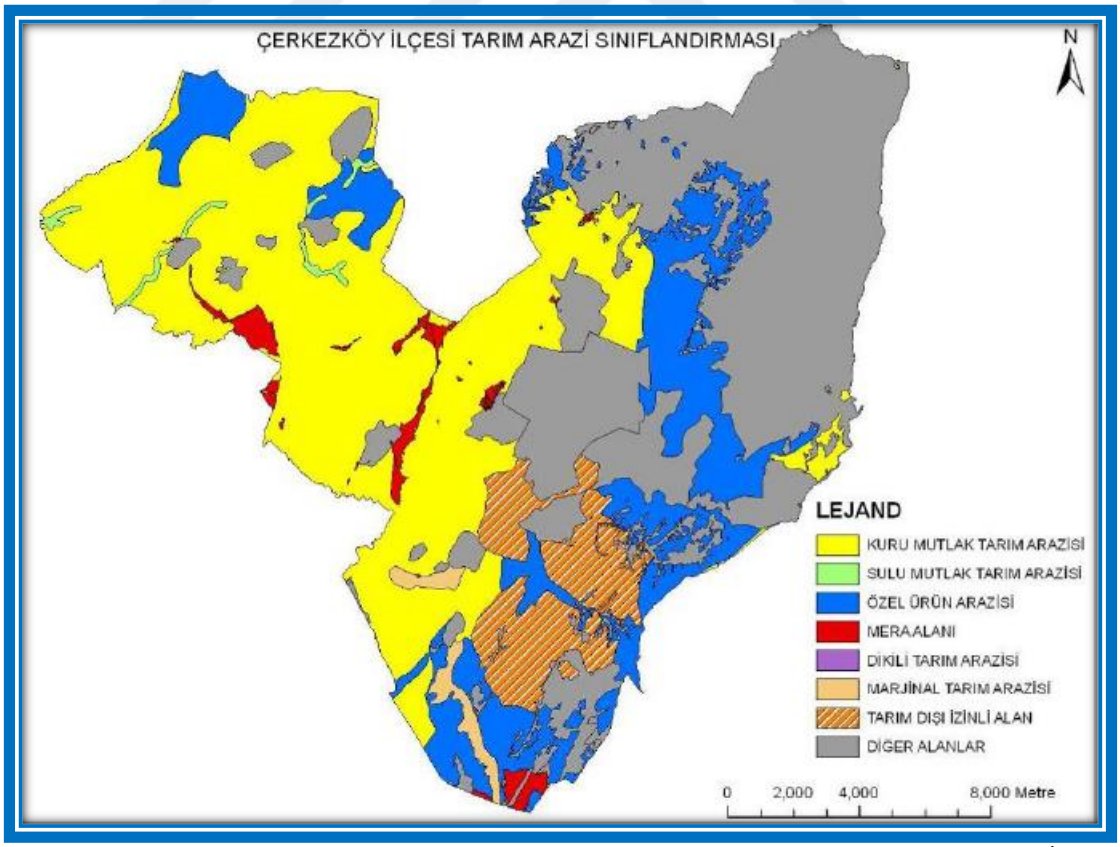
Plana esas 2007 yılında Çerkezköy ilçesinin Kapaklı, Karaağaç, Kızılpınar ve Veliköy olmak üzere dört beldesi, ilçe merkezine bağlı 8 mahallesi ve beş köyü mevcuttur. 2007 yılında merkez ilçe 60.917, bugün ilçe olan Kapaklı beldesi 41.956, Karaağaç beldesi 8.462, Kızılpınar beldesi 10.968 ve Veliköy beldesi 4.712 olmak üzere ilçenin toplam nüfusu 131.723'tür **(TÜİK,2007).** 1980 yılından sonra nüfusları göçlerle artan köyler gibi Kapaklı da belde ilan edilirken (1986), 2012 yılında Tekirdağ'ın Büyükşehir ilan edilmesi ile birlikte Kapaklı'ya da ilçe statüsü verilmiştir. 2007 yılı verilerinden hareketle hazırlanan ve ÇDP açıklama raporunda yer verilen Çerkezköy arazi kullanım sınıfları haritası Kapaklı'nın ilçeden ayrılmadan önceki ilçe sınırları için geçerli olan haritadır. Bu haritaya göre ilçe arazisinin %36,57'sine karşılık gelen 11.355 ha'ı kuru mutlak tarım arazisidir, bu araziler Ergene Nehri'nin su toplama havzasında yer alır. %37,34 ile ve 11.594 ha alan kaplayan ve lejantta gri renk ile gösterilen **'diğer alan'** sınıflı kullanımlar, tarım arazisi vasfını kaybederek planlamada **'yerleşim ve sanayi sahası'** içinde yer verilen kullanımlardır. Haliyle ilçe tarım arazisi büyük oranda imalat sanayi kaynaklı nüfus artışı ve şehirleşme nedeni ile yerleşim alanlarına dönüştürülmüştür diyebilmek mümkündür.

Tablo 0-122: 2007 yılında Çerkezköy ilçe merkezi ve beldelerinin nüfusu, konut ve sanayi alanları (ha)

Arazi kullanımları	Çerkezköy merkezi	Kapaklı beldesi	Karaağaç beldesi	Kızılpınar beldesi	Veliköy beldesi
Sanayi alanı (ha) (Mevcut)	961	15	360	0	185
Konut alanı (ha) (Mevcut)	679	493	215	204	107
2007 Nüfusu (kişi)	60.907	41.956	8.462	10.968	4.712

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 64

Harita 0-50: Çerkezköy ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası

Kaynak: 2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.

İlçede Merkez, Veliköy ve Karaağaç beldelerinde '**sanayi sahaları'** diğer alanlara göre daha yoğundur; buna karşın Kapaklı ve Kızılpınar beldeleri ise daha çok sanayi işgücünün yerleşim sahası olarak şekillenmiştir. Planlamaya altlık oluşturan 2007 yılı verilerine göre ilçe merkezi ve belde belediyelerinde konut ve yerleşim alanlarının dağılışı tabloda gösterilmiştir.

Çerkezköy ilçesi, 'Çorlu- Çerkezköy, Marmaracık- Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgesi' içerisinde yer almaktadır. Çerkezköy ilçesine ait imar planları 1/25.000 ölçekli çevre düzeni planlarından daha önce hazırlanmıştır. İlçe merkezi belde ve köylerde hızlı nüfus artışı nedeniyle, 1997 yılında hazırlanan nazım imar planları kabul edilmiştir. 1/25.000 üst ölçekli planın imar planlarından sonra hazırlanması nedeniyle planlar arasında uyumsuzluklar söz konusudur. İlçenin yakın dönemdeki planlama geçmişinde şu süreçler yaşanmıştır: 1/5.000 ölçekli Çerkezköy NİP, 1997 yılında onanmış ve 1999 yılına kadar bu plana ilaveler yapılmıştır. Bu plan ile daha sonra hazırlanan 1/25.000 ölçekli Çorlu, Çerkezköy, Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgesi ÇDP arasında uyumsuzluk sorunları yaşanmıştır; 1/5.000 ölçekli NİP'te gelişme konut alanı olarak gösterilen sahalar, 1/25.000 ölçekli ÇDP'de orman ve tarım arazisi olarak görünmektedir. 1998 yılında imara açılan 250 ha büyüklüğündeki bugün Kapaklı belediyesine bağlı Karaağaç sanayi sahası, ÇDP'de seyrek konut gelişme sahası olarak planlanmış; 2002 yılında hazırlanan imar planı ile Karaağaç sanayi sahasının batısına düşen kesimde 310 ha saha imara açılmıştır. Bu saha 1/25.000 ölçekli plan ile uyumludur. Mevcut konut alanları ise 2001 yılında hazırlanan imar planı dikkate alınarak belirlenmiştir **(a.g.e: 64).**

Tablo 0-123: 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İli Çevre Düzeni Planı'nda Çorlu, Çerkezköy, Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgelerine ait arazi kullanımları ve alansal değerleri

Kullanım Türleri (ha)	Çerkezköy Merkez	Kapaklı	Karaağaç	Kızılpınar	Veliköy
Orta yoğunluktaki konut sahaları	679	493	215	204	107
Gelişme- seyrek yoğunluklu- konut sahaları	397	428	684	302	526
Sanayi sahası	932	98	608	0	218
Küçük sanayi sitesi sahası	87	0	0	0	0

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 64

Kapaklı 1/5.000 ölçekli NİP 1999 yılında onanmış ve 2001 yılında revizyon görmüştür. NİP'te 1.069 ha gelişme konut alanı, tarımsal niteliği korunması gereken sahadır, bu saha ÇDP'de yine aynı nitelikli arazide 428 ha olarak planlanmıştır. Öte taraftan Kızılpınar beldesinde üst ve alt ölçekli planlar uyumlu olmakla birlikte, 1.364 ha arazi için tarım dışı kullanım izni alınmış 2010 yılı itibariyle henüz planlanmamıştır. 1995 yılında onanan 1/5.000 Ölçekli Veliköy Beldesi NİP'te 807,2 ha arazi sanayi alanı olarak imar izni almış, 1/25.000 ölçekli planda ise bu saha 218 ha olarak sınırlanırken, kalan arazi ise seyrek yoğunluklu gelişme konut alanı olarak planlanmıştır **(a.g.e: 65).**

Tablo 0-124: Çerkezköy ilçe merkezi ve bağlı belediyeleri 1/5.000 ölçekli nazım imar planlarında alanlarına göre arazi kullanımları

Arazi kullanım türü (ha)	Çerkezköy (Merkez)	Kapaklı	Kızılpınar	Karaağaç	Veliköy
Sanayi sahası	1.004	43	-	941	807.2
Mevcut konut sahası	679	493	204	215	107
Gelişme konut sahası	1.513	1.069	302	56	286
Tarım dışı arazi	389	-	1.364	112	177
Turizm sahası	11.4	-	-	-	-
Ticaret sahası	7.7	-	-	-	-
Donatı alanları	31	-	-	-	-
Rekreasyon alanı	387	-	-	-	-
Toplam	**4022.1**	**1.605**	**1.870**	**1.324**	**1377.2**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 65

Bir teamül haline gelen ve imar planlarında oldukça geniş tutulan konut sahalarının tamamı, hali hazırdaki yoğunluklar dikkate alındığında, yapılaşırsa plan sahasındaki kapasite nüfusunun yaklaşık 480.000 kişi olacağı öngörülmüştür **(a.g.e: 65)**, öte taraftan projeksiyon yılı olan 2023'te sanayi alanlarının tamamının dolmasıyla bile nüfus artışının bu rakama ulaşması olası değildir. İmar planlarında yer bulan konut gelişme alanları nüfus artış eğilimlerini aşan ve rasyonel olmayan ölçülerdedir ve bu planlama, koruma alanı olan tarım arazilerinin işlev dışına çıkarılmasına neden olacaktır.

Konut gelişme sahalarının rasyonel olmayan tahminlere göre tahsis edildiği imar planlarından farklı olarak, 1/25.000 ölçekli Çorlu, Çerkezköy, Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgesi ÇDP'de gelişme konut ve sanayi alanları imar planlarında ayrılan arazilere yaklaşık %60 oranda azaltılmıştır. ÇDP'de ayrıca bugün ilçe vasfındaki Kapaklı'da konut gelişme alanlarına ayrılan arazi

azaltılıp, sanayi gelişme alanları artırılmıştır. Karaağaç ve Veliköy beldesinde ise tam tersi durum söz konusu olmuştur. İmar planlarının üst ölçek planlar hazırlanmadan yerel yönetimlerin insiyatifi ile yapılıp, uygulanmasından kaynaklanan parçalı planlama anlayışı ÇDP ile bütüncül bir perspektif kazanmış ve bu doğrultuda kaynak ekonomisine gidilmiştir. ÇDP ile imar planlarında tahsis edilen ve rasyonel olmayan gelişme alanlarında yapılan revizyonlar ile tarım alanları üzerinde şehirleşmenin yaratacağı baskıya engel olunmuştur. Bu açıdan olumlu bir izlenim veren ÇDP'de ilin gelişim vizyonu Çerkezköy ve Kapaklı ilçesinde sanayi faaliyetlerinin devamını kaynakların kullanımında yaşanan çevresel sorunlara rağmen, teşvik etmekte ve bu sahayı sanayi üssü olarak kurgulamayı devam ettirmektedir.

Çerkezköy'ün merkezi ve geçmişte belediye olan beldeleri İstanbul'a yakınlık, ulaşılabilirlik, geçmişi diğerlerine göre oldukça eski OSB'nin varlığı ve kalifiye işgücü gibi potansiyel olarak değerlendirilecek özelliklerinin yanı sıra, artan sanayi yatırımları ve sahadaki yerleşme yoğunluğundan kaynaklanan çevre sorunları başta olmak üzere, sorunlar kümesi ile karşı karşıyadır. Bu gerçeklikten hareketle, Çorlu, Çerkezköy ve Marmaracık- Büyükkarıştıran- Muratlı Planlama Alt Bölgesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın vizyonu, 'sanayi üretiminin temiz ve çevreye duyarlı niteliğe ulaştığı yenilikçi bir sanayi şehri olabilmektir.' Bu vizyona bağlı olarak şehirde, sanayinin sürdürülebilir nitelikle geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sahada bri birine yaklaşan sanayi ve konut alanlarının olumsuz etkilerini azaltabilmek maksadı ile iki alanı bir birinden ayıracak rekreasyon sahası oluşturmak plan kararı haline getirilmiştir. Üst ölçek planda sanayi ve buna bağlı hizmetlerin gelişeceği merkez kimliği ile Çerkezköy'ün konumundan kaynaklanan sanayi yatırımlarının taşıma kapasitesinin üstünde gösterdiği yoğunluk nedeni ile su başta olmak üzere, doğal kaynak ve kirlilik sorunları ilçedeki sanayi yoğunluğunun hafifletilmesi ve ileri teknoloji ile sürdürülebilir hale getirilmesi acilen planlanmalı

ve uygulamalar sıklıkla denetlenmelidir. Bu yapılmadığı sürece şehir potansiyellerini kaybedecek ve mevcut sorunlar nedeniyle ekonomik kazanımlar zarar görecektir.

ÇDP'de ilçede sanayi kaynaklı şehir nüfusu artışına karşın, kırsal nüfus kaybını azaltmak ve tarımsal gelirleri artırabilmek amacıyla Kızılpınar Mahallesi'nde Tarımsal Alt Bölge (TAB) planlanması kararı alınmıştır. TAB planlamasının gerçeklik şansı bulamaması kırsal kalkınma için talihsiz bir gelişme olsa da; tarım topraklarının kesin yaptırımlarla korunması, küçük, orta boy işletmelerin devlet desteklemesi ile varlığını sürdürebilmesi ile kırsal kalkınmaya destek olunacak ve aynı zamanda gıda güvenliği, kendine yeterlik de sağlanacaktır. İlçenin koruma toprağının giderek azalması ve nüfus artış hızının devam etmesine karşın, sanayi ve konut gelişim sahalarında kesin sınırlarla korunması, yeni yapılacak konutların şehir içinde atıl arazilerde ve daha kompakt yapılar olmasına özen gösterilmesi gereklidir. ÇDP'de ilçenin kuzeyindeki orman alanları ile tarım alanlarının korunması için gelişme konut alanları sınırlandırılsa da hala belirlenmiş konut gelişim sahası mevcuttur. Şehir içerisinde kalan küçük ölçekli sanayi faaliyetlerinin şehir dışında aynı alanda faaliyet yürütebilmesi için Kızılpınar Mahallesi'nde 115 ha'lık Küçük Sanayi Sitesi'nin yapımı kararlaştırılmıştır. Şehir sakinlerinin yaşam kalitelerini artıracak sağlıklı çevre ve iyi korunmuş ekosistemler ve biyorezerv alanları için kirletici faaliyetlerin şehir dışına çıkarılması şehir klimasının korunması ve yaşanabilir sağlıklı ortamlar açısından önemlidir. Öte taraftan küçük sanayi için ayrılan arazinin genişliği ve Kızılpınar mahallesinin ilçe merkezine yakınlığı, gelecekte bu tesislerin de şehir içinde kalacağının habercisidir. Nüfusu giderek artan şehirde imalat sanayinin yeni yatırım alanları oluşturması için elverişli zemin olmadığı gibi, nüfus artışı da kapasiteyi zorlayacaktır. İlçede mevcut sanayi faaliyetlerinin ileri teknolojiye dönüşüm sürecinin hızlandırılması, kirlilik oranları yüksek olan işletmelerin çevresel zararlarının fiyatlandırılması taşıma kapasitelerinin üzerindeki yükü kısmen hafifletecek çözümler arasındadır.

Sürdürülebilir sanayi vizyonunu destekleyen kararlar arasında, AR-GE faaliyetleri ile üretimde kalite artışının sağlanması; pazarlama alternatiflerin çeşitlendirimesi ve tanıtım ağlarının güçlendirilmesi stratejileri mevcuttur. Sanayide bilgi akışını üniversite desteği ile artırabilecek Veliköy sanayi bölgesi içerisinde, 164 ha alan üzerinde bir **'teknoloji geliştirme parkı'** ile aynı sahada ürünlerin sergilendiği, pazarlama fırsatlarının geliştirildiği, üniversite tarafından bilimsel olarak desteklenen 39 ha'lık **'fuar alanının'** inşa edilmesi plan kararlarındandır **(a.g.e: 67).** Sanayi ve akademi arasında yürütülecek işbirliği ile gerçekleşecek projelerin verimlilik, çevreye duyarlı üretim, yerel enerji kaynaklarına yatırım ve yeşil projeler ile sürdürülebilir üretim modellerine geçiş vizyonu taşıması ve uygulanması gerekmektedir.

Tablo 0-125: Çerkezköy ilçesi 1/25.000 Ölçekli ÇDP'ye göre arazi kullanım niteliği, alan ve oranları

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	22.682	66,80
Yerleşme alanları	4.481	13,20
Çalışma alanları	3.243	9,55
Kentsel hizmet ve donatı alanları	3.551	10,46
Toplam	**33.957**	**100,00**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 68

Doğal ya da beşeri afetler sırasında halkın geçici olarak barınabileceği ve afet hizmetlerinin organize olabileceği Kızılpınar Mahallesi'nde 100 ha genişliğinde bir arazi 'afet iskân sahası' vasfı ile planlamaya alınmıştır ve bu saha bir afet olana kadar hali hazırdaki vasfını korumaya devam edecektir **(a.g.e: 67).** Sanayi tesislerinin arasında bir yerleşim merkezi olan Çerkezköy ve mahallelerinde sanayi ve kirleticiler nedeniyle meydana gelecek kazalar yüzünden geçici yerleşme alanı

olarak tercih edebilecek bu saha afet sonrası riskleri elimine edebilmek amacıyla hayati bir ihtiyaçtır.

ÇDP'de arazi planlamasına göre ilçede ilk sırada %66,8'lik oranla koruma alanları yer almaktadır. Birinci derece koruma alanlarındaki özel ürün arazilerinin sanayi ve konut arazisi olarak kullanıldığı ilçede koruma alanları üzerinde baskı yaratan sanayi ve yerleşme koşullarının yasal düzeyde ve tavizsiz olarak sınırlanması ve mevzuatla güvence altına alınması şarttır. İlçe gerek sanayi ve gerek evsel kaynaklı atıklar nedeniyle Ergene havzasının tamamını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda hızlı nüfus artışına neden olan sanayi yatırımlarının ve inşaat sektörünün sınırlanması; ileri teknoloji transferi sürecinin hızlandırılması ve sanayi odaklı kalkınma paradigmasının kaynakların mevcut durumu düşünülerek gözden geçirilmesi şarttır.

Şehir merkezi ve belediyelerin TÜİK tarafından hazırlanan nüfus projeksiyonu, planlamaya esas 2007 yılı nüfusları, ÇDP kararlarının uygulanmasıyla proje sahalarının tam kapasite dolması olasılığı göz önüne alınarak, 2023 yılına ait yerleşim plan nüfus öngörüsü, Çerkezköy merkez için 250.000; Kapaklı için 25.000; Kızılpınar için 25.000, Karaağaç için 80.000 ve Veliköy için 20.000 ve kırsal nüfus dâhil olmak üzere toplamda 405.000 kişidir. Bu değer hesaplanırken, sanayi alanı için ayrılan arazinin bir ha'sında ortalama 40 kişinin çalışacağı, hizmetler sektöründe artan nüfusla bu sektörde çalışan oranının %45 düzeyinde olacağı dikkate alınmış ve projelendirilen gelişme konut sahalarının tümünün yerleşileceğinden hareket edilmiştir (a.g.e: 69).

ÇDP'de öngörü nüfusu 405.000 gibi rasyonel olmayan bir değerde tutulduğu için, proje konut alanlarının bu nüfusu karşılamakta yetersiz kalacağı kanaatine varılmıştır. Planlama sürecinde gelişme konut sahasının kuzeye kaydırılması önerilmiş, kuzeydeki koruma alanlarının zarar görmesine yol açacak bu planlamadan

vazgeçilmiştir. Planlama sahasının kuzeyinde ormanlar başta olmak üzere koruma sahaları mevcuttur; yerleşim alanları dışında kalan diğer araziler ise koruma altındaki tarım arazileridir. Bu araziler geçmişte tarım dışı kullanım izni almadan 1/5.000 ölçekli NİP'le imara açılarak yerleşim alanı vasfına dönüştürülmüştür, ÇDP'de bu alanda kalan ve henüz imar görmemiş sahalar koruma alanı olarak revize edilmiştir. Plan projeksiyon nüfusunda rasyonel olmayan bu değerler, mevcut konut sahalarının yetersiz kalacağına işaret edip, yeni iskan alanı arayışına neden olduğu için sürdürülebilirlikten uzaklaşılmaktadır. Bu durum doğal kaynaklar üzerinde mevcut baskıyı artıracağı için sürdürülemez niteliktedir.

Çerkezköy'ün proje gelişim sahalarının dolmasıyla artan nüfusa ilçe dışında iskân sahası arama girişimi başlamış ve görece daha az yoğun olan Saray ve Marmaraereğlisi ilçeleri alternatifler arasında yer almıştır. ÇDP'de bu amaçla kuzeyde Saray ilçesinde 15.000 ve Marmaraereğlisi'nde ise 35.000 kişilik gelişme konut sahası tahsis edilmesinin sentralize olan nüfus baskısını azaltacağı ve kaynaklar üzerindeki baskıyı ilçe dışındaki sahalara taşıyabileceği ifade edilmiştir. Bu kararlara ek olarak, ilçe merkezinde 960 ha, Kızılpınar Mahallesi'nde 240 ha, Karaağaç Mahallesi'nde 340 ha, Veliköy Mahallesi'nde 255 ha, Kapaklı Mahallesi'nde 370 ha arazi gelişme konut arazisi olarak planlanmış ve seyrek yoğunlukta yapılaşma için öneri getirilmiştir **(a.g.e:70).** Planlamanın bu yöndeki kararı Çerkezköy merkezli yeni uydu yerleşimlerin önünü açmakta, şehir sahasını genişletmekte, atık miktarını artırmakta, ekosistem kayıplarını hızlandırmaktadır. Sürdürülebilir bir yerleşim planlaması için sanayi ve yerleşim kaynaklı limitlerin oluşturulması ve bu limiti zorlayan süreçlerden düşük -orta teknolojili imalat sanayisinden ileri teknolojiye geçiş sürecinin bir an önce başlatılması gerekmektedir.

Tablo 0-126: Çerkezköy ilçe merkezi ve günümüzde mahalle statüsündeki belediyelerin 2007 nüfusları, imar planlarına esas öngörü nüfusları, 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları

Yerleşmeler (2007 yılı)	2007 Nüfusu	İmar Planı Nüfusları	2023 Plan Öngörü Nüfusu
Çerkezköy Merkez	60.907	323.000	250.100
Kapaklı belediyesi	41.956	106.156	80.000
Karaağaç belediyesi	8.462	111.062	25.000
Veliköy belediyesi	4.712	83.612	20.000
Kızılpınar	10.968	56.268	25.000
Toplam	**127.005**	**680.098**	**405.100**

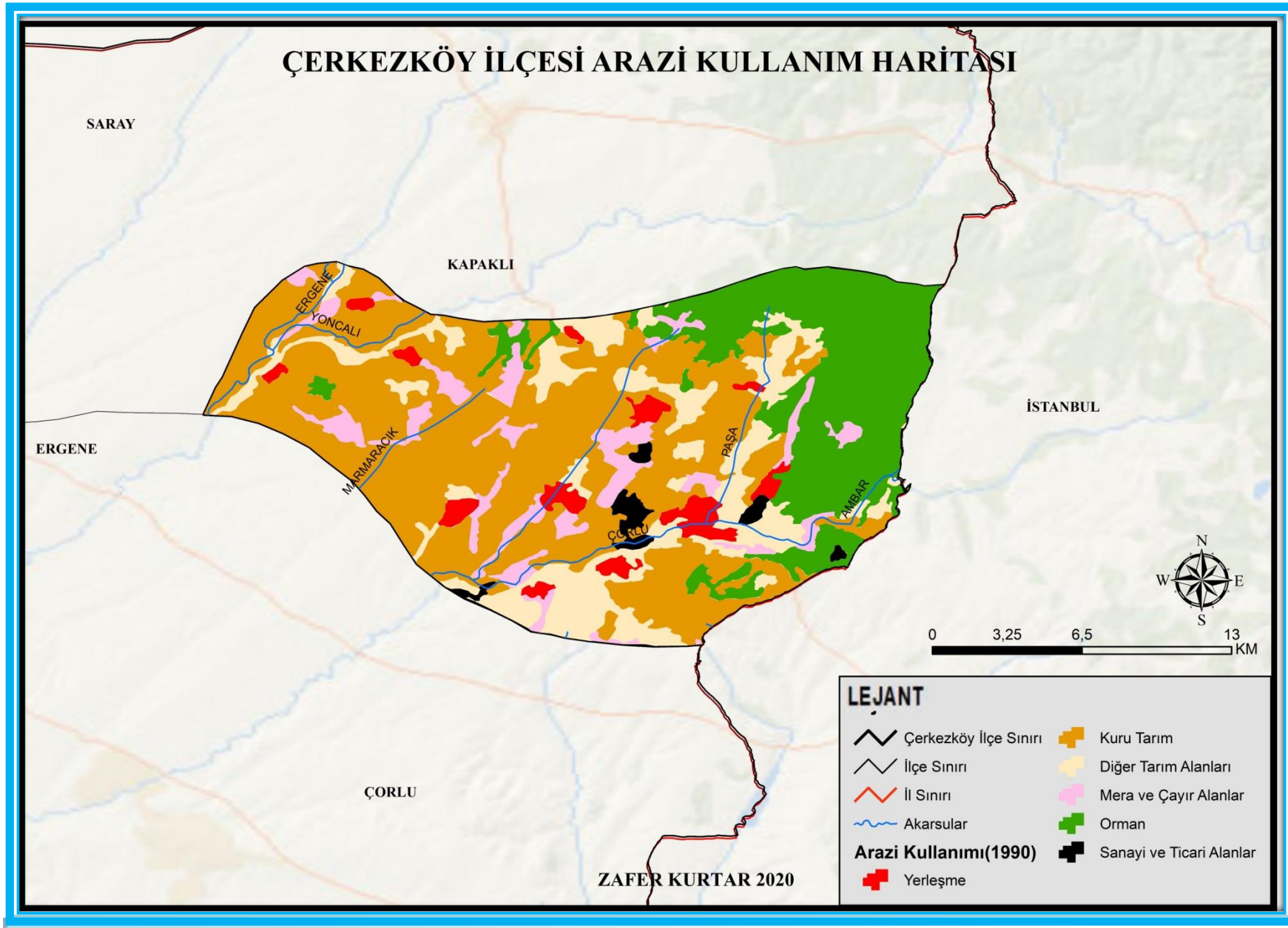
Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 70

Tablo dikkate alındığında, ÇDP hazırlanmadan önceki süreçte gelişme alanlarının beklentinin üzerinde nüfus artışına göre tahsis edildiği anlaşılır. Gerek plan nüfusları gerekse ÇDP öngörü nüfuslarındaki artışlar gerçek artış değerlerine ters düşmektedir. İmar planlarına göre gelişme alanlarını sınırlayan ÇDP, gelişme paternlerinde mevcut trendlerin devam edeceğinden hareketle hazırlandığı için koruma alanlarının dönüşümünü destekler niteliktedir. Bu durum ÇDP'nin sürdürülebilirlik vizyonuna ters düşmektedir.

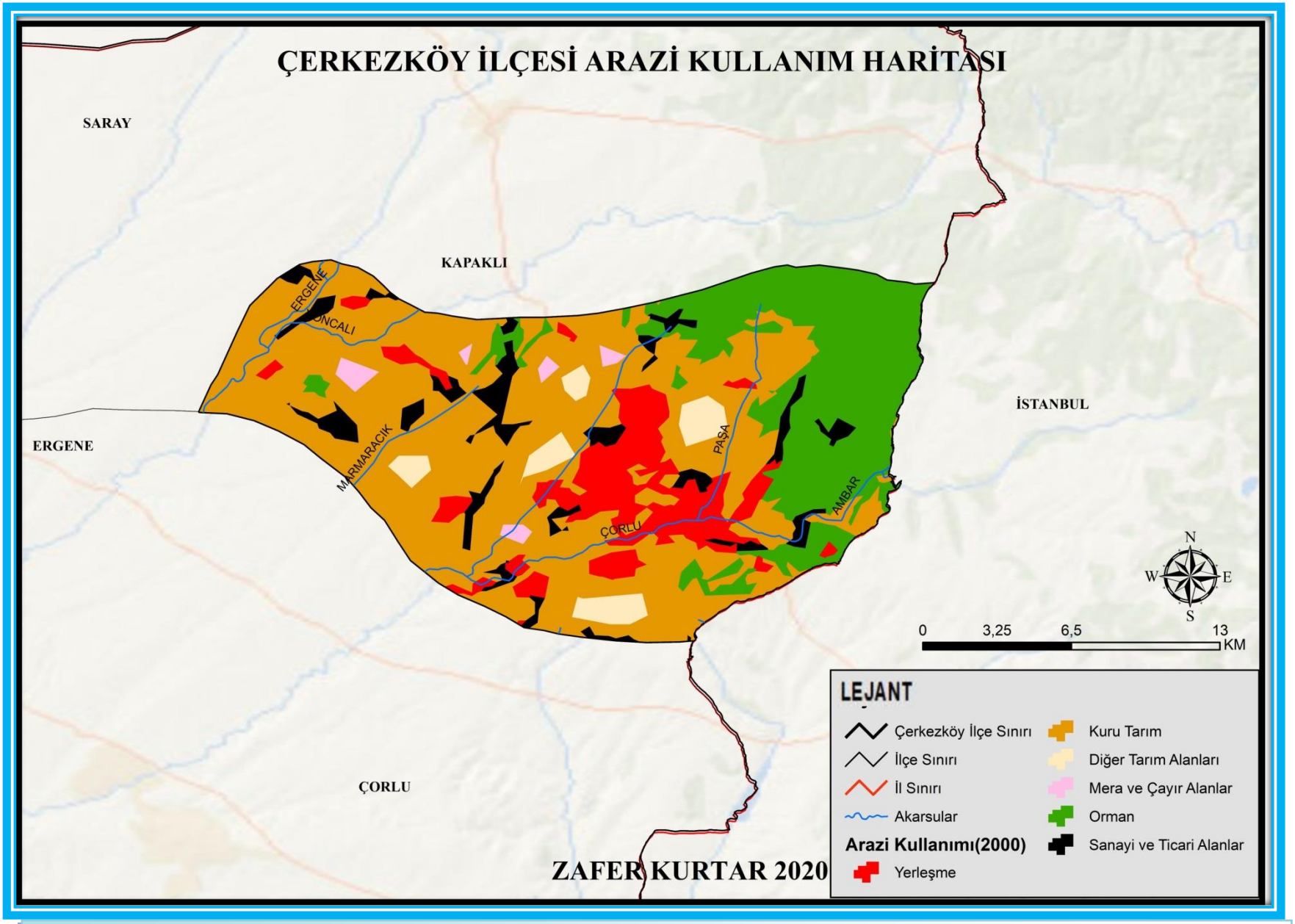
ÇDP'de 2023 yılında 400.000 civarında olması beklenen ilçe nüfusu 2019 yılı ADNKS'ye göre 175.000'dir. İlçeden ayrılan Kapaklı ve Karaağaç yerleşmelerinin yaklaşık 110.000 olan nüfusu eklendiğinde toplamda 285.000 civarında gerçekleşen ilçe nüfusunun 2023 yılında 400.000'e ulaşması nüfus artış hızları dikkate alındığında gerçekten uzak bir öngörü değeridir.

İmar planlarıyla karşılaştırıldığında görece kabul edilebilir ÇDP öngörü nüfusları planın planlama stratejisinin gözden geçirilmesini ve yeni bir planlama

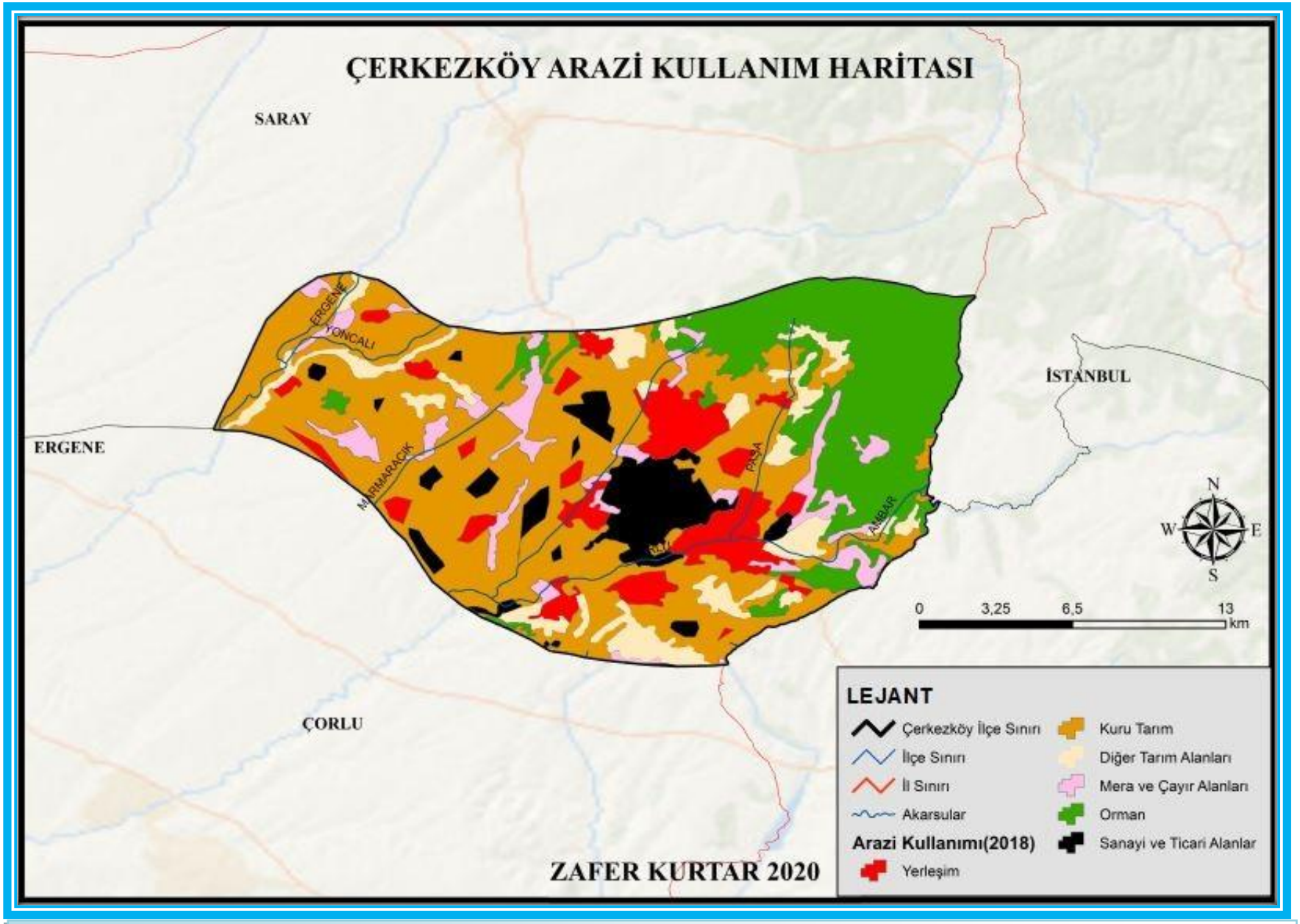
sürecinin gerekli olduğunu düşündürmektedir. ÇDP' teki bu kararlar doğrultusunda ilçede 2000 yılında %53 olan çalışan nüfus oranının %45'e düşeceği ve sektörlerin görünümlerinde farklılıklar yaşanacağı öngörülmektedir: Buna göre 2000 yılında %42 oranındaki sanayide çalışan oranı, %48'e yükselecek; %31 olan tarımda çalışan oranı, %10'a gerileyecek; %27 olan hizmet sektöründe çalışanların oranı %48'e yükselecektir. Planlamada şehre dair bir sanayi ve hizmet merkezi kimliği atfedilen Çerkezköy'de tarım sektöründe çalışan nüfusun azalacağı tahmin edilmekte ve bu nüfusun sanayi ve hizmet nüfusuna kayacağından hareketle proje konut sahaları geniş tutulmaktadır. Bu durum kırsal nüfusu kan kaybeden şehirde ÇDP politikalarının gözden geçirilmesini gerektirmektedir.

Harita 0-51: Çerkezköy ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-52: Çerkezköy ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-53: Çerkezköy ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-127: CORINE veri sistemine göre Çerkezköy ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi.

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990-2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	1.016,5	2.905,4	3905,4	2.888,9
Sanayi ve Ticaret Alanı	383,4	1.583	1.783	1.399,6
Kuru Tarım Alanı	12.809,6	16.096,1	13.187	377,4
Mera ve Çayır Alanları	2.093,8	279,2	1.774,5	-319,3
Diğer Tarım Alanları	4.240,3	898,2	2.312,2	-1.928,1
Ormanlık Alanlar	5.844,4	5.832,2	5.511,0	-373,4

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

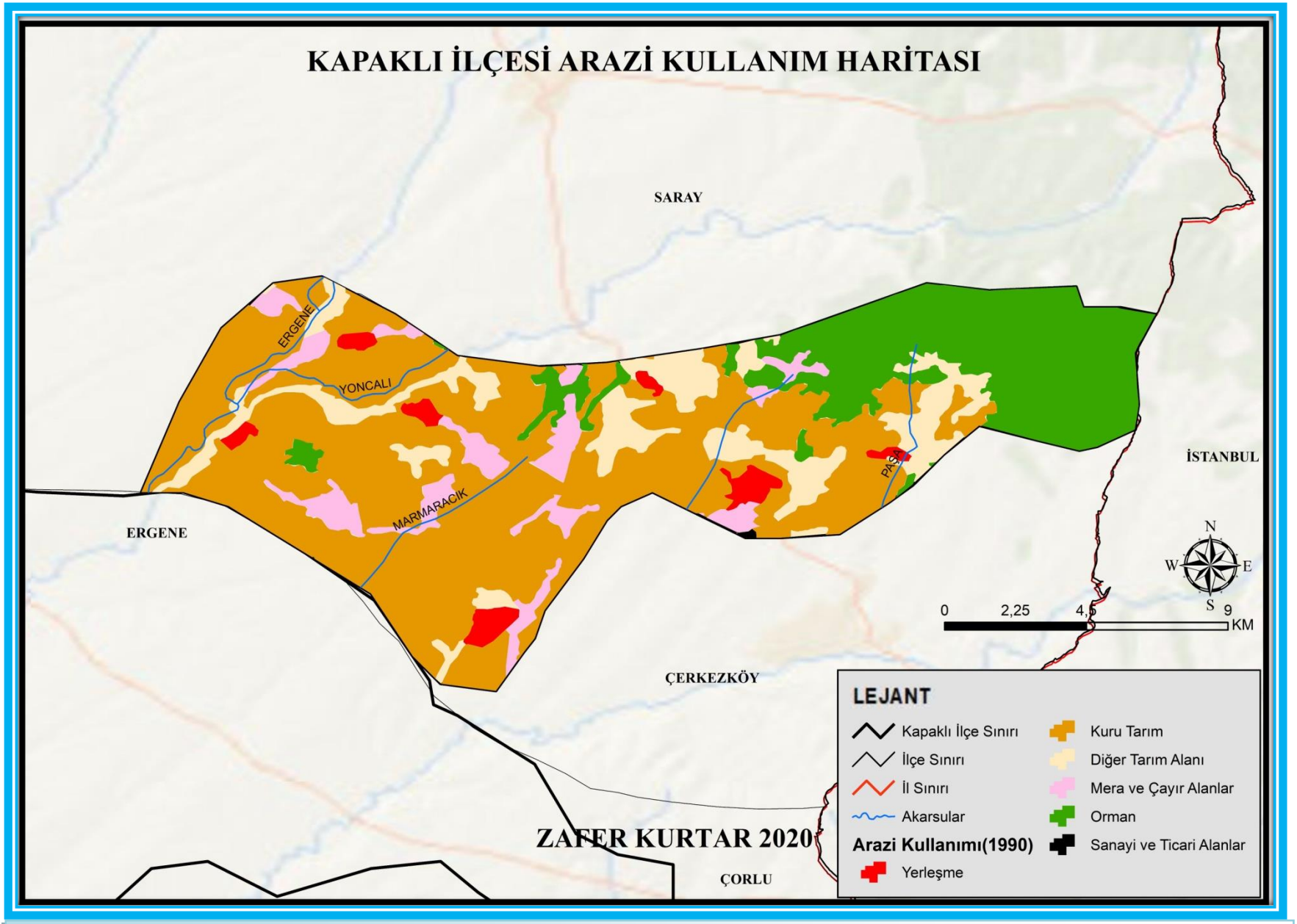
Kapaklı ve Karaağaç yerleşimleri de dahil edilerek, Çerkezköy'ün 1990 yılındaki ilçe sınırlarında arazi kullanım değişikliklerinin 2000 ve 2018 yıllları arasındaki görünümü harita ve tablo yardımıyla gösterilmiştir. Bu çalışmalarda CORINE veri sisteminden yararlanılmış ve ilçe için altı arazi sinifı seçilmiştir.

İlçede başlangıçta Çerkezköy OSB alanında faaliyet yürüten sanayi tesisleri ve ticaret alanları 1990 yılına gelindiğinde 383 ha alan kaplamaktadır. 2000 yılında bu araziler yaklaşık dört kat artarak 1.500 ha'ya ulaşmış, 2018 yılına gelindiğinde 13.187 ha düzeyine yükselmiştir böylece sanayiye ayrılan arazi 1990 ve 2018 yılları arasında 1.400 ha artış gerçekleştirmiştir. Şehirleşme hızı üzerinde etkili olan sanayileşmeyle doğru orantılı genişleyen şehir alanına dair yıllar içerisinde gerçekleşen değerler ise şöyledir: 1990 yılında ilçede yerleşme alanı yaklaşık 1.000 ha civarındandır. 2000 yılında 2.900 ha düzeyine genişleyen bu sahalar, 2018 yılında

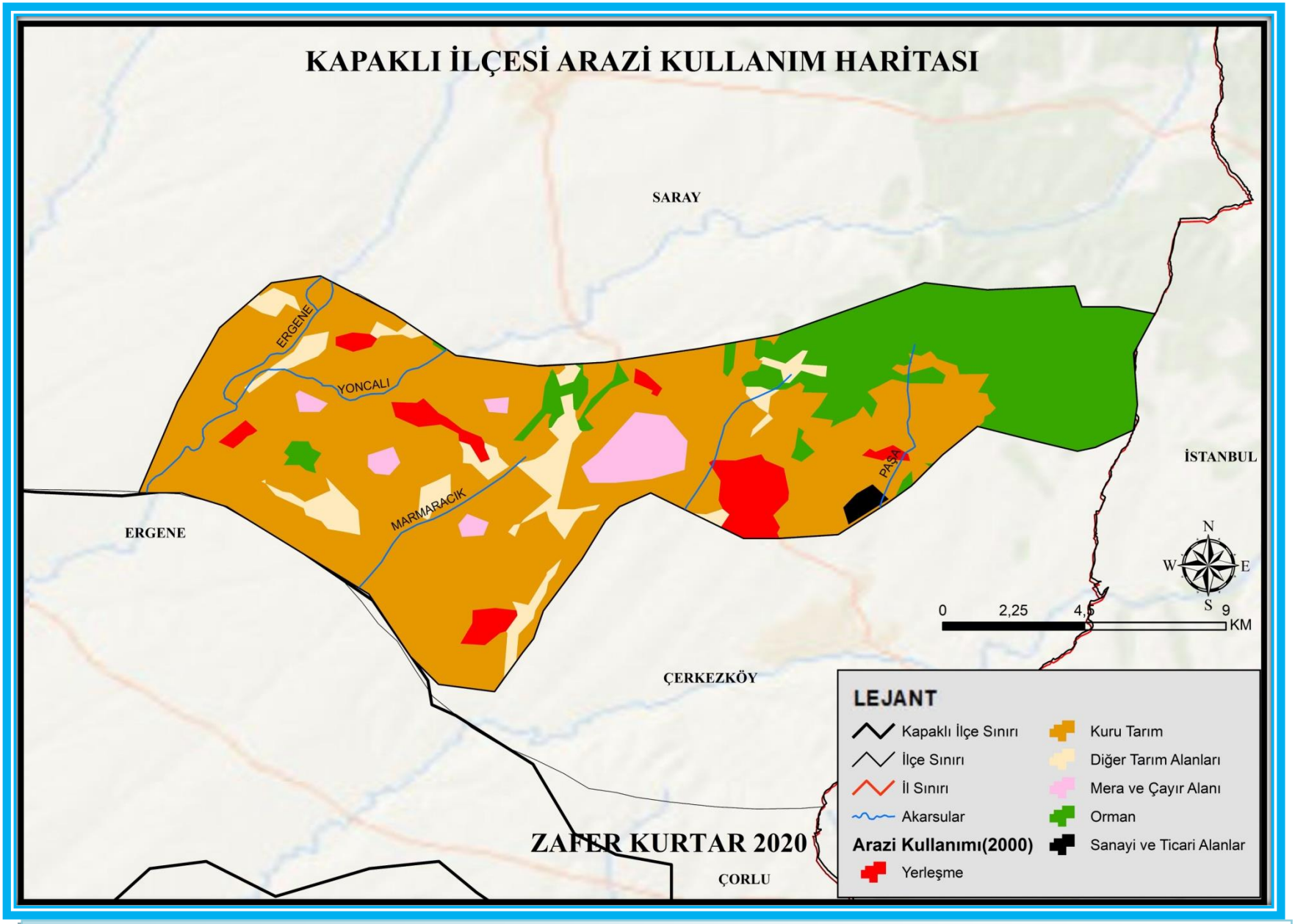
ise 1.000 ha artarak 3.900 ha'ya ulaşmıştır. 28 yıl içinde meydana gelen değişimle kaybedilen ve yerleşme niteliğindeki tarımsal faaliyetler için 1990 yılında 12.800 ha olarak ayrılan arazi 2018 yılında 400 ha artarak yaklaşık 13.200'ya ulaşmıştır. Buna karşın diğer tarım arazilerinde 28 yıllık süre içerisinde yaklaşık 2.000 ha arazi kaybı söz konusudur.

Koruma arazilerinden olan meralar 300 ha küçülürken; ormanlık arazi ise yaklaşık 400 ha azalmıştır. Sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan koruma arazilerinin kaybına neden olan planlama politikaları, sanayi ve şehir sahasının gelişmesine yol açarak, çevre sorunlarını artırmakta ve kaynak tüketimini hızlandırmaktadır. Tekirdağ'ın sanayi üslerinden biri sayılan Çerkezköy çevresinde planlama politikalarında radikal bir değişimin olmayışı, Ergene havzasının uzun vadede verimlilik ve biyoçeşitlilik yeteneğini tamamen kaybetmesine neden olacaktır.

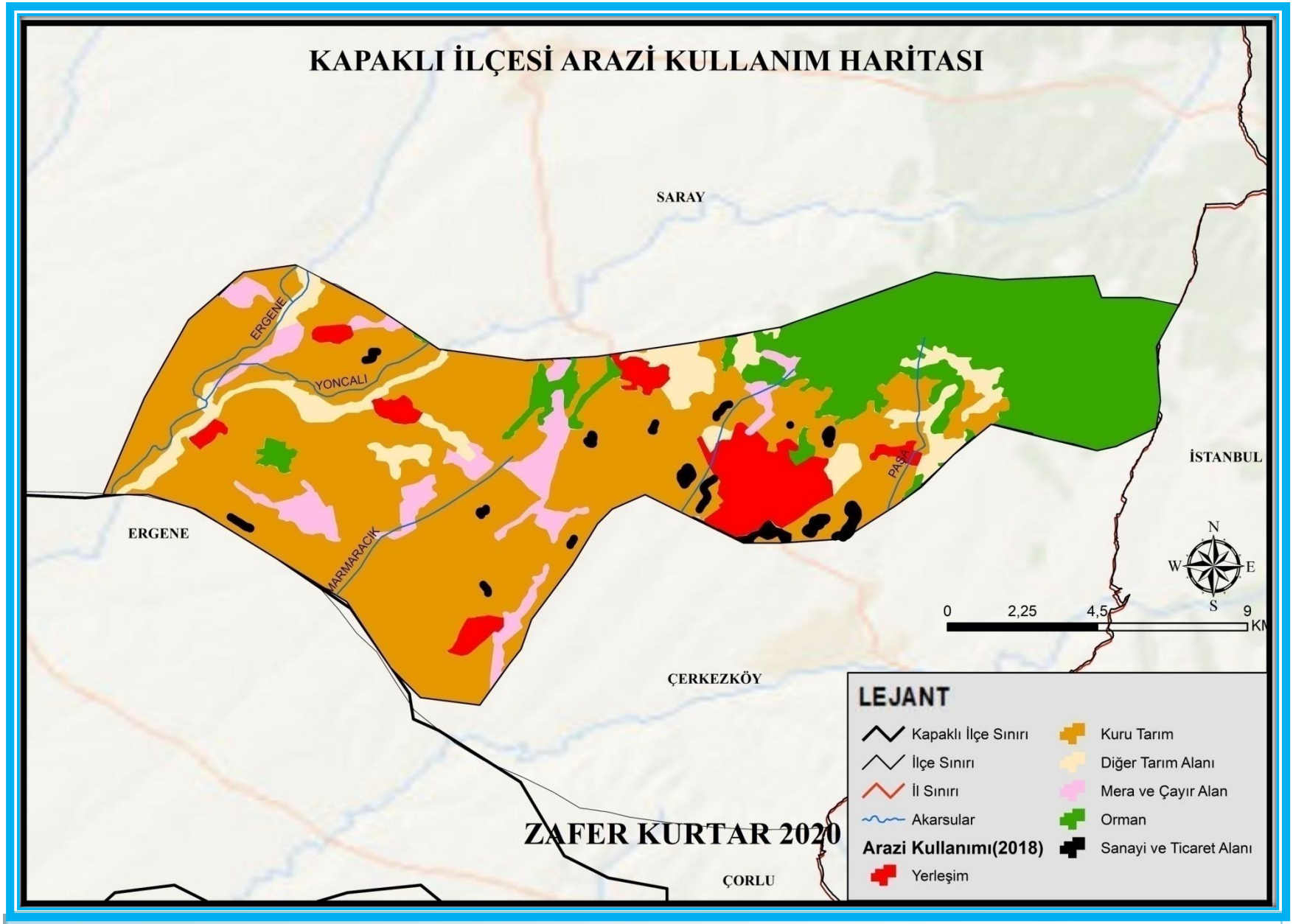
Geçmişte Çerkezköy'e bağlı Kapaklı ve Karaağaç beldesi ile Yanıkağıl, Bahçeağıl, Karlıca ve Uzunhacı mahallelerinin katılmasıyla oluşturulan Kapaklı ilçesinde arazi örtüsünden 1990, 2000 ve 2018 yılları arasında meydana gelen kullanım değişiklikleri CORINE veri sisteminden faydalanılarak , harita ve tablo üzerinde gösterilmiştir.

Harita 0-54 : Kapaklı ilçesinin 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-55: Kapaklı ilçesinin 2000 yılı arai kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-56: Kapaklı ilçesinin 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990- 2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	405	715	993	588
Sanayi ve Ticaret Alanı	8	66	85,6	77,6
Kuru Tarım Alanı	8.653,5	10.396,2	8.812,7	159,2
Mera ve Çayır Alanları	1.063,3	525,6	954,4	-108,9
Diğer Tarım Alanları	1.921,1	978,8	1.164,8	-756,3

Tablo 0-128: CORINE sistemine göre Kapaklı ilçesinde yıllara göre arazi kullanım alanları

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

CORINE veri sisteminden yararlanarak hazırlanan Kapaklı ilçesinin bugünkü sınırları dikkate alınarak arazi kullanımlarında yaşanan değişimi gösteren harita ve tablodan yola çıkarak şu değerlendirmeleri yapabilmek mümkündür: 1990 yılından 2018 yılına geçen 28 yıl içerisinde ilçede yerleşme alanları 400 ha'dan yaklaşık 1.000 ha'ya ulaşmıştır. 1990 ve 2018 yılları arasında 600 ha koruma alanı vasıf değiştirerek yerleşim alanına dönüştürülmüştür. ÇDP'de gelişme sanayi alanlarının desteklendiği ilçede 1990 yılında 8 ha olan sanayi ve ticaret amaçlı kullanılan arazi yaklaşık 90 ha'ya ulaşmış ve 80 ha koruma arazisi kaybedilmiştir.

Yağış yetersizliği nedeniyle kuru tarım niteliğinde yürütülen tarımsal faaliyetlere ayrılan arazide önemli bir değişiklik olmazken, diğer tarım alanları sınıfındaki tarım arazileri 1990 -2018 yılları arasında 800 ha gerilemiştir. Koruma alanları içerisinde yer alan mera ve çayır arazileri için ayrılan araziler 100 ha azalırken; orman arazisi yaklaşık 100 ha genişlemiştir. ÇDP'de Kapaklı'nın Çerkezköy'le birlikte konut ve sanayi gelişme sahası için tahsis edilen tarım arazileri, mera ve çayırlarla orman arazilerinin kullanımları, Tekirdağ ilinde doğal kaynakların

sürdürülebilir kullanımı için sınırlandırılmalı ve bu araziler mevuzatla güvence altına alınmalıdır. ÇDP'de Kapaklı ve Çorlu ilçeleri için belirlenen vizyonun ilçe sakinlerinin temsilcilerinin de yer aldığı plan hazırlama çalışmalarında, sahayı kirletici yükünden kurtaracak ve döngüsel ekonominin olanaklı hale geleceği bir planlama süreci ile yeniden ele alınması gerekmektedir.

5.3.2.4.1. Çorlu İlçesi

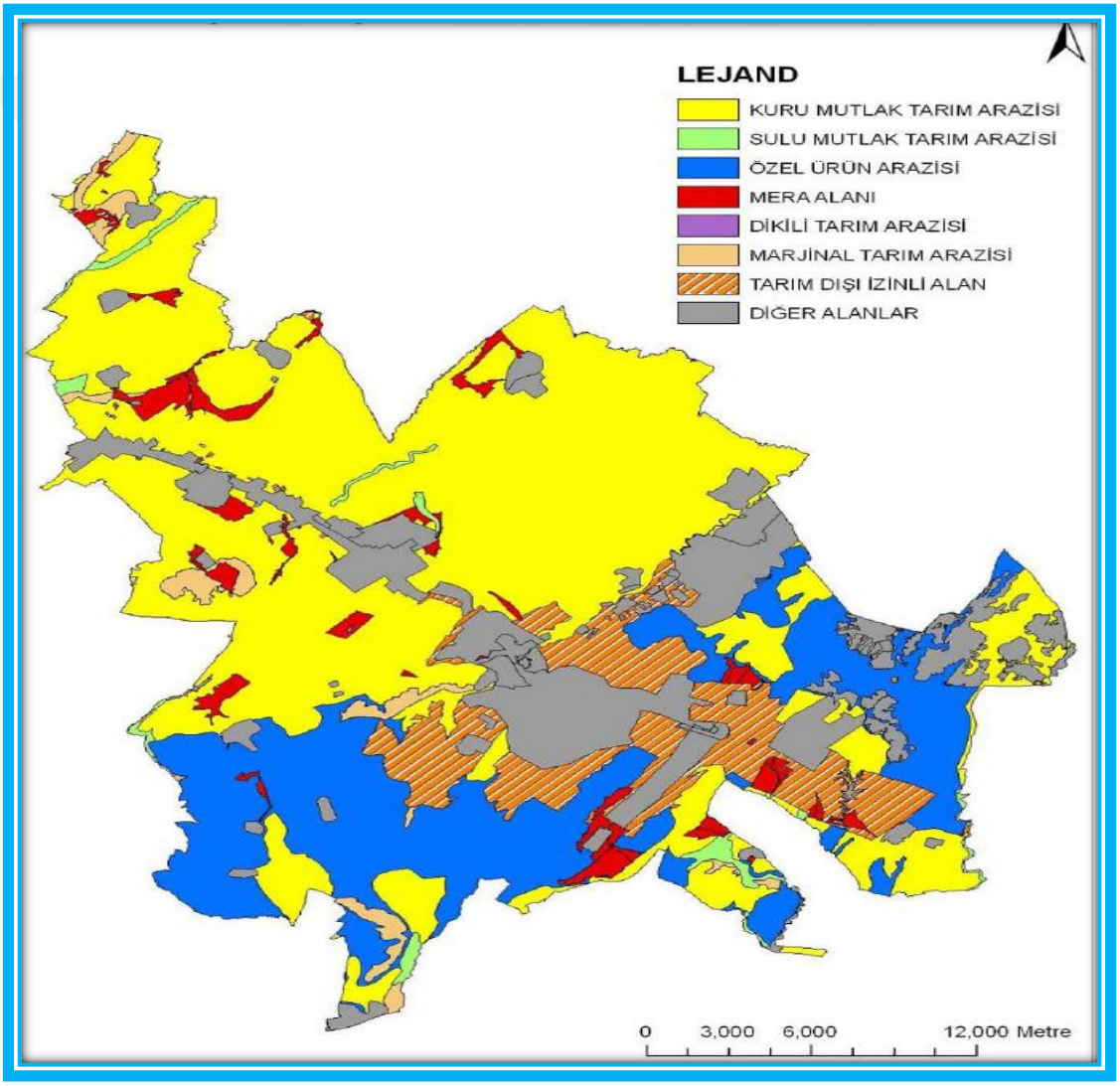
Büyük kısmı Ergene Havzası içinde kalan Çorlu ilçesi İstanbul'dan Edirne'ye bağlanan D100 Karayolu ile İstanbul – Edirne demiryolu üzerinde yer alıp, 899 km²'lik bir yüzölçümüne sahiptir. İlçe arazisi büyük ölçüde düzlüklerden oluştuğu için başta tarım için elverişlidir, İstanbul'a yakınlığı ve ana ulaşım ağlarına yakınlığı nedeniyle sanayi yatırımları için tercih edilmekte ve şehirleşme hızı yüksektir.

Çorlu, planlamaya esas 2007 yılında 225.244 kişi nüfusu ile Tekirdağ'ın nüfusu en fazla olan ilçesidir. İlçenin 1990 ile 2000 yılları arasında nüfus artış hızı ‰54,01'dir. 2000 ile 2007 yılları arasında artış hızı ise ‰32,8 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıllar arasında Tekirdağ'ın nüfus artış hızının ‰16,8 olduğu dikkate alındığında, ilçedeki nüfus artış hızının yaklaşık iki kat fazla olduğunu söylemek mümkündür. Çorlu, planlamaya esas 2007 yılında, merkeze bağlı 12 mahalle; Marmaracık, Misinli, Ulaş, Velimeşe, Yenice olmak üzere 5 belde ve 17 köyden müteşekkildir. Vakıflar ve Önerler köyü gibi bazı köyler şehir merkezine yakın olmaları ya da D100 karayoluna yakınlıkları nedeniyle kalabalıktır.

İlçe 83.100 ha araziye sahiptir. Büyük oranda tarıma uygun olan ilçe arazisinin %51'i kuru ve sulu mutlak tarım arazisi; %19,62'si özel ürün arazisi; %2'si marjinal tarım arazisi, %3,11'i mera; %16,35'i diğer alanlar ve %8,38'i ise tarım dışı kullanım izinli alanlardan oluşmaktadır. Çorlu'da 1980 yılı sonrası imalat sanayi yatırımlarına bağlı olarak nüfus artış hızı ve şehirleşme hızı artmıştır **(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 74).** Hızlı sanayileşme ve hızlı nüfus artışı üst ölçek planlar olmaksızın imar planlarının hazırlanmasına ve uygulanan imar planları,

büyük kısmı tarla olan birinci derece koruma alanlarının sanayi ve yerleşim için kullanılmasına neden olmuştur.

Harita 0-57: Çorlu ilçesi arazi sınıfları haritası

Kaynak: 1/25.000 ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.

İlçede geçmişi dericilikle başlayan sanayi faaliyetleri, bugün daha çok Deri Organize Sanayi Bölgesi'nde, Çorlu Çerkezköy arası, D100 karayolu çevresi ile Türkgücü, Tekirdağ arasında yoğunlaşmıştır

Yakın tarihte işgücü göçü ile hızlı nüfus artışına tanıklık eden ilçenin tarım arazileri imara açılmış ve şehir sahası genişlemiştir. İmar planlarına esas nüfus öngörüleri gerçekten uzak değerler olduğu için, çoğu özel ürün arazisi olmak üzere, tarım arazilerinin vasfı değiştirilmiş, sanayi ve yerleşme alanlarına dönüştürülmüştür. İlçe merkezi ve sonradan belde olan köylerin imar planları farklı zamanlarda hazırlandıkları için ÇDP ile uyumlu değildir. Üst ölçek planlardan 2004 yılında hazırlanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi ÇDP ve bu plana bağlı olarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Çorlu- Çerkezköy, Marmaracık- Büyükkarıştıran, Muratlı Alt Bölgeleri Planı'nda Çorlu ilçe merkezi ile çoğu geçmişte belde olan Kırkgöz, Marmaracık, Misinli, Ulaş, Vakıflar mahalleleri planlamaya dâhil edilmiştir **(a.g.e: 76).** Köy statüsü önce belediyeye ve 2012 yılından sonra mahalleye dönüştürülen yerleşmelerin büyük bir kısmı, üst ölçek planlar hazırlanmadan, 1/5.000 ölçekli NİP ile imara açılmıştır.

Planlar incelendiğinde 1/25.000 ölçekli ÇDP ile NİPlerin sanayi alanları açısından büyük ölçüde örtüştüğü, konut alanları açısından planlar arasında farklılıklar olduğu dikkat çeker. Bu durum ÇDP'de sanayi ve hizmet kimliği desteklenen Çorlu ilçesindeki mevcut sanayi tesislerinin OSB çatısı altında varlığını ve faaliyetlerini devam ettireceğini düşündürmektedir.

Geçmişte Çorlu, günümüzde Ergene ilçesine bağlı Misinli Mahallesi'nde 2003 ve 2004 tarihlerinde, 13 ve 14 sayılı meclis kararları ile onaylanmış, 1/5.000 ölçekli NİP mevcuttur. Misinli için hazırlanan NİP'in öngörü nüfusu 20.000'dir. Planlı sanayi alanları 1/25.000 ölçekli ÇDP'ye paralel D100 yolu üzerinde yer alır. Belde niteliğindeki Misinli'de nazım planda gösterilen gelişme konut alanları üst

ölçek plandan daha geniş alan kaplamaktadır. 1/25.000 ölçekli ÇDP'de tarım dışı kullanım izinleri alınmamış; buna karşın bedelleri ödenerek satın alınan sanayi sahaları yer alır. Geçmişte tarım sahası olan ve nazım imar planlarında gelişim konut sahası olarak belirlenen arazilerin Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nden onayları alınmamıştır. Misinli'de 1/5.000 ölçekli nazım imar planına göre **mevcut** 62 ha ve **gelişme** 300 ha olmak üzere, 362 ha konut alanı planlanmıştır. Gelişme konut alanları üst ölçek plandan daha önce imara açıldığı için, planlamaya esas 2007 yılında tarım dışı kullanım izinleri henüz alınmamıştır. Mevcut konut alanlarındaki kapasite değerlerinden hareketle gelişme konut alanlarında 9.876 kapasiteli yeni bir yerleşim sahası oluşturulmuş ve plan hedeflerinde yerleşme nüfusunun 12.000 kişiye ulaşacağı öngörülmüştür. Tekirdağ'ın Büyükşehir olmasından önce belde niteliğindeki Misinli'de 2007 yılında planlı 305 ve plansız 29 toplamda 334 ha sanayi alanı mevcuttur, sanayi sahalarının tam kapasite ile dolması halinde yerleşim nüfusunun 17.241'ye ulaşacağı öngörülmüştür **(a.g.e: 77).** D100 ve E80 karayolları arasında geçmişte belediye ve bugün mahalle vasfındaki Misinli'nin ulaşım açısından elverişli konumu dikkate alınarak imar planlarında gelişme sanayi ve konut alanları oldukça geniş tutulmuştur. Sürdürülebilirlik amacıyla doğal kaynakların koruma kullanma dengesini gözeten ÇDP'de ise Çorlu ilçesinin sanayi ve hizmet kimlikleri dikkate alınarak Misinli'de koruma arazilerinin vasıf değiştirmesine kısmen izin verilmiştir.

Misinli gibi Çorlu'dan ayrılarak 2012 yılından sonra Ergene ilçesine bağlanan; eskiden belediye ve bugün mahalle statüsünde olan Ulaş'ın, yerel yönetim tarafından 1998 yılında üst ölçekli plan beklenmeden hazırlanan 1/5.000 Ölçekli NİP'i 60.000 kişilik nüfus öngörüsüne sahiptir. Mevzu bahis nüfus artışı gerçekçi olmadığı için NİP'i, 1/25.000 Ölçekli Çorlu- Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran, Muratlı Çevre Düzeni Planı ile uyumsuzluk göstermektedir. İmar planında konut gelişme alanı ve sanayi alanı oldukça geniş tutulmuştur, Misinli'de

olduğu gibi tarım dışı kullanım izinleri olmayan sahalar, o günün koşullarında toprak bedelleri ödenerek faaliyet hakkı kazandırılmıştır. Planlamaya esas yılda NİP'de imara açılan gelişme konut sahaları için Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nden alınmış onaylar söz konusu değildir. Tekirdağ arazisi için bir teamül haline gelen ve yerleşmeler için öngörülen gerçek dışı artışlar nedeniyle koruma alanlarının sanayi ve yerleşim amacıyla imara açılmasına izin verilmiş ve bu izinler ilgili kurumların onayı alınmadan verilmiştir. Örneklerde olduğu gibi, toprak, su ve kıyı alanlarının yönetiminde yaşanan yerel yönetimler ve kurumlar arasındaki iletişimsizlik tarım arazilerinin kaybına ve çevre sorunlarının boyutlanmasına yol açarak, sahada doğal kaynak yönetimini sürdürülemez hale getirmiştir.

Ulaş için hazırlanan 1/5.000 ölçekli NİP'de tarım dışı izinli 90 ha ve tarım izinsiz 62 ha olmak üzere toplamda 152 ha arazi **mevcut konut alanı** tahsis edilmiştir. Ulaş'ta tarım dışı kullanım izni olmayan 285 ha arazi **gelişme konut sahası** olarak planlanmış ve 437 ha toplam konut arazisi için 16.465 kişilik bir nüfus öngörüsünde bulunulmuştur. 2007 yılında **'mevcut planlı'** 466 ha sanayi arazisine sahip yerleşme için, planlı tarım dışı izinli 531 ha arazi ile izinsiz 50 ha arazi olmak üzere 1.047 ha sanayi arazisi tahsis edilmiş ve sanayi sahalarının tam kapasite dolmasının ilçede 91.757 kişilik bir nüfusa yol açacağı öngörülmüştür (a.g.e: 78). Belediye statüsü kazanan köylerin birçoğunda olduğu gibi Ulaş için gerçek dışı bir nüfus artışı öngörüsü yerel yönetim tarafından hazırlanan imar planında sanayi arazisi ile gelişme konut sahalarının oldukça geniş ölçülerde tutulmasına neden olmuştur. 2019 ADNKS değeri 6.700 **(TÜİK 2019)** olan yerleşmede yerel planlama ile imara açılan araziler koruma arazisi olup Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün izni dışında gerçekleşmiştir. Kullanım izinleri olmadan imara açılan doğal alanların korunması ve kaynak planlamasının rasyonel olarak düzenlenebilmesi için ÇDP zorunludur.

Geçmişte Çorlu ilçesine bağlı bir belde statüsündeki Marmaracık, günümüzde Ergene ilçesine bağlı bir mahalledir. Marmaracık Belediyesi tarafından hazırlanan NİP, 2007 yılında revizyondan geçerek onaylanmıştır. Yerleşmenin plan öngörü nüfusu 20.000 kişidir ve 2019 yılında Marmaracık mahallesinin nüfusu ADNKS verilerine göre 3.644 **(TÜİK 2019)** olarak gerçekleşmiştir. 1/5.000 ölçekli Marmaracık NİP ile 1/25.000 Ölçekli Çorlu- Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgeleri ÇDP arasında uyumsuzluk söz konusudur **(a.g.e: 79).**

NİP'in öngörü nüfusu gerçekten uzak ve abartılı olduğu için, gelişme konut alanları ve üst ölçek planda yer verilmeyen konut dışı çalışma sahasına imar planında yer verilmiştir. Rapora esas 2007 yılında gelişme konut sahası olarak belirlenen tarım arazileri için Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü'nden her hangi bir görüş alınmamıştır. 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanırken dikkate alınan 1/5.000 ölçekli NİP'te yer alan mevcutta tarım dışı kullanım izinli 166 ha, izinsiz 46 ha olmak üzere toplam 212 ha arazi ve '**gelişme konut sahası'** olarak planlanan ve tarım izinsiz 377 ha arazi dâhil toplamda 589 ha tarım arazisi için imar izni verilmiştir. Bu arazilerin tamamı için öngörü nüfusu 13.000'e yakındır. Rapora esas 2007 yılında sanayi arazisi bulunmayan Marmaracık'ta 171 ha konut dışı çalışma arazisi olarak planlanmıştır. Yerel yönetimlerin kalkınmayı öncelik olarak görüp, doğal kaynakları göz ardı ettiği ve ÇDP'nin bu anlayışı sürdürdüğü planlama anlayışı, ulaşım ana arterleri üzerindeki koruma alanlarının gözden çıkarılmasına destek vermekte ve bu strateji ile ÇDP'de koruma kullanma dengesine aykırı davranmaktadır. İlin gelişme stratejisinin sanayi ve hizmet üzerine inşa edilmesi tarım topraklarının dönüştürülmesine uygun bir zemin yaratmaktadır, bu zemin her geçen gün gıda yetersizliği yaşanan ülke koşulları için riski bir duruma yol açmaktadır.

Geçmişte Çorlu ilçesine bağlı bir belde konumundaki Velimeşe, günümüzde Ergene ilçesi sınırlarında yer alır ve mahalle statüsündedir. Tekirdağ'ın iki önemli

sanayi şehri olan Çerkezköy ve Çorlu arasında yer alması ve E80 Karayolu'na yakınlığı nedeniyle, 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı'nda nüfusunun artarak 30.000 kişiye ulaşacağı öngörülmüştür. Bu plan kararları açısından, 1/25.000 Ölçekli Çorlu-Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgeleri Çevre Düzeni Planı'na uyumludur.

Velimeşe'nin belediye statüsünde olduğu plan raporunun hazırlandığı 2007 yılında tarım dışı kullanım izinli 220 ha, izinsiz 60 ha olmak üzere toplamda 280 ha; tarım dışı izinli **'gelişme konut sahası'** 265 ha ve izinsiz 65 ha olmak üzere 330 ha ve genel toplamda 610 ha '**konut arazisi**' mevcuttur. Bu sahalarda brüt yoğunluk dikkate alınarak, hesaplanan nüfus yaklaşık 23.000 kişidir **(a.g.e: 81).** Tamamı tarım dışı izinli niteliğe sahip planlı ve mevcut 440 ha ve boş 554 ha olmak üzere toplamda 994 ha '**sanayi sahasının'** tam kapasite ile dolmasıyla yerleşme nüfusunun 95.000'e ulaşacağı öngörülmektedir. 2019 yılında yerleşmenin ADNKS değeri 10.287 kişi olarak gerçekleşmiştir. Çerkezköy ve Çorlu çevresindeki diğer köy yerleşimlerinde olduğu gibi kısa süre içinde artan nüfustan yola çıkan yerel yönetimler tarım dışı izinli ya da izinsiz çok miktarda araziyi abartılı öngörü nüfusları nedeniyle imara açarak koruma arazilerinin tarım vasfını kaybetmelerine neden olmuştur.

Geçmişte belediye statüsündeki Yenice günümüzde Çorlu ilçesine bağlı bir mahalledir. 1/25.000 Ölçekli Çorlu- Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgeleri ÇDP sınırları içerisinde olmayan ve belde statüsündeyken hazırlanan 1/5.000 ölçekli NİP'de öngörü nüfusu 20.000 olan Yenice'nin, rapora esas 2007 yılında plan dâhiline alınan sahalarının tarım dışı kullanım izinleri mevcut değildir. ÇDP'ye altlık olarak kullanılan NİP'e göre mevcutta 155 ha tarım dışı izinli, 15 ha izinsiz olmak üzere toplam 170 ha planlı '**konut alanı'** söz konusudur. 4.500 kişi nüfus artışı öngörülen NİP'te gelişme konut alanlarının %93,5 gibi büyük bir kısmına karşılık gelen 430 ha arazi tarım dışı kullanım izni olmayan arazidir. 30 ha arazi ise tarım dışı kullanım iznine sahiptir.

Planlama sahasında '**sanayi sahası'** olarak kullanılan 40 ha arazinin tarım dışı kullanım izni yoktur. 2019 yılı ADNKS nüfus değeri 1.635 olarak gerçekleşen Yenice, Tekirdağ'da ana ulaşım arterleri üzerindeki diğer yerleşimler gibi sanayi faaliyetlerinin desteklendiği ve sanayi kaynaklı nüfus artışının teşvik edildiği yerleşimlerden biridir. Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nden izin alınmadan vasıf dışına çıkarılan bu araziler için rasyonel olmayan nüfus artışları doğal kaynaklar üzerinden tüketim baskısını artırarak, sürdürülebilir bir şehir arzusundan uzaklaşılmasına yol açacaktır.

D100 Karayolu çevresinde yer alan Vakıflar Mahallesi ile Kırkgöz Mahallesi, geçmişte Çorlu ilçesine bağlı birer köy iken, bugün Ergene ilçesinin mahalleleridir. İstanbul- Edirne D100 Karayolu'na yakınlıkları nedeniyle her iki yerleşme sanayi yatırımcısının tercih ettiği ve yakın zamanda artan nüfusları ile imar planlarının şekillendirdiği bir geçmişe sahiptir. 1996 yılında üst ölçek planlar hazırlanmadan onaylanan imar planı ile tarım dışı kullanım izinli ve izinsiz sahalar konut ve sanayi amaçlı olarak kullanıma açılmıştır. Vakıflar Mahallesi'nde rapora esas plan dâhilinde 2007 yılında 125 ha mevcut '**konut sahası'**; 163 ha tarım dışı kullanım izinli ve 45 ha izinsiz toplamda 208 ha olmak üzere '**gelişme konut sahası'** ve toplamda 333 ha '**konut sahası'** mevcuttur. Planlanan konut sahalarının tamamı için öngörü nüfusu 5.700'dür. Sanayi sektörü için tarım dışı izinli 70 ha ve izinsiz 68 ha toplamda 138 ha arazi tahsis edilmiştir ve bu sahaların tam kapasite ile dolmasıyla 12.093 kişilik bir nüfus öngörüsü söz konusudur **(a.g.e: 82).** 2019 yılı ADNKS nüfusu 2.308 olarak kaydedilen Vakıflı'da planda yer verilen öngörülerin gerçekleşmediği, rasyonel olmayan öngörüler nedeniyle uygulanan plan kararları neticesinde tarım arazileri amaçları dışında kullanılarak kaybedilmiştir.

Çevresindeki sanayi kuruluşlarında çalışanların barınma ihtiyacını karşılamak üzere tarım arazileri yerleşim sahasına dönüştürülen Kırkgöz Mahallesi'nde rapora esas 2007 yılında mevcut planlı tarım dışı kullanım izinli '**konut sahası'** 40 ha ve

gelişme konut sahasında izni alınmayan 54 ha olmak üzere toplamda 94 ha arazide öngörü nüfus 3.000 civarındadır. Bugün Ergene ilçesine bağlı Kırkgöz mahallesinde 2019 ADNKS'de kaydedilen nüfus değeri 1.256 olarak gerçekleşmiştir.

D100 Karayolu'nun içinden geçtiği Çorlu Merkez için 2005 ve 2006 yıllarında 1/5.000 ölçekli NİP hazırlanmıştır, bu plan 1/25.000 Ölçekli Çorlu-Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran ve Muratlı Planlama Alt Bölgeleri Çevre Düzeni Planı'nda altlık olarak kullanılmış ve onaylanmış bir alt ölçek plandır. Plan sahasında öngörü nüfusu 750.000 olarak düşünülmüş, tarım dışı arazi kullanım izinleri büyük ölçüde alınmıştır. Üst ölçek planlarda ikinci derecede, sanayi ve sanayiye bağlı hizmet merkezi olarak düşünülen Çorlu ilçesinde tarım arazilerinin sanayi amaçlı kullanımı plan hedeflerine uygun olarak görülmüştür. 1/5.000 ölçekli nazım imar planlarında mevcutta 1.390 ha arazi **'konut sahası'** olarak planlanmıştır, tarım dışı kullanım izinli olmak üzere 2.545 ha arazi ise **'gelişme konut sahası'** olarak plana alınmıştır. Toplamda 3.935 ha alan olarak tahsis edilen konut arazisi için 2007 trendleri dikkate alınarak öngörülen nüfus 540.000 kişidir. Aynı yıl mevcutta %98 orana karşılık gelen tarım dışı kullanım izinli 700 ha arazi ile 15 ha izinsiz olmak üzere toplam 714 ha sanayi arazisi; tamamı tarım dışı kullanım iznine sahip 1.132 ha planlı ve boş sanayi arazisi tahsis edilmiş ve toplam 1.846 ha genişlikteki bu arazinin tamamının dolması ile de 162.000 dolayında sanayi nüfusu öngörülmüştür**(a.g.e: 82).** ÇDP'de sanayi ve hizmet sektörünün birlikte büyüyeceği öngörülen Çorlu şehrinde, planlı konut ve sanayi gelişim sahalarının beklentinin çok üzerinde tutulması nedeniyle koruma arazileri Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nden izinli ya da izinsiz, oldukça büyük ölçüde kullanım dışına çıkarılarak vasfını kaybetmiştir. Ergene Havzası içinde yer alan ilçede sanayi ve yerleşme baskısının doğal kaynaklar üzerinde yarattığı sorunlar taşıma kapasitelerini zorlamaya devam ederken, arazide yeni yoğunluk yaratacak plan kararları sürdürülebilir değildir. 2019 yılında ilçenin tamamının 290.000 olan nüfusu plan kapasite nüfusu olan 750.000

değeri ile karşılaştırıldığında planlama değerlerinin rasyonel olmadığı anlaşılacaktır. ÇDP koruma kullanma dengesini gözettiğini iddia etmesine karşılık yerel yönetimlerce hazırlanan imar planlarını altlık olarak kullanarak plan kararlarını destekler bir tutumla hazırlanmıştır.

Çorlu D100 Karayolu üzerinde ve E80 Otoyolu'na bağlantı yollarıyla bağlanmaktadır, İlçede çok sayıda sanayi tesisi bu yollar çevresinde lineer olarak konumlanmıştır. Ticari hacmi artıran ve bir takım kolaylıklar sağlayan Serbest Bölge'nin varlığı; İstanbul'a, Tekirdağ limanlarına yakınlık ve Çorlu Atatürk Havalimanı gibi ulaşım alternatiflerinin çokluğu ilçede sanayi yatırımlarının artmasını sağladığı için, üst ölçekli planda şehir, sanayi ve hizmet merkezi olarak planlanmış ve planlı sanayi sahaları geniş tutulmuştur. Bu avantajlarının yanında, D100 aksı çevresindeki yerleşimlerin sanayi odaklı nüfus artışları ve imar planlarının üst ölçek planlarla uyumsuzluğu, nüfus projeksiyonlarındaki abartılar nedeniyle birinci derecede koruma arazileri tarım dışı kullanım izinleri alınmadan imar planlarına dâhil edilmiştir. Hızlı nüfus artışına yanıt vermek amacıyla inşa edilen konutlar düşük kaliteli, sosyal donatı ve hizmet alanları açısından yetersizdir. Sanayi ve yerleşim sahalarının bir birine yakınlığı, aşırı su tüketimi, yer altı su seviyesinin giderek alçalması, atık su deşarjlarına bağlı kirlilik sorunları gibi sanayi ve yerleşimin hızlı ve plansız gelişimi ile ilgili sorunlar planlama ile ilgili kararlar alınırken belirleyici olmuştur. İlçenin potansiyel ve sorunlarından hareketle şekillenen planlama vizyonu, 'ihtiyaçlarını karşılayabilen; ihracatını sanayi ve hizmet olarak çeşitlendirebilmiş; pazar olanakları gelişmiş bir şehir olmaktır' plan kararları sanayi ve hizmet faaliyetlerinin bu vizyona uygun olarak yürütülmesi doğrultusunda şekillenmiştir **(a.g.e: 85).**

İlçeyi ön plana çıkaran sanayi ve hizmet faaliyetlerinin devamlılığı, sürdürülebilir kaynak kullanımı ve çevre sorunlarının başarılı bir şekilde yönetilebilmesine bağlıdır. Giderek artan ilçe nüfusu için yetersiz sayılabilecek

donatı alanları yaşam kalitesini de düşürmektedir; 1/25.000 ölçekli Tekirdağ İli ÇDP'de 1.694 ha rekreasyon alanı ve 363 ha bölge parkı şehir sakinlerinin sağlıklı çevre beklentisini karşılamaya yönelik plan kararlarından biridir.

Planda ilçenin sanayi kaynaklı çevre sorunlarının giderilebilmesi için yapısal dönüşümlerin gerekli olduğuna yer verilmiştir: Sanayide teknolojik gelişimin takibini ve araştırma geliştirme süreçlerini gerçekleştirebilecek üniversite ve teknopark sahaları ile üretilen modern ürünlerin sergilendiği fuar alanlarının planlaması yapılmıştır. ÇDP ilçede yürütülen sanayi faaliyetlerinin devamlılığı üzerine inşa edilmiş çevre sorunlarının yol açtığı sorunlarını giderme yolunda teknolojik dönüşümün sağlanmasını alternatif olarak ortaya koymuştur. Bu strateji kısa vadede işe yaramakla birlikte planlama anlayışında değişiklik yaratmadığı için, sorunları ötelemekten öteye gidemeyecektir.

ÇDP'de ekonomik ve sosyal gelişimin mekândaki dengeli dağılımı için şehir merkezi bir hizmet ve sanayi merkezi; şehrin çevresindeki görece küçük yerleşimler ise sanayi sahaları olarak planlanmıştır. Geçmişte belde ve günümüzde mahalle statüsünde olan yerleşimler, sanayi faaliyetlerinin yürütüldüğü ya da işgücünün yerleştiği sahalar; ilçe merkezi ise hizmet fonksiyonu ile konut alanlarının yoğunlaştığı merkez niteliğinde olacaktır. ÇDP kararlarına göre arazi kullanımları alan ve oranlarına göre tablodaki gibidir:

Fotoğraf 0-98: Çorlu şehri girişinde yer alan Trakya Fuar Alanı

Tablo 0-129: Çorlu İlçesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Kararlarına Göre Arazi Kullanımı, Alan ve Oranları

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	64.830	77,76
Yerleşme alanları	7.453	8,94
Çalışma alanları	5.449	6,54
Kentsel hizmet ve donatı alanları	5.636	6,76
Toplam	**83.368**	**100.00**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 87

ÇDP'de yer verilen ilçe arazi kullanım kararlarına göre '**koruma alanlarının'** oranı %77,76'dır. Mutlak korunacak alanlar içerisinde ilk sırada %67

oranda **'birinci öncelikle korunacak sahalar'** yer almaktadır. ÇDP'de nüfus tahminleri yapılırken, geçmişte belde olan mahallelerde sanayi nüfusunun artacağı düşünülerek arazi planlaması yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda planlamaya esas 2007 yılı nüfusları ile projeksiyon nüfusları dikkate alınmış ve planın 2023 projeksiyon nüfusu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 0-130: Çorlu ilçesine bağlı belediye ve köylerin (günümüzde mahalle olan bu yerleşmelerin bazıları Ergene İlçesine bağlanmıştır) 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları (TÜİK), imar planlarında yer alan öngörü nüfusları ve 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları

Yerleşmeler	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu (TÜİK)	Mevcut Plan Nüfusları (1/5.000 Ölçek)	2023 Yılı ÇDP Nüfusları
Çorlu	190.792	268.626	750.000	500.000
Marmaracık (Ergene)	4.780	4.981	20.000	15.000
Misinli (Ergene)	2.041	2.853	20.000	13.000
Ulaş (Ergene)	5.727	8.966	60.000	20.000
Velimeşe (Ergene)	6.485	8.429	30.000	25.000
Yenice	1.663	3.829	20.000	4.000
2007 yılında belediyelere bağlı köy nüfusları	13.756	16.830	-	23.000
Vakıflar (Ergene)	2.140	2.935	8.440	5.000
Kırkgöz (Ergene)	1.257	1.555	2.821	3.000
Önerler	1.636	2.340	4.779	5.000
Toplam	**216.521**	**304.514**	**916.040**	**613.000**

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 88- 89

ÇDP'nin Çorlu ilçesi için hazırlanan nüfus projeksiyonu şu esaslar dikkate alınarak hesaplanmıştır: İlçede kır ve şehir ayrımı yapılmamış, sanayi ve hizmet merkezi ile sanayi alt bölgeleri dikkate alındığı için geçmişte belde hüviyetindeki yerleşmelere bağlı Vakıflar, Kırkgöz ve Önerler köyleri de (günümüzde mahalle statüsündedirler) planlama alt bölgesine dâhil edilmiştir. ÇDP'ye esas 2023 yılı nüfus öngörüsü için, mevcut nüfus, gelişme konut sahalarının dolması ile gelecek nüfus; sanayi sahalarında çalışacak nüfus ile lojistik, üniversite, konut dışı çalışma alanları ile ilgili kararların uygulanmasının yaratacağı nüfus artışı ve imar planlarının öngörü nüfusları dikkate alınmıştır. Planda sanayi alanlarının dolması ile birlikte sanayi faaliyetlerinin yürütüldüğü mahallelerde beliren konut ihtiyacının ilçe merkezinden karşılanması öngörülmüştür. Bu nedenle ilçe merkezin gelişme konut sahası oldukça geniş tutulmuştur. ÇDP'de 2023 yılı öngörü nüfusunun 600.000 olarak hesaplanması sanayi yatırımları ve bunlara bağlı nüfus artışının aynı trendte kalacağı öngörüsüyle kabul edilmiştir. Araştırma sahasında imalat sanayi için ayrılan gelişim sahalarını tam kapasite ile dolması nüfus artış hızını etkilemekte ve daha geniş arazi nüfus artışına yanıt verebilmek amacıyla koruma vasfını kaybetmektedir.

İmar planlarında yer alan kararlar bazı durumlarda ÇDP'de koruma alanı olarak tayin edilen sahalarla çakışmaktadır: Misinli Mahallesi'nde 2000 yılında hazırlanan NİP **'gelişme konut sahası'** mera alanlarına karşılık geldiği için kabul görmemiş, gelişme konut sahası ve öngörü nüfusu sınırlandırılmıştır. Yerleşmede 282 ha konut sahası için öngörü nüfusu 13.000'dir. Buna göre Misinli ilçe toplam konut sahasının %4,4'üne sahiptir ve nüfus artışı ile oluşacak nüfusun %2,2'sinin bu mahallede yaşaması planlanmıştır. ÇDP'ye göre Ulaş mahallesi'nde 398 ha olarak belirlenen konut sahasında 20.000 kişininin yaşayacağı öngörülmüştür. Toplam konut alanının %6,2'sine sahip yerleşmede ilçe nüfusunun %3,3'ünün yaşayacağı düşünülmektedir. Marmaracık Mahallesi'nde planlanan konut sahasının 532 ha'ı kabul görmüştür ve beklenti nüfusu 15.000 kişidir; toplam konut sahasının

%8,2'sinin ve toplam nüfusun %2,5'inin Marmaracık'ta yaşayacağı öngörülmüştür. Velimeşe Mahallesi'nde 610 ha'lık planlı konut sahasında yerleşme nüfusu 25.000'dir. Yerleşme ilçe toplam konut sahasının %9,4'ü ile artan nüfusun %4,2'sine ev sahipliği yapacak; sanayi sahaları imar planlarında kabul edilen ölçülerde kalacaktır. Deniz kıyısından itibaren ikinci konut alanların yer aldığı Yenice Mahallesi'nde UİP ile imara açılan konut sahaları kabul görmekle birlikte, 630 ha konut arazisi, 485 ha'ya indirilecektir; 4.000 kişilik nüfus öngörüsü ile toplam nüfusun %0,7'si ve toplam konut arazisinin %7,5'i Yenice Mahallesi'nde yer alacaktır. Planlamada nüfusun ilçe topraklarına dağılımında görüldüğü üzere sanayileşmeden kaynaklanan işgücü göçünün yarattığı nüfus baskısı yerleşim alanlarına dağıtılarak merkez üzerindeki baskının azaltılmasına çalışılmaktadır. Her yerleşimde gelişme konut sahası olarak tahsis edilen arazi ilçe merkezindeki nüfus baskısını desantralize edebilmek amacıyla koruma arazileri üzerinde iskânı olanaklı hale getirmektedir. Planlamada sanayi faaliyetlerinin gelişiminin yaratacağı nüfus artışını sınırlayarak yönetmek yerine, arazide vasıf değişimi ile şehir sahalarının gelişimini desteklemek eğilimi tercih edilmiş, doğal kaynaklar üzerinde sürdürülebilir olmayan bir strateji geliştirilmiştir. Geçmişteki planlama anlayışından farklı olarak, nüfus projeksiyonundan kısmen de olsa revizyona gidilen ÇDP'de ilçede mevcut sorunlara sürdürülebilir çözümler getirilmemiş, nüfusun kaynaklar üzerindeki baskısı göz ardı edilmiştir. Diğer taraftan Çorlu ilçesinde plan kararlarıyla 2023 yılında 613.000' e ulaşması beklenen nüfus 2019 yılı ADNKS'ye göre 280.000 olarak gerçekleşmiştir. Bu nüfusa 2012 yılından sonra ayrılarak ilçe statüsüne yükselen Ergene'nin 2019 yılı ADNKS nüfusu olan 64.000 eklendiğinde bile, 350.000'e yaklaşan nüfusun ÇDP'nin 613.000 projeksiyonun çok gerisinde kaldığını söylemek yanlış olmaz.

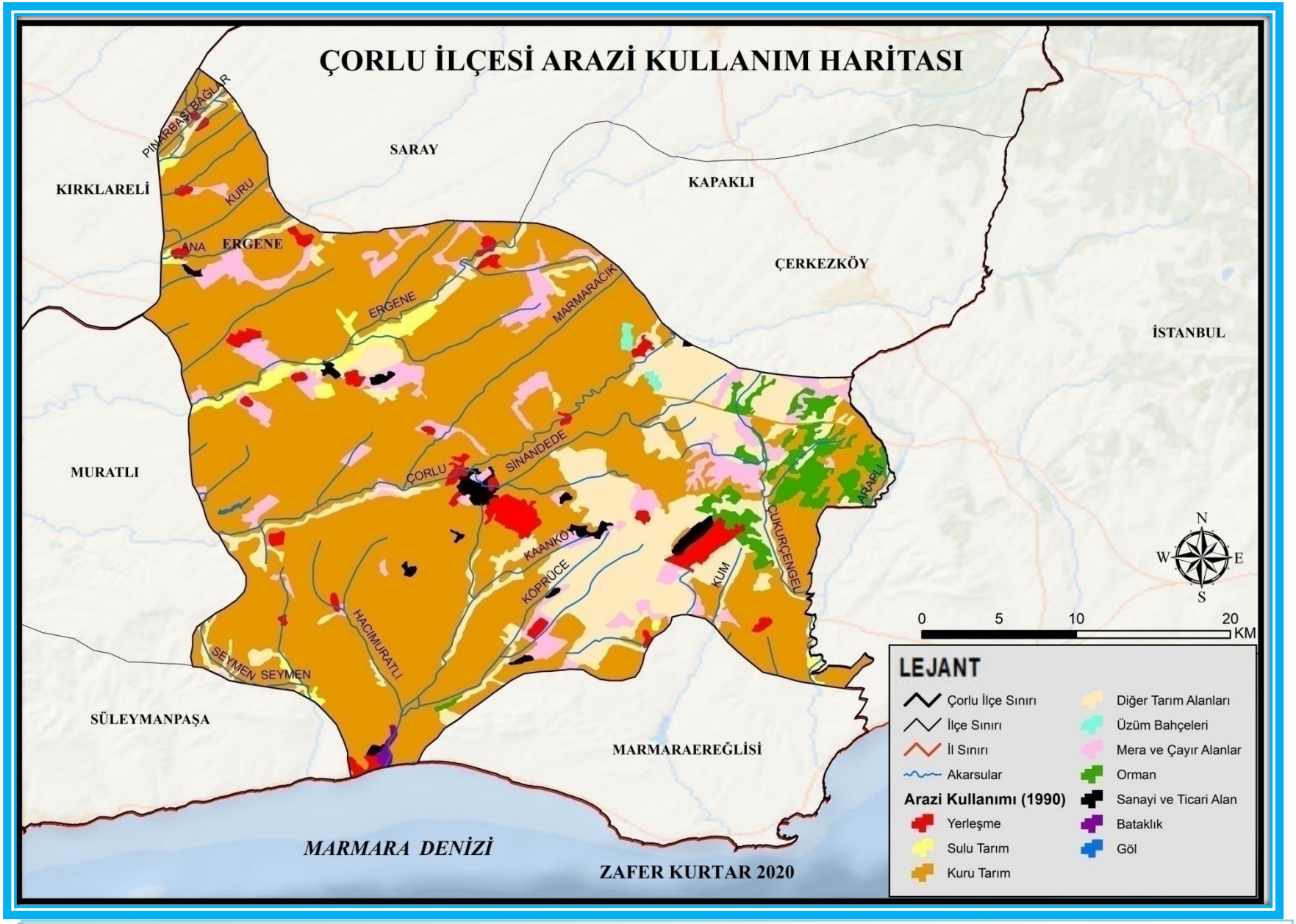
Daha önceki planlarda sanayi gelişiminin devam edeceği öngörülen Yenice bağlantı yolundaki lineer sanayi gelişim sahasında, gelişmenin duraksamasına bağlı

olarak ÇDP kararlarıyla sanayi için ayrılan 357 ha arazi 195 ha'a çekilerek, konut arazisi olarak planlanmıştır. Taşkın sahasının dışında kaln 40 ha arazi, gelişme konut arazisi ve ticari saha olarak planlanmış; şehrin gelişme yönü dikkate alınarak, Çorlu Atatürk Havalimanı çevresindeki 750 ha'lık gelişme konut sahası kaldırılmıştır. Önerler köyünün planlanması ile ilçenin gelişim istikameti doğuda Seymen Mahallesi yönüne kaydırılmıştır. Afet iskân sahası için Marmaracık ve Türkgücü çevresinde araziler ayrılmış; üniversite sahası için Velimeşe ve D100 Karayolu arası planlanmış bu sahada aynı zamanda lojistik sahası tahsis edilmiştir. ÇDP Çorlu ilçe merkezindeki konut sahasını 3.935 ha'dan 3.400 ha'ya indirirken, bu sahada yaşayacak nüfusun toplamını ise 500.000 kişi olarak öngörmüştür **(a.g.e: 91).** ÇDP'nin Çorlu'yu içeren alt segmentinde gelişme sanayi ve gelişme konut sahasındaki marjların imar planlarına göre daha kabul edilebilir olduğu söylenebilse de, kararlara bağlı artacak nüfus baskısı ve şehirleşme hızı nedeni ile ilçede doğal kaynaklar hızla tükenecek, kirlilik artacak, ekosistemlerin zarar görmeye devam edecek, tarım alanlarında verimsizliğe bağlı olarak yoksulluk ve fiyat artışları devam edecektir, bu kararlar aynı zamanda giderek azalacak biyoçeşitlilik anlamına gelecektir.

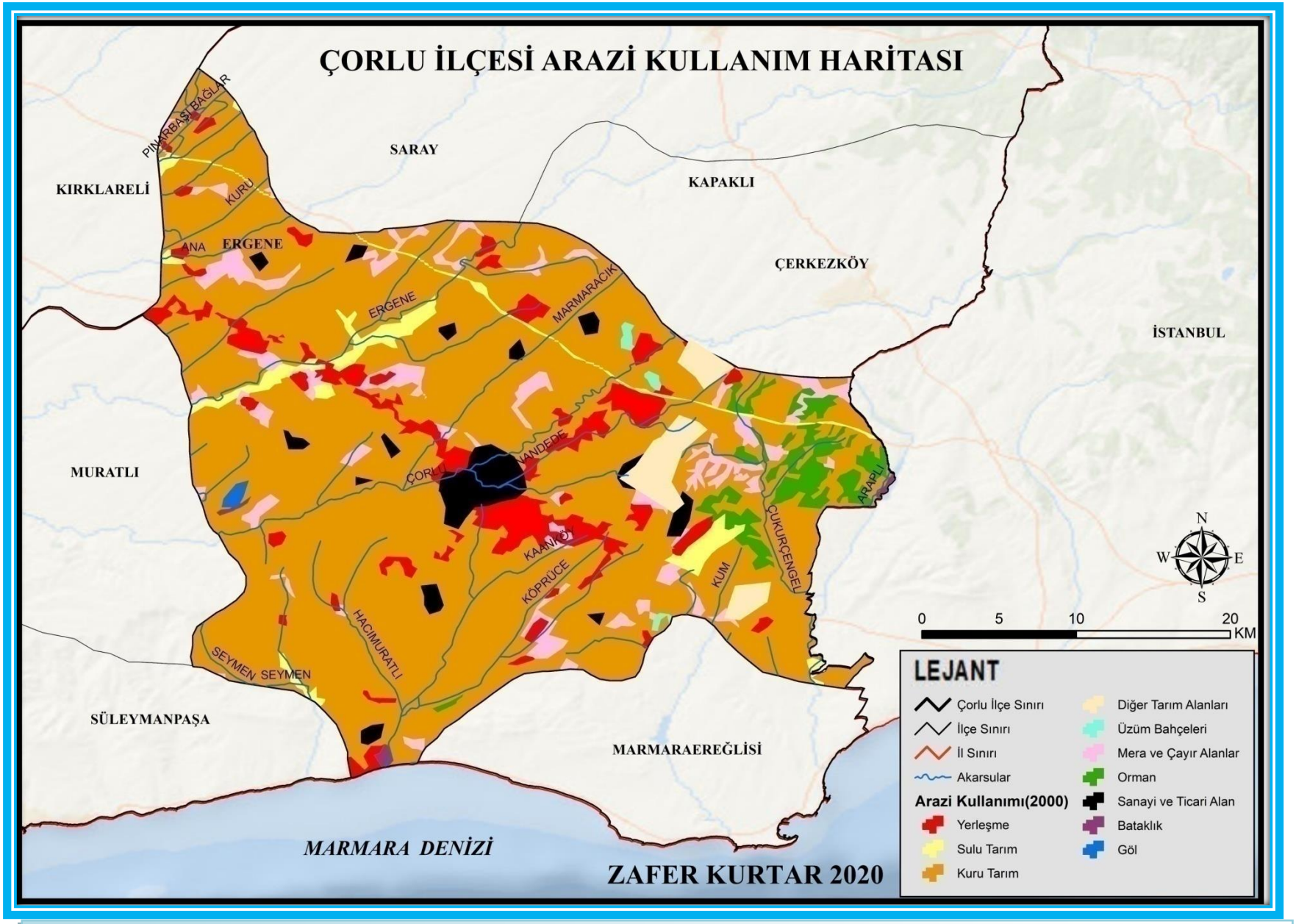
Plan kararlarında sanayi ve hizmet sektörü odaklı projelerin desteklenmesi ile 2023 yılında işgücünün sektörlere göre dağılımında şu değişiklikler öngörülmektedir: 2007 yılı baz alınarak %41 olan hizmet sektöründe çalışanların oranı %56'ya çıkarken; %41 olan sanayi sektöründe çalışan oranı %37'ye inecektir. 2007 baz yılda %18 olan tarım sektöründe çalışan oranının ise %7'ye inmesi beklenmektedir.

ÇDP'de işgücünün sektörlere dağılımına dair öngörülen bu değerler tarım sektöründe çalışan kırsal işgücünün sanayi ve hizmet sektörüne transfer olacağı ve kırsal alanda nüfus kaybının devam edeceğini düşündürmektedir. Artan nüfusun gıda talebinin yerel kaynaklarla karşılanması, yerel üretimi destekleyip, tarımsal istihdamı desteklediği için şehirlere yığılmayı engellemekte ve taşıma kapasitesinin

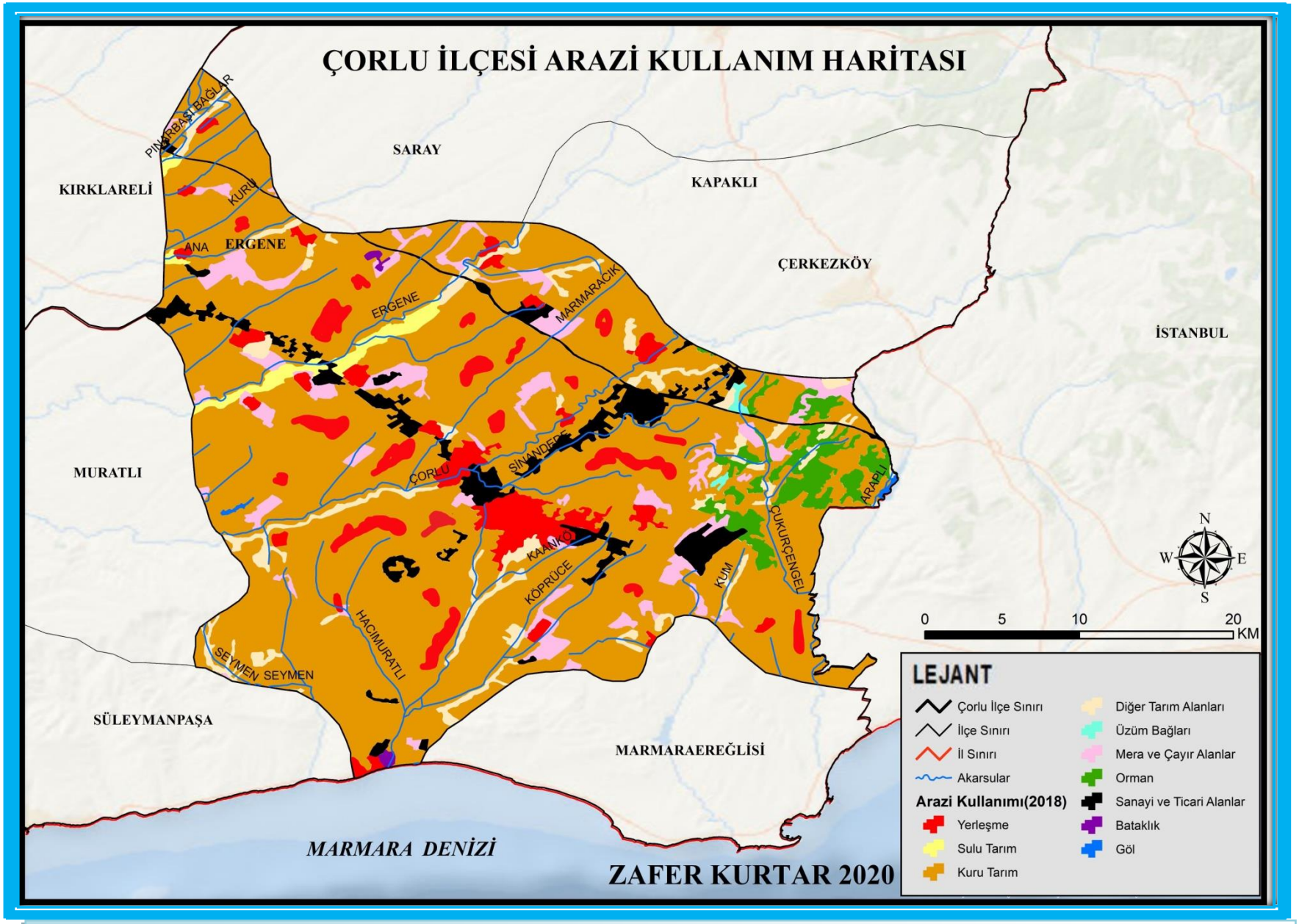
korunmasına destekte bulunmaktadır. Kırsal işletmelerin desteklenmesi, sanayi sahalarının ve konut sahalarının limitlenerek koruma öncelikli alanların dönüşümünün sağlanması sürdürülebilir bir şehir hedefi için öncelikli hedefler olmalıdır. Bu vizyondan yoksun olan ÇDP'nin sürdürülebilir olduğu iddia edilemez. Doğal kaynaklar üzerinde baskı yaratan, imalat sanayiye bağlı olarak büyüyen hizmet sektörü Ergene havzasında tarımsal üretimi her geçen gün olanaksız hale getirmekte, yer altı sularını tüketmekte ve ekosistemlerin yıkımları üzerine gelişimini inşa ettiği için sürdürülebilir planlama süreçlerinin hızla gündeme alınması hayatidir.

Harita 0-58: Çorlu ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-59: Çorlu ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-60: Çorlu ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-131: CORINE veri sistemine göre Çorlu ilçesinde arazi kullanımlarının yıllar arasındaki değişimi

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990- 2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	2.408,8	6.694,5	7408,8	4.640
Sanayi ve Ticaret Alanı	960,7	2.636,8	4.618,4	3.658,1
Kuru Tarım Alanı	61.982,4	72.546,7	68.765,4	6.783
Sulu Tarım Alanı	1.534	2.459,7	1.082,6	- 451,4
Üzüm Bağları	156,6	204,4	136,8	-19,8
Mera ve Çayır Alanları	6.077,1	4.978,1	4.817,6	-1.259,5
Diğer Tarım Alanları	1.3705,3	1.891,4	3.847,8	-9.857,5
Ormanlık Alanlar	2.588,4	2.559,6	2.526,5	-61,9
Göller	43	127,4	76,9	33,9
Bataklık	123,4	152,3	132,2	8,8

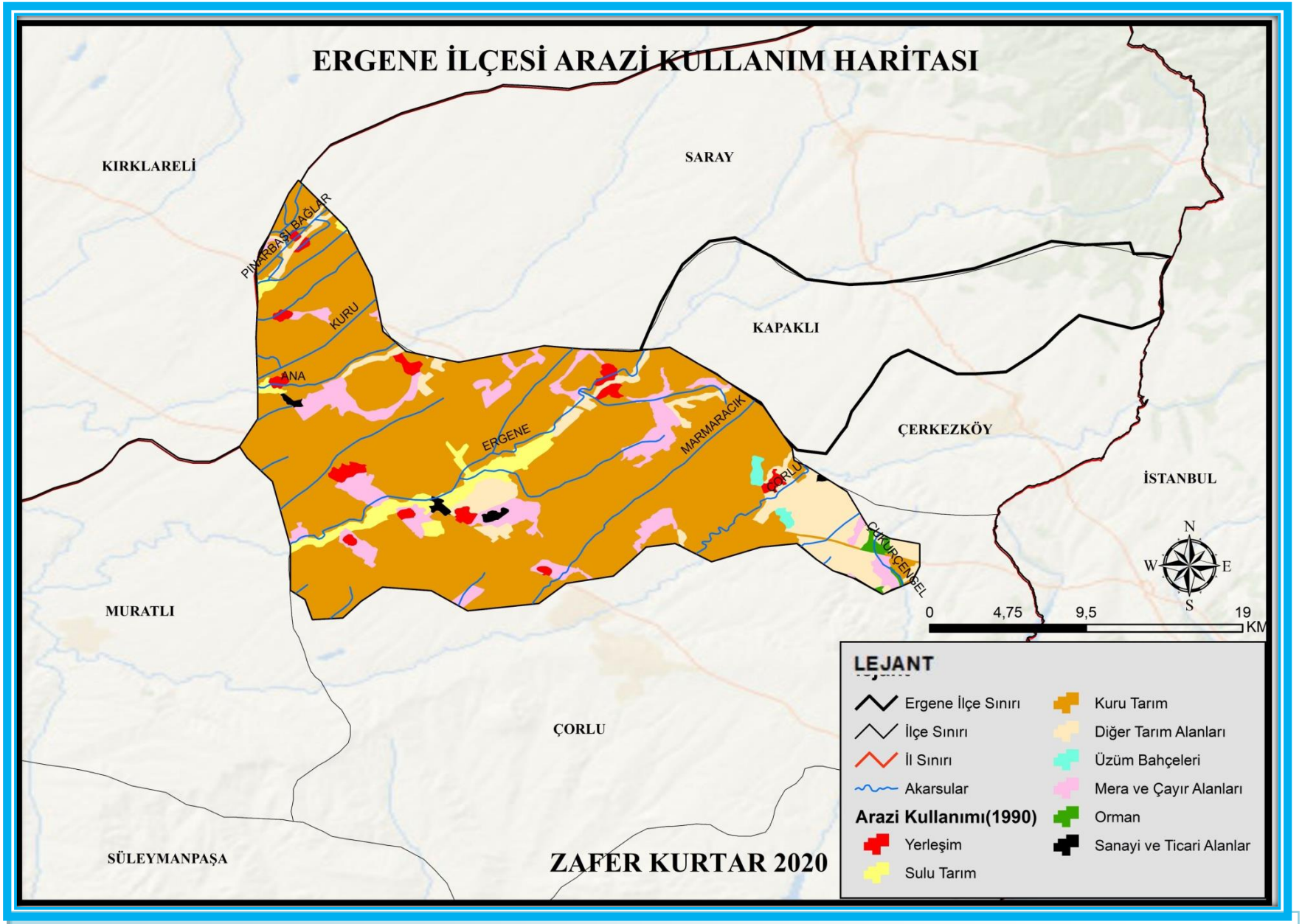
Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Çorlu ilçesinin arazi kullanım politikaları ve plan kararlarını yansıtan, 1990 yılı ilçe sınırları dikkate alınarak çizilen, harita ve tablodaki değerlerden hareketle şu sonuçlara ulaşabilmek mümkündür: İlçede 1990 yılında 960 ha alan kaplayan sanayi ve ticaret alanları, 2000 yılında 2600 ha'ya ve 2018 yılında 4.600 ha'ya ulaşmıştır. 1990 ile 2018 yılları arasındaki 28 yıllık süreçte sanayi ve ticaret alanları 3.600 ha genişlemiştir. Diğer tarafan 1990 yılında 2.400 ha alan kaplayan yerleşme alanları

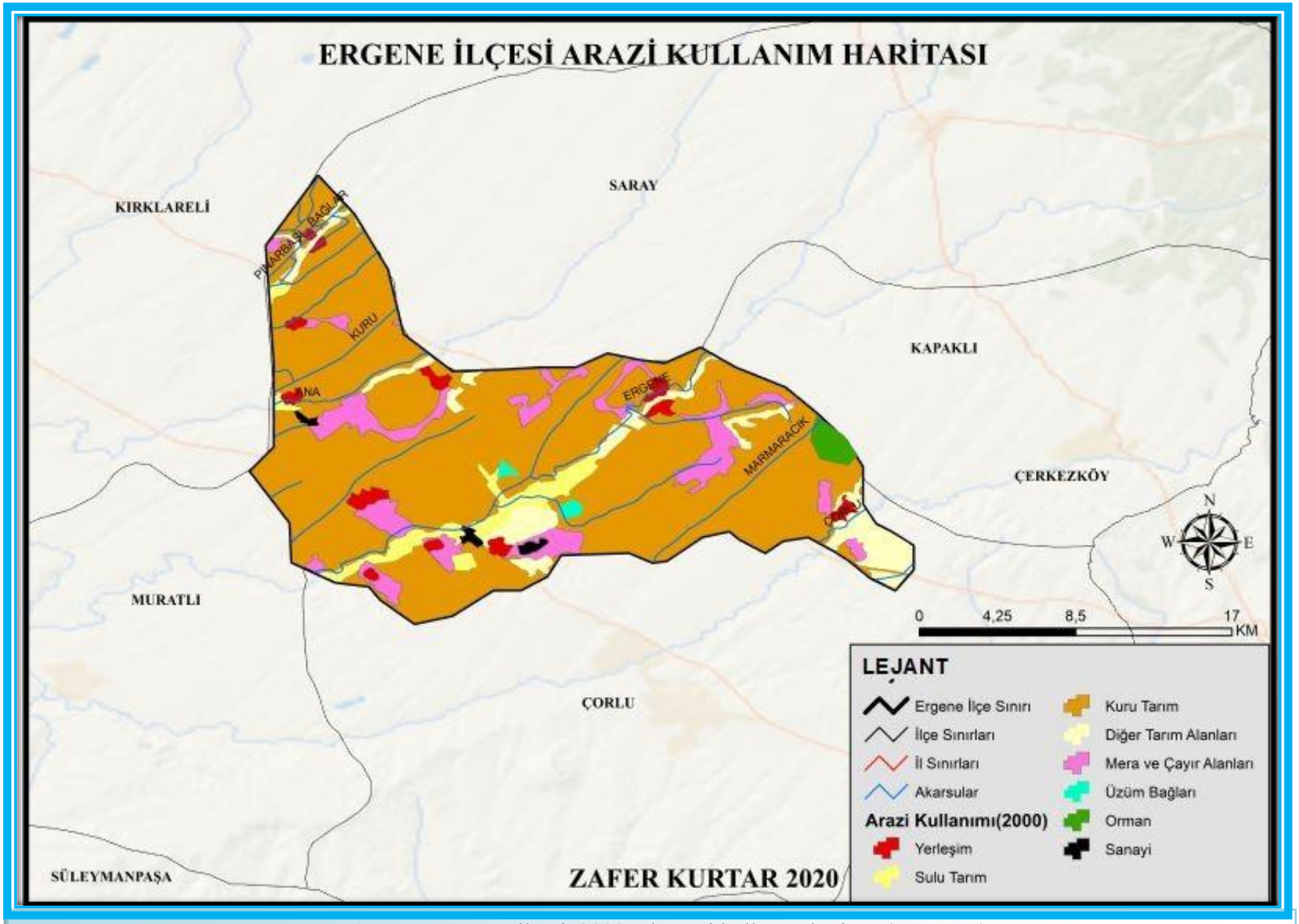
2000 yılında 6.700 ha ve 2018 yılında 7.400 ha'ya ulaşarak 28 yılda yaklaşık 5.000 ha genişlemiştir.

Sanayileşme ve şehirleşmeyi en iyi yansıtan ve doğal ortamları yutarak devam eden bu genişleme süreci sürdürülebilir olmadığı gibi, tükenen kaynaklar göz önüne alındığında yerleşimi tehlikeli bir sona doğru götürmektedir. Genişleyen sanayi ve yerleşme alanlarının karşılığı koruma alanları giderek daralmıştır.

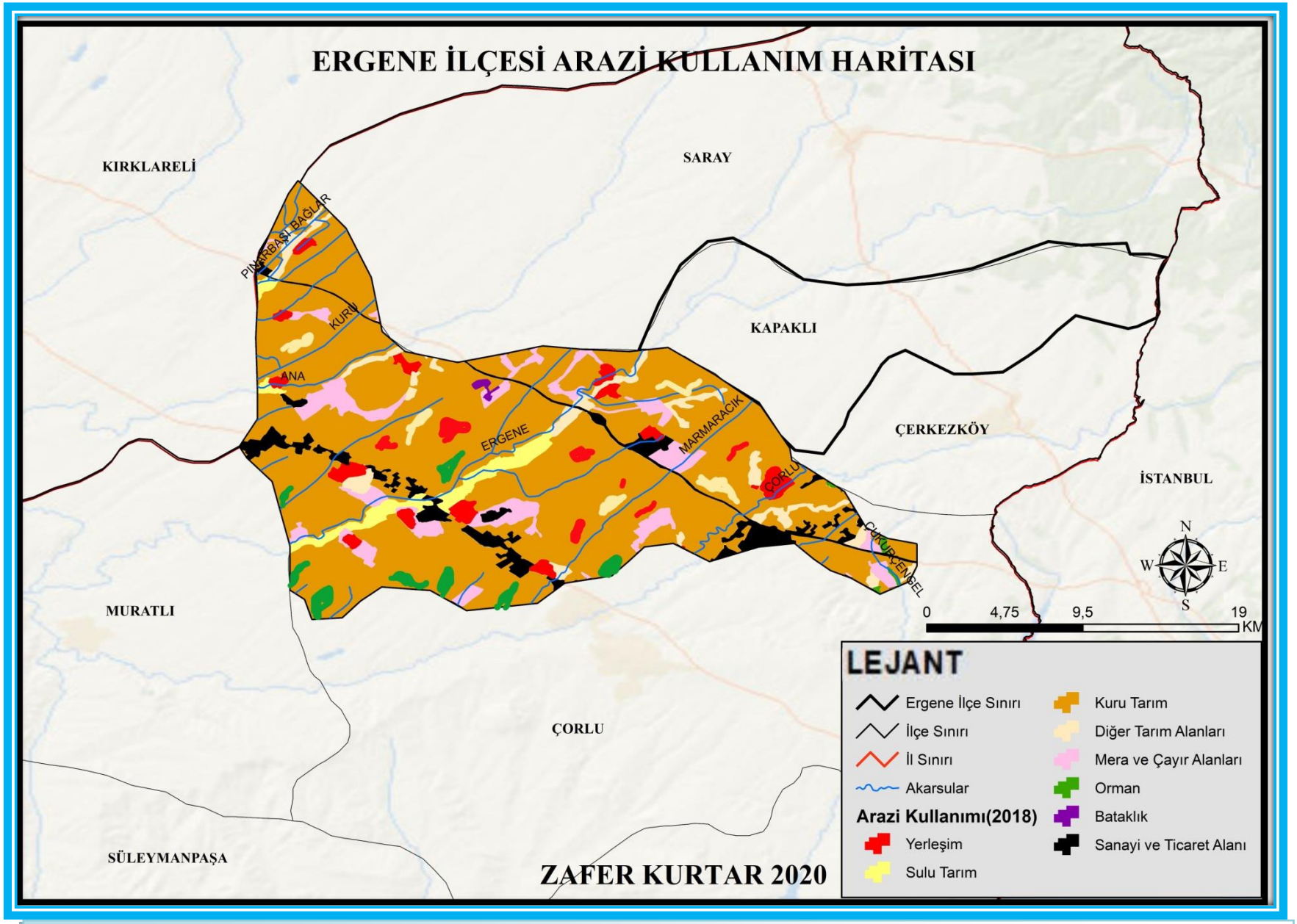
Sulu tarım arazileri 28 yılda 500 ha; diğer tarım alanları yaklaşık 10.000 ha, mera ve çayır alanları ise yaklaşık 1.300 ha küçülmüştür. Sanayi yatırımlarına bağlı olarak artan nüfus yapılı çevreyi genişletirken, koruma alanları büyük oranda vasıflarını kaybetmiştir. Arazi kullanımında yaşanan bu değişim süreci taşıma kapasitelerini zorlayarak Ergene havzası üzerindeki tahribatına devam etmektedir.

Harita 0-61: Ergene ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-62: Ergene ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-63: Ergene ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990- 2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	780,6	800,4	850,7	70,1
Sanayi ve Ticaret Alanı	178,9	200,8	250,7	71,8
Kuru Tarım Alanı	29.357,8	23.245	29.924	566,2
Sulu Tarım Alanı	1.311,4	1233,2	1078,4	-233
Mera ve Çayır Alanları	3.272,4	2749	2620	-652,4
Diğer Tarım Alanları	3.409,4	2141	1481	-1928,4
Ormanlık Alanlar	139,8	288	70,4	-69,4

Tablo 0-132: CORINE veri sistemine göre Ergene ilçesinde arazi kullanımlarının yılla arasındaki alansal değişimi.

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Büyükşehir yasası ile birlikte Çorlu ilçesinden ayrılan 16 mahalleden Marmaracık merkezli oluşturulan Ergene ilçesinde arazi kullanım kararlarının sahadaki yansımalarını göstermek üzere hazırlanan harita ve grafikten hareketle şu sonuçlara ulaşılmaktadır: 1990, 2000 ve 2018 yılları arasında ilçe sınırlarındaki araziden yerleşme alanları 70 ha genişlerken, sanayi ve ticaret alanları aynı miktarda büyüme göstermiştir. İlçede koruma alanları arasında yer alan diğer tarım alanları sınıflandırmasındaki arazi yaklaşık 2.000 ha küçülürken; mera ve çayır alanları kaybı ise yaklaşık 700 ha olarak gerçekleşmiştir.

Su kaynakları yetersiz olduğu için ağırlıkla yer altı sularının kullanıldığı Tekirdağ ilçelerinde yaşanan su yetersizliği nedeni ile 28 yılda kuru tarım alanları 566 ha genişlemiştir. İlçede ayrıca koruma alanları arasında yer alan ormanlık sahalar 70 ha küçülmüştür. Tekirdağ'da ilçeler kimliklendirmesinde sanayi ve hizmet sahası olarak planlanan Çorlu ve Ergene ilçelerinde planlama politika ve kararlarına bağlı olarak koruma altındaki doğal alanlar azalırken, yapılı çevrenin alanı

genişlemiş; artan nüfus doğal kaynaklar ekosistemler üzerinde strese neden olarak taşıma kapasitelerinin aşılmasına ve çevre sorunlarının yaşanmasına neden olmuştur. İlçede bu duruma neden olan planlı sanayi sahalarındaki üretimden kaynaklanan baskının azaltılması, kirlilik odaklarının kaldırılması ve kirliliğin fiyatlandırılması ve doğal kaynaklar mevzuatta koruma altına alınmalıdır.

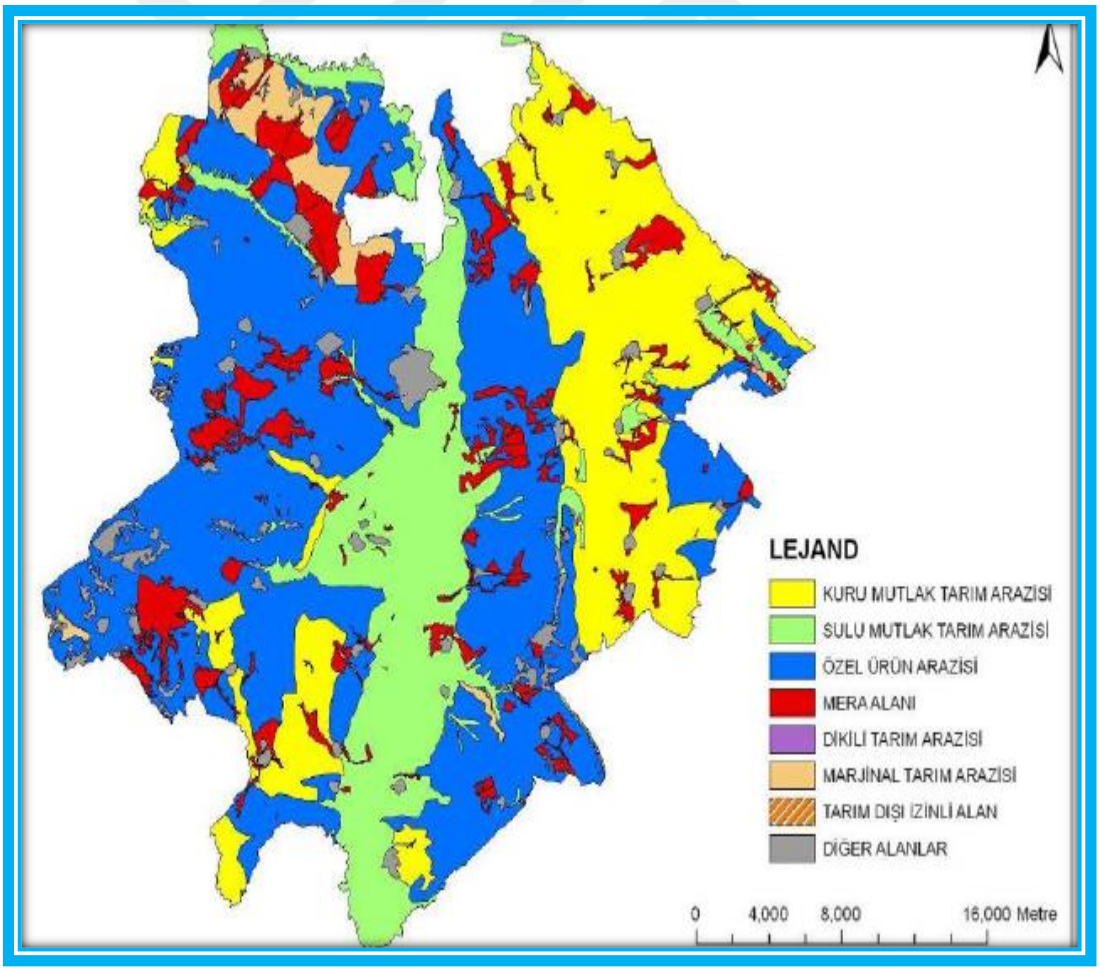
5.3.2.4.2. Hayrabolu İlçesi

Tekirdağ ilinin kuzeybatısında yer alan Hayrabolu ilçesi kuzeyde Kırklareli ve batıda Edirne'ye komşudur. İlçe merkezinden geçen Hayrabolu Deresi şehri ikiye bölerek Ergene nehrine katılır. Ergene Nehri'nin havzasında, yaklaşık 100.000 ha büyüklüğündeki ilçe arazisi genel olarak düz, alçak ve tarıma elverişlidir. Şehir, Edirne- İstanbul D100 Karayolu'nun güneyinde ve Edirne- İstanbul Demiryolu'na ise 19 km uzaklıktadır. Planlamaya altlık oluşturan 2007 yılında ilçenin bugün mahalle statüsünde olan Çerkezmüsellim ve Şalgamlı ile birlikte üç belediyesi ve 46 köyü mevcuttur. 2007 yılında ilçe nüfusu 36.942'dir, 2000 yılı sayımında 40.130 olan ilçe nüfusu azalmakta ve geçmişte şehir nüfusundan daha fazla olan kırsal nüfus azalmaya devam etmektedir.

İlçe arazisi büyük oranda tarıma elverişli topraklardan oluşur. Hayrabolu'nun 100.000 ha'ya yakın tarım arazisinin %42,26 ile 42.000 ha'ı, özel ürün arazisidir; %40'a karşılık gelen 40.000 ha arazi ise kuru ve sulu mutlak tarım arazisidir. Kalan sahaların %9'u mera, %2'si marjinal tarım arazisi ve %6,5 ise diğer kullanım alanlarıdır **(T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 95).** Plana esas 2007 yılında ilçe merkezinde konut arazisi 175 ha'dır, ilçede yerleşim yoğunluğu diğer ilçe merkezlerine göre düşüktür. Merkezde konut arazisinin 51 ha'ı TOKİ tarafından inşa edilmesine karar verilen **'konut sahasıdır'**, 206 ha büyüklüğünde arazi ise **'askeri alan'** olarak tahsis edilmiştir. İlçe merkezinde faaliyet gösteren 26 ha büyüklüğünde '**Küçük Sanayi Sitesi (KSS)'** ve 13 ha '**imalat ve depolama alanı'** diğer kullanım alanlarıdır. Hayrabolu OSB 100 ha'dan biraz fazla alan kaplayıp, Uzunköprü yolu

üzerinde ve ilçe merkezine 4 km uzaklıktadır. Plan kararlarına altlık oluşturan 2007 yılında Hayrabolu OSB'nin doluluk oranı %15'tir, faaliyet gösteren firmalar arasında süt ve süt ürünleri, medikal, inşaat malzemeleri, tekstil üretim tesisleri yer alır **(a.g.e: 96).**

Harita 0-64: Hayrabolu ilçesi arazi sınıfları haritası (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır).

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 95

Hayrabolu ilçesinin, 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası üst ölçek ÇDP'sinde tarımsal hizmetlerin verildiği bir merekez olarak vasfını koruması ile 1/5.000 ölçekli NİP ile daha sonra UİP'inin bu yönde hazırlanması kararı verilmiştir. İlçenin 2020 yılı planlama nüfusu ise 30.000 kişi olarak öngörülmüştür. Bu planın revize edilmesi ile hazırlanan üst ölçek planda ilçe, kırsal merkez kimliği öne çıkarak planlamaya alınmış ve düşük olan Hayrabolu OSB'nin doluluk oranlarının artırılması öngörülmüştür **(a.g.e: 96).**

Hayrabolu ilçesi 1/5.000 ölçekli NİP İller Bankası tarafından hazırlanarak, 1986 yılında belediye meclisi tarafından onaylanmıştır. 1983 yılında ilçenin tahmini nüfusu 18.000 dolayındadır, imar planı için hedef yıl olarak seçilen 2000 yılında ilçe nüfusunun 26.000 olacağı öngörülmüştür. Bu planda 123 ha mevcut ve 110 ha gelişme olmak üzere, 233 ha '**konut arazisi'**, 13 ha '**şehirsel fonksiyon arazisi'**, 26 ha '**KSS'**, 13 ha **'imalat ve depolama arazisi**', 55 ha '**donatı arazisi'**, 18 ha **'mezarlık'**, 12 ha **'ağaçlandırılacak arazi**', 11 ha **'rekreasyon arazisi'** ve 1,2 ha **'üniversite arazisi'** tahsis edilmiştir. 2007 yılında belde statüsündeki Çerkezmüsellim'in 1987 yılında hazırlanan UİP'inde 196 ha konut ve 14 ha sanayi sahası planlanmıştır. İlçenin mevcut plan kararlarına göre, mevcutta 422 ha tarım dışı kullanım izinli planlı ve 74 ha boş **'gelişme konut sahası'** olmak üzere toplamda 496 ha konut sahasının dolması durumunda beklenti nüfusunun 27.000 civarında olacağı tahmin edilmektedir. Tarım dışı kullanım izinli 49 ha planlı mevcut ve 111 ha planlanmış **boş 'sanayi alanının'** mevcut yoğunlukta dolması halinde beklenti nüfusu, 25.000 olacaktır. İlçenin mevcut planlarda öngörülen nüfusu yaklaşık 50.000'dir **(a.g.e: 96- 97).**

Hayrabolu ilçesi ÇDP'si hazırlanmadan önce ilçenin potansiyelleri ve sorunları tespit edilmiş ve bu tespitler ışığında vizyonu tayin edilmiştir: Hayrabolu ilçesi, yeryüzü şekillerinin elverişliliği sayesinde büyük oranda zirai faaliyetlere ve hayvancılığa uygundur; Yunanistan ile ticareti artırabilecek Eskiköy sınır kapısına

yakındır ve ilçenin kendisine ait, büyük ölçüde boş olduğu için yer sorunu olmayan bir OSB'si mevcuttur. Plana esas 2007 yılında ilçedeki mevcut sorunlar arasında, Hayrabolu deresi ve kollarının neden olduğu taşkınlardan zarar gören tarım arazileri ve KSS; olası bir afete hazırlık için afet iskân sahasının eksikliği; son yıllarda tarıma ayrılan arazilerin sanayi için tahsis edilmesi, kırsal nüfusun göç ile azalması, imalat ve depolama tesislerinin yerleşim merkezine yakınlığından kaynaklanan tır ve kamyon trafiği gibi başlıklar yer almaktadır **(a.g.e: 97).** ÇDP hazırlanma sürecinde yakıcı sorunların tarımsal faaliyetlerin sürdürülebilirliğini etkileyen sorunlar olduğu fark edilmektedir.

Bu potansiyeller ve sorunlar doğrultusunda ilçenin vizyonu, tarımda verimliliği artırmak ve bütüncül planlama esaslarına göre çevre ilçelere tarımsal hizmet sağlayacak kırsal bir merkez olabilmektir. Bu vizyonun gerçekleşebilmesi, tarım sektörünün gelişmesi ve kaynak kullanımının sürdürülebilir nitelikte olmasını gerektirmektedir. ÇDP'de sahada su ve toprak gibi doğal kaynakların korunabilmesi için, kirliliğe neden olan sanayi faaliyetlerinin yerine kırsal nüfusu yerinde tutabilecek Tarımsal Organize Bölge (TOB) projesinin yerleşmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak yönünde çözümler tasarlanmıştır. Üst ölçek planlar Trakya genelinde sanayi alanlarının ve yerleşim alanlarının genişlemesini yasal yöntemler ve planlama ile sınırlamayı bir yöntem olarak kullanmaya niyetlenmişler fakat bu konuda yeterince cesur davranmamışlardır.

ÇDP'de ilçe ile ilgili alınan kararlar arasında, Hayrabolu Deresi ile mutlak korunması gereken tarım alanları dikkate alınmak üzere, tarım ve hayvancılığa zarar vermemek adına tarımsal faaliyetlerin Tarımsal Organize Sanayi Bölgesi'nde (TOB) yapılmasına karar verilmiştir. Plan kararları arasında Çerkezmüsellim mahallesinde planlanan TOB'da tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi amaçlı faaliyetlerin yürütülmesi ve burada depolama tesislerinin de yer almasına karar verilmiştir. Plan kararlarından meydana gelen değişikliklerle daha sonra hükmünü yitiren bu projeler

OSBlerin tarım alanındaki benzerleri olmayı planlasa da tarımsal üretimin üretim kısmından itibaren başlayan sorunların giderilmesi işletme sahiplerinin de yer alacağı geniş katılımlı planlama süreçleri ile belirlenmelidir. Planlamada göz ardı edilen bu durum masabaşında alınan kararların sahada yeterli etki yaratmamasına neden olmaktadır. Tarımsal faaliyetlerin görece temel geçim kaynağı olduğu ve kırsal nüfus karakterinin daha belirgin olduğu Saray, Hayrabolu ve Malkara ilçelerinde tarımla ilgili yapısal değişiklikler için planlamanın vizyonu gözden geçirilmeli, tarım topraklarını etkileyen sanayiye bağlı nüfuslanmanın önüne geçilmelidir.

ÇDP'de alınan kararlardan Eskiköy sınır Kapısı'nın açılması ile birlikte, Hayrabolu bağlantısı da sağlanacaktır. Araştırma sahası ile ilgili tez çalışmasının yürütüldüğü 2020 yılında henüz bu sınır kapısının açılmadığı bilinmektedir. Şehri D100 Karayolu ile bağlantılı hale getiren yolun bölünmüş yol haline getirilmesi plan kararlarından bir diğeridir. Hayrabolu OSB'nin doluluk oranının denetimli biçimde artırılması; ilçe merkezindeki imalat ve depolama sahalarının şehir dışına çıkarılması ve ihtiyacı hissedilen afet iskân sahalarının planlanması ÇDP'de alınan diğer kararlar arasındadır.

Tarla tarımı ve hayvancılık ürünlerinin pazarı ve Tekirdağ'ın en eski ilçelerinden biri olan Hayrabolu'da her geçen gün azalan nüfus ve kan kaybeden kırsal üretimin canlandırılması amacıyla planda öngörülen Tarımsal Organize Bölgelere (TOB) sahanın potansiyellerinden hareketle geliştirilmiş ve katma değeri yüksek olacak projeler olarak bakılmaktadır **(a.g.e: 99).** ÇDP'de kırsal kalkınmayı gerçekleştirmek ve şehirlere olan nüfus baskısını azaltabilmek kendine yeterlik ve gıda güvenliği için sağlıklı- sürdürülebilir strateji olsa da, tarımsal faaliyetlerinde son yıllarda artan girdi maliyetlerindeki artış nedeniyle küçük işletme sahiplerinin topraklarını satıp göç eğilimine girmesinin önüne geçilememiştir.

Sulama imkânlarının kısıtlılığı nedeniyle kuru tarım yapılan sahalarda ekilen buğday, arpa ve yem bitkilerini ile ayçiçeğinden kazanılan gelir üreticinin masrafını karşılayamadığı için tarım desteklerinin artırılması, Ergene Nehri'nin sulamalı tarımda kullanılabilir hale getirilmesi, katma değeri yüksek ürün üretimine geçilmesi, organik tarımın teşvik edilmesi ve arazi toplulaştırması gibi yöntemlerin ivedilikle uygulanması beklentisi söz konusudur.

Tablo 0-133: Hayrabolu ilçesi 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP kararlarına göre arazi kullanım niteliği, alanı ve oranları.

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	94.900	94,83
Yerleşme alanları	2.511	2,51
Çalışma alanları	150	0,15
Kentsel hizmet ve donatı alanları	2.513	2,51
Toplam	100.074	100,00

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 99

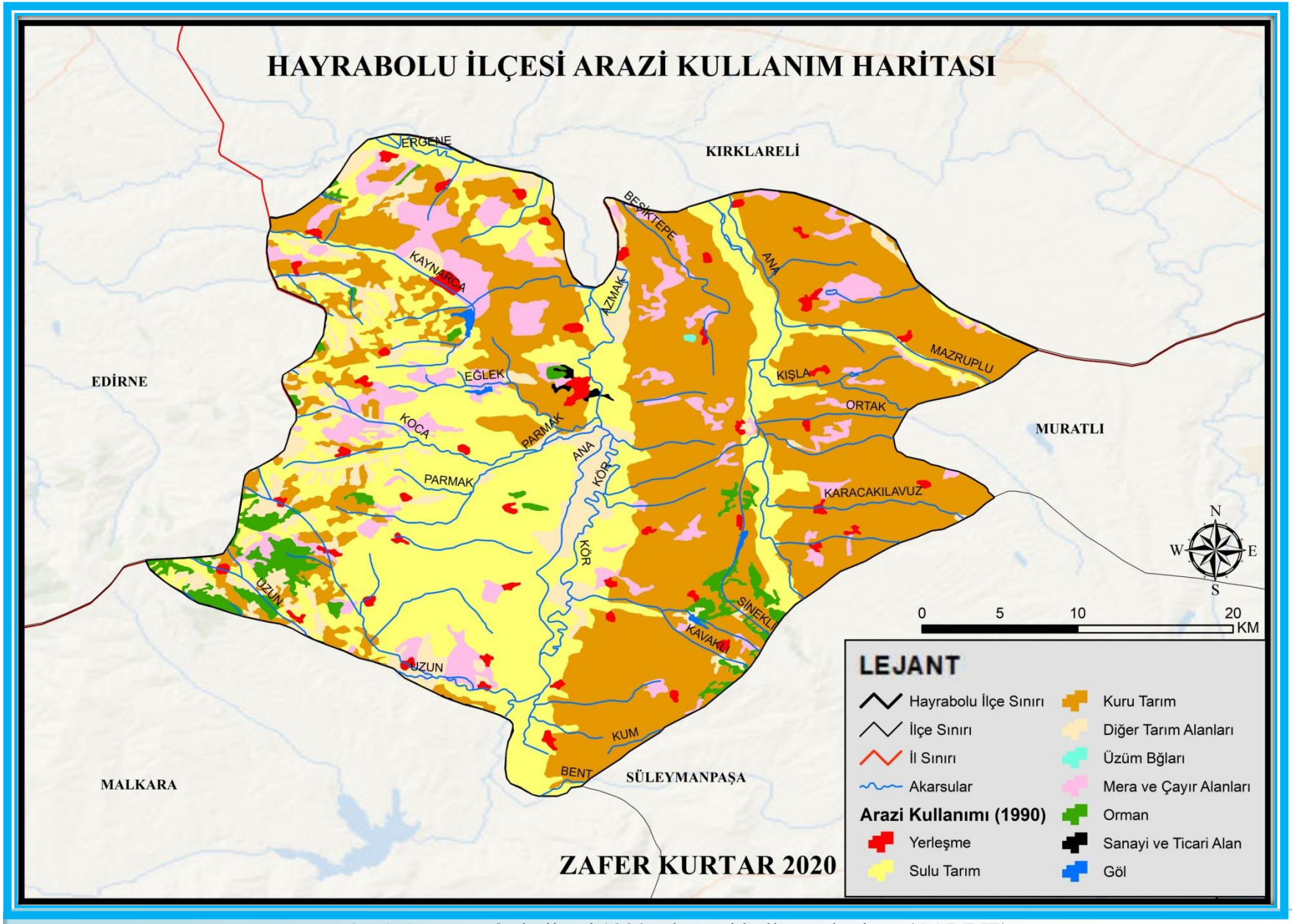
1/25.000 ölçekli ÇDP'de ilçe arazisinin büyük bir bölümü **'birinci derecede koruma** alanı' olarak belirlenmiştir. Bu durum ilçede yürütülen tarımsal faaliyetler düşünüldüğünde kırsal merkez kimliğine uygundur. Planda projelendirilen TOB'a işlerlik kazandırılması, OSB'nin doluluk oranının artırılması ile hizmet ve donatı alanlarının geliştirilmesi gibi sosyoekonomik hayata yönelik politika ve uygulamalar neticesinde 2023 yılında ilçe nüfusunun 46.700 olacağı; TOB projeleri ile kırsal yatırımların artacağı ve kır nüfusunun göçünün durdurulacağı öngörülmüştür **(a.g.e: 100).**

Tablo 0-134: Hayrabolu ilçe merkezi, günümüzde mahalle statüsünde olan beldeleri ve köylerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları ve 2023 yılı 1/25.000 ölçekli ÇDP Projeksiyon Nüfusları

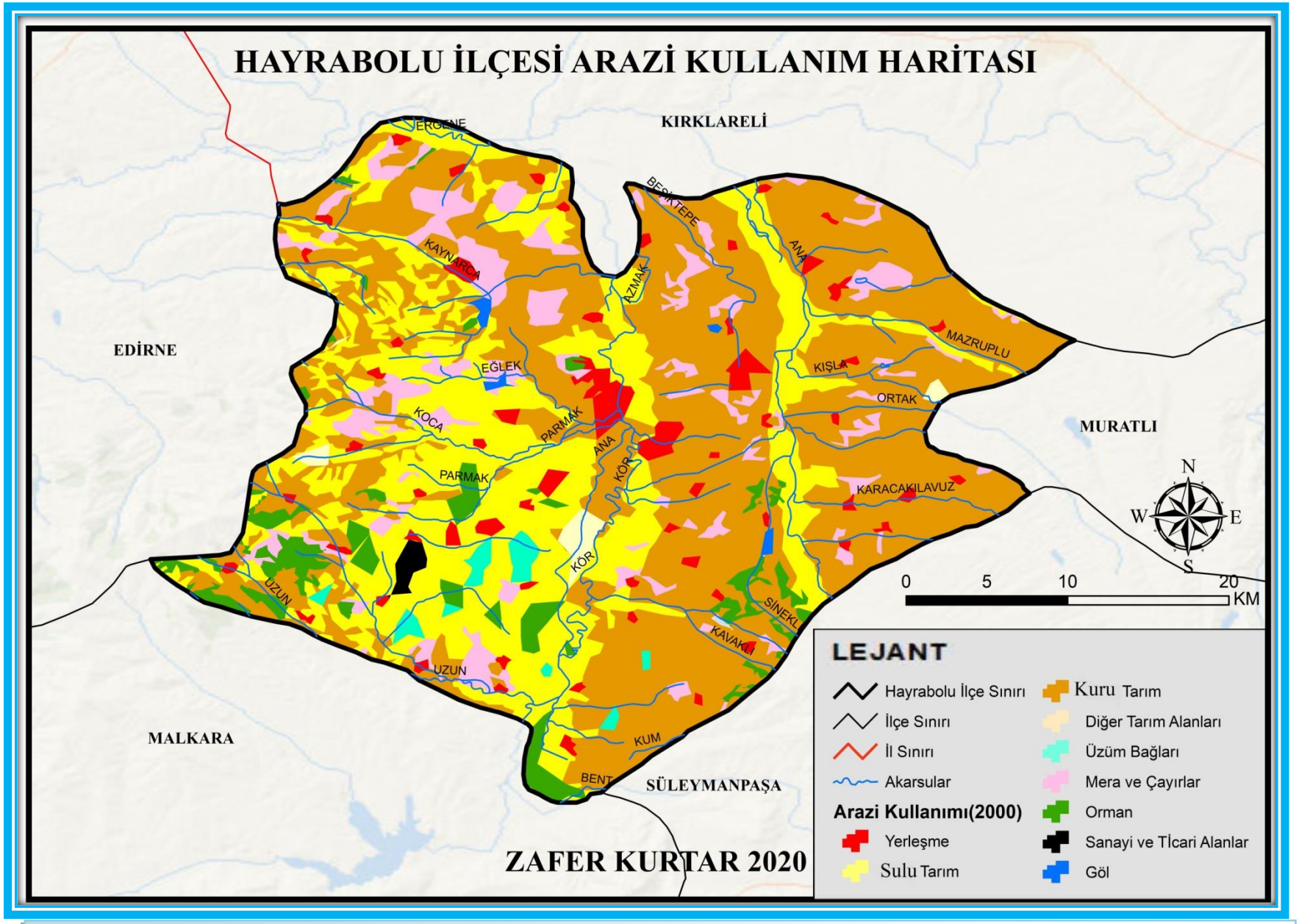
Yerleşmeler	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu (TÜİK)	2023 Yılı ÇDP Nüfusu
Hayrabolu	18.667	22.221	28.000
Şalgamlı	1.607	1.555	1.600
Çerkezmüsellim	3.235	3.120	3.600
2007 yılında köyler toplamı	13.433	-	13.500
Toplam	**36.942**		**46.700**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 100

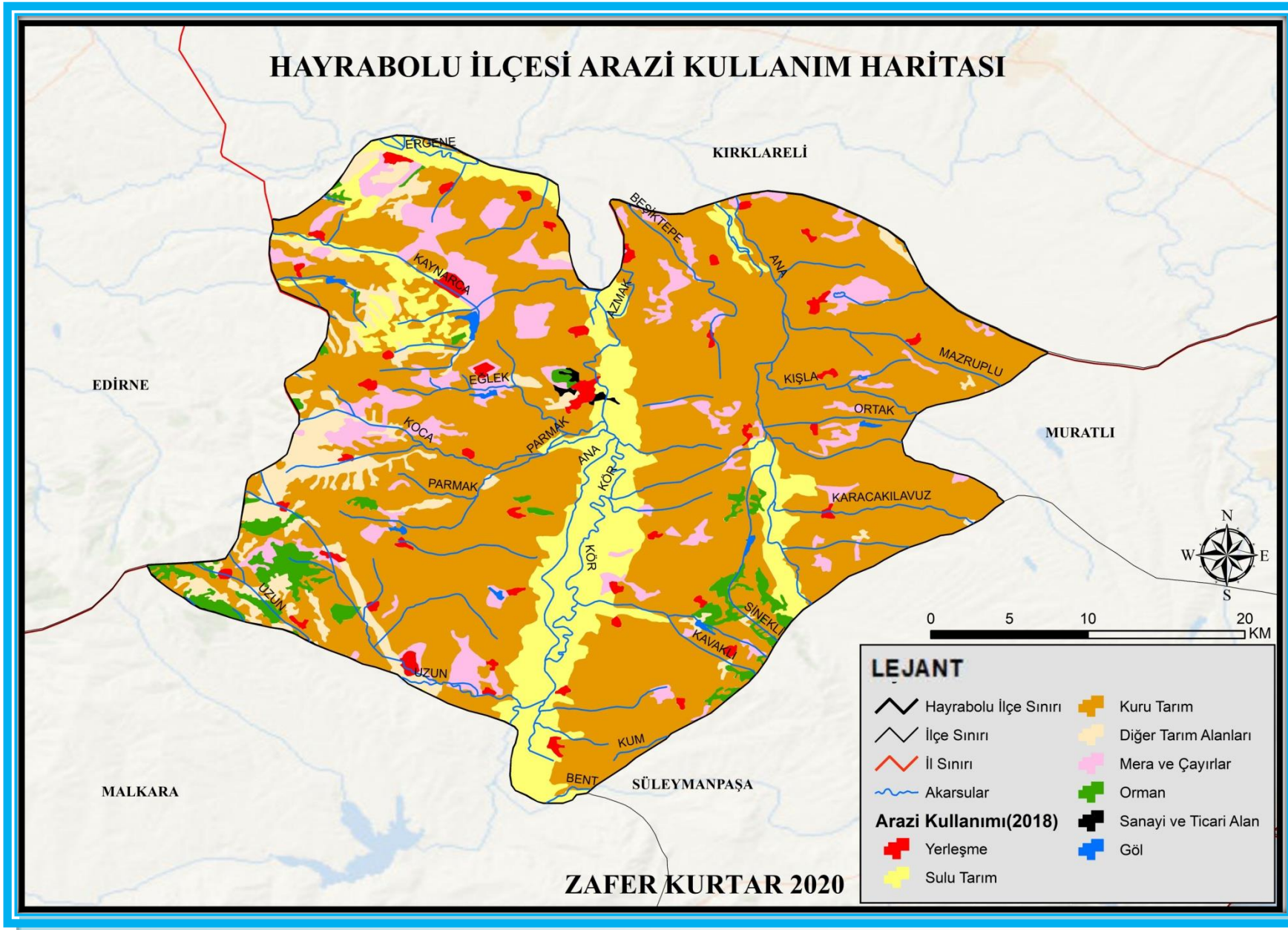
ÇDP kararlarının işlerlik kazanmasıyla 2023 yılında ilçede aktivite oranının %48 olarak gerçekleşeceği ve yaklaşık 22.000 kişilik istihdam yaratılacağı öngörülmüştür. Hayrabolu ilçesinin 2019 yılı ADNKS verilerine göre nüfusu 32.268'dir. ÇDP'de 2023 projeksiyon nüfusunun 46.700 olduğundan hareketle plan politika ve kararlarının beklentiyi karşılamadığı ve güncellenmesi gerektiğini düşündürmektedir. Yerel potansiyellerin ve plan kararlarının uygulanmasıyla çalışan nüfusun sektörel dağılımında tarımın %58,6 ile ilk sırada yer alacağı, hizmetler sektörünün %29,4 ile ikinci ve sanayinin ise %12 ile üçüncü sırada yer alacağı öngörülmüştür. İlçenin kırsal kimliği devam etmekle birlikte özellikle kırsal nitelik gösteren sahalarda göçler arttığı için nüfus artış hızı düşmeye devam etmektedir. Bu durum Tekirdağ ilinin doğu kesiminde nüfus artış hızı ve kalkınma hızına tamamen tezat oluşturmakta ve planlamanın bütüncül olma vizyonunun sanayi odağına kaydığını düşündürmektedir. İlde sanayi yatırımları artarken tarımla uğraşan nüfus azalmakta ve kırsal alanlar göçler nedeniyle boşalmaktadır.

Harita 0-65: Hayrabolu ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-66: Hayrabolu ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-67: Hayrabaolu ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-135: CORINE veri sistemine göre Hayrabolu ilçesinde yıllara göre arazi kullanımının alansal değişimi

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990-2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	1.847,2	1.994,2	1.900,5	53,3
Sanayi ve Ticaret Alanı	114,8	120,4	122,1	7,3
Kuru Tarım Alanı	46.371,6	53.475,4	68.138,8	21.767,2
Sulu Tarım Alanı	33.404,8	21.404,8	13.882,3	-19.522,5
Üzüm Bağları	25,6	27	28,6	3
Mera ve Çayır Alanları	8.028,2	8.123	7.890,2	138
Diğer Tarım Alanları	7.806,9	6.007	5.541,2	-2.265,7
Ormanlık Alanlar	2.711,7	2.711	2.754,1	42,4
Göller ve akarsular	181,3	217,2	285,6	104,3

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Mevcut planlar ve 2010 yılında yayımlanan ÇDP politika ve kararlarının arazi kullanımında neden olduğu değişimleri görmek amacıyla CORINE veri sistemi kullanılarak çizilen Hayrabolu arazi kullanım haritaları ve alanları gösteren tablodan yola çıkarak şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

İlçe tarımsal vasfını korumaya devam etmekte ve sanayi yatırımları ilçenin konumu nedeniyle ikinci planda kalmaktadır. Bu nedenle sanayi ve ticaret alanları verilerin elde edildiği 1990 yılından 2018 yılına kadarki 28 yıl içinde ancak yaklaşık 10 ha'lık bir değişim göstermiştir. İlçenin yıllar içerisinde azalan nüfusu nedeniyle yerleşim alanlarındaki değişim 50 ha ile sınırlı kalmıştır.

Arazi kullanımlarında dikkati çeken asıl mevzu, yıllar içinde azalan sulu tarım arazileri ve buna karşılık alanı genişleyen kuru tarım arazileridir. Ergene Nehri'nin havzasını oluşturan kollar üzerinde yer alan Hayrabolu ilçesinde yüzey sularından yeterince faydalanılmadığı sulamalı tarım alanlarının azalması ile anlaşılmaktadır. 28 yıl içinde bu arazi yaklaşık 20.000 ha azalırken; kuru tarım alanları yaklaşık değerde artmıştır.

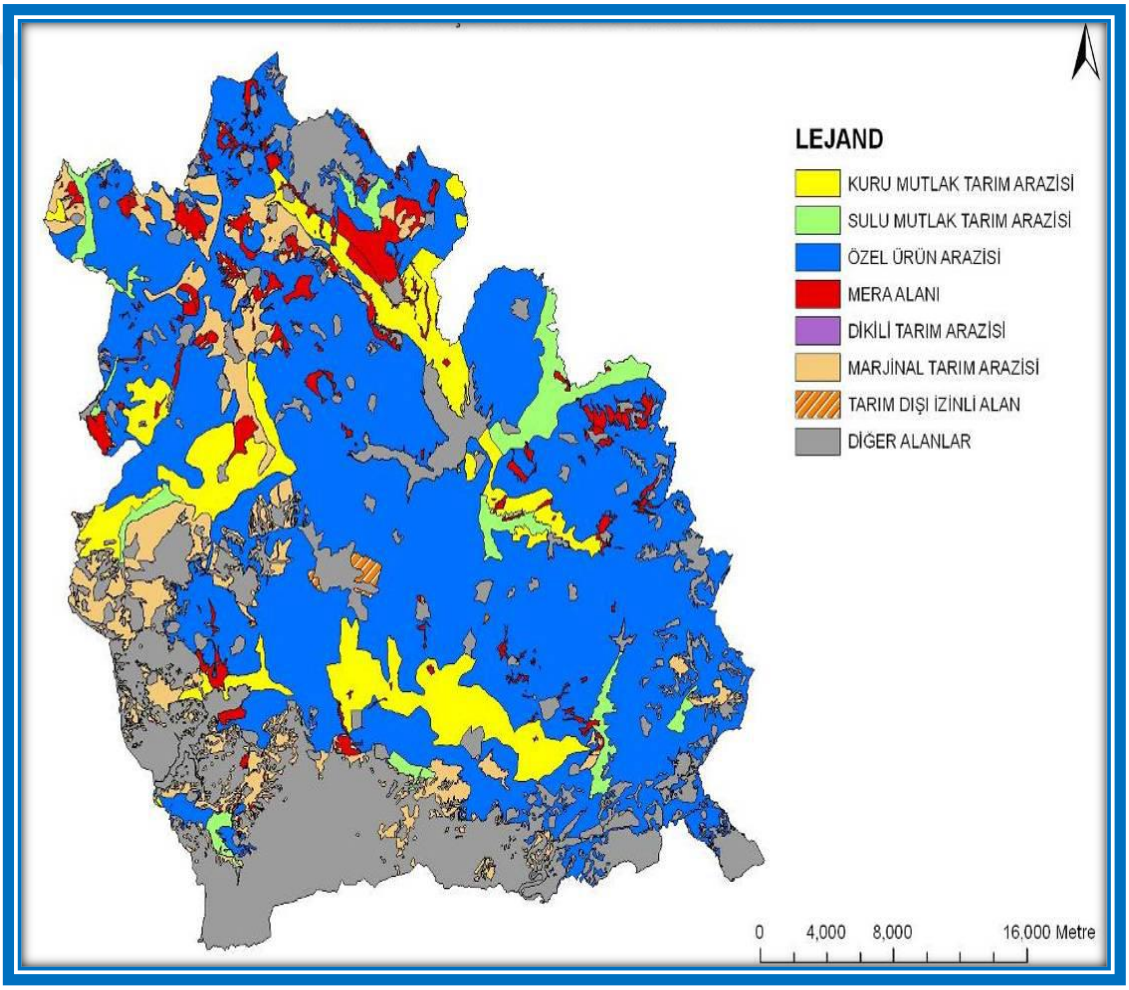
ÇDP'nin Hayrabolu ile ilgili kararları arasında yüzey sularının kullanılması ve tarımda ürün çeşitliliğinin artırılmasını sağlayacak alternatiflere yeterince yer verilmediği anlaşılmaktadır.

İlçede tarımla uğraşan kırsal nüfusun kaybını azaltmak maksadı ile işletme sahiplerinin tarımsal desteklerden faydalandırılması, piyasa tutarsızlıklarına karşı alım garantilerinin verilmesi, iklim değişikliğinin yol açacağı riskler için üretimin tarım sigortaları ile desteklenmesi ve Ergene Nehri'nin sularının kullanılabilir hale getirilmesi ilk etapta sürdürülebilirliği sağlayacak politikalar arasında yer alacaktır.

5.3.2.4.3. Malkara İlçesi

Malkara, Edirne'nin Uzunköprü ilçesi ile Çanakkale'nin Gelibolu ilçesine komşu, 1.150 km² yüzölçümü ile Tekirdağ'ın en geniş arazisine sahip ilçesidir..

Harita 0-68: Malkara ilçesi arazi sınıfları haritası.

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 105 (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ÇDP Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır).

İlçede aşınarak yüksekliği azalmış platolar güneyde Ganos Dağları ile nihayet bulurlar. Tekirdağ'ın batısında yer alan Malkara ilçesi, Yunanistan sınırını oluşturan İpsala sınır kapısına bağlanan D110 Karayolu üzerinde yer alır. ÇDP'de altlık olarak kullanılan veriler 2007 yılı verileridir, bu yıl Malkara ilçesi Sağlamtaş, Kozyörük ve Balabancık olmak üzere üç belde ve 70 köyden oluşmaktadır. 1990 yılı genel nüfus sayımında 62.524 olan ilçe nüfusu azalarak 2007 yılı ADNKS'de 56.484 olarak kayıtlara geçmiştir. 1990 yılı şehir nüfusu 20.180, kır nüfusu 42.000 iken; 2007 yılında şehirde yaşayanlar 27.416 ve kır nüfusu 29.068 olarak tespit edilmiştir.

İlçenin 2007 yılında 118.751 ha'ı kullanılabilir arazisinin %50,77'ye karşılık gelen 60.291 ha'ı özel ürün arazisi; 14.965 ha'ya karşılık gelen %12,6'sı kuru ve sulu mutlak tarım arazisi; %8,05'e karşılık gelen 9.562 ha'ı marjinal tarım arazisi; %3,42 ile 5023 ha'ı mera, %24,12 si diğer alanlar ve %0,22'si tarım dışı kullanım izni verilen arazidir **(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 104).**

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP'de 2020 hedef yıl olmak üzere hazırlanan projeksiyonda ilçe nüfusu 50.000 olarak öngörülmüştür. Plan, ilçenin vasfını tarımsal ürünlerin toplanıp dağıtıldığı bir kırsal merkez olarak tayin etmiştir. Plan hükümleri, ilçedeki sanayi faaliyetlerinin tarıma dayalı sanayi önceliği ile yürütülmesine ve alt ölçekli UİPlerin hazırlanabilmesi için 1/5.000 ölçekli bütüncül NİPlerin hazırlanması gerektiğine yer vermektedir. Planın revizyon görmüş versiyonunda Malkara'nın kırsal merkez olarak geliştirilmesi gerektiği yinelenmiş, bu karara ek olarak Malkara'da bir OSB'nin geliştirilmesi kararı alınmıştır **(a.g.e: 106).**

Malkara ilçe merkezinde uygulanmak üzere 1993 yılında ve 133 no.'lu belediye meclisi kararının onayıyla hazırlanan 1/1.000 ölçekli UİP söz konusudur. Plana göre ilçe merkezi için mevcutta planlanmış ve tarım dışı kullanım izinli 597 ha arazi ile 247 ha planlı ve boş, toplamda 844 ha **'konut arazisi'** tahsis edilmiştir, bu

saha için nüfus öngörüsü 39.000 kişidir. Aynı plana göre mevcutta planlı ve tarım dışı kullanım izinli 41 ha '**sanayi alanı'** ile tarım dışı kullanım izinli ve 144 ha boş olmak üzere, toplam 185 ha planlı '**sanayi arazisi'** mevcut yoğunluk değerleri ile dolduğunda ilçede 35.216 kişilik bir nüfus artışı söz konusu olacaktır **(a.g.e: 107).**

ÇDP hazırlanırken Malkara'nın tarıma elverişli geniş arazisi, hayvancılık potansiyeli ve doluluk oranı düşük olan OSB'si ilçenin potansiyelleri arasında değerlendirilirken; son yıllarda kırsal nüfus göçünden kaynaklanan nüfus kaybı, sorunlar arasında ilk sırada yer almıştır. ÇDP'de potansiyeller ve sorunlardan hareketle ilçenin vizyonu, 'tarımsal üretimde verimliliğin arttığı ve tarımsal ürünlerin toplanıp, dağıtımının gerçekleştiği bir kırsal merkez' olarak şekillenmiştir. Bu vizyona uygun olarak, toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve kirliliğe neden olan tesisler yerine; kırsal nüfus kaybını da engelleyecek TOBların geliştirilmesi plan politikaları arasındadır. Tarımsal üretimi teşvik eden, tarımla ilgili üretim ve depolama proseslerini barındıran, sanayi fonksiyonlarının yer alamayacağı TABların kurulması düşüncesine de hedefler arasında yer verilmiştir **(a.g.e: 107).**

ÇDP'de tarımsal üretimde standartların yükseltilmesi ve istihdamın artırılması ile kırsal alanda göçlere engel olunacağı belirtilmektedir. Şehir arazisinin verimli kullanımı için küçük sanayi işletmelerinin OSB bünyesinde toplanması kararlaştırılmıştır. Tarımsal vasfı yüksek arazilerde konut ve sanayi amaçlı kullanımların sınırlandırılması; yöreyle özdeşleşen tarımsal faaliyetlerle, hayvancılık faaliyetlerinde modernizasyonun teşvik edilmesi; güçlü ulaşım bağlantıları ve pazar potansiyellerinin artırılması tarımsal üretimle ilgili plan hedefleri olarak tanımlanmıştır. Planlama hedef yılı, plan vizyonu ve amaçlarına uygun olarak alınan diğer kararlar arasında şunlar yer almaktadır: Zirai üretim ve hayvancılık faaliyetlerinde verimliliği sağlamak ve kırsal nüfus kaybını artırabilmek için, Hasköy Mahallesi'nde TOB; Kozyörük- Tekkeköy Mahallesi'nde TAB planlanacaktır. Böylece tarımsal ürün depolama, hayvancılığa dair ihtisas bölgeleri ve üretim

sahaları bu alanlar içerisinde toplanabilecektir. Malkara OSB'nin daha etkin kullanımının desteklenmesi kararlar arasındadır **(a.g.e: 107- 108).** İlçede kırsal kesimde faaliyet türlerini çeşitlendirerek yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla, Elmalı, Yenidibek, Alışık, Tete, Karacahalil gibi orman içi yerleşimlerle, Karademir ve Kadıköy Barajı çevresinde günübirlik turizmin geliştirilmesi planlanacaktır. Malkara'da her hangi bir afet durumunda geçici yerleşim oluşturmak amacına uygun olarak 35 ha alanda **'afet iskân sahası'** oluşturulması planlanmıştır.

Tablo 0-136: Malkara ilçesinde 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP kararlarına göre arazi kullanımları, alan ve oranları.

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	114.278	93,69
Yerleşme alanları	3.754	3,08
Çalışma alanları	226	0,19
Kentsel hizmet ve donatı alanları	3.714	3,04
Toplam	**121.972**	**100.00**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 108

Malkara'da tarımsal kimliği destekleyecek nitelikteki kırsal alanda kalkınma projelerinin devamlılık göstermemesi, girdi maliyetlerinin giderek artması karşısında üreticinin zor durumda kalması sonucunda küçük işletme sahipleri topraklarını satarak göç etme durumunda kalmaktadır. Sulama projelerinin geliştirilmesi ile kuru tarım arazilerinde ürün çeşitliliğinin artırılması, organik tarımın sübvanse edilmesi ve pazarlama olanaklarının artırılması, aromatik ve tıbbi bitki üretiminin desteklenmesi, buğday, ayçiçeği ve arpa üretim maliyetlerine devlet teşviği ile profesyonel tarımsal faaliyetlerde yem ve alım desteklerinin sağlanması sayesinde kırsal nüfusun sahadaki varlığı desteklenecek, göçe mani olunacak ve kendine yeterlilik ile gıda güvenliği sağlanmış olacaktır.

Plan kararlarında yer aldığı üzere tarımsal verimliliğin artırılması, ekonomik organizasyonların sağlanması, verimlilik artışı ve sosyal donatı alanlarının artırılması ile 2023 yılında öngörülen plan projeksiyon nüfusunun 70.950 olacağı öngörülmüştür. Tarım politikalarının devamlılık göstermemesi, özel ürün üretimi yapılan arazilerde girdi maliyetlerinin artması, tarımsal katma değerinin giderek azalması nedeniyle küçük işletme sahipleri arazilerini satarak iş bulabilmek amacıyla şehirlere yönelmektedir. Üretim ve gelirlerin azalmasına neden olan bu süreçte tarımsal destekler, üretim deseninde değişiklikler konusunda altyapının desteklenmesi, tarım politikalarının sürdürülebilir toprak kullanımını teşvik etmesi ve erozyonla mücadele doğal kaynak kullanımında verimliliği artıracak ve kırsal nüfus kaybına engel olacaktır.

Tablo 0-137: Malkara ilçesi ile belde (günümüzde mahalle) ve köylerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları (TÜİK) ve 2023 yılı hedef yılı 1/25.000 ölçekli ÇDP öngörü nüfusları

Yerleşmeler	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu (TÜİK)	2023 Yılı ÇDP Nüfusları
Malkara merkez	27.416	35.227	41.500
Balabancık	1.667	1.555	1.600
Kozyörük	1.690	1.635	1.650
Sağlamtaş	2.601	2.933	3.000
2007 yılında köyler tamamı	23.110	-	23.200
Toplam	**56.484**	-	**70.950**

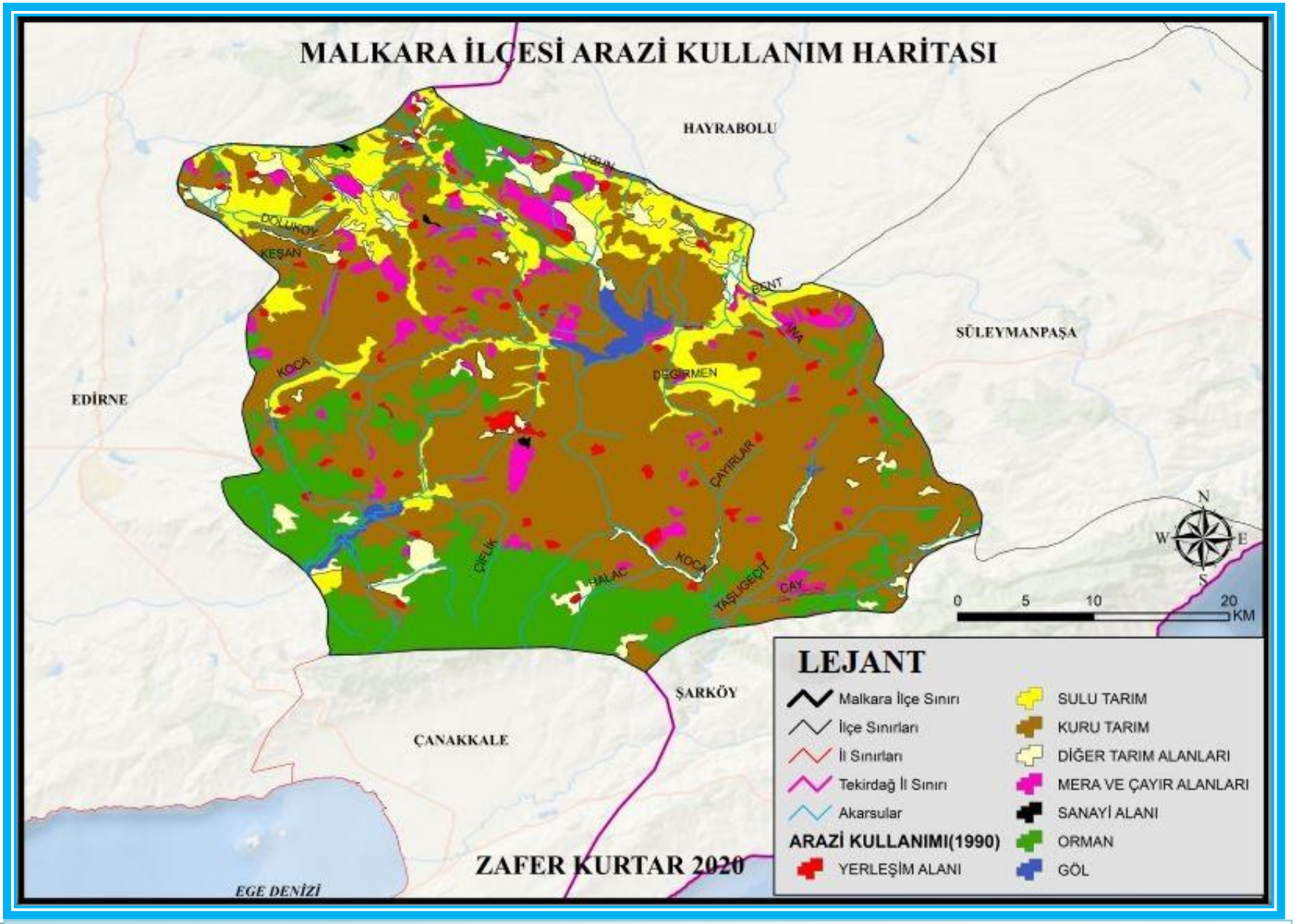
Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 109

ÇDP, Malkara merkez ve ilçeye bağlı belde ve köy yerleşmeleri için 2023 yılında nüfus artış dikkati çeker. Yatırımlar ile faaliyet türlerinde çeşitlenme sağlanırsa kırsal kesimde yaşayan nüfusun göç etmeyeceği öngörülmüştür. Buna

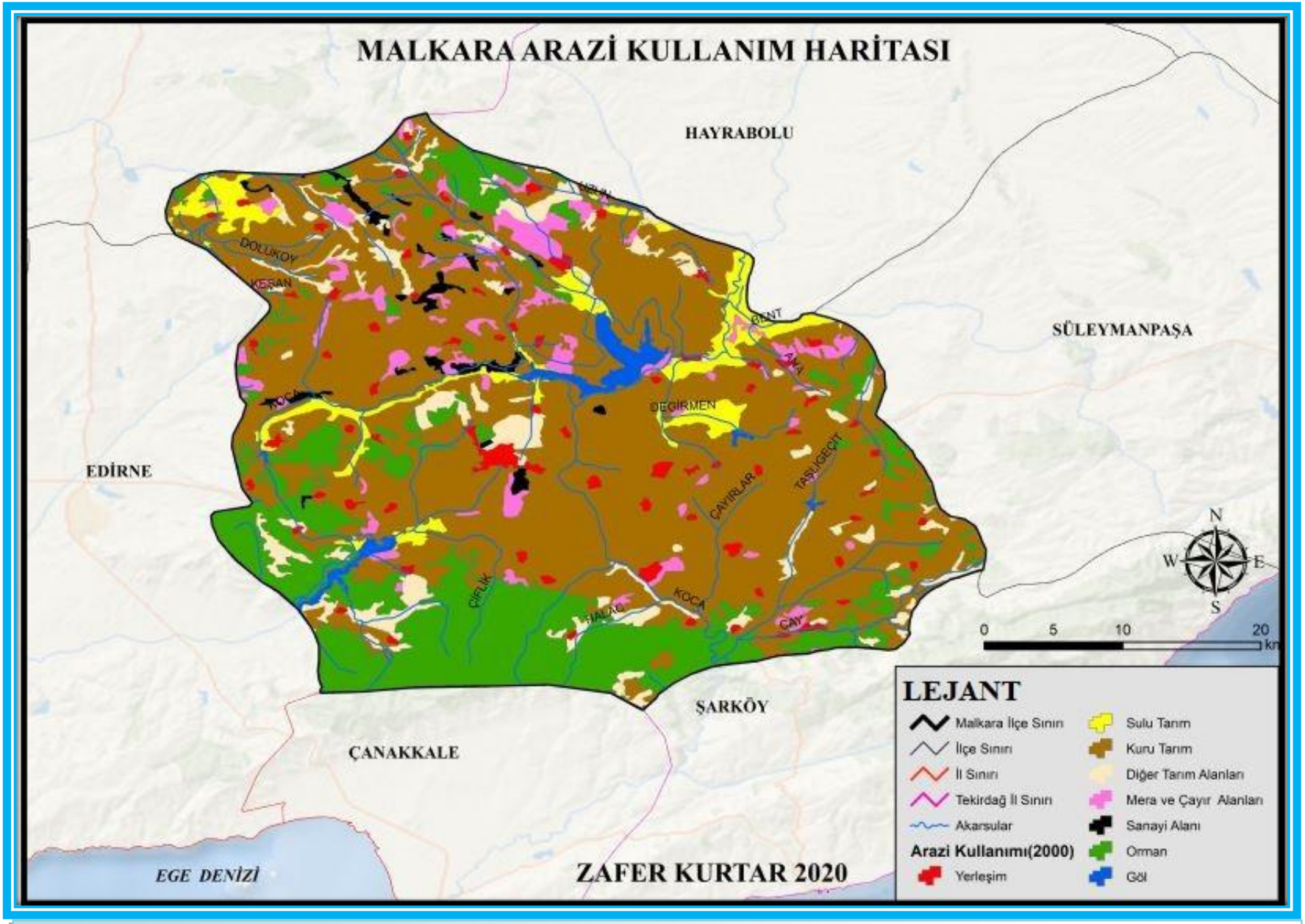
karşın ilçenin 2019 yılı ADNKS değeri 52.453 olarak gerçekleşmiş plan öngörürüsü bu sonuca yeterince yaklaşamamıştır. Planda ilçede 2023 yılında çalışan nüfus oranının %49,71 olacağı ve 35.270 kişinin daha istihdam edileceği öngörüsü mevcuttur. İstihdamın sektörler arasındaki dağılımında ise tarımda çalışanların %64,45 ile birinci sırada yer alacağı, %27,3 ile hizmetlerin ikinci sırada ve sanayide çalışanların %8,25 ile üçüncü grubu oluşturacağı bir kompozisyon öngörüsü mevcuttur **(a.g.e: 107- 111).**

İlçenin kırsal kesimde yaşayan nüfusun yıllar içerisinde azalarak şehirlere göç etmesi ve kırsal kesimde üretim kaybını giderebilmek, şehirlerdeki nüfus artışının önüne geçebilmek ve Malkara'nın kalkınma açısından ilin doğu kesimleriyle benzer koşullarda olabilmesini sağlamak amacıyla potansiyellerinin sürdürülebilir olarak değerlendirilmesinde yarar vardır.

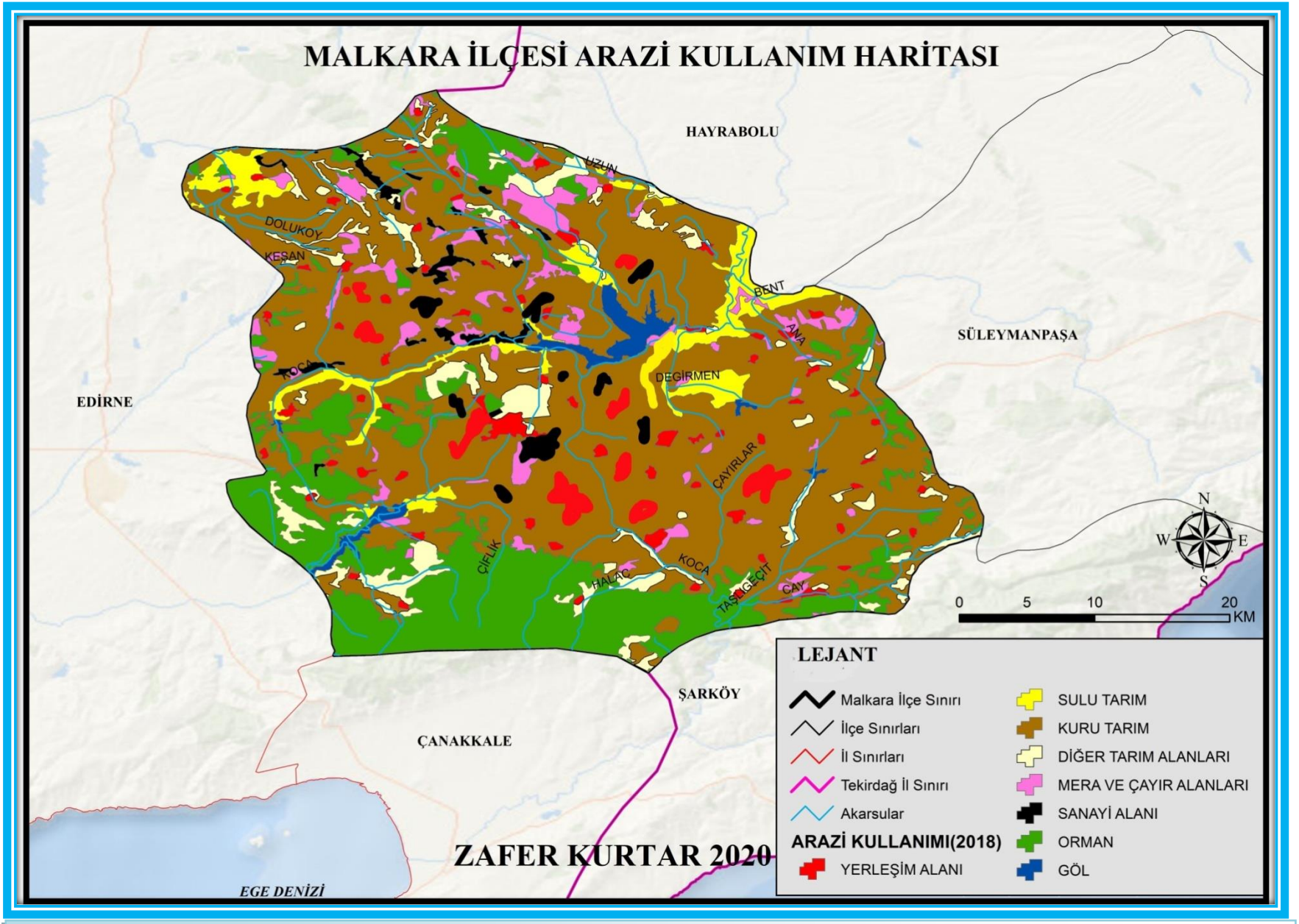
Üst ölçek planlar Tekirdağ'ın kırsal kimliğinin devam ettiği ve sanayinin görece arka planda kaldığı bu ilçeler için atılım yapabilecek TAB ve TOB gibi proje önerileri dışında gerçekçi çözümler getirememekte ve nüfus kaybından anlaşılacağı üzere sorunları çözmede yetersiz kalmaktadır. İlçenin tarımsal potansiyeli kesinlikle bu potansiyeli üretime dönüştüren paydaşlar tarafından planlanmalı, planlama süreçlerinde üretici sorunları doğru analiz edilmeli, gıda tedariğini sürdürülebilir hale getirecek, sulu tarım, organik tarım, tıbbi bitki üretimi gibi alternatifler ile tarımsal ürün deseninin nasıl değiştirileceği ve daha da önemlisi iklim değişikliğine karşı zirai üretim ve hayvancılığın hangi politikalarla ayakta kalabileceğinin planlanması gerekmektedir. Planlama politikaları ve kararlar sorunları çözmek konusunda yeterli alternatifler oluşturamadıkları için Tekirdağ ve Trakya için sürdürülebilir plan politikalarının oluşturulması ve paydaş katılımı ile aksiyonların tanımlanması ve harekete geçilmesi gerekmektedir.

Harita 0-69: Malkara İlçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-70: Malkara İlçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-71: Malkara İlçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-138: CORINE veri sistemine göre Malkara ilçesinde yıllara göre arazi kullanım alanlarının değişimi

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha)
	1990	2000	2018	(1990-2018)
Yerleşme Alanı	2.491,3	3.023,5	3186,6	695,3
Sanayi ve Ticaret Alanı	115,5	134,3	155,4	40
Kuru Tarım Alanı	69.697	75.591,1	77637,7	7940,7
Sulu Tarım Alanı	13.667,8	13.649,1	13249,1	-418,7
Üzüm Bağları	186,2	187,8	132,1	-54,1
Mera ve Çayır Alanları	5.714,7	5507,1	5398,7	-316
Diğer Tarım Alanları	6.248,4	1905,1	7604,6	1156,2
Ormanlık Alanlar	22.980,7	22.992,3	23.364,8	383,8
Göller ve akarsular	1.644,2	1.714,9	1.822,7	178,5

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

İmar planları ve ÇDP politikalarını yansıtır nitelikteki kararların uygulama sonuçları niteliğindeki arazide yaşanan değişiklikleri yansıtan ve CORINE veri sisteminden yararlanarak hazırlanan arazi kullanım haritaları ve tablodan şu sonuçlara ulaşabilmek mümkündür:

Tarımsal faaliyetlerin sanayiye göre önplanda olduğu, nüfusunun kırsal nitelik gösterdiği Malkara ilçesinde 1990, 2000 ve 2018 yıllarına ait verilere göre sanayi ve ticaret alanları 28 yıllık süre içerisinde 40 ha genişlemiş; yerleşim alanları 700 ha genişleyerek, 2018 yılında yaklaşık 3.200 ha'ya ulaşmıştır. Yerleşim alanlarının İpsala sınırkapısı ile bağlantı sağlayan E84 Karayolu çevresindeki tarım

arazileri çevresinde genişlediği fark edilmektedir. ÇDP'ye tabanlık oluşturan 2007 yılında nüfusu 57.000 olan ilçe nüfusunun 2019 yılı ADNKS verilerine göre 52.000 olarak gerçekleşmesinden hareketle genişleyen yerleşme alanlarının nüfus artışı ile doğrudan ilişkisi olmadığı fark edilir.

Su kaynaklarının yetersizliğine bağlı kuru tarımın tercih edildiği ilçede sulu tarım arazileri yaklaşık 400 ha azalmıştır. İklim değişikliğinin neden olacağı susuzluk riskinin sonucu olarak kuru tarım uygulamalarının yaygınlaşacağının kanıtı niteliğindeki kuru tarım yapılan araziler 8.000 ha genişlemiştir. Karaidemir Barajı'nın yer aldığı ilçede, göletlerden elde edilen sulamanın yetersizliği yer altı su kaynaklarının kullanımına neden olmakta, susuzluk nedeni ile getirisi yüksek tarımsal ürünler yetiştirilememektedir.

ÇDP'de koruma alanı olarak belirlenen meralar 2018 yılına gelindiğinde yaklaşık 300 ha azalamış; buna karşın orman alanları aynı oranda genişlemiştir. Yıllık yağış ortalamasının yetersiz olduğu araştırma sahasında ormanların korunması ve orman vasfına girebilecek arazilerin amenajmanının yapılarak yeniden kazanılması, su havzalarının korunması açısından oldukça önemlidir. Buna karşın Malkara'da geleneksel bir faaliyet olarak yürütülen mera tipi küçükbaş hayvancılık için oldukça önemli olan mera arazilerinin kaybediliyor olması hayvancılık kaynaklı gelirlerin azalmasına neden olacaktır. İlçe topraklarında erozyon, sel- taşkın ve iklim değişikliğinin yaratacağı olumsuz etkilere karşı mera ve orman arazilerinin koruma altına alınması ve restorasyonuna ÇDP kararları arasında yer verilmelidir.

5.3.2.4.4. Marmaraereğlisi İlçesi

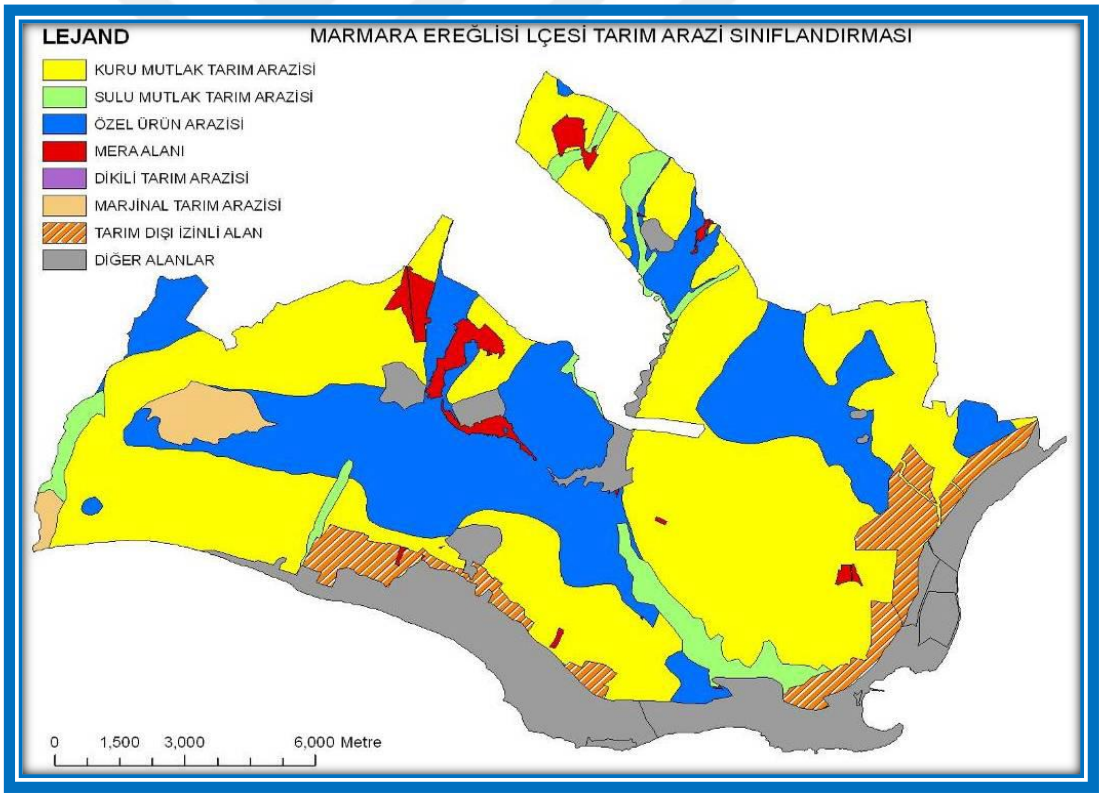
Geçmişte Çorlu ilçesine bağlı iken 1987 yılında ilçe olan Marmaraereğlisi, Marmara Denizi kıyısında yer alması ve 1/100.000 üst ölçekli planda gelişme sahası olarak belirlenen Silivri'ye yakınlığı nedeniyle önemli bir lokasyonda yer almaktadır. Ulaşımın daha çok karayolu ile sağlandığı ilçede Kınalı- Tekirdağ arası Karayolu, şehrin deniz kıyısında yer alan ve ikinci konutlardan oluşan kesimi ile Çorlu yönündeki arazilerini ikiye bölmektedir. Kuzeyde Seymen Mahallesi'nden Kınalı-Kapıkule bağlantısını sağlamaktadır.

Fotoğraf 0-99: Marmarareğlisi Limanı

Planlamaya esas 2007 yılında Marmaraereğlisi ilçesi Yeniçiftlik ve Sultanköy belde belediyeleri ile birlikte üç belediyeye sahiptir. İlçe nüfusu 1990 yılı genel sayımında 12.455, ikinci konutların ve sanayi sahalarının gelişmesiyle artan kırsal nüfusa bağlı olarak 2007 yılı nüfusu ADNKS'de 16.970 olarak gerçekleşmiştir **(TÜİK ADNKS)**. İlçede tarım, hayvancılık, sanayi, turizm, balıkçılık ve enerji taşımacılığı gibi farklı ekonomik faaliyetler söz konusudur.

Harita 0-72: Marmaraereğlisi ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası

Kaynak: T.İ.Ç. D.P Analitik Rapor, 2010: 105 (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.

ÇDP'de altlık olarak dikkate alınan 2007 yılı verilerine göre ilçe arazisi 19.393 ha'dır. Bu arazinin %50,73'üne karşılık gelen 9.840 ha'ı, kuru ve sulu mutlak tarım arazisidir. Geri kalan arazinin %24,51'ine karşılık gelen 4.753 ha'ı özel ürün arazisi, %15,34'ü diğer alanlar, %5,54'ü tarım dışı kullanım izinli alanlar ve %2'si ise mera arazisidir. 2007 yılında hazırlanan ÇDP içinde yer alan Marmaraereğlisi arazi kullanım haritası lejantında gri renkle gösterilen ve **'diğer alanlar'** olarak gösterilen sahalar, ikinci konutların yer aldığı yerleşme alanları başta olmak üzere, '**liman ve enerji taşımacılığı'** sahalarıdır **(T.İ.Ç.D.P, 2010: 105).**

Marmaraeereğlisi belediyesinin faaliyet alanı içerisindeki sahada mevcut ve plan dâhilinde kullanıma ayrılan arazi büyüklüğü 1.401 ha'dır. Mevcut konut sahaları ile gelişme konut sahalarının bulunduğu araziler 1987 ve 1994 yılında imara açılmış arazilerdir. Sanayi tesislerinin yer aldığı sahalar, 1990 ve 2004 yılları arasında hazırlanmış ve onaylanmış mevzi imar planlarına göre %87 gibi büyük bir kısmı mutlak tarım arazisinde yer alan ve tarım dışı kullanım izinleri olmayan arazilerdir. İlçe merkezinde mevcutta tarım dışı kullanım izinli ve planlı 822 ha ve tarım dışı izinli, **'gelişme sahası'** olarak planlanmış 262 ha olmak üzere toplam **'konut arazisi'** büyüklüğü 1084 ha'dır. Sanayi için ayrılan mevcut arazinin %87'si (38 ha) tarım dışı kullanım izni olmayan arazidir. Mevcutta 44 ha planlı ve 7 ha boş olmak üzere **'sanayi için tahsis edilen arazi'** büyüklüğü 51 ha'dır **(a.g.e: 115).**

2007 yılında belediye statüsü devam eden ve daha sonra statüsü mahalleye dönüştürülen Yeniçiftlik yerleşmesinde mevcutta planlı ve tarım dışı izinli '**konut alanı'** 885 ha (%85,7) ve tarım dışı izinsiz 148 ha (%14,3) olmak üzere toplam arazi büyüklüğü 1.033 ha'dır. '**Gelişme konut sahası'** ise tarım dışı kullanım izinli 160 ha (%34,4) ve tarım dışı kullanım izni olmayan 305 ha (%65,6) ile toplamda 465 ha olarak planlanmıştır. Yerleşmenin 1.651 ha olan arazi kullanımının en büyük bölümünü toplamı 1.500 ha olan **'mevcut ve gelişme konut arazisi'** oluşturmaktadır **(a.y.).**

Yeniçiftlik gibi 2007 yılında belediye statüsü devam etmekte olan Sultanköy'ün mevcut yerleşimi 257 ha arazi üzerinde yer almaktadır. 1/25.000 ölçekli Sultanköy Çevre Düzeni Planı ile bu alan 183 ha genişletilmiştir. 963 ha kullanımdaki arazinin 257 ha'ı planlı **'konut arazisi';** 183 ha'ı '**gelişme konut alanı'**; 223 ha'ı mevcut planlı '**enerji depolama alanı'**, 148 ha'ı ise '**planlı ve boş enerji depolama'** alanıdır. Mevcutta 5 ha olan sanayi ve depolama alanına ek, 147 ha boş sanayi ve depolama alanı söz konusudur **(a.y).**

Marmaraereğlisi, 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP'sinin Marmaraereğlisi-Yenice-Tekirdağ- Kumbağ planlama sahası içinde yer almaktadır. Üst ölçek planda Marmaraereğlisi için 25.000; sahanın tamamı içinse 450.000 nüfus öngörüsü mevcuttur. Plan projeksiyon nüfusuna yaz aylarında bölgeye İstanbul ağırlıklı mevsimlik göçlerle gelen 300.000 kişilik ikinci konut nüfusu da dâhil edilmiş; 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanırken, '**ikinci konut sahalarını'** da içeren iyileştirme plan kararları arasında yer almıştır: Planlama sahasındaki sezonluk nüfus baskısı dikkate alınarak, ulaşım başta olmak üzere alt yapı ihtiyacını karşılamaya yönelik düzenlemelerin yapılması kararlaştırılmış; 'yerleşim yoğunluğunu artırmak yerine, mevcudu iyileştirme' ilkesine bağlı kalınmıştır **(a.g.e: 116).**

Fotoğraf 0-100: Tarım arazileri arasında yer alan Unimar Marmara Ereğlisi Enerji Santrali Depolama Tesisleri

Planda sahada mevcut kullanımlar dışında, başta sanayi olmak üzere, konut dışı kullanımlarla ilgili arazi kullanım kararlarının bir daha değerlendirileceği belirtilmiştir. 2005 yılında 5859- 53788 sayılı üst ölçek plan kararına göre, İstanbul nüfusunun kapasiteyi aşması nedeniyle "mevcut planlar incelendikten sonra ihtiyacı duyulan **'kullanım alanlarının geliştirilebileceği ifadesi**' yer almıştır. ÇDP'de ikinci konut nüfusu da dikkate alınarak, sosyal donatı alanlarında mevcudun iyileştirilip, geliştirileceği kararına yer verilmiştir.

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP ile 1/100.000 Ölçekli İstanbul ÇDP uyumluluk çalışması sonucu revize edilen üst ölçek planda

Marmaraereğlisi ilçesinin vizyonu, ‘Perinthos antik şehrini odağa alan arkeolojik turizm başta olmak üzere bir turizm şehri olabilmek’ biçiminde güncellenmiştir. Planda ilçeye yüklenen bir başka nosyon, Sultanköy’de BOTAŞ’la başlayan enerji kaynaklarının depolanması ve enerji üretiminden hareketle enerji limanı olarak varlığını devam ettirmesidir.

Fotoğraf 0-101: soldan sağa 1) Perinthos Antik Kenti referansıyla inşa edilen Marmaraereğlisi Belediye binası 2) Perinthos Açıkhava Müzesi

Marmaraereğlisi için hazırlanan imar planları süreç içerisinde bazı değişikliklerle revizyondan geçmiş ve eklemelerle güncellenmiştir. İlçenin 1/5.000 ölçekli NİP’i 1987 yılında hazırlanmış ve 1994 yılında revizyondan geçmiş ve Perinthos arkeolojik sahasını korumak amacıyla yapılmıştır. 1987 yılında hazırlanan planın nüfus öngörüsü hakkında bir limit yoktur. Bu planda **‘konut alanları’** yoğunluklarına göre, 648 ha gelişme düşük yoğunluk, 126 ha gelişme orta yoğunluk ve 35 ha mevcut yoğunluk olmak üzere toplamda 809 ha ve mevcut yapılaşma değerlerinden hareketle 113.582 kişi kapasite nüfusu olarak hesaplanmıştır. Planın 1994 yılı revizyonu ile mevcut ‘**konut alanı’** 72 ha ve ‘**gelişme konut alanı**’ ise

1.066 ha olarak hesaplanmıştır; bu sahanın %73'üne karşılık gelen 768 ha arazi yaz aylarında kullanılan ikinci konut alanıdır **(a.g.e:118).** Mevcut planlar konut gelişim sahalarını, çevresel etkilerini düşünmeden, oldukça geniş tutarak araştırma sahasında nüfus artışının yaratacağı baskının artmasına izin vermiştir.

Günümüzde mahalle olan Yeniçiftlik beldesinin ilk imar planı 1987 yılında hazırlanmıştır. Sultanköy bu planlama sırasında Marmaraereğlisi'ne dâhil edilmiştir, planın revizyon geçirmiş versiyonu 1989 yılında onanarak, Yeniçiftlik güneyine kadarki 885 ha arazi imara açılmıştır, ikinci konut sahası olarak planlanan bu arazinin %82'si yapılaşmaya açılmıştır. Koruma öncelikli sahalarda yerleşim alanlarına dair her hangi bir kullanım izni alınmadan yapılaşmaya geçilirken, Yeniçiftlik belediye ilan edildikten sonra dahi ruhsatsız yapılaşma devam etmiştir. 1989 yılında onanan imar planı iki katlı konutların yapılacağı sahaları planlamış, sosyal donatı sahalarının nereye ve nasıl yapılacağı ya da plan nüfusunun ne kadar olacağı belirtmemiştir. Gelişim konut sahası olarak tahsis edilen arazinin tamamının dolmasıyla sahada 107.000 kişilik bir nüfus beklentisi söz konusudur **(a.g.e: 119).**

Fotoğraf 0-102: Yeniçiftlik Mahallesi'nde İstanbul- Tekirdağ Yolu'nun alt ve üstünde kalan sahalarda büyüyen inşaat sektörü ve ikinci konut alanları.

1991 yılında belediye statüsü devam eden Yeniçiftlik için İller Bankası tarafından hazırlanan 1/5.000 ölçekli NİP onanmış, yerleşim yoğunluğunun fazla olduğu sahalarda kat sayısı üçe çıkarılmıştır. Bu planla birlikte 239 ha alana daha yapılaşma izni verilmiştir. İl Tarım Müdürlüğü tarafından yapılaşmaya açılan bu arazinin mutlak tarım arazisi olduğu belirtilmiştir, planlamada ikinci konut alanı olarak gelişmesi öngörülen bir bölge söz konusudur ve öngörü nüfus ise 32.000'dir **(a.g.e: 119).** Görüldüğü üzere imar planı yapma yetkisini kullanan yerel yönetimler sahada koruma alanlarının vasfının değişmesi ve nüfus yoğunluğunun artması

konusunda geleceği düşünmeden, günlük politikalarla koruma alanlarının kaybına göz yummuştur.

Fotoğraf 0-103: Seymen yolu üzerindeki mutlak tarım topraklarında tarım dışı kullanım izni almadan inşa edilen demir- çelik fabrikası

Sultanköy Mahallesi NİP'i 1991 yılında onaylanmış ve 1990- 2004 yılları arasında sahanın mevzi imar planları yapılmıştır. Geçmişte belde hüviyetindeki Sultanköy belediyesinin 1/25.000 ölçekli ÇDP'sine ek olarak 2004 yılında mevzi imar planları hazırlanmıştır.

Marmaraereğlisi ilçesinin mevzi imar planları, 1990- 2004 yılları arasında hazırlananlar ve 2004 sonrasında hazırlananlar olmak üzere iki ayrı plan olarak

değerlendirilmelidir. 1989 yılından önce yapılaşan sahalar için tarım dışı kullanım izni aranmamıştır. 1/100.000 üst ölçek planı 2004 yılında onandıktan sonra planda, '1/25.000 alt ölçekli ÇDP ve 1/5.000 Ölçekli NİP hazırlanıp onanmadan, uygulama imar planları yapılamaz' hükmüne yer verilmiştir. Bu bağlamda 2004 yılından sonra yapılan mevzi planların hükmü kalmamış fakat 2004 öncesi yapılaşan araziler bu hükümden muaf tutulmuştur.

Plana esas 2007 yılında ilçede mevcut sanayi sahalarının durumu şöyledir: Mevzi imar planlarına göre belirlenmiş '**sanayi sahaları'** Seymen yolu üzerindeki mutlak tarım topraklarında yer alır. 53 ha araziyi etkileyen mevzi planlardan biri Yeniçiftlik Mahallesi'ni kapsamak üzere toplam 11 adettir. 2007 yılında mevzi imar planlı sanayi alanlarındaki sanayi tesislerinin büyük çoğunluğunun tarım dışı kullanım izinleri yoktur. Sanayi alanları, gelişim konut sahalarında olduğu gibi, yerel yönetimin insiyatifi doğrultusunda imara açılmış ve tarım dışı kullanım izinleri dikkate alınmamıştır.

1990 ile 2004 yılları arasında mevzi planlarla belirlenen konut alanlarının tamamı Yeniçiftlik Mahallesi'nde yer almaktadır ve bu arazinin 94 ha'ı '**askeri alan'** ve 374 ha'ı **'ikinci konut'** alanı olarak planlanmıştır. 40 ha '**yerleşim alanı'** ve 334 ha '**mutlak tarım toprağı'** arazisi ikinci konut yapımı için ayrılmıştır. Planlarda yer alan yapılaşma değerlerinden hareketle bu sahada öngörü nüfus 37.000 civarındadır. 2004'ten sonra hazırlanan mevzi imar planları Yeniçiftlik Mahallesi'nde 10 ha mutlak tarım toprağı üzerinde inşaata açılması beklenen '**konut alanıdır' (a.g.e: 121)**.

Fotoğraf 0-104: Marmaraereğlisi Halk Plajı

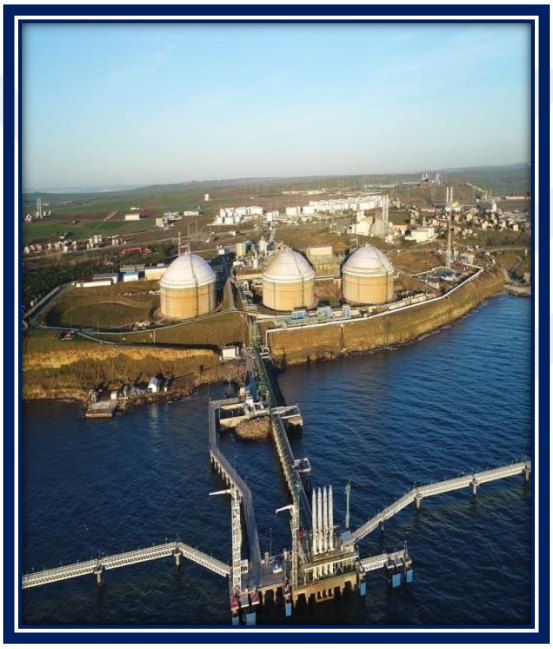
Farklı yıllarda yapılan parçalı imar planlarının ortak yanı sahanın koruma altındaki topraklarının tarım dışı kullanım izinleri alınmadan imara açılmasına izin vermeleri ve genişleyen yerleşim alanlarıyla doğal kaynaklar ve ekosistemler üzerindeki baskının artmasına izin vermeleridir. Arazide rasyonel olmayan düzeyde tutulan ve yapılaşma izni verilen sahalarda ortaya çıkan altyapı ve üstyapı sorunlarının giderilmesi ve yönetilebilmesi amacıyla çevre planlamasının yapılması ihtiyacı ÇDP'nin hazırlanma sürecini hızlandırmıştır.

Marmaraereğlisi potansiyelleri açısından Tekirdağ'ın diğer ilçelerinden farklıdır: İlçeye arkeolojik turizm açısından değer katan Perinthos antik kenti,

arkeolojik değeri yüksek tümülüs ve kalıntıları ve yaz turizmine uygun plajların yanı sıra, limanlarının varlığı ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle sanayi ve enerji yatırımları için cezbedicidir. İlçenin verimli topraklarından elde edilen tarım buğday, ayçiçeği ve yem bitkilerinin yanı sıra, Ereğli Karpuzu gibi özel türlerle, uzun yıllardır enerjinin depolandığı bir saha olması da bu potansiyele dâhildir.

Yaz aylarında artan nüfusa bağlı ikinci konut alanlarında alt yapının yetersizliği, ilçe tarım arazilerinin yerleşme ve sanayi amacıyla vasıf değiştirmesi, hızlı yapılaşmanın yarattığı plansızlığa bağlı sorunlarla enerji depolama sahalarının yerleşim alanlarına yakınlığı ilçenin çözüm bekleyen meseleleri arasındadır. Bu sorunlara ek olarak, birinci kademe otoyollardan Kınalı- Tekirdağ Otoyolu şehrin içinden geçerek kıyı yerleşimlerini ikiye bölmekte, yerleşmeler arasında bağlantı ve hizmeti güçleştirmekte ayrıca bir kıyı yerleşmesi olmasına rağmen, deniz taşımacılığından yeterince istifade edememektedir. İlçede sağlık donatı alanları yetersizdir. Deprem ve tsunami gibi potansiyel bir afet durumunda geçici yerleşmeler amacıyla kullanılabilecek afet iskân sahası mevcut değildir.

Fotoğraf 0-105: Soldan sağa 1) Botaş Marmaraereğlisi LNG terminali (botas.gov) 2) Sultanköy'de üretim yapan termik enerji santrali enerji iletim hatları

Potansiyel ve mevcut sorunlarıyla ilçenin 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl ÇDP vizyonu, 'doğal ve kültürel değerlerini turizme kazandırabilmiş, Trakya Alt Bölgesi'nin enerji ihtiyacını depolama tesisleri ile karşılayabilen, yaşam kalitesinin yüksek olduğu bir şehir olabilmektir.' Vizyona uygun plan politikaları arasında, turizmde katma değeri artırmak, depolama sahalarını sürdürülebilir çevre koşullarıyla koruyabilmek ve şehirde yaşam kalitesini artıracak alt ve üst yapı koşullarını iyileştirmek yer almaktadır. Kıyı turizminin ana turizm faaliyeti niteliğinde olduğu ilçede deniz kirliliği başta olmak üzere kıyı ekosistemlerine zarar veren ve deniz kirliliğini artıran nüfus baskısı ile enerji depolama ve nakli kaynaklı riskler ve kirlilikle mücadele konusunun ilçenin kalkınma vizyonuna dâhil edilmediği anlaşılmaktadır.

Planda ilçede turizm potansiyeli yaratan değerleri geliştirebilmek amacıyla içinde Perinthos antik kentiyle tümülüslerin de yer alabileceği bir arkeolojik park oluşturmak ve Yeniçiftlik Mahallesi'nin doğusunda bir film platosu tasarlamak gibi turizm faaliyetlerini canlandıran projelere yer verilmiştir. Yerel potansiyellerden yola çıkarak hazırlanan planlama stratejileri koruma kullanma dengesi dikkate alınarak geliştirildiğinde sürdürülebilir nitelik kazanmaktadır.

ÇDP'de parçalı planlamanın sonucu niteliğinde birleşme eğilimi gösteren enerji depolama sahaları, sanayi tesisleri ve yerleşmelerin ayrıştırılması maksadı ile tampon bölgelerin oluşturulması kararı alınmıştır. Şehirde yaşam kalitesini artıracak hizmetlerin verilebilmesi için ikincil konut alanlarının sürekli yerleşim alanlarına dönüşümü kararı söz konusudur, bu kararın şüphesiz bazı nedenleri vardır: hali hazırda ilçe için hazırlanmış ve onanmış planlar, ikinci konutları yazın kısa süren turizm sezonunda kullanılan yerleşmeler olarak değerlendirmekte ve bu sahalardaki yatırımı ekonomi ve çevreye yük olarak görmektedir. İkinci konut sahalarında yaz ve kış mevsimleri arasında ciddi nüfus farkı vardır ve bu durum ekonomik gelişimle ilgi dengeleri olumsuz etkilemektedir. ÇDP'de imar planlarında ilçe kıyılarında turizm tesislerini teşvik etmek ve ikinci konutların turizm tesislerine dönüşümünü sağlamak yer almaktadır; bir diğer strateji olarak, Çorlu ve Marmaraereğlisi ilçelerinde çalışan sanayi ve hizmet sektöründe çalışan nüfusun barınma ihtiyaçlarının ikinci konutlardan sağlanması ve yerleşim sürekliliğinin sağlanması söz konusudur **(a.g.e: 123)**. ÇDP, ilçede deniz kıyısında ikinci konutların neden olduğu nüfus baskısını giderme yöntemi olarak bu alanlarda altyapı yatırımları ile mevsimlik nüfusa süreklilik kazandırma politikası gütmektedir. İkinci konutlarda süreklilik kazanacak yerleşimlerin yaratacağı ve çevresel etkinin hangi oranda tolere edilebileceği ve bunun çevresel etkisi analiz edilmeden uygulanacak bu politika mevcut çevre sorunlarını artırmanın ötesine geçemeyecektir. Yerleşimin kompakt hale getirilmesi ya da yerleşim yoğunluğuna mevzuatla sınırlama getirilmesi özetle çevreye öncelik

verecek planlama anlayışı ve sürdürülebilir turizm için bu politikalar daha anlamlıdır. Planlama Çorlu, Çerkezköy çevresindeki nüfus artış hızına bağlı yerleşim yoğunluğunun yarattığı yükü Marmaraereğlisi'nde ikinci konut sahalarına yönlendirerek giderme stratejisine sahiptir. Görüldüğü üzere Çorlu- Çerkezköy çevresinde sanayi faaliyetleri mevcut gelişim kalıplarını sürdürdükçe artan yerleşim alanı talebi ilçe topraklarını alt bölge haline getirecektir. Saha içerisinde bu organizasyon mobilize olmuş nüfus ve artan emisyon ve daha fazla çevresel yük anlamına gelecektir.

ÇDP'de İlçede yaşam kalitesinin artırılması amacıyla alt ölçekli plan kararları arasında sağlık donatı alanlarının geliştirilmesi ve yerleşmeler arası bağlantıların güçlendirilmesine yer verilmiştir. Planda ilçede mevcut karayolları iskelesinin yük ve yolcu taşımacılığı amacıyla kullanılması, hızlı feribot kullanılarak ilçenin Bandırma, İstanbul ve Marmara adalarıyla bağlantısının sağlanması ve afet durumunda kullanılacak iskân sahasının planlanması yoluna gidileceği belirtilmiştir. Marmaraereğlisi'nin tarım topraklarının korunması, jeolojik açıdan sakıncalı ve afet riski taşıyan alanlarda yapılaşmanın kontrol altında tutulması diğer plan kararları arasındadır **(a.g.e: 123).**

ÇDP'de Marmaraereğlisi tarım topraklarının korunması önemsenirken, diğer tarafta enerji depolama alanlarının genişletilmesi ve enerji üretiminin termik santrallerde sürdürülmesi teşvik edilmiştir. 05.02.2020 tarihinde Seymen yolu doğusundaki koruma arazisinde Marmaraereğlisi Islah OSB'sinin kurulması protokolü onaylanarak **(marsab.org)** turizm şehri olması planlanan ilçede sanayi tesislerinin artışını destekleyecek adımlar atılmıştır. Bu politikalar sonucu toprak ve su kaynakları hızla kirlendiği için deniz kirliliğine nedeniyle turizminin devamlılığı tartışılır hale gelecek ve deniz ekosistemleri ciddi zararlar görecektir. İlçede turizmin ve kıyı ekosistemlerinin sürdürülebilirliği bu politikalardan vazgeçilmesini, yükselen

çevre kalitesi ile balıkçılık gibi ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi mümkün olabilecektir.

Fotoğraf 0-106: Marmaraereğlisi Balık Pazarı'nda avlanan balık türleri kirlilik miktarının azalması ile balıkçılıktan elde edilen katma değerin artacağına işaret etmektedir.

İlçenin potansiyelleri, sorunları ve vizyonu dikkate alınarak düzenlenen ve ÇDP'de yer verilen arazi kullanımları tabloda gösterilmiştir:

Tablo 0-139: Marmaraereğlisi ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanımı, alan ve oranları

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	14.946	76,36
Yerleşme alanları	3.103	15,85
Çalışma alanları	776	3,96
Turizm ve kültür amaçlı kullanımlar	161	0,82
Kentsel hizmet ve donatı alanları	586	2,99
Toplam	19.572	100.00

Kaynak: T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 124

İlçede kullanım alanları ile ilgili yukarıdaki tablo dikkate alındığında %76, 36 oranda koruma alanlarının ilk sırada yer aldığı fark edilir. Koruma alanları içinde tarımsal açıdan birinci öncelikle kullanılan araziler %71,50 ile ilk sırada yer alır.

ÇDP'de turizm ve kültür amaçlı kullanımlar başlığı altında Yeniçiftlik Mahallesi'nde 53 ha'lık '**turizm tesis alanı'** planlanmıştır. Alt ölçekli planda Sultanköy'de 570 ha '**enerji depolama alanı'**, 27 ha depolama arazisi ve 72 ha sanayi arazisi kararlaştırılarak bu sahalar ile yerleşme alanları arasında 216 ha yeşil alan planlanarak çalışma ve yaşam alanları arasında tampon sahalar oluşturulmuştur **(a.g.e: 125).** Planlamada oldukça geniş tutulan enerji depolama alanları için koruma arazisi niteliğindeki tarım alanları vasıf dışına çıkarılacaktır. İlçenin Marmara Denizi'nde meydana gelecek deprem ve tsunami riskine karşı duyarlılık analizi yapılmadan ve yerleşim alanlarının arasında bu derece geniş bir sahanın depolama alanı olarak ayrılması, sürdürülebilir bir politika değildir. Plan kararları arasında enerji nakil ve depolama alanları çevresinde yürütülecek faaliyetler kesin sınırlarla engellendiği için, ilçenin 570 ha tarım arazisi vasfı dışına çıkarılarak atıl hale getirilecektir. Öte taraftan kıyı turizmi ve arkeolojik turizm odağı gibi yerel bir

kaynakla büyüme vizyonu olan bir ilçe için bu planlama stratejisi, akaryakıt taşımacılığı sırasında çevrenin göreceği potansiyel tahribat nedeniyle risk altına girecektir.

ÇDP'de alınan kararlar doğrultusunda gelecekte, ilçe merkezi ve çevre yerleşmelerde çalışan ve ikinci konut alanlarında barınması planlanan nüfus yaklaşık 35.000'dir. Planda yer bulan enerji depolama alanları, sanayi alanları, arkeolojik turizm alanları, film platosu için ayrılan alanlar ve kıyı turizmi ile birlikte, Sultanköy Mahallesi ÇDP öngörü nüfusu da eklenince planın projeksiyon nüfusu 50.000'e ulaşmaktadır. Bu durumda ilçe merkezi ve mahalleleri ile toplam nüfusun 85.000 dolayında olması beklenmektedir. 2019 yılı TÜİK ADNKS tesipitlerine göre 26.000 olan ilçe nüfusunun beklenti düzeyinin altında gerçekleşmesi plan kararlarının sahada yeterli etkinliğe ulaşmadığını göstermektedir.

Planda sürdürülebilir politikalarla, doğal çevre üzerinden kirlilik ve kaynak tüketimine neden olacak politikaların gözden geçirilmesi gereklidir. Tarım, turizm ve balıkçılık, ulaşım gibi politikaların önceliklendirildiği, istihdam yaratabilecek ve taşıma kapasitelerini zorlamayacak planlama politikalarına geçilmesi ve planlama sürecinin inşasında, politika ve kararlardan etkilenecek aktörlerin sürece katılımının sağlanması, deprem, iklim değişikliği gibi risklerin dikkate alınması sahanın sürdürülebilir geleceği için hayatidir.

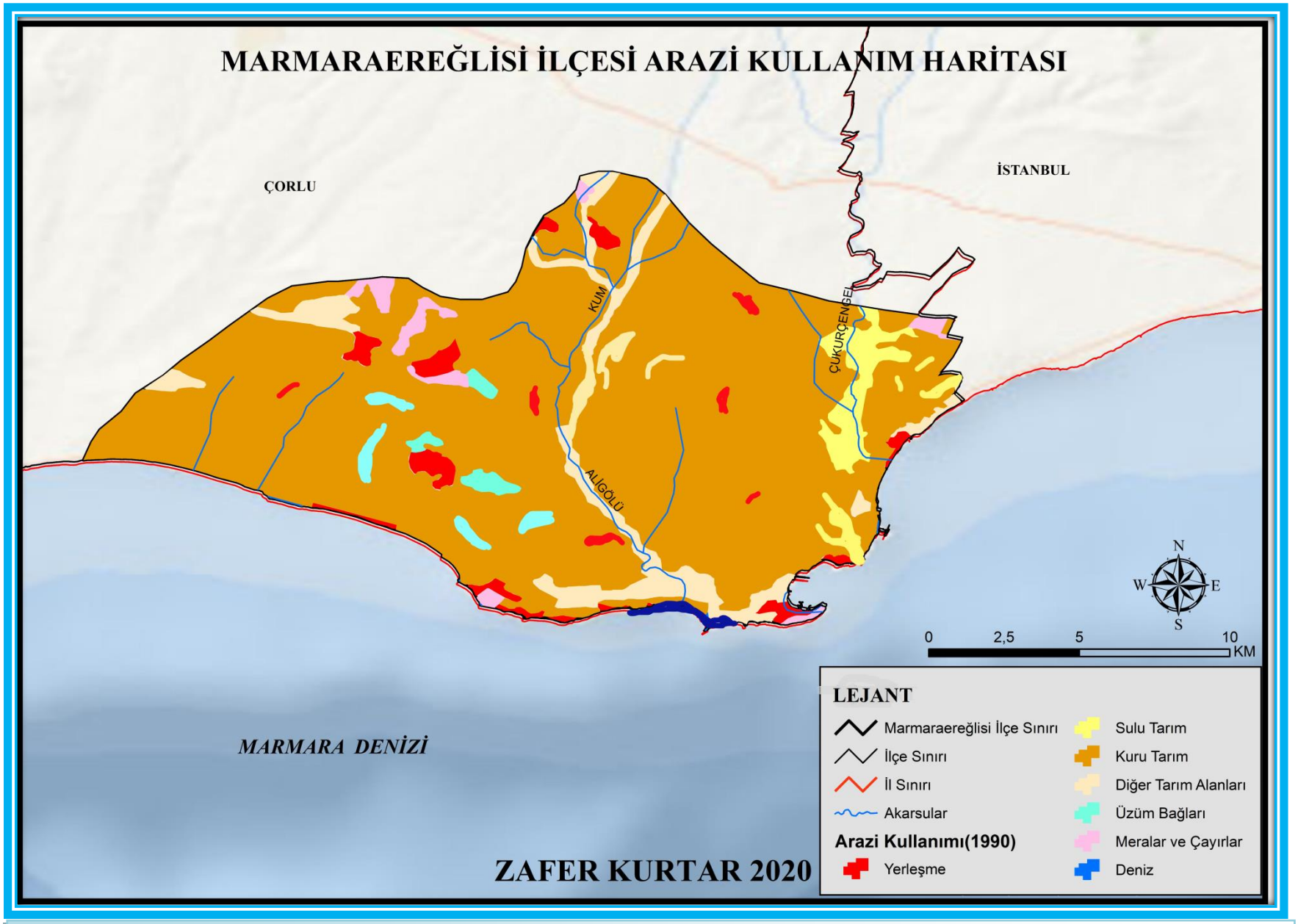
İlçede 2000 yılında yapılan genel sayımda çalışma çağındaki nüfusun aktivite oranı %54,2'dir. Planda yer bulan enerji depolama sahası, sanayi alanları ve depolama alanlarının dolmasıyla tarımsal işgücünün azalacağı ve sanayi ve hizmetler alanına kayacağı beklentisi söz konusudur ve bu oranın 2023 yılında %33,3'e ineceği öngörülmektedir.

Tablo 0-140: Marmaraereğlisi ve günümüzde mahalle olan beldelerinin 2007 nüfusları, 2023 projeksiyon nüfusları ve 2023 yılı 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Projeksiyon Nüfusları

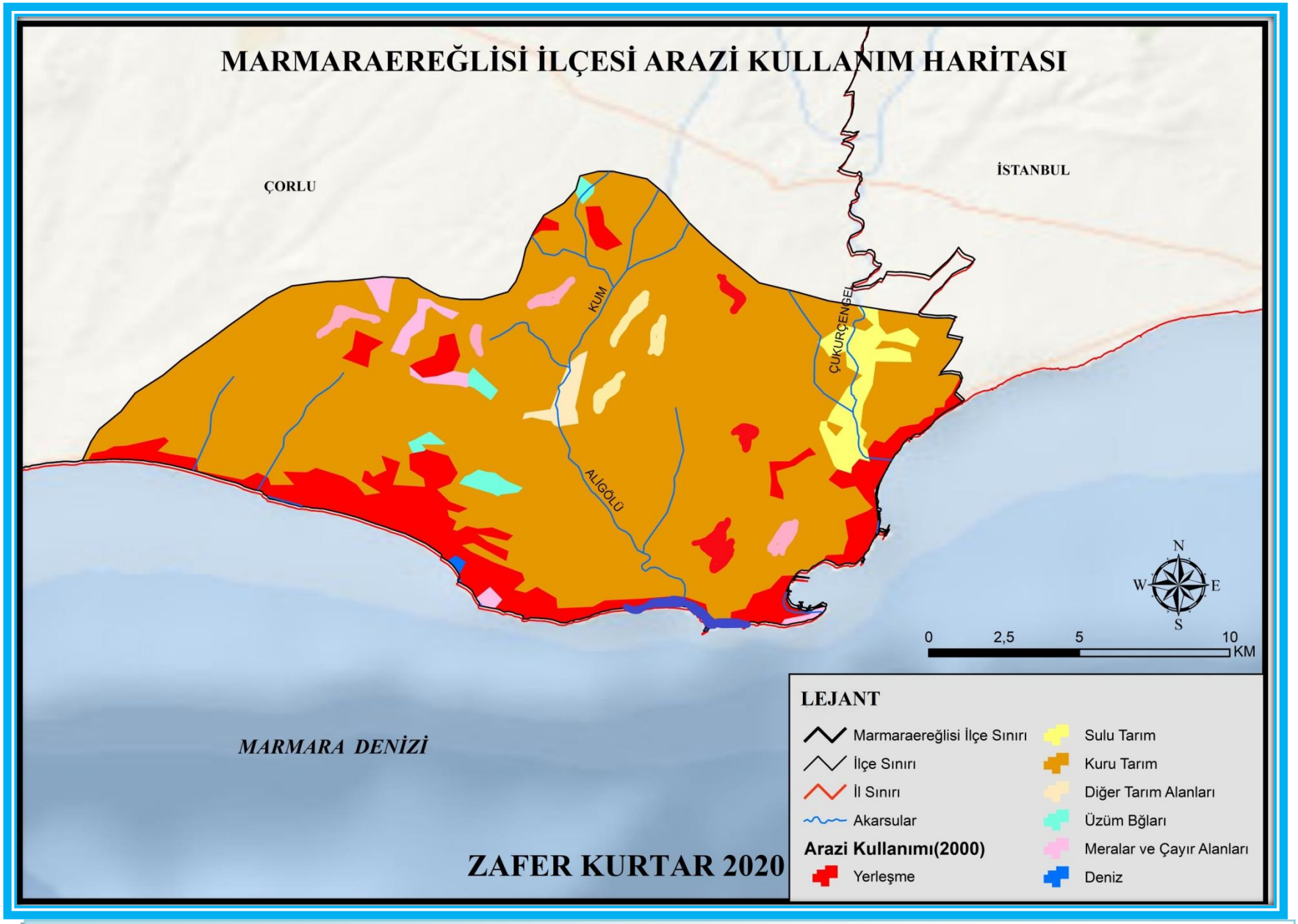
Yerleşmeler	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu	2023 Yılı ÇDP Nüfusları
Marmaraereğlisi	8.488	17.070	41.000
Yeniçiftlik	5.650	8.947	21.000
Sultanköy	2.050	4.641	23.000
Toplam	**16.188**	**30.658**	**85.000**

Kaynak: İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 126

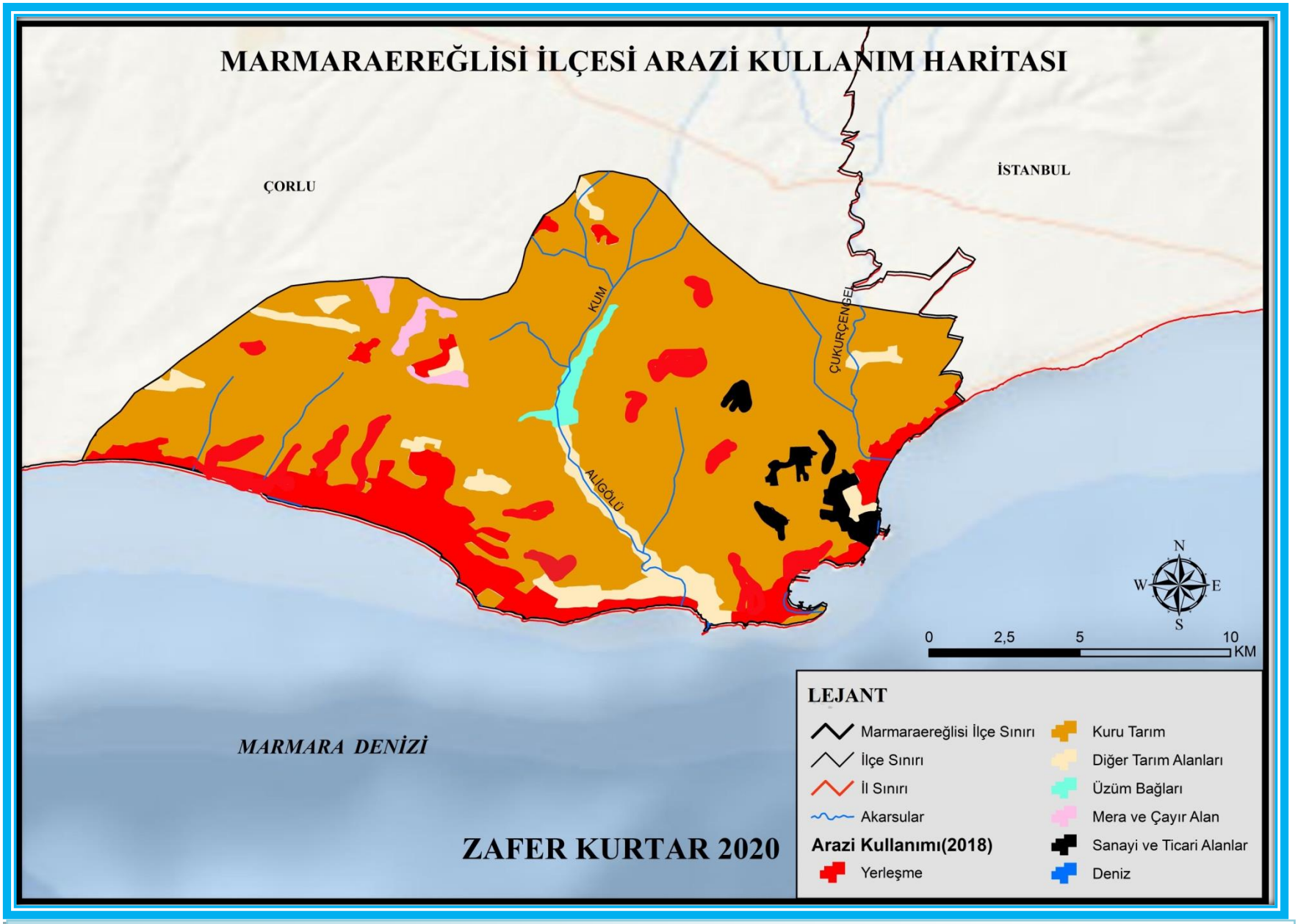
Plan kararları ile illçenin arkeolojik turizm merkezi karakteri kazanması, kıyı turizminin geliştirilmesi, turistik tesis alanlarının artması ve film platosunun kurulmasıyla hizmet sektöründe çalışan sayısının artacağı beklenmekte ve hizmet sektörünün büyüyeceği öngörülmektedir. 2023 yılı için çalışan nüfusun sektörlere dağılımı ile ilgili beklenti şu yöndedir, hizmet sektöründe 2000 yılında %39 olan çalışanların oranı %56,2'ye; sanayi sektöründe çalışanların %14'ten olanların oranının %26'ya yükseleceği; tarım sektöründe çalışanların %47 oranı oluşturan nüfusun %17,4'e gerileyeceği tahmin edilmektedir **(a.g.e: 127).** Marmaraereğlisi'nin Çorlu ve İstanbul'a yakınlığı nedeniyle sanayi faaliyetlerinin yeni odak noktası olması kaygısı koruma arazilerinin kesin sınırlarla yasal güvenceler altına alınmasını gerektirmektedir. Tarım, turizmi deniz ulaşımı ve balıkçılık gibi yerel potansiyellerden beslenen sektörlerin ayakta kalabilmesi, il genelinde sanayi ve enerji sektöründe politika değişikliğine gidilmesini ve bunlara bağlı olarak şehirleşmenin sınırlanması yönünde planlama ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Harita 0-73: Marmaraereğlisi ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-74:Marmaraereğlisi ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-75: Marmaraereğlisi ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-141: CORINE veri sistemine göre Marmaraereğlisi ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha)
	1990	2000	2018	(1990- 2018)
Yerleşme Alanı	482,6	490	501,8	19,2
Sanayi ve Ticaret Alanı	242,3	251,3	255,2	12,9
Kuru Tarım Alanı	15.761	15.224	14.939	-822
Sulu Tarım Alanı	482	495	501,8	19,8
Mera ve Çayır Alanları	319	230	192	-127
Üzüm Bağları	150,3	170,4	179,1	28,8
Diğer Tarım Alanları	131	142,4	150,5	19,5

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Marmaraereğlisi'nde arazi kullanım politika ve kararlarının yıllar içerisinde arazide neden olduğu değişiklikleri izlemek amacıyla CORINE veri sisteminden faydalanılarak hazırlanan harita ve tablodaki değerler incelendiğinde ulaşılabilecek sonuçlar şunlardır:

1990, 2000 ve 2018 yıllarına ait 28 yıllık süreç içerisinde Marmaraereğlisi ilçesinde yerleşme alanları 20 ha, sanayi ve ticaret alanları 12 ha genişlemiştir. Marmaraereğlisi'nin deniz kıyısında konumlandığı ve yerleşim alanının kıyı boyunca lineer geliştiği dikkate alınırsa yerleşim ve ekonomik faaliyet alanlarının zamanla kıyıdaki boşlukları doldurduğu ve iç kesimler ve kıyı arasındaki bağlantıyı kestiği fark edilir.

İlçede koruma alanı vasfındaki tarım arazilerinden kuru tarım alanlarının 1990 yılı ile 2018 yılları arasında yaklaşık 800 ha küçüldüğü dikkati çeker. ÇDP'de sanayi ve depolama alanı olarak kararlaştırılan kuru tarım arazileri üretim dışı kalarak vasfını kaybetmiş ve atıl hale gelmiştir.

Dikkati çeken kullanımlardan bir diğeri mera ve çayır arazilerinde yaşanan değişimdir. Bu sahalar 28 yıl içerisinde yaklaşık 130 ha küçülerek yerleşim alanına dönüşen arazilerdir.

Üst ölçek planları araştırma sahasında mevcut gelişme kalıplarını korumakta, bazı yerel potansiyellere dair gerçekçi olmayan gelişim projeleri oluşturarak sürdürülebilir bir vizyona sahip olduğunu iddia etmektedir.

Gerek plan projeksiyon nüfusları gerek aktüel sorunlar ve gerek doğal kaynaklar üzerinde tüketim baskısının sonucu olarak sürdürülemez hale gelen planlama süreçleri tavsiye edilerek, yerel potansiyelin, doğal kaynakların ve taşıma kapasitelerinin dikkate alındığı bir planlama sürecinin, geniş katılımla gerçekleştirilmesi sahanın geleceği için bir ihtiyaç ve zarurettir.

5.3.2.4.5. Muratlı İlçesi

Tekirdağ ilinin ortasında, ilin doğu ve batıdaki ilçelerini birleştiren Muratlı ilçesinin 427 km² yüzölçümündeki düz ve geniş arazisi Ergene Nehri ve kolları tarafından sulanmaktadır. İstanbul- Edirne demiryolu şehri ikiye bölerek, Çorlu ve Çerkezköy yönüne doğru devam eder. Planlamaya esas 2007 yılında ilçeye bağlı ve bugün mahalle statüsünde olan 16 köy mevcuttur. 2000 genel sayımında 26.881 olarak sayılan ilçe nüfusu, 2007 yılı ADNKS'ye göre 25.962 olarak tespit edilmiştir.

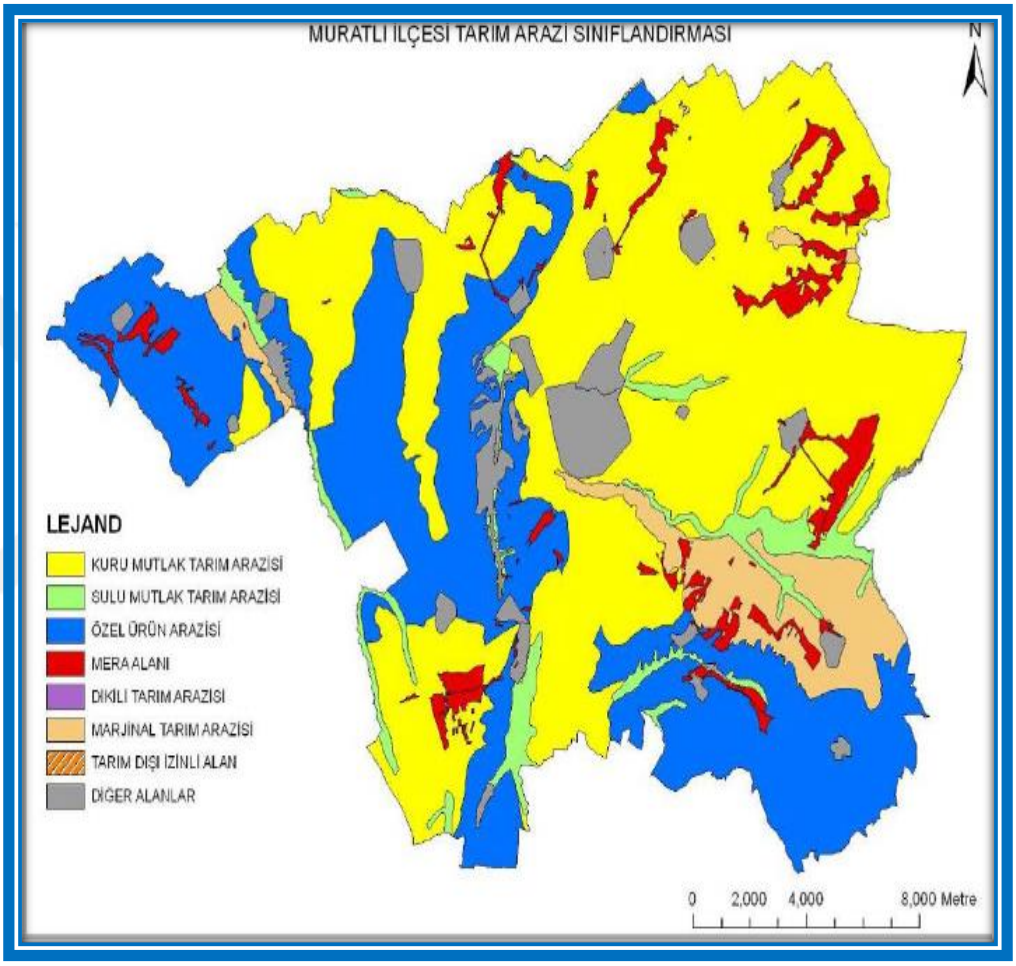
İlçenin 39.805 ha kullanılabilir arazisinin %52,75'e karşılık gelen 21.000 ha'ı kuru ve sulu mutlak tarım arazisi; %30,58'ine karşılık gelen 12.171 ha'ı özel ürün arazisi, %6'sına karşılık gelen 2.405 ha'ı marjinal tarım arazisi; %4,68'ine karşılık

gelen 1.862 ha'ı mera ve 2.364 ha'ı ise diğer alanlar kategorisindedir **(T.İ.Ç.D.P. Analitik Rapor, 2010: 129).**

2007 yılında Muratlı ilçesinin mevcut planlarında yer verilen fonksiyonlarına göre arazi kullanımları ile gelişme sahalarındaki arazi kullanımları şöyledir: İlçedeki mevcut ve planlı **'konut arazileri'** tarım dışı kullanım iznine sahip olup 397 ha, '**gelişme konut arazisi**' ise 98ha'dır. Mevcut ve planlı '**sanayi arazilerinin**' % 57,9'u (101 ha) tarım dışı kullanım iznine sahip, %42,1'i (74 ha) ise bu iznin dışındadır. Planlı '**gelişme sanayi arazisi'** %75,3 (140 ha) gibi büyük oranla tarım dışı kullanım iznine sahip değildir. Planlı gelişme sanayi arazisinin % 24,7'si (46 ha) ise tarım dışı kullanım iznine sahiptir **(a.g.e: 130).** İlçede mevcut ve planlı gelişme sahalarının tarım toprağı olması ve bu topraklar için kullanım izinleri alınmadan imara açılması Tekirdağ ilinde ÇDP öncesi planlamanın genel karakterini yansıtmaktadır.

Muratlı ilçesi için hazırlanmış mevcut planlardan, 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP'nin hükümleri arasında Çorlu, Çerkezköy, Muratlı ve Lüleburgaz için alt ölçekli çevre düzeni planlarının yapılması kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine 2004 yılında Trakya Üniversitesi tarafından hazırlanıp, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onanmış 1/25.000 ölçekli Çorlu- Çerkezköy Planlama Alt Bölgesi ve Marmaracık, Büyükkarıştıran, Muratlı ÇDP hazırlanmıştır. Bu planın sınırları, Muratlı ilçe belediyesi ile geçmişte belde statüsündeki Büyük Karıştıran, Marmaracık, Misinli, Ulaş; köy statüsünde olup bugün mahalle statüsünde olan Ahimehmet, Aşağı Sevindikli, Ballıhoca, Esenler, İnanlı, Kırkgöz, Vakıflar ve Yukarı Sevindikli ve köyleri sınırlarını kapsamaktadır.

Harita 0-76: Muratlı ilçesi arazi sınıfları haritası

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 130 (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.)

1/100.000 ölçekli üst ölçek planda bahsi geçen alt bölge için şu hükümler yer almaktadır: Planlama alt bölgesi olan Ergene Havzası ve çevresi için 2020 yılı projeksiyon nüfusu 225.000'dir. Planda bu sahada yeni sanayi sahalarının oluşturulmaması hükmüne yer verilirken, tesislerin arasında kalan tarım arazilerinin koruma kullanma dengesi gözetilerek alt ölçekli planda '**sanayi bölgesi'** olarak

düzenlenebileceğine yer verilmiştir, bu karar planlama sahasında sanayi yatırımları için cezbedici bir olanak sağlamaktadır. Alt bölgedeki sanayi tesislerinin çevreleri ile ulaşım bağlantılarının kurulması ve sahada mevcut enerji sorunlarının çözümü için kurumlar arasında işbirliği yapılması planlama sahasında yerleşim amaçlı sahalar ve sosyal donatı alanlarının 1/25.000 ölçekli planlarda yer alması gerektiği diğer plan kararları arasındadır

1/100.000 ölçekli ÇDP'nin revizyondan geçmiş plan kararları arasında, ilçedeki sanayi sahalarının OSB altında toplanması, Muratlı'da Tekirdağ Limanı'na depolama hizmetleri verecek bir '**lojistik sahasının'** oluşturulması; Tekirdağ-Büyükkarıştıran arasında yapılacak demiryolu bağlantısı ile liman, depolama sahası ve sanayi alanının bağlantılı hale getirilmesi ve hızlı tren hattı demiryolunun inşa edilmesi yer almaktadır **(a.g.e: 131).**

Muratlı şehri için Cumhuriyet döneminde yaptırılan ilk imar planı uygulanamamıştır. İller Bankası tarafından hazırlanan ve 1980 yılında yürürlüğe giren plan imar planı, İstanbul sanayisinin desantralizasyonu, ilçenin demir ve kara yolları açısından elverişli lokasyonda yer alması, ekonomik sosyal yapıda görülen değişimler ve kadastroda yapılacak güncellemeler amacıyla 1991 yılında revizyondan geçmiştir. İlçenin 1/1.000 ölçekli revizyon imar planında öngörülen nüfus 55.000 ve planlama sahası 707 ha'dır; 482 ha büyüklüğündeki şehirsel alanda net **'konut sahası'** 242 ha olarak belirlenmiştir **(a.g.e: 132).**

1/25.000 Ölçekli Çorlu- Çerkezköy ve Marmaracık, Büyükkarıştıran, Muratlı Planlama Alt Bölgeleri Çevre Düzeni Planı'nın 2004 yılında onanmasından sonra, 2005 yılında 1/5.000 Ölçekli Muratlı ilçesi Sanayi NİP hazırlanmıştır. Bu plana göre mevcut '**sanayi alanı'** 148 ha ve '**gelişme sanayi sahası'** 132 ha büyüklüğündedir. Bu sahanın 133 ha genişliğindeki kısmının tarım dışı kullanım izni yoktur ve bu arazi '**mutlak tarım toprağıdır**.' Ulaşım açısından elverişli konumda bulunmasından

dolayı Muratlı ilçesi sanayi faaliyetlerinin desteklendiği yerleşimlerden biridir, bu amaçla mutlak tarım toprakları gözden çıkarılırken, tarım dışı kullanım izinleri dikkate alınmamıştır.

ÇDP'ye esas 2007 yılı dikkate alındığında, Muratlı ilçesi için hazırlanan imar planlarında mevcut ve tarım dışı izinli '**konut sahası'** 396 ha ve '**gelişme konut sahası'** 98 ha olmak üzere, toplamda 494 ha'dır. Bu sahaların dolması ile öngörü nüfusu yaklaşık 24.000'dir. Mevcut sanayi sahalarının %64'ü (74 ha) tarım dışı kullanım izinli; %36'sı (42 ha) ise bu izinden yoksundur. Planlanmış ve boş sanayi sahalarının %69'unun (104 ha) tarım dışı kullanım izni yokken, %31'inin (46 ha) bu izni mevcuttur. 266 ha büyüklüğündeki bu arazinin tam kapasite dolmasının yaratacağı öngörü nüfusu 38.000'dir.

İlçede 1996, 1997 ve 1998 yılları ile 2003 yıllarında hazırlanan 17 adet mevzi imar planı '**yeni sanayi sahalarının'** açılmasına hizmet etmiştir. 2007 yılı itibariyle 80 ha genişliğindeki mevzi imar planlı arazi mutlak korunması gereken tarım arazisidir ve planlama yılı itibariyle 26 ha'ı yapılaşmıştır **(a.g.e:133).** Yerel yönetimler tarafından farklı zamanlarda uygulanan parçalı planlama anlayışı nedeniyle koruma alanları niteliğindeki tarım arazileri Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün izin ve onayları alınmadan sanayi sektörü için imara açılmıştır. İlde ÇDP öncesi planlama politikası haline gelen anlayışa göre ana ulaşım aksları üzerinde yer alan arazilerin sanayi ve yerleşime açılması konusunda çevresel etik ve kaygılar önemsenmemiştir.

İlçenin önemli ulaşım yolları üzerinde yer alması, tarıma elverişli topraklara sahip olması ve Ergene Nehri ile kollarının bu toprakların içinden geçmesi planda potansiyeller olarak değerlendirilmiştir. Öte taraftan sanayinin plansız gelişimi nedeniyle tarım arazileri ve sanayi tesislerinin birbirine yakın olması, sanayi tesislerinin mekâna organizasyonsuz olarak dağılması, su kirliliğinin yol açtığı

sorunlar, sanayiden kaynaklanan diğer çevre sorunları ise sorunlar hanesine yazılmıştır.

Fotoğraf 0-107:Muratlı tren istasyonu

Kaynak: rayhaber.com

Şehirde bir afet durumunda kullanılacak afet iskân sahası mevcut değildir. Bu potansiyel ve sorunlardan hareketle ilçenin vizyonu, ‘çevre sorunlarını giderebilmiş, lojistik hizmetlerinin aktif olarak sürdürüldüğü bir merkez olabilmektir.’ Bu vizyonu gerçekleştirebilmek için plan poltikaları arasında ilçenin sanayi tesislerini organize sanayi bölgesinde toplamak ve çevre sorunları ile daha etkin mücadele etmek, lojistik sektörünün gelişimi için yatırım yapmak hedeflerine yer verilmiştir **(a.g.e: 133).** Planlama vizyonu imalat sanayinin yol açtığı sorunların kaynağına inip, arazinin yeniden planlaması ile sanayi tesislerinin varlığını tartışmak

yerine sorunları merkezileştiren OSB ile çözüm bulmayı öncelik haline getirmektedir.

Plan kararları arasında Muratlı'nın bir lojistik merkez olabilmesi için Tekirdağ limanları ile kara ve demiryolu bağlantılarının güçlendirilmesi, 65 ha genişliğinde depolamaya uygun **'lojistik sahasının'** oluşturulması yer almaktadır. Lojistik sahalarının tarım arazileri üzerine inşa edileceği düşünüldüğünde atıl hale gelecek arazi miktarının rasyonel planlanması, sahaların karbon ayakizinin azaltılması ile ilgili planlamanın doğru yapılması ve enerji verimliliğinin öncelik halini alması da birlikte planlanmalıdır. Sanayi tesislerinin sentralize olabilmesi amacıyla ilçenin kuzeyinde mevcut ve gelişme sahasını içeren 329 ha büyüklüğündeki arazide ıslah OSB'nin inşası planlanmıştır.

ÇDP'de Tekirdağ'ın sürdürülebilir gelişmesini sağlamak amacıyla Muratlı ve tüm ilçelerde tarım arazilerinin korunması ve hayvancılığın geliştirilmesi bazı yönünde kararlar alınmıştır. Afete hazırlık amacıyla 61 ha afet iskan alanının tahsis edilmesi; nehir taşkınlarından korunmak ve akarsu ekosistemlerini korumak amacıyla Tekirdağ'a hizmet edebilecek 87 ha '**rekreasyon alanının'** tahsis edilmesi; OSB ve depolama sahalarının ulaşım bağlantılarını şehir içi yollardan ayırabilmek amacıyla şehrin dışından geçen karayolunun projelendirilmesi diğer plan kararları arasındadır **(a.g.e: 134).**

Tablo 0-142: Muratlı ilçesi 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Kararlarına Göre Arazi Kullanımı, Alan ve Oranları.

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	37.841	94,92
Yerleşme alanları	1.444	3,62
Çalışma alanları	411	1,03
Kentsel hizmet ve donatı alanları	172	0,43
Toplam	**39.868**	**100,00**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 135

Tablo incelendiğinde Muratlı ilçesinde arazi kullanım niteliğine göre koruma alanları ilk sırada yer almaktadır. Engebesi az ve tarıma elverişli bu sahaların büyük bir kısmını (%83) birinci derecede korunması gereken tarım arazileri oluşturur. Tarım arazilerinin etkin olarak kullanılabilmesi amacıyla, imalat sanayinin etki alanının sınırlandırılmasında yarar vardır; planlama bu amaçla ulaşımın elverişliliğinden hareketle lojistik sektörünün geliştirilmesi stratejisini önemsemektedir. Ergene Nehri ve kollarındaki kirlilik miktarının azaltıldığında yüzey suları tarımsal amaçlarka kullanılabilecek; su yetersizliği nedeniyle kuru tarıma alternatif olarak, tarımsal ürün deseninde çeşitlenmeler söz konusu olacaktır.

Tablo 0-143: Muratlı ilçesinin 2007 yılı TÜİK ADNKS nüfusu, TÜİK 2023 projeksiyonu ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'nin 2023 yılı Projeksiyon Nüfusu

Yerleşme	2007 Nüfusu	2023 Projeksiyon Nüfusu	2023 Yılı ÇDP Nüfusu
Muratlı	18.915	30.004	55.000

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 126

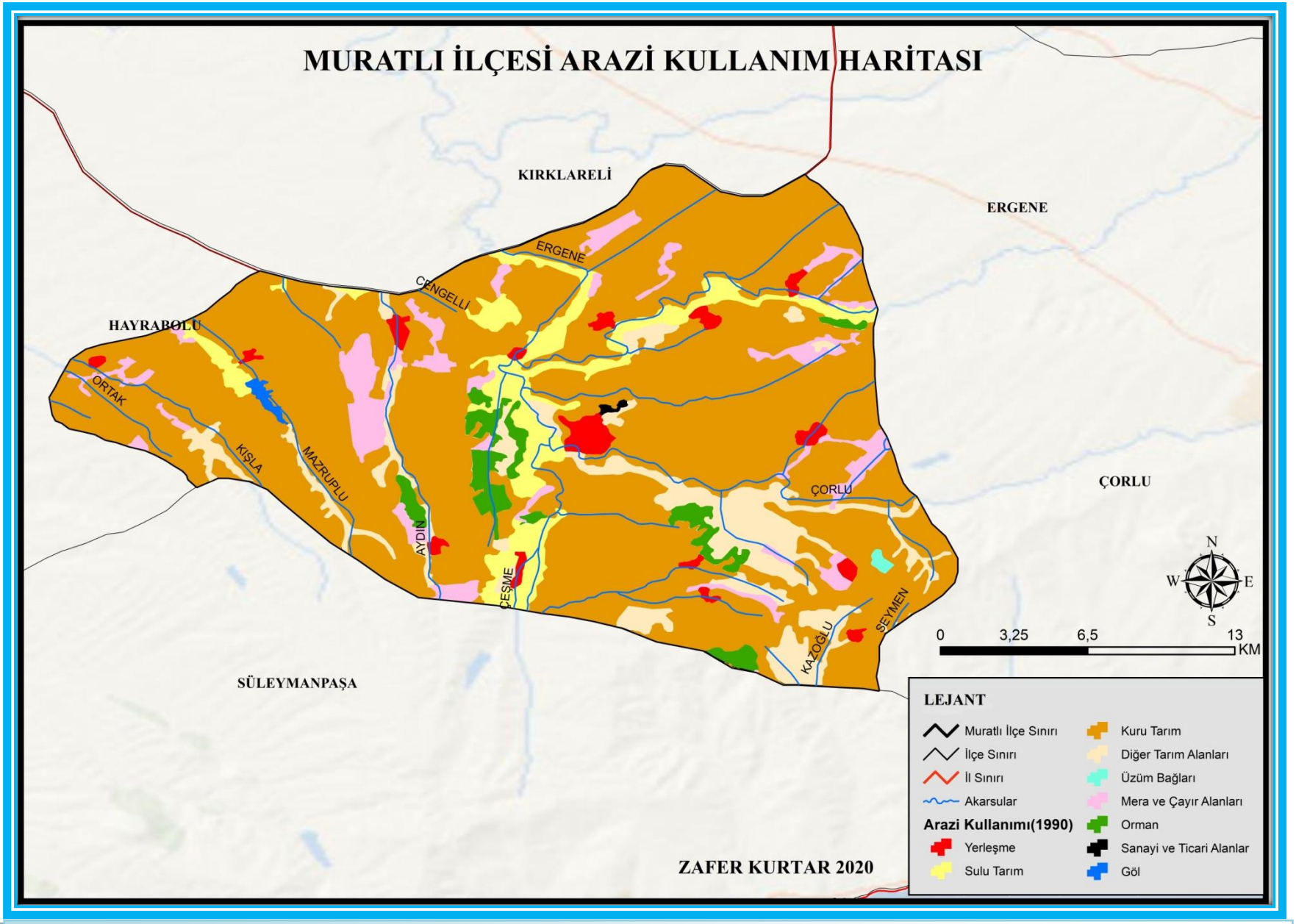
2007 yılı ADNKS'ye göre 18.915 **(TÜİK ADNKS)** olan ilçe nüfusunun artış hızı eğilimine göre 2023 yılında 30.000'e ulaşacağı tahmin edilmiştir. İlçe için 1991 yılında hazırlanan ve geniş ölçüde uygulanmış imar planındaki sanayi ve lojistik alanlarının tam kapasite dolması ve doğal nüfus artış hızları da dikkate alındığında ÇDP 2023 öngörü nüfusu 55.000 olarak açıklanmıştır.

Bu değer rasyonel olmayan, ağırlıklı sanayi yatırımları ile hız kazanacak işgücü göçüyle yaşanacak artışlar üzerinden hesaplanmıştır. ÇDP planlama perspektifinin sanayi ve şehirleşme arasındaki ilişkiyi kalkınma olarak değerlendirmesi nedeniyle konut gelişme sahaları gerçek dışı oranda geniş tutulmuştur. İlçenin 2019 yılı ADNKS'ye göre 29.000 olan nüfusu ÇDP politikalarının tahmin edilen etkiyi yaratamadığını düşündürmektedir. TÜİK 2023 projeksiyonuna yakın gerçekleşen bu artışın doğal nüfus artışı ile gerçekleştiği açıktır. ÇDP plan kararları ne yazık ki ilçede radikal bir değişim sağlamamıştır.

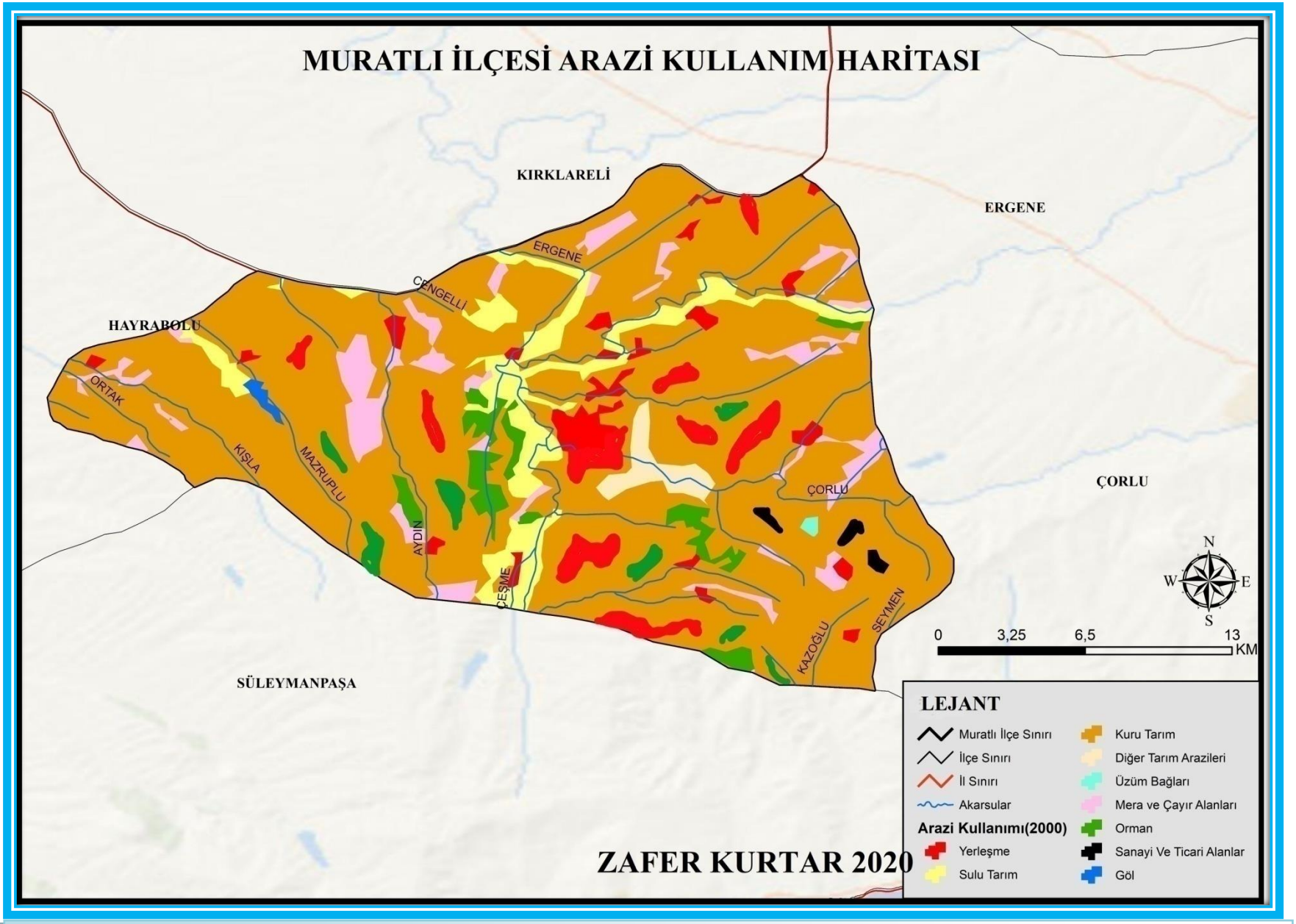
Edirne- İstanbul demiryolu üzerinde yer alan şehirde çevresl duyarlılığı göz ardı etmeyen lojistik yatırımların artması ilçenin bu konuda öne çıkmasını sağlayacak ve planlama bölgesinde öne çıkaracaktır. Tekirdağ'ın her ilçesinde sanayi tesislerinin varlığı atık ve kirlilik yönetimini güçleştirecek ve çevre sorunlarının alanını genişletecektir.

Muratlı'nın 2000 yılı genel nüfus sayımında çalışanların aktif nüfusa oranı %45,3'tür, ÇDP'de sanayi ve lojistik faaliyetlerinin gelişimi tarım sektöründe çalışanların oranının azalacağı ve bu oranın %32,7'ye gerileceği varsayılmaktadır. İlçede zirai faaliyetlerde çalışanların oranında azalma olurken, hayvancılık alanında çalışanların oranında artış gerçekleşebileceği düşünülmektedir. Bu öngörü nedeniyle 2000 yılında çalışanların %41 ile en fazla faaliyet gösterdiği tarım sektörü oranı %34'e gerileyecek; %35 düzeyindeki sanayi sektöründe çalışanların oranı %29'a gerileyecek ve %34 olan hizmet sektöründe çalışanların oranının ise %37'ye çıkacağı

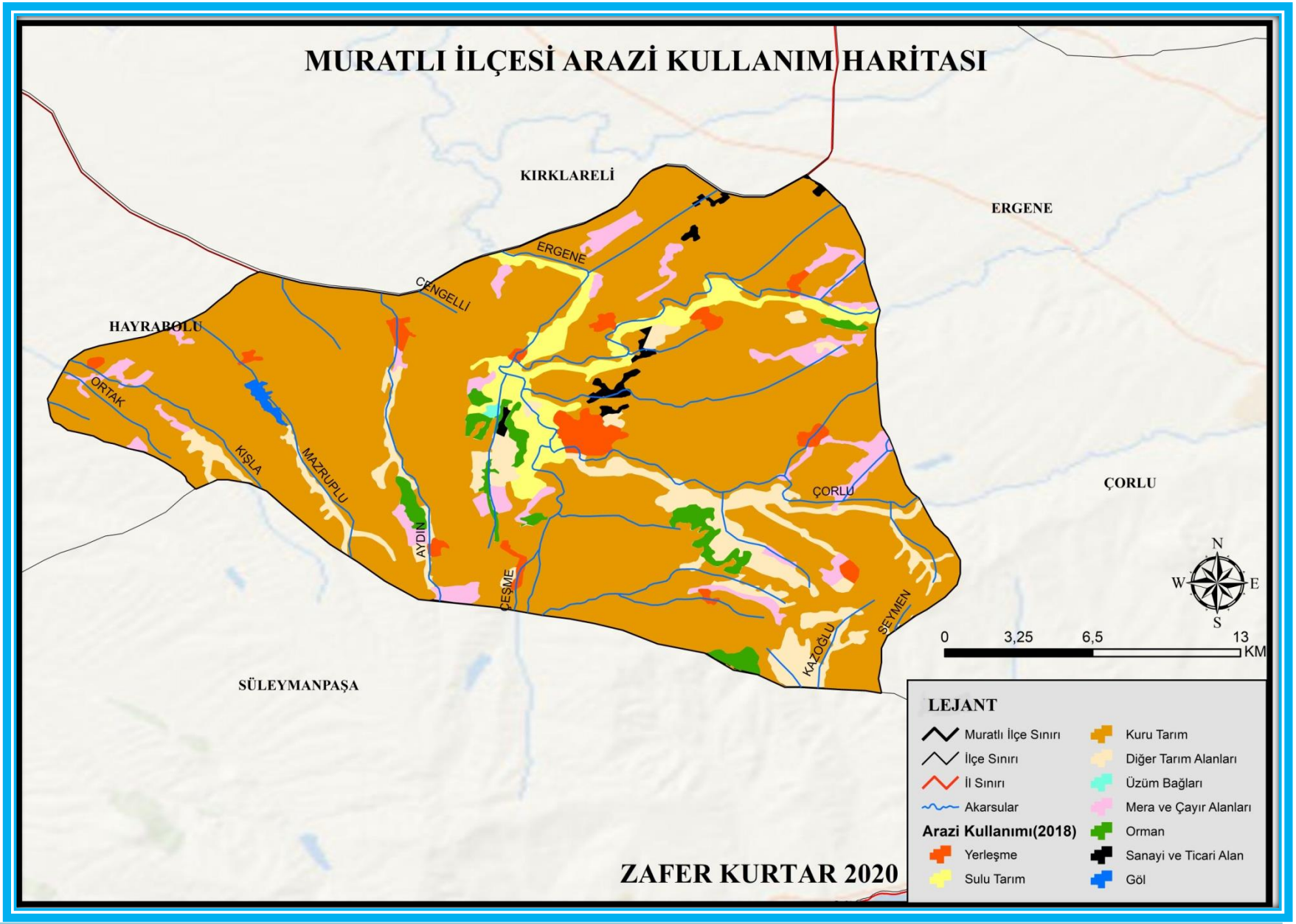
tahmin edilmektedir **(a.g.e:137).** Tarım arazisinin ilçenin potansiyelleri arasında ilk sırada yer aldığı düşünüldüğünde ÇDP'nin öne çıkardığı lojistik sektörünün istihdam açısından büyük bir fark yaratmadığı aksine tarımsal işgücü kaybı ile kırsal alanda nüfus kayıplarının da devam edeceği anlaşılmaktadır. ÇDP ilçede tarımsal yatırımlardan daha çok lojistik yatırımları öne çıkarmakta ve su yoksunluğu nedeniyle azalan tarımsal gelirlerin hangi yöntemler ve ne kadar bir zamanda değişeceğine dair güçlü bir öngörüden yoksundur.

Harita 0-77: Muratlı ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-78: Muratlı ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-79: Muratlı ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990- 2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	824,3	846,3	885,3	61
Sanayi ve Ticaret Alanı	30,5	46,2	255,6	225,1
Kuru Tarım Alanı	29.117	30.357	31.241,4	2124,4
Sulu Tarım Alanı	2.693	2.698	1.789,4	-903,6
Üzüm bağları	46	37,6	25,3	-20,7
Mera ve Çayır Alanları	2.386,2	2.364,8	1.738,6	-647,6
Diğer Tarım Alanları	3.492,7	3092,7	2.920,3	-572,4
Ormanlık Alanlar	1.096,0	1.089	819,8	-276,2
Göller ve akarsular	85,8	83,0	85,8	-

Tablo 0-144: CORINE verine sistemine göre Muratlı ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları.

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Arazide plan politika ve kararlarının yansıması niteliğindeki kullanımlara bağlı olarak yaşanan değişimleri analiz edebilmek için CORINE veri sisteminden faydalanılarak hazırlanan harita ve tabloda arazi değişikliklerine dair şu sonuçlara ulaşmak mümkündür: Arazi kullanım verilerinin elde edildiği 1990, 2000 ve 2018 yıllarını kapsayan 28 yıllık süreçte Muratlı ilçesinde yerleşme alanları 61 ha genişlemiştir.

Alanı genişleyen bir diğer arazi kullanımı sanayi ve ticaret alanlarıdır. Bu sahalar verilerin elde edildiği 28 yıllık süreçte 225 ha genişlemiştir. İlçenin sürdürülebilirliği açısından önemli koruma arazilerinin değişimi incelendiğinde sulu tarım arazilerinin yaklaşık 900 ha azaldığı, buna karşın kuru tarım alanlarının geliştiği fark edilir. Tarımsal gelirler açısından katma değeri daha yükek olan sulamalı tarım alanlarındaki azalmada su kaynaklarının yetersizliği ve en önemli yüzeysuyu kaynağı olan Ergene Nehri'nin kirlilik nedeniyle kullanılamıyor

olmasıdır. Bu durum tarımsal gelirlerde azalmaya yol açarken, tarım topraklarının gelir azlığı nedeniyle elden çıkarılmasına yol açmaktadır.

İlçede hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü meralar 28 yıl içerisinde yaklaşık 650 ha küçülmüştür. Bu dikkate değer azalış sürdürülebilir mera hayvancılığı açısından kaygı yaratmaktadır. İlçedeki orman alanlarının 28 yıllık süre içinde yaklaşık 300 ha azaldığı ve kuru tarım arazilerine dönüştüğü dikkati çeken bir diğer kayıptır. Yıllık yağış miktarının azlığı ve su kaynaklarının yetersizliği düşünüldüğünde su rezervi sayılan orman alanlarındaki azalma il genelinde gelecekle ilgili ciddi kaygılara neden olmaktadır.

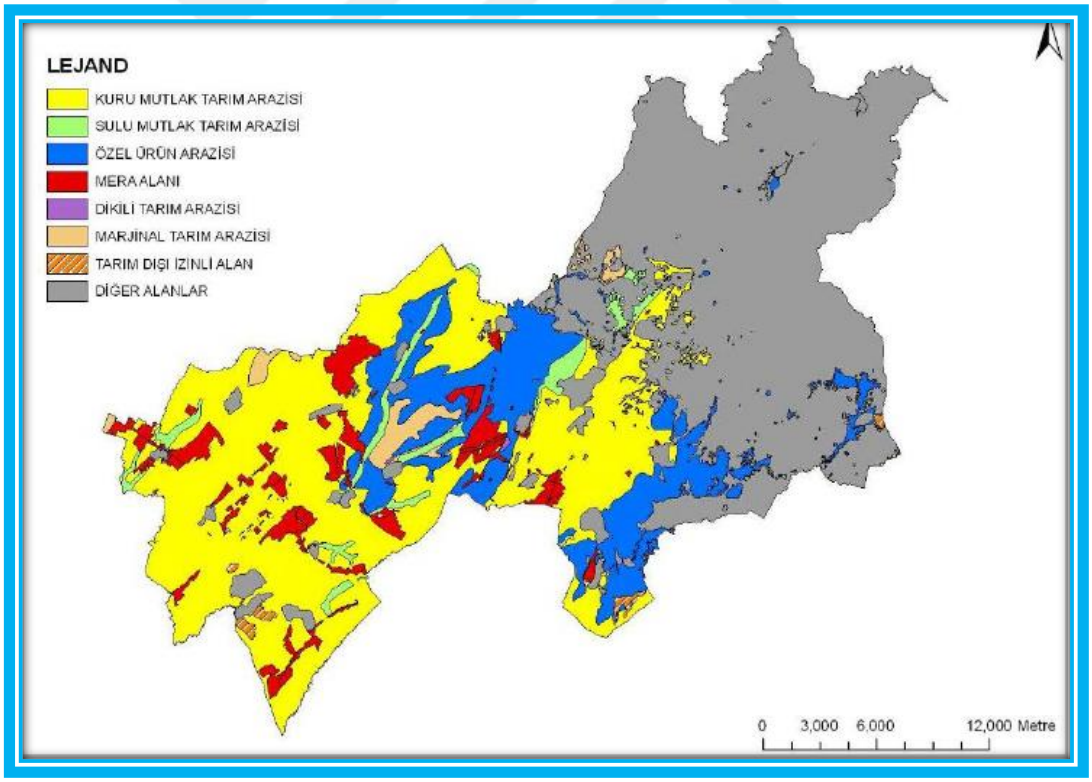
Diğer tarım alanlarında yaklaşık 600 ha yüzölçümünde yaşanan değişimler bu arazinin kuru tarım sahasına dönüştürülmesi arazisinin büyük bir kısmı tarıma elverişli olan Muratlı ilçesinde koruma kullanma dengesinin göz ardı edildiğini düşündürmektedir. Tekirdağ ili ile ilgili plan vizyonunda ilk sırada yer alan doğal potansiyelin koruma ve kullanma dengesi ile kalkınmanın gerçekleşeceği hedefi gerçekliğe dönüşememiş söylem düzeyinde kalmıştır.

Muratlı ilçesinda tarımsal faaliyetlerin geçmişte olduğu gibi katma değeri yüksek bir ekonomik faaliyet olabilmesi için Tekirdağ'a dair planlama perspektiflerinin doğal kaynaklara, taşıma kapasitelerine ve çevre sorunlarına odaklanması gerekmektedir. Kalkınma vizyonunun sanayi ve hizmet sektörü çevresinde geliştiği plan politika ve kararları ÇDP'nin yayımlandığı 2010 yılından günümüze sahada önemli bir transform yaratmamış, kırsal nüfus kaynının önüne geçememiş ve çevre sorunlarının katlanarak büyümesine neden olmuştur. Tekirdağ'ı geleneksel olarak marka haline getiren tarımsal faaliyetler ve bu faaliyetlerle birlikte yürütülebilecek sürdürülebilir turizm ve lojistik politikalarının Tekirdağlı'nın dahil olduğu planlama süreçlerinde şekillenmesi ve planlama paradigmasının değişmesi ilin sürdürülebilirliği için hayatidir.

5.3.2.4.6. Saray İlçesi

Tekirdağ'ın kuzeydeki ilçesi Saray, Karadeniz'e komşu olması ve kıyıya paralel uzanan Yıldız Dağları ile diğer ilçelerden farklı bir coğrafi görünüme sahiptir. Ergene Nehri kollarıyla birlikte bu ilçeden geçerek kendi adıyla anılan havzayı sular. 70.954 ha yüzölçümüne sahip ilçe, planlamaya esas 2007 yılında günümüzde mahalle statüsündeki Büyükyoncalı ve Beyazköy beldeleri ile 20 köyden oluşmaktadır.

Harita 0-80: Saray ilçesi arazi sınıfları haritası

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 142 (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Tekirdağ Çevre Düzeni Planı Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır.

Planlamaya altlık oluşturan 2007 ADNKS'ye göre ilçe nüfusu 45.000'dir; bu nüfusun %55'i kır ve %45'i ise şehirde yaşamaktadır. Saray şehrinin 1990 yılında 13.038 olan nüfusu %56 artışla, 2007 yılında 20.312 kişiye ulaşırken; Büyükyoncalı'nın nüfusu %110 artışla 9.390 kişiye ulaşmıştır. Çerkezköy'e ve OSB'ye yakınlığı nedeni ile Büyükyoncalı beldesinin 1990 yılı nüfusu 4.473 iken, %110 artışla 2007 yılında 9.390 olarak ve Beyazköy belediyesinin nüfusu ise 2.168 olarak gerçekleşmiştir **(TÜİK ADNKS).**

Saray diğer ilçelerden farklı olarak, %39 oranla (29.000 ha) ormanlık arazinin en geniş alan kapladığı ilçedir. Trakya'nın korunmuş karaçam ormanları Kastro Koyu'nun batısında yer almaktadır. 273 ha ormanlık alan orman vasfını yitirdiği için 2B vasfına geçmiştir. İlçe arazisinin %34'üne karşılık gelen 24.000 ha'ı kuru mutlak tarım arazisidir. %12,52'ye karşılık gelen 8.706 ha arazi ise özel ürün arazisidir. Sulu tarım arazileri %2,39 (1.663 ha) ve marjinal tarım alanları %1,61'lik (1.117 ha) alan kaplamaktadır. 272 ha arazi tarımsal niteliğini kaybetmesinden dolayı, Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü tarafından tarım dışı kullanım iznine sahip arazi olarak sınıflandırılmıştır. Meralar 3.595 ha alanla ilçe arazisinin %5,17'sini oluşturmaktadır **(T. İ.Ç.D.P, Analitik Rapor: 141).**

Saray ilçesi 311 ha **'yerleşim alanına'** sahiptir, bu alanın '**gelişme bölgesi'** olarak adlandırılan 53 ha'lık kesimi kuru ve sulu mutlak tarım alanları üzerinde yer almaktadır. İlçenin güneyinde Çerkezköy'e yakın arazide, 38 ha büyüklüğünde '**sanayi arazisi'** mevcuttur, 2007 yılı dikkate alınmak üzere, ilçe batısında mevzi imar planı ile kurulan 9 ha, Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü izinli fakat plansız 13 ha'lık **'münferit sanayi arazisi'** yer almaktadır.

İlçede Marmara Denizi kıyılarında sıklıkla rastalanılan ikinci konutlara Güngörmez Yolu üzerindeki ormanlık alanda rastlanır. Kapaklı ve Çerkezköy'e yakınlığı nedeniyle nüfusu hızla artan ve geçmişte belde statüsündeki Büyükyoncalı,

179 ha yerleşim alanına sahiptir ve bu arazinin 20 ha'ı plana esas 2007 yılında tarım dışı kullanım iznine sahip değildir. Geçmişte belde ve günümüzde mahalle statüsünde olan Beyazköy'ün kırsal niteliği ağır basar, bu yerleşimin batısında D100 bağlantı yolunda 102 ha planlı '**sanayi arazisi'** yer almaktadır ve ÇDP'ye altlık oluşturan 2007 yılında bu sahanın ancak %30'u dolmuştur **(a.g.e: 142)**. Tekirdağ ilinde genel bir eğilim olarak ana ulaşım ağları çevresinde sanayi faaliyetlerine zemin oluşturabilmek için imar planları bu alanları çoğu zaman, İl Tarım Müdürlüğü gibi, kurumların izinleri olmadan imara açmış ve çevresinde ise yerleşim alanlarına izin vermiştir.

Fotoğraf 0-108: Saray kırsalında verimli tarım alanlarından bir görüntü, kuzeyde Yıldız Dağları'nın silueti görülmektedir

Saray ilçesine dair ilk ÇDP, 2004 yılında hazırlanan 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP'dir. Bu planın hedef yılı olan 2020'de ilçe nüfusunun 30.000 olacağı öngörülmüştür. Bu planda Saray tarımsal bir merkez olarak görülmekle birlikte, sanayi ve hizmet sektörü için gerekli koşulların sağlanması da hedefler arasında yer almıştır. Sahanın yer altı ve yüzey sularının beslenme sahası olmasından dolayı sanayi faaliyetlerinin bu kaynaklara zarar vermeyecek nitelikte ve tarımsal sanayi nitelikli olması plan kararları arasında yer

almaktadır.1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası ÇDP doğrultusunda hazırlanan 1/25.000 Ölçekli Çorlu, Çerkezköy- Marmaracık, Büyükkarıştıran, Muratlı Planlama Alt Bölgeleri ÇDP geçmişte belde statüsündeki Büyükyoncalı Mahallesi'ni de kapsamaktadır.

Bu planda belde için gerçekçi olmayan beklentiler nedeniyle mutlak tarım arazileri ve özel ürün arazileri yerleşim amacıyla kullanıma açılmıştır: geçmişte belde statüsündeki Büyükyoncalı'da 1.052 ha yüzölçümünde '**gelişme konut alanı'** ile 420 ha '**bölge parkı ve spor alanı'** önerilmiştir. Plan Saray ilçesi Büyükyoncalı beldesini, Çerkezköy- Çorlu ile bağlayacak demiryolu ile bu yerleşmelerde yaşayan nüfusun barınma ihtiyacının giderildiği bir merkez olarak konumlandırmıştır. Planlamaya esas 2007 yılında planlı konut alanlarından tarım dışı kullanım izinli olanlar 120,7 ha ile toplamın %79'unu oluştururken, tarım dışı kullanım izni olmayan araziler 31 ha ile %21'i oluşturur. Büyükyoncalı'nın toplam 151 ha arazisinde 2007 yılı ADNKS nüfus değeri 9.390'dır. Gelişme konut sahasının %99'unu oluşturan 1.042 ha arazinin tarım dışı kullanım izni yoktur. Bu sahanın dolması ile 63.120 kişi daha eklenecek olan saha nüfusun 72.510 olacağı öngörülmektedir, bu değerlerin mevcut eğilimler dikkate alındığında gerçekçi olmaktan uzak olduğu fark edilir. Çorlu- Çerkezköy arasında sanayi yatırımlarıyla olası nüfus artışının iskân sorununu çözebilmek amacıyla Saray, Büyükyoncalı ve Beyazköy'ün çoğu özel ürün arazisi niteliğindeki doğal kaynakları tarım dışı kullanım izinleri alınmadan imara açılmıştır. Bu alanlar ve beklenti nüfus artışı rasyonel değildir.

Saray ilçe merkezi ve belde belediyeleri için hazırlanmış NİP ve UİP gibi alt ölçekli planlar da söz konusudur. Merkez ilçenin 1/5.000 ölçekli NİP'i 1986 tarihinde onanmış, UİP ise 1986 ve 1987 yılları olmak üzere iki etap olarak onanmıştır. Bu planda %99'u mutlak tarım arazisi olan 183 ha arazi **'gelişme konut sahası'** olarak tayin edilmiştir, sahanın mevcut yoğunluğa benzer oranlarda

dolmasıyla nüfusun 32.570 olacağı düşünülmektedir. Planda 337 ha mevcut **'konut alanının'** tarım dışı kullanım iznine sahip kısmı 284 ha'dır (%83). Tarım dışı kullanım iznine sahip olmayan arazi ise 53 ha'dır. Mevcut konut alanında 20.312 yaşamaktadır **(TÜİK, 2007).** Bu nüfusa ek, mevcutta 61 ha '**plansız konut alanında'** 1.158 kişi ikamet etmektedir. İlçe merkezinde '**gelişme konut sahası'** olarak planlanmış 185 ha arazinin %99'a karşılık gelen ve tarım dışı kullanım izinsiz 183 ha'sının dolmasıyla oluşacak nüfus değeri 11.100 olarak hesaplanmıştır. Sanayi için ayrılan arazilerin tamamı konut sahalarından farklı olarak, tarım dışı kullanım iznine sahiptir. Planlı mevcut '**sanayi arazisi'** 14 ha, '**plansız mevcut sanayi arazisi'** 12 ha ve planlanmış '**boş sanayi arazisi'** ise 28 ha olmak üzere, 54 ha'dır **(a.g.e: 145).** Saray ilçe merkezi NİP'inde gelişme konut alanları, Çorlu- Çerkezköy aksında artacak göç nüfusunun yerleşme ihtiyacını karşılamak amacıyla oldukça geniş miktarlarda imara açmayı uygun görmüştür. İlde sanayiye yakın yerleşme alanlarında yaşanan bu basit denklem, imalat sanayisini ve bu sanayi ile artan nüfusu taşıma kapasitlerini dikkate almadan planlamayı uygun görmüştür.

Planlamaya esas 2007 yılında belde statüsündeki Büyükyoncalı'nın ilk imar planı 1993 yılında İller Bankası tarafından ve yaklaşık 300 ha arazi için hazırlanmıştır, bu planı 1999 yılında hazırlanan 1/5.000 ölçekli NİP izlemiştir. Büyükyoncalı NİP'te, 1.867 ha tarım arazisi gelişme **'konut sahası'** olarak tahsis edilmiştir. Planda yer verilen '**gelişme konut arazisinin**' %99,5'ine karşılık gelen 1.857 ha'sı '**özel mutlak tarım arazisi ve özel ürün arazisidir**.' Büyükyoncalı'da mevcut ve planlı tarım dışı kullanım iznine sahip **'konut arazileri',** 159 ha büyüklükle ve toplam arazinin %89'una karşılık gelir. %11'lik orana sahip ve 20 ha, tarım dışı kullanım izni olmayan alanla birlikte toplam 179 ha arazide 2007 ADNKS nüfus değeri 9.390'dır.

Fotoğraf 0-109: Çerkezköy- Saray arasında bulunan Büyükyoncalı tarım arazileri çevresinde yolun her iki yakasında gelişme konut sahası.

‘**Planlı gelişme sahasında’** 1.867 ha olarak tahsis edilen 1.857 ha ‘**konut arazisinin’** %99,5’i tarım dışı kullanım iznine sahip değildir. Bu sahada hektar başına yaklaşık 60 kişilik bir yoğunluk dikkate alınarak yapılan nüfus öngörüsünde 112.020 kapasite nüfusuna ulaşılmaktadır. Planlamaya göre mevcut ve gelişme olmak üzere toplam konut sahalarında nüfusun 121.410 kişi olacağı düşünülmektedir **(a.g.e: 146).** Sanayi ve hizmet ekseninde gelişecek yatırımlara bağlı gerçekten uzak nüfus öngörüleri özel mutlak tarım arazileri ve özel ürün arazilerinin tarım dışı kullanım olmadan imarına olanak sağlamıştır. Çerkezköy ve Saray arasındaki

mutlak koruma arazilerinde konut gelişme sahası marjlarının ve nüfus projeksiyonlarının çok geniş aralıklarda tutulması, tarım arazilerinin yerleşme amacıyla kaybına yol açacak ve zamanla bu topraklar sanayi başta olmak üzere diğer fonksiyonların kullanımına açılacaktır. Koruma alanlarında tarım dışı kullanım izni alınmadan sürmekte olan bu planlama anlayışı sürdürülebilir değildir. Tekirdağ'ın genelinde olduğu gibi gelişme konut ve sanayi sahalarının arazi büyüklükleri büyük oranda tarıma uygun olan Tekirdağ şehrinin tarımsal kimliğini kaybetmesine neden olacak ve gelecek kuşaklar için gıda güvenliği ve kendine yeterliğe mani olacaktır.

Plana esas 2007 yılında belde statüsündeki Beyazköy'ün ilk imar planı 1996 yılında İller Bankası tarafından hazırlanan 1/1.000 ölçekli UİP'tir. 1998 yılında İller Bankası tarafından hazırlanarak onanan 1/5.000 ölçekli NİP'e ek olarak, 2005 yılında onanmış 20 ha ilave konut alanı için düzenlenen 1/1.000 ölçekli ilave imar planı yapılmıştır. ÇDP altlık yılı olan 2007'de planlanmış arazinin henüz %3'ü yapılaşmıştır. Her iki planda yer verilen 86 ha mevcut planlı '**konut arazisinin'** %100'ünün tarım dışı kullanım izni söz konusudur. Bu arazide 2007 yılına esas nüfus 2.168'dir. 128 ha planlı '**gelişme konut sahasının'** 77 ha'ya karşılık gelen %57'si tarım dışı kullanım iznine sahiptir, buna karşın %43'e karşılık gelen 55 ha arazi tarım dışı kullanım iznine sahip değildir. 194 ha genişliğindeki mevcut ve gelişme konut sahalarının benzer yoğunluk değerleriyle dolmasıyla yerleşim nüfusunun 5.368 olacağı düşünülmektedir. Tamamı tarım dışı kullanım iznine sahip 115 ha arazinin 80 ha'sı planlı ve boş '**sanayi alanıdır'**. Bu sahalarda sanayi faaliyetlerine bağlı nüfus artışı ile beklenti nüfusu 12.800'dür **(a.g.e: 146).** Saray, Büyükyoncalı ve Beyazköy'e ait farklı zamanlarda kabul edilerek uygulanan imar planları, bütüncül nitelikten yoksun, parçalı ve kaynak yönetiminden çok, kaynak kaybı üzerine şekillenmiş ve koruma alanlarının yerleşim amacıyla kaybedilmesine onay vermiştir.

Fotoğraf 0-110: Beyazköy Mahallesi'nden geçen E80 karayolu çevresinde tarım dışı kullanım izni verilen planlı sanayi gelişme alanları.

Saray ilçesi Tekirdağ'ın sanayi üssü niteliğindeki Çorlu, Çerkezköy ve sonradan ilçe olan Kapaklı'ya yakınlığı ve D100 Karayolu ile E80 olarak bilinen Edirne- İstanbul Otoyolu'na bağlantı yolları ile ulaşılabilme kolaylığı nedeni ile 2004 yılında hazırlanan ÇDP'de Çorlu, Çerkezköy ve Kapaklı ilçelerinde artacak işgücünün iskân sahası olarak konumlandırılmıştır.

İlçe verimli tarım alanlarının yanı sıra Tekirdağ'ın en geniş mera arazisine sahiptir. Yüzey ve yer altı sularının beslenme sahası da olan arazide kuru ve sulu mutlak tarım arazileri ile özel ürün arazileri Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün izni

alınmadan imara açılmıştır. Mutlak tarım arazisi olup imara açılan arazilerin yüzölçümü, Saray'da 183 ha; Büyükyoncalı'da 1857 ha ve Beyazköy'de 55 ha'dır. Çerkezköy- Saray karayolunun sağı ve solunda verimli tarım toprakların konut gelişme sahası olarak tayin edilerek imara açılması Çorlu- Çerkezköy- Kapaklı- Saray arasını süreklilik gösteren bir şehirler dizisi haline getirmiştir. Büyüyen ve genişleyen şehir alanı, tarım topraklarının kaybedilmesi, biyoçeşitliliğin zarar görmesi, ekosistemlerin yok olması anlamına gelmektedir. Saçaklanan şehir arazisinde ulaşımın motorlu araçlarla sürdürülmesi, karbon ayak izini büyütürken aynı zamanda yapı stokunu artırdığı için, şehir ısı adası gerçekleşecektir. Bu çok boyutlu sorunlara yol açan imar anlayışı sanayi ve inşaat arasındaki ilişkiden kaynağını almaktadır. Sanayi ve yerleşimin limitlenmesi, il geneline yayılmasına izin verilmemesi, tarımın yeniden kuvvetli gelişim potansiyeli olarak desteklenmesi ilin sürdürülebilirliğini sağlayacak politikalardan bazılarıdır.

Karadeniz kıyısında yer alan 500 m uzunluğundaki Kastro Plajı, arkeolojik öneme sahip Güngörmez ve Güneşkaya mağaraları, karaçam ormanları, doğa ve kültür turizmi adına Tekirdağ ve komşusu İstanbul için önemli bir cazibe merkezidir. 1/25.000 ölçekli ÇDP'de Güngörmez Mahallesi yolu üzerinde yer alan ikinci konutların gelişimini durdurmak, bu sahada daha çok günübirlik turizmi öne çıkarmak stratejisi önemsenmiştir, bu amaçla yerel mimari ve doğaya uygun ve ölçeği büyük olmayan konaklama tesisleri planlanmıştır **(T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor,2010: 148).** Potansiyelleri ve sorunlarıyla Saray ilçesinin 1/25.000 Ölçekli ÇDP'de yer verilen vizyonu, 'ilçenin kendi ihtiyacı ile birlikte Çorlu, Çerkezköy ve Kapaklı ilçelerindeki işgücünün konut talebine ve yerleşimlerde ihtiyacı hissedilen sosyal donatı alanları ve hizmet alanı ihtiyaçlarına yanıt verebilmek ve tarımla hayvancılığı geliştirebilen kırsal bir merkez olabilmektir **(a.g.e: 148)**. Çerkezköy Kapaklı ve Çorlu ilçelerinin periferinde konut gelişim sahası olarak düşünülen ilçede artan nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tarım arazilerinin vasıf

değiştirerek kaybedilmesi sürdürülebilir bir vizyon olmayıp koruma kullanma dengesine aykırıdır.

Saray'ın ÇDP'de belirtilen 'tarımsal faaliyetlerin geliştirildiği kırsal merkez' kimliğini destekleyip, teşvik edebilmek amacıyla tarımsal organizasyonlar için Çukuryurt, Kurtdere ve Yuvalı mahalleleri çevresindeki marjinal tarım arazileri üzerinde TOB önerilmektedir. Hayvancılık potansiyelinin geliştirilip organize edilebilmesi için ise Kadıköy ve Sofular mahallelerinde TAB önerilmiştir. Plan tarımsal potansiyelin geliştirilmesini sağlayacak organizasyonları inşa edebilmek amacıyla yerel yönetim ve organizasyonları görevler yüklemiştir **(a.y.)**

Plan kararlarına göre, Beyazköy'de sanayi için tahsis edilen ve henüz boş olan sanayi arazilerinde öncelikle tarım ve hayvancılık işletmelerin teşvik edilecektir. İlçenin günümüzde mahalle statüsündeki köyleri ve beldeleri arasında bağlantı güçlendirilecek, pazar olanaklarının geliştirilerek, yerel düzeyde verimliliği destekleyebilmek için kurumlar arası çalışacak organizasyonlar kurulacaktır.

ÇDP'de 'tarım ve hayvancılık sektöründe tarımsal verimliliği artırmak ve tarım alanlarını koruma hedefine' uygun olarak, imar planlarında uygulama gören sahalar ile Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün onayı dışındaki sahalarda '**gelişim konut ve sanayi alanlarına'** izin verilmeyeceği belirtilmektedir. Bu bağlamda Büyükyoncalı belde iken onaylanan 1/5.000 ölçekli imar planında yer verilen 1.867 ha gelişme konut sahası, 2023 yılı ÇDP nüfus projeksiyonunda öngörülen 14.000 nüfus değeri dikkate alınarak, 1.241 ha'ya indirilmiştir. Tarımsal gelişimi destekleyici yeni üretim yöntemlerinin kullanılması, tarımsal sulama olanaklarının artırılması, yörede yetiştirilen özel türlerin desteklenmesi ve kalitelerinin artırılması tarım sektörü ile ilgili diğer plan kararları arasındadır **(a.g.e: 149).** Temelde tarımsal faaliyetlerin asıl geçim kaynağı olduğu ilçenin artan nüfus için potansiyel bir üretim alanı olmasını sağlamak yerine, mutlak koruma arazilerini yerleşime açarak doğal

kaynak kaybı ve çevre sorunlarını artırmak koruma- kullanma dengesine aykırıdır. Büyükyoncalı'da koruma alanlarının yasal limitlerle koruma altına alınması ve gelişim sahalarının doğal nüfus artışı projeksiyonuna göre belirlenmesi gerekmektedir. İlçe topraklarında yerleşim yoğunluğu ile yapı stokunun artması yer altı su kaynakları, toprak ve yüzey sularının kirlenmesine, doğal rezerv alanlarının zarar görerek biyoçeşitliliğin azalmasına yol açacaktır.

ÇDP'de belirtilen hedeflerden bir diğeri, ilçede nüfus artışıyla gelişme konut sahasında konut ihtiyacına cevap vermek ve bu sahada hizmet ve donatı alanlarını geliştirilmesidir. Bu bağlamda planda Büyükyoncalı Mahallesi'nde '**bölgesel park ve spor sahası'** önerilmiştir, imar planlarına ek olarak 43 ha **'donatı alanı'** ve 52 ha '**ticaret ve hizmet faaliyet sahası'**; Beyazköy'de ise 13 ha '**donatı sahası**' oluşturulması kararlaştırılmıştır. Büyükyoncalı mahallesi 1/25.000 ölçekli planda konut sahası olmasına bağlı olarak, ticari, sosyal ve kültürel hizmetlerin verilebileceği bir merkez olarak planlanmıştır; bu bağlamda şehir sakinleri için yaşam kalitesinin artırılması hedefine uygun olarak 74 ha **'rekreasyon alanı'** planlanmıştır.

Planda ilçenin altyapı hizmetleri tamamlanıp, donatı alanları standartlara uygun hale getirildikten sonra, Çorlu ve Çerkezköy'deki çalışma ve fonksiyon alanları arasında bağlantıyı sağlayacak hafif raylı sistem önerisin yer verilmiştir **(a.g.e: 149).** Üst ve alt ölçek planlarının sürdürülebilirlik açısından en önemli sorunları, Tekirdağ'ın gelişme dinamiğinin Ergene-Çorlu- Kapaklı- Çerkezköy çevresindeki alanları sanayi üzerinden devam ediyor olmasıdır. Bu durum daha geniş ölçüde Tekirdağ'ın Silivri merkezli ve İstanbul odaklı gelişmenin alt bölgesi olarak konumlandırılmasından kaynaklanmaktadır. Bu odak etrafında gelişen bu sistem, oldukça kırılgan endüstriyel koşullar çekirdeğinde çevreyi ve yerleşimleri dizayn etmektedir. Çevre üzerinde yaratacağı baskı göz önüne alındığında sürdürülebilir olmayan bu yaklaşım, kendine yeterlik, gıda güvenliği ve yerel üreticinin

desteklenmesi gibi alt segmentleri çalışamaz hale getirecektir. İlçenin yer altı su kaynakları rezervlerini besleyen sahalarda sanayi ve yerleşim faaliyetlerine izin verilmeyeceği ve sahanın koruma altında olması gerektiği planda belirtilmiş olmasına rağmen, ulaşım ve gelişme konut sahalarının genişleyen arazi kullanımları bu amacın karardan öteye geçemeyeceğini düşündürmektedir.

Şehrin sürdürülebilir gelişimini sağlamak amacıyla turizm sektörü ile ilgili alınan kararlar arasında şunlar yer alır: İlçede Bahçeköy, Laledere ve Kastro çevresi günübirlik turizm sahası olarak planlanmış, Güneşkaya ve Güngörmez mağaraları doğa turizminin geliştirileceği sahalar olarak önerilmiştir. Saray'ın tarım ve hayvancılıkla ilgili üretim potansiyelinden yola çıkarak, agro- eko turizmin ön plana çıkarılması plan politikaları arasındadır. Planda ilçe için rüzgâr enerjisi potansiyelinin RES ile değerlendirmesi önerisine yer verilmiştir**(a.g.e: 149)**. Son yıllarda il genelinde bazı işletmeler üretim tesisleri için gerekli enerjiyi ile giderme yoluna giderek, karlılıklarını maksimize etmeye çalışmışlardır. Tekirdağ'ın konumu ve canlıların klimatik kuşaklar arasındaki geçiş sahasına karşılık geldiği için bu santrallerin kurulum izinlerinin ÇED onayı alındıktan sonra verilmesi gerekmektedir.

ÇDP'de ilçe için belirlenen kimlik ve fonksiyonlar ve ile ilgili kararlar nüfusu ve bu nüfusun ilçedeki dağılışına da form verecektir: Beyazköy Mahallesi sınırlarında kalan 80 ha sanayi sahasının kapasitesini tamamlamasıyla sahada mevcut yoğunluk değerlerinden hareketle 13.000 kişilik bir nüfus artışı beklenmektedir fakat Beyazköy'de bu nüfusun yalnızca 3.000'i iskân edilebilecektir, zira yerleşim arazisi büyük oranda sanayi için tahsis edilmiştir. Plana göre nüfusun geride kalan 6.000'i Büyükyoncalı'da ve 4.000'i ise Saray'da iskân dilecektir. Üst ölçek planda sanayi ve hizmet vasfının devam etmesi desteklenen Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinin sanayi gelişim sahalarının dolmasıyla gerçekleşecek artı nüfusun 15.000 kadarı Büyükyoncalı Mahallesi'nde iskân edilecektir. Burası Saray ve Çerkezköy'e yakın olmasının yanı sıra, Saray'da artan nüfus yer altı su kaynaklarının rezerv sahalarına

zarar vermesinde çekinildiği için Büyükyoncalı'nın mutlak tarım toprakları gözden çıkarılmasında bir sakınca görülmemiş, mutlak koruma sahaları arasında tercih yapılmıştır **(a.g.e: 150).**

Fotoğraf 0-111: Kapaklı ilçesi çıkışından Büyükyoncalı yönüne doğru şehir alanı genişlemeye devam etmektedir.

Beyazköy'ün 1998 yılında onanan imar planında yer verilen 55 ha '**gelişme konut sahası'** mutlak tarım toprakları üzerinde planlanmıştır, ÇDP ile bu sahanın bir kısmı sınırlanmış fakat kuzeydeki mutlak tarım arazileri **'gelişme konut sahası'** olarak bırakılmıştır. Bu durum şehrin sosyal donatı alanlarına olan ihtiyacı

düşünülerek kararlaştırılmıştır. Mevzu bahis imar planı ve ilave imar planında toplam 105 ha olarak belirlenen konut alanında yaklaşık 3.000 kişilik bir nüfus öngörüsü söz konusudur. Sahada nüfusun artması ile birlikte 2023 yılında kapasite nüfusunun 5.200 olacağı öngörülmektedir **(a.g.e: 150)**. Planlama sahasında nüfus artışında sanayi odağının yer alması mutlak tarım topraklarının sanayi ve yerleşme arazisi yönündeki transformuna yol açarak, kısa vadeli politikalarla sanayi sektöründe sermayeyi korurken, uzun vadede doğal kaynak ve biyorezervler alanları üzerinde geri dönüşü olmayan sorunlara yol açacaktır.

Doğal kaynakları korumak yeterli olmamasına rağmen amaca hizmet eden kararlardan biri olarak, Saray ilçe merkezinin 1986 yılında onanmış 1/5.000 ölçekli imar planında tahsis edilen 185 ha **'konut gelişme sahasının'** 100 ha'ı için, kuru ve sulu mutlak tarım arazisi olduğundan hareketle, 1/25.000 ölçekli ÇDP'de koruma kararı alınmış ve sahaya limit getirilmiştir.

ÇDP'de Beyazköy'de sanayi arazisi olarak tahsis edilen alanın dolmasıyla 12.800 olarak gerçekleşecek 2023 kapasite nüfusunun 5.000'inin Saray Merkez'de yerleşeceği doğal nüfus artışı ile 26.367 olacak ilçe toplam nüfusu hesaba katılarak öngörü nüfusunun 32.000 kişi olacağı tahmin edilmektedir. İlçede mevcut imar planlarında 322 ha olan **'konut alanlarına'** ek, 182 ha '**gelişme sahasının'** bu artışı karşılayabilecek düzeyde olduğuna karar verilmiştir. Olası bir afet durumunda yaşanacak iskan sorununu giderebilmek amacıyla Büyükyoncalı- Saray yolu çevresindeki marjinal tarım arazileri üzerinde 29 ha'lık alan '**afet iskan sahası**' tahsis edilmiştir **(a.g.e: 151).** Planlamada Beyazköy arazisinde sanayi gelişim sahasının yaratacağı bu demografik değişimin beraberinde getireceği sorunlar göz ardı edilerek iskân politikaları geliştirilmiştir.

1/25.000 ölçekli ÇDP'de Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinin sanayi kimliğinin devam etmesi ve sanayi sahalarının dolması ile yaklaşık 15.000 kişilik bir işgücü

artışı beklenmektedir. ÇDP'de bu nüfusun iskânı için Büyükyoncalı'da bir yerleşim sahası oluşturulması planlanmıştır; Beyazköy sanayi sahasının dolmasıyla yaşanacak 6.000 kişilik konut ihtiyacının da Büyükyoncalı'dan karşılanacağı düşünüldüğünde, Büyükyoncalı'nın nüfusuna 21.000 kişilik bir nüfus eklenecektir. 2023 yılı ÇDP projeksiyon nüfusuna 13.810 kişi daha eklenince yerleşimin 35.810 kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. 2004 yılında yerleşme için hazırlanan 1/25.000 ölçekli ÇDP 1.062 ha '**gelişme konut sahası'** öngörürken; 1999'da hazırlanan 1/5.000 ölçekli NİP ise 1.867 ha **'gelişme konut sahası'** için ifraz gerçekleşmiştir. Planlanan sanayi alanlarının kapasitesine ulaşması ile gerçekleşecek nüfus artışı, 2023 TÜİK projeksiyonu, sosyo ekonomik gelişme trendleri göz önünde bulundurularak ÇDP'de yerleşme nüfusunun 30.000'e ulaşacağı varsayılmaktadır. Büyükyoncalı'da yerleşme için tahsis edilen '**gelişme konut arazisinin'** 892 ha olması uygun görülmektedir. Planda ayrıca, potansiyel afet riskine karşı Çerkezköy- Büyükyoncalı arasında 144 ha '**afet iskân sahası'** uygun görülmüştür **(a.g.e:151).** Tekirdağ'ın büyükşehir ilan edilmesinden önce yaklaşık 10.000 nüfusa sahip Büyükyoncalı belediyesi, günümüzde Büyükyoncalı Merkez Mahallesi adıyla Saray ilçesine bağlıdır, mahallede 2019 TÜİK ADNKS verilerine göre yaklaşık 2.000 kişi yaşamaktadır. ÇDP projeksiyonunda 30.000'e ulaşması varsayılan sahada 2019 yılında yaklaşık 12.000 kişinin yaşadığı düşünüldüğünde fonksiyon ve nüfus planlamasında realist davranılmadığı ve strateji ve plan politikalarının amacına ulaşmadığı gözlenmektedir. Planlama politikaları nedeniyle özel ürün arazileri gözden çıkarılarak, gelişme konut arazisi olmasını sağlayacak imar izinleri verilmiştir. ÇDP, Büyükyoncalı yerleşmesini, Çorlu- Çerkezköy- Kapaklı ve Ergene çevresindeki imalat sanayinde çalışan işgücünün iskân alanı olarak kurgularken, koruma alanlarının vasfını kaybetmesi ile yaşanacak sorunları analiz etmede yetersiz kalarak, gıda güvenliğini riske atmıştır, bu karar planın sürdürülebilirlik vizyonu ve koruma kullanma perspektifine ters düşmektedir.

Tablo 0-145 : Saray ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanımı, alan ve oranları.

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	65.179	93,74
Yerleşme alanları	3.094	4,45
Çalışma alanları	239	0,34
Kentsel hizmet ve donatı alanları	1.022	1,47
Toplam	**69.534**	**100.00**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 152

ÇDP'de ilçe arazisinin kullanımı ile ilgili olarak alınan kararlarda koruma arazileri ilk sırada yer almaktadır (%93,74). Koruma arazilerinde türlerine göre tarımsal açıdan '**birincil öncelikle korunması gereken araziler'** ise 31.912 ha (%45.89) ile ilk sırada yer alır. İkinci sırada 26.870 ha (%38,64) ile ilin en önemli orman potansiyeline sahip '**ormanlık araziler**' yer almaktadır.

Plan kararları doğrultusunda ilçede hedef yıl olan 2023'te için öngörü nüfusunun 85.200 olacağı düşünülmektedir. İlçe nüfusu 2019 yılı TÜİK ADNKS'ye göre yaklaşık 50.000 olarak tespit edilmiştir. ÇDP'nin planlama süreçlerinde ilçede yaşayan ve planlamadan etkilenecel olan paydaşların dışarıda tutulması, planlamanın yukarıdan aşağı inşa edilerek, koruma alanlarının kaybuna neden olan plan politikalarının rasyonel olmayışı nedeni ile projeksiyon nüfusu gerçeğe yaklaşamamış, planlamadan geriye imar izni verilmiş hektarlarca konut gelişim alanı kalmıştır. Tekirdağ'da özellikle ana ulaşım arterleri çevresindeki yerleşmelerin tamamında söz konusu olan, TÜİK tarafından hesaplanan projeksiyon nüfusu ile mevcut plan nüfusları ve ÇDP öngörü nüfusları arasında ciddi farklar vardır. Bu durum ÇDP planlama yaklaşımının gözden geçirilmesi gerektiğini düşündürür, 2019 nüfus değerleri ile öngörü değerleri arasında ciddi farklar olduğu gözlenmiş, diğer

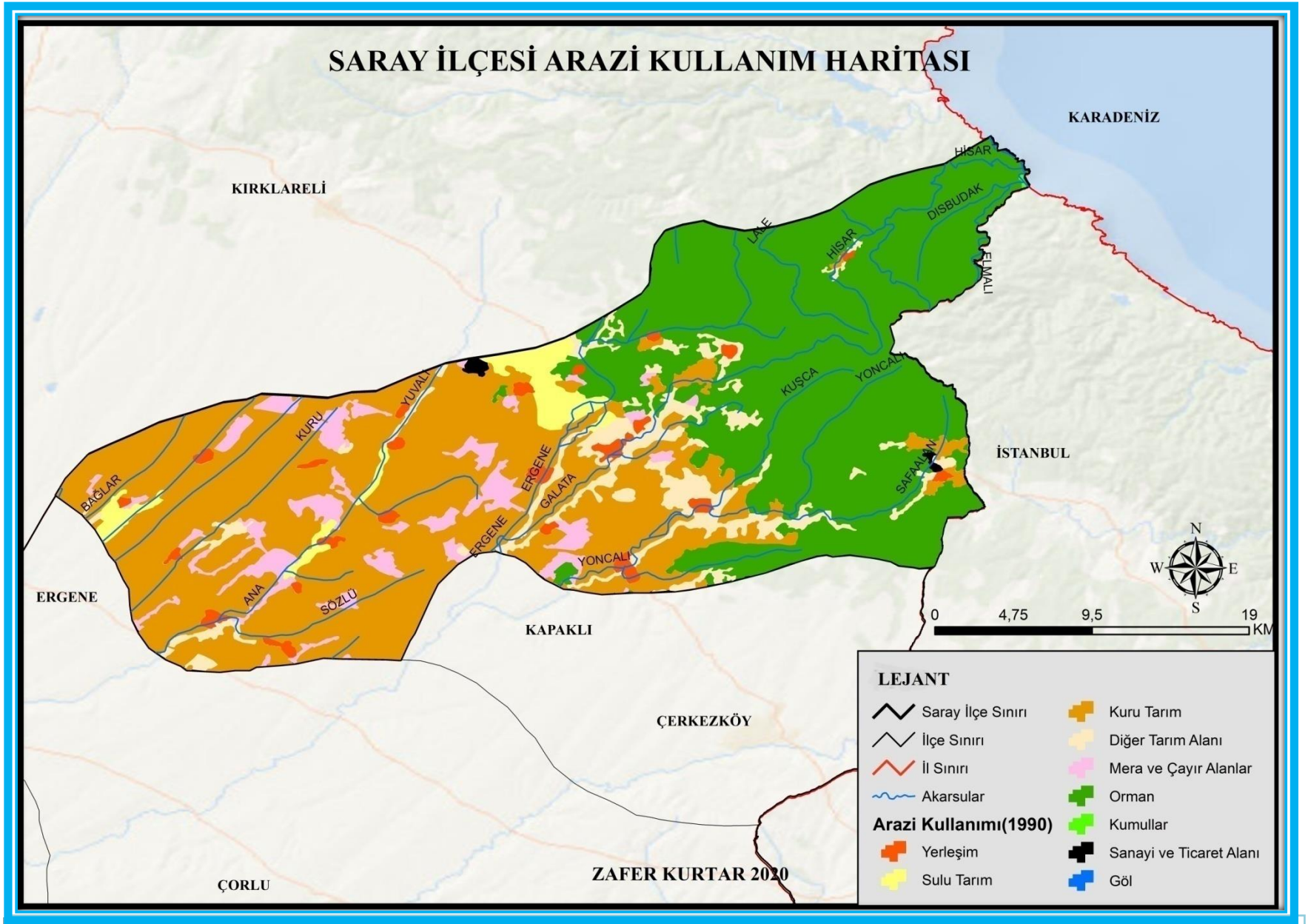
taraftan öngörü nüfusları ile ekosistemlerin taşıma kapasiteleri arasında korelasyon kurmayan bir planlama politikası söz konusu olmuştur.

Tablo 0-146: Saray'ın ilçe merkezinin ve geçmişte belde ve günümüzde mahalle statüsünde olan olan yerleşmelerin 2007 ADNKS ve 2023 TÜİK projeksiyon nüfusları ile 2023 yılı 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP öngörü nüfusu.

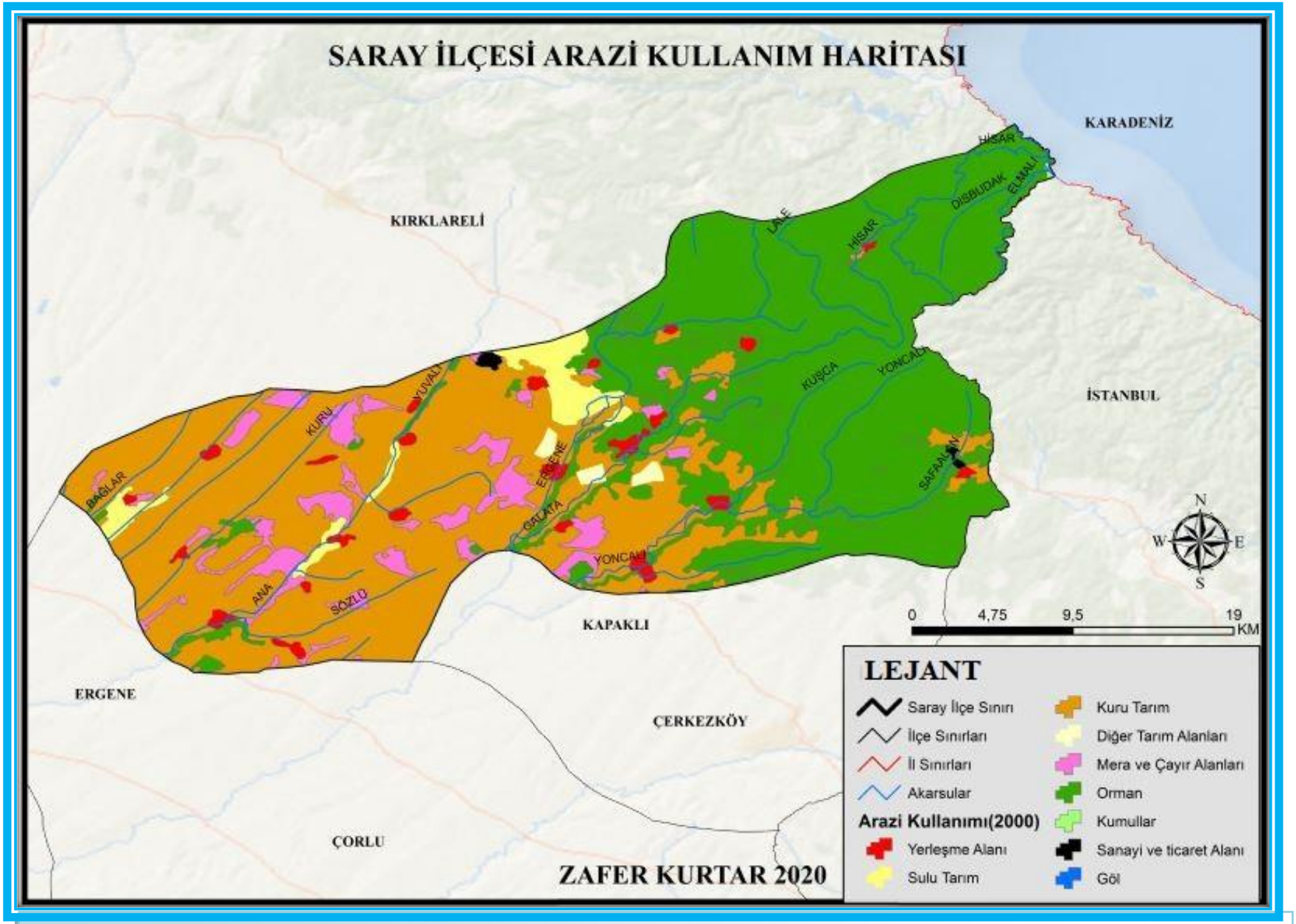
Yerleşmeler	2007 nüfusu	2023 projeksiyon nüfusu	İmar planlarındaki öngörü nüfusları	2023 yılı ÇDP öngörü nüfusu
Saray	20.312	26.367	32.570	41.000
Büyükyoncalı	9.390	13.810	72.510	36.000
Beyazköy	2.168	2.324	5.368	5.200
2007 yılı köyler toplamı	12.670	13.000	-	13.000
Toplam	**44.540**	**55.401**	**110.448**	**85.200**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 153

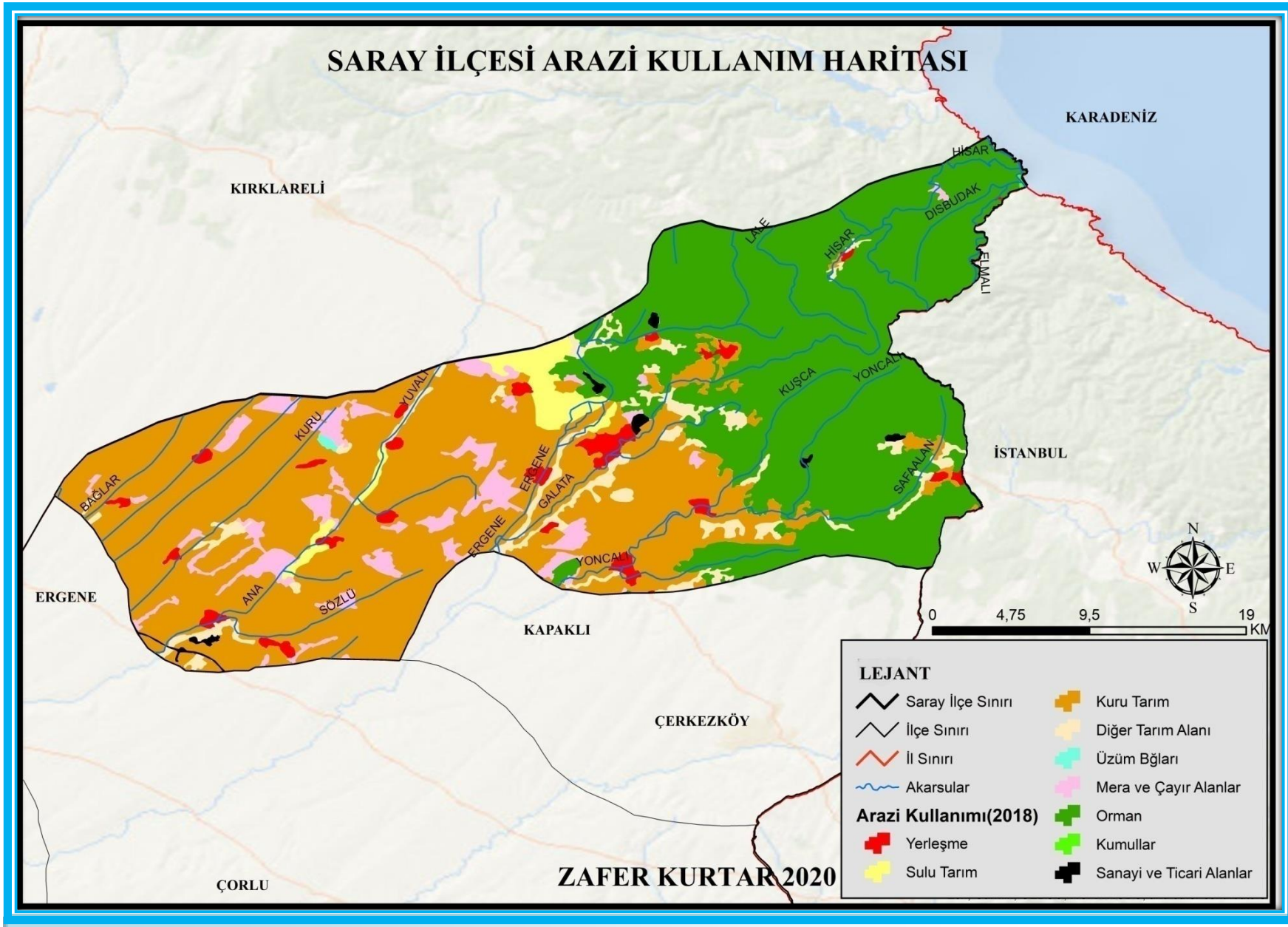
Saray ilçesinde 2000 yılında çalışma çağındaki nüfus içindeki aktivite oranı %56'dır. ÇDP'de plan politika ve kararlarının uygulanması ile bu oranın 2023 yılında %41'e ineceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan 2000 yılında çalışan nüfusun sektörler arasındaki dağılımına göre %48,7 olan tarım sektöründe çalışanların 2023 yılına gelindiğinde %34'e gerileyeceği; %23,9 olan hizmetler sektöründe çalışan oranının %37'ye yükseleceği; %27,4 olan sanayi sektöründe çalışanların %29'a yükseleceği tahmin edilmektedir. **(a.g.e: 155).** ÇDP'de Saray ilçesi için alınan kararların kırsal alandaki istihdamı azaltarak, hizmet ve sanayi sektöründe çalışanların oranlarının artışına yol açacağı, ilin genel istihdam oranının artmasına yeterli katkısı olmayacağı anlaşılmaktadır.

Harita 0-81: Saray ilçesi 1990 yılı arazi kullanımı (CORINE)

Harita 0-82: Saray ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-83: Saray ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990-2018)
	1990	2000	2018	
Yerleşme Alanı	1.341,2	1.441,2	1.530,3	189,1
Sanayi ve Ticaret Alanı	138	268	310,2	172,2
Kuru Tarım Alanı	29.292,8	30.292,8	31.255,4	1962,6
Sulu Tarım Alanı	1.892	1.692	1.562,4	-329,6
Kumullar	17,8	20,5	15,3	2,5
Mera ve Çayır Alanları	3.696,9	3.596,9	3.523,8	-172,8
Diğer Tarım Alanları	4.436,6	4036,6	3592,8	-843,8
Ormanlık Alanlar	27.064	28146,6	26.843,1	-220,9
Göller	6,6	7,15	8,5	1,9

Tablo 0-147: CORINE veri sistemine göre Saray ilçesinde farklı yıllara göre arazi kullanım alanları

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP kararlarına göre Saray ilçesinde 1990. 2000 ve 2018 yılları arasında arazi kulanımlarında yaşanan değişimi göstermesi açısından CORINE veri sisteminden faydalanılarak hazırlanan harita ve tablodan yola çıkarak şu sonuçlara ulaşmak mümkündür:

1990 yılında 1.341 ha olan yerleşme alanı 28 yıllık süreç içerisine artarak, 2018 yılında 1.530 ha'ya ulaşmıştır. 28 yıl ilçede yerleşim alanı yaklaşık 200 ha genişlemiştir. 1990 yılında 138 ha olan sanayi ve ticaret alanları 2018 yılına gelindiğinde 170 ha artarak 310 ha'ya ulaşmıştır. İl genelinde artan bu alanlar karşılık koruma alanlarındaki değişim ise şöyledir:

Yağış miktarı açısından ilçeye göre daha şanslı olan ilin bu kesiminde yıllar içerisinde sulu tarım arazilerinin yaklaşık 300 ha azaldığı; buna karşın kuru tarım

arazilerinin yaklaşık 2.000 ha genişlediği anlaşılmaktadır. Özel ürün arazisi niteliği gösteren arazinin yerleşime açılması ile diğer tarım alanları başlığında yaklaşık 850 ha arazinin kaybedildiği, 180 ha mera arazisinin yitirildiği ve ilin su rezervi sayılan orman alanlarının ise yaklaşık 220 ha azaldığı fark edilmiştir.

İlçenin Kapaklı'ya yakın olan Büyükyoncalı Mahallesi'nde geçmişte imar izni verilen planlı konut sahaları ile sosyal donatı alanları, yanı sıra Beyazköy Mahallesi'nde izin verilen gelişim sanayi alanları nedeniyle koruma alanları olan sulu tarım arazileri, özel ürün arazilerileri Tekirdağ İl Tarım Müdürlüğü'nün onayı dışında imara açılmıştır. İlçenin yüksek tarımsal potansiyele sahip arazilerinin imar planları ile tarım vasfını kaybetmesi ÇDP kararlarına göre sınırlanmaya çalışılsa da, bu konuda ortaya konulan limitler yeterli olamamış ve kimi zaman mevcut politikaları destekleme yönünde kararlar alınmıştır.

Tekirdağ ilinin yüzeysuları ve yer altı suları için önemli bir rezerv alanı sayılan Yıldız Dağları'nın yer aldığı Saray ilçesinde orman alanları ve meraların kaybı ilçe ekonomisine verdiği zararın yanında, ilin sürdürülebilir gelecek planlaması için kayıplar hanesine yazılmaktadır.

Saray'da doğal alan kayıplarını artırarak tarımsal kimliğe ve kendine yeterliğe zarar verecek, genişleyen şehir alanı ile iklim değişikliğinin etkisini artırarak, su ve toprak kirliliğine yol açacaktır. İlçede planlama politikalarının sürdürülebilir bir kalkınma amacıyla gözden geçirilmesi ve plandan etkilenecek paydaşların planlama sürecinde yer alacağı sürdürülebilir planlama çalışmalarının geliştirilmesi bir ihtiyaç ve zorunluluktur.

5.3.2.4.7. Şarköy İlçesi

Marmara Denizi kıyısı boyunca uzanan Şarköy ilçesi, Tekirdağ ilinin batısında ve Çanakkale'ye komşudur, ilçenin yüzölçümü 555 km²'dir. Şarköy, D120 Kavakköy- Şarköy yolu ile E87 kodlu Keşan- Gelibolu yoluna bağlanmaktadır ve kuzey yönünde Malkara -Tekirdağ Yolu'nun 48 km'sinde, İpsala- Tekirdağ ulaşımını sağlayan E84 kodlu karayolu ile bağlantılıdır. İlçe denizyolu ulaşımından yeterince istifade edememekle birlikte buradan Avşa ve Marmara adalarına sezonluk olarak motor seferleri düzenlenmektedir.

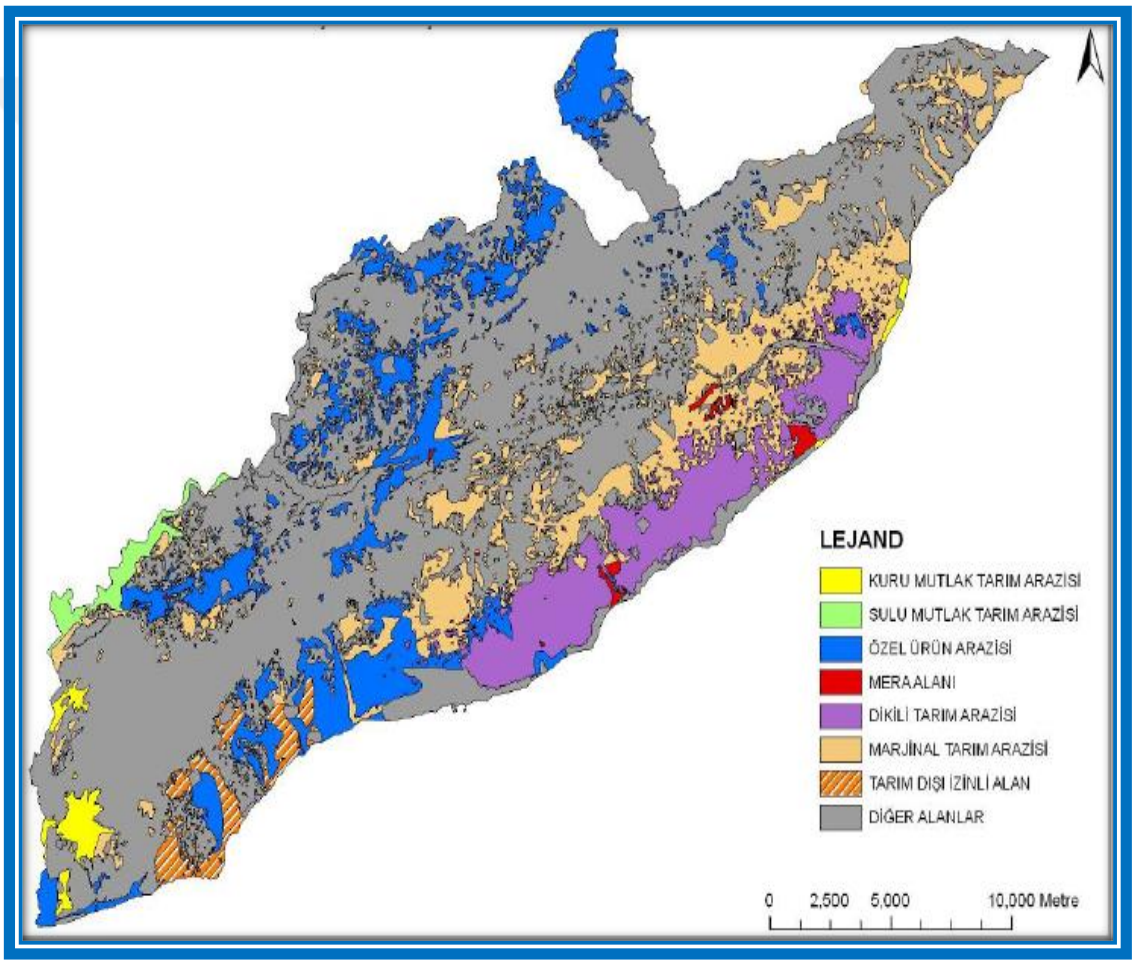
Planlamaya altlık oluşturan 2007 yılında ilçeye bağlı ve bugün mahalle statüsündeki Hoşköy ve Mürefte dâhil üç belediye; merkeze bağlı beş mahalle ile bugün mahalle statüsündeki köy sayısı 26'dır. İlçenin 1990 yılı genel sayımına göre nüfusu 28.480 iken 2000 yılında bu değer 32.660'a ulaşmış ve 2007 yılı ADNKS değeri 29.375 olarak kaydedilmiştir.

2007 yılı verilerine göre 51.456 ha olan ilçe arazisi kullanım sınıflarına göre değerlendirildiğinde en büyük kısmı 30.881 ha (%60,01) ile diğer alanlar (ormanlar, bozulmuş ormanlar ve fundalıklar) kaplamaktadır. 7.612 ha tarım alanı içinde %14,79 oran ile marjinal tarım arazileri ilk sırada yer alırken, özel ürün arazileri ise 6.387 ha ile (%12.41) ikinci sıradadır. İlde 4.342 ha (%8,4) dikili arazi mevcut iken, kuru ve sulu mutlak tarım arazileri 1.163 ha (%2,07) ile daha az alan kaplar; arazinin % 1,81'i ise (933 ha) tarım dışı izinli alan olarak sınıflandırılmaktadır **(a.g.e: 158).**

Şarköy ilçesinin planlamaya esas 2007 yılında belediyelere göre konut alanlarının dağılımı şöyledir. Şarköy merkezde '**mevcut konut alanı'** 320 ha ve '**gelişme konut alanı'** ise 263 ha olmak üzere toplam konut arazisi 583 ha'dır. Günümüzde mahalle statüsünde olan belediyelerden Mürefte belediyesinin '**mevcutta'** 93 ha ve '**gelişme**' 161 ha olmak üzere toplam **konut sahası** 254 ha; Hoşköy Belediyesi'nin ise **'mevcut'** 39; '**gelişme'** 90 ha olmak üzere toplam '**konut**

alanı' 129 ha'dır. Yerleşim yoğunluğu fazla olmayan ilçedeki kıyı yerleşmelerinin büyük kısmı Marmaraereğlisi'nde olduğu gibi ikinci konutlardan oluşmaktadır.

Harita 0-84: Şarköy ilçesi arazi kullanım sınıfları haritası

Kaynak: T.İ.Ç.D.P Analitik Rapor, 2010: 158 (2007 yılı verileri dikkate alınarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ÇDP Açıklama Raporu'ndan aynen alınmıştır).

1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası'nın revizyon görmüş ÇDP'sinde Şarköy ilçesi, agro- eko turizm potansiyelinin ve doğa sporları ile yat turizminin geliştirileceği bir merkez olarak planlanmıştır. 1987 yılında Şarköy'ün ve

bağlı beldelerden Hoşköy'ün, 1988 yılında ise Mürefte beldesinin 1/1.000 ölçekli UİP'i hazırlanmış ve daha sonra mevzi imar planlarıyla konut sahaları genişletilmiştir **(a.g.e: 159).**

Bu planlardan yola çıkarak hazırlanan mevcut konut alanları, gelişme konut alanları ve plan kararlarından etkilenecek nüfus değerleri ise şöyledir: Şarköy merkez ilçenin '**mevcut konut alanı'** 222 ha, '**gelişme konut alanı'** ise 358 ha'dır. Planın bu sahaların mevcut yoğunluk değerleri ile dolması sonucunda oluşacak beklenti nüfusu 66.297'dir. İlçe merkezi için hazırlanan imar planında gelişme konut alanının oldukça geniş tutulması dikkat çekicidir.

Günümüzde mahalle olan Mürefte beldesinin '**mevcut konut alanı'** 130 ha, ve '**gelişme konut sahası'** ise 13 ha'dır. Planlarda bu fonksiyonlara ek olarak, 6 ha '**konut dışı kentsel çalışma sahası'**, 34 ha **'öneri gelişme sahası'**, 17 ha '**yeşil alan'** ve 6 ha **'turizm alanı'** söz konusudur. Mürefte beldesi için mevcut imar planlarının öngörü nüfusu 21.788'dir. Hoşköy beldesi için mevcut planlarda yer verilen 24 ha **'mevcut konut alanına'** ek olarak, 43 ha '**gelişme konut sahası**', 5 ha '**yeşil alan'** ve 10 ha '**sanayi sahası'** mevcuttur; bu alanların mevcut yoğunluk değerleri ile dolması ile oluşacak öngörü nüfusu ise 11.000 kişidir.

Fotoğraf 0-112: Şarköy ilçesinde kıyı boyunca devamlılık gösteren ikinci konutlar

Mevcut planlarda gelişme konut sahaları için tahsis edilen arazi ve buna bağlı öngörü nüfusları gerçekçi değildir. Planlar şehrin turizm potansiyelini göz ardı ettiği ve gelişme konut sahalarını gerçekten uzak değerlerle tuttukları için sürdürülebilir niteliğe sahip değildir. İlçede bu planlar dışında mevzii imar planları ile açılmış yerleşim sahaları da vardır; ilçe merkezinde 18 ha tarım dışı kullanım izni olmayan **'yerleşim sahası'** mevcuttur. Hoşköy Mahallesi'nin mevcut planlara göre tarım dışı kullanım izinli ve %20'ye karşılık gelen 23 ha planlı '**mevcut konut arazisine'** karşın; 90 ha planlı **'konut gelişme arazisi'** (%80) söz konusudur. Bu sahanın dolmasının yaratacağı beklenti nüfusu 3.000'dir. Mürefte Mahallesi'nde tarım dışı kullanım izinli '**konut sahası**' 77 ha'dır ve arazinin %32'sini oluşturmaktadır;

gelişme konut alanı ise 161 ha'dır ve bu yüzölçümü ile toplam konut arazisinin %68'ini oluşturmaktadır. Bu sahaların mevcut yoğunluk değerleri ile dolması sonucunda oluşacak beklenti nüfusu ise 16.645'dir. Şarköy ilçe merkezinde ise mevcut 291 ha tarım dışı kullanım izinli **'konut arazisi'**(%53) ve 258 ha **'gelişme konut sahası'** (%47) planlanmıştır. Bu arazinin mevcut yoğunluk değerleri ile iskân olması halinde beklenti nüfusu 45.545 kişidir.

Fotoğraf 0-113: Şarköy'ün Mavi bayraklı kıyıları genellikle iç turizme hitap etmektedir ve turizm hizmet kalitesi düşüktür.

Tekirdağ'ın genelinde olduğu gibi, Şarköy'ün plansız gelişimine engel olmak amacıyla ve yerel yönetimlerin inisiyatifleri ile hazırlanan NİP ve mevzi imar planları, kıyıya yakın tarım arazilerinin ikinci konutlar için kullanımına izin vermiş ya da bu sahaları büyük ölçüde **'gelişme konut sahası'** adı altında imara açmıştır. İlçede yerleşmelerin çevresinde tarım arazileri yer alır, aynı zamanda ilçenin tamamı birinci derece deprem bölgesinde yer almaktadır. Altyapı sorunları, kıyıda ikinci konutların yarattığı betonlaşma ile kırılgan olan kıyı ekosistemlerinin zarar görmesi, turizm faaliyetlerinin kalite sorunları yaz ve kış mevsimi arasında ciddi orandaki nüfus farklılıkları ve bu nüfusun yarattığı üst ve alt yapı ile ilgili taleplerin karşılanması ilçenin bekleyen sorunları arasında yer almaktadır.

Bu sorunlarına karşın, kumsallarının uzunluğu, denizin su sporlarına uygunluğu, yıllardır sahip olduğu bağcılık ve zeytincilik geleneği, farklı tarihsel periyodlara ait antik kalıntılar ve yerleşmeler, yüksek agro- eko turizm potansiyeli, otantik yapısını koruyan ve bu haliyle köy içi pansiyonculuğuna uygun kırsal yerleşmeler ilçenin potansiyelleri arasında yer alır.

Fotoğraf 0-114: Şarköy'de geleneksel ekonomik kaynaklardan biri olan zeytin ağaçları.

ÇDP'de ilçede bağcılık potansiyelini geliştirecek bağcılık enstitüsünün, şarap ve zeytinyağı işleme tesisleri, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi'nin turizm otelcilik bölümü ve şarap teknolojileri bölümü agro- eko turizmi geliştirecek akademik ve organizasyonel üniteler olarak yer almaktadır. Şarköy'ün, Turizm Bakanlığı Saros Körfezi Gelişim Alanı'na yakınlığı, turizm potansiyelini güçlendirecek fırsat olarak görülmüştür.

Şekil 0-55: Özel bir gezi turu şirketinin şarap tadım tur programında Şarköy ilçesi önemli duraklar arasında yer almaktadır.

Kaynak: gezikumbarasi.com

Bu potansiyeller ve mevcut sorunlardan hareketle ÇDP'de Şarköy ilçesinin vizyonu 'sürdürülebilir bir turizm merkezi olmak, olarak belirlenmiştir. Vizyonu destekle yen politikalarniteliğinde doğal çevreye, tarihi miras ve kültürel yapıya duyarlılık göstererek, yerel kaynakların verimli kullanımını sağlamaya öncelik verileceği belirtilmiştir. Sorunlar, potansiyeller ışığında 1/25.000 Ölçekli ÇDP'de Şarköy için uygulanacak hedeflerden biri turizm faaliyetlerini agro- eko turizm, doğa ve kültür turizmi olarak çeşitlendirmektir: Bu amaca uygun olarak planda

Uçmakdere Mallesi'nde yamaç paraşütü; Şarköy merkezde su sporları; kamping ve treking gibi alternatif turizm türlerini geliştirme kararları yer alır. Hoşköy, Gaziköy, İğdebağları (Araplı), Kozmanderesi çevresi, Ganos kalıntıları gibi arkeolojik sahalar kültür turizmine, Aşağıkalamış, Çınarlı, Çengelli, Gaziköy, Eriklice, Kızılcaterzi ve Kirazlı gibi yerleşmeler ise üzüm ve zeytin üretiminde marka haline getirilerek ve agro eko turizme kazandırılacaktır.

İlçenin turizm merkezi olabilme hedefi doğrultusunda 'Mürefte, Hoşköy ve Şarköy merkez' turizmin geliştirileceği odak noktaları olarak seçilmiştir. İlçenin turistik değerlerinin tanıtım ve pazarlamasının sağlanması, tarihi sivil yapı envanterinin hazırlanması ve turizme kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır. Turist sayısının artışına bağlı artan konaklama ihtiyacının karşılanabilmesi için ikinci konutların kondisyonu iyileştirilerek turizme kazandırılacak, otantik özellikler taşıyan butik evler ve doğal yapıya uygun bağ evleri inşa edilecek ayrıca plan kararlarıyla turizme ayrılan 26 ha sahada büyük oteller ve tatil köyleri ile küçük tesisler inşa edilecektedir. Sahada turizm hizmet kalitesinin artışını sağlama amacına uygun olarak çalışan eğitimlerinin teşvik edilmesi, çevre insanın aktivite ve bilincinin artırılmasına yönelik programlar geliştirilmesi kararlaştırılmıştır **(a.g.e: 162).** ÇDP'de turizm altyapısının güçlendirilmesi amacıyla, bağ evleri butik oteller gibi otantik kültürü koruyan turizm tesislerinin desteklenmesi ve geleneksel ekonomik faaliyetlerden şarap üretiminin küçük imalathanelerde yapılması ve gezi turlarına dâhil edilmesi de alınan kararlar arasındadır. Şarköy'de deniz taşımacılığını turizme destek olacak nitelikte geliştirmek amacıyla, yaz aylarında deniz otobüsü seferlerinin düzenlenmesi, balıkçı barınaklarının deniz ulaşımına hizmet edebilecek koşullara ulaştırılmasına karar verilmiştir.

ÇDP'de Şarköy ilçesinde turizm sektörünü geliştirmek amacıyla alınan kararların ilçenin potansiyellerinden hareketle alınması nedeniyle sürdürülebilir

gelişmeye katkısı söz konusudur. Plana göre konumu ve coğrafi özellikleri nedeniyle sanayi yatırımları için elverişli olmayan bu sahada turizm faaliyetlerini geliştirmek sağlıklı bir stratejidir. Plan kararlarından daha önce ilçede mevcut yaz turizminin nitelik sorunları ile yarattığı alt yapı sorunları sürdürülebilir turizm master planı ile alınmayı gerektirecek düzeyde yapısal sorunlardır. Ayrıca Şarköy'ün İstanbul'a yakınlığı nedeniyle cezbedici olmaya devam ettiği için ilçede turizm sektöründe hizmet veren tesis sayısının ve hacminin artması deniz kirliliğine yol açarak balıkçılık sektörüne zarar verecektir. Turizmden elde edilen gelir mevcut sorunları gidererek yaşam kalitesini artırıp, istihdam ve girdi yarattığında turizm sürdürülebilir bir nitelik kazanacaktır.

Şarköy'de trafiği olumsuz yönde etkileyecek işletmelerin şehrin kuzeyinde inşa edilecek sanayi sitesinin içinde toplanması ÇDP'de yer verilen kararlar arasındadır. Bağcılığın güçlendirilebilmesi amacıyla üreticinin bilincini artıracak eğitimlerin Bağcılık Araştırma Enstitüsü tarafından projelendirilmesi ve peynir üretimi başta olmak üzere hayvansal ürün üretiminin geliştirilmesine karar verilmiştir. Tarımsal yapıyı güçlendirmek maksadıyla kooperatifler ve üretici birliklerin kurulması, tarımsal üretimin desteklenmesi ve kırsal nüfusun yerinde istihdamı için Çınarlı ve Kirazlı arasında TOB kurulması önerilmiştir **(a.y.)**

2007 yılı dikkate alınarak Şarköy ilçe merkezi ile beldelerin 2023 yılına dair projeksiyon değerleri ile ÇDP beklenti nüfusu arasında büyük fark gözlenmez; 2023 yılında Şarköy Merkez'in nüfusunun plan hedefine göre 25.000 olacağı öngörülmüştür. Beldelerden Mürefte için 2023 öngörü nüfusu 3756; plan öngörüsü ise 4.000 civarındadır; Hoşköy'ün 2.307 olan TÜİK projeksiyonunun **(TÜİK 2007)** plan öngörüsüne göre 3.000'e ulaşacağı; kırsal alanların toplamının ise 9.000 olacağı öngörülmektedir. İlçenin ÇDP hedef yılı olan 2023'de nüfusunun 41.000 olacağı öngörülmektedir. Planlama ilçede nüfus artışını desteklemek yerine, kırsal alanda yaşayan nüfusun göçüne engel olmayı hedeflediği için sürdürülebilir bir nüfus

dağılımını öncelik haline getirmiştir: Plana göre ilçede desteklenecek nüfus artışı, Tekirdağ'ın diğer ilçeleri ile farklı illere göç eden Şarköylüler'in geri dönüşüyle gerçekleşmelidir. Plan kırsal alan göçlerini durdurma konusunda agro- eko turizmin desteklenmesi ve TOB'un inşa edilmesini proje olarak sunsa da, artan girdi maliyetleri ve merkezileştirilmiş üretim bölgeleri anlayışı saha da etkili olamadığı için kırsal alanda nüfus kaybına engel olamamıştır.

İlçede **'gelişme konut alanları'** güneyde Marmara Denizi kuzeyde ise mutlak tarım arazileri ile sınırlandıkları için kıyıyı takip ederek doğu- batı yönünde yer almaktadır. İlçede geçmişte Büyük Şarköy Depremi'ne de neden olan birinci derece deprem kuşağı ve potansiyel heyelan sahaları nedeniyle plan kararlarına göre 36 ha ' **afet iskan sahası**' belirlenmiştir, ilçe merkezinin dış çeperinde ana yollara yakın olarak tahsis edilen bu saha 2023 projeksiyon nüfusunun %10'u dikkate alınarak ayarlanmıştır. Hemen her ilçede tahsis edilen bu alanlar, afetlere karşı alınan adaptasyon önlemlerinden biri olup, sürdürülebilir şehirler tasarlarken dikkate alınmak durumundadır.

Tablo 0-148: Şarköy ilçesi 1/25.000 ölçekli ÇDP kararlarına göre arazi kullanım alan ve oranları.

Arazi Kullanım Niteliği	Kapladığı Alan (ha)	Oranı (%)
Koruma alanları	49.955	96,59
Yerleşme alanları	1.334	2,60
Çalışma alanları	284	0,55
Turizm ve kültür amaçlı alanlar	26	0,05
Kentsel hizmet ve donatı alanları	110	0,21
Toplam	**51.719**	**100.00**

Kaynak: T.İ.Ö.İ Analitik Rapor, 2010: 164

Tablo incelendiğinde ÇDP kararlarına göre arazi kullanım niteliği açısından koruma alanlarının ilk sırada yer aldığı gözlenir. 2007 yılı verilerine göre 28.126 ha (%54,38) genişliğindeki bu alan orman alanıdır. İkinci sırada 11.776 ha (%22,77) ile tarımsal açıdan birinci öncelikle korunması gereken araziler yer almaktadır. Yerleşme arazileri plana altlık oluşturan 2007 yılında 1.334 ha genişliğinde olup ilçe arazisinin %2,60'ını oluşturmaktadır. Demiryolu ulaşımı olmayan, karayolu ulaşım ağları açısından ana arterlerden uzak kalan ilçede sanayi yatırımları sınırlı olduğu için çalışma alanları 284 ha ilçe arazisinin %0,55'ini oluşturmaktadır.

Plana esas 2007 yılı verilerine göre, ilçenin tamamı göz önüne alındığında, '**mevcut konut alanlarının'** %97'sine karşılık gelen 439 ha arazi tarım dışı kullanım iznine sahiptir; %3'e karşılık gelen 13 ha arazinin ise tarım dışı kullanım izni yoktur. Mevcut konut sahasında 2007 yılı ADNKS değeri 20.517 olarak kaydedilmiştir. ÇDP öncesi imar planlarında **'gelişme konut sahası**' olarak belirlenen 514 ha arazinin %99'una karşılık gelen 509 ha'ı tarım dışı kullanım iznine sahiptir; 5 ha arazi için bu izin söz konusu değildir. Gelişme konut sahalarının 2007 yılı yoğunluk değerleri ile dolması halinde beklenti nüfusunun 51.502 ve ilçe nüfusunun 72.019 olacağı tahmin edilmektedir **(a.g.e: 163).**

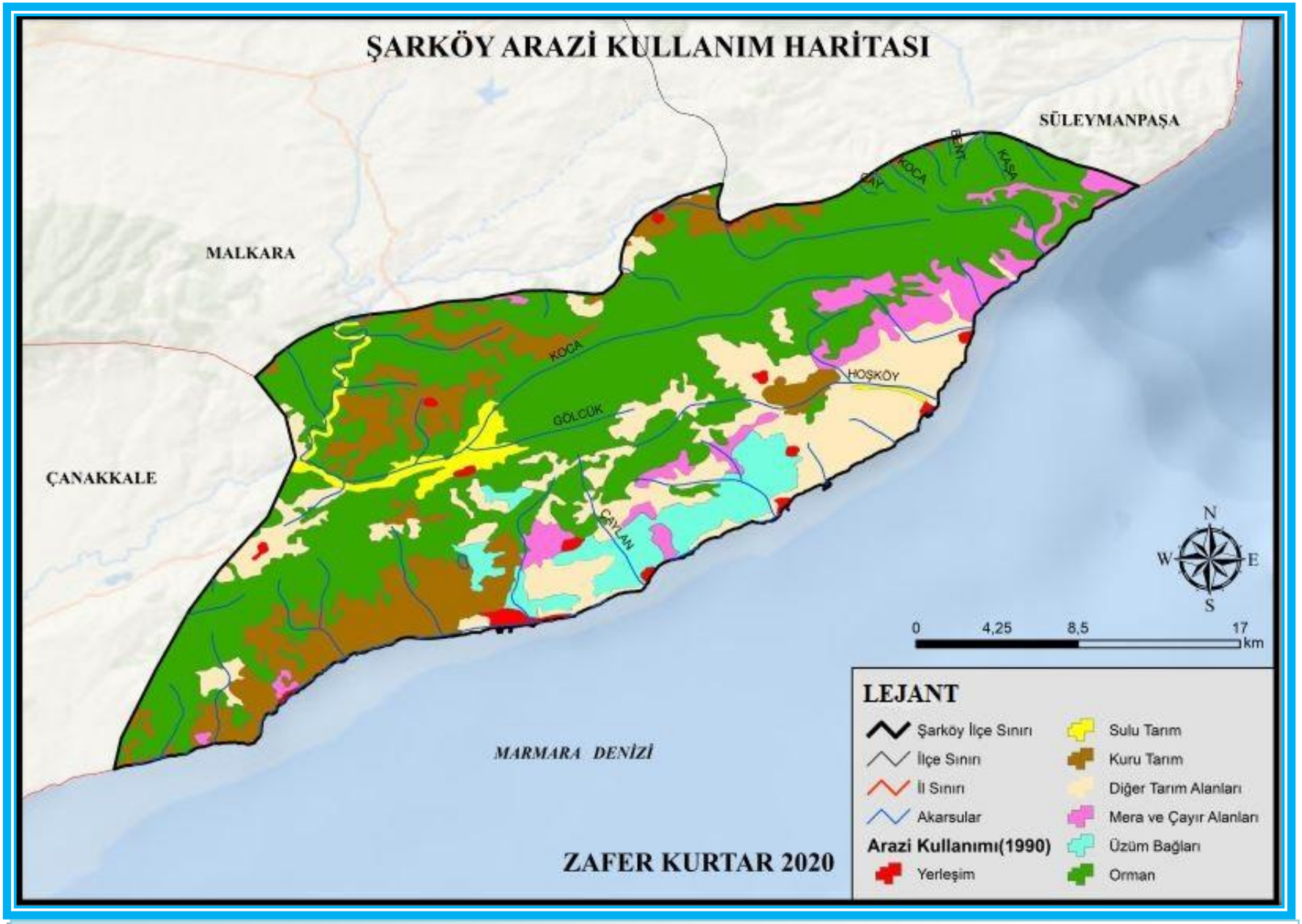
ÇDP'de Şarköy ilçesinde toplam '**konut alanının'** 649 ha ve 2023 yılı nüfusunun ise ise 32.000 olacağı öngörülmüştür. İlçede mevzii planlarla imara açılmış fakat tarım dışı kullanım izinleri olmayan sahalar için 'kullanım izinlerinin alınması gerektiği' hükmü yer almaktadır. 2019 yılında TÜİK ADNKS verilerine göre nüfusu 32.000 olarak gerçekleşen ilçenin ÇDP nüfus öngörürüsü de bu değerle aynıdır. Projeksiyon ve öngörü nüfusları arasında diğer ilçelerden farklı olarak uyumlu olan değerler, Şarköy'ün gelişme alanının ve potansiyellerinin niteliği ile ilgilidir.

Fotoğraf 0-115: Şarköy kıyılarında betonlaşma ve kirlilik sorunları kıyı ekosistemlerini ve sürdürülebilir kıyı turizmini olumsuz etkilemektedir.

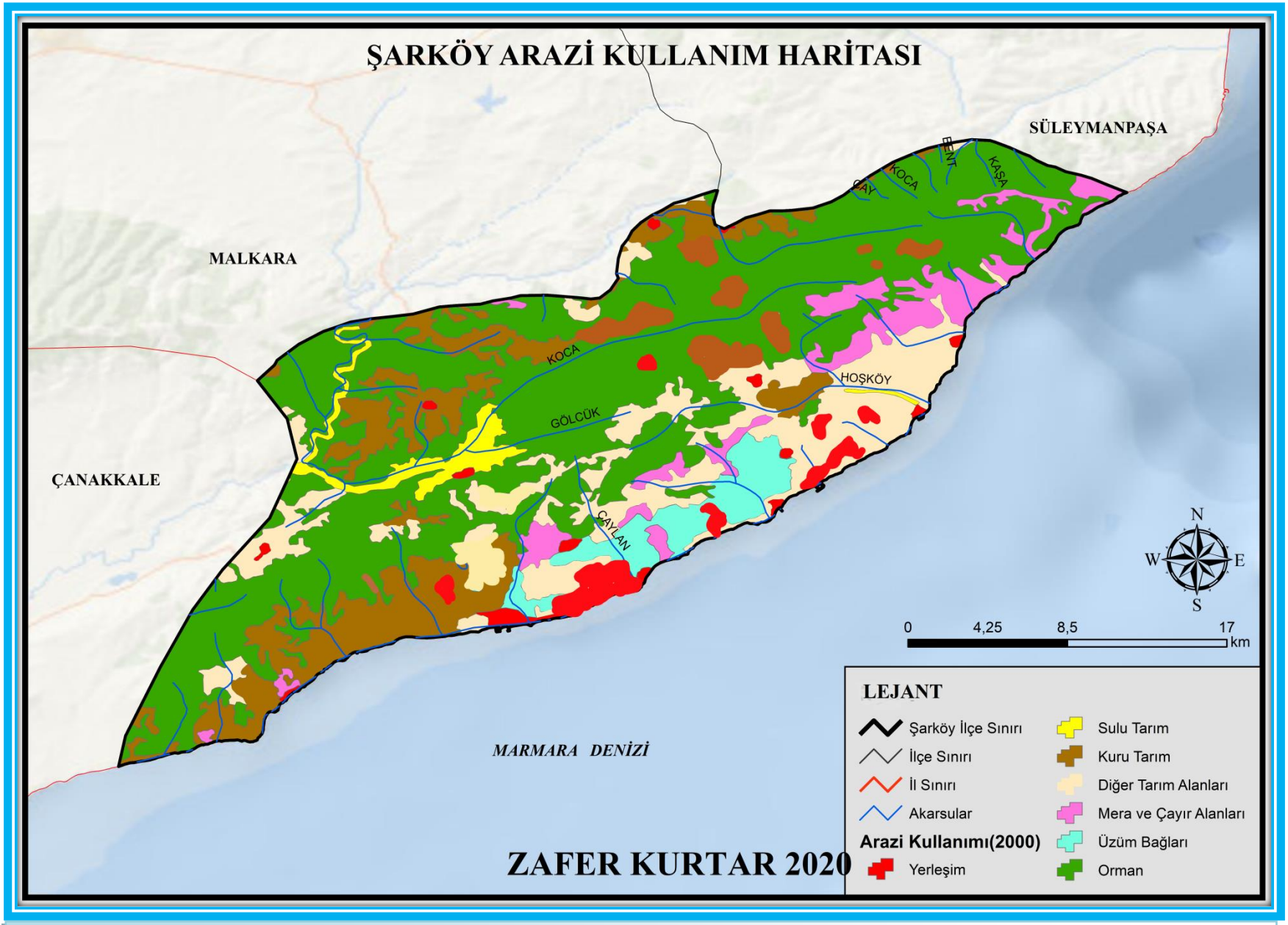

Şarköy'de ÇDP'ye altlık oluşturan 2007 yılında çalışma çağındaki nüfusun aktivite oranı %48,23'tür. Planda alınan kararların uygulanması ve nüfus öngörülerinin gerçekleşmesi halinde, tarımdan hizmetler sektörüne kaymaların gerçekleşeceği ve bu oran %45,12'ye ineceği düşünülmektedir. Sektörlere göre 2007 yılında çalışanların %68'inin faaliyet gösterdiği tarım sektörüne çalışan oranının %65'e ineceği; 2007 yılında %7 oranında gerçekleşen sanayi sektöründe çalışan oranının %5'e gerileyeceği ve %26 oranında hizmetler sektöründe çalışanların oranının ise %30'a ulaşacağı öngörülmüştür **(a.g.e:166)**. Plan kararlarının yerel potansiyeller dikkate alınarak belirlenmesi yıllar arasında çalışanların sektörel dağılımında büyük bir değişimin yaşanmayacağını akla getirmektedir. Planın yerel

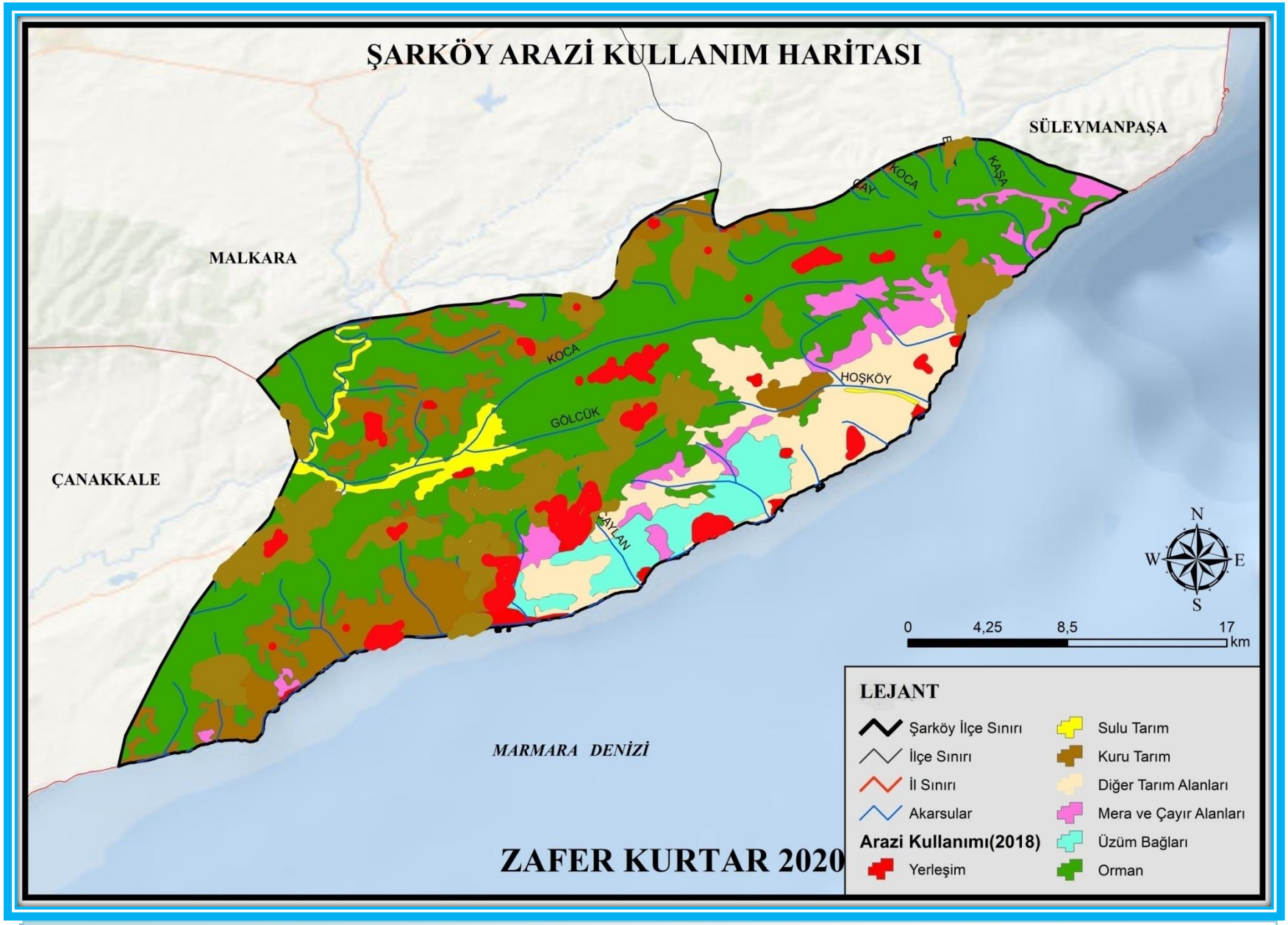
potansiyeller üzerinden şekillenmesi kendine yeterlik ve yerel ekonomi açısından tercih edilir olsa da, ikinci konut alanlarının yarattığı yapı yoğunluğu ve kıyılar başta olmak üzere doğal alanlar üzerindeki nüfus baskısının yarattığı kirlilik sorunu ile nasıl mücadele edileceğine planda yer verilmemiştir. İlçe yaz aylarında mevcut nüfusunun neredeyde beş katına ulaşmakta ve bu nüfusa yanıt verecek altyapı, tesis ve donatı alanlarının yetersizliği yaşam kalitesini olumsuz etkilemektedir. Artan nüfusa bağlı olarak artan atık miktarı başta denizler olmak üzere toprak ve tatlı su kaynaklarını kirletmektedir. İlçede turizmin ağırlıklı kıyı turizmi niteliğine sahip olmasından dolayı kıyıların yapılaşmadan ve kirlilikten korunması, deniz ekosistmlerinin korunarak balıkçılığın yeniden önemli bir ekonomik faaliyet haline gelmesi, üzüm yetiştiriciliğinin yarattığı marka değeri düşünülerek, içecek sanayisinin teşvik edilmesi ve iklim değişikliğine karşı alınacak önlemlerin plan kararları arasında yer alması daha sürdürülebilir bir Şarköy için ihtiyaç ve zarurettir. Eksikliği hissedilen, planlama süreçlerine, kararlardan etkilenecek taraf temsilcilerinin dâhil edilmesi, planın kapsayıcılığını artırdığı gibi, uygulamalardaki başarının da sebebidir.

Harita 0-85: Şarköy ilçesi 1990 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-86: Şarköy ilçesi 2000 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Harita 0-87: Şarköy ilçesi 2018 yılı arazi kullanım haritası (CORINE)

Tablo 0-149: CORINE veri sistemine göre Şarköy ilçesinin farklı yıllara göre arazi kullanım alanları

Arazi kullanım sınıfları	Yıllara göre Arazi kullanım değerlerleri (ha)			Fark (ha) (1990- 2018)
	1990	**2000**	**2018**	
Yerleşme Alanı	568	698	898	330
Kuru Tarım Alanı	8.016	9.516	10.016	2.000
Sulu Tarım Alanı	1.337	1.247	1.146	-191
Üzüm bağları	2.994,3	2.764	2.564	-430,3
Mera ve Çayır Alanları	3.335	2.135	2.035	-1.300
Diğer Tarım Alanları	9.084	9.284	9.184	100
Ormanlık Alanlar	28.357	27.357	26.357	-2.000

Kaynak: corinecbs.tarimorman.gov

Tekirdağ ilinde plan kararlarıyla arazi kullanımlarında meydana gelen değişimi tespit edebilmek amacıyla CORINE veri sisteminden istifade edilerek hazırlanan haritalar ve tablodan yararlanılarak şu sonuçlara ulaşabilmek mümkündür: 1990, 2000 ve 2018 yılları arasında Şarköy ilçesinde yerleşme alanları yaklaşık 330 ha genişleyerek 900 ha'ya yaklaşmıştır. Bu değerden hareketle 28 yıllık süreç içerisinde şehir alanının genişlediğini söylemek mümkündür. İlçe arazisinin büyük bölümünü oluşturan orman alanları 1990 yılında 28.000 ha alan kaplıyorken bu değer 2018 yılında 26.000 ha'ya gerilemiştir. Tekirdağ'ın Saray ve Şarköy çevresindeki ormanlık arazisi dışında korunmuş orman alanları sınırlıdır. İlde iklimi düzenleyen ve su havzası niteliğindeki Şarköy ilçesi ormanlık sahasının 28 yıllık süre içinde 2.000 ha azalmış olması ilçenin ve ilin sürdürülebilir gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir.

ÇDP'de eko- agro turizm ve TOB projeleri ile geliştirilmek istenilen kırsal üretimin ve korunmak istenen kırsal nüfusun arazi değişimleri açısından bakıldığında, amacına ulaşamadığı fark edilir. İlin marka değerini yükselten üzüm üretimi ve içecek sanayisi açısından olumsuz gelişme bağ alanlarının küçülmesidir. 1990 yılında ilçede 3.000 ha'ya yakın bağ alanı mevcutken, 2019 yılında bu alanlar yaklaşık 450 ha küçülerek 2.550 ha'ya inmiştir. Bu durum ilin mevcut gelişim planlarını belirleyen ÇDP'nin bu konuda yeterince başarılı olamadığını ve somut adımların atılması konusunda yeterince cesur davranılamadığını göstermektedir.

Yıllar içinde alanı giderek azalan arazilerden bir diğeri mera ve çayır alanlarıdır. 1990 yılında 3.330 ha alan kaplayan mera ve çayır arazileri, 2018 yılında 2.000 ha'ya gerileyerek 1.300 ha mera ve çayır arazisi kaybedilmiştir. İlçede yetersiz yağışlar, Akdeniz iklim koşullarının etkisine bağlı yaz kuraklıkları düşünüldüğünde iklim değişikliğinin etkilerini azaltabilmek amacıyla, mera ve çayır alanları ile orman alanlarının restorasyonuna gidilmeli ve bu alanlardaki kayıplar ÇDP kararları haline getirilerek, bağlayıcı nitelik göstermelidir. Verilerin elde edildiği 1990, 2000 ve 2018 yılları arasındaki 28 yıllık sürede Şarköy ilçesindeki koruma alanlarının giderek azalması, şehrin ihtiyacı olan doğal kaynakların hızla kaybedilmesi ve kendine yeterlik perfomansının azalması anlamına gelir. İlçede nüfus artışının devam etmesinin yarattığı doğal kaynak ihtiyacına yanıt vermek amacıyla birincil doğal kaynakların tercih edilmesi sürdürülebilir olmayan bir stratejidir. İlçede yıllar arasında alanı giderek azalan koruma alanlarına karşın alanı genişleyen kuru tarım alanları 1990 yılında 8.000 ha alan kaplarken, 2018 yılında 10.000 ha'ya ulaşmıştır. Sulu tarım alanlarının azalarak, kuru tarım alanlarının genişlemesi verimin, ürün deseninin azalması anlamına gelmektedir. İklim değişikliğinin neden olacağı yağış azlığı, sıcaklık artışı ve buharlaşma miktarındaki artışlar kuru tarım alanlarının genişlemesine yol açabilmektedir.

İlçede arazi değişimlerinin harita ve tabloya yansıyan görünümünden hareketle mevcut ÇDP'nin koruma alanlarının rehabilitasyonu ve genişletilmesi için politika ve kararlar üretmesi, aynı zamanda yerleşim alanlarının limitlenerek doğal alan kayıplarına sınır getirilmesi zaruridir. Tarım, turizm ve hayvancılık gibi geçim kaynakları doğal alanlara yüzde yüz bağımlı olan ilçede mevcut plan kararları bu anlayışa göre yeniden değerlendirilmeli aynı zamanda doğal afetlerden kaynaklanacak riskler için dayanıklı bir şehir inşa etme sürecine geçilmelidir. Geçmişte yaşanan deprem ve heyelanların yanı sıra sel ve taşkın riskine karşı altyapı ve üt yapı sorunları planlanmalı, ekolojik dönüşümlerle yerleşimler daha dayanıklı hale getirilmelidir.

İlçenin marka değeri olan turizm ve bağcılığın Tekirdağ ili sürdürülebilirlik planı içerisinde odak noktalarından biri olması ve rasyonel plan politikalarının geniş katılımla, şeffaflıkla geliştirilmesi kalkınmanın devamlılığı için ihtiyaçtır.

5.4 1/100.000 ve 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planlarında Yapılan Değişiklikler

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 ölçekli Revizyon ÇDP 24.08.2009 tarihinde kabul edildikten sonra bu planın bazı kısımlarının iptaline dair Danıştay 6. Dairesi'ne açılan davalar söz konusudur. Gerek davaların sonuçları gerek ÇED raporlarının olumsuz çıkması nedeniyle 1/100.000 ölçekli ÇDP ile ona bağlı olarak hazırlanan 1/25.000 ölçekli ÇDP'de bazı değişiklikler olmuştur. Değişimler genellikle koruma alanlarının enerji ve sanayi amacıyla kullanılmasına yönelik arazi kullanım değişiklikleri ile ilgilidir ve bu açısından ÇDP'nin sürdürülebilirlik vizyonu ve yaklaşımıyla çelişmektedir.

Açılan davalara örnek olması açısından verilecek bir örnek, Marmaraereğlisi'nde bulunan 'akaryakıt ürünleri depolama alanlarına' dairdir. Davanın gerekçesi ÇDP'de yer verilen depolama alanının, Kınıklı Dere taşkın

sahasında olması ve taşkınla mücadelenin nasıl yürütüleceğinin ve yapılaşmanın nasıl olacağına dair belirsizliktir. Planlama alanında enerji üretim alanlarının oluşturulması amacıyla, 2013 yılında yapılacak plan değişiklikleri de bahsi geçen nedene ek olarak, Çorlu'ya kadar uzanan Sultanköy, Kamaradere mahalleleri arasındaki sahanın koruma altındaki mutlak arazi olması nedeniyle iptali söz konusu olmuştur. Kınıklı Deresi'nin yarattığı taşkınlara bağlı 'taşkın sahası' ilan edilen alanda, ilerleyen yıllarda DSİ 11. Bölge Müdürlüğü ve Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın ıslah çalışmaları ileri sürülerek, planda iptali istenen saha (Edirne-Marmaraereğlisi yolunun doğusunda kalan Marmaraereğlisi'ne bağlı Kamaradere, Sultanköy mahallelerinde BOTAŞ Limanı'nın depolama sahasının da bulunduğu arazi) için /100.000 üst ölçekli planda değişiklik yapılarak 1.150 ha büyüklüğündeki alan %48 'enerji üretim alanı'; %46 'tarım arazisi' ve %6 'kentsel yerleşim alanı' olarak yeniden organize edilmiştir. Aynı planda 'enerji üretim alanının' tanımında yapılan değişiklik ile bu alan; 'ilgili kurumlardan alınan izin ve Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'ndan verilecek lisans ile petrol ve doğal gaz gibi sıvı yakıtların depolandığı, iletildiği, dağıtıldığı; yanı sıra petrol, kömür ve doğalgazdan elektrik üreten saha' olarak yeniden tanımlanmıştır **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. I, 2015).** Genel hükümlerde ise geçmişte sahada bulunamayacak faaliyet türü iken, yapılan değişiklik ile sanayi ve enerji üretim alanları olarak varlık hakkı kazanmıştır. Planlama alanında akaryakıt depolama sahalarının alanlarının genişletilerek yerleşim alanlarına yaklaştırılması ve termik enerji üretimin devam etmesi, turizm, tarım ve ulaşım odaklı olarak büyümeyi planlayan Marmaraereğlisi'nin sürdürülebilirlik vizyonundan uzaktır. Yapılan değişiklikler ile sahada enerji üretim alanlarına ve sanayi tesislerine alt yapı hazırlandığı 2019 yılında kurulmasına karar verilen OSB'den anlaşılmaktadır. Marmaraereğlisi ve Çorlu arasındaki yola sınır araziler, sanayi, enerji üretim ve yerleşim alanı olmak sürdürülebilir olmayan bir trasformasyon yaşayacaktır.

2016 yılında ‘Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 ölçekli Revizyon ÇDP Değişikliği, İstanbul ili 1/100.000 ölçekli ÇDP Değişikliği, Tekirdağ İli 1/25.000 ölçekli ÇDP değişikliği, Kırklareli ili 1/25.000 ölçekli ÇDP değişikliği’; bu değişiklik 1/100.000 ölçekli üst ölçek planın E19, F20 paftalarında ÇŞB 644 sayılı KHK’nin 2 (ç) ve 7 (K maddeleri doğrultusunda 27.10.2016 tarihinde bakanlık tarafından onaylanmıştır: Değişikliğin gerekçesinin, Trakya’da artan enerji talebine karşı yeterli enerji arzı güvenliğinin orta ve uzun vadede sağlanabilmesi olduğu öne sürülmüştür. Bu amaçla Vize ve Çerkezköy çevresinde linyit yataklarının üretime açılarak katı yakıt yakma santrallerinde enerjiye dönüştürülmesine onay verilmiştir. Arazi Çerkezköy ilçe merkezinin 7 km doğusunda tarım arazisi, orman alanı ve yer altı suları beslenme alanıdır. Çerkezköy ilçesinde yer alan 60 ha genişliğindeki arazi Elektrik Üretim AŞ’nin kurulacağı ‘Enerji Üretim Alanı’ olarak düzenlenmiş; “2.10.31.1. No.’lu ÇDP hükümlerinden yapılan değişiklikler ile çevre tahribine neden olabilecek ekonomik faaliyet türleri içerisinde” Termik Santraller” maddesi çıkarılmıştır **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. II, 2016).**

Bu değişiklik ile ÇDP’de orman ve yer altı suyu besleme koruma alanları olarak belirlenen sahalar, **‘termik enerji üretim alanına’** dönüştürülerek, orta ve uzun vadede enerji talebi termik enerji ile karşılanmak istenmiştir. Sahadan çıkarılacak linyitlerin kalori değerinin düşük ve atık miktarının çok olduğu bilinen bir gerçekliktir. Öte yandan ormanlık alan ve yer altı suyu beslenme alanları daha önceki plan kararlarında birinci derece koruma alanı ilan edildiği için, bu karar sahanın geleceği için sürdürülebilir değildir. Nitekim kamuoyu baskısı nedeniyle işlerlik kazanamamıştır.

2017 yılında 1/100.000 üst ölçekli revizyon ÇDP’de Şarköy kuzeyinde deprem riski yüksek olan sahada kurumların onayı alınmak ve mevzuata uygun olmak üzere Küçük Sanayi Sitesi’nin (KSS) inşasına karar verilmiştir. Planlama sahası Şarköy ilçesi Camikebir Mahallesi’nde 303 adada ve Şarköy’ün 2,5 km

kuzeyinde yer alır. Şehir içerisinde dağınık halde bulunan küçük sanayi tesislerinin şehrin kuzeyinde toplanarak kompaktlaştırılması ve sentralize edilmesi, şehirde yaşam konforunun artırılması ve trafiğin engellenmesi için 46 ha arazi kentsel servis alanı olarak tahsis edilmiştir**(Ç.Ş.B ÇDP Değ. III, 2017).** Sahanın daha önce mevzii imar planlarıyla yer yer imara açılan ve tarla tarımının yapıldığı bir arazi olması ise koruma alanlarının transformu nedeni ile düşündürücüdür. Şehrin gelişimiyle ilişkili olarak bu sahanın oldukça geniş tutulması ve Şarköy- Malkara karayolu doğrultusundaki tarım alanlarının da bu tür bir durumla karşılaşmaması için tarım alanları ve sanayi sitesi arasında tampon alan oluşturulması ve gelişimin sınırlandırılması gereklidir.

2017 yılında daha önceden yeri belirlenen Çerkezköy Termik Santrali'nin yer seçiminde değişiklik yapılarak inşa edilmesi için girişimler söz konusu olmuştur: Termik santral için yapılan plan değişikliği tahsis edilen sahanın korunma öncelikli alan olması ve yer altı su rezervlerine yakınlığı nedeniyle iptal edilmiştir. 27.10.2016 tarihinde ÇDP'de yapılan değişiklikle santral için belirlenen saha Çerkezköy'ün 1,6 km kuzeydoğusu olarak belirlenmiştir **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. IV, 2017).**

Saha 1/25.000 Tekirdağ ili ÇDP'de askeri alan olarak gösterilmekle birlikte ormanlık alandır ve yer altı sularının toplanma havzasıdır, üstelik şehir merkezine de oldukça yakındır. Sahayla ilgili İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve DSİ'nin çekincelerine rağmen 1/100.0000 üst ve 1/25.000 alt ölçekli planda bu alanda Çerkezköy Termik Santral AŞ'nin yapılması için 500 ha genişliğinde orman alanının gözden çıkarılmasına izin verilmiştir.

12.06.2018 tarihli değişiklik ile Çorlu İlçesi Silahtarağa Mahallesi'nde yer alan Çorlu Mühendislik fakültesinin bulunduğu sahada 'teknoloji ve teknokent yapılabilmesi amacıyla yerleşkenin genişletilmesi maksadıyla üst ölçekli planda

üniversite sahasının yeniden tanımlanmasına ihtiyaç duyulmuştur. ÇDP değişikliği ile F19 paftası ile 1/25.000 alt ölçekli planın F19-c1 No.'lu paftalarında planlanan eklentiler 'üniversite alanı' ve 'kentsel gelişme alanı' olarak yeniden tanımlanmıştır **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. V, 2018).**

Planlamada önceden üniversite sahası içerisinde yer alan bir bölümde teknokent yapılması, sahada sanayinin ileri teknoloji altyapılı geçiş sürecini sağlamaya yönelik üniteler açısından önemlidir. Üniversite dışında kalan kamu ve mülk arazisi için üst ve alt ölçek ÇDP'de sahanın 'üniversite ve kentsel gelişme alanı' olarak yeniden tanımlanması bürokrasiyi kaldırarak işleyişi hızlandırmaktadır. Planlama sahasında sorumluluk üstlenen kuruluşlar arasında bu tür değişimlerin söz konusu çevre ve insan sağlığı söz konusu olunca aynı performansta olmaması düşündürücüdür. Araştırma sahasında sanayi üretimini ileri taşıabilecek her türlü yatırım merkezi ve yerel düzeyde deteklenmekte, tarım amaçlı sübvansiyonların aynı kapasitede olmadığı anlaşılmaktadır.

03.12.2018 tarihli plan değişikliği ile 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli planlarda Büyükkarıştıran Islah OSB'nin mevzuata uygun şartları sağlaması nedeniyle OSB statüsüne kavuşturulaması ile ilgili mekânsal düzenlemeler sağlanmıştır. Değişiklik gerekçesi olarak, Büyükkarıştıran Organize Sanayi Bölgesi Islah OSB olarak kurulduğu ve ıslah şartlarını yerine getirerek OSB statüsüne kavuştuğu belirtilmektedir. Kırklareli ve Tekirdağ'ın Muratlı ilçesi arasında yer alan OSB'nin 1/1.000 ve 1/5.000 ölçekli revizyon UİP ve NİPleri Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2018 yılında 36314 sayılı yazısı ile onanmıştır. 596 ha gibi oldukça geniş bir alanda D100 karayolu çevresinde yer alacak OSB'de 2018 yılında beşi Tekirdağ'da olmak üzere, toplam 36 kuruluş yer alacaktır. Sahanın arazi kullanım statüsü 1/100.000 ölçekli ÇDP'de tarım alanı iken, sanayi alanı olmasının yanı sıra yer altı suyunun aşırı çekildiği alan olduğu belirtilmekte; 1/25.000 ölçekli ÇDP'de ise OSB'nin Tekirdağ'da kalan kısmı için 'tarımsal açıdan birinci öncelikle (mutlak)

koruma alanı olarak geçmektedir. 1/100.000 ölçekli Revizyon ÇDP'nin F19 No.'lu plan paftası ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ÇDP'nin F19-a4, F19-d1 No.'lu plan paftalarında yapılan değişiklik ile bu saha OSB sahası olarak gösterilmiştir **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VI, 2018).**

D110 boyunca lineer olararak gelişen bu sahada sanayi faaliyetlerinin OSB içerisinde yürütülmesi enerji, hizmet ve lojistiğin daha etkin kullanımını sağlarken 596 ha çoğu koruma arazisi olan ve yer altı suyunun aşırı çekildiği bir sahada bulunması nedeni ile sürdürülebilirliği tartışmalıdır. Sahada mevcut sanayi tesislerinin su talebi yüksek ve atık miktarı da oldukça yüksektir. Bu sahada sürdürülebilir geçişin sağlanması için bahsi geçen endüstri kuruluşlarının sahadan çıkarılması, bu yapılamıyorsa atık su geri dönüşümünü çok yüksek düzeyde sağlamaları ve OSB'nin etkin kullanımı için doluluk boşluk dengesi gözetilerek sahada atıl duran tarım alanlarının yeniden tarım toprağı olarak kullanılmasına çalışılmalıdır.

Bir başka plan değişikliği, İstanbul- Edirne demiryolu üzerinde bulunan ve D100- E80 karayollarına bağlantı yollarıyla kolayca bağlanabilen ve uluslar arası taşımacılığa elverişli Tekirdağ Limanı ile Çorlu Atatürk Havalimanlarına demiryolu ile bağlanması üst ölçekli planda kararlaştırılan Muratlı ilçesindeki dağınık haldeki sanayi tesislerinin OSB bünyesinde bir araya getirilebilmesi yönündedir: 17.07.2019 tarihinde mevcut 334 ha büyüklüğündeki OSB'ye ilave saha oluşturmak amacıyla yer seçimi gerçekleştirilmiş; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 23.08.2019 tarihli 444319 sayılı onayı ile Kurtpınar Mahallesi, Paskal Mevkisi yakınlarında 2,36 ha büyüklüğünde arazi tahsis edilmiştir.

Bu sahada yer alan 588 ada, 1 parsel ve yoldan müteşekkildir. Bu arazi daha önce 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanırken **'Islah Organize Sanayi Sahası'** olarak belirtilmiş, aynı zamanda aşırı derecede **'yer altı suyu çekim alanı'** olarak planda

gösterilmiştir. Muratlı OSB'nin 1/5000 ölçekli NİP'i ve 1/1.000 ölçekli UİP'i 2014 yılında, NİP'te yapılan son değişiklik ise 2018 tarihinde onanmıştır. OSB'ye eklenmesi düşünülen saha, NİP ve UİP'te resmi kurum, yol ve alt yapı sahası olarak yer almıştır **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VII, 2019).**

1/100.000 ölçekli revizyon ÇDP'de dağınık haldeki sanayi faaliyetlerinin OSBler bünyesinde ıslahı ve kirlilik sorunları ile mücadelenin zorunluluğundan bahsedilirken; yeni sanayi alanlarının açılamayacağı, önceliğin mevcut OSBlerin doldurulması biçiminde olacağından bahsedilmiştir. Yeterince geniş olan Muratlı OSB'de doluluk oranları dikkate alınmadan ek alan tayin edilmesi, ÇDP'nin bu doğrultuda düzenlenmesi, sanayi alanlarının giderek genişletilmesi sahanın taşıma kapasitesini oldukça zorladığı için, sürdürülebilir değildir, planlamanın yukarıdan aşağı bir mekanizma ile işlediği, planlamanın gerekçesinin net olmaması, bu mevzuya yer verilmemesi ile açıktır. Yer altı sularının fazlasıyla kullanıldığı ve yüzey sularında kirlilik oranının giderek arttığı Ergene Havzası'nda yeni OSB sahalarının açılması ÇDP'nin sürdürülebilirlik ilkeleriyle ters düşmüştür.

1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli ÇDP'ler için diğerlerinden farklı nitelikteki değişiklik, OSB alanlarının doluluk oranı dikkate alınarak yeni sanayi alanlarına karar verilmesi ile ilgili 2019 yılındaki değişikliktir. Daha önce yapılan 'Ergene Havzası Koruma Eylem Planı' amaçlı toplantılarda ve ÇDP'de, 'yeni sanayi alanlarının mevcut OSBlerde doluluk oranının %75'i bulmasıyla ancak mümkün olabileceği' hükmü söz konusudur. Bu toplantılarda ve planda yer verilen doluluk oranı olan %75'ten ÇDP değişikliği ile %100'e çıkarılmıştır. Şu durumda OSB sahaları ful kapasite dolmadan yeni sanayi sahalarının açılamayacaktır **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VIII, 2019).**

Bu değişiklik 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli, planlarda yer bulmuştur. Bu girişimin amacı sahada dağınık halde bulunan sanayi tesislerini bir arada toplayıp

sorunların çözümünü kolaylaştırabilmek, su ve toprak kirliliğinin önüne geçebilmektir. Yeni kurulacak tesisler için yeni sanayi sahaları açmak yerine mevcut OSB ve Islah OSBlerin boş arazileri teşvik edilecektir. Doluluk oranı %100'e ulaşmadan yeni sanayi sahaları açılmayacaktır. Sahada su ve toprak gibi temel kaynakları korumak amacıyla yapılan bu değişiklik sahanın sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. 2019 yılında yapılan bu değişiklikten bir sene önce Muratlı OSB'ye tahsis edilen alanlar bu yeni karar ile çelişmektedir. Sahanın sürdürülebilirliği için OSB alanlarının çevre önelcikleri dikkate alınarak transformuna gidilmeli; koşulları sağlamayan işletmelerin çalışma izinleri iptal edilmeli ve hiçbir koşula bağlı olmaksızın yeni sanayi alanları açılmamalıdır. Planlama sahası kirlilik taşıma kapasitesi açısından limitleri oldukça zorlamış ve yeni OSB sahaları için su başta olmak üzere, potansiyellerini yitirmiştir.

Tekirdağ'ın 1/25.000 ölçekli ÇDP'sinin 2010 yılında yayınlanan Plan Açıklama Raporu'ndan sonra, 1/100.000 üst ölçek planda yapılan değişiklikler ya da planlama alanında meydana gelen bazı fonksiyon farklılaşmaları nedeniyle değişimlere gidilmiş ve bu değişimlere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın internet sitesinde yer verilmiştir.

1/100.000 ölçekli planda itiraz edilen plan kararları nedeniyle ilk değişim 2013 yılında gerçekleşmiştir ve bunu 2014 yılında gerçekleşen değişim takip etmiştir. 1/100.000 ölçekli Revizyon ÇDP'de kentsel yerleşme alanı ve 1/25.000 ölçekli ÇDP'de ise 'askeri alan' olarak belirlenen Süleymanpaşa ilçesinin Aydoğdu Mahallesi'nde, 335 No.'lu adada yer alan, 19,3 ha büyüklüğündeki 146- 148- 149 No.'lu parseller, sahada ihtiyaç duyulan tarımsal ürünlerin depolama ve lojistiğinin yapıldığı 'lojistik merkez' olarak tanımlanmıştır. Üst ölçek planda belirtilen şehrin lojistik ve hizmet merkezi olma vizyonunu destekleyen bu yeni fonksiyon alanı, aynı zamanda Süleymanpaşa- Hayrabolu karayoluna yakınlığı nedeniyle de şehrin ihtiyaç duyduğu bir fonksiyon alanına dönüştürülmüştür **(Ç.Ş.B A.Ö.Ç.D.P Değ. I, 2014)**.

1/100.000 ölçekli revizyon ÇDP'de şehir arazisinin sınırlılığı ve sahanın yaratacağı trafik nedeniyle, Muratlı ilçesi lojistik sahası olarak önerilmiştir. Mevcut sahanın şehrin ihtiyaç duyduğu donatı alanı ihtiyacını karşılamak için planlanması, artan nüfusun rekreasyon başta olmak üzere ihtiyacına yönelik planlama yapılması ve şehir konforu ile yaşam kalitesinin artırılması sürdürülebilir mekan planlama yönünde atılacak daha sağlıklı bir adım olacaktır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı Projesi (TANAP) doğrultusunda, Ardahan'ın Posof ilçesinden başlayarak, Edirne'nin İpsala ilçesinde bitmesi planlanan doğal gaz boru hattının geçeceği sahadaki taşınmaz mülklerin Boru Hatları ile Petrol taşıma Anonim Şirketi tarafından acilen kamulaştırılması kararı söz konusudur. Bu istikamet üzerinde bulunan Şarköy Kızılcaterzi Mahallesi'nde kurulacak Doğal gaz pig istayonu inşası için bakanlar kurulu kararı onayı ve kadastrosunun yapılmasının ardından kamulaştırma söz konusu olmuştur. Bu saha, 2011 yılında Tekirdağ Belediyesi'nin onayladığı 1/25.000 ölçekli ÇDP'ye göre **'orman alanı', 'birinci derecede korunacak tarım alanı' ve 'deprem açısından hassas saha'** ilan edilmesine karşın; mevzuata binaen yapılacak çalışmalar için farklı kurumlardan alınan alınan onaylar ve ÇED raporunun olumlu çıkması üzerine, Kızılcaterzi mahallesinde 8,5 ha saha **'doğalgaz iletim- dağıtım tesis'** olarak yeniden düzenlenmiştir.1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'sinde bu alanda, vent sahası, filtre ekipmanları, pig kovanı, gaz soğutucuları, ölçüm üniteleri, acil durum jeneratörleri, atölyeler, teknik yapılarla tesislerin işletimine dair idari yapıların ve sosyal tesislerle güvenlik merkezlerinin bulunabileceği belirtilmiştir.

1/25.000 ölçekli ÇDP'de yapılan bir diğer değişiklik, planlama sahasında Sultanköy, Kamaradere ve Marmaraereğlisi arasındaki alanının **'enerji üretim alanı**' ilan edilmesi ve tanımının değiştirilmesi ile ilgili olandır (bu değişikliğe dair değerlendirmeler, 1/100.000 ölçekli planlamada yapılan değişiklik konusunda ele alınmıştır). Plan değişikliği ile doğalgaz iletim/dağıtım tesisi alanında, vent sahası,

gaz soğutucuları, filtre ekipmanları, vanalar, pig kovanı, kompresör üniteleri, ölçüm üniteleri, atölye yapıları, acil durum jenaretörleri vb. teknik yapılar ile bu tesislerin işletilmesi sırasında kullanılmak üzere idari yapılar, sosyal tesisler ile güvenlik yapıları yer alabileceği belirtilmektedir **(Ç.Ş.B AÖÇDP Değ. II, 2014)**.

Gerek 1/100.000 ölçekli ve gerek 1/25.000 ölçekli planlamalarda plan değişiklikleri ağırlıkla korunması gereken alanlar ekosistem sahalarında yapılan değişikliklere yöneliktir. İlin giderek azalan tarım ve orman alanları sanayi, enerji, ulaşım ya da yerleşme amacıyla kurumların olumlu görüşleri doğrultusunda vasıf değiştirmekte ve kaybedilmektedir. Enerji kaynakları ve iletimi ülke açısında stratejik öneme sahip olduğu kadar doğal kaynaklar da sürdürülebilirlik açısından önemlidir. Sürdürülebilir kalkınma, bir kalkınma stratejisidir. Sahada yenilenebilir kaynaklar için gerekli altyapı ve yatırımlara ağırlık verilmeli, çözümler doğal alanlarda ekosistem yıkımlarına izin vermeyecek çözümler getirebilmeli ya da bu tür zararlar minimize edilmelidir. Sahanın depremsellik riski göz önüne alınarak akaryakıt iletim istasyonunun bu alanda inşa edilmesi de bir başka çekince noktasıdır. 27.10.2016 tarihinde 1/25.000 ölçekli planda yapılan plan değişikliği ile daha önce 1/100.000 ölçekli planda yapılan değişime bağlı olarak, planlama alanında bazı sanayi faaliyetlerine izin verilemeyeceği belirtilirken, **'kömüre dayalı termik santraller'** bu kapsamın dışında tutulmuştur **(Ç.Ş.B AÖÇDP Değ. III, 2016).**

2014 yılında Süleymanpaşa ilçesinde geçmişte **'askeri alan'** iken vasfı değiştirilen ve **'lojistik tesis alanına'** dönüştürme kararı alanına saha, 21.10.2014 yılında mahkemenin yürütmeyi durdurma kararı doğrultusunda 1/100.000 ölçekli ÇDP'de alınan lojistik ile ilgili kararlarda dengeyi bozacak nitelikte olduğu, nüfus, yapı yoğunluğu, ulaşım ile ilgili analizlerin yeterince yapılmadığı mevcut fuar alanına alternatif fuar alanı oluşturacağı ileri sürülerek vasfının **'tarım merkezi projesi'** olarak değiştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesi yönünde girişimde bulunulmuştur. Bahsi geçen saha Süleymanpaşa merkeze bağlı Aydoğdu

Mahallesi'nde 335 ada, 148- 149 parseller ile 3.030 ada ile 12- 13 parseller ile 2.466 ada ve 1 parselin bulunduğu sahayı kapsar. Tekirdağ Ticaret Borsası tarafından önerilen tarım merkezi projesinde, depolama birimleri, depoculuk, akredite laboratuarı, tarımsal faaliyetleri tamamlayıcı ofisler ve işyerlerinin yer alması planlanmıştır **(Ç.Ş.B AÖÇDP Değ. IV, 2017).**

1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'sinde 17/10/2017 tarihinde Ç.Ş.B tarafından kabul edilerek yapılan değişiklik, daha önce 1/100.000 ölçekli revizyon ÇDP'de yapılan plan değişikliklerinde belirtildiği üzere Çerkezköy'de kömür yakma santralinin yer değişikliği ile ilgilidir **(Ç.Ş.B AÖÇDP Değ. V, 2017)** ve bu değişiklik 1/100.000 ölçekli plan kararlarının değişimi konusunda ele alınmış sürdürülebilirlik perspektifine ters düştüğü belirtilmiştir.

1/25.000 ölçekli Ergene ilçesi Kırkgöz mahallesi'nde yer alan Modern Karton Tesisi'nin depolama alanı ihtiyacı nedeniyle 1/25.000 ölçekli ÇDP'de F19-d12 No.'lu paftanın plan değişikliği onama sınırı içinde yer alan 496, 501, 502, 503, 504, 505, 508, 509, 510, 513, 514, 518, 519, 522, 523, 524, 527 no.'lu parsellerin planda **'sanayi ve depolama alanı'** olarak gösterilmesi yönünde değişiklik yapılmıştır **(Ç.Ş.B AÖÇDP Değ. VI, 2018).**

Bu saha ÇDP'de mutlak korunacak alan ve aşırı yer altı suyu çekim alanı olarak belirlenmesine rağmen, ÇDP'de kurumların olumlu görüşleri ile ve bu vasfın kazandırılması ekolojik açıdan sürdürülemez nitelikteki sahalarda sanayinin devam ettirilmesini meşrulaştırmıştır. Planlama alanında önemli ulaşım arterleri üzerinde yer alan tesislerin arazi kullanımları, su ihtiyaç analizleri ile atık miktarlarının analizlerinin bağımsız kurumlarca yapılması, taşıma kapasitesinin üzerindeki sanayilerin tasfiyesinin gerçekleşmesi ya da arazi kullanım bedellerinin çevre yatırımlarına dönüştürülecek girdilere dönüştürülmesine acilen başlanmalıdır.

1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'sinde 12.06.2018 tarihinde kabul edilen değişiklik ile **'üniversite alanı'** olmasına karar verilen Çorlu İlçesi Silahtarağa Mahallesi'nde yer alan Çorlu Mühendislik fakültesinin bulunduğu sahada 'teknoloji ve teknokent yapılabilmesi amacıyla yerleşkenin genişletilmesi için planın F19-c1 No.'lu paftalarında planlanan eklentiler **'üniversite alanı'** ve **'kentsel gelişme** alanı' olarak tanımlandığı planlama, aynı tarihte gerçekleşen 1/100.000 üst ölçek plandaki değişimde ele alınmıştır **(Ç.Ş.B. AÖÇDP Değ. VII, 2018).**

1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP'sinde 03.12.2018 tarihli plan değişikliği ile 1/25.000 ölçekli üst ölçek planlarda kabul edilen Büyükkarıştıran Islah OSB'nin mevzuata uygun şartları sağlaması nedeniyle OSB statüsün kavuşturulaması ile ilgili mekânsal düzenlemelere dair değerlendirmeler 1/100.000 ölçekli plan değişikliği dikkate alınarak her iki planı kapsayacak nitelikte yapılmıştır. Bu değişiklik ile 1/100.000 ölçekli revizyon ÇDP'nin F19 No.'lu plan paftası ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ÇDP'nin F19-a4, F19-d1 No.'lu plan paftalarında **'OSB sahası olarak'** gösterilmiştir **(Ç.Ş.B. AÖÇDP Değ. VIII, 2018).**

31/10/2019 tarihinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylanan bu değişiklik 1/100.000 ölçekli revizyon ÇDP'de belirtildiği ve değerlendirildiği üzere 1/25.000 ölçekli ÇDP'ler için de söz konusu olan OSB alanlarının doluluk oranına bağlı yeni sanayi alanlarına karar verilmesi ile ilgili olanıdır. 'Ergene Havzası Koruma Eylem Planı' amaçlı toplantı'da ÇDP'de yeni sanayi sahaları için alınan kararlardan biri olan 'yeni sanayi alanlarının mevcut OSBlerde doluluk oranının %75'i bulmasıyla ancak mümkün olabileceği' ifadesi 1/25.000 ölçekli planda da %100 kapasiteye ulaşmadan yeni sana yeni sanayi sahalarının açılmayacağına dairdir**(Ç.Ş.B. AÖÇDP Değ. IX, 2019).** Bu değişiklik ile ilgili değerlendirmeler 1/100.000 üst ölçek plan için daha önceden yapılmış ve sahada yeni OSBlerin hiçbir koşula bağlanmaksızın kurulmasına izin verilmemesi gerektiğinin sürdürülebilir bir perspektif olacağı belirtilmiştir.

5.5 1/100.000 ve 1/25.000 ölçekli ÇDP'nin Planlama Süreçleri, Kararları ve Değişiklikleri Açısından SWOT Analizi

Erinç'in 'mekânın maksada en uygun şekilde düzenlenmesi' (Erinç, 1963: 32) olarak tanımladığı mekânın planlanması, sahadaki doğal kaynakların en verimli biçimde ve ekosistem yıkımlarına neden olmadan kullanımlarının planlanması sürecidir. Doğal kaynakların sınırlılığı ve artan nüfusla doğru orantılı artan tüketim talebine karşın gelecek kuşaklar için kaynakların devamlılığı, kullanım limitlerinin belirlenmesi ve kaynakların kullanım standartlarının tanımlanarak yasayla güvence altına alınması gereklidir.

Tekirdağ'da arazi kullanımlarını planlayan ve fonksiyonların dağılımını organize eden üst ölçek plan niteliğindeki çevre düzeni planının (ÇDP) hazırlanış süreci, vizyonu ve stratejisi ile plan hüküm ve kararları açısından güçlü ve zayıf yanlarının ele alınması planlamayı gerektiren koşullara verilebilecek yanıtları analiz edebilmek açısından önemlidir. ÇDP, süreçler ve kararlar açısından reformist yanlarıyla **güçlü (Strenghts),** çevre yıkımlarının nedeni olan mevcut arazi kullanım kalıplarını koruyan **zayıf (Weaknesses)** yönlere sahiptir.

İçsel faktörlere dair analizler, planlamanın gözden geçirilmesini sağladığı gibi yeni bir planlama sürecini başlatmak konusunda fikir verici olabilmektedir. ÇDP'nin güçlü ve zayıf yanlarının analiz edilmesi; planlama süreçleri, plan strateji ve kararlarına dair **fırsat (Opportunities)** ve **tehditler (Threats)** gibi dışsal faktörlerin algılanarak, sağlıklı dönütler alınabilmesini ve risk faktörlerinin azaltılarak ve daha geniş bir perspektiften bakabilmeye olanak tanıyan argümanlar sağlayacaktır.

Bu bölümde tablo olarak yer verilen planlama süreç, strateji ve kararlarına dair içsel faktörler güçlü yönleri açısından analiz edildiğinde şu tespitleri yapmak mümkündür: Plan kararları üzerinde Avrupa Birliği Uyum Kriterleri etkili olduğu için çağdaş bir vizyona sahiptir, planlama sürdürülebilirliği hedeflediği için yerel potansiyelleri koruma prensibinden hareket eder ve oluşturulan yerleşim kimlikleri ve fonksiyonlar ile uzmanlaşmayı desteklemektedir. Planda arazi kullanımları ile

ilgili kararlara dair diğer güçlü ve zayıf taraflar tabloda gösterilmiştir. Zayıf yönler arasında şüphesiz planlama süreçlerinin, masa başında, sahadan uzak ve toplumu ilgilendiren kararlar konusunda paydaşları ve toplum bilimlerini dışarıda bırakarak yürütülmesi ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 0-150: ÇDP planlama süreçleri, strateji ve kararlar açısından planlamanın güçlü ve zayıf yönleri

İÇSEL FAKTÖRLER			
GÜÇLÜ YÖNLER		**ZAYIF YÖNLER**	
Planlama Süreçleri Açısından	Avrupa Birliği Uyum Kriterlerinin etkili olduğu çağdaş bir vizyona sahiptir.	**Planlama Süreçleri Açısından**	Fiziki planlama süreçleri masa başında yapılmıştır, paydaş katılımı söz konusu değildir.
	Çevresel, toplumsal ve ekonomik sürdürülebilirlik ilkelerinin dikkate alındığı belirtilmektedir.		İklim değişikliği ve afet duyarlılık analizleri yapılmamış, afet kırılganlığına sahip gruplar tespit edilmemiştir.
	Yerel potansiyeli korumayı hedefler.		Toplumsal katılım önemsenmemiştir ve toplum bilimleri planlama sürecinin dışında tutulmuştur.
Plan Kararları Açısından	Agroturizmin destekleneceği belirtilmiştir.	**Plan Kararları Açısından**	Ekosistemlerin taşıma kapasitesi dikkate alınmamıştır.
	TAB ve TOB gibi uygulanamayan projeler tarımsal altyapıyı güçlendirmek amacını taşımaktadır. Uzmanlaşmayı destekler.		İklim değişikliği başta olmak üzere, doğal afetlerin neden olacağı risk faktörlerine karşı aksiyon planlarından yoksundur.
	Sanayi tesislerinin organize faaliyet		Su ve toprak kirliliği konusunda çözüm

	yürütüp dağılmasını engellemek için OSB dışındaki tesisleri Islah OSB çatısı altında toplar.		önerileri kısa vadelidir, kalıcı çözüm içermez.
	Tarım ve hayvancılığın desteklenip dinamizm ve süreklilik kazandırılmasını hedefler.		Planlama İstanbul'u odak olarak belirler ve Tekirdağ'ı alt bölge ve perifer olarak konumlandırır.
	Sanayiye yeni alanlar açmak yerine, daha önce planlanmış ve inşaatı tamamlanmış boş sanayi alanlarının kullanılmasını öncelik haline getirir.		Sahadaki imalat sektörü ve akademi arasındaki doğal ilişki imalat sanayi üzerinden tanımlanmaktadır.
	Çevre sağlığını tehdit etmeyecek, getirisi yüksek ve enerji talebi az sanayi türlerine geçiş desteklenir		Kirlilik oranı yüksek işletmelerin OSB bünyesine alınması çevre açısından kirlilik kaynağının sentralize edilmesi dışında pratik yarar sağlamaz.
	Demiryolu ve denizyolu odaklı, kapasite ve nitelikleri artırılmış entegre ulaşım sisteminin geliştirilmesi; toplu taşıma ağırlıklı yolcu taşımacılığının ön plana çıkarılması desteklenmiştir.		Planlamada sanayileşme, şehirleşme ve karayolu ualşımı ile ilgili gelişim kalıpları desteklendiği için tarım arazileri, sulak alanlar, ormanlar, meralar gibi koruma alanlarının azalmasına engel olunamayacaktır.
	Demiryolu ve denizyolu odaklı, kapasite ve nitelikleri artırılmış entegre ulaşım sisteminin geliştirilmesi desteklenmiştir.		Kıyı ekosistemleri turizm faaliyetlerinin neden olduğu yoğunluklardan zarar görecektir.
	Toplu taşıma ağırlıklı yolcu taşımacılığının ön plana çıkarılması desteklenmiştir.		Taş ocakları, maden sahaları, enerji kaynakları ve ham madde kaynaklarının ÇED raporları ile kullanımı söz konusu olabilecektir.
	Hassas ekosistemlerden orman		Yenilenebilir kaynaklar ve fosil kaynak

	alanlarının korunmasını desteklemektedir.		kullanımında öncelik sırası ve yatırım planlaması açık değildir.
	Hassas ekosistemlerde doğa turizmi teşvik edilmektedir.		Doğal afet risk tanımlanmasında iklim değişikliğinden kaynaklanacak potansiyel sorunlar tanımlanmamış ve aksiyonlar belirlenmemiştir.
	Organik tarım ve agro eko turizm desteklenmiştir		Yerleşimler arası kademelenme mevcut gelişim kalıplarından beslenmekte, benzer sorunları üretmeye devam edeceği için sürdürülebilir değildir.
	Tarımı desteklemek amacıyla TAB ve TOB projeleri önerilmiştir.		Yerleşim merkezleri kademelenmesinde imalat sanayisi ve bu alanın beslediği hizmetler sektörü belirleyicidir.
	Yenilenebilir enerji kaynaklarının potansiyelinin değerlendirilmesi önerilmektedir.		Demiryolu ulaşımı mevcut gelişme kalıplarını pekiştirmekte gelişme farklılıklarını desteklemektedir.
	Depremle mücadele için altyapı ve üstyapı stratejilerine yer verilmiştir.		Tarım topraklarında toplulaştırma prensipleri net değildir.
	Yeni sanayi alanı açılması yerine OSBlerin doluluk oranına ulaşılması hedeflenir.		Tarım arazilerinin vasıfları dışında kullanımına dair karar mekanizmalarında sahada yaşayan ve bu süreçten etkilenecek paydaşlar süreç dışında bırakılıştır.
	Demiryolunun merkezler arasındaki etkinliğinin artırılmasına yer verilmesi karayolu ulaşımının yükünü azaltacaktır.		Plan kararları Ergene Havzası'nda ÇDP Raporu gerektiren sanayi yatırımlarına izin vererek, taşıma kapasiteleri üzerindeki stresi artırmaktadır.
	Ekolojik tarım desteklenmiştir		Plan kararları tatlı yüzey sularına kirli su deşarjını engelleyecek hükümler içermemektedir.

	Tarım arazilerinde barınma amaçlı yapılara inşa sınırlamaları getirilmiştir.		Ergene Nehri'ni kirlilikten koruma projeleri imalat sanayi ve şehirleşme baskısından bağımsız olarak yapıldığı için, kısa süreli faydalar dışında, uzun vadeli sonuçlara yol açmayacaktır.
	Planda akiferlerin yer aldığı, planlama sahasının kuzeyinde kalan alanda sanayi ve hafriyat ve kimyasalların aşırı kullanımına sınırlama getirilmektedir.		Hava, su ve toprak kirliliği ile mücadele ile sahanın sürdürülebilir planlanması arasında ilişki kurulmamıştır.
	Tatlı su kaynakları koruma kuşakları ile güvence altına alınmıştır.		Plan kararları atık azaltımı ve yönetimi konusunda uzun vadeli planlama stratejisinden yoksundur.
	Hava, su ve toprak kirliliği konusunda kısa vadeli çözümler önerilmiştir.		Plan kararlarını etkileyen nüfus projeksiyonları mevcut gelişim kalıplarından yola çıkılarak hazırlanmıştır. İlde nüfus artış hızını azaltacak limitler söz konusu değildir.
	İklim değişikliğine bağlı kıyı seviyesi yükselmesi ve tsunami riski deniz dolgusu stratejisi ile azaltılmaya çalışılmıştır.		Planda yerleşmelerin plan projeksiyon yılı 2023'e dair nüfus artış öngörüleri rasyonel kaynaklardan bağımsızdır.
	Atık yönetimi konusunda stratejiler belirtilmiştir.		Plan kararlarında yer verilen konut gelişme sahaları Saray- Çerkezköy- Çorlu- Marmaraereğlisi ve Süleymanpaşa aksında taşıma kapasitelerine yük oluşturmaya devam edecektir.
	Her ilçede potansiyel afetler için geçici iskân sahaları ayrılmıştır.		Tekirdağ sakinlerinin yaşadığı çevreyi dizayn eden bu planlama süreçlerinde

			toplumsal katılım ve yurttaş temsili göz ardı edilmiştir.
	Demir ve denizyolları arasında mod değişikliği için öneri planlar söz konusudur.		Hızlı nüfus artışı ve şehirleşme hızından hareketle hazırlanan planlar doğal kaynaklar üzerinde strese yol açmaktadır
	İl topraklarının %90'ı koruma alanı statüsüne sahiptir.		Plan kararları yüzölçümü giderek azalan meraların korunması ve restorasyonuna dair stratejiden yoksundur.
	Geçmişte hazırlanan imar planlarından farklı olarak 2023 nüfus öngörüsü revize edilmiştir.		Planlama sulu tarım arazileri azalırken, tatlı yüzey sularının korunmasını sağlayacak eylem planından yoksundur.
	Meskûn ve konut gelişme sahasına ayrılan arazi sınırlanmıştır.		İlin marka değerini artıran bağcılık alanları yıllar içinde azalırken planlamada bu konuya dair strateji ve politika belirtilmemiştir.
	Planlı alanlar dışında sanayi faaliyetleri sınırlanmıştır.		Planlama nüfusları en kalabalık olan Çorlu ve Çerkezköy ilçelerinde mevcut gelişme kalıplarında radikal bir değişim yaratmamıştır.
	Kömürle çalışacak termik santralin yaratacağı potansiyel riskler gündeme alınmıştır.		Planlı mevcut ve planlı boş konut gelişme sahaları nüfus ve şehirleşme hızındaki artış paternlerini pekiştirmektedir.
	Süleymanpaşa ilçesinde yoğunluk artımı yerine sınırlanmaya gidilmesi önerilmektedir.		İlçelerin fiziki plan kararlarında yurttaş girişimi ve katkısına yer verilmemiştir.
	Park ve bahçeler yeterli olmamakla birlikte, her ilçe için verilen kararlar		Planlama kararları ilin kırsal nüfusunun azalmasını engelleyecek stratejiler

	arasında rekreasyon alanları yapılması kararlaştırılmıştır.		açısından yeterli politika ve aksiyonlara sahip değildir.
	Saray ilçesinde mutlak koruma alanlarının gelişim konut sahası amacıyla kullanımına limit getirilmiştir		Plan kararlarında arazi korumak amacıyla gelişme alanlarına getirilen azaltım değerleri yeterli değildir.
	Plan değişikliği ile yeni OSB alanları için, mevcut OSBlerin %100 doluluk oranına ulaşması önceliği söz konusudur.		Plan kararlarının uygulanması ilçelerde çalışma çağındaki nüfusun aktivite oranının azalmasına neden olacaktır. Planlamada yeni istihdam alanı yaratma konusundaki politikalar yetersizdir.
			Planda sürdürülebilirliği hedefleyen kararlar ile doğal alan yıkımlarına neden olan kararlar bir aradadır.
		Plan Değişiklikleri Açısından	Plan kararlarında yıllar içinde meydana gelen değişiklikler merkezi ve yerel yönetimi karşı karşıya getirmektedir.
			Plan kararlarında yıllar içinde meydana gelen değişiklikler merkezi yönetim ve yerel yönetimle sivil toplumu karşı karşıya getirmiştir.
			Plan değişiklikleri sahadaki enerji üretiminde fosil yakıtların kullanımını destekleyip, enerji üretim alanlarını genişleterek sahanın sürdürülebilir dinamiklerine zarar vermektedir.
			Arazi kamulaştırması ÇDP raporları beklenmeden sosyoekonomik analizler

			yapılmadan hızla işleyen süreçlerle gerçekleşmektedir.

Kaynak: Tez için 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP ile ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP raporlarından derlenerek hazırlanmıştır.

İçsel faktörlere bağlı olarak gelişen dışsal faktörler arasında yer verilen fırsatlar planda ve yerel kaynaklardan hareketle sürdürülebilirliği destekleyen politikaların yaratacağı yeşil ekonomik faaliyetler ve istihdam alanlarıdır. Şüphesiz planlama süreçleri ve kararlarına dair en önemli tehditlerden biri planlamanın yukarıdan aşağı işleyen bir mekanizma ile vizyon ve politika değişikliğine mecbur bırakılmasıdır.

Tablo 0-151: ÇDP planlama süreçleri, strateji ve kararlar açısından oluşan fırsatlar ve tehditler.

DIŞSAL FAKTÖRLER		
FIRSATLAR		**TEHDİTLER**
Plan kararları Agro- ekoturizm alanlarında yapılacak yatırımları destekler niteliktedir.	**Planlama Süreçlerinden Kaynaklanan**	Planlama vizyonu masa başında ve sahadaki aktörlerden bağımsız ve teknokratik kararlar içermektedir;
Geçmişte sanayi için kullanılmış ve kirlilik oranının yüksek olduğu sahaların rehabilitasyonuna verilecek destekler bu sahada yeni iş kolları yaratacaktır.		Sanayi ve inşaat sektörü odağa alınıp, tarımsal üretim arka planda bırakılmıştır.
Sanayide ileri teknolojiye geçiş beklentisi yeni iş sahaları yaratacak ve	**Plan Kara**	TOB projesi kamuoyunda sahada yeni OSBlerin açılmasını destekleyen

verimlilikle birlikte katma değeri artıracaktır.		girişimler olarak değerlendirilmiştir.
Demir ve denizyolu gibi sürdürülebilir taşıma sistemlerinin desteklenmesi bu alana dair yatırım olanaklarını artıracaktır.		Taş ocakları, maden sahaları, enerji kaynakları ve ham madde kaynaklarının kullanımının yaratacağı tehditler analiz edilmeden kullanımları desteklenmiştir.
Tarımsal faaliyetlerin turizm desteği ile sürdürülebilir nitelik kazanacağı projeler artacaktır.		Fosil enerji kaynaklarının kullanımı ve bu amaçla termik enerji üretimi desteklenmektedir.
Planlamada yer verilen sürdürülebilir turizm politikalarıyla oluşacak katma değer diğer sektörlere model olabilir.		Ekoturizm projeleri mevzuatta tanımlanmaz ve güvence altına alınmazsa doğal alanların imara açılmasına neden olabilecektir.
Plan entegre edilmiş ulaşım sistemlerini destekleyerek bu alanda yatırım fırsatları sağlamaktadır.		Kömürle çalışan santrallere izin verilerek sürdürülebilirlik riske atılmıştır.
Çevre sorunları ile ilgili planda yer verilen kısa vadeli çözümler yetersiz geleceği için, uzun vadeli sürdürülebilir planlama için gerekli argüman mümkün hale gelebilir.		Çorlu, Çerkezköy'de nüfus artışının devam edeceği öngörülmüş, doğal kaynaklar üzerinde nüfus baskısının artmasına izin verilmiştir.
Gelişim sahalarında imar planlarına göre azatlıma gidilmesi ile korunan alanlar orman ve mera arazisi ise restore edilebilir. Tarım alanı ise tarımsal faaliyet sürdürülebilir.		Çerkezköy ve Çorlu ilçelerinde planlama imalat sanayi ve hizmet odaklıdır, bu durum nüfus artışına ve uzun vadede kaynakların tükenmesi ile çevre sorunlarına neden olacaktır.
		Tarım arazilerinin vasıf değişimlerinde kurum onayının alınması merkezi ve yerel baskı mekanizmaları açısından manipülasyon riski yaratmaktadır.

		Hızla gelişen kırsal yerleşim alanları ve afet alanlarında imar planları izinsiz yapıların meşrulaştırılması için fırsat yaratabilmektedir.
		Enerji üretim alanları kıyı yerleşmeleri için potansiyel riskler barındırmaktadır.
		Enerji limanları jeolojik olarak risk yaratan sahalarda var olmaya devam etmektedir.
		Fosil yakıt potansiyelini araştırma ve var olanı değerlendirmeye izin veren plan hükümleri çevresel sorunları artıracaktır.
		Enerji taşıma hatları çevresindeki koruma alanları kamulaştırılarak vasıflarını kaybetmektedir.
		Katılımcılığa kapalı planlama süreçleri şehir sakinleri tarafından yeterince sahiplenilmediği için beklentiyi karşılamak konusunda yetersiz kalmaktadır.
		Afet iskân sahaları afetlerin olmadığı zamanlarda sıklıkla amaç dışı kullanımlara uygun olduğu için bu alanlardan ihtiyaç halinde yeterli performans alınamayabilir.
		Desteklenen imalat sanayi nedeniyle yer altı su kaynaklarında taban seviyesi her yıl derinlere inmektedir.
		Mevcut nüfus artış trendlerinden yola çıkarak hazırlanan ÇDP'de artış hızı

		faktörleri sınırlanmadığı için, bu durum gelişim konut ve sanayi alanlarının sınırlanmasına engel olabilir.
		Gelişme konut sahaları taşıma kapasitelerini zorlayacak ve bu sahalarda stresi artıracaktır.
		Kömürle çalışacak termik santralin çalıştırılmasına yönelik plan değişiklikleri su havzalarını kullanılamaz hale getirebilir.
	Plan Değişikliklerinden Kaynaklanan	Planda sürdürülebilir olmayan değişiklikler, planı perspektifi ve vizyonundan uzaklaştırıp imar planlarının tekrarı haline gelebilir.
		Plan merkezi yönetimin kurumlar üzerinden müdahalesine açıktır.

Kaynak: Tez için 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP ile ve 1/25.000 ölçekli Tekirdağ ili ÇDP raporlarından derlenerek hazırlanmıştır

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tekirdağ ili Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi'nin Trakya kesiminde ve Ergene Bölümü'nde yer alır. İlin doğusunda İstanbul'un Silivri ve Çatalca ilçeleri; kuzeydoğusunda Karadeniz; kuzeyinde Kırklareli'nin Vize, Lüleburgaz, Babaeski ve Pehlivanköy ilçeleri; batısında Edirne'nin Uzunköprü ve Keşan ilçeleri; güneybatısında ise Çanakkale'nin Gelibolu ilçesi ve güneyinde Marmara Denizi yer alır. Marmaraereğlisi'nden başlayarak, Süleymanpaşa ve Şarköy ilçesine kadar devam eden ilin güney kesimleri Marmara Denizi ile komşudur.

Araştırma sahası Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin mücavir alanı 6.313 km²'dir. Bu yüzölçümü ile Türkiye'nin %0,8'ini ve Marmara Bölgesi'nin de %8,6'sını kapsar. Kuzeydoğusunda Karadeniz'e 2,5 km'lik dar bir kıyısı vardır.

Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi'nin mücavir alanı 6.313 km²'dir. Bu yüzölçümü ile Türkiye'nin ‰8'ini ve Marmara Bölgesi'nin de %8,6'sını kapsar. İl 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nda gelişme odak noktası olarak kabul edilen Silivri ilçesinin batı sınırını oluşturur. Yunanistan ile bağlantıyı sağlayan D100 ile Kapıkule üzerinden Bulgaristan bağlantısı sağlayan D110 karayolları ile ve Halkalı- Kapıkule bağlantısı sağlayan demiryolları; limanı ve Çorlu Atatürk Havalimanı ile ulusal ve uluslar arası bağlantılara sahiptir.

Tekirdağ ili 12.11.2012 tarihinde onaylanan 6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsü kazanmış, geçmişte Tekirdağ merkez ilçeye bağlı köyler ve belediyeler yeni oluşturulan Süleymanpaşa ilçesi ve belediyesine bağlanmıştır. Bu kanunla Çerkezköy ilçesine bağlı bazı mahalleler Kapaklı belediyesi merkez alınarak Kapaklı ilçesi oluşturulmuş; Marmaracık Belediyesi merkez olmak kaydıyla, Çorlu belediyesinin

mahalle, köy ve belediyelerini de içeren Ergene, ilçe statüsü kazanmıştır. 2014 yerel seçimlerinden sonra 24 belde belediyesi mahalleye dönüştürülen ilde mahalle sayısı böylece 352'ye ulaşmıştır. Tekirdağ'ın Süleymanpaşa, Kapaklı ve Ergene ilçeleri dışında Çerkezköy, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Marmara Ereğlisi, Muratlı, Saray ve Şarköy olmak üzere ile sayıs 11'dir. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre ilin 2020 yılı nüfusu 1.055.412 ve kilometrekareye düşen kişi sayısı 166'dır.

Yıldız (Istranca) Dağları, Ergene Havzası, Yıldız Dağları'ndan geçen akarsuların parçalayarak plato niteliği kazandırdığı düzlükler ile güneyde Ganos (Koru) Dağları' Ganos araştırma sahasının morfolojik ünitelerindendir. Araştırma bölgesinin tektonik yapısı içerisinde en belirgin faylanmayı doğrultu atımlı ve sağ yönlü, Kuzey Anadolu'nun devamı niteliğindeki Saroz- Gaziköy Fayı oluşturur. Bu zon, saha Mürefte- Şarköy- Güzelköy- Tekirdağ açıklarından Marmara Adası arasında doğu- batı yönünde uzanan yaklaşık 70 km'lik bir fay parçası olup 7,0 büyüklüğünde bir deprem üretebilecek kapasitededir. Bu zon üzerinde 9 Ağustos 1912'de Mürefte'de 7,3 büyüklüğünde Şarköy Depremi meydana gelmiş, 2.800 kişi hayatını kaybetmiştir.

Araştırma sahası Marmara Bölgesi'nin en alçak ve eğim değerlerinin en düşük sahip olduğu Ergene Bölümü'nde yer alır, bu sahada 1000 metrenin üzerinde yüksekliğe sahip arazi yoktur. Bu koşullar arazide tarımsal faaliyetleri ve yapılmasını ulaşımı oldukça kolaylaştırmakta, reliefin düz ve düze yakın olması kış aylarında Doğu Avrupa'dan kontinental ve kuzeydoğudan yaklaşan kutbi hava kütlelerinin bir engele çarpmadan kolayca etkili olmasına yol açmaktadır. Tekirdağ'da Marmara tipi geçiş iklimi özellikleri görülmektedir. Kış aylarında sahada etkili olan Kutbi ve Doğu Avrupa kontinental hava kütleleri sıcaklığı düşürürken, Akdeniz üzerinde oluşan alçak basınçla karşılaşınca frontal yağışlara neden olur. Yıldız Dağları'nın Karadeniz'e bakan yamaçları yağışlı iken dağların havzaya baka eteklerinden itibaren yağış azalmakta ve Ergene havzası en az yağışlı kesimi oluşturmaktadır.

Güneyde Marmara Denizi'ne paralel uzanan Ganos dağ sırasında yağış artmakla birlikte Yıldız Dağları kadar yağışlı olduğu söylenemez. Yağışın büyük bir bölümü kış aylarında düşer, yaz aylarında ise artan sıcaklıklara rağmen, yağışlı günler söz konusu olabilmektedir. İlde iklim değişikliği projeksiyonları göz önüne alındığında sıcaklıkların 2050 yılına kadar ortalama 2˚C kadar artacağı öngörülmüştür; bu küresel fenomen karşısında iklim değişikliği azaltım ve uyum planlarının yapılması, politika ve aksiyonların hayata geçirilmesi ilde yaşam kaynaklarının korunup, devamlılığının sağlanması için bir zorunluluktur.

Sahada iklim çeşitliliğinin göstergesi olarak bitki örtüsü de çeşitlilik göstermektedir. Yıldız Dağları'nın kuzey yamaçlarında nemli ormanlar ve orman altı bitkilerini ise higrofit karakterli orman gülleri oluşturur. Ergene Havzası'nı kapsayan sahada yağış miktarının azaldığı sahada antropojen stepler; Ganos Dağları'nın denize bakan güney yamaçlarında Akdeniz ikliminin etkisi ile makiler görülürken yaz sıcaklığının arttığı Korudağları'nda kserofit ormanlar ile karşılaşılır. Ekosistem çeşitliliği açısından büyük bir şans anlamına gelen bu özelliklerin korunması çevre sağlığı ve sürdürülebilir gelecek açısından oldukça önemlidir. Asya ve Avrupa arasında geçiş sahası olması nedeniyle sürekli yerleşilen araştırma sahasndaki orman alanları, fundalıklar ve meralar önce tarım alanı açmak, 80'li yıllardan sonra da sanayi ve konut amaçlı kullanımlar nedeniyle giderek azalmıştır. Geçmişte orman iken zarar görmüş alanlarda orman örtüsünün canlandırılması, endemik türler başta olmak üzere biyoçeşitliliğin korunması, kendine yeterlik ve gıda güvenliği açısından göz ardı edilemeyecek durumlardır.

Tekirdağ toprakları kumlu- killi ve tın bünyeli, geçirgen, organik madde açısından yetersiz potasyum açısından zengin; tuz, drenaj sorunları olmayan hafif eğimli ve derin topraklar niteliğindedir bu özellikleri ile ekseriyetle kireçsiz kahverengi toprak niteliği göstermektedirler; araştırmalar sonucu bu toprakların organik madde açısından fakir ve mineralizasyon kapasite değerlerinin yüksek

olduğu sonucuna ulaşılmıştır; bu değerin azotlu gübrenin aşırı kullanımıyla ilişkisi olduğu varsayılmaktadır; zira Türkiye gübre tüketiminin %20'si Trakya'da gerçekleşmektedir. Kirlilik oranı yüksek Ergene Nehri ile sulanan arazilerde artan kadmiyum ve diğer ağır metaller tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Tekirdağ arazisi büyük oranda tarımsal üretime uygun nadir illerden biridir. Günümüzde tarıma ek olarak, sanayi tesislerine bağlı kirlilik sorunları, yerleşim alanlarının genişlemesi ve ulaşım amaçlı arazi kullanımlarında yaşanan değişiklikler nedeniyle ne yazık tarımsal üretimde verim kaybı ve azalmalar gözlenmektedir. Bu durum ilin doğal kaynaklarının sürdürülebilir kullanılmadığının göstergesidir.

Su ihtiyacı her geçen gün artan Tekirdağ ilinin 2013 yılında hesaplanan toplam su potansiyeli 883 hm^3/yıl'dır. İpsala'da Meriç Irmağı'na katılan Ergene Nehri, havzayı besleyen kollarla birlikte araştırma sahasının en geniş akarsu havzasına sahiptir. Ergene Nehri'ne katılan Çorlu- Hayrabolu Deresi gibi kollar devamlı su tutmalarına rağmen havzaları dar ve akımları azdır. Su ihtiyacının her yıl daha çok arttığı ilde tatlı yüzey sularından yeterince yararlanılamamaktadır. Sahanın can damarı niteliğindeki Ergene Nehri çevredeki fabrikaların atık sularının deşarj edilmesi nedeniyle dördüncü sınıf çok kirli su kategorisindedir. Ergene'yi bu durumdan kurtarmak amacıyla inşa edilen kanallar ve tüneller yardımıyla Marmara Denizi'ne deşarj edilecek atıksular kirliliği ve başka bir ekosisteme yüklemektedir. Yer altı suları mevcut potansiyelin %19'luk kısmına karşılık gelmesine rağmen, içme ve kullanma amacıyla kullanılan suyun %90'ı yer altı su kaynaklarından karşılanmaktadır.

Tekirdağ'da artan sulamalı tarım talebinin karşılanabilmesi amacıyla inşa edilen gölet sayısı artmaktadır. Araştırma sahasında açılan ve inşası devam eden kuyulardan içme ve kullanma suyu dışında, tarımsal kullanımlar ve sanayi tesislerinin su ihtiyacını karşılamak amacıyla da faydalanılır. Sanayileşme

faaliyetlerinde artışa bağlı olarak ruhsatsız açılan kuyulara engel olabilmek için DSİ tarafından kuyu açma taleplerine sınırlama getirilmiştir, zira 1970'li yıllarda 10- 30 metre arasında derinlikte ulaşılabilen yer altı suyuna ulaşmak için 80- 200 metre derinliğe ulaşmak gerekmektedir. Yer altı su seviyesinin daha derinlere inmesine engel olmak için Ergene 1 -1 Alt Havzası 5 Kasım 2009 tarihli ve 27397 sayılı Resmi gazete ilanı ile her türlü yer altı su tahsisine kapatılmıştır.

Tekirdağ'da yerleşmenin tarihi oldukça eskidir. İl toprakları Anadolu ve Balkanlar arasında bir geçiş sahası olması ve İstanbul'a komşuluğu nedeniyle birçok medeniyetin izlerini taşır. Tekirdağ şehir merkezi ve çevresinde yapılan kazılar sonucu bulunan mezar taşları kentin ilk yerleşik toplumunun Traklar olduğunu düşündürmektedir, nitekim Antik Çağ'ın yerleşim sahalarını gösteren haritalarda Tekirdağ'ın bugün bulunduğu yerin Bisaltia olarak gösterilmesi, Biston Trakları ile ilişkilendirilmektedir. Traklar'la yaptıkları mücadeleyi kazanan Makedonlar Ganos, Bisanthe ve Perinthos'ta (Marmara Ereğlisi) ticaret kolonileri kurar. Makedonlar'dan sonra başlayan Roma uygarlığı döneminde Rhaidestos (Tekirdağ), küçük ölçekli ticaret şehri niteliğindedir. Roma imparatoru Claudius Trakya'yı Roma'nın bir eyaleti olarak ilan etmiştir, bu dönemde Trakya eyaletinin merkezi Perinthos'tur Perinthos ya da Heraklia', bugünkü Marmara Ereğlisi'nin yerinde kurulmuştur. Antik Tekirdağ şehrinin bilinen ilk ismi Bisanthe'dir, Antik Çağ yerleşmelerinden biri olan Bizanthe'de kazılar Süleymapaşa'ya bağlı Barbaros Mahallesi'nde Asya Port limanının inşaatı sırasında başlamış ve günümüze dek devam etmiştir.

Tekirdağ, Bizans tarihi kaynaklarında Raidestos, Resisthon, Resisto; Venedik idaresi boyunca Rodosto ve Osmanlı idaresine geçtikten sonra Rodosçuk olarak anılmıştır. Rodosto kenti Antik Çağ'da Süleymanpaşa ilçesinin merkezi denilebilecek yerde, Ördeklidere çevresinde kurulmuştur. Şehir, 1357- 1358 yılları arasında Osmanlıların batıya ilerleyişi sırasında şehzade Süleyman Paşa tarafından

ele geçirilmiş ve bu duruma istinaden eski Merkez ilçeye 'Süleymanpaşa' adı verilmiştir.

Rodosçuk'un 15. ve 16. yüzyıllarda parlayan yıldızı kenti yerleşmek için cazip hale getirmiştir. Rodosçuk İstanbul'a ulaştırılacak başta ziraat ve hayvancılık ürünlerinin taşınmasında önemli bir aktarma noktası olmanın dışında, başkentin tahıl ihtiyacını karşılayan önemli bir tedarik merkezidir. Osmanlı Devleti'nin 1870 ile 1902 yılları arasında Edirne Vilayeti ile salnamelerinin Tekfurdağ Sancağı'na dair anlatımlarında şehre adını veren dağ silsilesi ilin güneybatısında yer alan bugünkü adıyla Osmanlı Devleti'nin savaşlar nedeniyle zor günler geçirdiği 19. yy'ın ilk ve ikinci yarısında kent iki defa Rus İşgali'ne uğramış ve bu dönemde Müslüman nüfus güvenlik nedeniyle şehri terk edince dikkate değer bir azalma söz konusu olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında hareketli günler yaşayan Tekirdağ Limanı, Mondros Ateşkesi akabinde işgal edilmiş Sevr Anlaşması öncesi Yunanistan işgaline uğramış ancak Mudanya Ateşkesi sonrası terk edilerek teslim edilmiştir. 13 Kasım 1922 yılında sona eren işgali anımsamak amacıyla her yıl 13 Kasım günü Kurtuluş Günü olarak kutlanmaktadır. 20. yüzyıl'ın başlarında yaşanan Balkan Savaşı ve Birinci Dünya Savaşı'ndan etkilenen Tekirdağ Kurtuluş Savaşı yıllarında 20 Ocak 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile il ilan olarak tayin edilmiş ve 15 Ekim 1923 yılında il merkezi olmuştur.

Şehrin kuzeyde Karadeniz ve güneyde Marmara'ya olan komşuluğu deniz etkisinin ılımanlaştırıcı etkisi ile yerleşmeyi kolaylaştırıcı bir faktördür. Kuzeyde Karadeniz boyunca uzanan dağ sıraları çok yüksek olmamakla birlikte, kuzeyden gelen soğuk rüzgârlara karşı nispeten korunaklı bir ortam sağlamıştır. Kuzeydeki dağ sıralarının Ergene Havzası'na bakan yamaçlarındaki eğimli yüzeyleri aşındıran dere ve çaylar, taşıdıkları alüvyonları Ergene düzlüğünde biriktirerek, verimli bir tarım alanı oluşturmuştur. Kuzey ve güneydeki yükseltilerden bir eşik gibi Ergene'ye

toplanan sular taşıdıkları alüvyonlarla sahayı zenginleştirmekle kalmamış; aynı zamanda Meriç Irmağı'na katılıncaya kadar çok sayıda irili ufaklı yerleşmeye hayat vermiştir. Güneyde kıyı gerisinde uzanan Koru ve Ganos Dağları'nın sağladığı korunaklılık sayesinde Ortaçağ'ın bitimine kadar varlığını sürdüren Ganos gibi kale şehirler var olabilmiştir.

Güneyde ve kuzeyde dağlar tarafından kesilen deniz ikliminin bir sonucu olarak iç kesimlerde karasallık varlığını hissettirmiş bu sahadaki verimli topraklarda iklime uygun olarak tarımı yapılan tahıllar ve hayvancılık faaliyetleri şehre tüm çağlar boyunca karakter kazandırmıştır. İklim, yer şekilleri, su kaynakları ve toprak elverişliliğinin yanı sıra Tekirdağ çağlar boyunca Avrupa'dan Anadolu'ya geçiş sırasında konaklanılan bir uğrak şehri, Akdeniz ve Karadeniz ticaretinde İstanbul ve Anadolu ve Balkanlar'a bir transfer limanı niteliğindedir.

1927 yılı genel sayımından evvel valiliklere gönderilen bilgilendirmede, zamana uygun ifadeyle, 'meskûn mevakiin' yani şehir, kasaba ve köylerin listeleri hazırlanmıştır. 1927 yılı nüfus sayımında Türk Avrupası'nın vilayeti olarak geçen, 5.950 km² alanlı Tekirdağ ilindeki mevcut yerleşim (mevaki) sayısı 298'dir. 1935 sayımında nüfusu 193.537 olan ilde Tekirdağ merkez ilçe olmak üzere, Çorlu, Hayrabolu, Malkara, Saray ve Şarköy ile birlikte toplam ilçe sayısı altıdır, 1960 yılı sayımına dâhil edilen Çerkezköy ve Muratlı'nın da katılımıyla ilçe sayısı 8'e yükselir. 1990 yılında nüfusu sayılan ilçeler arasına Marmara Ereğlisi de katılır. 2000 yılında yapılan son genel sayıma göre Tekirdağ'da mevcut köy sayısı 282'dir ve bunlardan 170'inin nüfusu 500 kişinin altındadır.

Tekirdağ 6 Aralık 2012 tarih ve 28489 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6360 sayılı yasa ile büyükşehir olmuştur. 30 Mart 2014 tarihinde yapılan yerle seçimlerden sonra ilde büyükşehir belediyesi hizmet vermeye başlamış, 9 olan ilçe sayısı 11'e yükseltilmiş; kanun değişikliği ile köyler mahalle, beldeler ise tek

mahalle olarak bağlı oldukları ilçelerin belediyelerine dâhil edilmiştir. Kanun aynı zamanda Tekirdağ'da il özel idaresi ile bucak teşkilatlarını da kaldırmıştır. Bu yasal değişimin istatistikî yansıması niteliğinde, 2012 yılından sonra Tekirdağ'ın kırsal nüfusunun da dâhil edilmesi ile şehir nüfusu oranı %100 olarak değerlendirilmiş; kırsal yerleşmeler yasal düzeyde kırsal niteliğinden ayrıştırılmıştır. 6360 sayılı yasa ile köylerin mahalleye dönüştürülmesi, tüzel kişilikleri başta olmak üzere, kendilerine ait orman, mera ve çeşme gibi ortak taşınmazları kullanma haklarını ve köy düzeyinde temsil haklarını kaybetmiştir. Belde belediyeleri ile muhtarlıkların yetkileri büyükşehirde merkezileştirilmiş sorunların, yerel düzeyde çözülme yetkisi merkeze yüklenerek bürokrasiyi artırmış ve merkezin yükü çoğaltılarak hantallaşmasına neden olunmuştur.

Tekirdağ'ın yakın tarihteki hızlı gelişimi ve nüfus hareketleri, komşusu İstanbul'un etkisinde kalarak şekillenmiştir. Kırsal alanlarda artan nüfusun kısıtlı tarım alanları üzerinde yarattığı baskı ve makineleşmeyle hızlanan göçler nedeniyle kalabalıklaşan İstanbul'da 1980'li yıllar, sanayi sektörünün alan yetersizliği ve artan kaynak talebi nedeniyle, desantralizasyonuna karar verilen yıllardır. Bu motivasyonla şehir alanı, doğu ve batı yönünde gelişme göstermiştir. Tekirdağ'da bugünkü anlamda sanayi faaliyetlerinin temeli 1972 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından ilde bir Organize Sanayi Bölgesi (OSB) kurma düşüncesi ile atılmıştır. Tarım arazileri üzerinde işletme kurma izinlerinin kolayca alması, yer altı su kuyuları ile su ihtiyacının zorlanmadan giderilmesi ve çevre altyapısı yatırımlarına gerek duyulmadan atıksuların nehirlere deşarj edilme özgürlüğü işletim maliyetlerini azalttığı için, Çorlu- Çerkezköy ve Lüleburgaz arasındaki sahada kısa sürede fabrika sayısı hızla artmıştır.

Birçoğu sonradan belediyelik olan köyler, artan yatırımlar ve arazi rantına büyük umutlar bağladıkları için, bölgesel planlama konusunda gerekli koordinasyon sağlanmadan ve çevre koşulları göz ardı edilerek, tarım arazilerinin imara açılmasına

onay vermiştir. Artan nüfusla sahada yeni yerel yönetim birimleri oluşurken, her yeni yönetim arazi kullanımına dair bu stratejiyi devam ettirmiştir. 1935 yılından 1975 yılına kadarki sürede Tekirdağ'da toplam belediye sayısı 15'ken, şehirlerin saçaklandığı 1980 ile 2010 arasındaki 30 yıllık sürede 17 yeni belediye kurulmuştur. İstanbul ve Tekirdağ'da artan nüfusun yazlık ihtiyacını karşılayan ve sayıları giderek artan ikinci konutlar, bir süre sonra mevsimlik özelliğini kaybederek süreklilik kazanmış; Marmaraereğlisi, Yeniçiftlik, Yenice, Barbaros ve Kumbağ gibi yerleşmelerin belediyeye dönüştürülerek, imar izinli alanların genişlemesine yol açmıştır.

Sanayi kaynaklı nüfus artışı ile belediye niteliği kazanan yerel yönetimler, imar planları hazırlanırken geleceğe dair kapasitelerinin üzerinde beklenti nüfusları beyan ederek, hektarlarca arazinin imara açılmasına izin vermiştir. Mevcut planların 2020 yılı hedef nüfusları 2.900.000 kişi; 2009 yılı baz alınarak mevcut imar planlı alanlar ise 60.000 ha'ya yaklaşmıştır. 2004 yılında mevcut imar planlı alanların 23.000 ha olduğu düşünüldüğünde bu kısa süre içerisinde gerçekleşen artışlar ve öngörü nüfusları ildeki gelişme paternlerine oldukça uzak senaryolardır.

2009 yılında İstanbul Metropoliten Planlama Merkezi tarafından hazırlanan, Çevre ve Orman Bakanlığı'nca onaylanan 1/100.000 ölçekli Trakya Alt Bölgesi Çevre Düzeni Planı'nda 2023 hedef yılı için Tekirdağ'ın öngörü nüfusu 1.683.200 kişi olarak hesaplanmıştır. Tekirdağ'a bağlı yerleşmelerin, 2020 yılı dikkate alınarak hazırlanan, nazım imar planlarında ilin nüfusu 2.969.737 kişi olarak öngörülmüştür buna karşın, Tekirdağ'ın 2019 yılı ADNKS değeri, 1.055.412 kişi olarak gerçekleşmiştir. Mevcut planların 2020 yılına ait öngörü nüfuslarının 3 milyonluk bir değere ulaşabilmesinin imkansızlığı göz önüne alındığında planlamanın koruma alanlarının imara açılmasını kolaylaştırmayı sağlayan rant kaygısıyla dizayn edildiği anlaşılır. Belde belediyeleri bölge planları gibi üst ölçek planlar olmaksızın hazırladıkları bağımsız imar planlarıyla nüfus artışını gerçekdışı değerlerde tutarak,

koruma alanlarının sanayi ve yerleşmeye açılarak heba edilmesine izin vermişlerdir. Bu durum, geçmişten beridir tarımsal potansiyeli ve kimliği ile tanınan ilde, tarım topraklarının sanayi ve yerleşme lehine kaybedilmesine, doğal kaynakların sürdürülebilir olma yeteniğine büyük zarar vermiştir. Sanayileşme, hızlı nüfus artışı, kirlilik, doğal kaynakların hızla tüketilmesi ve iklim değişikliği gibi yakıcı sorunlar, Tekirdağ ilinin sürdürülebilirliğini tartışmalı hale getirmiştir.

Günümüzde kalkınma ve doğal kaynak kullanımında sıklıkla kullanılan; kullanım alanı giderek genişleyen sürdürülebilirlik olgusu en basit ifade ile 'devamlı olabilme yeteneği' olarak tanımlanır. 'Sürdürülebilir gelişme' ya da 'gelişmenin sürdürülebilirliği' ilk kez BM'ye bağlı Çevre Programı UNEP tarafından hazırlanan Brundtland Raporu olarak bilinen raporda yer bulmuş ve 'bugünün ihtiyaçlarını, gelecek kuşakların da kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak' biçiminde tanımlanmıştır. Tanıma göre, ekonomi ve kalkınma politikaları çevresel duyarlılıklar dikkate alınarak hazırlanacak ve bu durum toplumsal yaşam kalitesini de olumlu yönde etkileyecektir.

Sürdürülebilir gelişme politikaları, mekânın organizasyonu ve kullanımında da uygulama alanı bulmaktadır, söz konusu mekân şehir olunca, şehri ve şehri besleyen kaynakların gelecek kuşaklara kalacak nitelikte- sürdürülebilir kullanılması, kaynakların rasyonel kullanılması, çevre sorunlarının ileri teknoloji kullanılarak minimize edilmesi, planlamanın toplumsal ölçekte kapsayıcılık ve katılımcılık dikkate alınarak hazırlanması ile mümkün olabilecektir. Şehirlerin sürdürülebilir biçimde tasarlanabilmesi, geliştirilmesi ya da yenilenebilmesi Aalborg Şartı'nda da ifade edildiği üzere 'ekolojik taşıma kapasiteleri' dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Şehir mekân olarak doğal ve antropojenik ekosistemlerin bütünüdür. Artan nüfus ve ekonomik aktivite ile birlikte genişleyen şehir alanı doğal ekosistemlerin taşıma kapasitesinin üzerinde yük oluşturduğu için, çevre sorunlarına ve doğal afetlere davetiye çıkarmaktadır.'İhtiyaç' motivasyonuyla doğal sistemlere

ve madde döngülerine müdahale devam ederken, kaynakların devamlılığını ve kontrollü kullanımını sağlamak için regülasyonlar ve yaptırımlara gerek duyulmaktadır. Kaynakların sınırlılığı ve ihtiyaçların sınırsızlığı kaynak kullanımında planlamayı zorunlu hale getirir.

Türkiye'de arazi kullanımına form veren ve fonksiyonları tanımlayan merkezi ve yerel planlama mekanizmaları yasayla tanımlanmıştır. Geniş kapsamlı, sosyal ve ekonomik kalkınmayı hedefleyen kalkınma ve bölge planlarından farklı olarak, arazi üzerinde doğrudan planlamayı amaçlayan planlar, çevre düzeni ve imar planlarıdır. 3194 sayılı kanun çevre düzeni planını, 'Ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plan', olarak tanımlamaktadır. 14 Haziran 2014 tarihinde, 29030 Sayı ile Resmi Gazete'de yayımlanan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 'Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği' çevre düzeni planının amacını akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği şehirsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlere ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirlemek olarak ifade etmiştir. Planın yerleşmeler ve sektörler arasında ilişkilerde koruma ve kullanma dengesini sağlayabilmek amacıyla hazırlandığı belirtildiği için sürdürülebilirlik yaklaşımına sahip olmalıdır, nitekim sürdürülebilirlik felsefe olarak kaynakları gelecek nesillere kalabilecek nitelikte kullanmayı hedeflemektedir.

Tekirdağ'ı kapsayan 1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon ÇDP, 01.07.2010 tarihinde onanmıştır; E20, F17, F18, F19, F20 ile G17, G18, G19 paftalarının Tekirdağ il mücavir alanına karşılık geldiği planın onanmasıyla birlikte 13.07.2004 tarihli 1/100.000 Ölçekli Ergene Havzası ÇDP yürürlükten kalkmıştır. Planlama bölgesindeki diğer iller gibi, Tekirdağ'da da planın ilke ve stratejilerine uygun 1/25.000 ölçekli ÇDP hazırlanmıştır.

Fiziki planlama süreçlerinde planlama konusunda faaliyet yürüten mühendislik ağırlıklı meslek grupları yer almış; mekânda insan ve doğa arasındaki karşılıklı ilişkileri konu alan coğrafya, planlamanın toplumsal süreçler açısından değerlendirilmesini sağlayan sosyoloji, kaynak kullanımı ile ilgili ekonomi ve yönetişim deneyimi ile ilgili siyaset bilimi ve diğer sosyal bilimlerin perspektiflerinin göz ardı edilmesi, planlamanın bütüncül niteliğini tartışılır hale getirmiştir. Mekân ve insan arasındaki karşılıklı ilişkileri konu alan coğrafya bilimine mekânı insan için planlayan fiziki planlama süreçlerinde yer verilmemesi planlamayı bütüncül olmaktan uzaklaştırır. Çevre düzeni planı, fiziki çevre ile dinamizm halindeki kültürel çevrenin coğrafi niteliklerinin analiz edilerek yeniden planlanmasını gerektirmektedir.

1/100.000 Ölçekli Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Revizyon Çevre Düzeni Planı'nda, doğal kaynakların korunarak kullanılacağı türden ekolojik gelir kaynaklarının tanımlanmasını, yatırımlarla sahanın lojistik açısından kıymetlendirilmesini sağlayarak, gelişmeyi ve rekabet edebilirliği sağlamayı hedeflemiştir. Planın kabul edilmesinden bugüne 10 yıl gibi değerlendirme yapmaya yetecek bir zaman geçmiş, arazi kullanımındaki değişiklikler, planın sıklıkla sürdürülebilir olmayan kararlarla değişitirilmeye çalışılması, doğaya uygun yatırımların ertelenmesi, sahayı sanayinin domine etmesi ve kirliliğin yönetilememesi nedeniyle amacına ulaşamamıştır.

Planın açıklama raporunda 'sürdürülebilirlik,' planlama bölgesi için önerilen fonksiyonların kendi aralarındaki bütünlüğü ve çevresel koşullara uyumu olarak tanımlanmıştır, planlamada sıklıkla tekrar edilen bu nosyon uygulamada göz ardı edilmektedir. İhtiyaçlar karşılanırken çevreyi yok saymamak, kaynakları kullanırken yarını unutmamak için, başta tarım arazileri ve doğal alanların ekosistem yıkımlarına yol açmayacak ekonomik faaliyet türleriyle yeniden tanımlanması gerekmektedir.

Plan, bölgeler arasında dengesizlikleri kaldırmayı amaç edindiği için, tarımsal faaliyetlerin temel gelir kaynağı olduğu ve tarımsal nüfusun göçlerle azaldığı az gelişmiş sahalarda Tarımsal Organize Bölgeler (TOB) ve Tarımsal Alt Bölgeler (TAB) uygulamaları ile fiziksel ve ekonomik alt yapının geliştirilmesi ve tarımsal faaliyetleri destekler. Buna karşın, ilin doğusundaki sanayinin katalize ettiği nüfus artışı ve gelişme dinamiği ile batısındaki tarımsal alanlar arasında ekonomik büyüme açısından fark artmaya devam etmekte ve makas açılmaktadır. Çevre düzeni planı Trakya'da planlama kurgusunu sanayi ve hizmet odağı üzerine inşa etmiş, tarımsal projeler ise tamamlayıcı unsurlar olarak ele alınmıştır. İlde koruma alanları, yerüstü ve yer altı su kaynakları, ilin iklimi ve ekosistemleri üzerinde baskı unsuru oluşturan düşük teknolojili sanayi faaliyetlerinin limitlenmesi, kirlilik kaynaklarının tespit edilerek, yoğun kirlilik yaratan tesislerin sahadan çıkarılması, firmaların kirliliklerinin maliyet analizlerinin yapılarak sürdürülebilirliğin finanse edilmesi, araştırma sahasının sürdürülebilirliği açısından zaruridir. Yüzey sularının kirlilik ve yetersizlik yüzünden sulamada ve konutlarda kullanılamıyor oluşu nedeniyle işletmelerin ölçüsüzce tükettikleri yer altı su kaynaklarının rehabilite edilmesi ve kirliliğin giderilmesi konusunda ekolojik yatırımların artırılması ve maliyet mekanizmalarına işletmelerin de dâhil edilmesi gerekmektedir.

Tekirdağ, İstanbul Metropoliten Alanı'nda geliştirilmesi planlanan Silivri'ye yakınlığı nedeni ile ekonomik yatırımlara bağlı mobiliteden oldukça etkilnecektir. Planlama Silivri'nin yaklaşık 1,5 ile 2 milyon arası bir nüfusa sahip olacağını ve yanı başındaki Tekirdağ'la organik ilişkisinin daha da artacağı üzerine kurgulanmıştır**.** Bölgesel plan Marmara Bölgesindeki diğer planlama sahalarında olduğu gibi, Tekirdağ'ı mekansal düzeyde alt bölge olarak, Silivri odaklı gelişmenin periferi niteliğinde konumlandırmaktadır. Bu planlama anlayışı yerel dinamikleri ve kaynakları odak yerleşimin arka bahçesi olarak tanımladığı için 'kendine yeterlik' perspektifine aykırıdır. Her iki ilin simbiyotik biçimde besleneceği bir planlama

perspektifi yerine, şehirleri büyükşehirlerin periferleri olmaktan çıkarmak şehir alanlarının saçaklanıp genişlemesine, dolayısıyla tarım arazilerinin yerleşim amacıyla daha fazla kaybedilmesine engel olacaktır.

Bu bağlamda Tekirdağ'ın gerçek ve tarihsel potansiyeli olan tarımsal faaliyetler ve ulaşım planlama mekanizmasının odağına oturtulmalı, politika ve aksiyonlar bu fenomen etrafında şekillendirilmelidir. Türkiye'nin artan nüfusu, gıda yeterliliği ve güvenliği, su yoksunluğu ve iklim değişikliği gibi baskın dinamik koşullar karşısında, düşük teknolojili sanayi yatırımları, termik yakıtlı enerji santralleri, motorizasyonu artırılmış ulaşım çözümleri ve akaryakıt depolama sahalarının genişletilmesi uzun vadede Ergene Havzası'ndaki bütün yerleşimlerin sürdürülebilirlik yeteneğine mani olacak ve yüzyılımızı sorunlar yüzyılı olarak yaşamalarına neden olacaktır.

Toprak, su, hava, kıyılar ve ormanlar gibi doğal kaynakların odağa yerleştirildiği ve taşıma kapasitelerinin zorlanmadığı bir planlama anlayışı ile iklim değişikliğine uyum ve azaltım çalışmalarının desteklendiği politika ve aksiyonlar, özetle sürdürülebilir bir Tekirdağ ancak bu koşullarda mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Akova, Süheyla Balcı : **Ergene Havzasının Coğrafi Potansiyeli,** İstanbul, Çantay Kitabevi, 2002

Yaltırak, Cenk & Alpar,& Şaban Bedri & Altınok, Yıldız : "Mürefte-Şarköy Depremi: Ganos Fayı'nın 9 Ağustos 1912 depreminde atımı, kırık uzunluğu, büyüklüğü, karakteri ve aynı yörede olan tarihsel depremler," **Aktif Tektonik Araştırma Grubu Altıncı Toplantısı,** Ankara, Turkey, 2002

Ardel, Ahmet : "Trakya'nın Jeomorfolojisi ", **Türk Coğrafya Dergisi**, S: 17, 1957, s.152- 158

Atalay, İbrahim : **Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası**, İzmir, Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri, 2006

Ateş, Hacer : "Kuzey Marmara Sahillerinde ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI- XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2009

Ateş, Hacer : "Tekirdağ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, C. XL, 2011, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s.359- 362

Atik, Neşe : "Taş Devrinden Osmanlıya, Tekirdağ'da Yapılan Arkeolojik Çalışmalar", (Çevirimiçi), https://tekirdag.ktb.gov.tr/Eklenti/46009,tarih-metin-en-son--2016pdf.pdf? , 05 Ocak 2020

Atmaca, Bahadır & Erdem, Duygu Boyraz : "Tekirdağ Merkez İlçesindeki Bazı Akarsu Yataklarındaki Toprakların Özellikleri",**Toprak Su Dergisi**, s: 5(1), Ankara, 2016, s.1- 7

Avcı, Meral : "Türkiye'nin Flora Bölgeleri ve Anadolu Diagonaline Coğrafi Bir Yaklaşım" **Türk Coğrafya Dergisi**, S.28, İstanbul, 1993, s.225- 248

Avşar, Göray : "Anadolu Tümülüsleri'nin Tipolojik Açıdan İncelenmesi",

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çorum, Hitit Ünüversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , 2016

Balaban, Osman & Balaban, Meltem Şenol : "Adaptation to Climate Change: Barriers in the Turkish Local Context" **Tema Journal of Land Use, Mobility and Environment**, Special Issue ECCA (2015), s7- 22

Başa, Şafak & Kurt, Sema & Yasavul, Emine & Uçar, Ayşen : "Tekirdağ ili Sürdürülebilir Su Yönetimi Kapsamında Yüzeysel Su Kaynaklarına Geçiş",(Çevrimiçi), https://www.teski.gov.tr/media/gallery/a42c 4011 -89c7-410b-b074-c6e3b6bf6e25.pdf, 06.12.2019

Başaran, Burçin & Yılmaz, Fuat : "Tekirdağ İli Şarköy İlçesinde Zeytin Üretiminin Ekonomik Analizi", Tekirdağ, N.K.U.B.A.P.00.24.AR.12.13 No.lu Proje, 2016

Bayartan, Mehmet : "Saray'ın Yerleşme Özellikleri", **Memleket Pusulası Saray**, Ed. Özlem Sertkaya Doğan, İstanbul, Eski Babil Yayınları, 2017, s. 156- 214

Bayram, Ferhat : "Sürdürülebilir Kentsel Gelişme: Araçlar, Yaklaşımlar ve Türkiye", **Cevat Geray'a Armağan**, Ankara, Mülkiyeliler Birliği Yayınları: 25, 2001, s. 251- 265

Bellitürk, Korkmaz & Danışman, Fatma & Sözübek, Bahar : "Tekirdağ Yöresindeki Toprakların Bazı Fiziksel ve Kimyasal Özellikleri ile Mineralizasyon Kapasiteleri Arasındaki İlişkiler", **Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,** 22 (2), 2009, s.141- 147

Coşkun, Ali& Özkılınç, Ahmet & Sivridağ, Abdullah : **Rumeli Eyaleti (1514- 1550),** Osmanlı Yer Adları: I, Ankara, T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, , 2013

Çağlayan, M.Atilla & Yurtsever, Ayhan "1/100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları, No: 20, 21, 22, 23" Ankara, MTA, 1998

Çetinkaya, Çiğdem : "Eko Kentler- Kent ve Doğa İlişkisinde Yeni Bir Sistem Tasarımı", **Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi** S. 6, 2013, s: 12- 16

Çırakçı, Belkıs : **Ortak Geleceğimiz,** Çev. Belkıs Çorakçı, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı (TSÇEV) Yayınları, Ankara, 1991 Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu (UNWCED)

Darkot, Besimi: Tekirdağ maddesi, **İslam Ansiklopedisi XII**, İstanbul, MEB Yayınları 1979, s.133- 135

Darkot, Besimi & Tuncel, Metin : **Marmara Bölgesi Coğrafyası,** İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Matbaası, 1981

Doğan, Özlem Sertkaya: "Saray'ın Nüfus Özellikleri" **Memleket Pusulası Saray**, Tekirdağ, 2017, s.138- 154

Doğan, Özlem Sertkaya : "Nüfus Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Silivri, **Marmara Coğrafya Dergisi,** İstanbul, 2009, Sayı: 20, s:1-19,

Doğan, Mesut : "Kapaklı'da Sanayi Faaliyetleri", **International Conference for Social Sciences and Humanities**, Antalya, 2017 ss 15-30

Dönmez, Yusuf : "Trakya'nın Bitki Örtüsünün Coğrafi Şartları", **Türk Coğrafya Dergisi**, s24- 25, 1967, s. 99- 157.

Dönmez, Yusuf : **Trakya'nın Bitki Coğrafyası,** İstanbul, İ.Ü Yayın No: 3601, Coğrafya Enstitüsü Yayın No: 51, 1990.

Dönmez, Yusuf & Aydınözü, Duran & Büyükoğlan, Fatma & İbret, B. Ünal : "Floristik Bölgeler Açısından Trakya'nın Bitki Toplulukları"**, İ.Ü Edebiyat Fak. Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi,** İstanbul, S.25, 2013, s. 1- 13.

Ekin, Ümit & "Tekfurdağı Sancağı'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı"

Kanal, Hümmet : **Humanitas,** S4, Tekirdağ, 2014, s.109- 127

Elibüyük, Mesut & Yılmaz, Erkan.: "Türkiye'nin Coğrafi Bölge ve Bölümlerine Göre Yükselti Basamakları ve Eğim Grupları", **Coğrafi Bilimler Dergisi,** CBD 8(1), 2010, s. 27- 55

Erel, Levent : "Marmara Denizi Çevresinde 1950- 1990 Yılları Arasında Şehirleşme" **Türk Coğrafya Dergisi,** İstanbul, Sayı: 27, 1992, s.85- 104

Erel, Levent : **Çorlu, Tarih, Kültür, Ekonomi,** Çorlu Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları, İstanbul, 1991

Eres, Zeynep : Türkiye'de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu, İstanbul, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, 2008.

Erinç, Sırrı : **Tatbiki Coğrafya ve Planlama,** İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları (Şehircilik Kürsüsü), Şehircilik Konferansları, İstanbul No: 1, İstanbul, 1963

Eroğlu, İlker : "Tekirdağ Limanı'nın Coğrafi Özellikleri ve Türkiye Limanları Arasındaki Yeri", **Humanitas** 4 (7), 2016, s.189- 213

Ertürk, Hasan : "Sürdürülebilir Kentler", Ankara, **Yeni Türkiye Habitat II Özel Sayısı,** Mart- Nisan 96, Yıl: 2 S. 8, 1996, s. 174- 178

Erzen, Afif: **İlkçağ Tarihinde Trakya,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1994

Faroqhi, Suraiyya : "İstanbul'un İaşesi ve Tekirdağ Rodosçuk Limanı", Ed. Selim İlkin, **ODTÜ Gelişme Dergisi,** Ankara, 1979- 80 Özel Sayısı, s:139- 154

Geray, Cevat : "Türkiye'de Göçmen Hareketleri ve Göçmenlerin yerleştirilmesi", **Amme İdaresi Dergisi**, Ankara, C:3,

S:T.O.D.A.İ.E, 1970, s. 8- 37

Göktepe, Kaya : "Türkiye Trakyası'nda Nüfus ve İskân Politikaları", **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,** c.16, s.2, 2014, s. 99-123

Heredotos : **Heredot Tarihi,** Çev.: Müntekim Ökmen, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991

Işın, M. Akif & Özdoğan, Aslı : "Harekattepe Tümülüsü", **21. Kazı Sonuçları Toplantısı 1. Cilt,** T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 23441/1, Ankara, 1999, ss.335- 348

İnce, Gökhan : **Çerkezköy Bölgesel Gelişim Projesi Proje Raporu,** Çerkezköy, Haz. Gökhan İnce, 2011,

İzmen, Ümit & Daş, Zuhal Özbay : **Tekirdağ İçin Plansız Sanayileşme Tuzağından Çıkış Stratejileri ve 2023 Senaryoları,** Trakya Kalkınma Ajansı Yayınları, 2015

Kahraman, Mustafa : Çorlu Şehrinin Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013

Kalafat, Doğan : "Marmara Bölgesi'nin Depremselliği ve Deprem Ağının Önemi" **ODTÜ– 1. Türkiye Deprem Mühendisliği Ve Sismoloji Konferansı, Ankara,** 2011

Kantarcı, M. Doğan : "Trakya'da Vize, Saray Ve Çerkezköy Kömürleri İle Çalıştırılacak Termik Santralların Çevreye Yapacağı Kümülatif Etkiler Üzerine Ekolojik Bir Değerlendirme", **VII. Ulusal Hava Kirliliği Ve Kontrolü Sempozyum Bildirisi,** Antalya, 2017 s: 683- 705

Kasarcı, Rüya : "Türkiye'de Nüfus Gelişimi", **Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,** S. 5, 1996, s. 247- 266.

Karal, E. Ziya : **Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı 1831**, Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları, II. Baskı, 1997

Karpat, Kemal H : **Osmanlı Nüfusu 1380- 1914,** İstanbul, Timaş yayınları**,** 2010,

Konukçu, Fatih & Albut, Selçuk & Altürk, Bahadır : **TR21 Trakya Bölgesinde İklim Degïsikliğinin˙Etkileri ve Uyum Stratejileri,** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Yayın No:2, 08- 027-0030/A-I, 2019

Korkutal, İlknur & Bahar, Elman & Zinni, Arzu : "Tekirdağ İli Şarköy İlçesi Bağcılık Yapısının İncelenmesi" **Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi,** 32 (3), 2018, s: 475 -481

Köse, Mustafa : 1927 Nüfus Sayımım ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010

Krellenberg, Kerstin "Potential and chalenges for joint climate change response at the local level in Istanbul", **Helm Holtz Zentrum für Umweltforschung, Report,** Leipzig, 2015

Kubaş, Ahmet : "Endustry and Environmental Problems in Thrace Area", **World Newspaper,** İstanbul, 10573- 6997, , 05.06.2003

Kurtar, Zafer : **Kent Düzeyinde İklim Aksiyon Planlama Ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Eylem Planının İncelenmesi,** Bursa**,** Nilüfer Belediyesi Akkılıç Kütüphanesi Yayınları, , 2020

Küçükaltan, Derman & Ultanır, Gökçem : "Trakya'da Kırsal Turizmin Uygulanabilirliği: Şarköy Örneği", **KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 14 (22), 2012, s.125- 130

Mansel, Arif Müfid : **Ege ve Yunan Tarihi,** Ankara, Türk Tarih Kurumu

Yayınlarından XIII. Seri- No.68, 1947

Mimarlar Odası : **Aalborg Şartı: Sürdürülebilir Avrupa Kentler ve Kasabalar 27 Mayıs 2004,** Mimarlar Odası Yayınları, 2009

Özyavuz, Murat & Şişman, Elif Ebru : "Büyükşehir Tekirdağ**", Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Aydın, 1 (Özel Sayı), , 2014, s. 194- 217

Sezen, Tahir : **Osmanlı Yer Adları,** Ankara, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, No:26, 2018

Sezgin, İbrahim : "Malkara Şehri (1475- 1601)", , **İlmi Araştırmalar Dergisi,** İstanbul Sayı: 2, 1996, s.119- 130

Özpınar, Esra & Koyuncu Emre : "Türkiye'de İnsani Gelişmişlik İller arasında Nasıl Farklılaşıyor, 81 İl İçin İnsani Gelişmişlik İndeksi?" **TEPAV** (1- 7)**,** Ankara, 2016,

Özyavuz, Murat: "Bitki Örtüsünün Ekolojik Şartlarının Coğrafi Bilgi Sistemleri ve Uzaktan Algılama Teknikleri ile Analizi, Ganos (Işıklar) Dağı"**, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,** Tekirdağ S.8, , 2011, s.37- 48

Perinçek, Doğan & Karatut, Şeyma & Ataş, Nurdan & Erensoy, Esra "Trakya Havzasında Danişmen Formasyonu İçindeki Linyit Katmanlarının Potansiyelini Kontrol Eden Jeolojik Faktörler" **MTA Dergisi,** 150, Ankara, 2015, s.79- 110,

Perinçek, Doğan : "Possible Strands of the North Anatolian Fault in Thrace Basin, Turkey- An Interpretation", **Bulletin of the American Assocation of Petroleum Geologists**, 75, Ankara, 1991, pp 241- 257

Perinçek, Doğan: "Marmara- Trakya Havzalarının Yapısal Evrimi ve Fayların Zamansal Gelişimi, **ÇOMÜ Genç Jeo**, Çanakkale, 2006

s.27- 38

Perinçek, Doğan & Karslıoğlu, Özge.: "Çanakkale Boğazı'nın Oluşumu ve Kuvaterner Yaşlı Birimlerin Dağılımında Fayların Rolü, **60. Türkiye Jeoloji Kurultayı Bildiri Özetleri**, Ankara, 2007, s.478- 479,

Pullukçu, Seyhan : **Edirne Eyaletine Bağlı Hayrabolu Kazasının Sosyal ve Ekonomik Durumu (1844),** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996

Register, Richard : **Ecocity Berkeley: building cities for healthy future,** Nort Atlantic Books, Berkeley, 1987

Satterthwaite, David "Sustainable Cities or Cities that Contribute to Sustainable Development? Urban Studies Vol: 34 No: 10, London, 1997 s: 1667- 1691

Sayar, Mustafa Hamdi : "Doğu Trakya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları", **X. Araştırma Sonuçları Toplantısı,** T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1992, ss.153- 175

Sayar, Mustafa Hamdi : "Doğu Trakya Yüzey Araştırmaları 2004", (Çevrimiçi) file:///C:/Users/Admin/Desktop/phd/tekirdag%20articles/Muratl%C4%B1/A23ASR1_1116.pdf, 25.Mayıs2020

Sayar, Mustafa Hamdi : "Trakya Kavşaktaki Durak" **Arkeoatlas,** S:5, İstanbul, 2006 ss:162- 167

Sert, Özlem : **Rodosçuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546- 1553**, Ed. Bülent Özçelik, Tekirdağ, Süleymanpaşa Belediyesi Yayınları, 1. Baskı, 2017

Siyako Muzaffer: "Trakya ve Yakın Çevresinin Tersiyer Litostratigrafisi", **Türkiye Stratigrafi Komitesi Çalıştayı, Trakya Bölgesi'nin Litostratigrafi Adlamaları,** MTA Genel

Müdürlüğü, Ankara, 2002

Siyako, Muzaffer & Bürkan, Kerem Ali & Okay, Aral : "Tekirdağ- Şarköy- Keşan- Enez Bölgesi Jeolojisi ve Hidrokarbon Olanağı" **TPAO Arama Grubu Araştırma no: 1771**, Ankara s 71, 1983

Smith, William: "Bisanthe", **Dictionary of Greek and Roman Geography**, London, 1854,

Sönmez, Özdemir : "İstanbul Merkezli Sanayi Yayılımının Alt Kentlerde Mekânsal Etkileri: Tekirdağ Örneği", **Megaron,** 11 (1), s.137- 149

Şen, Ömer Lütfi : "IPCC'nin Son Raporu Işığında Türkiye'de İklim Değişikliği, Olası Etkileri ve Çözüm Önerileri" İklim Değişikliğinde Son Gelişmeler: IPCC 2013 Raporu, İstanbul, **IPM,** 2013 s.21- 23

Şen, Ömer Lütfi : "A Holistic View of Climate Change and Its Impacts in Turkey", **IPC,** İstanbul, 2013

Şentürk Kamil & Okay, Aral I.: "Saros Körfezi Doğusunda Yüksek Basınç Metamorfizması", **MTA Dergisi,** Ankara, 97 /98, 1984, s.152- 155

Şengör, Ali Mehmet Cemal : "The North Anatolian Transform Fault: Its age, ofset and tectonic significance", **Journal of Geological Society of London**, 136, London, 1979, pp 269- 282.

Şengüler, İlker : "Trakya Havzası Kömür Aramaları Projesi", **MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni**, Ankara, S.4, 2007 s.18- 19

Terlemez, İsmail & Sümengen, Muhsin : "Güneybatı Trakya Yöresi Eosen Çökellerinin Stratigrafisi, **MTA Dergisi**, Ankara, S.113, 1991, s.17- 30,

Tosun, Elif Karakurt "Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi" **AIBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** C: 17, Y:17, S.4, 2017, s: 169- 189

Topal, A. Kadir : "Türkiye'nin Kentleşme Sürecinin Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi" **Türk İdare Dergisi**, Ankara, Yıl: 80, S. 458, 2008

Tuğaç, Çiğdem : "Uluslar arası Sürdürülebilir Kent Ölçütleri Bağlamında Türkiye İçin Bir Değerlendirme" **Kent Akademisi,** Volume: 11 (36), Issue:4 pp:703- 740

Tuncel, Metin : "Tekirdağ", **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** C. XL, 2011, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s.362- 364

Turoğlu, Hüseyin & Aykut, Tunahan : "Ergene Nehri Havzası İçin Hidromorfometrik Analizlerle Taşkın Duyarlılık Değerlendirmesi", **Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi**, 2019 (2), s.1- 15

Tümertekin, Erol : **Türkiye'de İç Göçler,** İstanbul Ün. Yayınları, Yayın No: 1371, İstanbul, 1968

Wheeler, Stephen M. : **Planing for Sustainability, Creating Livable, Equitable and Ecological Communities,** 1st Edition, Routledge, London, 2004

Yaltırak, Cenk : "Ganos Fay Sistemi'nin Tektonik Tarihi" **TPJD Bülteni**, Ankara, Cilt:8, S: 1, 1996, s.137- 156,

Yarcı, Güler : "Saray'ın Tarihi"**, Memleket Pusulası Saray,** İstanbul, Ed. Özlem Sertkaya Doğan, Eski Babil Yayınları, 2017, ss 68- 122

Yıldırım, Hami : **Çevre Yönetimi Çerçevesinde Planlama Kavramı ve Pratiğinde Yeni Yaklaşımlar Semineri Bildirileri**. İller Bankası I. Bölge Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 1993

Yıldırım, Şahin : **Doğu Trakya'da Mezar Tepelerinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi,** A.Ü. Yayınları No:263, Ankara, 2012

Yıldırım, Şahin: **Askertepe Tümülüsü,** Anadolu A.Ü. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümü Dergisi, S:36, Ankara, 2010, s.149- 178

Yıldız, Murat & Koltuk, Nuran: "Arşiv Belgelerine Göre XVII-XX. Yüzyıllarda Tekirdağ'da Ekonomik Hayat" **NKU BAP Sonuç Raporu**, Tekirdağ, 2016

RAPOR VE BÜLTENLER

"Asya Port Konteyner Limanı ÇED Raporu", Ak- Tel Mühendislik (Çevirimiçi), https://docplayer.biz.tr/15739730-Konteyner-ldmani-dolgu-alani-ve-rihtim-ced-raporu.html, , 16 Eylül 2019

"Planing for a Sustainable Future A Guide For Local Governments", New York, (US EPA), 2009 (Çevrimiçi), https://archive.epa.gov/region03/green/web/pdf/planning_for_a_sustainable_future.pdf , 14 Eylül 2020

"20 İlkteşrin 1935 Genel Nüfus Sayımı Türkiye Nüfusu", Ankara, Başvekâlet İstatistik Genel Direktörlüğü **(B.İ.G.D.)**, No: 74, Ulus Basımevi, 1935

"20 İlkteşrin 1940 Genel Nüfus Sayımı Türkiye Nüfusu", Ankara, Başvekâlet İstatistik Genel Direktörlüğü **(B.İ.G.D.),** Başvekâlet İstatistik Genel Direktörlüğü, 1940

"21 Ekim 1945 Genel Nüfus Sayımı Türkiye Nüfusu", Ankara, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü **(B.İ.G.M.)**, Yayın No: 286 C:65, 1950

"22 Ekim 1950 Genel Nüfus Sayımı"**,** İstanbul, Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü **(B.İ.G.M.),** Yayın No: 410, 1961

"23 Ekim 1955 Genel Nüfus Sayımı", Ankara, T.C.Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü **(B.İ.G.M.)**, Yayın No: 412, 1961

"Report of The United Nations Conference on The Human Environment", Stockholm, UN, 1972

"United Nations Conference on Environment & Development Rio de Janerio AGENDA 21", Brazil, 1992

"Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları" UNDP Türkiye, (Çevrimiçi), https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html 17 Eylül 2020

"World Urbanization Prospects: The 2014 Revision", UNDESA, New York, , 2014 s.7 (Çevirimiçi) http://esa.un.org/Unpd/Wup/Highlights/WUP2014-Highlights.pdf, 29.01.2016

"World Urbanization Prospects: The 2018 Revision", United Nations, Department of Economic and Social Affairs (UNDESA) New York, (Çevrimiçi) https://population.un.org/wup/download/, 29.01.2016

"Habitat III, Yeni Kentsel Gündem" UNHABITAT, (Çevrimiçi), http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Turkish.pdf?v=2 17 Eylül 2020

"B.M İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II, Habitat Gündemi ve İstanbul Deklerasyonu Türkçe Versiyonu", Ankara, T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, 1999

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Planı" (Çevrimiçi) https://mpgm.csb.gov.tr/trakya-alt-bolgesi-ergene-havzasi-i-82194, 26 Haziran 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Plan Hüküm Notları, 2009" (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/trakya_100-000-cdp_plan-hukumleri-20200113141143.pdf, 27 Haziran 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası Çevre Düzeni Plan Açıklama Raporu, 2009" (Çevrimiçi),https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/trakya_ergene/trakya_100000_cdp_PLANACIKLAMARAPORU.pdf 06 Temmuz 2020

"Tekirdağ İli Süleymanpaşa İlçesi Barbaros Mahallesi Liman Amaçlı 1/5.000 Ölçekli Nazım İmar Planı" (Çevirimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/tekirdag/duyurular/plan_aciklama_raporu_5000-20190627154422.pdf, 16 Eylül 2019

"TR 21 Bölgesinde İklim Değişikliğinin Etkileri ve Uyum Stratejileri", Ed.: Fatih Konukçu, Selçuk Albut, Bahadır Altürk, Tekirdağ, 2019 (Çevrimiçi) http://iklimdegisikligi.tekirdag.bel.tr , 12 Temmuz 2020

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2018- 2022 Stratejik Plan **(Ç.Ş.B Stratejik Plan, 2017),** (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/strateji/icerikler/stratej-k-plan-20180131154303.pdf, 12 Temmuz 2020

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Türkiye'nik İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı **(Ç.Ş.B.U.U.S.E.P)**" 2011- 2023, Ankara, Yay Haz. UNDP Projesi Ekibi vd. 2012

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığı **(Ç.Ş.B.A.U.B)** Türkiye İklim Değişikliği, Ankara, 6. Ulusal Bildirimi", 2016 (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/destek/editordosya/Turkiye_Iklim_Degisikligi_Altinci_Ulusal_Bildirimi.pdf, 12Temmuz 2020

"Çevre ve Şehircilik Bakanlığı **(Ç.Ş.B.Y.U.B)** Türkiye İklim Değişikliği, Ankara, 7. Ulusal Bildirimi", 2018 (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/yed-nc--ulusal-b-ld-r-m-20190909092640.pdf, 12 Temmuz 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği **(Ç.Ş.B ÇDP, Değ. I)** " (F19, G19 Paftalar, Lejant Paftası, Plan Hükümleri " Plan Açıklama Raporu (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/trakya_ergene/08102015_100000_PLAN_RAPORU.pdf 19 Ekim 2020

"Tekirdağ İli 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği", 2019 (Çevrimiçi), https://mpgm.csb.gov.tr/tekirdag-ili-1-25.000-olcekli-cevre-duzeni-plani-degisikligi-i-81625, 12 Temmuz 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği **(Ç.Ş.B ÇDP, Değ. II),** (E19, F20 Paftalar, Plan Hükümleri Değişikliği, Plan Değişikliği" Açıklama Raporu, 2016 (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/trakya_ergene/plan_hukmu_deg_ergene_100000_27102016.pdf, 19 Ekim 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği G18 Paftası**,** Plan Değişikliği **(Ç.Ş.B ÇDP, Değ. III)**" Açıklama Raporu 2017 (Çevrimiçi)https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plandegisikligigerekceraporu_18042017-20180706100555.pdf, 19 Ekim 2020

Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği F20 Paftası, Plan Değişikliği **(Ç.Ş.B ÇDP, Değ. IV)**" Açıklama Raporu ,2017 (Çevrimiçi)

https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_100000/trakya_ergene/PLANDEGISIKLIGIRAPORU_17102017.pdf 20 Ekim 2020

"Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliğ F19 Paftası, Plan Değişikliği Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, ÇDP Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. V)"** (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plandegisikligiraporu_12062018-20181113094745.pdf, 22 Ekim 2020

"1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca "Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği" Açıklama Raporu Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, ÇDP Plan Değişikliği **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VI)"** (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plan_deg_raporu_03122018-20181211094012.pdf, 22 Ekim 2020

"1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca "Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği" Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VII)** "(Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/muratl--osb-deg_ac-klama-raporu 20191025124150.pdf, 22 Ekim 2020

"1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100.000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı Değişikliği"""" (Plan Hükümleri, Plan Değişikliği Açıklama Raporu) **(Ç.Ş.B ÇDP Değ. VIII)"** (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/aciklama-raporu-20200113121510.pdf, 22 Ekim 2020

"Tekirdağ İli 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (21.10.2014)" Plan Değişikliği Raporu **(Ç.Ş.B A.Ö.Ç.D.P Değ. I, 2014)"** (Çevrimiçi)

https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Tekirdag/PLAN_DEGISIKLIGI_RAPOR_21102014.pdf , 23.Ekim 2020

“Tekirdağ İli 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (Plan Paftası G17_C3) Plan Değişikliği Raporu **(Ç.Ş.B A.Ö.Ç.D.P Değ. II, 2016)”** (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Tekirdag/Tekirdag_25000_DEG_RAPOR_07102016.pdf, 23.10.2020

“Tekirdağ İli 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği ,Plan Paftası F20_A4, Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. III, 2016)”** (Çevrimiçi)
https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Tekirdag/planhukmu_deg_tekirdag_25%20000_27102016. pdf, 23 Ekim 2020

“Tekirdağ İli 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (G18b2 Plan Paftası), Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. IV, 2017)”** (Çevrimiçi)
https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/editordosya/file/CDP_25000/Tekirdag/PLAN ACIKLAMARAPORU_07062017.pdf, 23 Ekim 2020

“Tekirdağ İli 1/25 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği ((F20a4 Plan Paftası), Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. V, 2017)”** (Çevrimiçi) https://mpgm.csb.gov.tr/tekirdag-ili-1-25.000-olcekli-cevre-duzeni-plani-degisikligi-i-81625, 13 Ekim 2020

“Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (F19d2 Plan Paftası), Plan Değişikliği Açıklama Raporu**) (Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. VI, 2018)”** (Çevrimiçi),
https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plandegisikligiraporu_25012018-20180222152213.pdf, 23 Ekim 2020,

"Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (F19c1 Paftası), Plan Değişikliği Açıklama Raporu, **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. VII, 2018)"** (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plandegisikligiraporu_12062018-20181113095319.pdf , 24.Ekim 2020

"Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (F19a4 ve F19d1 Paftası) Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ. VIII, 2018)** https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/plan_deg_raporu_03122018-20181211094846.pdf ,24.10.2020

"Tekirdağ İli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği Plan Değişikliği Açıklama Raporu **(Ç.Ş.B. A.Ö.Ç.D.P. Değ.IX, 2018)** " (Çevrimiçi) https://webdosya.csb.gov.tr/db/mpgm/icerikler/aciklama-raporu-20200113121510.pdf, 24.10.2020

"11. Kalkınma Planı (2019- 2023)", Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı **(C.S.B.B.)** (Çevrimiçi), http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf, 11.Aralık, 2019

"Deniz Ticaret Odası 2017 Deniz Sektörü Raporu", (Çevrimiçi), https://www.denizticaretodasi.org.tr/Media/SharedDocuments/sektorraporu/2017sektortr.pdf, 12 Aralık 2019

"DHMİ İstatistikler",(Çevirimiçi), https://www.dmi.gov.tr/sayfalar/istatistik.aspx, 31 Ağustos 2019

"23 Ekim 1960 Genel Nüfus Sayımı", Ankara, Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası Yayın No: 444, 1963.

"Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş 24.10.1965", Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası Yayın No: 537, 1968.

"Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş 25.10.1970", Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası Yayın No:672, 1973.

"Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 26.10.1975, Ankara, Yayın No: 843, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 1979.

"Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 26.10.1975", Ankara Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 843, 1979.

"Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 12.10.1980", Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 990- 41, 1983.

"1985 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 20.10.1985", Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü, Yayın No: 1237, Matbaası, 1987.

"1990 Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş", Ankara, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 1458, 1991.

"1997 İdari Bölünüş Genel Nüfus Tespiti", Ankara,

Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 2281, 1999.

"2000 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri", Ankara, 2705, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 2003.

"Stratejik Plan 2015- 2019", (Çevrimiçi), http://www.dsi.gov.tr/ docs/stratejik-plan/dsi-sp-2015-2019.pdf?sfvrsn=2, 06 Aralık 2019

"Stratejik Plan 2019- 2023", (Çevrimiçi), http://www.dsi.gov.tr/docs/stratejik-plan/dsi-2019-2023-strate jik- plan% C4% B1E2373ABF95 A7.pdf?sfvrsn=2, 06 Aralık 2019

“DSİ 2016 Yılı Resmi Su Kaynakları İstatistikleri” (Çevrimiçi), http://www.dsi. gov. tr/dsi-resmi-istatistikler/resmi-i-statistikler-2016/2016-y%C4%B1l%C4%B1-verileri, 07Aralık 2019.

“11. Bölge Müdürlüğü Edirne Baraj ve Göletler“ (Çevrimiçi), http:// bolge11.dsi.gov.tr/isletmedekitesisler/baraj-ve-g%C3%B6letler, 07Aralık2019.

“Asyaport Konteyner Terminali (EBRD Project Summary Documents)” European Bank, pp: 1- 3

“Ürün Gruplarına Göre 2018 Yılı İşlem Hacmi”, (Çevrimiçi), http://hayrabolutb.org.tr/tr/web/21/borsamzdan.html11 Aralık 2019.

“Stratejik Plan”, Tekirdağ, 2014, (Çevrimiçi) http://www.hayrabolutb.org.tr/site/media/stratejik-plan-2014-2017-htb.pdf 30.05.2020.

“Tekirdağ İşgücü Piyasası Araştırma Raporu”, Tekirdağ, Tekirdağ Çalışma ve İş Kurumu Müdürlüğü, 2019 (Çevirimiçi), https://media.iskur.gov.tr/35048/tekirdag.pdf, 27 Mart 2020.

“KGM 2018 Trafik ve Ulaşım Bilgileri” (Çevrimiçi), https://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Istatistikler/TrafikveUlasimBilgileri/18TrafikUlasimBilgileri.pdf, 11 Aralık 2019.

“Devlet ve İl Yolları Envanteri” (Çevrimiçi), http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Istatistikler/DevletveIlYolEnvanteri.aspx, 11 Aralık 2019.

“Önemli ve Global Projeler” , (Çevrimiçi), https://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Projeler/OtoyolProjeleri/KinaliTekirdag.aspx, 12 Aralık 2019.

"Muhtelif Yollar (2.Kısım) Çerkezköy Subaşı Yolu Projesi (Çevirimi), file:///C:/Users/Admin/Downloads/Cerkezkoy_Subasi_Nihai%20PTD.pdf 24 Ağustos 2019.

"İllerin ve Bölgelerin Sosyo- Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE-2011)" , Ankara, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, 2013.

"Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014- 2023", Ankara, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Bilgi ve Belge Yönetimi Dairesi Başkanlığı, 2014.

"Martaş Limanı Hizmetler" (Çevirimiçi), http://kaptangroupturkey.com/martas_hizmetler.html, 13 Eylül 2019.

"Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü Bültenler", (Çevrimiçi), https://yigm.ktb.gov.tr/TR-201127/eski-bultenler.html, 17 Kasım 2019.

"Opet Petrolcülük A.Ş Marmara Terminali Tehlikeli Madde Rehberi", (Çevrimiçi) https://www.opet.com.tr/Files/Images/Editor/636154310700896015marmara_terminali_tehlikeli_madde_rehberi.pdf, 19 Aralık 2019.

"Ceviz Eylem Planı 2012- 2016", (Çevrimiçi), https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/yayinlar/ceviz%20eylem%20plan%C4%B1.pdf, 25 Aralık 2012.

"Orman Alanlarının İl Düzeyine Dağılımı 2018" (Çevrimiçi),https://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Sayfalar/Istatistikler.aspx?RootFolder=%2Fekutuphane%2FIstatistikler%2FOrmanc%C4%B1l%C4%B1k%20%C4%B0statistikleri&FolderCTID=0x012000301D182F8CB9FC49963274E712A2DC00&View={4B3B693B-B532-4C7F-A2D0-732F715C89CC} 30 Aralık 2019.

"Tekirdağ Doğa Turizmi Master Planı (Çevirimiçi), http://bolge1.ormansu.gov.tr/1bolge/Files/tekirdag.pdf, 30 Aralık 2019.

1/25.000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı, Plan Hükümleri Değişikliği ve İlaveleri, 2015 (Çevrimiçi) http://www.tekirdag.bel.tr/content/WebSource/file/dokuman/1435303658_plan_hkmler.pdf 12.07.2020

"1/25.0000 Ölçekli Tekirdağ İl Çevre Düzeni Planı, Plan Açıklama Raporu **(T.İ.Ö.İ Analitik Rapor)",** Tekirdağ, 2010

"2003 Yılı Tarım Raporu **(T.T.İ.M)**" , Tekirdağ, Tekirdağ Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi, 2003

"Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık AŞ Genel Müdürlüğü **(T.C.D.D.A.Ş.)** İstatistik Yıllığı", Ankara, TCDDAŞ Yayın No: 2019- 1, 2009

"Tekirdağ Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü **(T.G.T.H.M.)** 2014 Yılı Tarım Raporu", (Çevrimiçi), https://tekirdag.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?SayfaId=47, 18 Ekim 2019.

"Tekirdağ Tarım Orman İl Müdürlüğü **(T.T.O.İ.M.)** 20017 Yılı Tarım Raporu" (Çevrimiçi), https://tekirdag.tarimorman.gov.tr/Belgeler/TarimRaporlari/GTHB59_2017.pdf, 19 Ekim 2019.

"Tekirdağ Ticaret Borsası **(T.T.B.)** 2013- 2017 Yılları Arasında Borsamızda İşlem Gören İşlem Hacimleri ve İşlem Adetleri" (Çevirimiçi), http://www.tdag-ticbor.org.tr/tr/istatistik_gosterge, 11 Aralık 2019**.**

"Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası **(T.S.O.)** Tekirdağ Ekonomisi'ndeki Gelişmeler Araştırma Raporu" (Çevirimiçi), http://www.tekirdagtso.org.tr/Formlar/Tekirdag Rapor. pdf, 10 Aralık 2019.

"Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası **(T.S.O)** Tekirdağ Ticaret ve Sanayi Odası Stratejik Planı", (Çevirimiçi), http://www.tekirdagtso.org.tr/Formlar/stratejik2018-2022.pdf, 11 Aralık 2019.

"Tekirdağ İl Tarım Orman Müdürlüğü **(T.İ.T.O.M)** 2016 Yıl Tarım Raporu" (Çevirimiçi) https://tekirdag.tarimorman.gov.tr/Belgeler/TarimRaporlari/GTHB59_2016.pdf 23 Aralık 2019.

"Tekirdağ İl Tarım Orman Müdürlüğü **(T.İ.T.O.M)** 2018 Yılı Tarım Raporu" (Çevirimiçi), https://tekirdag.tarimorman.gov.tr/Belgeler/TarimRaporlari/GTHB59_2018.pdf, 05 Ekim 2019.

"Tekirdağ İl Ticaret Müdürlüğü **(T.İ.T.M)** Tekirdağ İli Ekonomik Görünüm Raporu", Yay. Haz: N.Bal, E. Özil, Tekirdağ, 2016

"Tekirdağ Valiliği Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü **(Ç.Ş.İ.M)** Tekirdağ İli 2016 Yılı Çevre Durum Raporu" (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/editordosya/TEKIRDAG%20IL%20CEVRE%20DURUM%20RAPORU%202016-NIHAI.pdf, 07 Aralık 2019.

"Tekirdağ Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü **(T.Ç.Ş.İ.M.)** Tekirdağ ili 2018 Yılı Çevre Durum Raporu", (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/tek-rdag_-cdr2018-20190925164401.pdf, 30 Aralık 2019.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Hayrabolu Vizyon Planı, 2011", (Çevrimiçi) https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33114/xfiles/Hayrabolu_Ilce_Vizyonu.pdf, 30.05.2020.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Malkara Vizyon Planı, 2011" (Çevrimiçi) https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33108/xfiles/Malkara_Ilce_Vizyonu.pdf, 29.05.2020.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Muratlı Vizyon Planı, 2011" (Çevrimiçi) https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33105/xfiles/Muratli_Ilce_Vizyonu.pdf, 26.05.2020.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Orman ve Su Kaynakları Özel İhtisas Komisyonu Raporu" (Çevirimiçi) https://www.trakyaka. org.tr/upload/Domain/ trakyaka/28062013NJ-TY.pdf, 07 Aralık 2019.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Şarköy Vizyon Planı", (Çevrimiçi), https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33100/xfiles/Sarkoy_Ilce_Vizyonu.pdf, 31.05.2020.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** 2013- 2023 Trakya Bölgesi Turizm Master Planı", (Çevirimiçi),https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/33089/xfiles/Trakya_Bolgesi_Turizm_MasterPlani.pdf, 19 Kasım 2019.

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** Trakya Bölgesi TR2 1 Lojistik Master Planı **(L.M.P)"** 2013

"Trakya Kalkınma Ajansı **(T.K.A)** TR 21 Trakya Bölgesi Rekabet Analizi" (Çevirimiçi) https://www.trakyaka.org.tr/upload/Node/39299/xfiles/TR21_Trakya_Bolgesi_Rekabet_Analizi.pdf, 11 Aralık 2019.

"Tekirdağ İli 2019 Yılı Çevre Durum Raporu **(2019 Çevre Durum)"** Haz. : ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müd.Çevre Yönetimi ve Çevre Denetimi Şube Müd, Tekirdağ, 2019

"T. C. Çevre ve Orman Bakanlığı Meriç- Ergene Havzası Endüstriyel Atıksu Yönetimi Ana Plan Çalışması Final Raporu", **İO Çevre Çözümleri (Meriç- Ergene Rapor),** 2010 (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/mer-cergeneeay-20180205153207.pdf, 20.Kasım 2020.

"Ergene Derin Deniz Deşarjı Projesi ve Marmara Deniz Ortak İnceleme Raporu", **Türkiye Barolar Birliği Yayınları (TTB Ortak Rapor),** Ankara, Yayın No:291 (Çevrimiçi), http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/515.pdf, 20 Kasım 2020.

İNTERNET KAYNAKLARI

"Türk- Macar dostluğunun simgesi: Rakoczi Müzesi**",** Anadolu Ajansı (Çevrimiçi) https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-macar-dostlugunun-simgesi-rakoczi-muzesi/1148139, 18 Mayıs 2020

"Argaz AŞ Ereğli Dolum ve Stoklama Tesisleri", (Çevrimiçi), http://www.argaz.com.tr/tesislerimiz.php, 14 Aylül 2019

"Tapınağın Bölümleri", (Çevrimiçi) https://www.arkeo-tr.com/tapinagin-bolumleri.html 31.05.2020

"Asyaport Kurumsal/ Teknik Özellikler" (Çevrimiçi), http://www.asyaport.com/tr-TR/teknik-ozellikler/627898, 16 Eylül 2019

"Avrupa Organize Sanayi Bölgesi Hakkımızda" (Çevrimiçi), http://www.asb.com.tr/TRK/ hakkimizda, 11 Aralık 2019

"Ergene Değerleme Analizi", (Çevrimiçi), https://www.bilgedegerleme.com/ergene-ilcesi-gayrimenkul-degerleme-analizi/ 19 Aralık 2019

"Kurumsal, Tekirdağ Limanı'nın Konumu" (Çevrimiçi), http://www.ceyporttekirdag.com.tr/tr/kurumsal/liman-konumu, 04 Eylül 2019

"ÇOSB Hakkında", (Çevrimiçi), https://www.cosb.org.tr/tr/Cerkezkoy-OSB/Hakkimizda/COSB-Hakkinda-2 11.Aralık 2019

"Yalıboyu Organize Sanayi Bölgesi", (Çevrimiçi), https://www.cerkezkoytso.org.tr/content-1440-yaliboyu_organize_sanayi_bolgesi.html, 11 Aralık 2019

"2018 Yılı OSB Mevcut Durum Envanteri", (Çevrimiçi), https://webdosya.csb.gov.tr › cygm › icerikler › 2018-organize-sanayi-bol, 11 Aralık 2019

"Habitat/ Habitat Konferansları", (Çevrimiçi), https://habitat.csb.gov.tr/habitat-konferanslari-i-5746, 08.09.2020

"Tekirdağ Çorlu Atatürk Havalimanı" (Çevrimiçi), https://corlu.dhmi.gov.tr/Sayfalar/icerik-detay.aspx?oid=2901, 30 Ağustos, 2019.

"Bölgemiz, Çorlu 1 Organize Sanayi Bölgesi", (Çevrimiçi) http://www.corlu1osb.org.tr/kurumsal/6-bolgemiz, 11 Aralık 2019.

"Çorlu Ticaret Borsası Bülten" (Çevrimiçi), http://www.corlutb.tobb.org.tr/uploads/docs/16120196DoqNk.pdf, 11 Aralık 2019

"Çorlu Tarihi" (Çevirimiçi), http://www.corlu.gov.tr/corlu-tarihi, 11 Aralık 2019

"İlçemiz (Çorlu Belediyesi)" (Çevrimiçi), https://www.corlu.bel.tr/idet/72/259/ilcemiz, 11 Aralık 2019.

"Çorlu Bölündü, ikinci ilçe Ergene" (Çevrimiçi), http://www.corluda.com/yazi/corluhaberdetay.asp?yazi_id=3279, 19Aralık 2019

"Asyaport'a Belediye Engeli" (Çevrimiçi), http://www.devrimgazetesi.com.tr/asyaporta-belediye-engeli, 16 Eylül 2019.

"Drone Çerkezköy"(Çevrimiçi), https://www.duseviproduksiyon.com/drone-cerkezkoy/30 Mayıs 2019.

"Transit Boru Hatları ve Projeleri", (Çevrimiçi), https://www.enerji.gov.tr/tr-TR/Sayfalar/Transit-Boru-Hatlari-ve-Projeleri, 20 Aralık 2019.

"Ergene Tarihi", (Çevrimiçi), https://www.ergene.bel.tr/content-1189-tarihi.html 19.05.2020

"Hakkımızda", (Çevrimiçi), http://ergene1osb.org/index.php?id=109, 11 Aralık 2019.

"OSB Tanıtımı", (Çevrimiçi), http://www.ergene2osb.org.tr/kurumsal/6-osb-tanimi 11 Aralık 2019.

"Marmaraereğlisi'ni hortum ve fırtına vurdu", (Çevrimiçi), http://gunaydingazetesi.com/marmaraereglisini-hortum-ve-firtina-vurdu/. 09 Ekim 2020.

"Hayrabolu'da evde kal, çağrısına uyuluyor" (Çevrimiçi), https://www.haberler.com/hayrabolu-da-evde-kal-cagrisina-uyuluyor-13184293-haberi/ 3 Mayıs 2020

"Hayrabolu Tarihçe", Tekirdağ (Çevrimiçi) https://www.hayrabolu.bel.tr/tarihi, 30.05.2020.

"Hayrabolu Organize Sanayi Bölgesi", (Çevrimiçi), http://www.hayraboluosb.org.tr/Hakkimizda.aspx, 11 Aralık 2019.

"Tekirdağ Sanayi Zengini", (Çevrimiçi), http://www.habertrak.com.tr/tekirdag-sanayi-zengini-h48706.html, 11 Aralık 2019.

"Bakan açıkladı. Ergene Nehri'ni kirleten işletmenin faaliyeti durduruldu.", (Çevrimiçi) https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-acikladi-ergene-nehrini-kirleten-isletmenin-faaliyeti-durduruldu-40978763, 06.Ekim2018.

"Çorlu Havalimanı'nın yeni adı Çorlu Atatürk Havalimanı oldu", (Çevrimiçi), https://www.hurriyet.com.tr/gundem/corlu-havalimaninin-yeni-adi-corlu-ataturk-havalimani-oldu-41163204, 10 Aralık 2019.

"Marmara'da Yeni Tehlike Tanap Projesi", (Çevirimiçi), http://www.ick.org.tr/petrol-boru-hatlari/ ,20 Aralık 2019.

"Türkiye Mülki İdari Bölümler Envanteri", (Çevrimiçi) https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx, 20.05.2020.

"Kapaklı Belediyesi Kurumsal Kimlik ve Logolar", (Çevrimiçi), https://www.kapakli.bel.tr/kurumsal/kurumsal-kimlik-logo, 31 Mayıs 2020.

"Butangaz'i Bunyesine Katan İpragaz Büyümeyi Sürdürüyor", (Çevirimiçi), https://www.lojiport.com/butangazi-bunyesine-katan-ipragaz-buyumeyi-surduruyor-103015h.htm, 14 Eylül 2019.

"Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi Şarköy Halk Plajı", (Çevrimiçi), http://www.mavibayrak.org.tr/tr/plajDetay.aspx?plaj_refno=879, 14 Eylül 2019.

"Hakkımızda", (Çevirimiçi), https://malkaraosb.org.tr/tr/kategori/kurumsal-hakkimizda, 11. Aralık 2019.

"Malkara Ticaret Borsası Yıllık Borsa İşlem Bülteni", (Çevirimiçi), https://malkaratb.org.tr/docs/files/yillik_2018.pdf 11 Aralık 2019.

“İllerimize Ait Genel İstatistik Verileri”, (Çevirimiçi), www. mgm. gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx? k= H&m= TEKIRDAG, 25 Kasım 2019.

“Torsab’da Yaprak dökümü”, (Çevrimiçi) http://www.olayaktif.com/haber/-341.html, 11 Aralık 2019.

“Opet Terminaller”, (Çevrimiçi), https://www.opet.com.tr/terminaller, 14 Eylül 2019.

“Botaş LNG Terminal” (Çevrimiçi), https://lngebt.botas.gov.tr/ 14 Eylül 2019.

“Malkara Ekonomisi Madenler”, (Çevrimiçi), http://www.malkara.bel.tr/malkara/ekonomi/madenler, 31 Aralık 2019.

“Malkara Belediyesi Tarih”, (Çevrimiçi), http://www.malkara.bel.tr/malkara/kultur/kaleler, 17 Kasım 2019.

“Marmara RoRo Tarihçemiz”, (Çevrimiçi) http://www.marmararoro.com/tarihcemiz.html, 14 Eylül 2019.

“Marmara Depoculuk Teknik Bilgiler”, (Çevrimiçi), http://www.mdh.com.tr/, 14 Eylül 2019.

“İklim Sınıflandirmaları”, (Çevrimiçi) https://www.mgm.gov.tr/iklim/iklim-siniflandirmalari.aspx, 25 Kasım 2019

“Tekirdağ İli Maden ve Enerji Kaynakları”, (Çevrimiçi), http://www.mta.gov.tr/v3.0/sayfalar/bilgi-merkezi/maden_potansiyel_2010/Tekirdag_madenler.pdf, 31 Aralık 2019.

“Haberler, Marsab Kuruldu”, (Çevrimiçi) https://www.marsab.org.tr/guncel/haberler/marmaraereglisi-osb-imar-plani-onaylandi-1/, 17 Ekim 2020.

“Ergene Nehri’ndeki Kirlilik Korkutuyor”, (Çevrimiçi) https://www.milliyet.com.tr/gundem/ergene-nehrindeki-kirlilik-korkutuyor-1427434 19 Aralık 2019.

“Muratlı Ekonomisi” (Çevrimiçi) https://www.muratli.bel.tr/ekonomi, 26 Mayıs 2020.

“Muratlı Belediyesi önünde asfaltlama çalışması” (Çevrimiçi), https://www.muratli.bel.tr/haber/96, 26 Mayıs 2020.

“Muratlı Tarihi”, (Çevrimiçi) http://www.muratli.gov.tr/muratli-tarihi, 26 Mayıs 2020

“Muratlı Organize Sanayi Bölgesinin Özellikleri”, (Çevirimiçi), https://www.muratliosb.org/kurumsal/, 11 Aralık 2019.

“Odrap Cargo Kurumsal”, (Çevrimiçi), http://www.odrap.com.tr/Kurumsal.html, 30 Ağustos 2019

“Butangaz’i Bunyesine Katan İpragaz Büyümeyi Sürdürüyor”, (Çevrimiçi), https://www.lojiport.com/butangazi-bunyesine-katan-ipragaz-buyumeyi-surduruyor-103015h.htm, 14 Eylül 2019.

“73 Nolu Belediye Meclis Kararı”, (Çevrimiçi), https://www.suleymanpasa.bel.tr/meclis-kararlari#, 17.05.2020.

“Trak Tümülüsleri”, (Çevrimiçi). https://www.suleymanpasa.bel.tr/bilgi/Trak-T%C3%BCm%C3%BCl%C3%BCsleri--148, 31.Mayıs 2020.

"Tekirdağ Yamaç Paraşüt Kulübü", (Çevrimiçi), https://www.suleymanpasa.bel.tr/bilgi/Tekirda%C4%9F-Yama%C3%A7-Para%C5%9F%C3%BCt-Kul%C3%BCb%C3%BC--185, 31 Mayıs 2020.

"Şarköy Tarihi", (Çevrimiçi), http://www.sarkoy.gov.tr/sarkoy-tarihi, 31.05.2020.

"Tekirdağ İli Tarımsal Yatırım Rehberi", (Çevirimiçi), https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/il_yatirim_rehberleri/tekirdag.pdf, 30 Aralık 2019.

"Lojistik Merkez Gerekiyor", (Çevrimiçi), http://www.trakyagazetesi.com.tr/gundem/lojistik-merkez-gerekiyor-h5305.html, 02 Aralık 2019.

"Menekşe Çatağı", (Çevirmiçi), http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=2217&html=ages_detail_t.html&layout=web, 09.Aralık. 2019.

"Bisanthe", (Çevrimiçi), http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=10541&html=ages_detail_t.html&layout=web#top, 04.05.2020.

"Tarımsal Hizmetler Dairesi'nden hayvancılığa bir destek daha", (Çevrimiçi), http://www.tekirdag.bel.tr/haber/15148, 20 Ekim 2017.

"Edirne- İstanbul Arası İstasyonlar", (Çevrimiçi), http://tcddtrakya.blogspot.com/2012/11/edirne-istanbul-arasi-istasyonlar-tren.html, 28 Ağustos 2019.

"Tekirdağ Valiliği Hizmet Binası", (Çevrimiçi), http://www.tekirdag.gov.tr/valilik-hizmet-binasi, 19 Kasım 2019.

"O Yatırımda Yarım Kaldı-İnternet Haberi", (Çevrimiçi), https://tekirdagodak.com/chpli-vekil-acikladi-maalesef-o-yatirim-da-yarim-kaldi/, 24 Ağustos 2019.

"Toprak Mahsulleri Ofisinin Tekirdağ'daki Gülen Yüzü", (Çevrimiçi), https://tekirdagyenihaber.com/toprak-mahsulleri-ofisinin-tekirdagdaki-gulen-yuzu/, 13 Eylül 2019.

"Tekirdağ Ekstrem Hava Olayları", (Çevirmiçi), https://www.trhava.com/2019/07/29/tekirdag-extrem-hava-olaylari 29.11.2019

"Tekirdağ'da genişbant internet abone sayısı", (Çevirimiçi), http://harita2019.trakyaka.org.tr/ 29 Eylül 2019.

"Ergene Nehrinin Doğduğu Yerler", (Çevrimiçi), https://www.gezginaile.net/ergene-nehrinin-dogdugu-yerler/, 22.03.2019

"Ergene Havzası Koruma Eylem Planı'nda Önemli Bir Eşik Daha Aşıldı" (Çevrimiçi), https://www.tarimorman.gov.tr/SYGM/Haber/752/Ergene-Nehrini-Kurtaracak-Derin-Deniz-Desarji-Tuneli-Cumhurbaskanimizin-Katildigi-Torenle-Tamamlandi, 20.11.2020

CORINE CBS (Çevirimiçi), corinecbs.tarimorman.gov 20.Kasım 2020

Resmi Gazete, "442 Sayılı Köy Kanunu" (Çevirimiçi), https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf, 30.08.2019

Resmi Gazete, "On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", S. 28489, 06 Aralık 2012

Resmi Gazete, “23 Ekim 2018 Tarihli ve 202 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı” (Çevrimiçi) https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-10.pdf 30.08.2019

Resmi Gazete, **“**31/10/2012 tarihli ve 28453 limanlar yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik” (Çevririmiçi), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180613-4.htm, 13 Eylül 2019

“Türk Akımı Saray’ı İkiye Bölecek”(Çevrimiçi), https://www.saraygazetesi.com/turk-akimi-sarayi-ikiye-bolecek/,20 Aralık 2019

Resmi Gazete, 3194 Nolu İmar Kanunu, 03.05.1985 (Çevrimiçi) https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18749.pdf, 25.06.2020

Resmi Gazete, 14/06/2020 tarihli 29030 sayılı yönetmelik, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (Çevrimiçi), https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm

“Başkan Çolpan Usülsüz Hisseli Satışlar Konusunda Yine Uyardı” (Çevrimiçi) https://www.corluhaber.com.tr/baskan-colpan-usulsuz-hisseli-satislar-konusunda-yine-uyardi/5519/ 11.02.2019

“Tzouroulon/Silta”, (Çevrimiçi), https://pleiades.stoa.org/places/511456, 19.05.2020

“Perinthus/Heraklia”, (Çevrimiçi) https://pleiades.stoa.org/places/511357 24.05.2020

“Aerial view of Çerkezköy District's industrial area between the towns of Kapaklı Karaağaç Çerkezköy and Kızılpınar”, Schuiling, Rick, (Çevrimiçi), https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87erkezk%C3%B6y#/media/Dosya: 2016.10-446-021a_aerial_view_%C3%87erkezk%C3%B6y_District,Turkey_thu06oct2016-1414h_UTC+ 2(CEST).jpg, 25Mayıs2020

Miriam Greenberg, & Julie Sze, "Eco- city, Eco- oriented, Market-oriented", "Critical Sustinabilities, 2015" (Çevrimiçi), https://critical-sustainabilities.ucsc.edu/eco-city-branding/13 Eylül 2020

Güntay Şimşek, "İki Tuhaf İhale; İDO ve Çorlu ODRAP", (Çevirimiçi) https://www.haberturk.com/yazarlar/guntay-simsek-1019/2238148-iki-tuhaf-ihale-ido-ve-corlu-odrap, 01 Eylül 2019

İsmail Kara, "MTA Türkiye Kömür Aramaları" (Çevimiçi), http://www.tki.gov.tr/depo/%C4%B0smail%20Kara.pdf, 31 Aralık 2019

Issigonis, Michael, Map of Asia Minor with Greek Names, t.y. **(**Çevrimiçi**)**, https://www.academia.edu/28195321/Map_of_Asia_Minor_with_Greek_Names?email_work_card=abstract 31Mayıs 2020

Doktor Yüzbaşı Sadi, Marmara Havzasının 26- 27 Temmuz Hareket-i Arzı 15 Eylül 1328, Resimli Kitap Matbaası, İstanbul (Çevrimiçi) http://www.panaf.itu.edu.tr/Icerik.aspx?sid=10457 15.06.2020

Öz, Mehmet, İslam Ansiklopedisi "Reaya" Maddesi, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,** (Çevrimiçi), https://islamansiklopedisi.org.tr/reaya, 30.04.2020

Bütüner, Hakan, Kalkınmada Lojistik Köylerin Önemi", (Çevrimiçi), https://www.linkedin.com/pulse/kalkinmada-lojistik-koylerin-onemi-hakan-b%C3%BCt%C3%BCner-ph-d-, 02 Eylül 2019

Weigel, Cristoph, "Thracia Antica Excudit, 1720" (Çevrimiçi) https://mapy.mzk.cz/mzk03/001/053/049/2619316758/, 15 Mayıs 2020

ÖZGEÇMİŞ

Zafer KURTAR

1994 yılında Mersin Hacı Sabancı Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği programına başladı. 1998 yılında mezuniyetini müteakip, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir okula sosyal bilgiler öğretmeni olarak atandı.

2012 yılında "İstanbul'da yayınlanan Karamanlıca bir eser Terakki" tezi ile İstanbul Üniversitesi İstanbul Araştırmaları Yüksek Lisans Programı'ndan mezun oldu. 2013 yılında dil eğitimi amacıyla bir süreliğine Birleşik Krallik'ta bulundu.

2017 yılında savunduğu Bursa'da iklim Değişikliği Eylem Planı'nın İncelenmesi adlı ikinci yüksek lisans tezi ile 2018 yılında Yılmaz Akkılıç Bursa Araştırmaları Ödülü'ne layık görüldü.

Bilimsel araştırmalarını öğretmenlik mesleği ile birlikte yürütmeye devam etmektedir.

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü Coğrafya Doktora Programı